

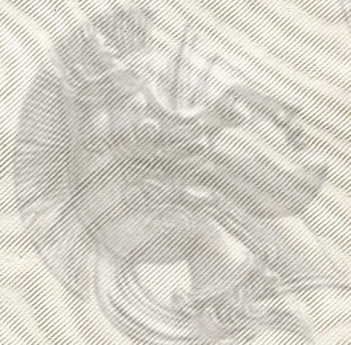

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

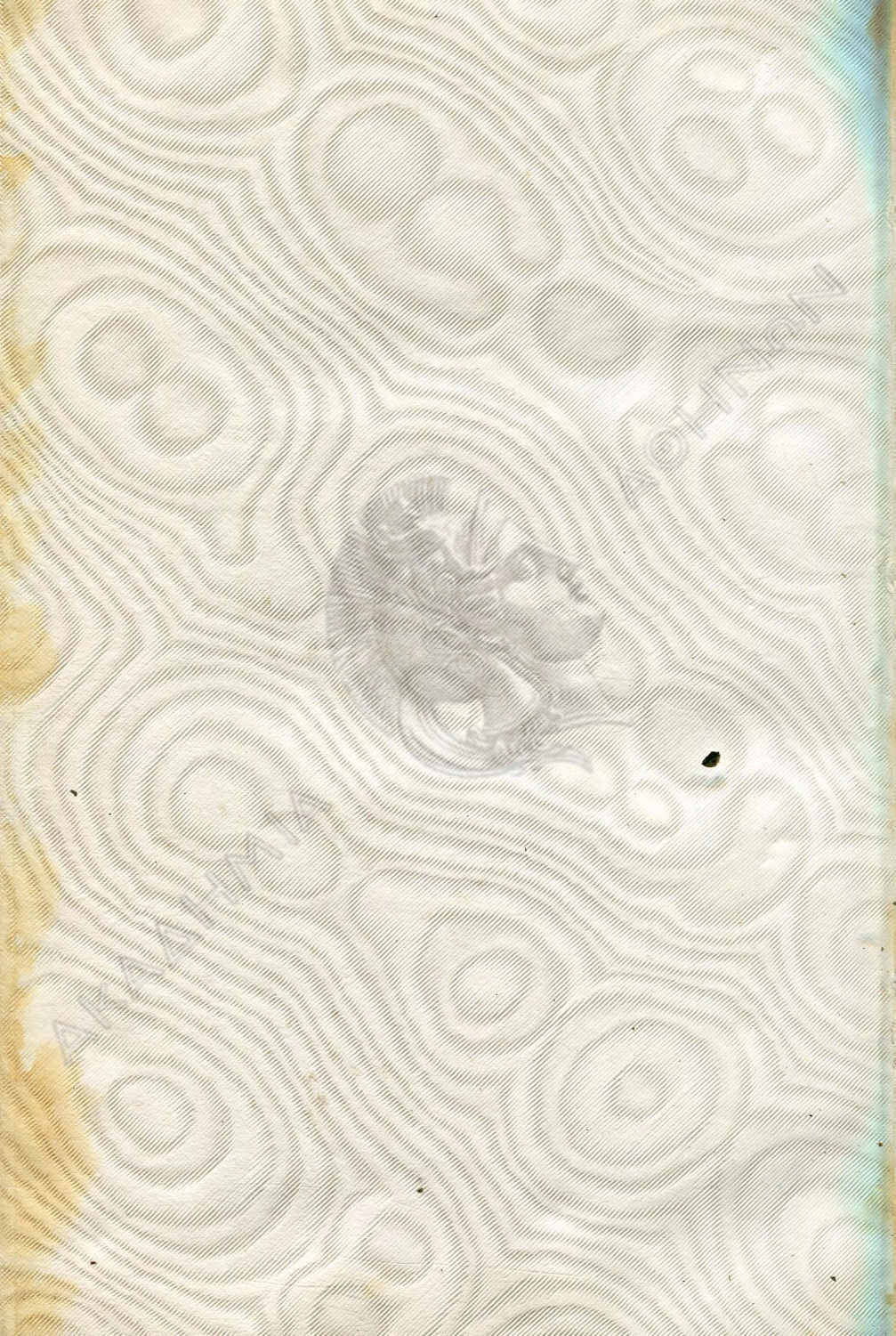

ΑΓΙΩΝ

U. O. v. 9 / 4

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΚΑΡΑΜΖΙΝΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΗΣ

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ

ΤΗΣ

ΡΩΣΣΙΑΣ.

ΕΞΕΛΛΗΝΙΣΘΕΙΣΑ ΕΚ ΤΟΥ ΓΑΛΛΙΚΟΥ,

ΠΑΡΑΒΑΘΕΝΤΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΡΩΣΣΙΚΟΝ ΠΡΟΤΟΤΥΠΟΝ

Υπό

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Σ. ΚΡΟΚΙΔΑ.

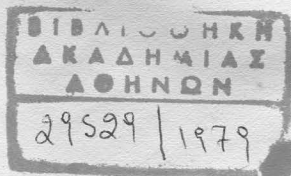
ΤΟΜΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ.

ΑΘΗΝΗΣΙ,

ΤΥΠΟΙΣ Χ. ΝΙΚΟΛΑΙΔΟΥ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΣ.

(Παρα τῆ Πύλῃ τῆς Ἀγορᾶς ἀριθ. 420.)

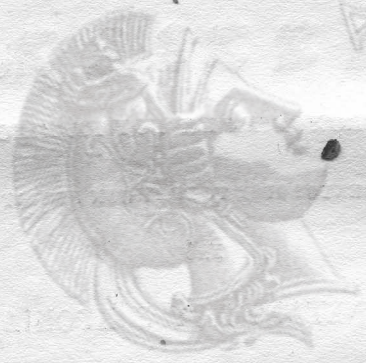
1857.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝ

ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΗΣ

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ

ΤΗΣ

ΡΩΣΣΙΑΣ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Ο ΜΕΓΑΣΉΓΕΜΩΝ ΙΑΡΟΣΛΑΒΟΣ Ο Β'. Ο ΒΣΕΒΟΛΟΟΥ.

1238—1247.

Σταθερότης τοῦ Ἰαροσλάβου.—Χαρακτήρ τοῦ Γεωργίου.—Ἀπαλλαγὴ τοῦ Σμολένσκου.—Ἐμφύλιος πόλεμος.—Ὁ Βάτης πορθεῖ τὴν μεσημβρινὴν Ῥωσσίαν.—Μεγαλοπρέπεια τοῦ Κιέβου.—Ἀρθρία τῶν πολιτῶν.—Πολιορκία καὶ ἀλωσις τοῦ Κιέβου.—Κατάστασις τῆς Ῥωσσίας.—Αἰτία τῶν ἐπιτυχιῶν τοῦ Βάτη.—Χαρακτήρ καὶ ὄπλα τῶν Μογόλων.—Συμβεσηκότα ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ῥωσσίᾳ.—ὑπεροψία τοῦ βασιλέως τῆς Οὐγγρίας.—Δόξα Ἀλεξάνδρου τοῦ Νεβίικου.—Ἡ Ῥωσσία ὑποδουλοῦται ὑπὸ τῶν Μογόλων.—Θάνατος Ἰαροσλάβου.—Χαρακτήρ αὐτοῦ.—Θάνατος Μιχαήλ.—Τιμαὶ πρὸς τὸν Δανιὴλ ἐν τῷ στίφει.—Εἰδήτεις σπουδαῖαι περὶ τῆς Ῥωσσίας καὶ τῶν Τατάρων.—Πολιτικὴ τοῦ Δανιὴλ.—Δανιὴλ βασιλεὺς Γαλικίας.

Ο Ἰαροσλάβος ἤρξατο τῆς βασιλείας μετὰ ἐντελῆ κατα- Σταθερότης
στροφὴν τοῦ Κράτους. Ἐν τοιαύτῃ καταστάσει φιλόνηθρον τοῦ Ἰαροσλά-
βου.

προς ἡγεμῶν ἐμίσει τὸ ἡγεμονικὸν ἀξίωμα· ἀλλ' ὁ Ἰαροσ-
 λάβος ἐπεθύμει ἵνα δοξασθῇ διὰ τῆς ἀγχινοίας καὶ τῆς
 γενναιοφυχίας, οὐχὶ δὲ διὰ τῆς ἀπαλῆς αὐτοῦ καρδίας.
 Ἐθεώρει τὴν γενικὴν καταστροφὴν οὐχὶ ὅπως δακρῦν,
 ἀλλ' ὅπως ἐξαφανίσῃ τὰ ἔχνη αὐτῆς διὰ τρόπων βελ-
 τιόνων καὶ προχειροτέρων. Ὁφείλεν ἵνα συναθροίσῃ
 τοὺς διεσπαρμένους κατοίκους, ἀνεγείρῃ τὰς πόλεις καὶ
 κώμας ἐκ τῆς τέφρας καὶ, ἐνὶ λόγῳ, ἀνακαινίσῃ ἐντε-
 λῶς τὴν ἐπικράτειαν. Ἐπὶ τῶν λεωφόρων, τῶν ὁδῶν
 καὶ τῶν ἐρείπιων τῶν πυρποληθέντων ναῶν καὶ οἰκιῶν
 ἔκειντο ἔτι ἄπειρα πτώματα. Ὁ δ' Ἰαροσλάβος ὅπως
 περιστείλῃ τὴν διάδοσιν τοῦ ἐξ αὐτῶν μιάσματος καὶ
 ἀποκρῦψῃ ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν ζώντων τὴν φρικώδη
 ταύτην εἰκόνα, προσέταξε τὸν ἐνταφιασμὸν τῶν νεκρῶν
 καὶ ἐθάβρυνε τὸν λαόν· ἠσχολεῖτο δραστηρίως περὶ τὰ
 πολιτικὰ καὶ διὰ τὴν εὐθύτητα αὐτοῦ προσεκτέησαστο τὴν
 κοινὴν ἀγάπην. Ὁ δὲ Μέγας Ἡγεμὼν ἅμ' ἀποκατα-
 στήσας τὴν ἡσυχίαν καὶ εὐταξίαν, ἔδωκε τῷ ἀδελφῷ
 Σβιατοσλάβῳ τὴν Σουσδαλίαν, τὸ δὲ Σταροδοῦβον τῷ
 Ἰωάννῃ. Ὁ λαὸς, διὰ τὸ ἀσθενὲς τῆς ἀνθρωπίνης καρ-
 δίας, ἐπελάθετο τῶν παρελθόντων δυστυχημάτων καὶ
 ἐπανηγύριζε φαιδρῶς τὴν ἐπάνοδον τῆς τάξεως καὶ ἡ-
 συχίας, ἀποτελῶν τὰ εὐχαριστήρια τῷ Θεῷ, τῷ σώ-
 σαντί τινὰς τῶν ἡγεμόνων αὐτοῦ· ἠγνώνει δὲ, ὅτι ἡ Ῥωσ-
 σία ἐστερήθη τοῦ πολυτιμοτάτου τῆς ἐπικρατείας Θη-
 σαυροῦ, τῆς αὐτονομίας, καὶ διὰ δακρῶν εἰλικρινοῦς
 κατανούξεως κατέβρεξε τὸ φέρετρον τοῦ Γεωργίου, τὸ
 μετακομισθὲν ἀπὸ Ῥοστόβου εἰς Βλαδίμιρον. Ὁ Γεώρ-
 γιος ὑψηλοφρονῶν ἀφῆκε τοὺς Τατάρους ἵνα προχω-
 ρήσωσι μέχρι τῆς πρωτευούσης, οὐδόλως προνοήσας
 ὑπὲρ ἀμύνης τῆς Ῥωσσίας, ἐκέκτητο δὲ τὰς ἀρετὰς

Τὸ ἔτος 1239.
 Χαρακτὴρ τοῦ
 Γεωργίου.

τοῦ αἰῶνος αὐτοῦ· διότι ἔχαιρε κατακοσμῶν τοὺς ναοὺς, περιθάλπων τοὺς πένητας καὶ δωρούμενος τοῖς μοναχοῖς, ἡ δὲ μνήμη αὐτοῦ ἠυλογήθη παρὰ τῶν πολιτῶν.

Ἐνδοξον στρατιωτικόν τι κατόρθωμα ἠΰξησεν ἔτι τὴν δόξαν τοῦ μονάρχου, μεριμνῶντος μόνον περὶ τοῦ κοινῆ συμφέροντος. Οἱ Λιθουανοὶ, ἐπιχαίροντες ταῖς συμφοραῖς τῆς Ῥωσσίας, ἐκράτησαν τοῦ πλείστου τῆς ἐπαρχίας Σμολένσκου· ἀλλ' ὁ Ἰαροσλάβος, καταπολεμήσας αὐτοὺς, ἐζώγησε τὸν ἡγεμόνα, καὶ οὕτως ἀπαλλάξας αὐτῶν τὸ Σμόλενσκον ἀνεβίβασεν ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς ἡγεμονίας ταύτης Βσεβολόδον τὸν Μστισλάβου, ἐγγονοῦ τοῦ Ῥωμανοῦ, βασιλεύσαντος πάλαι ποτε τοῦ Νοβογορόδου.

Ἐν τούτοις οἱ ἡγεμόνες τῆς μεσημβρινῆς Ῥωσσίας, μὴ ὑπομείναντες τὰς συμφορὰς τῶν ἀρκτῶων ἐπαρχιῶν, ἐθεώρουν ταύτας πόρρωθεν ἀναλγήτως καὶ ἐσκέπτοντο ἀπλῶς περὶ τῶν συμφερόντων τῆς ἰδίας φιλαρχίας. Ἀποχωρήσαντος δὲ τοῦ Ἰαροσλάβου τοῦ Κιέβου, παραχρῆμα Μιχαὴλ ὁ τοῦ Τσερνιγόβου κατέλαβε τὴν πρωτεύουσαν ταύτην, ἀφείς ἐν Γαλικίᾳ τὸν υἱὸν Ῥοστισλάβου. Οὗτος δὲ καταπατήσας τὴν συνθήκην τῆς εἰρήνης, ἐκυρίευσεν τῆς Πρεσμιλίας, ὑποτελοῦς τῷ Δαβνιήλ, ὃς, μετὰ τινὰς μῆνας ὠφελούμενος ἐκ τῆς ἀπουσίας τοῦ Ῥοστισλάβου, ἐκστρατεύοντος τότε μετὰ τῶν εὐπατριδῶν κατὰ τῆς Λιθουανίας, περιεκύκλωσεν αἴφνης τὴν Γαλικίαν. Προσεγγίσας δὲ τῶν τειχῶν τῆς πόλεως καὶ ἰδὼν ἐπ' αὐτῶν πολυαριθμούς ἀνθρώπους, εἶπε· « Πολῖται, ἕως πότε ὑπομενεῖτε τὸ κράτος τῶν ἄλλοφύλων ἡγεμόνων; Οὐκ εἰμι ἐγὼ ὁ νόμιμος ὑμῶν ἡγεμὼν, ὃν ὑπερεφιλεῖτε ἄλλοτε; » Πάντες δ' ὁμοθυμαδὸν ἀνέκραξαν· « Ναί, σὺ εἶ ὁ ἡμέτερος πατήρ, ὃ ἐκ Θεοῦ δοθεῖς. Ἐλθέ, σοὶ ἐσμέν. » Ὁ στρατηγὸς

Ἀπαλλαγὴ τοῦ Σμολένσκου.

Ἐμφύλιος πόλεμος.

τοῦ Ῥοστισλάβου καὶ ὁ Ἀρτέμιος, Ἐπίσκοπος τῆς Γαλικίας, μάτην ἐσπούδασαν ἐν ἀναχαίτισωσι τὴν ὀρμὴν τοῦ λαοῦ, ἠγαγκάσθησαν δ' ἵνα προῦπαντήσωσι τῷ Δανιὴλ καὶ ἀποκρύψωσι τὴν ψυχικὴν ἀγανάκτησιν διὰ χάρας. Οὐδέποτε ἐφάνη ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, διαβοήτῳ ἐπὶ στάσεσι, προδοσίαις καὶ κακουργήμασι, θέαμα τοσοῦτον κατανουκτικόν. Κατὰ τὸν χρονογράφον, οὗ πολῖται ἔτρεχον πρὸς τὸν Δανιὴλ, ὡς αἱ μέλισσαι πρὸς τὴν βασιλίτισσαν αὐτῶν, ἧ οἱ ὡς ὑπὸ δίψης φλεγόμενοι πρὸς τὴν πηγὴν. Πάντες δὲ συνέχαιρον ἀλλήλους ἐπὶ τῇ ἐπανόδῳ τοῦ προσφιλοῦς ἡγεμόνος. Ὁ Δανιὴλ ἠὲ χαρίστησε τῷ Ὑψίστῳ ἐν τῷ μητροπολιτικῷ ναῷ τῆς Θεοτόκου· στήσας δὲ τὴν σημαίαν αὐτοῦ ἐπὶ τῆς Γερμανικῆς πύλης καὶ ἐνθουσιῶν διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ λαοῦ, ἔλεγεν, ὅτι οὐδεὶς τούντεῦθεν ἀφαιρέσει ἀπ' αὐτοῦ τὴν Γαλικίαν. Ὁ δὲ Ῥοστισλάβος μαθὼν τὰ γεγονότα ταῦτα ἔφυγεν εἰς Οὐγγρίαν, ἐνθα ἦν μεμνηστευμένος τὴν βασιλόπαιδα θυγατέρα τοῦ Βέλα. Οἱ εὐπατρίδαι τῆς Γαλικίας προσέπεσαν τότε εἰς τοὺς πόδας τοῦ Δανιὴλ. Τὰ κακουργήματα οὐδόλως ἐμείωσαν τὴν σπανίαν γενναιοψυχίαν τοῦ ἡγεμόνος, ὃς ἠρέσθη ἵνα εἴπῃ αὐτοῖς· Γίνεσθε κρείττονες! διὰ μόνου δὲ τοῦ λόγου τούτου ἤλπιζεν ὅτι ἀφοπλίσει τοὺς στασιαστάς. Καὶ τῷ ὄντι καθησύχασαν μὲν οὗτοι, ἀλλ' ἡ ὑπὸ τοῦ Δανιὴλ ἀποκαταστάσα ἡσυχία ἐν ταῖς διὰ τοὺς ἐμφυλίους πολέμοις κεκμηκυαῖς χώραις ἦν πρόδρομος φοβερωτέρας καταιγίδος.

Ὁ Βάτης ἐξῆλθε τῆς Ῥωσσίας μόνον πρὸς ἄλλωσιν τῆς χώρας τῶν Πολοβτσίων. Ὁ Κοτιανός, ὁ διασημότερος μὲν τῶν Χανῶν, πενθερός δὲ τοῦ ἀνδρείου Μστι-

σλάβου τοῦ Γαλικίας, ἔζη καὶ ἐπάλαιεν ἐρρωμένως πρὸς τοὺς Τατάρους, ἀλλ' ἠττηθεὶς τέλος ἐν ταῖς ἐρήμοις τοῦ Ἀστραχανίου, κατέφυγεν εἰς Οὐγγρίαν, ἧς ὁ βασιλεὺς ὑπεδέχθη αὐτόν ὡς ὑπήκοον μετὰ τεσσαρακοντακισχιλίων ὁμοφύλων αὐτοῦ καὶ παρεχώρησεν αὐτοῖς γαίαν πρὸς κατοικίαν (1). Μετὰ δὲ τὴν κατάκτησιν τῶν πέριξ τοῦ Ταναΐδος καὶ Ῥᾶ, τὰ ὑπὸ τὸν Βάτην στίφη ἀναφαίνονται τὸ δεύτερον ἐν τοῖς Ῥωσσοῖς μεθορίοις καὶ κρατοῦσι τῆς χώρας τῶν Μορδβίων, τοῦ Μουρόμου καὶ Γοροχοβέτζου, ἀνήκοντος τῷ ἐν Βλαδιμίρῳ ναῶ τῆς Θεοτόκου. Τότε οἱ κάτοικοι τῆς Μεγάλης Ἡγεμονίας ἐξέστησαν ὑπὸ φρίκης καὶ καταλιμπάνοντες τὰς οἰκίας αὐτῶν, ἔτρεχον τῆδε κάκεισε ἀγνοοῦντες ποῦ εὐρήσουσιν ἄσυλον.

Ὁ Βάτης ἀπέρχεται πρὸς ἐκπόρθησιν τῶν μεσημβρινῶν ἐπαρχιῶν τῆς ἡμετέρας πατρίδος· οἱ δὲ Τάταροι, καταλαβόντες τὸ Περεάσλαβον, κατέστρεψαν αὐτὸ ἄρδην, κατηδάφισαν τὸν ναὸν τοῦ Ἀγίου Μιχαήλ, ὅς, καθωραϊσμένος ὢν ἀργυροῖς καὶ χρυσοῖς κοσμήμασιν, εἴλκυσεν ἐπὶ μᾶλλον τὴν προσοχὴν αὐτῶν, ἀπέκτειναν τὸν Ἐπίσκοπον Συμεῶνα, ὡς καὶ τὸ πλεῖστον τῶν κατοίκων. Ἄλλος δὲ τοῦ Βάτη στρατὸς ἐπολιόρχησε τὸ Τσερνίγοβον, περιφανῆ πόλιν κατὰ τοὺς ἐμφυλίους ἡμῶν πολέμους ἕνεκα τῆς ἀνδρείας τῶν πολιτῶν αὐτῆς. Οἱ γνήσιοι οὗτοι Ῥῶσοι ἐτήρησαν τὴν προτέραν αὐτῶν δόξαν, ἀμυνόμενοι γενναίως. Ἦρχε δὲ τούτων ὁ ἡγεμὼν Μστισλάβος ὁ Γλέβη, ἐξάδελφος τοῦ Μιχαήλ· καὶ ἐπὶ μὲν τοῦ πεδίου καὶ ἐπὶ τῶν τειχῶν ἐμάχοντο ἰσχυρῶς, ἀπὸ δὲ τοῦ ὕψους τῶν ὀχυρωμάτων ἐβρίπτον κατὰ τῶν ἐχθρῶν παμμεγέθεις λίθους. Τελευταῖον δ' οἱ Τάταροι νικήσαντες νίκην ἐπὶ πολὺ ἀμφιῤῥεπῆ, ἐπυρπόλησαν τὸ

Ὁ Βάτης πορθεῖ τὴν μεσημβρινὴν Ῥωσσίαν.

Τσερνίγοβον καὶ πρὸς ἀνάπαυλαν ἀποχωρήσαντες διὰ τοῦ Βλουχόβου εἰς Τάναϊν, ἀπέλυσαν τὸν Ἐπίσκοπον Πορφύριον, πρὸ μικροῦ ὑπ' αὐτῶν αἰχμαλωτισθέντα. Διὰ τῆς ἐπιεικοῦς ταύτης πράξεως προϋτίθεντο, ὡς φαίνεται, ἵνα δυσωπήσωσι τὸν ἡμέτερον κληρον, ἐρεθίζοντα τὸν λαὸν διὰ θερμῶν προτροπῶν εἰς ἀντίστασιν. Ὁ δ' ἀνδρεῖος Μστισλάβος σωθεὶς ἔφυγεν εἰς Οὐγγρίαν.

Ἀπὸ πολλοῦ ἤδη ὁ Βάτης ἤκουσε περὶ τῆς ἀρχαίας πρωτευούσης τοῦ Βορυσθένου, περὶ τῶν θησαυρῶν τῶν ναῶν αὐτῆς καὶ περὶ τοῦ πλοῦτου τῶν ἐμπόρων· διότι ἡ φήμη τῆς πόλεως ταύτης ἐξηπλοῦτο οὐχὶ μόνον μέχρι τῆς αὐτοκρατορίας τοῦ Βυζαντίου καὶ τῆς Γερμανίας, ἀλλὰ καὶ μέχρι τῶν ἀπωτάτων χωρῶν τῆς Ἀνατολῆς· διότι οἱ Ἄραβες ἱστορικοὶ καὶ γεωγράφοι μνημονεύουσιν αὐτῆς ἐν τοῖς συγγράμμασιν αὐτῶν (2).

1240. Ὁ δὲ Μαγγού, ἕγγονος τοῦ Τσιγχισχάνη, ἀποσταλεὶς πρὸς ἐξέτασιν τοῦ Κιέβου, παρετήρησεν αὐτὸ ἀπὸ τῆς ἀνατολικῆς ὄχθης τοῦ Βορυσθένου καὶ, κατὰ τὸν χρονογράφον, οὐκ ἐκορέννυτο θαυμάζων τὸ κάλλος αὐτοῦ. Ἡ γραφικὴ θέσις τῆς πόλεως ἐπὶ τῶν ἀποκρήμων ὄχθων βαθύβρου ποταμοῦ, οἱ στιλπνοὶ θόλοι πολλῶν ναῶν ἐν μέσῳ τῶν χλοερῶν κήπων, τὰ περιβάλλοντα αὐτὴν ὑψηλὰ καὶ λευκὰ τείχη μετὰ μεγαλοπρεπῶν πυλῶν καὶ πύργων, ἀνεγερθέντων καὶ κοσμηθέντων κατὰ τὴν Βυζαντινὴν τέχνην ἐπὶ τῶν ἐνδόξων ἡμερῶν Ἰαροσλάβου τοῦ Μεγάλου, ταῦτα πάντα ἐξέπληξαν τοὺς βαρβάρους τῶν ἐρήμων. Ὁ Μαγγού οὐκ ἐτόλμα ἵνα διαβῇ τὸν Βοροσθένη· δι' ὃ στὰς παρὰ τὸ Τρούβεζον ἐγγὺς τῆς κωμοπόλεως Πεσότσης (νῦν χωρίου Πεσχι), ἐπειράθη ὅπως δελεάσῃ τοὺς κατοίκους τῆς πρω-

Μεγαλοπρέ-
πεια τοῦ Κιέ-
βου.

τευούσης εἰς ὑποταγήν. Αἱ μάχαι τοῦ Κάλκα καὶ Σίτα, ἡ ἀποτέφρωσις τῆς Ῥεζάνης, Βλαδιμίρου καὶ Τσερνιγόβου καὶ πολλῶν ἄλλων πόλεων ἐμαρτύρουν τὴν φοβερὰν δύναμιν τῶν Μογόλων. Πᾶσα δὲ τὸν τεῦθεν ἀντίστασις ἐφαίνετο ματαία· ἀλλ' ἡ ἐθνικὴ τιμὴ καὶ ἡ μεγαλοψυχία ἀντίκεινται πρὸς τὰς εἰσηγήσεις ἐνδοιαζούσης φρονήσεως. Οἱ Κιεβῖται ὑπερήφανοι ἔτι, καθὼς οἱ ἀρχαιότατοι, καὶ εὐγενέστατοι τῶν τέκνων τῆς Ῥωσσίας, ἠδύναντο ἵνα κλίνωσι τὸν αὐχένα καὶ δεχθῶσι δεσμὰ, ἐν ᾧ οἱ λοιποὶ Ῥῶσοι ἔπιπτον προθύμως ἐν τῇ μάχῃ; Ἐσφαξαν οὖν τοὺς πρεσβευτὰς τοῦ Μαγγουχάν καὶ διὰ τοῦ αἵματος αὐτῶν ἐμπέδωσαν τὸν ὄρκον, ὅτι οὐδέποτε ἀποδέξονται ἄτιμον εἰρήνην. Τὴν δὲ γενναίαν ταύτην τοῦ λαοῦ ἀπόφασιν οὐκ ἐμιμήθη ὁ ἡγεμὼν Μιχαὴλ ὁ Βσεβολόδου, ὃς, προεικάζων τὸ φιλέκδικον τῶν Τατάρων, ἔφυγεν εἰς Οὐγγρίαν κατόπιν τοῦ υἱοῦ. Ῥοστισλάβος ὁ Μστισλάβου, ἔγγονος τοῦ Δανιὴλ τοῦ Σμολένσκου, ἐπεχείρησε τότε ἵνα καταλάβῃ τὸν θρόνον τοῦ Κιέβου· ἀλλὰ μαθὼν τοῦτο ὁ ἐνδοξὸς Δανιὴλ ὁ τῆς Γαλικίας ἐκστρατεύει κατὰ τῆς πόλεως ταύτης καὶ ζωγρεῖ τὸν Μστισλάβον. Ὁ Δανιὴλ ἐγίνωσκεν ἤδη τοὺς Μογόλους· ἐγίνωσκεν ὅτι ἡ γενναιότης εὐαρίθμου στρατοῦ ἠδυνάττει ἵνα καταβάλῃ δύναμιν οὕτω φοβερὰν, καὶ κατὰ μίμησιν τοῦ Μιχαὴλ ἔγνω ἵνα μεταβῇ παρὰ τῷ βασιλεῖ τῆς Οὐγγρίας, ἐπιφανεῖ εἰς πλοῦτον καὶ δύναμιν, ἐλπίζων ὅτι πείσει τὸν μονάρχην τοῦτον, ἵνα μετὰ ζήλου συμπράξῃ πρὸς ἀπόκρουσιν τῶν ἀγρίων βαρβάρων. Ἄνάγκη δ' ἦν ἵν' ἀφήσῃ ἐν τῇ πρωτευούσῃ ἀρχηγὸν ἐπιτήδειον καὶ ἀνδρείον, ἐξέλεξε δ' ἐπιτυχῶς τὸν εὐπατρίδην Δημήτριον.

Ἄφοβία τῶν πολιτῶν.

Μετ' οὐ πολὺ σύμπας ὁ φοβερός τοῦ Βάτη στρατὸς

Πολιορκία
καὶ ἄλλωσις
τοῦ Κιέβου.

ὡς νέφος πυκνὸν προμηνύον καταιγίδα, περιεκάλυψε τὸ Κιέβον. Ἐκ δὲ τοῦ κρότου τῶν ἀναριθμῆτων φορτηγῶν ἄμαξῶν, ἐκ τῶν μυκηθμῶν τῶν καμήλων καὶ βοῶν, τοῦ χρεμετισμοῦ τῶν ἵππων καὶ ἐκ τῶν ἀγρίων κραυγῶν τῶν πολεμίων, κατὰ τὸν χρονογράφον, μόλις οἱ κάτοικοι, λαλοῦντες, ἤκουον ἀλλήλων. Ὁ Δημήτριος ὁμῶς ἐγρηγόρει καὶ τὰ πάντα ἀταράχως διέταπτε. Προσήγαγον αὐτῷ Τάταρον αἰχμάλωτον, παρ' οὗ μανθάνει, ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ Βάτης ἦν ὑπὸ τὰ τείχη τοῦ Κιέβου μεθ' ἀπάντων τῶν Μογόλων ἀρχηγῶν, ὅτι οἱ διασημότεροι αὐτῶν ἦσαν ὁ Γαῖοῦκος, υἱὸς τοῦ μεγάλου Χάνου, ὁ Μαγγοῦ καὶ Βαϊδάρ, ἀμφότεροι ἔγγονοι τοῦ Τσιγχισχάνη, ὁ Ὀρδού—Καδάν, ὁ Σουδαί—Βαϊδοῦρος, νικητῆς τῶν Νιουκανῶν τῆς Σινικῆς καὶ τέλος ὁ Βαστήρ, κατακτητῆς τῆς Καζανικῆς Βουλγαρίας καὶ τῆς ἡγεμονίας Σουσδαλίας. Περὶ δὲ τῆς δυνάμεως τοῦ στρατοῦ τοῦ Βάτη ὁ αἰχμάλωτος οὗτος ἔλεγεν, ὅτι οἱ ὑπ' αὐτὸν πολέμιοι ἦσαν ἀναρίθμητοι. Ἄλλ' ὁ Δημήτριος ἦν ἄτρεστος. Ἡ πολιορκία ἤρξατο ἐξ ἐφόδου ἐπὶ τὴν πύλην, τὴν καλουμένην Λιάτσκην, ὅπου ἔληγον τὰ πυκνὰ δάση καὶ ὅπου νυχθημερὸν αἱ καταστρεπτικαὶ πολιορκητικαὶ μηχαναὶ ἐπληττον τὰ τείχη, ἅτινα τέλος κατέπεσον. Οἱ δὲ Κιεβίται εὐρέθησαν κατὰ μέτωπον τοῦ ἐχθροῦ· δεινὴ δὲ συνήφθη μάχη. Τὰ βέλη ἐσκότιζον τὸν αἰθέρα, αἱ λόγχαι ἐκρότου καὶ συνετρίβοντο, οἱ νεκροὶ καὶ οἱ ψυχορράγουντες κατεπατοῦντο ὑπὸ τῶν πολιορκουμένων· ἐπὶ πολὺ ἡ ἀπόγνωσις αὐτῶν ἀντέκοπτε τὴν ὑπεροχὴν τῆς ἐχθρικῆς δυνάμεως, ἀλλὰ τέλος, δύνοντας τοῦ ἡλίου, οἱ Τάταροι ἐγένοντο κύριοι τῶν τειχῶν. Καὶ μετὰ τὴν νίκην ταύτην οἱ Ῥώσσοι ἐνεκαρτέρουν δι' ὃ ἀπεχώρησαν εἰς τὸν γαδὸν τῆς Δεκάτης, ὃν

νύκτωρ περιεχάραξαν και ανέμενον αὐτοῦ ἐκ νέου τὸν ἐχθρόν. Οἱ δ' ἄοπλοι πολῖται ἐγκλείονται ἐν τῷ ναῷ, φέροντες μεθ' ἑαυτῶν τὰ τιμιώτερα τῶν κτημάτων. Ἄμυνα τοσοῦτον ἀσθενής ἦν ἀδύνατον ἵνα σώσῃ τὴν πόλιν, καὶ ὅμως οὐδὲ λόγος διαπραγματεύσεως ἐγένετο, οὐδεὶς διενοεῖτο περὶ ἐπικλήσεως τῆς θηριώδους τοῦ Βάτη ἐπιεικείας. Ὁ γενναῖος θάνατος ἐφαίνετο τοῖς τε στρατιώταις καὶ τοῖς πολίταις ὡς τις ἀναπόδραστος μοῖρα, προωρισμένη αὐτοῖς ὑπὸ τῆς πίστεως καὶ τῆς πατρίδος. Καί περ δὲ ἐξησθενηκῶς ὁ Δημήτριος διὰ τὰ πολλὰ τραύματα, ἐκράτει ἔτι στερεῶς τὸ καθημαγμένον αὐτοῦ δόρυ· τὸ θερμουργὸν αὐτοῦ πνεῦμα ἐμερίμνα περὶ τῶν τρόπων τοῦ ἀντιπερισπᾶσαι τὴν νίκην τῶν πολεμίων. Οἱ Μογόλοι ἀνεπαύοντο ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῶν τειχῶν, τὴν δὲ πρῶιαν τῆς ἐπιούσης ἐπανέλαβον τὴν προσβολὴν καὶ διέρρηξαν τὸν ἀδύνατον προμαχῶνα τῶν Ῥώσσω, πανσθενεὶ μαχομένων καὶ ἀναλογιζομένων, ὅτι ὀπισθεν αὐτῶν ἦν ὁ τάφος τοῦ Ἀγίου Βλαδιμίρου, καὶ ὅτι οὗτος ἦν τὸ τελευταῖον ἄσυλον τῆς ἐλευθερίας αὐτῶν. Οἱ βάρβαροι ἔφθασαν μὲν ἕως τοῦ ναοῦ τῆς Θεοτόκου, ἀλλὰ κατεκάλυψαν τὴν ὁδὸν διὰ τῶν ἰδίων πτωμάτων, συνέλαβον τὸν ἀτρόμητον Δημήτριον καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν ἐνώπιον τοῦ Βάτη. Ὁ ὦμος ἐν τούτοις οὗτος δορυκτῆτωρ ἐγίνωσκε τοῦλάχιστον ἵνα ἐκτιμᾷ τὴν ἐξαισίαν ἀνδρίαν· δι' ὃ μεθ' ὑπερηφάνου μειδιάματος εἶπε τῷ Ῥώσσω στρατηγῷ· Χαρίζω σοι τὴν ζωὴν ὅτι ὁ Δημήτριος ἀπεδέξατο τὸ δῶρον, ἐλπίζων ὅτι ἐδύνατο ἵνα χρησιμεύσῃ ἔτι τῇ πατρίδι.

Οἱ Μογόλοι ἐπανηγύρισαν τὴν νίκην ἐπὶ τινὰς ἡμέρας κακοῦντες ἀνηλεῶς καὶ φθείροντες τοὺς τε ἀνθρώπους καὶ πάντα τοὺς καρπούς πολυχρονίου πολιτισμοῦ.

Τὸ ἀρχαῖον Κίεβον ἐξέλιπεν ἐσαεὶ· διότι αὕτη ἡ περιφανής ποτε πρωτεύουσα, ἡ μήτηρ τῶν Ῥωσικῶν πόλεων, κατὰ τὸν ΙΔ' καὶ ΙΕ' ἔτι αἰῶνα, ἦν σωρὸς ἐρειπίων. Καὶ ἐπὶ τῶν ἡμετέρων ἔτι ἡμερῶν σώζεται μόνον ἡ σκιά τοῦ ἀρχαίου μεγαλείου αὐτῆς. Μάτην ὁ περίεργος περιηγητὴς ἀναζητεῖ ἐκεῖ τὰ τῆς Ῥωσσίας ἱερὰ μνημεῖα. Ποῦ νῦν ὁ τάφος τῆς Ὀλγας; Ποῦ τὰ ὀστέα τοῦ ἁγίου Βλαδιμίρου; Ὁ Βάτης οὐδ' αὐτῶν τῶν τάφων ἐφείσθη, οἱ δὲ βάρβαροι κατεπάτουν τὰ κράνη τῶν ἀρχαίων ἡμῶν ἡγεμόνων. Μόνον τὸ μνημεῖον τοῦ Ἰαροσλάβου διέλαθε τὴν γενικὴν καταστροφὴν, ὅπως ἀναμιμνήσκη οἴονει τῷ κόσμῳ, ὅτι τὸ κλέος τοῦ σοφοῦ νομοθέτου ἐστὶ στερεώτερον καὶ μονιμώτερον.... Ὁ ναὸς τῆς Δεκάτης, τὸ πρῶτον τοῦτο καὶ μεγαλοπρεπὲς οἰκοδόμημα τῆς ἐν Ῥωσσία ἀρχιτεκτονικῆς, κατηδαφίσθη ἄρδην, ἐκ δὲ τῶν ἐρειπίων ἀνήγειραν νέον ναόν, ἐπὶ τῶν τειχῶν δὲ τούτου παρατηροῦνται ἄχρις ἡμῶν τεμάχια ἐπιγραφῆς τοῦ ἀρχαίου. Τὴν αὐτὴν δὲ τύχην ὑπέστη καὶ τὸ μοναστήριον, ἡ Λαύρα τῆς Πετσέρσκης. Οἱ εὐλαβεῖς μοναχοὶ καὶ οἱ πολῖται, τιμῶντες εὐλαβῶς τὸ ἅγιον τοῦτο ἀναχωρητήριον, ἀντέστησαν ὅπως μὴ εἰσέλθῃ ὁ ἐχθρὸς εἰς τὸν περίβολον, ἀλλ' οἱ Μογόλοι συντρίβουσι τὰς θύρας διὰ τῶν κριῶν, διαρπάζουσι πάντας τοὺς θησαυροὺς, ἔτι δὲ καὶ τὸν χρυσοῦν σταυρὸν τὸν ἐπιστέφοντα τὸν θόλον, καὶ καταστρέφουσι τὸν ναόν μέχρι τῶν παραθύρων, καθὼς καὶ τὰ κελλία καὶ τὰ τεῖχη αὐτὰ τοῦ μοναστηρίου. Ἄν πιστεύσωμεν τοῖς χρονογράφοις τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, τὸ ἀρχαῖον ἐκεῖνο οἰκοδόμημα τῆς Λαύρας ὑπερεῖχε τοῦ νεωτέρου κατὰ τὴν μεγαλοπρέπειαν καὶ τὴν καλλονήν. Ἀφηγοῦνται πρὸς τούτους, ὅτι μοναχοὶ τινες τῆς Πετσέρσκης διέ-

φυγον τὸ ξίφος τοῦ Βάτη, καταφυγόντες εἰς τὰ δάση· ὅτι ἐν τοῖς ἐρειπίοις τοῦ μοναστηρίου ναίσκος τις ἐτήρηθη σῶς, εἰς ὃν οἱ ἐρημίται ἤρχοντο ἐνίοτε ὅπως τελέσωσι τὴν θείαν μυστιγωγίαν, προσκαλούμενοι ὑπὸ τοῦ πενθίμου καὶ διαρκοῦς ἤχου τοῦ κώδωνος.

Μαθὼν δ' ὁ Βάτης, ὅτι οἱ ἡγεμόνες τῆς μεσημβρινῆς Ῥωσσίας εὐρίσκονται ἐν Οὐγγρία, ἐκστρατεύει κατὰ τῶν ἐπαρχιῶν Γαλικίας καὶ Βλαδιμίρου, πολιορκεῖ τὸ Λαδίζιον καὶ μὴ ἰσχύων ἵνα κρημνίσῃ τὰ τεῖχη αὐτοῦ, καί περ δώδεκα κριῶν προσβαλλόντων αὐτὰ, ὑπεσχέθη τοῖς κατοικοῖς, ὅτι φείσεται αὐτῶν, ἂν παραδοθῶσιν. Οἱ ταλαίπωροι οὗτοι ἐπίστευσαν μὲν αὐτῷ, ἀλλ' οὐδείς ἀπέφυγε τὸν θάνατον· διότι οἱ βάρβαροι, μὴ εἰδότες τοὺς νόμους τῆς τιμῆς καὶ ἀείποτ' ἐξαπατῶντες τοὺς πολεμίους, ἐνέπαιζον τὴν εὐπιστίαν αὐτῶν. Μετὰ τὴν τοῦ Κάμενετς ἄλωσιν, ἐνθα ἤρχεν Ἡσιασλάβος ὁ Βλαδιμίρου, ἕγγονος τοῦ Ἰγορος καὶ φίλος τοῦ Μιχαήλ, οἱ Τάταροι ἀπεχώρησαν ἐξ ἀνάγκης τοῦ Κρέμενετς, πόλεως τοῦ Δανιήλ, μετὰ βλάβης, ἀλλ' ἐκράτησαν τοῦ Βλαδιμίρου, τῆς Γαλικίας καὶ πολλῶν ἐτέρων πόλεων. Ὁ δὲ γενναῖος στρατηγὸς Δημήτριος ὁ τοῦ Κιέβου, ὢν τότε μετὰ τοῦ Βάτη καὶ οἰκτεῖρων τὰς συμφορὰς τῆς Ῥωσσίας, ἐσπούδαζεν ἵνα πείσῃ αὐτόν, ὅτι συνέφερεν ἵνα ἐγκαταλίπῃ ἐντελῶς τὴν ἐκπορθηθεῖσαν ταύτην χώραν καὶ στρέψῃ τὰ ὄπλα κατὰ τοῦ πλουσίου Κράτους τῆς Οὐγγρίας· ὅτι ὁ βασιλεὺς Βέλας, ἐπικίνδυνός ἐστιν ἐχθρὸς καὶ συναγείρει μέγαν στρατόν· ὅτι ἀνάγκη ἵνα προλάβῃ αὐτόν, διότι ἄλλως μεθ' ἀπάσης τῆς δυνάμεως αὐτοῦ ἐπιπεσεῖται κατὰ τῶν Μογόλων. Ὁ Βάτης, ἐνδοὺς τῇ συμβουλῇ τοῦ Δημητρίου, ἐξῆλθε τῆς ἡμετέρας πατρίδος πρὸς ἐκπόρθησιν τῆς Οὐγγρίας.

Οὕτω καὶ κατὰ τὴν αἰχμαλωσίαν ὁ ἄξιος οὗτος στρατηγὸς τῆς Ῥωσσίας λυσιτελέστατος ἦν τοῖς συμπολίταις. Καὶ ἐστερήθησαν μὲν οὗτοι ἐπὶ μακρὸν τῆς εὐδαιμονίας καὶ τοῦ πολυτιμοτάτου τῶν ἀγαθῶν, τῆς αὐτονομίας, ἀλλ' ἠδύναντο τοῦλάχιστον ἵνα μὴ διατρίβωσι περὶ τὰ δάση καὶ ἐπανεέλθωσιν εἰς τὰς ἀποτεφρωθείσας οἰκίας πρὸς ἐνταφιασμὸν τῶν ὄστων τῶν προσφιλῶν οἰκείων καὶ συγγενῶν, προσεύχονται δὲ τῷ Ὑψίστῳ μετὰ κατανύξεως ἐν τοῖς ναοῖς, τοῖς ἀνακαινισθεῖσι παραχρῆμα διὰ τοῦ κοινοῦ αὐτῶν ζήλου. Ἐν ταῖς θλίψεσιν ἡπίστις θριαμβεῦει καὶ ἀπαλύνει τὰς καρδίας.

Κατάστασις
τῆς Ῥωσσίας.

Ἡ κατάστασις τῆς Ῥωσσίας ἦν τότε οἰκτρά· ἐφαίγετο ὅτι πυρίπνους ποταμὸς διῆλθεν αὐτὴν ἀπὸ τῶν ἀνατολικῶν ἕως τῶν δυσμικῶν ὀρίων· εἶποι δ' ἂν τις, ὅτι ὁ λοιμὸς, ὁ σεισμὸς, πᾶσαι αἱ τῆς φύσεως μάστιγες κατεβασάνισαν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ Ὀκκα μέχρι τοῦ Σάν. Οἱ δ' ἡμέτεροι χρονογράφοι, θρηνοῦντες ἐπὶ τῶν ἐρείπιων τῆς πατρίδος τὴν ἀνατροπὴν τῶν πόλεων καὶ τὸν ὄλεθρον τοῦ πλείστου τῶν κατοίκων, προστιθέασιν·

« Ὡς λυσσῶν θηρίον ὁ Βάτης κατεβρόχθιζεν ὀλοκλή-
 » ρους ἐπαρχίας καὶ κατεσπάρασσε διὰ τῶν ὀνύχων τὰ
 » λείψανα. Οἱ ἀνδρειότεροι τῶν Ῥώσων ἡγεμόνων ἔ-
 » πεσον μαχόμενοι, ἕτεροι δὲ περιεπλανῶντο εἰς τὴν
 » ξένην, ζητοῦντες προστασίαν παρὰ λαοῖς ἑτεροθρήσκοις,
 » ἀλλ' οὐχ εὔρισκον. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἐσεμνύοντο
 » ἐπὶ πλοῦτῳ, νῦν δ' ἀπεξενώθησαν πάντων! Αἱ μη-
 » τέρες ἐθρῆνουν τὰ τέκνα, τὰ ὑπὸ τῶν ἵππων τῶν Τα-
 » τάρων καταπατηθέντα, αἱ δὲ παρθένοι τὴν ἑαυτῶν
 » διακόρευσιν. Πολλαὶ μάλιστα τούτων, πρὸς σωτηρίαν
 » τῆς παρθενικῆς ἀγνότητος, ἐπιπτον ἐπὶ μαχαιρῶν, ἢ
 » ἐρρίπτοντο εἰς βαθεῖς ποταμούς. Αἱ γυναῖκες τῶν εὐ-

» πατριδῶν, ἀγνοοῦσαι τέως τὴν ἐργασίαν, αἰείποτε δὲ
 » κεκοσμημένοι διὰ σθηρικῶν ἱματίων καὶ χρυσῶν
 » περιδεραιῶν, καὶ περιστιχούμεναι πάντοτε ὑπὸ πλή-
 » θους θεραπόντων καὶ θεραπευνίδων, ἐγένοντο δοῦλαι
 » τῶν βαρβάρων, ἐκόμιζον εἰς τὰς γυναῖκας τούτων ὕ-
 » δωρ, ἔστρεφον τὴν μύλην καὶ ἔκαιον τὰς λευκὰς αὐ-
 » τῶν χεῖρας παρασκευάζουσαι τὴν τροφήν τῶν ἀπί-
 » στων!... Οἱ ἐπιζήσαντες ἐμακάριζον τὴν ἀνάπαυσιν
 » τῶν νεκρῶν. » Ἐνὶ δὲ λόγῳ ἡ Ῥωσσία διήλθε διὰ
 πασῶν τῶν συμφορῶν, δι' ὧν καὶ ἡ Ῥωμαϊκὴ αὐτοκρα-
 τορία ἀπὸ Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου μέχρι τοῦ Ζ' αἰῶνος,
 ὅτε τὰ ἄγρια ἔθνη τῆς ἄρκτου ἐξεπόρθουν τὰς ἀκμα-
 ζούσας ἐπαρχίας αὐτῆς. Οἱ βάρβαροι ἐνεργοῦσι μὲν πάν-
 τοτε κατὰ τὰς αὐτὰς ἀρχὰς, διαφέρουσιν ὅμως ἀπ' ἀλ-
 λήλων μόνον κατὰ τὴν δύναμιν.

Αἱ τοῦ Βάτη δυνάμεις ἦσαν ἀσυγκρίτως ἀνώτεραι
 τῶν ἡμετέρων. Ἔνεκα δὲ τούτου ἐνίκων πάντοτε. Μάτην
 οἱ νεώτεροι τῶν ἱστορικῶν ἀναφέρουσιν, ὅτι οἱ Μο-
 γόλοι ὑπερεῖχον κατὰ τὴν πολεμικὴν τέχνην· διότι
 οἱ ἀρχαῖοι Ῥῶσοι, οἵτινες ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας ἐπο-
 λέμουν πρὸς ἀλλοφύλους, ἢ πρὸς ὁμοφύλους, οὐδὲ
 εἰς θάρρος ὑπελείποντο τῶν συγχρόνων αὐτοῖς Εὐρω-
 παϊκῶν ἐθνῶν, οὐδὲ εἰς τὴν τέχνην τοῦ ἐξολοθρεῦειν
 τοὺς ἀνθρώπους. Αἱ φρουραὶ τῶν ἡγεμόνων καὶ αἱ πό-
 λεις μὴ συνενούμεναι, ἐνεργοῦσαι δὲ κεχωρισμένως, ἡ-
 δυνάτου κατὰ φυσικὸν λόγον ἔν' ἀνθέξωσι πρὸς πεν-
 τακοσίας χιλιάδας ἀνδρῶν τοῦ Βάτη, ὃς ἠῤῥανε πρὸς
 τούτοις ὅσημέραι τὸν στρατὸν αὐτοῦ, προσλαμβάνων καὶ
 τοὺς ἠττηθέντας. Ἡ Εὐρώπη ἡγνῶει ἔτι τὴν τῶν πυ-
 ροβόλων τέχνην, τὸ δ' ἄνισον τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πολεμι-
 στῶν ἔκρινε τὴν νίκην. Ὁ Βάτης ἡγεῖτο ὀλοκλήρου

Αἰτία τῶν
 ἐπιτυχιῶν τοῦ
 Βάτη.

ἐνόπλου ἔθνους, ἐν δὲ τῇ Ῥωσίᾳ οἱ χωρῖται ἀπείχον τοῦ πολέμου, πλουτίζοντες διὰ τῆς εἰρηνικῆς αὐτῶν φιλοπονίας τὸ ταμεῖον καὶ διατρέφοντες τὴν ἐπικράτειαν. Οἱ γεωργοὶ, ἅτε ἄοπλοι, ἐπιπτον ὑπὸ τὸ ξίφος τῶν Τατάρων ὡς θύματα ἀπροστάτευτα, ὁ δ' εὐάριθμος στρατὸς ἡμῶν ἐζήτει ἐν ταῖς μάχαις τὴν δόξαν καὶ τὸν θάνατον, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τὴν νίκην. Ἐν τοσοῦτῳ οἱ Μογόλοι ἦσαν περιώνυμοι ἐπ' ἀνδρεία, ἦν προσεκτῆσαντο διὰ τὴν σύνεσιν τοῦ Τσιγγισχάνη καὶ διὰ τεσσαρακονταετῆς νίκας. Οὐδόλως δὲ μισθούμενοι, ἠγάπων τὸν πόλεμον χάριν τῶν λαφύρων. Μετεκόμιζον ἐπὶ βοῶν τὰς σκηὰς καὶ οἰκογενείας αὐτῶν καὶ ἐθεώρουσαν ὡς πατρίδα πᾶσαν χώραν, παρέχουσαν τοῖς ποιμνίοις αὐτῶν ἄφθονον νομῆν. Σχολάζοντες δὲ ἀπὸ τῆς ἀνθρωποκτονίας, ἤσκοῦντο περὶ τὴν θήραν ἐπιφανέντος δὲ τοῦ ἐχθροῦ, ἀναρίθμητα στίφη τῶν βαρβάρων τούτων ὡς θαλάσσια κύματα ἐφόρμων ἀλληλοδιαδόχως, ὅπως περιβάλωσιν αὐτὸν πανταχόθεν καὶ ἐξετόξενον κατ' αὐτοῦ νέφη βελῶν. Φειδόμενοι τῶν ἰδίων ἀνδρῶν, ἀπέφευγον τὴν συμπλοκὴν καὶ ἐσπούδαζον ἵνα πόρρωθεν φονεύσωσι τοὺς πολεμίους. Οὐθ' οἱ Χάнай, οὐθ' οἱ πρῶτοι ἀρχηγοὶ αὐτῶν ἐκοινώνουν τῆς μάχης, διότι οὗτοι ὕστεροῦντες διέτασσον διαφόροις σημείοις καὶ οὐδ' ἠσχύνοντο ἐνίοτε τρεπόμενοι εἰς φυγὴν μετὰ τῶν στρατευμάτων αὐτῶν. Καὶ ὁμως θανάτῳ ἐζημίουν τὸν πρῶτον ἀποδιδράσκοντα τῆς μάχης. Τὰ βέλη τῶν Μογόλων ἦσαν μακρὰ καὶ ὀξεᾶ, ἔφερον δὲ σπάθας ὡσαύτως μακρὰς, τόξα ἀγκύλα καὶ ἀσπίδας οἰσύνους

Χαρακτήρ καὶ ὄπλα τῶν Μογόλων.

Καθ' ἣν δὲ ἐποχὴν οἱ ὀλετήρες οὗτοι ἐκάκουν ἀνηλεῶς τὴν μεσημβρινὴν Ῥωσίαν, οἱ ἡγεμόνες τῆς χώ-

ρας ταύτης ἦσαν ἐν Πολωνίᾳ. Ὁ βασιλεὺς τῆς Οὐγγρίας γινώσκων τὸν Μιχαὴλ ἐξόριστον, ἠρνήθη τὴν Συμβεβηκότα
ἐν τῇ Αὐτικῇ
Ρωσσίᾳ. μετὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀτυχοῦς τούτου ἡγεμόνος σύζευξιν τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ καὶ προσέταξεν ἀμφοτέροις ἵν' ἀπομακρυνθῶσιν.— Ὁ δὲ Δανιὴλ ἔτοιμος ὢν ἵν' ἀπέλθῃ πρὸς Βέλαν τὸν Δ', ἐδράξατο τῆς εὐκαιρίας ἵν' ἀναδείξῃ τὴν γενναιοψυχίαν αὐτοῦ· ἔπεισε δὲ τὸν Μέγαν Ἡγεμόνα Ἰαροσλάβον ἵν' ἀπελευθερώσῃ τὴν σύζυγον τοῦ Μιχαὴλ, αἰχμαλωτισθεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ ἐν Κάμενετς πρὸ τῆς εἰσβολῆς τοῦ Βάτη, ἀπέδωκε τὴν ἡγεμονίδα ταύτην τῷ συζύγῳ καὶ ἐπιλαθόμενος τῆς ἔχθρας ὑπισχνεῖτο, ὅτι παραχωρήσει αὐτῷ διὰ παντός τὸ Κιέβον, εἰ ἡ χάρις τοῦ Ὑψίστου ἀπαλλάξῃ τὴν Ῥωσσίαν ἀπὸ τῶν ἀλλοφύλων. Ἀπέδωκε δὲ προσέτι τὴν Λούσκην τῷ Ῥοστισλάβῳ. Ὁ Δανιὴλ ἀφίχθεις εἰς Οὐγγρίαν, ἐγνωμά- Ἵπεροψία τοῦ
βασιλέως τῆς
Οὐγγρίας. τευσεν ἵνα ὁ υἱὸς αὐτοῦ Λέων νυμφευθῇ τὴν θυγατέρα τοῦ βασιλέως, ὅπως συμφωνότερον μετὰ τοῦ Βέλα συμπράξῃ εἰς ἀποτροπὴν τοῦ κοινοῦ κινδύνου· ἀλλ' ὁ ὑπερήφανος Βέλας ἀπέρριψε τὴν πρότασιν ταύτην, φρονῶν, ὅτι ὁ Βάτης οὐ τολμήσει ἵνα διαβῇ τὰ Καρπάθια ὄρη καὶ ὅτι τὰ ἀτυχήματα τῶν Ῥωσσικῶν ἡγεμονιῶν ἀποβήσονται λυσιτελεῖ τῇ Οὐγγρίᾳ. Κρίσις ἀσθενοῦς νοός, προερχομένη ἐκ τοῦ ἀμοιβαίου φθόνου τῶν γειτνιαζουσῶν ἐπικρατειῶν! Ὁ δὲ Δανιὴλ, προειπὼν τῷ βασιλεῖ τὰ ὀλέθρια παρακολουθήματα τοιοῦτου συστήματος, ἔσπευσε, ἀλλὰ βραδύτατα, ὑπερασπίσων τὰς ἡγεμονίας αὐτοῦ. Πλήθος δὲ φυγάδων ἀνήγγειλαν αὐτῷ τὴν οἰκτρὰν τύχην τοῦ Κιέβου καὶ τῶν ἄλλων ἐπιφανῶν πόλεων ἡμῶν. Οἱ Τάταροι ἦσαν ἤδη κατὰ τὰ μεθόρια, ὁ δὲ Δανιὴλ, συνοδευόμενος ὑπ' εὐαρίθμου θεραπείας, ἐζήτηε ἄσυλον εἰς τὴν χώραν τοῦ Κορράδου, ἔνθα εὗρῶν

τὴν σύζυγον, τὰ τέκνα καὶ τὸν ἀδελφόν, μόλις διαφυγόντας τὴν μάχαιραν τῶν βαρβάρων, συνεθρήνησε μετ' αὐτῶν τὴν τύχην τῆς πατρίδος. Μαθὼν δ' ὅτι προσήγγιζον οἱ Μογόλοι, ἀπεχώρησεν εἰς Μαζοβίαν, ὅπου Βολεσλάος ὁ Κορράδου ἐχορήγησεν αὐτῷ προσκαίρως τὸ Βησεγόροδον καὶ ὅπου ἔμεινε μετὰ τοῦ Βασίλκου ἄχρις οὗ ὁ Βάτης ἐξεκένωσε τὴν μεσημβρινὴν Ῥωσσίαν. Ἀμα λαβόντες τὴν παραμυθητικὴν ταύτην ἀγγελίαν, ἐπανήλθον οἴκαδε, ἀλλ' ἔνεκα τῆς ἀναδιδομένης ἐκ τῶν πτωμάτων ἀποφορᾶς ἠδυνάτου ἐισελεθεῖν εἰς Βρέστην, ὡς καὶ εἰς Βλαδίμιρον· δι' ὃ ἔγνωσαν ἔν' ἀποκαταστῶσιν ἐν Χόλμῳ, κτισθέντι ὑπὸ τοῦ Δανιὴλ παρὰ τῆ ἀρχαίᾳ Τσερβένη καὶ διαφυγόντι εὐτυχῶς τὴν ἐκπόρθησιν τῶν Μογόλων. Ἡ πόλις δ' αὕτη, κατοικουμένη ἐν μέρει ὑπὸ Γερμανῶν, Πολωνῶν καὶ τινῶν τεχνιτῶν, ἐφαίνετο ἐν μέσῳ τῶν περικυκλωσῶν αὐτὴν τεφρῶν καὶ ἐρειπίων τερπνὸν ἐνδιαίτημα. Εἶχε κήπους εὐανθεῖς ὑπ' αὐτοῦ τοῦ θεμελιωτοῦ πεφυτευμένους, νέα οἰκοδομήματα καὶ ναοὺς ὑπ' αὐτοῦ καθωραϊσμένους (καὶ πρὸ πάντων τὸν τοῦ ἀγίου Ἰωάννου, ἰδρυθέντα ἐπὶ τεσσάρων τεχνηέντως ἐξεργασμένων ἀνθρωπίνων κεφαλῶν μετὰ χαλκίνου δαπέδου καὶ Ῥωμαϊκῶν ὑέλων ἐν τοῖς παραθύροις). Ὁ Δανιὴλ ὑπικούων οἶονεὶ τῆ ἐπιπνοίᾳ τῆς θείας Προνοίας, ὡς διὰ θαύματος σωσάσης τὸν τερπνὸν τοῦτον τόπον, ὠνόμασε τὸ Χόλμον ἀγαπητὴν αὐτῷ πόλιν. Μιμούμενος δ' Ἰεροσλάβον τὸν Μέγαν Ἠγεμόνα τῆς Σουδαλίας, ἐσπούδαζεν ἀόκνως ἵνα ἀναζωογονήσῃ τὰς δυτικομεσημβρινὰς ἐπαρχίας τῆς Ῥωσσίας. Ἐδέησε δ' οὐχὶ μόνον ἔν' ἀνακαλέσῃ τοὺς εἰς τὰ δάση καὶ τὰ σπήλαια καταφυγόντας κατοίκους, ἀλλ' ἵνα πολεμήσῃ καὶ πρὸς τοὺς φιλοταράχους εὐπατρίδας, δοξάζοντας, ὅτι ὁ ἔγ-

γενος τοῦ Τσιγγισχάνη ἐξεπόρθησε τὴν ἡμετέραν πα-
 τριδα πρὸς ὄφελος αὐτῶν, καὶ ὅτι ἡγγικεν τέλος ὁ χρό-
 νος ἵνα βασιλεύσωσιν οὗτοι. Ὁ στρατηγὸς τοῦ Δρογι-
 τίνου ἀπέτρεψε τῷ ἡγεμόνι τοῦ εἰσελθεῖν εἰς τὴν πό-
 λιν. Οἱ δ' εὐπατρίδαι, καὶ περ καλοῦντες τὸν Δανιὴλ
 κυριάρχην αὐτῶν, ἐκυβέρνων ἀνθαιρέτως τὰς ἐπαρχίας
 καὶ ἐξεμυκτῆριζον τὰ προστάγματα αὐτοῦ. Ὀκιοιοποιή-
 θησαν τὰς προσόδους τῶν ἀλοπηγίων τῆς Κολόμνας,
 προωρισμένων τὸ πρὶν εἰς μίσθωσιν τῶν δορυφόρων
 τοῦ ἡγεμόνος· εἶτα δ' ἤρξαντο μυστικῶν διαπραγμα-
 τεύσεων μετὰ τοῦ Ῥοστισλάβου, υἱοῦ τοῦ Μιχαήλ. Ὁ
 Μιχαήλ δ' οὗτος φεύγων ἀπὸ μιᾶς εἰς ἄλλην χώραν
 τοὺς Τατάρους καὶ ἀπογυμνωθεὶς ὑπὸ τῶν Γερμανῶν
 παρὰ τῆ Σιραδία, ἐπανεκάμφε τέλος εἰς Κίεβον καὶ ἔζη
 ἐπὶ τινος νήσου κατέναντι τῆς ἀρχαίας ταύτης πρω-
 τευούσης, τὸν δὲ υἱὸν ἔπεμψεν εἰς Τσερνίγοβον. Ἀμνη-
 μονῶν δὲ τῶν εὐεργετημάτων τοῦ γυναικαδέλφου,
 διενοεῖτο ὅπως κακοποίησεν αὐτόν. Ὁ δὲ Ῥοστισλάβος
 ἐπιχειρῶν τὴν ἄλωσιν τῆς ἐν Ποδολία Βακότας, ἀπε-
 κρούσθη ὑπὸ μεγιστᾶνος τοῦ Δανιήλ, ἐκυρίευσεν ὁμῶς
 τῆς Γαλικίας καὶ Πρεσμιλίας. Τόσῳ ὀλίγον οἱ Ῥῶσ-
 σοὶ ἡγεμόνες συνετίσθησαν ὑπὸ τῶν δυστυχημάτων,
 ἐρίζοντες πρὸς ἀλλήλους ἀφρόνως περὶ τῶν ἀσθενῶν
 λειψάνων τοῦ κατασπαραχθέντος Κράτους! Εἰ δὲ καὶ ὁ
 Δανιὴλ ἠδιαφόρει πρὸς τὰς προδοσίας τῶν εὐπατριδῶν
 καὶ δύο Ἐπισκόπων τῆς Γαλικίας καὶ Πρεσμιλίας, φί-
 λων τοῦ υἱοῦ τοῦ Μιχαήλ, εἰ καὶ ἐξησθῆνησεν ἡ ἡγε-
 μονία αὐτοῦ καὶ ὁ εὐάριθμος στρατὸς, οὗ τὸ πλεῖστον
 μέρος ἀπώλετο ὑπὸ τῶν Τατάρων, καθησύχασεν ὁμῶς
 τοὺς στασιαστὰς καὶ κατεδάμασε τοὺς ἐχθροὺς, ἐξή-
 λασε τὸν Ῥοστισλάβον ἐκ τῆς Γαλικίας καὶ ἠχμαλώ-

τισε τοὺς συμμάχους, ἡγεμόνας τοῦ Βόλοκόβου, τοὺς εὐεργετηθέντας ἄλλοτε ὑπ' αὐτοῦ καὶ τοῦ Βασίλκου. Ἀξιοπαρατήρητον δέ, ὅτι οἱ ἡγεμόνες οὗτοι ἐγίνωσκον ἵνα σώσωσι τὰς ἑαυτῶν χώρας ἀπὸ τῶν σπαραγμῶν τοῦ Βάτη, ἀναγκαζόμενοι ἵνα σπείρωσι σῆτον καὶ κέγχρον διὰ τοὺς Τατάρους. Κατὰ τὴν αὐτὴν δ' ἐποχὴν ὁ Δανιήλ, ἔχων αἰτιάσεις τινὰς κατὰ τῶν Πολωνῶν, ἐπολιόρκει τὸ Λούβλινον, οὗ περ ἐκράτει, εἰ μὴ οἱ κάτοικοι προῦβαλον τὴν εἰρήνην. Ὁ ἡγεμὼν οὗτος, ἀποκαταστήσας οὕτω τὸ κράτος αὐτοῦ, ἀνέμενεν ἵνα μάθῃ ποῦ ἢ φοβερὰ τοῦ Βάτη θύελλα ἔβαινεν. Τάγματα Μογγολικὰ διέμενον εἰσέτι ἐν Ῥωσσίᾳ, ἀποπερατοῦντα τὰς κτήσεις τῶν ἀνατολικῶν κληρουχιῶν τοῦ Τσερνιγόβου, ὁ δ' ἡγεμὼν Μστισλάβος, ἀπόγονος Σβιατοσλάβου τοῦ Ὀλέγου, ἐφρονεῦθη ὑπὸ τῶν Τατάρων.

Δόξα Ἀλεξάνδρου τοῦ Νεοβαίκοῦ.

Μόνον τὸ Νοβογόροδον ὑπελείφθη σῶον καὶ ἀβλαβές, εὐλογοῦν τὴν θεῖαν Πρόνοιαν καὶ τὴν εὐτυχίαν τοῦ νέου αὐτοῦ ἡγεμόνος Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἰαροσλάβου, ἀνδρὸς ἀγχινουστάτου καὶ εὐτόλμου, μεγαλοπρεποῦς τὸ εἶδος καὶ Σαμφωνίου βραχίονος. Οὕτως ὁ λαὸς μετὰ σεβασμοῦ καὶ ἀγάπης ἐθεώρει αὐτὸν, οὗ ἢ ἐπαγωγὸς φωνὴ ἀντήχει ὡς σάλπιγξ ἐν ταῖς συνελεύσεσιν. Κατὰ δὲ τὰς ἡμέρας τῶν γενικῶν συμφορῶν τῆς Ῥωσσίας ἐγένετο ὀνομαστὸν τὸ κλέος αὐτοῦ. Ἐπίγαμος γενόμενος ἐνυμφεῦθη τὴν θυγατέρα τοῦ Βριατσεσλάβου, ἡγεμόνος τοῦ Πολότσκου, ἀλλὰ τελῶν τοὺς γάμους παρεσκευάζετο εἰς πόλεμον. Ὁχύρωσεν οὖν τὰς ὄχθας τοῦ Σελόνα πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἐπαρχίας Νοβογόροδου ἀπὸ τῶν αἰφνιδίων ἐπιδρομῶν τῶν Τσοῦδων καὶ ἐσπούδασεν ἵνα περιστοιχισθῇ ὑπ' ἀτρομήτων μαχητῶν, προορῶν ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους τῶν γενικῶν ἐκπορθήσεων,

ἡ εἰρήνη οὐκ ἔσται πολυχρόνιος. Τὸ Νοβογόροδον εἶ-
 χεν ὡς πολεμίους τοὺς Λιβονοὺς ἱππότας, τοὺς Φίν-
 νους καὶ τοὺς Σουηδοὺς, ὧν οἱ μὲν πρῶτοι ἐγένοντο
 ἰσχυρότατοι καὶ ἐπικινδυνώτατοι τῇ Ῥωσσίᾳ· διότι, στε-
 ρηθέντες τοῦ ταξιάρχου αὐτῶν Βολκυίνου καὶ τῶν κρει-
 τόνων συναθλητῶν ἐν δυστυχεῖ τινι μάχῃ κατὰ τῶν
 Λιθουανῶν, ἠνώθησαν μετὰ τοῦ ἐνδόξου Γερμανικοῦ
 τάγματος τῆς ἀγίας Μαρίας. Εἶπωμεν δὲ ὀλίγα τινα
 καὶ περὶ τῆς ἀξιομνημονεύτου ταύτης ἀδελφότητος.
 Ὅτε οἱ κυριάρχαι τῆς Εὐρώπης, ὀρμώμενοι ὑπὸ φιλο-
 δοξίας καὶ εὐλαθείας, συνεχρότουν μάχας μυριάνδρους
 ἐν Παλαιστίνῃ καὶ Αἰγύπτῳ, ὅτε ὁ ζῆλος τοῦ προσκυ-
 νῆσαι τοὺς ἁγίους τόπους προσεῖλκεν ἐτησίως ἐξ Εὐ-
 ρώπης εἰς Ἱερουσαλήμ σμήνη προσκυνητῶν, πολλοὶ τότε
 Γερμανοὶ ἱππῶται, διατρίβοντες ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, συνε-
 στήσαντο ἀδελφικὴν κοινότητα, σκοποῦσαν ὅπως προ-
 στατεύῃ τῶν ἐνδεῶν καὶ ἀσθενῶν ὁμογενῶν αὐτῶν, βοη-
 θῆ δ' αὐτοῖς ἀργυρίῳ καὶ βραχίονι, καὶ τέλος ὑπε-
 ρασπίζῃ πάντας τοὺς προσκυνητὰς κατὰ τῶν βαρβάρων
 Σαρακηνῶν. Ἡ κοινότης δ' αὕτη, κυρωθεῖσα τῷ 1191
 ὑπὸ θεσπίσματος τοῦ Πάπα, ἐκλήθη τάγμα τῆς ἀγίας
 Μαρίας τῆς Ἱερουσαλήμ, οἱ δ' ἱππῶται τούτου ἐκόσμη-
 σαν τοὺς λευκοὺς αὐτῶν μανδύας διὰ μέλανος σταυροῦ,
 ὁμόσαντες ἐπισήμως σωφροσύνην καὶ ὑποταγὴν τοῖς
 ἑαυτῶν ἀρχηγοῖς. Ὁ μέγας ταξiάρχης ἔλεγεν ἐκάστῳ
 νέῳ ἀδελφῷ· « Ἄν ἐμβαίνης εἰς τὴν ἡμετέραν κοινό-
 » τητα ἐπ' ἐλπίδι ἡδέος καὶ ἡσύχου βίου, ἀπεχε δύστηνε.
 » Ἡμεῖς ἀπαιτοῦμεν ἴν' ἀπαρνηθῆς τὰς κοσμικὰς ἡδο-
 » νὰς, τοὺς συγγενεῖς σου, τοὺς φίλους σου καὶ αὐτὸ
 » ἔτι τὸ θέλημά σου. Τί δ' εἰς ἀνταμοιβὴν ὑπισχνού-
 » μεθά σοι; Ἄρτον, ὕδωρ καὶ εὐτελεῆ ἱμάτια. Ὅταν

» δ' ἐπέλθη ἡμῖν ὁ ἀρμόδιος καιρὸς συμμαθήξεις τότε
 » τῶν ἠφελημάτων τοῦ τάγματος. » Καὶ ὄντως ὁ
 καιρὸς οὗτος ἐπέστη· διότι τὸ τάγμα τῆς ἁγίας Μαρίας,
 μεταναστεύσαν εἰς Εὐρώπην, ἣν ἤδη τοσοῦτω περιφα-
 νές, ὥστε ὁ μέγας ταξίαρχης αὐτοῦ Ἑρμάννος ἐκ Σάλ-
 σας εἶχεν ἐξουσίαν ἵνα δικάσῃ τὸν αὐτοκράτορα Φρι-
 δερῖκον τὸν Β' μετὰ τοῦ Πάπα (2) Ὁνορίου τοῦ Γ'.
 Κατέκτησε τὴν Πρωσσίαν, ἐπιστρέφων μετὰ ζήλου τοὺς
 κατοίκους αὐτῆς εἰς τὴν χριστιανικὴν πίστιν, τουτέστι
 διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου, ἐδέχθη τοὺς Λιβονοὺς ἱππώτας
 ὑπὸ τὴν ἑαυτοῦ προστασίαν, διώρισεν αὐτοῖς ἀρχηγόν,
 ἐκανόνισε τὸν ἱματισμὸν καὶ τοὺς θεσμοὺς τοῦ Γερμα-
 νικοῦ τάγματος καὶ τελευταῖον ὑπεσχέθη, ὅτι τοῦ λοι-
 ποῦ οὔτε οἱ Δανοὶ, οὔτε οἱ Λιθουανοὶ, οὔτε οἱ Ῥώσσοι
 ἔσονται αὐτοῖς ἐπίφοβοι.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἀρχηγὸς τῶν Λιβονῶν ἦν
 Ἄνδρέας τις Βέλβενος, ἀνὴρ πολὺπειρος καὶ θερμὸς
 συναγωνιστὴς τοῦ Ἑρμάννου Σάλσα (4). Ἐπιθυμῶν δ'
 ἴσως ἵνα καταπαύσῃ τὰς μεταξὺ τῶν Λιβονῶν ἱπο-
 τῶν καὶ Νοβογοροδίω διχονοίας συνέτυχε τῷ νέῳ Ἀ-
 λεξάνδρῳ καὶ ἐθαύμασε τὴν καλλονὴν, τὴν φρόνησιν
 καὶ τὴν εὐγένειαν· δι' ὃ ἐπικνακάμψας εἰς Ῥήγαν ἔλεγε,
 κατὰ τὸν χρονογράφον· « Διέτρεξα πολλὰς χώρας,
 » ἐγνώρισα τὸν κόσμον, τοὺς ἀνθρώπους καὶ τοὺς ἡ-
 » γεμόνας, ἀλλ' εἶδον τὸν Ἀλέξανδρον τοῦ Νοβογορο-
 » δου καὶ ἠκροάσθην αὐτοῦ μετὰ θαυμασμοῦ. » Ὁ
 νέος οὗτος ἡγεμὼν μετ' οὐ πολὺ ἔτυχεν εὐκαιρίας, ὅπως
 διὰ μεγάλου ἀνδραγαθήματος ἀναδείξῃ τὴν περὶ αὐτοῦ
 δόξαν.

Ὁ βασιλεὺς τῆς Σουηδίας, ἀγανακτῶν κατὰ τῶν
 πολλακίς ἐκπορθησάτων τὴν Φινλανδίαν Ῥώσσων, ἔ-

πεμψε τὸν γαμβρὸν Βύργερον ἐπὶ λέμβων διὰ τοῦ Νέβα πρὸς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἰζέρου μετὰ πολυαρίθμων Σουηδῶν, Νορβηγῶν καὶ Φίννων. Ὁ ἔμπειρος δ' οὗτος στρατηγός, εὐτυχῆς τέως, μελετῶν τὴν κατάκτησιν τῆς Λαδόγας, καὶ αὐτοῦ μάλιστα τοῦ Νοβογορόδου, ἀνήγγειλεν ἀγερώχως τῷ Ἀλεξάνδρῳ· « Μάχου πρὸς μὲ » ἂν τολμᾷς· ἐγὼ πατῶ ἤδη τὸ σὸν ἔδαφος.» Ἄλλ' ὁ Ἀλέξανδρος μὴ δεικνὺς τοῖς Σουηδοῖς πρεσβευταῖς δειλίαν, οὐδ' ὑπερηφανίαν, συναγείρει ἐσπευσμένως στρατὸν, προσεύχεται ἐνθέρμως ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀγίας Σοφίας καὶ δέχεται τὴν εὐλογίαν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Σπυρίδωνος· ἀπομάξας δὲ τὰ δάκρυα τῆς ἀλγούσης αὐτοῦ καρδίας καὶ στὰς ἐν τῷ μέσῳ τῆς εὐαρίθμου φρουρᾶς μετὰ φαιδροῦ προσώπου, εἶπεν· « Ἡμεῖς μὲν ὀλιγαριθμοὶ ἐσμεν, ὁ δ' ἐχθρὸς ἰσχυρὸς, ἀλλ' ὁ Θεὸς » προστατεύει οὐχὶ τοῦ ἰσχυροῦ, ἀλλὰ τοῦ δικαίου. Ἄ » κολουθήσατε λοιπὸν τῷ ἡγεμόνι ὑμῶν.» Οὐδ' ὑπέμεινεν ἴν' ἔλθωσιν αἱ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐπικουρίαι, οὐδ' αὐτοὶ οἱ Νοβογορόδιοι καιρὸν εἶχον ὅπως ταχθῶσιν ὑπὸ τὴν σημαίαν αὐτοῦ. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐξέρχεται εἰς τὸ πεδῖον τῆ 15 Ἰουλίου καὶ προσεγγίζει τοῦ Νέβα, τῆ 15 Ἰου-
λίου. ἔνθα ἐστρατοπέδευον οἱ Σουηδοί. Ἐκεῖ περιτυχὼν ὁ Πελγούης, διάσημος Ἰγγρος, ἀρχηγὸς τῆς παραθαλασσίου φρουρᾶς, πληροφορεῖ αὐτὸν περὶ τῶν δυνάμεων καὶ τῶν κινημάτων τοῦ ἐχθροῦ. Ἐνταῦθα σύγχρονός τις ἱστορικὸς ἐξιστορεῖ θαυμά τι. . . . Οἱ Ἰγγροὶ, ὑπήκοοι τοῦ Νοβογορόδου, ἔζων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐν τῇ εἰδωλολατρείᾳ, ἀλλ' ὁ Πελγούης ἦν χριστιανὸς καὶ μάλιστα διάπυρος. Ἀναμένων οὗτος τὸν Ἀλέξανδρον, διενυκτέρευσε προσευχόμενος παρὰ τὸν Φιννικὸν κόλπον· τέλος τὸ σκότος ἐκλείπει, ὁ δὲ ἥλιος φωτίζει

τὴν εὐρείαν ἐπιφάνειαν τῆς γαληνιαίας θαλάσσης. Ἄλλ' αἶφνης ἀκούεται θόρυβος· ὁ Περγούης ἔντρομος διακρίνει προσπλέουσαν κούφην λέμβον, κωπηλάτας μελανειμονοῦντας καὶ δύο ἰππότας ἐν πορφυρᾷ ἔσθητι ἀποστίλβοντας. Οἱ ἰππότες οὗτοι ἐντελῶς ὠμοίαζον πρὸς τοὺς ἀγίους μάρτυρας Βορίσην καὶ Γλέβην, οἷους παριστῶσιν ἡμῖν αἱ ἱεραὶ εἰκόνες. Ὁ Πελγούης ἤκουσε τῆς φωνῆς τοῦ πρεσβυτέρου τῶν ἰπποτῶν αὐτῶν λέγοντος· « Βοηθήσωμεν τῷ συγγενεῖ ἡμῶν » Ἀλεξάνδρῳ. » Οὕτω τούλάχιστον ὁ Πελγούης διηγήθη τῷ ἡγεμόνι περὶ τοῦ δράματος τούτου καὶ τοῦ αἰσίου οἰωνοῦ. Ἄλλ' ὁ Ἀλέξανδρος, ἀπαγορεύσας αὐτῷ ἵνα φανερώσῃ τι περὶ τοῦ τοιοῦτου, ἐπιπίπτει ὡς κεραυνός κατὰ τῶν Σουηδῶν, οὓς ἡ ἀπροσδόκητος καὶ δεινὴ αὐτῆ ἐπίθεσις ἐμβάλλει εἰς ταραχήν. Ὁ ἡγεμὼν καὶ ἡ φρουρὰ αὐτοῦ ἔδειξαν ἀληθῶς σπανίαν ἀνδρίαν. Ὁ Ἀλέξανδρος τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ λόγχῃ ἐσφράγισσε τὸ πρόσωπον τοῦ Βυργέρου, ὁ δὲ Ῥῶσσος ἰππότης Γαβριήλ ὁ Ἀλεξίου διώκων τὴν Βύργερον καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ μέχρι τῆς λέμβου, ἐνέπεσεν εἰς τὸ ὕδωρ σὺν τῷ ἵππῳ αὐτῷ, ἀλλ' ἐξῆλθεν ἀβλάβης καὶ ἐπολέμησε γενναίως πρὸς τὸν Σουηδὸν στρατηγόν. Ὁ Νοβογορόδιος Σβισλάβος ὁ Ἰακούνου ὠρμησεν ἐπὶ τὸ μέσον τῶν ἐχθρῶν μετὰ πελέκειος μόνου, ἕτερος δέ τις Μιχαήλ, ἀρχηγὸς πεζικοῦ τάγματος, κατέστρεψε τὰ πλοίαρια αὐτῶν. Ἰάκωβος ὁ Πολότσκου, κυνηγὸς τοῦ βασιλέως, ἄγων εὐαρίθμους μαχητὰς, προσέβαλεν ὀλόκληρον τὸ ἐχθρικὸν σύνταγμα καὶ ἤξιώθη τῆς ἰδιαζούσης εὐμενείας τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὃς πανταχοῦ παρῶν τὰ πάντα ἐθεώρει. Ὁ δὲ Ῥατμήρος, πιστὸς θεράπων τοῦ ἡγεμόνος, οὐδενὶ ὑποχωρῶν τὴν ἀνδρίαν, ἐμάχετο πεζῆ, ἀλλ' ἐξῆσθηνη-

κώς ἔνεκα τῶν τραυμάτων, ἔπεσε νεκρὸς παρὰ πάντων θρηνούμενος. Ἐν τούτοις ἡ χρυσόροφος σκηνὴ τοῦ Βυργέρου ἴστατο ἔτι· ὁ δὲ Σάββας, ἀκόλουθος τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὑπέταμε στήλην αὐτῆς, καὶ ἡ μὲν σκηνὴ καταπίπτει, οἱ δὲ Ῥῶσσοι σαλπίζουσι τὴν νίκην. Τὸ σκότος τῆς νυκτὸς ἔσωσε τὰ λείψανα τοῦ Σουηδικοῦ στρατοῦ, ὅς, μὴ ἀναμείνας τὴν πρωΐαν, ἐπεβίβασεν ἐπὶ δύο λέμβων τὰ πτώματα τῶν ἀξιωματικῶν, ἐνεταφίασε τὰ λοιπὰ καὶ ἔφυγε δρομαίως. Ὁ Σπυρίδων, ἀρχιστράτηγος αὐτῶν, καὶ ὁ Ἐπίσκοπος ἦσαν ἐν τοῖς πεσοῦσιν, ὡς διηγοῦντο οἱ αἰχμάλωτοι, ἡ δὲ ζημία ἡμῶν ὑπῆρξε σχεδὸν ἀνεπαίσθητος. Ἡ ἀξιομνημόνευτος αὐτῆ μάχῃ ἐχαροποίησεν ἅπασαν τὴν τεθλιμμένην Ῥωσσίαν, ὁ δ' Ἀλέξανδρος ἐκλήθη Νέβσκης, ἤτοι Νεβαϊκός. Τὰ δὲ καθ' ἕκαστα τῆς μάχης ταύτης εἰσὶ τοσοῦτω περιεργότερα, ὅσα ὁ ἀναφέρων αὐτὰ χρονογράφος, τυγχάνων παρὰ τῷ ἡγεμόνι, ἤκουσε ταῦτα παρ' αὐτοῦ ἐκείνου καὶ ἐτέρων ἔτι αὐτοπτῶν.

Οἱ Λιβονοὶ ἱππῶται οὐδόλως ἐβοήθησαν μὲν τοῖς Σουηδοῖς, ἐσπούδαζον ὅμως ἵνα βλάψωσι τὸ Νοβογόροδον. Ἰαροσλάβος ὁ Βλαδιμίρου τοῦ Πσχόβου, ἐξορισθεὶς τῷ 1233 εἰς τὴν ἐπαρχίαν Σουσδαλίας καὶ ἀνακτήσας τὴν ἐλευθερίαν, διῆγε τότε ἐν Ἑσθονίᾳ παρὰ τοῖς Γερμανοῖς καὶ ὑπέθαλπε τὸ κατὰ τῶν Ῥώσσων μῖσος αὐτῶν. Πρὸς δὲ, τὸ Πσχόβον περιεῖχεν ὡσαύτως προδότας τινάς· οἷον, τὸν ἀξιωματικὸν Τθερδῆλαν καὶ ἄλλους, παροτρύνοντας τοὺς ἱππῶτας πρὸς ἄλωσιν τῆς πόλεως ταύτης. Οἱ δὲ Γερμανοὶ, ἐλπίσαντες βεβαίαν ἐπιτυχίαν, ἐστρατῶλόγησαν ἐν Ὀδεμπέ, Δορπάτω καὶ Φελλίνῳ καὶ μετὰ τοῦ ἡγεμόνος Ἰαροσλάβου τοῦ Βλαδιμίρου ἐκυρίευσαν τοῦ Ἰζβόρσκου. Οἱ Πσχό-

βιοι συνήψαν πρὸς αὐτοὺς μάχην, ἀλλ' ὑποστάντες μεγάλην φθορὰν καὶ προτιμῶντες τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν τῆς ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ πυρπολουμένης πόλεως, ἐδέχθησαν ἐξ ἀνάγκης ἐπονείδιστον συνθήκην. Τῶν δ' ἵπποτῶν ἀπαιτησάντων παρ' αὐτῶν ὁμήρους, οἱ ἐπιφανέστεροι τῶν πολιτῶν προσήνεγκον αὐτοῖς τὰ ἑαυτῶν τέκνα. Ὁ δὲ Τβερδῆλας, ὁ μιαρὸς οὗτος προδότης, ἤρξατο ἄρχων τοῦ Πσκοβίου, μεριζόμενος τὴν ἐξουσίαν μετὰ τῶν Γερμανῶν καὶ διαρπάζων τὰς κώμας τοῦ Νοβογορόδου. Πολλοὶ τῶν ἀγαθῶν Πσκοβίων προσέδραμον τῷ Ἀλεξάνδρῳ, ἐπικαλούμενοι τὴν προστασίαν αὐτοῦ, ἀλλὰ κακῆ τύχῃ ὁ ἡγεμὼν οὗτος ἤριξε τότε πρὸς τοὺς Νοβογοροδίους καὶ, δυσφορῶν ἐπὶ τῇ ἀγνωμοσύνῃ αὐτῶν, ἀνεχώρησε μετὰ τῆς μητρὸς, τῆς συζύγου καὶ τῆς αὐλῆς παρὰ τῷ πατρὶ εἰς Περεάσλαβον—Ζαλέσκον.

Ἐν τούτοις, οἱ Γερμανοὶ εἰσήλασαν εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Νοβογορόδου, ἐφορολόγησαν τοὺς Βοζανοὺς καὶ ἀνήγειραν φρούριον ἐν Κοπορίῳ παρὰ τῷ Φιννικῷ κόλπῳ πρὸς ἐδραΐωσιν τῆς δεσποτείας αὐτῶν ἐν τῇ νῦν ἐπαρχίᾳ τῶν Ὀρανιενβάου. Ἐκυρίευσαν τῆς ἐπὶ τῶν μεθορίων τῆς Ἑστωνίας Ῥωσικῆς πόλεως Τεσσόβου καὶ διήρπαζον τοὺς ἐμπόρους ἡμῶν τριάκοντα βέρστια ἀπὸ τοῦ Νοβογορόδου, ὅπου οἱ ἐν τέλει ἢ ὑπνωττον, ἢ ἐματαιοπόνουν εἰς προσωπικὰς ἔριδας. Ὁ δὲ λαὸς ὄρων τὸν κίνδυνον, ἤτει τὴν προστασίαν Ἰαροσλάβου τοῦ Βσεβολόδου, καὶ ὠμολόγει τὸν δευτερότοκον υἱὸν αὐτοῦ Ἀνδρέαν κυριάρχην· ἀλλὰ τὸ ἐν κακὸν οὐ κατέπαυσε τὸ ἔτερον. Οἱ Λιθουανοὶ, οἱ Γερμανοὶ καὶ οἱ Τσοῦδοι κατηρήμουν τὰς ὄχθας τοῦ Λούγα, διήρπαζον τοὺς ἵππους καὶ ἄλλα κτήνη, οἱ δὲ Γεωργοὶ οὐκ ἠδύναντα καλλιεργῆσαι τοὺς ἀγρούς. Ἐδέησεν οὖν ἵνα προσδρά-

μωσι πρὸς τὸν Νεβαϊκόν. Ὁ ἀρχιεπίσκοπος, συνοδευόμενος ὑπὸ πολλῶν ἐγκρίτων, μετέβη πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον· προτρέπων δὲ καὶ ἰκετεύων τὸν ἡγεμόνα, ἔπεισεν αὐτὸν ἵνα ἐπιλάθῃται τοῦ ἁμαρτήματος τοῦ Νοδογορόδου.

Ἀφίκετο ὁ Ἀλέξανδρος καὶ τὰ πάντα μετεβλήθησαν. 1241.

Ἀμελλητὶ συναγείρεται στρατός· οἱ Νοβογορόδιοι, Λαδόγιοι, Καρέλοι καὶ Ἰγγροι σπεύδουσι προθύμως εἰς τὸν Φιννικὸν κόλπον ὑπὸ τὰς σημαίας αὐτοῦ, καὶ κυριεύουσι τοῦ Κοπορίου, αἰχμαλωτίσαντες καὶ πολλοὺς Γερμανοὺς, ὧν τινὰς ἀπηλευθέρωσεν ὁ Ἀλέξανδρος. Οἱ δὲ προδότες Βοζανοὶ καὶ Τσοῦδοι, ὑπηρετοῦντες τῷ ἐχθρῷ, ἀπηγχονίσθησαν πρὸς παράδειγμα.

Μετ' οὐ πολὺ ἡ περικλεῆς πατρίς τῆς Ἀγίας Ὀλγας ἀπαλλάσσεται ὡσαύτως τῆς ἀρχῆς τοῦ προδότου Τβερδήλα καὶ τῶν ἀλλοδαπῶν. 1242.

Ὁ δ' Ἀλέξανδρος, κρατήσας τοῦ Πσκόβου, ἀποδίδωσι τῇ πόλει ταύτῃ τὴν αὐτονομίαν καὶ πέμπει εἰς Νοβογόροδον δεσμίους τοὺς Γερμανοὺς καὶ Τσοῦδους. Κατὰ χρονογράφον Λιβονόν, ἐβδομήκοντα ἐκ τῶν γενναιοτέρων ἵπποτων ἐφονεύθησαν ἐκεῖ, ὁ δ' ἡγεμὼν τοῦ Νοβογορόδου ἐθανάτωσεν ἐξ τῶν ἐν τέλει, αἰχμαλωτισθέντας ὑπ' αὐτοῦ. Ὁ νικητὴς εἰσέρχεται εἰς Λιβονίαν· ἀλλ' ἐν ᾧ οἱ ἡμέτεροι στρατιῶται διεσκεδάσθησαν πρὸς προμήθειαν τῶν ἐπιτηδείων, ὁ ἐχθρὸς κατέθραυσε τὴν εὐάριθμον Νοβογορόδιον πρωτοπορείαν. Ἐνταῦθα δ' ὁ Ἀλέξανδρος ἀπέδειξε τέχνην ἐμπείρου στρατηγοῦ· διότι, γινώσκων τὰς δυνάμεις τῶν Γερμανῶν, ὑπεχώρησεν, ἕως οὔ εὐρῶν θέσιν προσφορωτέραν ἐστρατοπέδευσε παρὰ τῇ Τσουδικῇ λίμνῃ. Ἦν δὲ τότε μὴν Ἀπρίλιος καὶ ὁ χειμῶν ἔτι διήρκει, ὁ δὲ στρατὸς ἠδύνατο ἵνα μάχῃται ἀσφαλῶς ἐπὶ τοῦ στελίου. Τῆ 5 Ἀπρι-
 ρεοῦ πάγου. Οἱ Γερμανοὶ δὲ διὰ πυκνῆς φάλαγγος προσ-

έβαλον τὰς ἡμετέρας τάξεις, ἀλλ' ὁ ἀνδρεῖος ἡγεμῶν ἐπιπεσὼν ἐκ πλαγίου κατὰ τῶν πολεμίων ἐνέβαλεν αὐτοὺς εἰς ἀταξίαν καὶ κατέστρεψε τοὺς Γερμανοὺς, τοὺς δὲ Τσούδους κατεδίωξε μέχρις ἐσπέρας. Οὕτω τετρακόσιοι τῶν ἵπποτῶν ἔπεσον ὑπὸ τὴν μάχαιραν τῶν Ῥώσων καὶ πεντήκοντα ἠχμαλωτίσθησαν, ἐν οἷς καί τις μελετήσας ἐν τῇ ὑπερφηφείᾳ αὐτοῦ τὴν σύλληψιν καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἀλεξάνδρου. Τὰ πτώματα τῶν Τσούδων ἐκάλυπτον τὴν γῆν ἐπὶ ἐκτάσεως ἑπτὰ βερστίων. Ὁ δὲ ταξίαρχος τοῦ τάγματος, ἐξεστηκῶς ἐπὶ τῇ συμφορᾷ ταύτῃ, ἀνέμενεν ἔντρομος τὸν Ἀλεξάνδρον ὑπὸ τὰ τείχη τῆς Ῥήγας· δι' ὃ ἔσπευδεν ἵνα πέμψῃ πρεσβείαν εἰς Δανίαν ὅπως ἰκετεύσῃ τὸν βασιλέα ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς Θεομήτορος τῆς Ῥήγας ἀπὸ τῶν ἀπίστων καὶ ὤμων Ῥώσων. Ἀλλ' ὁ ἀνδρεῖος ἡγεμῶν, ἀρκεσθεὶς τῷ τρόμῳ τῶν Γερμανῶν, ἐμβάλλει πάλιν τὸ ξίφος εἰς τὴν θήκην καὶ ἀναλαμβάνει τὴν εἰς Πσχόβον ἄγουσαν. Οἱ δ' αἰχμάλωτοι Γερμανοί, προσηλοῦντες τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὴν γῆν καὶ ἐνδεδυμένοι τὰ ἵπποτικά ἱμάτια, ἐβάδιζον κατόπιν τοῦ ἱππικοῦ. Ὁ λαὸς προὔπήντησε τῷ ἥρωϊ μετὰ σταυρῶν καὶ ἱερῶν ὕμνων, δοξολογῶν τὸν Θεὸν καὶ τὸν Ἀλεξάνδρον, ὃν ἀπεκάλεσε πατέρα καὶ σωτῆρα τῆς πατρίδος. Ὁ δὲ χρηστός οὗτος ἡγεμῶν, εὐδαίμων διὰ τε τὸ ἀνδραγάθημα αὐτοῦ καὶ τὴν κοινὴν ἀγαλλίασιν, δακρύσας εἶπε μετὰ συγκινήσεως πρὸς τὸν λαόν· « ὦ Πσχόβιοι, ἂν ποτε ἐπιλάθησθε τοῦ Ἀλεξάνδρου, οἱ ἀπώτατοι δὲ αὐτοὶ ἀπόγονοί μου ἀτυχοῦντες » μὴ εὕρωσι παρ' ὑμῖν ἀσφαλὲς ἄσυλον, ἔσεσθε παράδειγμα ἀγνωμοσύνης. » Οἱ Νοβογορόδιοι ἔχαιρον οὐχ ἥττον τῶν Πσχοβίων, μετ' οὐ πολὺ δὲ οἱ πρεσβεύται τοῦ

τάγματος, διομολογήσαντες μετ' αὐτοῦ εἰρήνην, ἀντήλλαξαν τοὺς αἰχμαλώτους καὶ ἀπέπεμψαν τοὺς Πσκοβίους ὁμήρους, καταλιπόντες οὐ μόνον τὰς παρὰ τὸν Λούγαν κτήσεις αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τὰς περὶ τὴν χώραν τοῦ Βόδσκου, παραχωρήσαντες ἔτι τῷ Ἀλεξάνδρῳ καὶ τὸ πλεῖστον μέρος τῆς Λετγαλίας.

Τότε οἱ Λιθουανοὶ κατέθραυσαν Ἰαροσλάβον τὸν Βλα- 1243-1245; διμίρου, ἐγκαταλιπόντα τοὺς Γερμανοὺς καὶ ἄρχοντα τοῦ Τορζέκου κατὰ συναίνεσιν τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ὁ δ' Ἰαροσλάβος, ἐνωθεὶς μετὰ τῆς Τβερίας φρουρᾶς, κατεδίωκε τοὺς ἄρπαγας μέχρι τοῦ Τοροπέτσου, ἔνθα κυριεύσαντες φρουρίου τινὸς ἐνόμιζον ἑαυτοὺς ἐξησφαλισμένους· ἀλλ' ὁ ἦρωσ τοῦ Νέβα ἀφικόμενος ἐγκαίρως ἐκράτησε τῆς πόλεως καὶ ἐξωλόθρευσε πάντας, τοὺς μὲν ἤδη τειχομαχοῦντας, τοὺς δὲ φεύγοντας· ἐν τοῖς τελευταίοις τούτοις ἦσαν καὶ ὀκτὼ ἡγεμονίσκοι τῆς Λιθουανίας. Μετὰ τὸν ἀγῶνα τοῦτον ὁ Ἀλέξανδρος, διαλύσας τὸν στρατὸν καὶ μετ' εὐαρίθμου φρουρᾶς πορευόμενος, περιεστοιχίσθη ἐξαίφνης ὑπὸ νέων πολεμίων στιφῶν, ἀλλὰ προσβαλὼν καὶ διασκορπίσας ταῦτα ἐπανέκαμψεν αἰσίως εἰς Νοβογόροδον· ὥστε ἐν ὀλίγαις ἡμέραις ἐνίκησεν ἐπτάκις τοὺς Λιθουανούς, οἱ δὲ στρατιῶται αὐτοῦ καταμωκώμενοι τῶν ἠττηθέντων ἔδεον τοὺς αἰχμαλώτους ἐκ τῆς οὐρᾶς τῶν ἵππων.

Ἄλλ' αἱ συχναὶ αὐταὶ νίκαι οὐ μετέβαλον καὶ τὴν τύχην τῶν Ῥώσων, ὑποτελῶν ἤδη τοῖς Τατάροις· διότι ἐκπορθήσας ὁ Βάτης πολλὰς Πολωνικὰς χώρας, τὴν Οὐγγρίαν, Κροατίαν, Σερβίαν, Παρίστριον Βουλγαρίαν, Μολδαβίαν καὶ Βλαχίαν, καταπτοήσας δὲ τὴν Εὐρώπην ἀπροσδοκῆτως, θαυμαζόντων πάντων, ἀνεχαίτισε τὴν ὁρμὴν τοῦ Μογολικοῦ χειμάρρου καὶ ἐπανῆλθεν εἰς

τὸν Ῥᾶ, ἐνθα ἀναγορευθεὶς Χάνης ἐστερέωσε τὸ κράτος ἐπὶ τῆς Ῥωσσίας, τῶν χωρῶν τοῦ Πολοβέτσκου, τῆς Ταυρίδος, τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ Καυκάσου καὶ πάντων τῶν ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ταναΐδος μέχρι τοῦ Ἴστρου τόπων. Οὐδεὶς δ' ἐτόλμα ἔν' ἀντιστῆ πρὸς αὐτόν, ἀλλὰ λαοὶ τε καὶ ἡγεμόνες ἐσπούδαζον ἵνα ἐκμελίσσωσιν αὐτόν διὰ ταπεινῶν πρεσβειῶν καὶ δώρων. Ὁ Βάτης προσεκάλει παρ' ἑαυτῷ τὸν Μέγαν Ἡγεμόνα, κατὰ δὲ τὰς τότε περιστάσεις τῆς Ῥωσσίας, ἐξησθενημένης, λειπανθρωπούσης καὶ πλήρους ἐρειπίων καὶ τάφων, ὁ Ἰαροσλάβος ἐθεώρει ὡς ἀφροσύνην τὴν ἀπείθειαν.

Ἡ Ῥωσσία
ὑποδουλοῦται
ὑπὸ τῶν Μογ-
γῶλων.

Καταφρονῶν οὖν ὁ Μέγας Ἡγεμὼν παντὸς ἰδίου κινδύνου καὶ παραπεμπόμενος ὑπὸ πολλῶν εὐπατριδῶν μετέβη εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Βάτη, τὸν δ' υἷόν, τὸν νέον Κωνσταντῖνον, ἀπέστειλεν εἰς Ταταρίαν πρὸς τὸν Μέγαν Χάνην Ὀκτάιν, ὃς, πανηγυρίζων τότε τὰς λαμπρὰς ἐκπορθήσεις τῶν Μογόλων κατὰ τε τὴν Σινικὴν καὶ τὴν Εὐρώπην, εἰστία μεγαλοπρεπέστατα τοὺς πρεσβυτέρους τοῦ λαοῦ. Οὐδέποτε, ὡς ἐνόμιζεν ὁ Τάταρος, ἐτελέσθησαν καθ' ἅπασαν τὴν ὑφήλιον πολυτελέστεραι πανηγύρεις· διότι τὸ πλῆθος τῶν ξενιζομένων ἦν ἀναριθμητόν. Ὁ Βάτης ὑποδεξάμενος περιχαρῶς τὸν Ἰαροσλάβον, ἀνηγόρευσε ἀρχηγὸν πάντων τῶν ἡγεμόνων τῆς Ῥωσσίας καὶ παρεχώρησεν αὐτῷ τὸ Κίεβον (ὅθεν ὁ Μιχαὴλ ἔφευγεν εἰς Τσερνίγοβον). Οὕτως οἱ ἡμέτεροι ἡγεμόνες ἀπαλλοτριώσαντες ἀναφανδὸν τὰ δικαίωματα αὐτονόμου ἔθνους ἔκλινον τὸν αὐχένα ὑπὸ τὸν Ταταρικὸν ζυγόν. Τὸ παράδειγμα δὲ τοῦτο τοῦ Ἰαροσλάβου ἐμιμήθησαν οἱ κληροῦχοι τῆς Σουσδαλίας ἡγεμόνες· διότι Βλαδίμιρος ὁ Κωνσταντῖνου, ὁ νέος Βορίσης ὁ Βασίλκου, ὁ τοῦ Κωτσαντῖνου ἑγγονος Βα-

σίλειος ὁ Βσεβολόδου, ὅπως βασιλεύουσιν εἰρηνικῶς τῶν ἰδίων αὐτοῦ ἕκαστος ἐπαρχιῶν, προσεκύνησαν ὡσαύτως τὸν κενόδοξον Βάτην.

Μετὰ δύο ἔτη ὁ υἱὸς τοῦ Ἱαροσλάβου ἐπανήλθεν ἐκ τῆς Σινικῆς Ταταρίας, ὁ δὲ Μέγας Ἡγεμῶν, μεταβάς ὕστερον ἤδη ἐξ ἀνάγκης εἰς τὸ στίφος μεθ' ἀπάντων τῶν συγγενῶν αὐτοῦ, ὤφειλεν ἔν' ἀπέλθῃ εἰς τὸν ποταμὸν Ἀμούρ, ὅπου οἱ Μογόλοι, ἀποθανόντος τοῦ Ὀκτάι, ἐνησχολοῦντο περὶ τὴν ἐκλογὴν νέου μεγάλου Χάνου. Ὁ Ἱαροσλάβος ἀπεχαιρέτισε τελευταῖον τὴν πατρίδα αὐτοῦ· διότι ἐλθὼν δι' ἀχανῶν ἐρήμων εἰς τοῦ Χάνου τὸ στρατόπεδον μεταξὺ πολλῶν ἄλλων ὑποτελῶν τῷ θρόνῳ τοῦ Ὀκτάι ἐδικαιολογήθη μὲν διὰ τὰς κατ' αὐτοῦ συκοφαντίας ὑπό τινος μεγιστάνου Ῥώσσου, ἔλαβε δ' εὐμενῶς καὶ τῆς εἰς τὰ οἰκεῖα ἐπιστροφῆς ἀδειαν, ἀλλὰ καθ' ὁδὸν ἐτελεύτησεν. Οὕτως ὁ ἀτυχῆς οὗτος ἡγεμῶν, μάρτυς καὶ θῦμα τῆς ταπεινώσεως τοῦ Ῥωσικοῦ λαοῦ, οὐδὲ τῆς ἐσχάτης παραμυθίας ἠξιώθη, ὅπως ἐκπνεύσῃ ἐν τοῖς κόλποις τῆς Ἀγίας πατρίδος. Οἱ πιστοὶ αὐτῷ εὐγενεῖς κομίταντες τὸν νεκρὸν Βλαδίμιρον εἰς τὴν πρωτεύουσαν, ἔλεγον ὅτι ἡ μήτηρ τοῦ νέου Χάνου Γαίουκου, προσφέρουσα τῷ Ἱαροσλάβῳ ἰδίαις χερσὶ σιτία εἰς τεκμήριον ἰδιαιτέρας εὐνοίας, ἔδωκεν αὐτῷ φάρμακον, ὅπερ τὴν ἐβδόμην ἡμέραν ἐπήνεγκε τὸν θάνατον· τοῦτο δ' ἐξηλέγχθη ὑπὸ τῶν εὐρεθέντων ἐπὶ τοῦ πτώματος αὐτοῦ πελιδῶν κηλίδων· ἀλλ' οἱ Μογόλοι, ὡς ἰσχυροὶ κατὰ πόλεμον, οὐδόλως ἔχρηζον τοιοῦτου ὀργάνου ἐκδικήσεως, συνήθους μόνον τοῖς ἀδυνατοῖς κακούργοις. Ἐγίνετό ποτε ἐπίφοβος ὁ ἡγεμῶν τοῦ Βλαδιμίρου πρὸς μονάρχην ἀπολύτως δεσπόζοντα ἀπὸ τῶν ὀχθῶν τοῦ Ἀμούρ μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἰστρου ;

1246.

Τῆ 30 Σεπτεμβρίου.

Θάνατος καὶ χαρακτήρ τοῦ Ἱαροσλάβου.

·Ο Ἰαροσλάβος, ὠμὸς ἐν τῇ νεότητι καὶ διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν φιλοτιμίαν δυσμεταχείριστος, περιεκοσμεῖτο, ὡς εἶδομεν, ὑπὸ λαμπρῶν ἀρετῶν· ἀνέδειξε δραστηρίαν φρόνησιν καὶ καρτερίαν μεγάλην ἐν ταῖς συμφοραῖς τῆς ἑαυτοῦ χώρας, ἀνακαινιστὴς γενόμενος τῆς ἐκπορθηθείσης Μεγάλης Ἡγεμονίας. Ὡς εὐφυῆς καὶ πολύτροπος ἐκτῆσατο μὲν τὴν εὐνοίαν τῶν βαρβάρων Βάτη καὶ Γαιούκου, ἀλλ' ἀπέτυχε τοῦ ἐνθέρμον ἐπαίνου τῶν ἡμετέρων χρονογράφων, ὡς γλίσχρος πρὸς τε τοὺς ναοὺς καὶ πρὸς τοὺς μοναχοὺς, ἔχων πίστιν λογικὴν μᾶλλον, ἢ ματαιίαν ἀγιότητα. Ἡ σύζυγος αὐτοῦ Θεοδοσία, ἣν ἀφῆκεν ἐν Νοβογορόδῳ, ἐτελεύτησε τῷ 1244, ὀλίγω δὲ πρὸ τοῦ θανάτου ἐγένετο μοναχὴ ἐν τῷ μοναστηρίῳ τοῦ ἀγίου Γεωργίου, ὅπου ἐτάφη παρὰ τῷ υἱῷ Θεοδώρῳ.

Περίλυπος ἡ Ῥωσσία ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ Ἰαροσλάβου, ἔμαθε σχεδὸν συγχρόνως τὰς φρικτῶδεις περιστάσεις τῆς ἀποβιώσεως τοῦ Μιχαήλ· διότι ἅμα μαθὼν ὅτι οὗτος ἠξιώθη φιλόφρονος ἐν Οὐγγρία δεξιώσεως καὶ ὅτι Βέλας ὁ Δ', ἐκπληρῶν τὴν προτέραν αὐτοῦ ὑπόσχεσιν, ἐνύμφευσεν αὐτὸν μετὰ τῆς ἑαυτοῦ θυγατρὸς, μετέβη ἐκεῖσε ὅπως συμβουλευθῆ μετὰ τοῦ βασιλέως περὶ τῆς ἀπαλλαγῆς τῶν ἐπικρατειῶν αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ τῶν Τατάρων, ἀλλὰ τοσοῦτον μὲν ὁ Βέλας περιεφρόνησεν αὐτὸν, οὕτω δὲ ψυχρῶς ὑπεδέχθη ὁ Ῥοστισλάβος τὸν ἑαυτοῦ πατέρα, ὥστε ὁ ἡγεμὼν οὗτος μετὰ βαθείας θλίψεως ἐπανέλαβε τὴν εἰς Τσερνίγοβον ὁδὸν, ἔνθα οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ Χάνου κατέγραφον τὰ ἄθλια λείψανα τοῦ λαοῦ καὶ ἀπὸ γεωργοῦ μέχρις εὐπατρίδου ἐπέβαλλον ἀδικρίτως κεφαλικὸν φόρον. Ἄλλ' ὁ Μιχαήλ προσετάχθη ὑπ' αὐτῶν ἵνα μεταβῆ εἰς τὸ

Θάνατος τοῦ
Μιχαήλ.

στίφος. Ὄθεν ὑποκύψας τῇ ἀνάγκῃ καὶ λαβὼν παρὰ τοῦ πνευματικοῦ αὐτοῦ τὴν εὐλογίαὶν καὶ Ἄρτους τινὰς τῆς προθέσεως ἀνεχώρησε, θαρρύνθεις καὶ παραμυθηθεὶς ὑπὸ τῶν χριστιανικῶν αὐτοῦ νουθεσιῶν, καὶ ἀφίκετο εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Μογόλων μετὰ τοῦ ἐγγόνου Βορίση τοῦ Βασίλκου καὶ τοῦ μεγιστᾶνος Θεοδώρου. Ἦδη δ' εἰσερχόμενον εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Βάτη, μάγοι, ἢ ἱερεῖς τῶν εἰδωλολατρῶν τούτων, φύλακες τῶν ἀρχαίων δεισιδαιμόνων ἱεροτελεστιῶν, προσεκάλεσαν αὐτὸν ἵνα διελθὼν διὰ τοῦ πρὸ τῆς σκηνῆς καίοντος ἱεροῦ πυρὸς προσκυνήσῃ τὰ εἰδῶλα· « Οὐχί, εἶπεν ὁ Μιχαήλ· δύναμαι προσκυνῆσαι τὸν βασιλέα ὑμῶν, διότι ἡ θεία Πρόνοια ἀνέθηκεν αὐτῷ τὴν τύχην τῶν ἐπιγείων βασιλέων, ἀλλὰ χριστιανὸς οὔτε τὸ πῦρ, οὔτε τὰ οὐτιδανὰ ξόανα προσκυνεῖ » Ὁ δὲ θηριώδης Βάτης ταῦτα ἀκούσας ἀνήγγειλε διὰ τοῦ μεγιστᾶνος αὐτοῦ Ἐλδέγου, ὅτι ἦν ἀνάγκη ἵνα ὑπακούσῃ, ἢ ἀποθάνῃ. « Ἐστω, » ἀπεκρίνατο ὁ ἡγεμῶν, καὶ παραχρῆμα λαβὼν τὴν θείαν Μετάληψιν, ἐκοινώνησε τελευταῖον τῶν ἀχράντων μυστηρίων αὐτὸς τε καὶ ὁ φίλος Θεόδωρος· ὑπὸ χριστιανικοῦ δὲ ζήλου τῶν μαρτύρων ἐκκαίόμενος, ἦδε γεγυνοφῶνως τοὺς ἀγίους ψαλμοὺς τοῦ Δαβίδ. Μάτην ὁ νέος Βορίσης πειρᾶται ἵνα μεταπέισῃ αὐτὸν διὰ παρακλήσεων καὶ δακρύων, μάτην δὲ καὶ οἱ μεγιστᾶνες τοῦ Ῥοστόβου ἀνεδέχοντο ἀντ' αὐτοῦ τὸ βᾶρος τοῦ ἐγκλήματος καὶ τὴν ταπείνωσιν, δημοσίᾳ γενομένην, ἐὰν ὁ Μιχαήλ, μιμούμενος τοὺς ἄλλους ἡγεμόνας ἡμῶν, ἐξετέλει τὸ θέλημα τοῦ Βάτη. « Χάριν ὑμῶν οὐκ ἀπόλυμι τὴν ψυχὴν μου, ἔλεγεν αὐτοῖς ». Ἀποδυσάμενος δὲ τότε τὴν ἡγεμονικὴν χλαμύδα προσέθηκε· « Λάβετε τὴν κοσμικὴν δόξαν, ἐγὼ δ' ἐπικαλοῦμαι τὴν

» οὐρανίαν ». Δοθέντος δὲ παρευθὺς τοῦ σημείου, οἱ ἐφορμήσαντες φονεῖς ὡς τίγρεις κατὰ τοῦ Μιχαήλ, πλήττουσι μὲν τὴν καρδίαν, καταπατοῦσι δὲ τὸ σῶμα. Καὶ οἱ μὲν μεγιστᾶνες ἔντρομοι ἐσιώπων. Μόνος δ' ὁ Θεόδωρος, ἀπτόητος ἰστάμενος ἐθάρρυνε, μετὰ φαιδρῶ προσώπου τὸν βασανιζόμενον ἡγεμόνα, λέγων αὐτῷ, ὅτι ἀποθνήσκων χριστιανικῶς ἠξιούτο μετὰ τὰς προσκαίρους ἐπιγείους βασάνους τῆς ἐν οὐρανοῖς μακαριότητος. Τέλος ἀποστάτης τις τῆς χριστιανικῆς πίστεως, Δομανὸς τοῦνομα, ἐκ Πουτίβλου, συντέμνων τὰ κολαστήρια τοῦ Μιχαήλ, ἀπέταμε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ καὶ ἤκουσε τῶν τελευταίων αὐτοῦ λόγων, σιγῇ λεχθέντων, χριστιανὸς εἰμι. Λέγεται δ' ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ Βάτης, θαυμάζων τὴν καρτερίαν τοῦ δυστυχοῦς ἡγεμόνος, ἀπεκάλεσεν αὐτὸν μέγαν ἄνδρα. Ἀλλὰ καὶ ὁ εὐπατρίδης Θεόδωρος, λαβὼν ὡσαύτως τοῦ μαρτυρίου τὸν στέφανον, ἀπέδειξεν ὅτι, παραμυθούμενος τὸν Δανιήλ, οὐδόλως προσεποιεῖτο· διότι καταμελιζόμενος ὑπὸ τῶν βαρβάρων, ἐξύμνει τὴν ἀγαθότητα τοῦ Παντοδυνάμου καὶ ἐμακάριζεν αὐτὸν ὡς εὐτυχῆ. Οἱ νεκροὶ ἀμφοτέρων ριφθέντες ὡς βορὰ τοῖς κυσὶ, διεσώθησαν ὑπὸ τῶν Ῥώσσω, ἣ δ' Ἐκκλησία κατέταξεν ἐν τῷ χορῷ τῶν Ἀγίων τὸν τε μεγαλόψυχον τοῦτον ἡγεμόνα καὶ τὸν πιστὸν αὐτοῦ θεράποντα, οἵτινες, μὴ δυνάμενοι ἵνα καταπολεμήσωσι τοὺς Μογόλους, ἀπέδειξαν τούλαχιστον διὰ τῆς σπανίας καρτεροψυχίας αὐτῶν τὴν ἐξαισίον τοῦ χριστιανισμοῦ δύναμιν. Ὁ νέος Βορίσης ὁ Βασίλκου, θρηνήσας τὴν τύχην τοῦ πάππου, ἀπῆλθεν ἐξ ἀνάγκης πρὸς τὸν Σαρτάκην, υἱὸν τοῦ Βάτη, διάγοντα νομαδικῶς ἐν τοῖς Ῥωσσοῖς μεθορίοις καὶ ἔλαβε τὴν ἄδειαν, ἵνα ἐπανέλθῃ εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ. Τῶν δὲ ἡ-

γεμόνων τοῦ Τσερνιγόβου οὐδεμίαν ἔκτοτε ποιοῦνται μνειάν τὰ χρονικά ἡμῶν, γινώσκομεν δὲ μόνον, ὅτι ἐκεῖ ἡγεμόνευε περὶ τὸ 1261 Ἀνδρέας ὁ Βσεβολόδου, γαμβρός τοῦ Βασίλκου, ἀδελφοῦ τοῦ Δανιήλ. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μιχαήλ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ἤρχον τοῦ ἰδίου ἑκαστος κλήρου, ὁ Ῥωμανὸς ἐν Βριάνσκω, ὁ Μστισλάβος ἐν Καρατσέβω, ὁ Συμεὼν ἐν Γλουχόβω καὶ ὁ Ἰούριος ἐν Τορούσσω· ὁ δ' Ἰαροσλάβος, πρεσβύτερος ἀδελφὸς αὐτῶν, γαμβρὸς δὲ τοῦ βασιλέως Βέλα, καταστάς ἐν Οὐγγρία ἔλαβε παρὰ τοῦ πενθεροῦ εἰς κληρουχίαν τὸ θέμα (βανάτον) τοῦ Μαχόβου (ἐν Σερβία), ἀναγορευθεὶς βασιλεὺς μὲν τῆς χώρας ταύτης, Αὐτοκράτωρ δὲ τῆς Βουλγαρίας καὶ δουξ ἀπάσης τῆς Σλαβωνίας (Rex de Madschau, dux et imperator Bulgarie et banus totius Sclavoniae. Ἐγέννησε δ' υἱοὺς, Βέλαν καὶ Μιχαήλ καλουμένους, ἐξ ὧν κατάγονται οἱ δουκес τοῦ Μαχόβου καὶ τῆς Βοσνίας, ἡ δὲ θυγάτηρ ἐνυμφεύθη Λέσκον τὸν Μέλανα, δουκα τῆς Πολωνίας. Ὁ Δανιήλ ὑπῆρξεν εὐτυχέστερος τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Τσερνιγόβου κατὰ τὰς πρώτας μετὰ τοῦ στίφους διαπραγματεύσεις. Οἱ δὲ πρεσβευταὶ τοῦ Χάνου ἐρχόμενοι, ἀλληλοδιαδόχως, προέτρεπον αὐτὸν ἵνα ἐξαιτήσῃ τὸ ἔλεος τοῦ Βάτη, ἢ ὅλως ὑποτασσόμενος, ἢ παραχωρῶν τὴν κυριαρχίαν τῆς Γαλικίας. Ὁ Δανιήλ ἐνέκρινεν ἴν' ἀπέλθῃ πρὸς τὸν κατακτητὴν τοῦτόν διὰ τοῦ Κιέβου, κυβερνωμένου τότε ὑπὸ τοῦ Δημητρίου Ἰεϊκοβίτσου, εὐπατρίδου Ἰαροσλάβου τοῦ τῆς Σουδαλίας. Πέραν δὲ τοῦ Περεασλάβου ἀπήντησε τοῖς Τατάροις, ὅπου εἷς τῶν ἀρχηγῶν ἐξέκτισεν αὐτόν. Εὔρε δὲ καὶ αὐτόν τὸν Βάτην ἐν τοῖς πέριξ τοῦ Ῥᾶ, ὅς, εἰς σημεῖον ἰδιαιτέρας εὐνοίας, αὐθωρεὶ ἐπέτρεψεν αὐτῷ τὴν εἴσοδον τῆς σκη-

νῆς αὐτοῦ ἄνευ τινός τῶν δεισιδαιμόνων ἐκείνων ἐθίμων, βδελυρῶν τῇ ὀρθοδοξίᾳ τῶν ἡμετέρων ἡγεμόνων. Ἐπὶ πολὺ, εἶπεν αὐτῷ, ἀπέφυγες τὴν μετ' ἐμοῦ συνέντευξιν, ἀλλὰ νῦν ἐξήλειψας τὸ ἀμάρτημα διὰ τῆς ὑποταγῆς. Ὁ τεθλιμμένος ἡγεμὼν ἐπινεγονυχλινῆς ἵππειον γάλα ἐγκωμιάζων τὸ μεγαλεῖον τοῦ Χάνου. Ὁ δὲ ἐπήνει αὐτὸν ὡς τηροῦντα τὰ ἤθη τῶν Τατάρων, ἔπειτα δὲ προσέφερεν αὐτῷ κύλικα οἴνου, λέγων· Τὸ ποτὸν ἡμῶν ἐστὶν ἀσύνηθες παρ' ὑμῖν. Ἄλλ' ἡ τοιαύτη περιποίησις ἀπέβη βαρύτιμος καὶ ὀλεθρία τῷ Δανιήλ· διότι μετὰ εἰκοσιπέντε ἡμέρας ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς Οὐλόσης ἀποκαλούμενος δοῦλος καὶ ὑποτελής τῷ Χάνῃ. Ὁφόμεθα δὲ παρακατιόντες, ὅτι ὁ ἡγεμὼν οὗτος ἐθεράπευεν ἐπὶ σκοπῷ τοὺς Μογόλους, ὅπως ἀποκοιμίση αὐτοὺς ἐπὶ τινα χρόνον, ὡς μελετῶν τὴν ἀπαλλαγὴν τῆς πατρίδος ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ. Ἐν τούτοις οἱ ὁμοροὶ ἡγεμόνες, πεφοβισμένοι διὰ τὰς μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ στίφους φιλικὰς σχέσεις, ἐδείκνυον αὐτῷ μείζον σέβας. Ὀλίγον πρότερον ὁ Βέλας ἤρισε μετ' αὐτοῦ ἐκ νέου· Προστισλάβος δ' ὁ τοῦ Μιχαήλ, γαμβρὸς τοῦ βασιλέως, ἤρχε τῶν Οὐγγρων καὶ ἐπολιόρκει τὸ Ἰαρὸσλαβον. Ἀμφότεροι οἱ ἀντιπολεμούμενοι ἐχθροὶ ἔδειξαν μεγίστην ἀπέχθειαν καὶ ἀπέκτειναν τοὺς ἐπιφανεστάτους τῶν αἰχμαλώτων, μεταξὺ δὲ αὐτῶν καὶ τὸν Φίλνιον, Οὐγγρον στρατηγόν, ὃς, θρυλλούμενος διὰ τὴν ὑπερηφανίαν, ἐθανατώθη ὑπὸ τῶν Ῥώσων, νικησάντων ἐν φονικῇ τινι μάχῃ. Φοβούμενος οὖν ὁ Βέλας μὴ οἱ Μογόλοι, ὡς προστάται τοῦ Δανιήλ, υπερβῶσι τὸ δεύτερον τὰ Καρπάθια, προὔτεινε μὲν αὐτῷ στενὴν συμμαχίαν, ἐνύμφευσε δὲ τὸν υἱὸν Λέοντα μετὰ τῆς νεωτέρας τῶν θυγατέρων αὐτοῦ Κωνσταντίας. Συνήργησε δὲ πρὸς

Τιμαὶ πρὸς
τὸν Δανιήλ ἐν
τῷ στίφει.

τὸν γάμον τοῦτον ὁ Μητροπολίτης Κύριλλος, ἐκλεχθεὶς ὑπὸ τε τοῦ Δανιὴλ καὶ τοῦ Βασίλκου πρὸς ἀντικατάστασιν τοῦ Ἰωσήφ. Ὁ νέος Ἱεράρχης, πορευόμενος εἰς Κωνσταντινούπολιν διὰ τῆς Οὐγγρίας, συνέτυχε τῷ Βέλα καὶ διεβεβαίωσεν τοὺς ἡγεμόνας περὶ τῆς εἰλικρινείας τοῦ μονάρχου τούτου. Ὁ δὲ Δανιὴλ, ἐξασφαλίσας πολυετὴ μετὰ τοῦ Βέλα συμμαχίαν, εἶχεν ὡσαύτως φίλους καὶ τοὺς Πολωνούς. Ὁ Κορράδος καὶ Βολεσλάος ἀπέθανον φίλοι αὐτοῦ· τούτων δ' ὁ δεύτερος νυμφευθεὶς τὴν Ἀναστασίαν, θυγατέρα Ἀλεξάνδρου τοῦ Βέλζης, πρὸς εὐχαρίστησιν τοῦ Δανιὴλ παρεχώρησε τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Σαμοβίτω τὴν ἡγεμονίαν τῆς Μαζοβίας.

Ἐξιστορήσαντες τὰ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἰαροσ-^{Σπουδαίαί εἰ-} λάβου, παρενείρομέν τινα ἐνταῦθα καὶ περὶ τῆς πε-^{δήσεις περὶ τῆς} ριέργου ἀποδημίας Ἰωάννου Πλάν—Καρπίνου, μονα-^{Ὶρωσσίας καὶ} χοῦ τοῦ τάγματος τοῦ Ἀγίου Φραγκίσκου, εἰς τὴν ^{των Τατάρων} Ταταρίαν πρὸς τὸν μέγαν Χάνην. Καταπτοηθεῖσα ἡ Εὐρώπη ὑπὸ τῆς εἰσβολῆς τοῦ Βάτη, ἔτρεμεν ἔτι πρὸ τῶν ἔρειπίων τῆς Πολωνίας καὶ τῆς Οὐγγρίας, καθόσον οἱ Τάταροι ἠδύναντο ἰν' ἀναφανῶσι καὶ αὐθις. Τούτου ἐνεκεν ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας ἐπέστειλε πᾶσι τοῖς κυριάρχαις, ὅπως στρατολογήσωσιν ὑπὲρ τῆς κοινῆς σωτηρίας τῶν τε βασιλείων καὶ τῆς θρησκείας. Ἡ ταραχὴ διεδόθη πανταχοῦ, καὶ ὁ μὲν λαὸς ἐνήστευεν, ὁ δὲ κληρὸς νυχθημερόν προσήχετο ἐν τοῖς ναοῖς. Μόνος ὁ παρὰ τοῖς δυτικοῖς Ἅγιος Λουδοβίκος, ὁ ἀνδρεῖος βασιλεὺς τῆς Γαλλίας, μὴ ἀποδειλῶν, εἶπεν ἡσύχως τῇ μητρὶ αὐτοῦ, ὅτι, ἀνατιθέμενος τὴν ἐλπίδα τῷ Θεῷ καὶ τῷ ξίφει αὐτοῦ, γενναίως πορεύσεται πρὸς ἀπάντησιν τοῦ ἐχθροῦ. Ἄλλ' ὁ Πάπας Ἰννοκέντιος ὁ Δ', ἐπιθυ-

μῶν διὰ τῆς εἰρήνης ἔν' ἀπομακρύνῃ τὴν καταγίδα, ἔπεμψε πρὸς τὸν Χάνην μοναχοῦς φιλικὰς ἐπιστολάς κομίζοντας. Ἐκ τῶν πρεσβευτῶν τούτων τις, Ἰωάννης ὁ Καρπῖνος, διελθὼν τῷ 1246 τὴν Ῥωσσίαν μετὰ τὴν ἐξ Ἰταλίας ἀναχώρησιν, ἐξιστορεῖ ὡς ἐφεξῆς τὴν τότε κατάστασιν τῆς πατρίδος ἡμῶν καὶ τῆς τῶν Μογόλων χώρας. Ὁφόμεθα δὲ, ὅτι ὁ Πάπας βουλευόμενος περὶ τῶν Τατάρων, οὐδὲ τῶν ἡμετέρων προγόνων ἐπελανθίνετο τότε, ἀλλὰ παντοίωτρόπως ἐπεμελεῖτο ἵνα προσλάβῃ ἡμᾶς τῇ Λατινικῇ Ἐκκλησίᾳ· διότι αἱ συμφοραὶ τῆς Ῥωσσίας παρεῖχον τῶνόντι αὐτῷ ἐλπίδα σπουδαιοτάτων κατὰ τοῦτο πραγμάτων.

« Εὐρόντες, γράφει ὁ Καρπῖνος, ἐν Μαζοβία τὸν Ῥωσσον ἡγεμόνα Βασίλκον, ἀδελφὸν τοῦ Δανιήλ, ἐκστρατεύοντα μετὰ τοῦ δουκὸς τῆς χώρας ταύτης κατὰ τῶν Ἰαθτιάγων, ἐμάθομεν παρ' αὐτοῦ πολλὰ περίεργα περὶ τῶν Τατάρων. Βιβαιοθέντες δὲ, ὅτι οὐδεὶς ἐμφανίζεται ἔμπροσθεν αὐτῶν ἄνευ δώρων, ἠγοράσαμεν ἀριθμὸν τινα καστορίων καὶ ἄλλων δερμάτων κλπ. Ὁ δούξ τῆς Κρακοβίας Κορράδος, ὁ Ἐπίσκοπος καὶ οἱ Πολωνοὶ βαρῶνοι, προσφέροντες ἡμῖν ὡσαύτως παντοίας διφθέρας, παρεκάλεσαν τὸν ἡγεμόνα Βασίλκον, ὅπως ἀναλάβῃ τὴν προστασίαν ἡμῶν. Παραγενόμενοι δὲ μετ' αὐτοῦ εἰς Βλαδίμιρον τῆς Βολυνίας, πρωτεύουσαν αὐτοῦ, καὶ ἐπί τινας ἡμέρας ἀναπαυθέντες, ἐπεθυμοῦμεν τῆς συνεντεύξεως τῶν Ῥώσσιων Ἐπισκόπων· διὸ δεῖξαντες αὐτοῖς τὰς ἐπιστολάς τοῦ Πάπα, προετρέψαμεν εἰς ἔνωσιν μετὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας. Ἄλλ' οἱ Ἐπίσκοποι καὶ ὁ Βασίλκος ἀπεκρίναντο, ὅτι πρὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ ἡγεμόνος Δανιήλ, ἀδελφοῦ τοῦ Βασίλκου, ἀποδημοῦν-

»τος τότε εἰς τὴν παρεμβολὴν τῶν Μογόλων, οὐκ ἠδύ-
 »ναντο ἴν' ἀποκριθῶσιν ἡμῖν ὀριστικόν τι. Ὁ δὲ Βασίλ-
 »κος παρέπεμψεν ἡμᾶς κατόπιν εἰς Κιέβον μεθ' ὀδη-
 »γοῦ, ὅπου ἤλθομεν αἰσίως, καὶ τοι οὐ μόνον ὑπὸ πυκνῆς
 »χιόνος καὶ ψύχους, ἀλλὰ καὶ ἄλλων πολλῶν κινδύνων
 »ταλαιπωρούμενοι· διότι τὸ μέρος τοῦτο τῆς Ῥωσσίας
 »παρενοχλεῖται ἀκαταπαύστως ὑπὸ τῶν διηνεκῶν ἐπι-
 »δρομῶν τῶν Λιθουανῶν. Ἡ χώρα ὑπάρχει ὀλιγάνθρω-
 »πος, καθόσον οἱ κάτοικοι ἢ ἐξωλοθρευθήσαν ὑπὸ τῶν
 »Μογόλων, ἢ ἀπήχθησαν αἰχμάλωτοι. Μισθώσαντες οὖν
 »Ταταρικοὺς ἵππους ἐν Κιέβῳ, κατελίπομεν τοὺς ἡμετέ-
 »ρους, ὡς ἀποθανόντας καθ' ὁδόν· διότι οὔτε χιλὸς, οὔτε
 »ἄχυρον εὐρίσκεται, οἱ δὲ τῶν Τατάρων, ἀνασκάπτοντες
 »διὰ τῶν ποδῶν τὴν χιόνα, τρέφονται διὰ μόνου τοῦ πε-
 »παγετωμένου χόρτου.

» Ὅτε ἤλθομεν εἰς τὸ πρῶτον οἰκισμα τῶν Μογόλων
 »παρὰ τῷ Κιέβῳ, Χά ν ι ο ν καλούμενον, οὔτοι περιεκύ-
 »κλωσαν ἡμᾶς πανταχόθεν, ἐξετάζοντες ποῖ πορευόμεθα
 » καὶ διὰ τί. Ἀπεκρίθην οὖν αὐτοῖς, ὅτι ἐσμέν ἀπό-
 »στολοι τοῦ πατρὸς καὶ δεσπότης πάντων τῶν χρι-
 »στιανῶν, ὅς, καὶ περ οὐδόλως ἐξυβρίσας τοὺς Ῥα-
 »τάρους, ἔμαθεν ὅμως μετ' ἐκπλήξεως, ὅτι ἡ Οὐγγρία
 » καὶ Πολωνία, ἔνθα κατοικοῦσιν ὑπήκοοι αὐτοῦ, ἐξε-
 »πορθήθησαν ὑπ' αὐτῶν· ἐπιθυμῶν δὲ τῆς εἰρήνης, προ-
 »τρέπει αὐτοὺς ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς, ἵνα ἐπιστρέψωσιν
 » εἰς τὴν χριστιανικὴν πίστιν, ἧς ἄνευ οὐκ ἔστι σωτηρία.
 » Οἱ Μογόλοι δελεασθέντες ὑπὸ τινῶν δώρων, ἔδωκαν ἡ-
 »μῖν ὁδογούς μέχρι τῆς παρεμβολῆς τοῦ ἀνωτέρου αὐ-
 »τῶν ἀρχηγοῦ, Κουρέμσα καλουμένου, ἐξήκοντακισχι-
 »λίους πολεμιστὰς διοικοῦντος καὶ τὰ δυτικὰ μεθόρια
 » τῶν Μογολικῶν κτήσεων φυλάττοντος. Ὁ δὲ παρέπεμψεν·

» ψεν ἡμᾶς πρὸς τὸν Βάτην, ἀρχηγὸν δεύτερον μετὰ
» τὸν πρῶτον Χάνην.

» Μετὰ ταῦτα διήλθομεν πᾶσαν τὴν χώραν τοῦ Πο-
» λοβέτσκου, τὴν καταρρέομένην ὑπὸ τε τοῦ Βορυσθέ-
» νους, Τανάϊδος, Ῥᾶ καὶ Ἰαΐκου, εὐρεῖαν πεδιάδα,
» ὅπου οἱ Τάταροι παντοίους ἔχοντες ἄρχοντας, θέ-
» ρους μὲν περιπλανῶνται, χειμῶνος δὲ προσεγγίζουσι
» τῆς Ἑλληνικῆς θαλάσσης (Εὐξείνου Πόντου).
» Αὐτὸς δ' ὁ Βάτης κατοικεῖ τὸς ὄχθας τοῦ Ῥᾶ, πο-
» λυτελῆ μὲν ἔχων καὶ μεγαλοπρεπῆ αὐλὴν, ἑξακο-
» σίων δὲ χιλιάδων πολεμιστῶν ἡγούμενος, ὧν ἐξήκοντα
» μὲν χιλιάδες Τάταροι, τετρακόσαιο πεντήκοντα δὲ χι-
» λιάδες ἀλλόφυλοι χριστιανοὶ καὶ ἄλλοι ὑπήκοοι. Τὴν
» παρασκευὴν τῆς ἐβδομάδος τῶν Παθῶν εἰσήχθημεν
» εἰς τὴν σκηνὴν αὐτοῦ μέσον δύο πυρῶν· διότι, κατὰ
» τοὺς Τατάρους, τὸ πῦρ καθαρτήριόν ἐστι πάντων τῶν
» κακῶν βουλήσεων, ἀφαιρεῖ δὲ μάλιστα καὶ αὐτὴν τὴν
» δύναμιν τοῦ λαθραίου δηλητηρίου. Ἠναγκάσθημεν
» δὲ τότε ἵνα πολλάκις προσκυνήσωμεν, εἰσέλθωμεν δὲ
» εἰς τὴν σκηνὴν οὔτε τὴν φλιάν πατοῦντες. Ὁ μονάρ-
» χης ἐκάθητο ἐπὶ τοῦ θρόνου μετὰ μιᾶς τῶν γυναι-
» κῶν αὐτοῦ· οἱ δ' ἀδελφοί, τὰ τέκνα αὐτοῦ καὶ οἱ με-
» γιστᾶνες Τάταροι, ἐπὶ βάθρων ἕτεροι δὲ, κατὰ γῆς,
» οἱ μὲν ἄνδρες ἐκ δεξιῶν, αἱ δὲ γυναῖκες ἐξ εὐωνύμων.
» Ἡ σκηνὴ αὐτοῦ, ἐκ λεπτοῦ λινοῦ ὑφάσματος κατε-
» σκευασμένη, ἀνῆκεν ἄλλοτε τῷ βασιλεῖ τῆς Οὐγγρίας,
» οὐδεὶς δὲ ἐκτὸς τῆς οἰκογενείας τοῦ Χάνου ἐτόλμα
» ἵνα εἰσέλθῃ εἰς αὐτὴν ἄνευ εἰδικῆς ἀδείας. Ὑποδει-
» χθείσης ἡμῖν τῆς ἀριστερᾶς πλευρᾶς ὡς ἀρμοδίου
» τόπου, ὁ Βάτης ἀνεγίνωσκε μετὰ πολλῆς προσοχῆς
» τὰς ἐπιστολάς τοῦ Ἰννοκεντίου, μεθαρμηγνευμένας

» Σλαβιστί, Ἀραβιστί καὶ Ταταριστί. Ἐν τούτοις δ'
 » αὐτός τε καὶ οἱ μεγιστάνες αὐτοῦ ἔπινον ἐκ χρυσῶν
 » ἀργυρῶν κυλίκων, παιανίζουσής ἀείποτε τῆς μουσικῆς
 » καὶ τῶν μουσικῶν ἀδόντων. Ὁ Βάτης ἔχει πρόσω-
 » πον ὑπέρυθρον, φαίνεται εὐπροσήγορος τοῖς περὶ ἑαυ-
 » τόν, ἀλλὰ φοβερός πᾶσιν· ὑπάρχων δ' ὠμός, ἐν πο-
 » λέμῳ φημίζεται ὡς ἔμπειρος καὶ στρατηγικός. Ἐ-
 » πεμφε δ' ἡμᾶς εἰς τὸν μέγαν Χάνην.

» Εἰ καὶ λίαν ἐξησθενηκότες ὡς νηστεύσαντες καθ'
 » ὄλην τὴν τεσσαρακοστήν, τρεφόμενοι διὰ κέγχρου
 » μόνον καὶ ἀναλελυμένην χιόνα πίνοντες, ἐπορευόμεθα
 » ταχέως, μεταλλάσσοντες πεντάκις, ἢ ἑξάκις καθ' ἑκά-
 » στην ἵππους, ὅπου ἠύρισκομεν. Ἡ χώρα τῶν Πο-
 » λοβοτσίων πολλαχού ἐστὶν ἔρημος, καθόσον ἐκ τῶν
 » κατοίκων οἱ μὲν ἐξωλοθρεύθησαν ἐν μέρει ὑπὸ τῶν
 » Τατάρων, οἱ δὲ ἔφυγον, ὀλίγοι δὲ ὑπετάγησαν τοῖς
 » νικηταῖς. Συνορεύει δ' αὕτη πρὸς ἄρκτον τῇ Ῥωσσίᾳ,
 » τῇ χώρᾳ τῶν Μορδβίων, τῇ Βουλγαρίᾳ, τῇ Βασκε-
 » ρίᾳ, πατρίδι τῶν Οὐγγρων, καὶ τοῖς Σαμογέταις,
 » κατοίκους τῶν ἐρήμων παραλίῳ τοῦ Ὀκεανοῦ (5).
 » πρὸς δὲ μεσημβρίαν ὀρίζεται ὑπὸ τῶν Ἀλανῶν (Ὀσ-
 » σετίων) τῶν Κιρκασίων, Χοζάρων καὶ τῆς Ἑλλάδος.
 » Πέραν δὲ τῶν κτήσεων τῶν Πολοβοτσίων ἄρχεται ἡ
 » χώρα τῶν Καγγιτῶν (Κάγγλων, ἢ Χβαλίσσων) γῆ
 » ἀνυδρὸς καὶ ὀλιγάνθρωπος.

» Ἐν τῇ οἰκτρᾷ ταύτῃ ἐρήμῳ (νῦν ἐρήμῳ τῶν Κιρ-
 » γίσων) ἀπέθανον κατατροχόμενοι ἐκ τῆς δίψης οἱ
 » εὐπατρίδαι τοῦ Ἱαροσλάβου, ἡγεμόνος τῆς Ῥωσσίας,
 » ἀποσταλέντες ὑπ' αὐτοῦ εἰς Ταταρίαν, ὅπου εἶδομεν
 » καὶ τὰ ὄσπᾶ αὐτῶν. Ἄπασα δ' αὕτη ἡ χώρα ἐξε-
 » πορθήθη ὑπὸ τῶν Μογόλων. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς διά-

» γουσιν ὡς σκηνῖται. Ἄγνοοῦσι δέ, ὡς καὶ οἱ Πολόβ-
 » τσιοι, τὴν γεωργίαν, ἐκ κτηνοτροφίας μόνον ἀποζῶν-
 » τες. Περὶ τὴν ἑορτὴν τῆς Ἀναλήψεως εἰσήλθομεν εἰς
 » τὴν χώραν τῶν Βισερμενῶν (τῶν Χαράζων ἢ Χιβίων
 » ἢ Κιβιτοσίων, λαλούντων μὲν τὴν γλῶσσαν τῶν Πο-
 » λοβτσίων, πρεσβευόντων δὲ τὴν τῶν Σαρακηνῶν θρη-
 » σκείαν). Παρατηρήσαμεν αὐτόθι πολλὰς κώμας καὶ
 » πόλεις κατηρειπωμένας. Ὁ κυριάρχης αὐτῶν, ἀπο-
 » καλούμενος μέγας Σουλτάνος, ἀπώλετο μεθ' ἀπά-
 » σης τῆς γενεᾶς αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ ξίφους τῶν Τατάρων.
 » Ἡ ὀρεινοτάτη αὕτη χώρα περιορίζεται πρὸς ἄρκτον
 » ὑπὸ τῶν μαύρων Κιτανῶν (ἐν τῇ μικρᾷ Βουχαρίᾳ),
 » ὅπου διαμένει ὁ Σιβανός, ἀδελφὸς τοῦ Βάτη, κεῖνται
 » δὲ καὶ τὰ βασίλεια τοῦ Χάνου. Ὀλίγον ἀπωτέρω εἶ-
 » δομεν μεγάλην λίμνην (τὴν Βαϊκάλ), ἣν ἀφέντες
 » πρὸς ἀριστερὰν διὰ τῆς χώρας τῶν νομάδων Ναϊμα-
 » νῶν, λήγοντος τοῦ Ἰουνίου, κατηντήσαμεν εἰς τὴν
 » πατρίδα αὐτῆν τῶν Μογόλων, τῶν γνησίων δηλαδὴ
 » Τατάρων.

» Ἀπὸ τινων ἐτῶν ἡσχαλοῦντο. οὗτοι περὶ τὴν ἐκλο-
 » γὴν τοῦ μεγάλου Χάνου, ὁ δὲ Γαϊούκος, ὡς μὴ εἰσέτι
 » ἐπισήμως ἀνηγορευμένος διάδοχος τοῦ Ὀκταΐ, προσέ-
 » ταξεν ἡμῖν ἵνα περιμείνωμεν τὸν καιρὸν ἐκεῖνον, ἔ-
 » πεμψε δ' ἡμᾶς πρὸς τὴν ἑαυτοῦ μητέρα, Τουρα-
 » κᾶν τοῦνομα, χήραν τοῦ Ὀκταΐ, παρ' ἧς, κυβερνώσῃ
 » τότε, συνήρχοντο οἱ ἐν τέλει καὶ οἱ πρεσβύτεροι. Ἡ
 » περίφρακτος σκηνὴ αὐτῆς ἐχώρει ὑπὲρ τοὺς δισχι-
 » λίους ἄνδρας. Οἱ μεγιστᾶνες, καθήμενοι ἐφ' ἵππων
 » πολυτελῶς ἐξ ἀργύρου κεκοσμημένων, συνεβουλεύον-
 » το ἀλλήλοις. Καὶ τὴν μὲν πρώτην ἡμέραν αἰ στο-
 » λαὶ αὐτῶν ἦσαν πορφυρόλευκοι, τὴν δὲ δευτέραν ἐ-

» ρυθραί, τὴν δὲ τρίτην ὑποκυάνεοι, τὴν δὲ τετάρτην
 » φοινικαῖ. Ὁ λαὸς συνωθεῖτο περὶ τὸν περίβολον, αἱ
 » θύραι δὲ ἐφρουροῦντο ὑπὸ στρατιωτῶν ξιφοφόρων,
 » δι' ἐτέρων δὲ θυρῶν, ἀφρουρήτων, οὐδεὶς πλὴν τοῦ
 » Γαϊούκου εἰσῆρχετο. Οἱ μεγιστᾶνες, πίνοντες ἵππειον
 » γάλα ἀκαταπαύστως, προσήνεγκον καὶ ἡμῖν ἀπὸ τοῦ-
 » του, ἀλλ' ἡμεῖς ἀπεποιήθημεν. Πανταχοῦ δὲ ὑπεχώ-
 » ρουν ἡμῖν καὶ τῷ Ῥώσσω ἡγεμόνι Ἰαροσλάβῳ τῆς
 » πρώτης θέσεως. Ἐκεῖ παρῆσαν καὶ δύο τῶν υἱῶν
 » τοῦ βασιλέως τῆς Γεωργίας, ὁ πρεσβευτῆς τοῦ Κα-
 » λίφου τοῦ Βαγδάτ καὶ οἱ περὶ τοὺς τετρακισχιλίους
 » Σαρακηνοὶ ἀπεσταλμένοι, οἱ μὲν μετὰ δώρων, οἱ δὲ
 » μετὰ φόρου.

« Οὕτω διάγοντες μηνὸς ὀλοκλήρου ἐν μέσῳ τοῦ
 » θορυβώδους τούτου στρατοπέδου, Σύρα—Ὀρδα κα-
 » λουμένου, εἶδομεν πολλάκις τὸν Γαϊούκον. Ἐξερχο-
 » μένου δ' αὐτοῦ τῆς σκηνῆς, προηγούντο συνήθως
 » ᾠδοὶ, ἐξυμνοῦντες μεγαλοφώνως τὴν δόξαν αὐτοῦ.
 » Ἐπὶ τέλους ἡ αὐλὴ μετώκησεν εἰς ἄλλην χώραν ἐπὶ
 » τῶν ὄχθων ῤυακός τινος, ἀρδεύοντος τερπνὴν κοι-
 » λάδα, ὅπου ἦν ἀνεγηγερμένη μεγαλοπρεπῆς σκηνή,
 » χρυσοῦν στίφος καλουμένη. Αἱ στήλαι ταύτης
 » ἐκοσμοῦντο ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν διὰ τε πολυτελῶν ἐμ-
 » πετασμάτων καὶ χρυσοῦ. Αὐτόθι ὁ Γαϊούκος ἔμελλεν
 » ἀναβῆναι ἐπισήμως τὸν θρόνον τῆ ἡμέρα τῆς Κοι-
 » μήσεως τῆς Θεοτόκου, ἀλλ' ἡ χάλαζα καὶ ἡ χιὼν
 » ἀνέβαλον τὴν τελετὴν ταύτην εἰς τὴν 24 Αὐγούστου.
 » Ἐπιστάσης δὲ τῆς ἡμέρας ταύτης, οἱ μεγιστᾶνες
 » συνηγμένοι ἐδεήθησαν τοῦ Θεοῦ πρὸς μεσημβρίαν,
 » εἶτα ἀναβιβάσαντες τὸν Γαϊούκον εἰς τὸν χρυσοῦν
 » θρόνον ἐγονυπέτησαν, ὡς καὶ ὁ λαός. Μετὰ ταῦτα

» οἱ τε ἡγεμόνες καὶ μεγιστᾶνες εἶπον τῷ αὐτοκρά-
 » τори. Ἐπιθυμοῦμεν καὶ ἀπαιτοῦμεν ἰν' ἄρ-
 » χης ἡμῶν. Ὁ δὲ Γαϊοῦκος ἠρώτησε· Θέλοντές
 » με κυριάρχην ὑμῶν, ἔσεσθε πρόθυμοι πρὸς
 » ἐκτέλεσιν τῶν θελήσεών μου προσερχό-
 » μενοι, ὅταν καλέσω ἡμᾶς, τρέχοντες ὅ-
 » που πέμψω ἡμᾶς, καὶ φονεύοντες ὄν τι-
 » να ἂν ὑποδείξω; Ἐσμέν πρόθυμοι ὑπέ-
 » λαβον ἐκεῖνοι. Ἄρα, ἐπανελάβεν ὁ Γαϊοῦκος, ὁ
 » λόγος μου ἔστω τὸν τεῦθεν ξίφος. Τότε
 » οἱ μεγιστᾶνες ὀρέξαντες τὰς χεῖρας, κατεβίβασαν
 » αὐτὸν ἀπὸ τοῦ θρόνου καὶ ἐκάθισαν ἐπὶ σάγου,
 » λέγοντες τῷ αὐτοκράτори· Ὁ οὐρανὸς καὶ ὁ
 » ὕψιστός εἰσιν ἄνωθέν σου· ἡ δὲ γῆ καὶ
 » ὁ σάγος, ὑποκάτω σου· ἐὰν οὖν ἀγαπᾷς
 » τὴν εὐημερίαν ἡμῶν, τὸ ἔλεος καὶ τὴν
 » δικαιοσύνην, σεβόμενος τοὺς ἡγεμόνας,
 » τοὺς μεγιστᾶνας κατὰ τὴν ἀξίαν ἐκά-
 » στου, τὸ κράτος τοῦ Γαϊοῦκου δοξασθή-
 » σεται ἐν τῷ κόσμῳ, ἡ γῆ ὑποταχθήσεται
 » σοι, ὁ δὲ Θεὸς πληρώσει πάσας τὰς ἐπι-
 » θυμίας τῆς καρδίας σου· ἀλλ' ἂν ματαιώ-
 » σης τὴν ἐλπίδα τῶν ὑπηκόων σου, ἔση
 » περιφρονητὸς αὐτοῖς καὶ αὐτὸς πτωχεύ-
 » σεις· ὁ δὲ σάγος, ἐφ' οὗ κάθησαι ἀφαι-
 » ρεθήσεταιί σοι. Ὑστερον ἄραντες οἱ μεγιστᾶνες
 » τὸν Γαϊοῦκον ἐπὶ τῶν χειρῶν, ἀνηγόρευσαν Αὐτοκρά-
 » τора, προσήνεγκον δὲ πλῆθος χρυσοῦ, ἀργύρου, λί-
 » θων πολυτίμων καὶ ἅπαν τὸ ταμεῖον τοῦ τεθνηκότος
 » Χάνου. Τοῦ θησαυροῦ τούτου μέρος διανείμας ὁ
 » Γαϊοῦκος τοῖς ἐν τέλει εἰς δεῖγμα εὐμενείας καὶ με-

» γαλοδωρίας, παρεσκευάζετο εἰς ἐστιάσεις τῶν τε ἡ-
 » γεμόνων καὶ τοῦ λαοῦ. Δι' ὅλης δὲ τῆς ἡμέρας διε-
 » νέμοντο ἐφ' ἀμαξῶν κρέατα ἐφθά, ἀλλ' ἀνάλιστα.

» Ὁ Γαῖουκος ἦγε σχεδὸν τὸ τεσσαρακοστὸν ἔτος
 » τῆς ἡλικίας· ἦν σύμμετρος τὸ ἀνάστημα, εὐφυής,
 » ἀγγίνους, ἀλλ' ἀγέρωχος καὶ ἐμβριθής, ὥστε οὐ-
 » δέποτε ἐγέλα. Οἱ ὑπηρετοῦντες αὐτῷ χριστιανοὶ διε-
 » βεβαίουν ἡμᾶς, ὅτι ἐμελέτα ἰν' ἀσπασθῆ τὴν θρη-
 » σκείαν τοῦ Σωτῆρος· διότι κρατεῖ παρ' ἑαυτῷ χρι-
 » στιανούς ἱερεῖς, οἷς ἐπέτρεπεν ἵνα τελῶσι δημοσίᾳ καὶ
 » πρὸ τῆς σκηνῆς αὐτοῦ τὴν θείαν μυσταγωγίαν κατὰ
 » τὴν τάξιν τῆς Ἑλληνικῆς θρησκείας. Ὁ Αὐτοκράτωρ
 » οὗτος συνδιαλέγεται διὰ διερμηνέων μετὰ ξένων, γο-
 » νυπετοῦντος παντός κατὰ χρέος ἐνώπιον αὐτοῦ. Ἐχει
 » πολιτικούς ἀξιωματικούς καὶ γραμματεῖς, οὐχὶ δὲ
 » καὶ δικηγόρους· διότι οἱ Μογόλοι οὐδόλως ἀνέχονται
 » τῆς στρεψοδικίας, ἐν δὲ πάσαις ταῖς δίκαις αἱ κρί-
 » σεις τοῦ Χάνου ἦσαν ἀνέγκλητοι. Ὅτι δ' ἂν εἶπη ὁ
 » κυριάρχης ἐκπληροῦται. Οὐδεὶς οὐτ' ἀντιλέγει, οὐθ'
 » ἰκετεύει αὐτὸν δις περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως. Φλε-
 » γόμενος δ' ὁ Γαῖουκος ὑπὸ φιλοδοξίας, ἔτοιμός ἐστιν
 » ἰν' ἀποτεφρώσῃ τὸν κόσμον. Καὶ ὁ μὲν θάνατος τοῦ
 » Ὁκταί ἀνεχαίτισε τὴν ὄρμην τῶν Μογόλων πρὸς ὀ-
 » λεθρον τῆς Εὐρώπης, ἀλλὰ νῦν ἔχοντες νέον Χάνην
 » γλίχονται τῆς αἵματοχυσίας, ὁ δὲ Γαῖουκος, μόλις
 » ἐκλεχθεὶς, ἐν τῇ πρώτῃ συνελεύσει τῶν ἡγεμόνων
 » ἔγνω ἵνα κηρύξῃ πόλεμον πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ἡμῶν,
 » πρὸς τὴν Ῥωμαϊκὴν αὐτοκρατορίαν, πρὸς πάντας
 » τοὺς χριστιανούς ἡγεμόνας καὶ πρὸς τὰ δυτικὰ ἔθνη,
 » ἐὰν ὁ ἅγιος Πατὴρ (ὁ Θεὸς διαφυλάττοι ἡμᾶς) ἀν-
 » τιστῆ ταῖς αἰτήσεσιν αὐτοῦ, μὴ ὑποτασσόμενος μετὰ

» πάντων τῶν ἡγεμόνων τῆς Εὐρώπης· διότι οἱ Μο-
 » γόλοι, πιστοὶ τῇ διαθήκῃ τοῦ Τσιγχισχάνη, κυριεύ-
 » σουσιν ἀνυπερθέτως τῆς οἰκουμένης.

» Μετὰ τινὰς ἡμέρας ὁ Γαϊούκος δεχόμενος καὶ ἡμᾶς
 » καὶ ἐτέρους πρεσβευτὰς ἤκουε παρὰ τοῦ γραμματέως
 » τὸ ὄνομα ἐκάστου, ἀλλ' ὅμως πάνυ ὀλίγοι ἐξ αὐτῶν
 » εἰσεχώρησαν μέχρι τῆς σκηνῆς τοῦ Αὐτοκράτορος. Τὰ
 » προσενεχθέντα ὑπ' αὐτῶν δῶρα συνίσταντο ἐκ σηρι-
 » κῶν ὑφασμάτων, ζωνῶν, διφθερῶν, ἐφιππίων, καμή-
 » λων καὶ ἡμιόνων πολυτελῶς ἐσκευασμένων. Μεταξὺ
 » δὲ τῶν πολυπληθῶν τούτων δώρων παρετηρήσαμεν
 » καὶ ἀλεξίβροχον, πολυτίμοις λίθοις κεκοσμημένον.
 » Ἀπωτέρω δὲ τῶν σκηνῶν εὐρίσκοντο πλέον ἢ πεν-
 » τακόσαι ἀμαξαὶ φέρουσαι χρυσόν, ἄργυρον καὶ ση-
 » ρικὰ ἐνδύματα. Πάντα δὲ ταῦτα προσηνέχθησαν τῷ
 » Χάνη, τοῖς ἡγεμόσι καὶ τοῖς μεγιστᾶσιν, οἵτινες κα-
 » τόπιν ἐδώρησαντο ταῦτα τοῖς ὑφ' ἑαυτοῖς. Μόναι ἡμεῖς
 » οὐδὲν προσηνέγομεν αὐτῷ, ὡς μὴ ἔχοντες.

» Μελετῶν ὁ Γαϊούκος ἐκστρατείαν πρὸς τὴν δύσιν,
 » ἀπέφυγε τὰς μεθ' ἡμῶν διαπραγματεύσεις, ὥστ' ἐπὶ
 » μῆνα σχεδὸν ἐμένομεν ἄπρακτοι, στενοχωρούμε-
 » νοι καὶ σπανίζοντες τῶν ἐπιτηδείων· διότι ἐλαμβάνο-
 » μεν παρὰ τῶν Μογόλων ἐπὶ πέντε ἡμέρας ὀψώνια,
 » ἀρκοῦντα μόνον πρὸς διατροφήν μιᾶς μόνης· οὐδ' εὐ-
 » ρίσκομεν ἴν' ἀγοράσωμέν τι. Ἀγαθὴ ὅμως τύχη χρη-
 » στός τις Ἰβώσσης, Κόμος τοῦνομα, χρυσοχόος δὲ
 » καὶ φίλος τοῦ Γαϊούκου, προῦμῆθευεν ἡμῖν πάντα τὰ
 » ἀναγκαῖα. Οὗτος κατασκευάσας ὑπὲρ τοῦ Χάνου
 » σφραγίδα καὶ θρόνον ἐλεφάντινον, κεκαλωπισμένον
 » χρυσῷ καὶ πολυτίμοις λίθοις μετὰ διαφόρων εἰκο-
 » νογραφιῶν, ἐδείκνυεν ἡμῖν ἀσμένως τὸ ἑαυτοῦ ἔρ-

» γον. Τέλος ὁ Γαϊούκος, προσκαλέσας ἡμᾶς, ἠρώ-
» τησεν, εἰ ὁ Πάπας εἶχε παρ' ἑαυτῷ ἄνδρας γινώ-
» σκοντας τὴν Ταταρικὴν, Ῥωσσικὴν, ἢ Ἀραβικὴν
» γλῶσσαν. Οὐχί, ἀπεκρίθημεν· εἰσὶ μὲν ἐν Εὐ-
» ρώπῃ Ἀραβες, ἀλλὰ κατοικοῦσι πόρρω τῆς Παπι-
» κῆς χώρας. Ἐν τούτοις ἀνελαμβάνομεν ἡμεῖς αὐτοὶ
» ἵνα μεθερμηνεύωμεν Λατινιστὶ πᾶν ὅ,τι εὐηρεστεῖτο ὁ
» Χάνης ἵνα ἐπιστείλῃ τῷ ἁγίῳ Πατρὶ· ἐπὶ τούτῳ δ' ὁ
» Καδάκ, ὑπουργὸς τοῦ Κράτους, ἦλθε πρὸς ἡμᾶς
» μετὰ τριῶν γραμματέων τοῦ Χάνου πρὸς σύνταξιν
» ἐπιστολῆς, ἧς ἀκροώμενοι ἐγράφομεν αὐτὴν Λατι-
» νιστὶ καὶ ἠρμηνεύομεν αὐτοῖς κατὰ λέξιν· διότι, φο-
» βούμενοι μὴ σφάλωμεν ἐν τῇ μεταφράσει, ἠρώτων
» ἡμᾶς διηνεκῶς, εἰ κατενοοῦμεν τὰ γραφόμενα. Οἱ δὲ
» κατὰ προσταγὴν προπέμφαντες ὕστερον ἡμᾶς, ἔλεγον
» ὅτι ὁ Χάνης πέμφει σὺν ἡμῖν ἰδίους πρεσβευτὰς εἰς
» Εὐρώπην, εἰ ἀπητοῦμεν τοιούτους, ἡμεῖς ὅμως ἀπε-
» ποιήθημεν τοῦτο διὰ πολλοὺς λόγους. Καὶ πρῶτον,
» διότι οἱ ἀπεσταλμένοι οὗτοι ἔβλεπον τὰς μεταξὺ τῶν
» χριστιανῶν ἡγεμόνων διχονοίας, εὐχαριστούσας τοῖς
» ἀπίστοις ἄλλοφύλοις· εἶτα δὲ, διότι ἐὰν συνέβαινέ τι
» ἐν Εὐρώπῃ κατὰ τῶν πρεσβευτῶν τοῦ Γαϊούκου, ἠύ-
» ξανε τότε τὸ πρὸς τοὺς χριστιανοὺς ἄσπονδον αὐ-
» τῶν μῖσος. Προσέτι δὲ ὁ Χάνης, μὴ ἐπιτρέπων τοῖς
» πρεσβευταῖς διομολόγησιν βεβαίας εἰρήνης, ἐπέτατ-
» τεν αὐτοῖς μόνον, ἵνα ἐγχειρίσωσι τῷ ἁγίῳ Πατρὶ
» ἐπιστολὰς, περιεχούσας ταῦτά πρὸς τὰς ὑφ' ἡμῶν κο-
» μιζομένας μετὰ τῆς σφραγίδος αὐτοῦ.
» Ἀποχαιρετίσαντες οὖν τὸν Γαϊούκον καὶ τὴν μη-
» τέρα αὐτοῦ, δωρησαμένην ἐνὶ ἐκάστῳ ἡμῶν ἀνὰ μίαν
» ἄλωπεκὴν καὶ ἀνὰ ἐρυθρὸν ἱμάτιον, ἐπανελάβομεν

» τὴν πρὸς τὴν πατρίδα ἄγουσαν τῇ 14 Νοεμβρίου, ἀ-
 » περάντους διαβαίνοντες ἐρήμους, ἐνθα οὔτε δάσος,
 » οὔτε κόμας εἶδομεν. Ἐν μέσῳ δὲ τῶν ἀχανῶν τού-
 » των τόπων διενυκτερεύομεν πολλάκις ἐπὶ τῆς χιόνος
 » ἕως τῆς ἡμέρας τῆς Ἀναλήψεως, ὅτε ἤλθομεν εἰς
 » τὴν παρεμβολὴν τοῦ Βάτη, ὅπως λάβωμεν παρ' αὐ-
 » τοῦ ἐπιστολάς πρὸς τὸν Πάπαν· ἀλλ' ὁ Βάτης ἀπε-
 » κρίνατο, ὅτι παρὰ τὴν ἀπάντησιν τοῦ Χάνου οὐδὲν
 » εἶχεν εἰπεῖν ἕτερον, καὶ ἀπέλυσεν ἡμᾶς, ὥστε ὁδοί-
 » πορήσαντες ἤλθομεν εἰς Κίεβον, ὅπου, ὡς καὶ ἐν
 » Πολωνίᾳ, ἐνόμιζον ἡμᾶς τεθνεῶτας. Ὁ Ῥώσσος
 » ἡγεμὼν Δανιὴλ καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Βασίλκος ὑ-
 » πεδέχθησαν ἡμᾶς φιλοφρονέστατα ἐν ταῖς κληρουχίαις
 » αὐτῶν καὶ συγκαλέσαντες τοὺς Ἐπισκόπους, τοὺς Ἡ-
 » γουμένους καὶ τοὺς προὔχοντας ἄνδρας ὑπέσχοντο
 » ὁμοθυμαδὸν, ὅτι ὁμολογήσουσι τὸν ἅγιον Πατέρα ὡς
 » κεφαλὴν τῆς Ἐκκλησίας αὐτῶν, ἐπιβεβαιοῦντες τὰ
 » ὑπ' αὐτῶν πρό τινος χρόνου παραγγελλέντα τῷ Πά-
 » πα ὑπὸ ἰδιαιτέρου ἀπεσταλμένου ».

Ἡ ἀξιόλογος αὕτη εἰδησις συνάδει πρὸς τε τὰς ἐπι-
 στολάς Ἰννοκεντίου τοῦ Δ' καὶ πρὸς τὰ Πολωνικὰ καὶ
 ἡμέτερα χρονικά. Ὁ Δανιὴλ, μεγάλη βουλευόμενος πρὸς
 ἀπόσεισιν τοῦ Μογολικοῦ ζυγοῦ, ἔβλεπε μετὰ θλίψεως
 τὴν ἀδυναμίαν τῆς Ῥωσσίας καὶ τὴν κατῆφειαν τῶν τε
 ἡγεμόνων καὶ τοῦ λαοῦ. Μὴ ἐλπίζων δὲ τῇ ἀρωγῇ αὐ-
 τῶν, ἐσκόπει ἴν' ἀναζητήσῃ ταύτην ἔξω τῆς πατρίδος.
 Μὴ ὑπαρχούσης δὲ σχεδὸν τῆς Ἑλλάδος, ὡς καταπιε-
 ζομένης ὑπὸ τῶν Ἀράβων, Τούρκων καὶ Σταυροφό-
 ρων, ὁ Δανιὴλ ἔστρεψε τὰ βλέμματα πρὸς τὴν δύσιν,
 ὅπου ἡ Ῥώμη ἦν ἡ καρδία καὶ τὸ κέντρον πάντων τῶν
 πολιτικῶν πράξεων. Ὁ ἡγεμὼν οὗτος τῷ 1245, ἡ

Πολιτικὴ τοῦ
 Δανιὴλ.

1246 ἀνήγγειλε τῷ Ἰννοκεντίῳ, ὅτι στέργει τὴν ἔνω- 1246 & 1247.
 σιν τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν μετὰ τῆς Λατινικῆς, ἔτοιμος
 ὢν καὶ εἰς ἐκστρατείαν κατὰ τῶν Μογόλων ὑπὸ τὰς
 σημαίας ταύτας. Οὕτως ἤρξαντο φιλικαὶ σχέσεις μετὰ
 τῆς Ῥώμης (6). Ὁ Πάπας, καλέσας τὸν Δανιὴλ βα-
 σιλέα καὶ υἱὸν ἀγαπητὸν, ἐπέταξε τῷ Ἀρχιεπισκόπῳ
 τῆς Πρωσσίας Ἴνα, μεταβάς εἰς Γαλικίαν, ἐκλέξῃ ἱεράρ-
 χας ἐκ τῶν λογίων καθολικῶν μοναχῶν, καὶ ἀνήγγειλεν
 ὅτι ἐκ συγκαταβάσεως ἐπιτρέπεται ἡ τήρησις πάντων
 τῶν ἐθίμων τῆς Ἑλληνικῆς ἐκκλησίας, τῶν μὴ ἀντι-
 θαινόντων πρὸς τὴν Ῥωμαϊκὴν (οἷόν ἐστι τὸ τῶν ἐν-
 ζύμων). Εἰς μεῖζον δὲ τεκμήριον τῆς ἰδιαίτερας αὐτοῦ
 εὐνοίας ἐπεκύρωσε τὴν συζυγίαν τοῦ ἡγεμόνος Βασίλ-
 κου μετὰ συγγενοῦς τινος τρίτου καὶ τετάρτου βαθμοῦ.
 (Ὅπως ἀναφέρεται ἐν τῇ ἐπιστολῇ τοῦ Ἰννοκεντίου,
 ἔνθα ἡ θυγάτηρ αὐτῆ Γεωργίου τοῦ τῆς Σουσδαλίας
 καλεῖται Δοβράβα). Τέλος δὲ δελεάζων τὴν φιλοτιμίαν
 τοῦ Δανιὴλ, προέτεινεν αὐτῷ καὶ τὸ βασιλικὸν διάδη-
 μα. Ἄλλ' ὁ ἔμπρων οὗτος ἡγεμὼν ἀπεκρίνατο· « Ἄ-
 » παιτῷ στρατὸν, οὐχὶ δὲ διάδημα, μάταιον καλλωπι-
 » σμόν, ἐν ὧσιν κατακρατοῦσιν ἡμῶν οἱ βάρβαροι. »
 Τότε ὁ Ἰννοκέντιος ὑπεσχέθη καὶ στρατὸν, καὶ ὁ Δανιὴλ
 περιμένων τοῦτον, ἐβράδυνεν ἵνα κηρυχθῇ καθολικός.
 Ἐκάτεροι ἀντισοφιζόμενοι διὰ μηχανορραφῶν ἐδυσφό-
 ρουν. Τέλος δὲ τῷ 1249 ὁ ἔξαρχος τοῦ Πάπα ἐξήλθε
 τῆς Γαλικίας χαλεπαίνων, ἀλλ' ἡ μεσιτεία τοῦ βασι-
 λέως τῆς Οὐγγρίας ἐματαίωσε τὴν φανεράν ταύτην
 ῥῆξιν· ὁ δ' Ἰννοκέντιος εἰς ἀπόδειξιν τῆς ἑαυτοῦ εὐνοίας
 ἐπεμψε τῷ Δανιὴλ τῷ 1253—1254 τὸ στέμμα καὶ
 τὰ λοιπὰ βασιλικά παράσημα. Σημειώσεως ἄξιον, ὅτι
 ὁ ἡγεμὼν τῆς Γαλικίας, ἀπαντήσας ἀπροσδοκῆτως τοῖς

πρεσβευταῖς τοῦ Πάπα ἐν Κρακοβία, ἀπεποιήθη τὴν μετ' αὐτῶν συνέντευξιν, εἰπὼν· «Ἀνοίκειον ἐμοὶ, ἅτε βασιλεῖ, ἢ μεθ' ὑμῶν ἐπὶ ξένης συνομιλία». Ὅθεν καὶ τὸ δεύτερον ἀπέβαλε τὸ στέμμα· δυσωπηθεὶς ὁμως ὑπὸ τε τῆς μητρὸς, χήρας τοῦ Ῥωμανοῦ, καὶ τῶν δουκῶν τῆς Πολωνίας, συνήνεσε τέλος ἐπὶ τῷ ὄρω, ὅτι ὁ Ἰννοκέντιος σπουδάσει παντοιοτρόπως πρὸς ἀμυναν τῶν χριστιανῶν ἀπὸ τοῦ Βάττη καὶ ὅτι πρὸ τῆς γενικῆς συνόδου οὐ κατακρινεῖ τὰ δόγματα τῆς Ἑλληνικῆς ἐκκλησίας. Τότε δὴ ὁ Δανιὴλ ὠμολόγησε τὸν Πάπαν πατέρα αὐτοῦ καὶ διάδοχον τοῦ Ἀγίου Πέτρου· διὰ τῆς ἐξουσίας δὲ τούτου ὁ ἔξαρχος τοῦ Ἰννοκεντίου, ἀββᾶς τῆς Μεσσήνης, ἔστεψεν αὐτὸν ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν εὐπατριδῶν καὶ τοῦ λαοῦ. Ἡ ἀξιωματικὸς αὕτη τελετὴ ἐγένετο ἐν Δρογιτσίνω, καὶ ἔκτοτε ὁ ἡγεμὼν τῆς Γαλικίας ἐκαλεῖτο βασιλεὺς. Ὑστερον ὁ Πάπας ἐπέστειλε τοῖς κατοικοῖς τῆς Βοεμίας, Μοραβίας, Πολωνίας, Σερβίας καὶ ἄλλων χωρῶν ἵνα οὗτοι ἐνωθῶσι ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ σταυροῦ καὶ προσβάλωσι κοινῇ τοὺς Μογόλους (7)· ἀλλ' ὁ ἐξοπλισμὸς οὗτος ἐματαιώθη ἐκ τῶν μωρῶν ἐμφυλίων ἐρίδων τῶν χριστιανῶν ἡγεμόνων. Μετὰ ταῦτα δὲ ὁ Δανιὴλ ἀποβαλὼν τὸ προσωπεῖον ἀπηνήσατο τὰς μετὰ τῆς Ῥώμης σχέσεις, εἰς οὐδὲν λογισάμενος τὴν ὄργην τοῦ Πάπα Ἀλεξάνδρου τοῦ Δ', ἐπιστεῖλαντος αὐτῷ τῷ 1257 ταῦτα· «Ἐπελάθου τῶν πνευματικῶν καὶ παντοίων κατὰ καιροὺς ἁγαθοεργιῶν τῆς Ἐκκλησίας, στεφάσης καὶ χρισάσης σε βασιλέα. Μὴ ἐκπληρώσας τὴν ὁμολογίαν σου, ἀπολεσθήσῃ, ἐὰν μὴ μετανοήσας ἐπιστρέψῃς εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθείας. Τὸ ἀνάθεμα τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὸ κοσμικὸν ξίφος ὑπάρχουσιν ἔτοιμα πρὸς

» τιμωρίαν τοῦ ἀγνώμονος (8) ». Ἄλλ' ὁ νέος τῆς Γαλικίας βασιλεὺς, πλούσιον ἔχων ταμεῖον, ἰσχυρὸν στρατὸν καὶ διηρημένους, ἢ ἀδυνάτους γείτονας, ἐλπίζων προσέτι ὅτι καθησυχάσει τοὺς Μογόλους διὰ πρεσβειῶν καὶ δώρων, ἐχλεύαζε τὸ μῖσος καὶ τὴν ὀργὴν τοῦ Πάπα. Φυλάσσων δ' αὐστηρῶς τὰ δόγματα τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, ἀπέδειξεν ὅτι ἡ ὑποτιθεμένη ἔνωσις ταύτης μετὰ τῆς Λατινικῆς ἦν μόνον πολιτικὸς δόλος (9).

Ἐπανερχόμενοι ἤδη εἰς τὴν περιήγησιν τοῦ Καρπίνου, ἀναφέρομεν τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἐξιστορούμενα περὶ τοῦ χαρακτήρος, τῶν ἠθῶν καὶ τῆς θρησκείας τῶν Μογόλων, καθόσον αἱ εἰδήσεις αὐταὶ εἰσιν οὐχ ἥττον ἀξισημεῖωτοι, ὡς παρέχουσαι ἡμῖν ἀκριβῆ γινῶσιν ἔθλους καταπιέσαντος ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον τὴν Ἑρσσίαν.

« Οἱ Τάταροι, λέγει ὁ Καρπίνος, διαφέρουσι πάντων τῶν λοιπῶν λαῶν κατὰ τὸ εἶδος αὐτῶν· διότι ἔχουσιν ἐξωγκωμένα τὰ ζυγωματικὰ ὀστά, ὑποκοίλους καὶ μικροὺς ὀφθαλμοὺς, βραχεῖς δὲ τοὺς πόδας, μικρὸν τὸ ἀνάστημα, ἰσχυρὸν δὲ ἅπαν τὸ σῶμα. Εἰσὶ μελάγχροες καὶ κατεστιγμένοι τὸ πρόσωπον, ξυρίζουσι τὰς τρίχας ὀπίσω τῶν ὠτων καὶ ἐπὶ τοῦ μετώπου, καθειμένοι τὸ γένειον καὶ τοὺς μύστακας καὶ μακρὰν φέροντες τὴν κόμην, ἀλλ', ὡς οἱ ἡμέτεροι ἱερεῖς, κεκαρμένοι τὴν κορυφήν. Ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες περιβάλλονται χρυσοῦφεῖς Σινικὰς καὶ κηροπάστους ἐσθῆτας Περσικὰς, ἢ διφθέρας ἀνεστραμμένας, προερχόμενας ἐκ Ἑρσσίας, Βουλγαρίας, Μολδαβίας καὶ τῆς χώρας τῶν Μορβιδίων. Καλύπτονται τὴν κεφαλὴν ἀλλοκότως, διαβιοῦσιν ὑπὸ σκηναῖς πλεκτάς καὶ ἐστεγασμένας διὰ πέλων καὶ ἀνωθεν φωτιζόμενας διὰ κεν-

» τριχοῦ ὄπαιου, ὅθεν ἐξέρχεται καὶ ἀποθρώσκει ὁ κα-
 » πνός· καθ' ὅσον ἀείποτε διατηροῦσι πῦρ αὐτόθι. Οἱ
 » Μογόλοι τρέφουσιν ἀναρίθμητα ποίμνια καὶ κτηνῶν
 « ἀγέλας, οὐδὲ εὐρίσκεται ἄλλοθί που τῆς Εὐρώπης
 » τοσοῦτον πλῆθος ἵππων, καμήλων, προβάτων, αἰ-
 » γῶν καὶ κερασφόρων ζώων. Τὸ κρέας καὶ ρόφημά τι
 » ἐκ κέγχρου ἀπαρτίζει τὴν τροφήν τῶν λιτοδιαίτων
 » καὶ ὀλιγαρχῶν τούτων ἀγρίων. Ἄγνοοῦντες τὸν ἄρ-
 » τον, λαμβάνουσι πάντα τὰ ὄψα δι' ἀκαθάρτων χειρῶν,
 » ἀπομάσσοντες ἔπειτα αὐτὰς ἐπὶ τῶν ὑποδημάτων αὐ-
 » τῶν καὶ ἐπὶ τοῦ χόρτου. Οὐδόλως πλύνουσι τοὺς λέ-
 » θητας, ἐν οἷς τρώγουσιν, οὐδὲ τὰ ἐνδύματα αὐτῶν·
 » γλίχονται ἐξαιρέτως τοῦ ὀξώδους ἵππειου γάλακτος,
 » ἀλλὰ κραιπαλῶσιν οὐχ' ἤκιστα, λαμβάνοντες ἐκ τῆς
 » ξένης ὑδρόμελι, ζύθον καὶ οἶνον. Οὐδὲν ἔχοντες ἄλλο
 » ἔργον οἱ ἄνδρες ἀσχολοῦνται ἐνίοτε περὶ τὴν κτηνο-
 » τροφίαν καὶ τὴν βελοποιίαν, καὶ ἵπεύουσι παιδιό-
 » θεν. Καὶ αἱ γυναῖκες ἐπίσης ἐξασκοῦνται ὁμοίως
 » εἰς τοῦτο, πολλαὶ δ' αὐτῶν καὶ τοξέουσι εὐστό-
 » χως, ὅσον οἱ στρατιῶται, καὶ ἐν οἴκῳ εἰσὶν ἐξαιρέ-
 » τως φιλόπονοι· διότι παρασκευάζουσι τὴν τροφήν, κα-
 » τασκευάζουσι τὰ ἱμάτια καὶ ὑποδήματα, ἐπισκευάζου-
 » σι τὰς ἀμάξας, φορτίζουν τὰς καμήλους κτλ. Οἱ ἄρ-
 » χοντες καὶ οἱ πλούσιοι ἔχουσι μέχρις ἑκατὸν γυναι-
 » κῶν. Συνέρχονται δ' εἰς γάμον ὁ ἐξάδελφος μετὰ τῆς
 » ἐξαδέλφης, ὁ υἱὸς μετὰ τῆς μητρύας, ἢ σύζυγος τοῦ
 » υἱοῦ ἢ τοῦ ἀδελφοῦ μετὰ τοῦ ἀνδραδέλφου· ἀλλὰ συνή-
 » θως ὁ γαμβρός ἀγοράζει βαρυτίμως τὴν γυναῖκα. Ἐν
 » τούτοις οὐ μόνον ἡ μοιχεία, ἀλλὰ καὶ πᾶσα ἄλλη ἀ-
 » θέμιτος σχέσις τιμωρεῖται διὰ θανάτου, μέχρι καὶ
 » αὐτῆς τῆς κλοπῆς, σπανιωτάτης παρὰ τοῖς βαρβάρους,

» ἀγνοοῦσι καὶ τῶν κλείθρων αὐτῶν τὴν χρῆσιν.
 » φοβοῦνται καὶ τιμῶσι τοὺς ἐν τέλει, σπανίως δ' ἐρί-
 » ζουσι. Καὶ μεθύσκονται μὲν ἐνίοτε, οὐδέποτε ὅμως
 » τύπτονται. Εὐσχημονοῦντες ἐν ταῖς μετὰ τῶν γυναι-
 » κῶν ὀμιλίαις, ἀποστρέφονται τὴν αἰσχρολογία. Ὑ-
 » ποφέροντες καρτερικῶς τὸν καύσωνα, τὸν παγετὸν καὶ
 » τὸν λιμὸν, ἄδουσι χαρμόσυνα ἄσματα, ὅτε μάλιστα
 » ἔχουσι κενὴν τὴν γαστέρα. Σπανίως διαδικαζόμενοι,
 » βοηθῶνται ἀμοιβαίως, καταφρονοῦσιν ὅμως πάντων
 » τῶν ἀλλογενῶν, ὡς ἐβεβαιώθημεν περὶ τούτου ἐξ αὐ-
 » τοφίας. Οὕτως ὁ Ἰαροσλάβος Μέγας Ἡγεμὼν τῆς
 » Ῥωσσίας, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Γεωργίας, ὄν-
 » τες ἐν τῷ στίφει, οὐδὲ τῶν παρακολουθούντων αὐτοῖς
 » θεραπόντων ἐκάθηντο ἀνωτέρω. Καὶ τὸν μὲν Τάταρον
 » οὐδέποτε ἐξαπατᾷ Τάταρος, ἢ δὲ πρὸς ξένον κατα-
 » δολίευσις θεωρεῖται παρ' αὐτοῖς ἀξιεπίαιος.

» Πιστεύουσιν εἰς ἓνα Θεὸν δημιουργὸν τοῦ παντός,
 » ἀνταμείβοντα τοὺς ἀνθρώπους κατὰ τὴν ἀξίαν ἐκά-
 » στου. Ἔτεροι θύουσιν εἰδώλοις κατεσκευασμένοις ἐκ
 » πιλήματος, ἢ σηρικῶν ὑφασμάτων, σεβόμενοι αὐτὰ
 » ὡς προστάτας τῶν κτηνῶν αὐτῶν. Λατρεύουσι τὸν
 » ἥλιον, τὸ πῦρ, τὴν σελήνην, ἣν ἀποκαλοῦσι μεγά-
 » λην βασιλίισσαν, καὶ γονυπετοῦσι στρεφόμενοι
 » πρὸς μεσημβρίαν. Διαπρέποντες ἐπὶ ἀνεξιθρησκείᾳ,
 » οὐδέποτε ζητοῦσι προσηλύτους, ἀναγκάζουσι ὅμως
 » ἐνίοτε τοὺς χριστιανοὺς εἰς τὴν παραδοχὴν τῶν Μο-
 » γολικῶν ἐθίμων. Πρὸς ἀπόδειξιν δὲ τούτου, διηγησά-
 » μεθα γεγονός, οὗ ἡμεῖς αὐτοὶ ἐτύχομεν αὐτόπται.
 » Ὁ Βάτης προσέταξε τὸν φόνον Ῥώσσου τινὸς ἡγε-
 » μόνος, ὀνόματι Ἀνδρέου, κατηγορηθέντος ἐπὶ ἀγορᾷ
 » Ταταρικῶν ἵππων καὶ ἐπὶ πωλήσει τούτων εἶτα πρὸς

» ξένους, καί περ ἀπαγορεύοντος τοῦτο τοῦ Χάνου. Ὁ
 » ἀδελφός καὶ ἡ σύζυγος τοῦ δυστυχοῦς ἐκείνου ἡγε-
 » μόνος ἀπῆλθον ἰκετεύσοντες τὸν Βάτην, ἵνα μὴ στε-
 » ρῆσῃ τούτους τῆς ἑαυτῶν ἡγεμονίας. Οὗτος συνήνεσε
 » μὲν εἰς τοῦτο, ἠνάγκασεν ὅμως τὴν χήραν ἵνα συζευ-
 » χθῆ μετὰ τοῦ ἀνδραδέλφου αὐτῆς κατὰ τὸ τῶν Μο-
 » γόλων ἔθος (10).

» Ἀγνοοῦντες οἱ Μογόλοι τὰς ἀρχὰς τῆς ἀληθινῆς
 » ἀρετῆς, ἔχουσι ὡς νόμους ἀρχαίας τινὰς παραδό-
 » σεις, καθ' ἃς νομίζουσι ἀμάρτημα, ἂν τις ἐμβάλῃ
 » τὴν μάχαιραν εἰς τὸ πῦρ, στηριχθῆ ἐπὶ τῆς ἑαυτοῦ
 » μαστίγος, φονεύσῃ πτηνὸν, χύσῃ γάλα ἐπὶ τῆς γῆς,
 » ἢ ἀποπτύσῃ τὴν τροφήν· τὴν σφαγὴν ὅμως τῶν ἀν-
 » θρώπων καὶ τὴν ἐρήμωσιν τῶν βασιλείων ἐκλαμβά-
 » νουσιν ὡς τερπνὴν τινα ψυχαγωγίαν. Οὐδὲν εἰδότες
 » περὶ τῆς αἰωνίας ζωῆς, πιστεύουσι μόνον ὅτι καὶ ἐκεῖ
 » μέλλουσιν ἐσθίειν καὶ πίνειν καὶ ἐνασχολεῖσθαι περὶ
 » τὴν κτηνοτροφίαν κτλ. Οἱ ἱερεῖς αὐτῶν προφητεύουσι
 » τὸ μέλλον ὡς μάντις, αἱ δὲ συμβουλαὶ αὐτῶν γί-
 » νονται κανὼν πάσης ὑποθέσεως. Ὁ ἀρχηγὸς τούτων,
 » ἦτοι Πατριάρχης, κατοικεῖ συνήθως παρὰ τῇ σκηνῇ
 » τοῦ Χάνου (11). Ἐχοντες δὲ γνώσεις τινὰς ἀστρο-
 » λογικὰς, προλέγουσι τῷ λαῷ τὰς ἐκλείψεις τῆς τε
 » σελήνης καὶ τοῦ ἡλίου.

» Νοσήσαντός τινος Τατάρου, οἱ συγγενεῖς αὐτοῦ
 » ἰστώσι πρὸ τῆς σκηνῆς λόγχην περιτεταλιγμένην μέ-
 » λανι πύλω. Τὸ σημεῖον δὲ τοῦτο ἀπομακρύνει τοῦ ἀ-
 » σθενοῦς πάντας τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Τὸν ψυχορ-
 » ραγοῦντα ἐγκαταλείπουσι καὶ αὐτοὶ οἱ συγγενεῖς, ὃ δὲ
 » ἰδὼν ἐκπνέοντα, οὔτε τὸν Χάνην, οὔτε τὸν ἡγεμόνα
 » προσβλέπει μέχρι νομηνίας. Θάπτοντες λάθρα τοὺς

» ἐνδόξους ἀνδρας, παρατιθέασιν αὐτοῖς τροφήν, ἐπιση-
 » σαγμένον ἵππον, χρυσὸν καὶ ἄργυρον· ἢ δ' ἅμαξα καὶ
 » ἢ σκηνή τοῦ ἀποθανόντος πυρπολοῦνται, καὶ οὐδεὶς
 » προφέρει τὸ ὄνομα αὐτοῦ μέχρι τρίτης γενεᾶς. Τὸ κοι-
 » μητήριον τῶν Χανῶν, τῶν ἡγεμόνων καὶ τῶν μεγι-
 » στάνων ἐστὶν ἀπρόσιτον· ὅπουδῆποτε δὲ γῆς τελευτή-
 » σωσιν οὗτοι, μετακομίζονται αὐτόθι οἱ νεκροὶ αὐ-
 » τῶν. Οὕτως ἐκηδεύθησαν πολλοὶ ἀγοὶ αὐτῶν ἐν Οὐγ-
 » γρία πεσόντες. Παρ' ὀλίγον κατετοξεύθημεν ὑπὸ τῶν
 » φυλάκων τῶν τάφων τούτων, προσεγγίσαντές ποτε αὐ-
 » τοῖς ἐξ ἀγνοίας. Τοσοῦτον αἵματοχαρές ἐστὶ τὸ ἔθνος
 » τοῦτο, ὥστε οἱ ἠττηθέντες προσφέρουσιν ἐξ ἀνάγκης
 » τοῖς Μογόλοις τὸ δεκατημόριον πάσης τῆς οὐσίας
 » αὐτῶν, καὶ δούλους, καὶ στρατὸν πρὸς ἐξολόθρευσιν
 » ἄλλων λαῶν. Κατὰ τοὺς ἡμετέρους χρόνους ὁ Γαῖου-
 » κος καὶ ὁ Βάτης ἐπεμψαν εἰς Ἑρσσίαν ἕνα τῶν
 » μεγιστάνων αὐτῶν, ὅπως λάβῃ πανταχόθεν τὸ τριτη-
 » μόριον τῶν ὑπαρχόντων υἱῶν· ἀλλ' ὁ ἀνθρωπος οὗτος,
 » παραβάς τὴν δοθεῖσαν αὐτῷ ἐντολήν, συνήθροισεν ἀνε-
 » ξετάστως πλῆθος ἀνθρώπων, ἀπέγραψε τοὺς κατοίκους
 » καὶ ὑποτελεῖς, ἀπαιτῶν παρ' ἐνὸς ἐκάστου φό-
 » ρους ἐκ δερμάτων ἄρκτων λευκῶν, καστόρων, σαρθε-
 » ρίων, μελαινῶν ἀλωπέκων καὶ ἰκτίδων· οἱ δὲ μὴ τε-
 » λούοντες αὐτοὺς ἐξηνδραποδίζοντο. Σπουδάζουσι δὲ ἰ-
 » δίως οἱ ἀπηνεῖς οὗτοι πορθηταὶ περὶ τὴν ἐξώλειαν τῶν
 » ἡγεμόνων καὶ μεγιστάνων, ἀπαιτοῦντες τοὺς υἱοὺς
 » αὐτῶν ὡς ἐμήρους καὶ οὐδέποτε ἐπιτρέποντες αὐτοῖς
 » τὸ ἐξέρχεσθαι τῆς παρεμβολῆς. Οὕτως ὁ υἱὸς
 » τοῦ Ἰαροσλάβου καὶ ὁ ἡγεμὼν τῶν Ἰάσσων ζῶσιν
 » ἐν δουλείᾳ παρὰ τῷ Χάνῃ. Οἱ ἀρχηγοὶ Μογόλοι ἐν
 » ταῖς κρατηθείσαις χώραις καλοῦνται βασκάκοι, ἤτοι

»τοποτηρηται, και εν ελαχίστη ἀφορμῇ ἀγανακτήσεως
 »ἐκχέουσι τῶν ἀόπλων τὸ αἷμα. Οὕτως ἀπέκτειναν πο-
 »λυαρίθμους Ῥώσους, κατοίκους ποτὲ τῆς χώρας
 »τῶν Πολοβτσίων.

»Ἐνὶ δὲ λόγῳ οἱ Ῥάταροι φιλοτιμοῦνται περὶ τὴν
 »ἀκριβῆ τῆς διαθήκης τοῦ Τσιγγισχάνη ἐκτέλεσιν, ὅπως
 »κρατήσωσι πάσης τῆς οἰκουμένης. Τούτου ἕνεκεν
 »ὁ Γαϊούκος καλεῖ ἑαυτὸν κυριάρχην τῆς οἰκουμένης
 »προσθιθείς· Ὁ μὲν Θεὸς ἐν τῷ οὐρανῷ,
 »ἐγὼ δ' ἐπὶ τῆς γῆς. Παρασκευάζεται δὲ ἵνα
 »πέμψῃ μετὰ τὸν Μάρτιον μῆνα τοῦ 1247 στρατὸν
 »εἰς Οὐγγρίαν καὶ ἕτερον εἰς Πολωνίαν, μετὰ τρία ἔ-
 »τη διαβῆ τὸν Τάναϊν καὶ μετὰ δέκα ὀκτῶ εἰσβάλῃ
 »εἰς τὴν Εὐρώπην. Οἱ Μογόλοι καὶ ἄλλοτε, νικήσαντες
 »τὸν βασιλέα τῆς Οὐγγρίας, διεβουλεύοντο ἐξακολού-
 »θησιν ἀδιάλειπτον κτήσεων, ἀλλ' ὁ αἰφνίδιος ἐκδη-
 »λητηριάσεως θάνατος τοῦ Χάνη ἀνεχαίτισε τὴν ὀρ-
 »μὴν αὐτῶν. Ὁ δὲ Γαϊούκος μελετᾷ ἔτι τὴν καθυ-
 »πόταξιν τῆς τε Πρωσσίας καὶ Λιβονίας, ὥστε ἐπί-
 »κειται ἀνάγκη γενικῆς συμμαχίας τῶν κυριαρχῶν
 »τῆς Εὐρώπης πρὸς ματαίωσιν τῶν διανοημάτων τοῦ
 »Χάνη· ἄλλως ἐπαπειλοῦνται ὑπὸ δουλείας.»

Ἄλλ' ἢ Θεία Πρόνοια ἔσωσε τὴν Εὐρώπην· διότι ὁ
 μὲν Γαϊούκος ὀλίγον ἐπέζησεν, ὁ δὲ διάδοχος αὐτοῦ
 Μαγγού, ταρασσόμενος ἐκ τῶν κατὰ τὰς Ἀσιατικὰς
 κτήσεις στάσεων, οὐκ ἐδυνήθη ἵνα ἐκτελέσῃ τὴν βου-
 λὴν τοῦ Γαϊούκου. Καὶ ὅμως ἡ Δύσις ἐφοβεῖτο ἐπὶ
 πολὺ τὴν Ἀνατολήν· διὸ ὁ Ἅγιος Λουδοβίκος, ἀποδημῶν
 τῷ 1253 ἐν Κύπρῳ, ἐπέμψε τὸ δεύτερον εἰς Τατα-
 ρίαν μοναχοῦς, φιλικὰς κομίζοντας ἐπιστολάς· διότι
 ἤκουσεν, ὅτι ὁ μέγας Χάνης ἀνεδέχθη τὴν θρησκείαν

τοῦ Χριστοῦ. Ἄλλ' ἡ φήμη αὕτη ἀπέβη ψευδής. Ὁ
 Γαιοῦκος καὶ Μαγγοῦ ἠνείχοντο παρ' ἑαυτοῖς χριστιαν-
 οὺς ἱερεῖς, οἷς ἐπέτρεπον μὲν θεολογικὰς συζητήσεις
 μετὰ τῶν Μωαμεθανῶν καὶ εἰδωλολατρῶν, μὴ δυσ-
 χεραίνοντες εἰ καὶ γυναῖκες Χανῶν κατηχούμεναι ἐ-
 πέστρεφόν ποτε εἰς τὴν χριστιανικὴν πίστιν· αὐτοὶ ὅμως
 ἐτήρουν ἀκριβῶς τὰ πάτρια δόγματα. Ὁ Ῥουβρούκιος,
 ἀπόστολος τοῦ Λουδοβίκου, ἀναχωρήσας ἐκ Ταυρίδος, ἡ
 Χοζαρίας, κατοικουμένης ὑφ' Ἑλλήνων καὶ Γόθων,
 ὑποτελῶν τοῖς Μογόλοις (12), διήλθε τὴν χώραν τῶν
 νῦν Κοζάκων, εἶτα δὲ τοὺς νομοὺς Σαρατόβου, Πένζης
 καὶ Σιμβίρσκου, ἔνθα ἐν μέσῳ σκιερῶν δασῶν καὶ ἀ-
 θλίων διεσπαρμένων καλυβῶν διέτριβον οἱ Μοξανοὶ καὶ
 οἱ ὀμόφυλοι αὐτῶν Μόρβδιοι, εὐποροῦντες μόνον δι-
 φθερῶν, μέλιτος καὶ ἱεράκων. Ὁ ἡγεμὼν τοῦ λαοῦ
 τούτου, πολεμῶν ἐξ ἀνάγκης ὑπὲρ τοῦ Βάτη, ἐφονεύθη
 ἐν Οὐγγρία, οἱ δὲ Μοξανοὶ, γινόντες τότε τοὺς Γερμα-
 νοὺς, ὠμίλουν περὶ τούτων μετὰ μεγίστων ἐπαίνων,
 εὐχόμενοι ὅπως ἐκεῖνοι ἀπαλλάξωσι τὸν κόσμον τοῦ
 στυγεροῦ Ταταρικοῦ ζυγοῦ. Ὁ Βάτης διήγε βίον νομα-
 δικὸν ἐν τῷ νομῷ τῆς Καζάνης παρὰ τὸν Ῥᾶ, ἔνθα
 συνήθως διέμενε τὸ θέρος, τὸν δ' Αὐγούστον, κατὰ
 τὸν ῥοῦν τοῦ ποταμοῦ, κατέβαιναν εἰς τὰς μεσημβρινὰς
 χώρας. Ἐν δὲ τῷ Μογολικῷ στρατοπέδῳ καὶ τοῖς
 πέριξ ὑπῆρχον πολυάριθμοι Ῥῶσσοι, Οὐγγροι καὶ Ἰάσ-
 σοι, οἵτινες, προσοικειωθέντες τοῖς ἡθεσι τῶν νικη-
 τῶν, περιεπλανῶντο εἰς τὰς ἐρήμους καὶ ἐλαφυρα-
 γώγουν τοὺς ὄδοιπόρους. Παρὰ δὲ τῆ αὐλῆ τοῦ Σαρ-
 τάκη, υἱοῦ τοῦ Βάτη, ἔζη ἐνδοξὸς τις ναῖστης, ὃς
 γενόμενος φίλος τῶν Μογόλων διηγεῖτο πολλάκις
 αὐτοῖς τὰ τῆς Εὐρώπης ἔθιμα καὶ τὴν δύναμιν

τῶν κυριαρχῶν αὐτῆς. Ὁ Ῥουβρούκιος ἀνεχώρησεν ἀπὸ τοῦ Ῥᾶ εἰς τὴν μεσημβρινὴν Σιβηρίαν καὶ ἐλθὼν παρὰ τῷ μεγάλῳ Χάνῃ παρίστανεν ἀποπειρώμενος τὴν ὑπεροχὴν τῆς χριστιανικῆς θρησκείας (13). ἀλλ' ὁ Μαγγοῦ ἀπεκρίνατο στυγνῶ τῷ προσώπῳ. « Οἱ Μο-
 » γόλοι γινώσκουσιν, ὅτι ὑπάρχει Θεὸς καὶ ἀγαπῶσιν
 » αὐτὸν ἐξ ὅλης ψυχῆς. Ἄλλ' ὅσους δακτύλους ἔχεις,
 » τοσαῦται καὶ πλείονες μάλιστα ὁδοὶ πρὸς σωτηρίαν
 » εὐρίσκονται. Ὁ Θεὸς ἔδωκεν ὑμῖν μὲν τὴν Βίβλον, ἡμῖν
 » δὲ μάγους. Καὶ ὑμεῖς μὲν οὐδόλως ἐκτελεῖτε τὰς ἐν-
 » τολὰς αὐτῆς, ἡμεῖς δὲ πειθόμεθα τοῖς ἡγουμένοις ἡ-
 » μῶν, οὐδ' ἐρίζομεν πρὸς οὐδένα. Ἄν ἐπιθυμῆς χρυ-
 » σοῦ, λάβε παρὰ τοῦ θησαυραφυλακίου μου καὶ ὑπαγε
 » ὅπου ἂν θέλῃς. » Ὁ ἀπόστολος τοῦ Λουδοβίκου εὔρεν ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Χάνῃ ἀρχιτέκτονα καὶ διάκονον Ῥώσ-
 σους, πολλοὺς Οὐγγρούς, Ἄγγλους καὶ τινα ἐπιτη-
 δεϊότατον Παρισινόν, ὀνόματι Γουλλιέλμον, διατρίβοντα παρὰ τῷ Μαγγοῦ, τιμώμενον δὲ μεγάλως ὑπ' αὐτοῦ καὶ ζῶντα πολυτελῶς (14). Ὁ Γουλλιέλμος οὗτος κατεσκεύασε τῷ Χάνῃ παμμέγεθες ἀργυροῦν δένδρον, στηριζόμενον ἐπὶ τεσσάρων λεόντων ἐπίσης ἀργυρῶν, οἳ τινες ἐχρησίμευον ὡς κάδοι ἐν ταῖς εὐωχίαις. Τὸ ἵππειον γάλα, τὸ μελίκρατον, ὁ ζύθος καὶ ὁ οἶνος ἀνέβαινον ἐκ τῶν λεόντων διὰ τινος σωλῆνος εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ δένδρου, ὅθεν δι' ἀνοικτοῦ στόματος δύο περιχρύσων δρακόντων κατέρρεον εἰς μεγάλα δοχεῖα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Ἄνω δὲ τοῦ δένδρου ἴστατο ἄγγελος ὑπόπτερος καὶ σαλπίζων κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ πότου τῶν συνδαιτημόνων. Ἐν γένει οἱ Μογόλοι περιεῖπον τοὺς τεχνίτας· διέδωκε δὲ τὸ αἶσθημα τοῦτο τῆς φιλοκαλίας ἢ σοφῆ κυβέρνησις τοῦ ἀθανάτου Ἰλιτσουτσαίν, διατελέσαντος, ὡς ἤδη προείπομεν, ἐπὶ πο-

λὸν χρόνον ὑπουργοῦ τοῦ τε Τσιγγισχάνη καὶ τοῦ διαδόχου τούτου, καὶ καταβαλόντος πᾶσαν σπουδὴν πρὸς ἐκπαίδευσιν τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ. Αὐτὸς ἔσωσε τὴν ζωὴν πολλῶν λογίων Σινῶν, ἀνήγειρε σχολεῖα καὶ συνέταξε μετ' Ἀράβων καὶ Περσῶν μαθηματικῶν ἡμερολόγιον ὑπὲρ τῶν Μογόλων. Αὐτὸς προσέτι μεθρημήνευε βιβλία, ἐσχεδίαζε γεωγραφικοὺς χάρτας καὶ προϋστάτευε τῶν καλλιτεχνῶν. Ἄλλ' ἀποθανόντος τοῦ μεγάλου τούτου ἀνδρός, οἱ φθονεροὶ ἐχθροὶ πρὸς κατασχύνην αὐτῶν εὔρον παρ' αὐτῷ ἀντὶ τῶν ὑποτιθεμένων θυσαυρῶν πολυάριθμα χειρόγραφα περὶ τῆς ἐπιστήμης τοῦ κυβερνᾶν τὸ κράτος, περὶ τῆς Ἀστρονομίας, τῆς Ἱστορίας, τῆς Ἰατρικῆς καὶ τῆς Γεωργίας.

Ὁ Μέγας Ἡγεμῶν, ἀποχαιρετίσας τὸν ἀπόστολον τοῦ Λουδοβίκου, ἐνεχείρισεν αὐτῷ ἀλαζονικὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας τελευτῶσαν οὕτως· « Ἐν ὀνόματι τοῦ Παντοδυνάμου Θεοῦ προσ-
 » τάττω σοι τῷ βασιλεῖ Λουδοβίκῳ, ἵνα ὑπακούσης μοι
 » καὶ ἀναγγείλης μοι ἐπίσης, πότερον ἐπιθυμεῖς εἰ-
 » ρήνης, ἢ πολέμου ; Ὅταν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἐκ-
 » πληρωθῇ, ἡ δὲ οἰκουμένη ὁμολογήσῃ με κυριάρχην
 » αὐτῆς, τότε βασιλεύσει ἐπὶ τῆς γῆς ἡ μακαρία ἡ-
 » συχία, τότε οἱ εὐδαίμονες λαοὶ ὄψονται πόσα ὑπὲρ
 » αὐτῶν ποιήσομεν ! Ἄν δὲ, καταφρονήσας τῆς θείας
 » προσταγῆς, εἶπης, ὅτι ἡ χώρα σου κεῖται μακρὰν,
 » ὅτι τὰ ὄρη σου ἀπρόσιτά εἰσιν, αἱ δὲ θάλασσαί
 » σου βαθεῖαι, οὐδὲ φοβῆ ἡμᾶς, τότε ὁ Παντοδύναμος
 » εὐκολύνων τὰ δυσχερῆ καὶ προσεγγίζων τὰ ἀφεστῶ-
 » τα, ἀποδείξει σοι τί δυνάμεθα ποιῆσαι. » Τοιαύτη
 ἦν ἡ ὑπερηφανία τῶν Μογόλων.

Ὁ Ῥουβρούκιος ἐπανακάμφας εἰς Ῥᾶ, ὑπῆγεν εἰς

Σαράιον, νεόδμητον τοῦ Βάτη πόλιν παρὰ τῷ Ἀχτούβῳ ἐξήκοντα βέρστια ἀπέχουσαν ἀπὸ τοῦ Ἀστραχανίου. Μικρὸν δ' ἀπωτέρω ἐν τῷ μέσῳ δύο ρευμάτων τοῦ Ῥᾶ ἔκειτο ὡσαύτως ἡ ἀρχαία πόλις Σεμουρκέν, κατοικουμένη ὑπὸ τῶν Ἰάσσων καὶ Σαρακηνῶν. Τὴν πόλιν ταύτην, κατὰ τινα τῶν ἡμετέρων περιηγητῶν, οἱ Τάταροι πολιορκήσαντες ἐπὶ ἔτη ὀκτῶ μόλις ἐξεπόρθησαν. Ὁ πρεσβευτὴς οὗτος τοῦ Λουδοβίκου, ἰδὼν κατὰ τύχην τοὺς Ῥώσους, διηγεῖται, ὅτι αἱ μὲν γυναῖκες αὐτῶν κοσμοῦσαι τὴν κεφαλὴν ὡς αἱ Γαλλίδες, εὐτρεπίζουσι τὰ κράσπεδα προσράπτουσαι δέρματα σκιούρων καὶ ἀρκτῶν ἰκτίδων, οἱ δὲ ἄνδρες φέρουσι Γερμανικοὺς μανδύας μετὰ πέλων ὑψηλῶν καὶ ὀξέων. Προστίθῃσι δ' ὡσαύτως, ὅτι τὸ σύνθημα νόμισμα τῶν Ῥώσσων συνίστατο ἐκ μικρῶν καὶ ποικιλοχρῶν τεμαχίων δέρματος. Διὰ δὲ τῆς Δερβέντ, τοῦ Σιρβάν (ὅπου ὑπῆρχον πολλοὶ τῶν Ἰουδαίων), τῆς Σαμαχᾶς καὶ τῆς Τιφλίδος (διοικουμένης ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Βάκου) ὁ Ῥουβρούκιος κατήντησεν εἰς Ἀρμενίαν, ὅθεν εὐδῶθη εἰς Κύπρον.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΟΙ ΜΕΓΑΛΟΙ ΗΓΕΜΟΝΕΣ ΣΒΙΑΤΟΣΛΑΒΟΣ Ο ΒΣΕΒΟΛΟΙΟΥ,
ΑΝΔΡΕΑΣ Ο ΙΑΡΟΣΛΑΒΟΥ ΚΑΙ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Ο ΝΕΒΑΙΚΟΣ.

1247—1263

Ὁ Ἀλέξανδρος ἐν τῇ στίφει. — Ὁ ἡγεμὼν τῆς Μόσχας φονεύεται ὑπὸ τῶν Λιθουανῶν. — Ἐσχατον γῆρας τοῦ Βάτη. — Πρεσβεία τῆς Ῥώμης. — Νόσος Ἀλεξάνδρου. — Πρεσβεία εἰς Νορβηγίαν. — Φυγὴ Ἀνδρέου. — Φρόνησις Ἀλεξάνδρου. — Κουφότης Νοβογορόδιων. — Θάνατος τοῦ Βάτη. — Ἀπογραφὴ τῶν κατοίκων τῆς Ῥωσσίας. — Τιμωρία τῶν Εὐπατριδῶν. — Απόπειραι τοῦ Δανιὴλ πρὸς ἐπόσεισιν τοῦ ζυγοῦ. — Δημοσιῶναι Βεζερμανοί. — Θάνατος Ἀλεξάνδρου. — Ἄρεται αὐτοῦ. — Ἐγκατάστασις ξένων ἐν Ῥωσσίᾳ. — Στάσις ἐν τῷ στίφει.

Μαθὼν ὁ Ἀλέξανδρος τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ 1247.
ἔσπευσεν εἰς Βλαδίμιρον, ὅπως θρηνήσῃ μετὰ τῶν συγγενῶν τὸν τεθνηκότα καὶ διατάξῃ τὰ εἰκότα πρὸς εὐταξίαν τῆς ἐπικρατείας. Κατὰ τὸ ἐπικρατοῦν ἔθος ὁ Σβιατοσλάβος, θεῖος τοῦ Νεβαϊκοῦ, ἀνέλαβε τὸν θρόνον τῆς μεγάλης ἡγεμονίας, ἐγκαταστήσας συνάμα τοὺς υἱοὺς τοῦ Ἰαροσλάβου ἐν ταῖς ἰδίαις κληρουχίαις.

Μέχρι τοῦ νῦν ὁ Ἀλέξανδρος οὐδόλως ἐπέιθετο τοῖς θελήμασι τῆς παρεμβολῆς· διὸ οἱ Ῥῶσσοι ἐκάλουν αὐτὸν ἀγερῶχος ἡγεμόνα ἀνεξάρτητον, φοβοῦντες μάλιστα δι' αὐτοῦ τοὺς Μογόλους. Ἀκούσας δ' ὁ Βάτης τῶν λαμπρῶν αὐτοῦ ἀρετῶν, ἀνήγγειλεν αὐτῷ· « Ἡγεμὼν τοῦ Νοβογορόδου· γινώσκεις, ὅτι ὁ Θεὸς ὑπέταξεν ἐμοὶ ἅπειρα ἔθνη· μόνος ἄρά γε σὺ ἔση ἀνεξάρτητος; Εἰ βούλει ἄρχειν ἡσύχως, ἐλθὲ εὐθέως

» εἰς τὴν σκηνὴν μου, ὅπως μάθης τὴν δόξαν καὶ τὸ
 » μεγαλεῖον τῶν Μογόλων. » Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος φιλό-
 πατρις μᾶλλον ἢ φίλος τῆς ἡγεμονικῆς τιμῆς, καὶ τα-
 πεινὰ φρονῶν προεφύλαξε τὴν πατρίδα ἐκ νέων συμ-
 φορῶν. Καταφρονῶν οὖν τοῦ ἰδίου κινδύνου ὅσον
 καὶ τῆς κενοδοξίας, ἠκολούθησε τῷ ἀδελφῷ Ἀνδρέᾳ εἰς
 τὸ στρατόπεδον τῶν Μογόλων, ἔνθα ὁ Βάτης, ὑποδε-
 ξάμενος ἀμφοτέρους, εἶπε τοῖς μεγιστᾶσιν, ὅτι ἡ φήμη
 ἀξίως διεθρύλλει τὸν Ἀλέξανδρον ὡς ἐξέχοντα σχεδὸν
 τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. Τοσοῦτον ἐξέπληξαν τὸν Βά-
 τιν ἢ τε εὐγενῆς ὄψις καὶ οἱ συνετοὶ τοῦ Νεβαϊκοῦ
 λόγοι, ἐκ τῆς πρὸς τὸν Ῥωσικὸν λαὸν ἀγάπης καὶ
 ἀγαθῆς καρδίας πηγάζοντες! Ὁ Ἀλέξανδρος μετὰ τοῦ
 ἀδελφοῦ, ὡς καὶ ὁ Ἰαροσλάβος, ὤφειλον ἵνα μεταβῶσι
 παρὰ τῷ μεγάλῳ Χάνῃ εἰς Ταταρίαν· ἀλλ' αἱ ὁδοιπο-
 ρίαι αὐταὶ ἦσαν φρικταὶ, μακρύνουσαι αὐτοὺς ἐπὶ πολὺ
 τῆς Ῥωσσίας, καὶ ἐπικίνδυνοι ποῦ μὲν διὰ τὸν λιμὸν,
 τὴν δίψαν καὶ τὴν χιόνα, ποῦ δὲ διὰ τὰ ἡλιακὰ καύ-
 ματα. Ἐπειτα δὲ διερχόμενοι ἀχανεῖς ἐρήμους, στε-
 ρουμένας καλλονῆς καὶ σκιᾶς δασῶν, πολλαχοῦ δὲ φε-
 ρούσας ὅστ᾽ ἀδυστυχῶν ὁδοιπόρων ἀντὶ πόλεων καὶ
 κωμῶν, ἔμελλον ἵνα ἴδωσι τάφους νομάδων λαῶν, ὅθεν
 ἴσως κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους διέβαινον αἱ
 ἐμπορικαὶ συνοδίαί. Καὶ οἱ μὲν Σκύθαι καὶ οἱ Ἑλλη-
 νες παλαίοντες αὐτόθι πρὸς τὰ δεινὰ καὶ τὰς παρούσας
 κακουχίας ἠλπίζον τοῦλάχιστον μέλλοντα πλοῦτον. Ἀλλ'
 ὁ Ῥῶσος ἡγεμὼν οὐδὲν ἄλλο προσεδόκα ἐν Ταταρία
 ἢ ἀνειδος καὶ πικρίαν, ἢ καὶ δουλείαν, ἐπίπονον μὲν
 καὶ τῷ λαῷ, θλιβρωτέραν δὲ τοῖς ἡγεμόσιν αὐτοῖς,
 καθόσον ἐγεννήθησαν βασιλεύοντες. Οἱ υἱοὶ τοῦ Ἰαροσ-
 λάβου, περιπλανώμενοι ἀνὰ μέσον τῶν ἀφόρων ἐκεί-

Ὁ Ἀλέξαν-
 δρος ἐν τῷ
 στίφει.

νων ἐρήμων, ἀνεμιμνήσκοντο τοῦ οἰκτροῦ τέλους τοῦ πατρός, διελογίζοντο δὲ μὴ καὶ αὐτοὶ, ὡς ἐκεῖνοι, ἀποχωρίσωσι διὰ παντός τῆς φιλότατης πατρίδος.

Ἄπόντος τοῦ Ἀλεξάνδρου ὁ νεώτερος αὐτοῦ ἀδελφός Μιχαήλ ὁ τῆς Μόσχας, ὁ ἐπικληθεὶς ἀνδρεῖος, ἐξήλασε, κατὰ τὰ χρονικά, τῆς πόλεως Βλαδιμίρου τὸν θεῖον Σβιατοσλάβον· τῷ αὐτῷ ὅμως χειμῶνι πολεμῶν τῇ Λιθουανίᾳ ἔπεσε μαχόμενος, ὁ δὲ νεκρὸς αὐτοῦ ἔμεινεν ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ Πρότβα. Ἄλλ' ὁ Κύριλλος, Ἐπίσκοπος τῆς Σουσδαλίας, ὡς ἔνθερος τῆς τιμῆς τῶν ἡγεμόνων ζηλωτῆς, προστάξας ἵνα κομίσωσιν αὐτὸν εἰς Βλαδίμιρον κατέθηκεν ἐν τῷ μητροπολιτικῷ ναῷ· οἱ δ' ἀδελφοὶ τοῦ Μιχαήλ ἐτιμώρησαν τοὺς Λιθουανούς διὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ, καταπολεμήσαντες αὐτοὺς παρὰ τῷ Ζουβτσόβω.

Τέλος ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ὁ ἀδελφός ἐπανῆλθον ἀπὸ τοῦ Μεγάλου Χάνη, ὃς τοσοῦτον ἐφάνη ἀρεσκόμενος τῇ ὁμιλίᾳ τῶν ἡγεμόνων τούτων, ὥστε ἔδωκε τῷ Νεβαϊκῷ πᾶσαν τὴν μεσημβρινὴν Ῥωσσίαν καὶ τὸ Κίεβον, οὗ ἦρχεν ὁ Βάτης, ὁ δ' Ἀνδρέας ἀνέβη τὸν θρόνον τοῦ Βλαδιμίρου. Διὸ ὁ θεῖος αὐτῶν Σβιατοσλάβος, ματαίως ἀπελθὼν εἰς τὴν παρεμβολήν, ὅπως παραστήσῃ τὸ γινόμενον πρὸς αὐτὸν ἀδίκημα, ἀπεβίωσε μετὰ δύο ἔτη ἐν Ἰουριέβω τῆς Πολωνίας (15). Οἱ δὲ κληροῦχοι ἡγεμόνες τοῦ Βλαδιμίρου, Βορίσης ὁ 1250. τοῦ Γλέβη καὶ ὁ τοῦ Βιέλου—Ὁζέρου Γλέβης ὁ Βασίλκου, ἐξηρτῶντο ἰδιαιτέρως τότε ἀπὸ τοῦ Σαρτάκη καὶ συχνὰ ἀπῆρχοντο εἰς τὸ στρατόπεδον αὐτοῦ· διότι ὁ ἐσχατόγηρος Βάτης, πατὴρ τοῦ Σαρτάκη, ἐπέζησε μὲν ἔτι ἔτη τινά, ὀλίγον ὅμως ἐνησχολεῖτο περὶ τὰς ὑποθέσεις τῆς κατακτηθείσης Ῥωσσίας. Ἐσχατον γῆρας τοῦ Βάτη.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ὁ Νεβαϊκός, καθ' ἅπασαν Πρεσβεία τῆς τὴν Εὐρώπην ἤδη διαθρυλλούμενος, ἐφείλκυσε τὴν προσοχὴν τῆς Ῥώμης. ὅθεν ἔλαβε παρὰ τοῦ Πάπα Ἰννοκεντίου τοῦ Δ' ἐπιστολὴν, ἐγχειρισθεῖσαν αὐτῷ, κατὰ τὰ ἡμέτερα χρονικά, ὑπὸ δύο πολυμηχάνων Καρδιναλίων Ἄλδου καὶ Γεμόντου (16). Ἐν ταύτῃ δ' ὁ Ἰννοκέντιος ἐβεβαίωσεν τὸν Ἀλέξανδρον, ὅτι ὁ πατὴρ αὐτοῦ Ἰαροσλάβος, εὐρισκόμενος ἐν Ταταρία παρὰ τῷ μεγάλῳ Χάνῃ, προτροπῇ τινος εὐπατρίδου ὑπέσχετο τῷ μοναχῷ Καρπίνῳ, ὅτι δέχεται τὴν Ῥωμαϊκὴν θρησκείαν· ὅτι ἀναμφιβόλως εἶχεν ἐκτετελεσμένον τὸν λόγον τοῦτον, περιλαμβανόμενος καὶ αὐτὸς ἐν τῇ ἀληθινῇ ποίμνῃ τοῦ Χριστοῦ, εἰ μὴ ἔτελεύτα αἰφνιδίως· ὅτι ὁ υἱὸς ὤφειλεν ἵνα μιμηθῇ τὸ ἀγαθὸν παράδειγμα τοῦ πατρὸς, εἰ ἐπεθύμει ἀπολαῦσαι τῆς τε ψυχικῆς σωτηρίας καὶ τῆς κοσμικῆς εὐδαιμονίας· ὅτι ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει ἀπεδείκνυε τὴν ἀφροσύνην αὐτοῦ παρακούων τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ διαδόχου τῶν ἀποστόλων ἐν Ῥώμῃ· ὅτι ὁ ἡγεμὼν τῆς Ῥωσσίας εὐρήσει ἡσυχίαν καὶ δόξαν ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας καὶ τέλος, ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ὀφείλει, ὡς πιστὸς ὑπερασπιστὴς τῶν χριστιανῶν, ἐν' ἀναγγελίᾳ ἀνυπερθέτως τοῖς Λιβονοῖς ἱππόταις, ὅταν οἱ Μογόλοι εἰσβάλωσιν ἐκ νέου εἰς τὴν Εὐρώπην.

Ὁ Πάπας ἐπέβαινε τὴν ἐπιστολὴν ἐπιδαφιλεύων μεγάλους ἐπαίνους τῷ Νεβαϊκῷ, ὡς μὴ ὁμολογήσαντι τὸ κράτος τοῦ Χάνῃ· διότι ὁ Ἰννοκέντιος ἠγνόει ἔτι τὴν εἰς τὸ στίφος ἀποδημίαν τοῦ ἡγεμόνος. Οὗτος δὲ συμβουλευθεὶς ἐν ὁμηγύρει μετὰ τῶν συνετῶν, ἀπεκρίνατο τῷ Πάπα· «Γινώσκοντες τὴν ἀληθινὴν διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας, οὐ παραδεχόμεθα τῆς ὑμετέρας, οὐδὲ γινώσκειν βουλόμεθα». Ἀναμφιβόλως οὐδεὶς ἐπί-

επευσε ταῖς κατὰ τῆς μνήμης τοῦ πατρὸς αὐτοῦ συκοφαντίαις· αὐτὸς δ' οὗτος ὁ Καρπίνος οὐδὲ λέξιν λέγει περὶ τῆς ὑποτιθεμένης ἐπιστροφῆς τοῦ Ἰαροσλάβου ἐν τῇ ὁδοιπορικῇ αὐτοῦ ἐκθέσει.

Οἱ Νοβογορόδιοι προϋπήντησαν μετὰ μεγίστης χαρᾶς τῷ Νεβαϊκῷ, ὡς καὶ τῷ μητροπολίτῃ Κυρίλλῳ, ἐλθόντι ἐκ Βλαδιμίρου καὶ προχειρίσαντι τὸν Ἀρχιεπίσκοπον αὐτῶν Δάλματον. Ἡ ἐσωτερικὴ ἡσυχία τοῦ Νοβογορόδου διεταράχθη μόνον ἐκ τυχαίας τινὸς σιτοδείας, πυρκαϊῶν καὶ ἐπικινδυνωδεστάτης νόσου τοῦ ἡγεμόνος Ἀλεξάνδρου, ἐμβαλοῦσης εἰς μέριμναν ἅπασαν τὴν Ῥωσσίαν, ὡς αὐτῷ καὶ μόνῳ ἀναρτήσασαν πᾶσαν ἐλπίδα· διότι κατορθώσας τῷ ὄντι ἵνα ἐλκύσῃ πρὸς ἑαυτὸν τὸ σέβας τῶν Μογόλων, ὁ ἡγεμὼν οὗτος εὐηργέτει μὲν παντοιοτρόπως τοὺς δυστυχεῖς συμπολίτας, ἔπεμπε δ' εἰς τὴν παρεμβολὴν πλῆθος χρυσοῦ ὡς λύτρα τῶν κρατουμένων αἰχμαλώτων Ῥώσσω. Ἀλλ' ὁ Θεὸς εἰσήκουσε τῶν παρακλήσεων τοῦ λαοῦ, τῶν εὐπατριδῶν καὶ τοῦ κλήρου· διὸ ἀναλαβὼν ἐκ τῆς νόσου ὁ Ἀλέξανδρος ἀπέστειλε πρεσβείαν πρὸς τὸν ἐν Δρογγεΐμῳ Ἄκωνα, βασιλέα τῆς Νορβηγίας, ὑπὲρ ἐξασφάλισεως τῶν ἀρκτῶν ἐπαρχιῶν τοῦ Νοβογορόδου καὶ παύσεως τῶν λεηλασιῶν, ὅσας οἱ ὑπήκοοι αὐτοῦ Φιμμάρκοι ἔπραττον κατὰ τῶν Ῥωσικῶν ἐπαρχιῶν Λόπ καὶ Καρελίας (17). Οἱ Ῥῶσσοι πρεσβευταὶ ἐπετάχθησαν συνάμα ἵνα ἴδωσι κατὰ πρόσωπον καὶ τὴν ἡγεμονίδα Χριστίαν, θυγατέρα τοῦ Ἄκωνος, μεθ' ἧς ἐσκόπει ἵνα νυμφεύσῃ τὸν υἱὸν Βασίλειον. Ὁ δὲ βασιλεὺς τῆς Νορβηγίας, ἀποδεξάμενος ἀμφοτέρας τὰς προτάσεις, ἔπεμψεν εἰς Νοβογορόδον ἰδίους μεγιστᾶνας, οἵτινες, διομολογήσαντες συνθήκην, ἐπανεκάμψαν εἰς Δρογγεΐμον μετὰ πλουσίων δώρων. Ἀλλ' ὁ

1251-1252.
Νόσος Ἀλεξάνδρου.

Πρεσβεία εἰς
Νορβηγίαν.

ἐπιθυμητὸς ἐκατέρωθεν γάμος ἐκωλύετο· διότι ὁ Ἀλέξανδρος, μαθὼν τὰς νέας τῆς ἡγεμονίας Βλαδιμίρου συμφορὰς, ἀνέβαλε τὴν οἰκιακὴν ταύτην ὑπόθεσιν μέχρι προσφορωτέρου καιροῦ, ἔσπευδε δ' εἰς τὴν παρεμβολὴν ὅπως καταπαύσῃ τὰ δημόσια δυστυχήματα.

Ὁ δ' ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἀνδρέας, γαμβρὸς Δανιὴλ τοῦ τῆς Γαλικίας, ἀγαθὸς μὲν τὰ ἄλλα, ἀλλ' εὐμετάβλητος καὶ μὴ διακρίνων τὸ ἀληθὲς ἀπὸ τοῦ ψευδοῦς μεγαλείου, ἐνησχολεῖτο μᾶλλον περὶ τὰ κυνηγέσια, ἢ περὶ τὴν κυβέρνησιν ἀρχῶν τοῦ Βλαδιμίρου. Ἀκούων δὲ τῆς γνώμης ἀπίρων συμβούλων, ἐμέμφετο ὡς ἔργον τῶν περιπετειῶν τοῦ χρόνου, οὐχὶ δ' ἑαυτοῦ καὶ τῶν φίλων, τὰς ἐκ τῆς μαλθακότητος τῶν ἡγεμόνων προσγινομένης ἀνωμαλίας. Καὶ τοῦ μὲν ξενικοῦ ζυγοῦ ἀδύνατος ἦν ἀπαλλάξαι τὴν Ῥωσίαν, μιμούμενος ὅμως τὸν πατέρα καὶ ἀδελφὸν αὐτοῦ ἴσως τοῦλάχιστον ἀνεκούφιζε τὴν τύχην τῶν ὑπηκόων, δραστηρίως μὲν καὶ συνετῶς πολιτευόμενος, ἀπεχόμενος δὲ πρὸ πάντων πάσης πρὸς τοὺς Μογόλους διαφορᾶς· καθ' ὅσον ἐν τούτῳ συνίστατο τότε ἡ ἀληθὴς γενναιοψυχία τῶν ἡγεμόνων. Ἄλλ' ὁ θερμουργὸς καὶ ἀλαζῶν Ἀνδρέας, προτιμῶν τὸν ἰδιωτικὸν βίον ὑποτελοῦς τῷ Βάτῃ βασιλείας, ἐφυγε λαθραίως ἐκ Βλαδιμίρου μετὰ τε τῆς γυναικὸς καὶ τῶν εὐπατριδῶν αὐτοῦ, ὅτε ὁ Νεβρούης—Ὀλαβούγας ὁ ἀνδρεῖος καὶ ὁ Κοτιᾶς, Τάταροι στρατηγοί, προσήγγιζον ἤδη τιμωρήσοντες αὐτὸν ὡς ἀπειθῆ. Ἄλλ' ἐκφυγόντος κατὰ τύχην τοῦ ἡγεμόνος, οἱ ἐχθροὶ κατέστρεψαν τὴν φρουρὰν αὐτοῦ παρὰ τὸ Περεάσλαβον· εὐκαιρίας δὲ δραξάμενοι πρὸς ἐκδίκησιν τῶν ἐπαναστάντων δῆθεν Ῥώσων, ἐλεηλάτησαν πανταχοῦ τὴν ἐπαρχίαν Βλαδιμίρου. Ἐφόνευσαν τὸν στρατηγὸν τῆς εἰρημένης

Φυγὴ Ἀνδρέου.
24 Ἰουλίου
1252.

πόλεως, ὡς καὶ τὴν γυναῖκα τοῦ νέου Ἰαροσλάβου τοῦ Ἰαροσλάβου, αἰχμαλωτίσαντες δὲ καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ ἀπεχώρησαν μετὰ πλήθους λαφύρων. Ὁ δυστυχῆς Ἀνδρέας ἐζήτηε ἄσυλον ἐν Νοβογορόδῳ, ἀλλ' οἱ πολῖται ἀπέκρουσαν αὐτόν· διὸ περιμείνας ἐν Πσκόβῳ τὴν ἡγεμονίδα σύζυγον, καταλειφθεῖσαν ἐν Κολίβα, ἡ Πέβελ, παρὰ τοῖς Δανοῖς, ἀπέπλευσεν εἰς Σουηδίαν, ὅπου μετ' οὐ πολὺ διεσώθη καὶ αὕτη. Ἄλλ' αἱ γενναῖαι τῶν Σουηδῶν θωπεῖαι ὀλίγον ἔσχυον πρὸς παραμυθίαν τῆς ἐκουσίας αὐτοῦ ἐξορίας· διότι οὐδέποτε πατρίδα καὶ θρόνον ἀναπληροῦσι ξένων φιλοφρονήσεις.

Οἱ συνετοὶ ὅμως λόγοι τοῦ Ἀλεξάνδρου κατεπρά-
ναν τὴν κατὰ τῶν Ῥώσσων ὀργὴν τοῦ Σαρτάκη· διὸ ^{φρόνησις τοῦ} ^{Ἀλεξάνδρου.} ἀναγορευθεὶς ἐν τῇ παρεμβολῇ Μέγας Ἡγεμῶν, εἰσήλ-
θεν ἐν θριάμβῳ εἰς Βλαδίμιρον, ὅπου ὁ Μητροπολίτης Κύριλλος, οἱ Ἡγούμενοι, οἱ ἱερεῖς, πάντες οἱ πολῖται καὶ εὐπατρίδαι, ἡγουμένου Ῥωμανοῦ τοῦ Μιχαήλ, χι-
λιάρχου τῆς πρωτεύουσας, ὑπεδέχθησαν αὐτόν παρὰ τῇ χρυσῇ πύλῃ. Ὁ δὲ ἐσπούδαζεν ἵνα δικαιώσῃ τὴν πάν-
δημον ἀγαλλίασιν καὶ ἐμερίμνῃ ἀόκνως περὶ τῆς εὐημε-
ρίας τοῦ λαοῦ, ὥστε μετ' οὐ πολὺ ἐπανήλθεν ἡ προτέρα γαλήνη πρὸς τὴν Μεγάλην Ἡγεμονίαν· οἱ ἐγκαταλεί-
ψαντες τὰς οἰκίας διὰ τὴν εἰσβολὴν τοῦ Νεβρούη ἐπέ-
στρεψαν εἰς αὐτάς, οἱ δὲ γεωργοὶ εἰς τοὺς ἀγρούς, καὶ οἱ ἱερεῖς εἰς τὰ θυσιαστήρια. Ἀπηλευθέρωσαν δὲ τότε οἱ Τάταροι Ὀλεγον τὸν Ἰγγβαρον, ἡγεμόνα τῆς Ῥεζάνης, ὃς ὑποστάς ἐν διαστήματι ἐξ ἐτῶν τὴν δουλείαν ἐτελεύ-
τησεν ἐν τῇ πατρίδι μοναχὸς καὶ μεγαλόσχημος· διε-
δέχθη δὲ τὸν θρόνον τῆς Ῥεζάνης ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ῥωμανός.

Ἀναχωρήσας ἐκ Νοβογορόδου ὁ Ἀλέξανδρος, ἀ-
φῆκεν ἐκεῖ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Βασίλειον, εὐδοκμήσαντα

κατὰ τῶν Λιθουανῶν. Τὸ δὲ Πσκόβον, πολιορκηθὲν ἀπροσδοκῆτως ὑπὸ τῶν Λιβονῶν ἵπποτῶν, ἤμύνατο ἀνδρείως καὶ ὁ ἐχθρὸς ὑπεχώρησε, μαθὼν, ὅτι οἱ Νοβογορόδιοι προσήγγιζον, οἱ δὲ Ῥῶσσοι καὶ Κάρελοι πορθῆσαντες μέρος τῆς Λιβονίας ἐθριάμβευσαν ἐν τοῖς περιχώροις τοῦ Ναρόβα κατὰ τῶν Γερμανῶν, τιμωρηθέντων οὕτω, διότι παρεβίασαν τὴν εἰρήνην, καὶ ἐνδόντων ὑπ' ἀνάγκης πάσαις ταῖς προτεινομέναις παρὰ τῶν νικητῶν συνθήκαις.

1255. Περιχαρῆς ἐν τούτοις ὁ Μέγας Ἡγεμὼν ἐπὶ τῇ νίκῃ τῶν ὄπλων τοῦ Νοβογορόδου, ἐξεπλάγη ἔπειτα μαθὼν ἀπροσδοκῆτως, ὅτι ὁ υἱὸς Βασίλειος, αἰσχυρῶς ἐκ τῆς πόλεως ταύτης ἐξωσθεὶς, μετέβη εἰς Τόρζεκον. Ὁ Ἱεροσλάβος, ἀδελφὸς τοῦ Νεβαϊκοῦ, ἡγεμονεύων ἐν Τβέρη καὶ ἐγκαταλιπὼν τὴν πόλιν ταύτην μετὰ τῶν εὐπατριδῶν αὐτοῦ, τὸ ἐπιὸν ἔτος ἀνηγορεύθη ἡγεμὼν τῆς Πσκόβου, διὰ δὲ διαφορῶν μηχανευμάτων ἐγένετο φίλος τῶν Νοβογορόδιων. Οὗτοι ἤρξαντο μεμφόμενοι τὸν Βασίλειον, εἶτα δὲ ἐσχόπουν ἵνα πέμψωσι τὸν Ἀρχιεπίσκοπον πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, ἀλλ' ἐπιλαθόμενοι παραδόξως τῶν ἀγαθοεργιῶν τοῦ Νεβαϊκοῦ, ἀνηγόρευσαν ἡγεμόνα τὸν Ἱεροσλάβον. Ὁ Μέγας Ἡγεμὼν, δυσφορῶν δικαίως κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ καὶ τοῦ προσφιλοῦς αὐτῷ λαοῦ, παρεσκευάσθη ὅπως καθησυχάσῃ τὴν στάσιν ἀνέυ αἵματοχυσίας. Καὶ ὁ μὲν Ἱεροσλάβος, μὴ τολμήσας ἀντιστῆναι ἐκρύβη. Οἱ δὲ πολῖται ἐπικαλούμενοι τὸ ὄνομα τῆς Θεομήτορος, ὤμοσαν ἐπ' ἐκκλησίας ἵν' ἀποθάνωσιν ὁ εἷς ὑπὲρ τοῦ ἄλλου καὶ παρετάχθησαν εἰς φάλαγγας ἐν ταῖς ὁδοῖς, ἀλλὰ διάφορα φρονοῦντες, καθόσον πολλοὶ τῶν εὐπατριδῶν, εἰς τὸ ἴδιον συμφέρον μόνον βλέποντες, ἐπεθύμουν διαπραγματεύσεων

Κουφότης τῶν
Νοβογορόδιων.

μετὰ τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος ὅπως παραδώσιν αὐτῶ τὸν λαόν. Ἐν τούτοις ἦν Μιχάλκος τις, φίλαρχος πολίτης, ὅστις, ἅμα θωπεύων τὸν κάθεδρον Ἀνανίαν, ἐβράδιούργει κρύφα ἵνα διαδεχθῇ αὐτὸν, καὶ φυγῶν εἰς τὸ Μοναστήριον τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, συνήθροισε πολυαριθμούς ὀπαδούς. Οἱ πολῖται ὠρμησαν πρὸς καταδιώξιν αὐτῶν, κραυγάζοντες· Οὗτός ἐστιν ὁ προδότης· Ἀποκτείνωμεν τὸν κακοῦργον. Ἄλλ' ὁ κάθεδρος, ἀγνοῶν τὰς σκευωρίας τοῦ Μιχάλκου, ἔτρωσε τὸν ὑποτιθέμενον τοῦτον φίλον, λέγων αὐτοῖς μετὰ παρρησίας· φονεύσατε ἐμὲ αὐτὸν πρῶτον. Ὁ Μιχάλκος δι' ἀχαριστίας ἀνταμείβων τοιαύτην προστασίαν, ἅμα ἰδὼν τὸν Ἀλέξανδρον, παρέστησεν ὡς στασιάρχην τὸν σωτήρα αὐτοῦ Ἀνανίαν. Παραχρῆμα δὲ πρεσβευτῆς τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος ἐλθὼν εἰς Νοβογόροδον ἀπήτησε παρὰ τῶν συνηγμένων κατοίκων τὴν παράδοσιν τοῦ καθέδρου, ἀπειλῶν αὐτοῖς τὴν δυσμένειαν τοῦ ἐξωργισμένου κυριάρχου, ἐὰν ἠπίθουν. Ὁ λαὸς ἔπεμψε πρέσβεις πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Δάλματον καὶ τὸν Χιλίαρχον Κλήμεντα. « Τὸ Νοβογόροδον σὲ ἀγαπᾷ, οὐδ' ἐπιθυμῆι ἴν' ἀντιστῇ πρὸς τὸν νόμιμον αὐτοῦ ἡγεμόνα, εἶπον » αὐτῶ οἱ πεμφθέντες· ἐλθε πρὸς ἡμᾶς σὺν Θεῷ, ἀλλ' ἄνευ ὀργῆς καὶ μὴ ὑπὸ τῶν προδιδόντων ἡμᾶς ἐξαπατῶμενος· διότι ὁ Ἀνανίας χρηστός ἐστι πολίτης ». Ὁ Ἀλέξανδρος ἀποβαλὼν τὰς παρακλήσεις αὐτῶν, ἀπήτει τὴν κεφαλὴν τοῦ καθέδρου. Ἄλλ' ἐν τοιαύταις περιστάσεσιν οἱ Νοβογόροδιοι, αἰσχυρόμενοι μὴ κατηγορηθῶσιν ὡς ψοφοδεεῖς, ἠρνήθησαν τὸ ζητούμενον καὶ εἶπον· « Ἐὰν ὁ ἡγεμὼν πιστεῦῃ μᾶλλον » ἐπιόρκους, τὸ Νοβογόροδον, ὁ Θεὸς καὶ ἡ Ἁγία

» Σοφία οὐκ ἐγκαταλείψουσιν ἡμᾶς· οὐδόλως μεμφόμεθα τῷ Ἀλεξάνδρῳ, ἀλλ' ἐσμὲν σταθεροί. » Ταῦτα φρονοῦντες ἔμειναν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἐνοπιοί. Ἐπειδὴ δὲ τελευταῖον ὁ ἡγεμὼν ἀνήγγειλεν, ὅτι ἀρκεῖται τῇ ἀντικαταστάσει τοῦ καθέδρου, ἀπειπαμένου τοῦ Ἀνανίου τὴν ἀρχὴν, ἀνέλαβεν αὐτὴν ὁ πολυμήχανος Μιχάλκος. Εἰσελθὼν δ' ὁ Ἀλέξανδρος εἰς Νοβογόροδον, ὑπέσχετο τὴν διατήρησιν τῶν δικαιομάτων τοῦ λαοῦ καὶ ἐπανέκαμψεν ἐντίμως εἰς τὴν πρωτεύουσαν Βλαδίμιρον.

1256.

Μετ' οὐ πολὺ ἀνεφάνησαν ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ Ναρὸβα οἱ Σουηδοί, οἱ Φίννοι καὶ οἱ Γερμανοί, οἵτινες ἀνήγειραν αὐτόθι πόλιν. Οἱ ταραχθέντες Νοβογορόδιοι ἐπεμψαν ταχυδρόμους πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον καὶ πρὸς τὰς ὑποτελεῖς αὐτῶν ἐπαρχίας πρὸς συνάθροισιν πολεμιστῶν. Ἄλλ' ὁ κίνδυνος παρήλθεν, ἀποχωρησάντων τῶν Σουηδῶν πρὶν ἢ περατώσωσι τὴν οἰκοδομὴν τοῦ φρουρίου. Ὁ Μέγας ὅμως Ἡγεμὼν, ἀμελλητὴ ἐλθὼν εἰς Νοβογόροδον μετὰ τοῦ μητροπολίτου Κυρίλλου, προσέταξε τοῖς συντάγμασιν αὐτοῦ ἵνα συσκευασθῶσιν ὡς εἰς μεγάλην ἐκστρατείαν, μὴ εἰπὼν τι πλέον. Μόλις δὲ πλησίον τοῦ Κοπορίου, ὅπου ὁ μητροπολίτης ἠλόγησε τὴν ὁδοιπορίαν τοῦ Νεβαϊκοῦ, ἔμαθον οἱ Στρατιῶται ὅτι πορεύονται κατὰ Φινλανδίας. Πολλοὶ τῶν Νοβογοροδιῶν, ἐκπλαγέντες ἐπὶ τοσοῦτῳ ἀπωτάτῃ ἐκστρατείᾳ ἐν καιρῷ χειμῶνος, ἐπανῆλθον οἴκαδε· οἱ δὲ λοιποὶ ὑπέμειναν καρτερικῶς τὰς καταιγίδας τῆς δυσχειμέρου ὥρας· πολλοὶ δὲ καὶ ἀπώλοντο· ἀλλ' ἐν γένει οἱ Ῥῶσσοι ἐπέτυχον τοῦ σκοποῦ, διαπορθήσαντες μέγα μέρος τῆς Φινλανδίας. Κατὰ δὲ τοὺς ἱστορικοὺς Σουηδοὺς, κάτοικοί τινες, δυσχεραίνοντες κατὰ τῆς κυβερνή-

σεως τῶν Σουηδῶν καὶ τῶν κακώσεων ὅσας ἔπασχον, ἐκηρύχθησαν ὑπὲρ τῶν Ῥώσσω. Ὁ Ἀλέξανδρος, ἀναθεις ἐκ νέου τὴν κυβέρνησιν τοῦ Νοβογορόδου τῷ υἱῷ Βασιλείῳ, παρεσκευάζετο ἵν' ἀπέλθῃ πάλιν εἰς τὸ στίφος, ὅπου ἐγένετο μεγάλη μεταβολή· διότι, τελευτήσαντος τοῦ Βάτη, ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ἴσως ὁ Σαρτάκης, ἀντεποιεῖτο τῆς ἀρχῆς τῶν Τατάρων. Ἀλλὰ φωνεύσας αὐτὸν ὁ φιλόδοξος θεῖος, Βέρκης τούνομα, ἀνηγορεύθη κατὰ τὴν θέλησιν τοῦ Μεγάλου Χάνου διάδοχος τοῦ Βάτη, τὰς δ' ὑποθέσεις τῆς Ῥωσσίας ἀνέθηκε τῷ τοποτηρητῇ αὐτοῦ Οὐλαβτσιῳ. Ὁ μεγιστάν οὗτος ὑπεδέξατο τοὺς ἡμετέρους ἡγεμόνας καὶ τὰ δῶρα αὐτῶν· ἐνεφανίσθη δ' ἐνώπιον αὐτοῦ ὁ Ἀλέξανδρος μετὰ Βορίση τοῦ Βασίλικου καὶ τοῦ ἀδελφοῦ Ἀνδρέου, ἐπανελθόντος τότε οἴκαδε καὶ ζῶντος ἐν Σουδαλία. Καὶ οὗτοι μὲν, ὡς εἰκάζομεν, μαθόντες ὅτι οἱ Τάταροι ἐβουλεύοντο ἵνα ὑποβάλωσιν ὠρισμένῳ φόρῳ τὴν ἀρκτῶαν Ῥωσσίαν, ὡς καὶ τὰς ἡγεμονίας τοῦ Κιέβου καὶ Τσερνιγόβου, κατὰ λόγον τοῦ πλήθους τῶν κατοίκων, ἐβουλεύοντο ὅπως ἀποσεισωσι τὸ θάρος τοῦτο, ἀλλ' εἰς μάτην· διότι ὑπάλληλοι Τάταροι ἀκολουθοῦντες αὐτοῖς κατὰ τὰς ἐπαρχίας τῆς Σουδαλίας, Ῥεζάνης καὶ Μουρόμου, ἀπέγραψαν μὲν τοὺς κατοίκους, πρὸς εἰσπραξιν δὲ τῶν φόρων διέταξαν δεκαδάρχους, ἑκατοντάρχους καὶ δεκαχιλιάρχους, ἐξαιρουμένων τοῦ γενικοῦ τούτου φόρου τοῦ κλήρου καὶ τῶν μοναχῶν. Ὁ δόλος οὗτος ἦν λόγου ἄξιος τότε· διότι οἱ Μογόλοι εἰσβαλόντες εἰς τὴν ἡμετέραν πατρίδα, ἔχεαν μετὰ τῆς αὐτῆς ὠμότητος τὸ αἶμα λαϊκῶν τε καὶ κληρικῶν· ὡς μὴ σκοποῦντες δὲ ἵν' ἀποκατασταθῶσιν ἐν τοῖς περίξτων Ῥωσσικῶν μεθορίων, φοβούμενοι δὲ μὴ ἀπολείψω-

Θάνατος τοῦ Βάτη.

1237

Ἀπογραφὴ τῶν κατοίκων τῆς Ῥωσσίας.

σιν ὀπίσω αὐτῶν πολυαρίθμους πολεμίους, διαβαίνοντες ἐξωλόθρευον κατ' ἀρχὰς πάντας τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλ' αἱ περιστάσεις ἔκτοτε μετεβλήθησαν. Τὸ στίφος τοῦ Βάτη διετέθη ἵνα νέμηται τὰς ἀνεξαρτήτους ὄχθας τοῦ Ῥᾶ καὶ Ταναΐδος, ὃ δὲ Χάνης, ὑπὸ τοῦ ἰδίου συμφέροντος κινούμενος, ἐφείδετο ἀναγκαιῶς τῆς ὑποτελοῦς αὐτῷ Ῥωσσίας ὡς πλουσίας κατὰ τε τὰ φυσικὰ καὶ χρειώδη τοῖς βαρβάροις προϊόντα. Οἱ Μογόλοι, μαθόντες τὸ κράτος τοῦ κλήρου ἐπὶ τῆς συνειδήσεως ἀνθρώπων ἐν γένει θρησκῶν, ἐθεράπευον αὐτὸν ὅπως μὴ διεγείρῃ τοὺς Ῥώσσους κατὰ τοῦ ζυγοῦ τῶν Τατάρων, ὃ δὲ Χάνης δεσπότης ἦσυχαιτερον. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον οἱ κατακτηταὶ οὗτοι θεραπεύοντες τὸν κλῆρον, ἤθελον ἴν' ἀποδείξωσιν, ὅτι οὐκ ἦσαν πολέμιοι τοῦ Θεοῦ τῶν Ῥώσσων, ὡς ὁ λαὸς ἐνόμιζεν. Γλέβης δ' ὁ Βασίλκου, ἡγεμῶν τοῦ Βιέλου — Ὁζέρου, ἐπανῆλθε τότε μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐκ τῆς παρεμβολῆς τοῦ μεγάλου Χάνου, νυμφευθεὶς χριστιανὴν Μογόλην· διότι καὶ αὐταὶ αἱ γυναῖκες τῶν Χανῶν ὠμολόγουν διαβρῆδην τὴν θρησκείαν τοῦ Σωτῆρος. Ἠλπίζε δὲ διὰ τοῦ γαμικοῦ τούτου δεσμοῦ ἀπαλλαγὴν τινα τῶν δεινῶν τῆς καταπιεζομένης αὐτοῦ πατρίδος.

Μετά τινος μῆνας ὁ Μέγας Ἠγεμῶν ἐπανῆλθε τὸ δεύτερον πρὸς τὸν Οὐλάβτσιον μετὰ τοῦ Βορίση τοῦ Ῥοστόβου, Ἀνδρέου τοῦ τῆς Σουδαλίας καὶ Ἰαροσλάβου τοῦ τῆς Τβέρης, ὃς, ὁμολογήσας τὸ ἑαυτοῦ ἀμάρτημα, ἀνενέωσε τὴν φιλίαν τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ὁ τοποτηρητὴς τοῦ Χάνου ἀπῆτει κεφαλικὸν φόρον καὶ ἐκ τοῦ Νοβογορόδου, ὃ δὲ ἦρως τοῦ Νέβα, ἄλλοτ' ἐνθερμος ὑπέρμαχος τῆς τιμῆς καὶ τῆς ἐλευθερίας τῶν Νοβογοροδίων, ἀνεδέχθη ἀκουσίως τὸ τοιοῦτον θλιβε-

ρόν ἔργον, τοῦ πεῖσαι εἰς δουλείαν ἔθνος ὑπερήφανον, θερμουργόν, φημιζόμενον ἔτι ὡς ἄκρως φιλελεύθερον. Καὶ μετέβη ἤδη μετὰ τῶν ἀξιωματικῶν Τατάρων, τῶν ἡγεμόνων Ἀνδρέου καὶ Βορίση εἰς Νοβογόροδο, ἀλλ' οἱ κάτοικοι ἐφριξαν μαθόντες τὸν σκοπὸν αὐτοῦ. Μάτην δ' ἔλεγόν τινες αὐτῶν, ὡς καὶ ὁ κάθηδρος Μιχάλκος, ὅτι ἡ θέλησις τῶν ἰσχυρῶν ἐστὶ νόμος πρὸς ἀσθενεῖς σωφροῦντας, καὶ ὅτι πᾶσα ἀντίστασις ἀποβαίνει ἀτελεσφόρητος· ἐπειδὴ ὁ λαὸς, ἀποκρινόμενος δι' ἀπειλητικῶν κραυγῶν, τὸν μὲν Κάθηδρον ἐθανάτωσεν, ἐξέλεξε δὲ παραχρῆμα ἕτερον. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ νέος Βασίλειος, κατὰ τὴν συμβουλὴν τῶν εὐπατριδῶν, ἀνεχώρησεν ἐκ Νοβογόροδου εἰς Πσκόβον διακηρύξας, ὅτι οὐχ ὑπακούσει τοῦ λοιποῦ τῷ πατρὶ, φέροντι ἀλύσεις καὶ κατασχύνῃν πρὸς ἐλευθέρους ἄνδρας. Τοιαῦτα φρονοῦντας εὐρῶν ὁ Ἀλέξανδρος τοὺς πλείστους πολίτας, ἠδυνάτει ἵνα μεταβάλῃ τὰς διαθέσεις αὐτῶν, ὡς ἀποποιηθέντων μὲν ῥητῶς οἰονδήποτε φόρον, προσενεγκόντων δὲ δῶρα τοῖς ἀναχωροῦσιν ἀξιωματικοῖς Μογόλοις καὶ εἰπόντων αὐτοῖς, ὅτι ἐπεθύμουν μὲν ἵνα ζῶσιν ἐν εἰρήνῃ μετὰ τοῦ Χάνου, ἐλεύθεροι ὅμως τοῦ ζυγοῦ τῆς δουλείας.

Ὁ Μέγας Ἡγεμὼν ἀγανακτῶν κατὰ τοῦ παρηκόου υἱοῦ, διέταξε τὴν ἐν Πσκόβῳ σύλληψιν καὶ ἀπαγωγὴν αὐτοῦ εἰς Σουσδαλίαν, τοὺς δὲ εὐπατρίδας, τοὺς συμβουλευσάντας τῷ Βασιλείῳ, ἀνηλεῶς ἐτιμώρησε· καὶ τινων μὲν ἐξωρύχθησαν οἱ ὀφθαλμοί, ἄλλων δ' ἀπετμήθησαν αἱ ρίνες. Ὡμοτάτη τιμωρία! ἀλλ' οἱ σύγχρονοι ἐδικαίωσαν αὐτήν· ὁ λαὸς αὐτὸς μάλιστα ἐνοχοποιεῖ τοὺς καταδίκους ὡς διερεθίσαντας τὸν υἱὸν κατὰ τοῦ πατρός. Τοσοῦτον ἐφαίνετο ἱερά ἡ πατρικὴ ἐξουσία.

Τιμωρία τῶν
εὐπατριδῶν.

1259. Ὁ Ἀλέξανδρος ἔμεινεν ἐν Νοβογορόδιω, προβλέπων δ' ὅτι ὁ Χάνης οὐκ ἤρκειτο ἴσως τοῖς δώροις, περιέμενε λυπηρὰ παρακολουθήματα. Καὶ τῷ ὄντι, ἔμαθεν ἐκ Βλαδιμίρου, ὅτι ὁ στρατὸς τῶν Τατάρων ἦν ἔτοιμος ἵνα πορευθῆ κατὰ τοῦ Νοβογορόδου. Ἡ πρόωρος αὐτῆ εἰδησις προὔξενησε τοιαύτην ἐνέργειαν ἐπὶ τοῦ λαοῦ, ὥστε οὗτος ἔστερξε τοῖς πᾶσιν, ὁ δὲ Μέγας Ἡγεμὼν ἀνήγγειλε τὴν ὑποταγὴν ταύτην πρὸς τοὺς Μογόλους. Οἱ ἀξιωματικοὶ Βερκαῖς καὶ Κασάτσικος, ἐπιφανέντες ἐπὶ τοῦ Βολχόβου μετὰ τῶν γυναικῶν αὐτῶν καὶ πολλῶν ἐτέρων πρὸς ἀπογραφὴν τοῦ πληθυσμοῦ, ἤρξαντο παραχρῆμα φορολογοῦντες ἐν τοῖς περίξ τῆς πρωτευούσας, ἀλλὰ τοσοῦτον βιαίως καὶ καταπιεστικῶς, ὥστε οἱ δυστυχεῖς πολῖται, καταδυναστευόμενοι, μετέβαλον παραχρῆμα φρόνημα. Ἡ ἐπανάστασις ἐξερράγη. Οἱ ὑπάλληλοι τῶν Μογόλων ἤτησαν φρουρὰν πρὸς ἐξασφάλισιν αὐτῶν· ὁ δ' Ἀλέξανδρος ἐπεφόρτισε τὸν υἱὸν τοῦ καθέδρου καὶ τινὰς υἱοὺς τῶν εὐπατριδῶν, ἵνα φρουρῶσι νυκθημερὸν τὰς οἰκίας αὐτῶν. Ἄλλ' ἡ δημεγερασία ἐξηκολούθει, οἱ δ' εὐπατρίδαι προέτρεπον τὸν λαὸν ἵνα ἐκτελέσῃ τὴν θέλησιν τοῦ ἡγεμόνος· αὐτὸς ὅμως οὐδ' ἀκοῦσαι ἤθελε τῶν λεγομένων περὶ τοῦ φόρου, συνελθὼν δὲ περὶ τὸν ναὸν τῆς ἁγίας Σοφίας ἀνήγγειλεν, ὅτι ἀποθανεῖται ὑπὲρ τῆς τιμῆς καὶ τῆς ἐλευθερίας· καθόσον διεθρυλλεῖτο, ὅτι οἱ Τάταροι καὶ οἱ ὄπαδοί αὐτῶν ἐβουλεύοντο ἵνα διχόθεν προσβάλωσι τὴν πόλιν. Τότε ἐξελθὼν ὁ Ἀλέξανδρος τῶν ἀνακτόρων μετὰ τῶν Μογόλων ὑπαλλήλων, διεκήρυξεν, ὅτι παραδίδωσι τοὺς ἐπαναστάτας τῇ ὀργῇ τοῦ Χάνου καὶ καταλείπων αὐτοὺς τῇ ὀλεθρίᾳ αὐτῶν πύχῃ καὶ ἐρήμους ἄλλης προστασίας, ἀπέρχεται διὰ

παντός εἰς Βλαδίμιρον. Ἐκ τούτων ὁ μὲν λαὸς ἐκλονίσθη, οἱ δ' εὐπατρίδαι θαρρήσαντες ἠνάγκασαν αὐτὸν ὅπως κύψῃ τὴν υπερήφανον κεφαλὴν ὑπὸ τὸν ἀποτρόπαιον ζυγόν, ἐνεργοῦντες, κατὰ τὸν χρονογράφον, πρὸς τὸ ἴδιον συμφέρον· διότι ὁ ἀπαιτούμενος ὑπὸ τῶν Μογόλων κεφαλικὸς φόρος, ὡς ἴσος πρὸς πάντας, κατεπίεξε τοὺς πτωχοὺς, οὐχὶ δὲ καὶ τοὺς πλουσίους. Τὰ δυστυχήματα δ' ἰσχυροῦ πολέμου ἐφόβουν μᾶλλον τούτους, ἢ ἐκείνους. Ὁ λαὸς τοίνυν ὑπέσχετο ὑποταγὴν τελείαν, ὡς φαίνεται, ἐὰν ἔμενον ἀπηλλαγμένους πάσης δοσιληψίας μετὰ τῶν τοποτηρητῶν τοῦ Χάνου, πέμπων τὸ ὠρισμένον ἀργύριον εἴτε ἀμέσως εἰς τὴν παρεμβολήν, εἴτε ἐμμέσως διὰ τῶν Μεγάλων Ἡγεμόνων.

Οἱ Μογόλοι μετέβαινον ἀπὸ ὁδοῦ εἰς ὁδὸν ἀπογράφοντες τὰς οἰκίας. Ἡ σκυθρωπότης καὶ κατήφεια ἐπεκράτουν ἐν Νοβογορόδῳ. Καὶ οἱ μὲν εὐπατρίδαι παρεμυθοῦντο ὡς αἰεὶ διατελοῦντες ἐπίσημοι καὶ πλούσιοι, οἱ ἀγαθοὶ ὅμως καὶ ἀπλοὶ πολῖται, ἀπολέσαντες τὴν ἐθνικὴν τιμὴν, ἐστερήθησαν τῆς τιμιωτέρας αὐτῶν περιουσίας. Οἱ Τάταροι μεγιστᾶνες, διατάξαντες τὰ τοῦ φόρου, ἀνεχώρησαν· ὁ δ' Ἀλέξανδρος, παραδοὺς τὸ Νοβογόροδον τῷ υἱῷ αὐτοῦ Δημητρίῳ, ἐπανήλθε διὰ τοῦ Ῥοστόβου εἰς τὴν Μεγάλην Ἡγεμονίαν ὅπου ἦ τε Μαρία, χήρα τοῦ Βασίλκου, καὶ οἱ ἡγεμόνες Βορίσης καὶ Γλέβης ἐξένισαν αὐτὸν φιλοφρόνως. Ἄλλ' ὁ γενναῖος οὗτος κυριάρχης ἠδύνατο ἄρα γε εἶναι εὐδαίμων καὶ φαιδρὸς ἐν τοιαύταις περιπετειαῖς τῆς Ῥωσσίας;

Ἡ πατρίς ἡμῶν ἦν ὑποδεδουλωμένη ἀπὸ τοῦ Τύρα μέχρι τῆς Ἰλμένης λίμνης. Μάτην Δανιὴλ ὁ τῆς Γα-

Ἀπόπειρα τοῦ
Δανιὴλ πρὸς
ἀπόσσειν τοῦ
ζυγοῦ.

λικίας, ὡς τολμηρότερος τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἀπεπειράθη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Βάτη τῆς ἀπαλλαγῆς τοῦ κράτους τῶν Μογόλων, ἀλλ' ἀποκαταστήσας διὰ τῆς συνέσεως αὐτοῦ τὴν ἡγεμονίαν, καὶ ἐξαφανίσας τὰ ἔχνη τῶν καταστροφῶν τῶν Τατάρων, συμμετέσχε τῶν ὑποθέσεων τῆς Εὐρώπης· διὸ δις ἐξεστράτευσεν πρὸς βοήθειαν τοῦ Βέλα, βασιλέως τῆς Οὐγγρίας, πολεμίου τοῦ αὐτοκράτορος Φρειδερίκου καὶ τοῦ βασιλέως τῆς Βοεμίας. Οἱ Οὐγγροι, κατὰ τὸν χρονογράφον, ἐθαύμασαν τὴν ἐν τῇ Ῥωσικῇ στρατιᾷ ἐπικρατοῦσαν τάξιν, τὰ Ταταρικά αὐτῶν ὄπλα καὶ τὴν πολυτέλειαν αὐτοῦ τοῦ ἡγεμόνος, τὴν πλουσίαν Ἑλληνικὴν στολὴν, χρυσοῦ κεκοσμημένην, τὸ ξίφος, τὰ βέλη, τὸ ἐφίππιον, κατεσκευασμένον ἐκ πολυτίμων μετάλλων καὶ πεποικιλμένον γλυπτοῖς κοσμήμασιν. Ἄλλ' οἱ ἡγεμόνες ἐστασίασαν πρὸς ἀλλήλους ἕνεκα τῆς χώρας τοῦ ἀποθανόντος Φρειδερίκου, δουκὸς τῆς Αὐστρίας, ἧς ἀντεποιεῖτο ὁ Βέλας, ὁ αὐτοκράτωρ καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Βοεμίας. Ὁ πρῶτος ἐκηρύχθη προστάτης τῆς Γερτρούδης, θυγατρὸς τοῦ Φρειδερίκου, συγχωρησάσης αὐτῷ τὰ διαδοχικὰ δικαιώματα, ἣν ἐνύμφευσεν μετὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ Δανιὴλ Ῥωμανοῦ, ἔπεμψεν αὐτοὺς εἰς Ἰουδεμβούργον καὶ ὤμοσεν τῇ Γερτρούδῃ ἵν' ἀποδῷ αὐτῇ τὴν Αὐστρίαν καὶ Στυρίαν μετὰ τὴν ἄλωσιν τῶν ἐπαρχιῶν τούτων. Διὰ δὲ τοῦτο ὁ Δανιὴλ συνέπραττε θερμῶς τῷ βασιλεῖ τῆς Οὐγγρίας καὶ ἀλγῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς τοσοῦτον, ὥστε μόλις ἔβλεπεν, ἐξεστράτευσεν μετὰ τοῦ Δουκὸς τῆς Κρακοβίας, ἐγένετο κύριος τῆς Βοεμιακῆς Σιλεσίας καὶ τοῦ Νεσσέλτου, ἐμπρήσας δὲ καὶ τὰ περίξ τοῦ Τροπάου, ἐπανέκαμψεν εἰς τὴν πρωτεύουσαν αὐτοῦ, πιστεύων ὑπὸ φιλαυτίας, ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀρχαίων Ῥωσ-

των ἡρώων, οὔτε ὁ Ἅγιος Βλαδίμιρος, οὔτε ὁ μέγας πατήρ αὐτοῦ, ἐπολέμησαν τοσοῦτον μακρὰν ἐν Γερμανικῇ χώρᾳ. Καί τοι δὲ τοῦ Βέλα μὴ ἐκπληρώσαντος τὴν πρὸς τὴν Γερτρούδην ὑπόσχεσιν καὶ μάλιστα οὐδόλως ὑπερασπισθέντος τὸν ἐν Ἰουδεμβούργῳ πολιορκούμενον σύζυγον αὐτῆς, ὥστε ὁ Ῥωμανὸς καταλιπὼν τὴν σύζυγον αὐτοῦ, ἔγκυον οὔσαν, κατέφυγεν ἐξ ἀνάγκης πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ, ὁ Δανιὴλ διέμεινε φίλος τῶν Οὐγγρων. Τὰ ἀνδραγαθήματα τοῦ ἡγεμόνος τούτου κατὰ τῶν Ἰατθιάγων καὶ Λιθουανῶν διεθρύλλησαν λαμπρότερον τὴν ἀνδρίαν αὐτοῦ. Ὅθεν οἱ Ἰατθιάγοι, μὴ θεωροῦντες ἑαυτοὺς ἐξησφαλισμένους καὶ πέραν τῶν δασωδῶν ἐλῶν, συγκατένευσαν ἵνα τελέσωσιν αὐτῷ φόρον ἐκ μελανῶν σαρθερίων καὶ ἀργύρου. Ἐν δὲ Λιθουανίᾳ ἐδέσποζε τότε ὁ περιώνυμος Μινδόβγος, μυθολογικῶς ἔλκων τὸ γένος κατὰ τινὰς συγγραφεῖς ἀπὸ τῶν ἀρχαίων Ῥωμαίων, κατὰ τινὰς δὲ, ἀπὸ τῶν ἡμετέρων ἡγεμόνων τοῦ Πολότσκου (18). Οὗτος διέτριβεν ἐν Κερνόβῳ, ἤρχε πάντων τῶν λοιπῶν Λιθουανῶν ἡγεμονίσκων, διαρπάζων δὲ τὰς ὁμόρους χριστιανικὰς χώρας, ἐπεζήτησε μόνον τὴν φιλίαν τοῦ Δανιὴλ, γήμαντος εἰς δεῦτερον γάμον τὴν ἀνεψίαν αὐτοῦ. Ἄλλ' ἡ ὁμόνοια αὐτῶν ὑπῆρξεν ὀλιγοχρόνιος· διότι ὁ Μινδόβγος, φοβούμενος τὴν φιλοδοξίαν τοῦ Τοβτιβίλα καὶ Ἐδιβίδου, ἀδελφῶν τῆς συζύγου τοῦ Δανιὴλ, ἐπέταξεν αὐτοῖς ἵνα πολεμήσωσι τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Σμολένσκου, ἀλλὰ ἐβουλεύετο συγχρόνως τὸν φόνον αὐτῶν. Οἱ δ' ἀνεψιοὶ, ἐννοήσαντες τοῦτο, κατέφυγον εἰς Βλαδίμιρον τῆς Βολυνίας. Ὁ Δανιὴλ χαίρων, διότι ἐταπεινοῦτο κατ' αὐτὴν τὴν εὐκαιρίαν ἢ ἀλαζονία τοῦ Μινδόβγου, παρέστησε τοῖς

Πολωνοῖς καὶ τοῖς Γερμανοῖς τῆς Ῥήγας, ὅτι αἱ δι-
 χόνοιαι τῶν ἡγεμόνων τῆς Λιθουανίας ὠφέλουσι τοῖς
 χριστιανοῖς, ὥστε ἡ περίστασις ἦτο κατάλληλος πρὸς
 ἐπίθεσιν. Τῶνόντι οἱ Γερμανοὶ καὶ Ῥῶσσοι ὠπλίστη-
 σαν, καὶ αὐτοὶ ἔτι οἱ Ἰαθτιάγοι καὶ οἱ κάτοικοι τῆς
 Σαμογετίας ἐξανέστησαν κατὰ τῆς Λιθουανίας. Οὕτως
 ὁ Δανιήλ ἐκυρίευσεν τοῦ Γρόδνου καὶ ἄλλων χωρῶν τῆς
 Λιθουανίας, ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ προὔδοθη ὑπὸ τῶν
 Γερμανῶν, τῶν μὲν ἐξαπατηθέντων, τῶν δὲ διαφθα-
 ρέντων ὑπὸ τοῦ Μινδόβγου· διότι ὁ πολυμήχανος οὗτος
 εἰδωλολάτρης, κατανοήσας τὸν ὄλεθρον, ἠσπάσατο τὴν
 καθολικὴν θρησκείαν, καὶ ἀξιώθεις τῆς προστασίας τοῦ
 εὐπίστου Πάπα Ἀλεξάνδρου τοῦ Δ', ἀνηγορεύθη καὶ
 Βασιλεὺς (19). Μετὰ δύο ὅμως ἔτη ἀνεκαλύφθη ἡ
 ἀπάτη· διότι ὁ Μινδόβγος, περιελθὼν εἰς τὴν ἐσχά-
 την ἀνάγκην, παρεχώρησε τῷ Ῥωμανῶ, υἱῷ τοῦ Δα-
 νιήλ, τὰς πόλεις τοῦ Νοβογροδόκου, Σλονίμου καὶ
 Βολκοβίσκου, ἐνύμφευσεν τὴν θυγατέρα αὐτοῦ μετὰ
 τοῦ Σβάρνου, νεωτέρου ἀδελφοῦ τοῦ Δανιήλ καὶ ἀνε-
 παύθη ἐπὶ τινα χρόνον, ἀναλαβὼν δ' ἐκ τῶν κόπων
 μετέστη ἐκ νέου εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν καὶ τὰς λη-
 στείας, ὀλεθρίας πρὸς τὸ Λιβονικὸν τάγμα, ὡς καὶ
 τὴν Μαζοβίαν, τὰς ἐπαρχίας Σμολένσκου καὶ Τσερνι-
 γόβου καὶ αὐτὸ ἔτι τὸ Νοβογόροδον.

Τότε ὁ Δανιήλ ἐμψυχούμενος ὑπὸ τῶν Πολωνῶν,
 τοῦ βασιλέως τῆς Οὐγγρίας, μᾶλλον δὲ ὑπὸ τῶν ἰ-
 δίων νικῶν, ἐκηρύχθη ἀναφανδὸν πολέμιος τῶν Μο-
 γόλων. Ὅθεν εἰσβαλόντες οὗτοι παραχρῆμα εἰς τὴν
 Ποδολίαν, καταλαμβάνουσι τὴν Βακόταν· ἀλλ' ἐξήλα-
 σεν αὐτοὺς ὁ νέος Λέων, υἱὸς τοῦ Δανιήλ, αἰχμαλω-
 τίσας καὶ τὸν ἐπιτηρητὴν τοῦ Χάνου. Ὁ κυριάρχης

τοῦ Βάτη Κουρέμσας ἀπέτυχε τῆς ἀλώσεως τοῦ Κρέμενετς, προτρεπόμενος δὲ ὑπὸ Ἡσιασλάβου τοῦ Βλαδιμίρου, ἐγγόνου Ἰγορος τοῦ Σεβέρσκου ἵνα πορευθῆ κατὰ τῆς Γαλικίας, ἀπεκρίθη· « Ὁ Δανιήλ ἐστὶ » φοβερός ». Ἄπασα ἡ μεσημβρινὴ Ρωσσία περιέμενε ἀνησύχως τὸ ἀποτέλεσμα. Ὁ δ' ἀνδρεῖος οὗτος ζωγράφησας τὸν Ἡσιασλάβον καὶ ὠφελούμενος ἐκ τῆς καταπλήξεως καὶ ταραχῆς τῶν Τατάρων, ἀφείλεν αὐτοὺς τὰς μεταξὺ τοῦ Ὑπάνεως καὶ Τετερέβου πόλεις, ὅπου οἱ τοποτηρηταὶ αὐτῶν ἐδέσποζον ὡς ἐπὶ τῶν ἐπαρχιῶν αὐτῶν· διενεθῆ δὲ ἵνα ἀπελευθερώσῃ καὶ αὐτὸ τὸ Κίεβον, ἀλλ' ὁδοιπορῶν ἐπανεκάμφε πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς ἡγεμονίας Λούτσκης, ἐκπορθουμένης ὑπὸ τῶν νομιζομένων αὐτοῦ συμμάχων Λιθουανῶν. Χαίρωντος δ' ἤδη αὐτοῦ, διότι ἀνέλαβεν ἐντελῆ ἀνεξαρτησίαν, νέα ἀναριθμητὰ Μογολικὰ στίφη, ὑπὸ τοῦ ὠμοῦ Βουρονδάϊ, διαδόχου τοῦ ἀδυνάτου Κουρέμσα στρατηγούμενα, ἐφάνησαν ἐπὶ τῶν μεθορίων τῆς Λιθουανίας καὶ Ῥωσσίας. « Θέλομεν ἵνα μάθωμεν, εἶπον » οἱ πρεσβευταὶ τοῦ Βουρονδάϊ τῷ βασιλεῖ τῆς Γαλικίας, πότερον, φίλος, ἢ πολέμιος τοῦ Χάνου ἡμῶν » εἶ; Ἐὰν διατελῆς σύμμαχος, πορεύου μεθ' ἡμῶν » κατὰ τῶν Λιθουανῶν. » Βλέπων ὁ Δανιήλ τὴν ὑπεροχὴν τῆς δυνάμεως τῶν Τατάρων ἀμφοταλαντεύετο καὶ ἐβράδυνε· τέλος δ' ἐπεμφε τὸν Βασίλκον πρὸς τὸν Βουρονδάϊν μετὰ στρατοῦ καὶ θωπευτικῶν λόγων κατ' ἀρχὰς τελεσφορησάντων. Τὰ στίφη τῶν Μογόλων ἐφώρμησαν κατὰ τῆς Λιθουανίας, ἀγνώστου τέως αὐτοῖς. Μόνον τὰ πυκνὰ δάση καὶ τὰ ἀδιάβατα ἔλη διέσωζον τοὺς κατοίκους, αἱ δὲ πόλεις καὶ κῶμαι κατεστράφησαν. Ἐπαθον δὲ τὰ αὐτὰ καὶ οἱ Ἰατβιάγοι. Ὁ δὲ Βουρον-

δαίς, ἐπαινῶν τὴν ἀνδρίαν, ἦν ἐν διαφόροις συμπλοκαῖς ἀνέδειξεν ὁ ἀδελφὸς τοῦ Δανιήλ, ἀπέλυσε αὐτὸν εἰς Βλαδίμιρον. Ἐπὶ δύο ἔτη ἡ μεσημβρινοδυτικὴ Ῥωσία ἔχαιρεν ἡσυχίαν καὶ εἰρήνην· ὁ δὲ Δανιήλ, καλῶν ἑαυτὸν φίλον τοῦ Χάνου, ἔκτιζε καὶ περιτειχίζε πόλεις, οὐδ' ἔπαυεν ἐλπίζων, ὅτι τὰ ὄμορα κράτη θάττον ἢ βάδην ἀναγνωρίσουσι τὴν ἀνάγκην τῆς ἐνώσεως τῶν κοινῶν δυνάμεων κατὰ τῶν βαρβάρων. Ἄλλ' ὁ Βουρονδαίς συνεῖδε τελευταῖον τὴν ἀληθῆ κατάστασιν. Ὄθεν εἰσβαλὼν εἰς Γαλικίαν, ἐκάλεσε τὸν βασιλεῆ εἰς τὸ στρατόπεδον ὡς ὑποτελῆ, ἐπαπειλῶν τὴν ποινήν, ἐὰν παρήκουε. Διὸ ἔπεμψεν ὁ Δανιήλ πρὸς αὐτὸν τότε τὸν ἀδελφόν, τὸν υἱὸν καὶ τὸν Ἰωάννην, Ἐπίσκοπον τοῦ Χόλμου, μετὰ δώρων. Ὁ δὲ στρατηγὸς Τάταρος εἶπε πρὸς αὐτοὺς ἐμφανισθέντας· « Ὅπως πεισθῶμεν περὶ » τῆς εἰλικρινοῦς ὑποταγῆς ὑμῶν, καταστρέψατε, ἢ » πυρπολήσατε τὰ τείχη τῶν ἡμετέρων φρουρίων· κα- » τεδαφίσατε δὲ καὶ τοὺς προμαχῶνας. » Πεισθέντων δὲ τοῦ Βασίλκου καὶ τοῦ Λέοντος, αἱ πόλεις τοῦ Δανιήλ Στόζεκον, Κρέμενετς, Λούτσκη καὶ Λεοντόπολις, κτισθεῖσα πρὸ μικροῦ καὶ φερώνυμος τοῦ πρεσβυτέρου υἱοῦ τοῦ Δανιήλ, μετεβλήθησαν εἰς κώμας διὰ τῆς κατεδαφίσεως τῶν ὀχυρωμάτων, ἀποτροπαίων τοῖς Τατάροις. Ὁ Βουρονδαίς εὐφραίνεται βλέπων τὰς φλόγας τῶν πυρπολουμένων τειχῶν καὶ πύργων τοῦ Βλαδιμίρου καὶ ἐπῆναι τὴν ὑποταγὴν τοῦ Βασίλκου, εἰς τεκμήριον δὲ ἰδιαιτέρας εὐαρεσκείας εὐωχηθεὶς ἐν τοῖς ἀνακτόροις αὐτοῦ, ἀπῆλθε πρὸς τὸ Χόλμον, ὅθεν ὁ ταλαίπωρος Δανιήλ ἀνεχώρησεν εἰς Οὐγγρίαν. Ἡ θεία Πρόνοια ἔσωσε τὸ δεύτερον τὴν πόλιν ἐκείνην δι' ἐπινοίας τοῦ Βασίλκου· διότι πεμφθεὶς ὁ ἡγεμῶν οὐ-

τος μετὰ δύο μούρζων (μεγιστάνων Τατάρων) εἶδη μόνων τῆς Ῥωσικῆς γλώσσης, ὅπως πείση τοὺς κατοίκους ἵνα παραδοθῶσιν, ἔλαβε λίθον εἰς τὴν χεῖρα καὶ ρίψας αὐτὸν κατὰ γῆς εἶπεν· « Ἀπαγορεύω ὑμῖν πᾶσαν ἄμυναν. » Ὁ στρατηγὸς τοῦ Χόλμου, κατανόησας τὸν λογισμόν τοῦ ἡγεμόνος, ἀπεκρίνατο αὐτῷ μετὰ προσποιητῆς ἀγανακτήσεως· « Ἀπομακρύνθητι· σὺ εἶ πολέμιος τοῦ κυριάρχου ἡμῶν ». Ὁ Βασίλκος ἐπεθύμει πραγματικῶς τὴν ἀντίστασιν τῶν κατοίκων, ὡς ἐχόντων φιλοτίμους μαχητὰς, ἀσφαλέστατα ὀχυρώματα καὶ πολλὰς τοξευτικὰς μηχανὰς, οἱ δὲ Τάταροι, ἀποστρεφόμενοι τὰς πολυχρονίους καὶ αἱματηρὰς πολιορκίας, ἀπεχώρησαν μετὰ τινὰς ἡμέρας ὅπως πολεμήσωσι πρὸς τὴν Πολωνίαν, ὅπου ὁ Βασίλκος καὶ Λέων ἐχρησίμευσαν αὐτοῖς ἄκοντες ὄργανον τῶν κακώσεων· καθότι ἔπεισαν τὸν ἀρχηγὸν τοῦ Σενδομίρου ἵνα παραδοθῆ, ὑπισχνούμενοι ἀσφάλειαν αὐτῷ τε καὶ τοῖς κατοίκοις· εἶδον ὅμως μετὰ θλίψεως, ὅτι οἱ Μογόλοι, καταπατοῦντες τὴν συνθήκην, ἔσφαζον τοὺς ἀνθρώπους, ἢ ἔπνιγον αὐτοὺς ἐν τῷ Βίσιλα. Τέλος ἐπανελθὼν καὶ ὁ Βουρονδαῖς εἰς τὸν Βορυσθένη, ἠπειλεῖ νέαν ἀποτέφρωσιν τῶν ἐπαρχιῶν Βολυνίας καὶ Γαλικίας, εἰ μὴ οἱ ἡγεμόνες αὐτῶν ὑπετάσσοντο εἰρηνικῶς, τελοῦντες φόρον τῷ Χάνη.

Οὕτως ἐμάταιοῦντο αἱ σπουδαῖαι ἐνέργειαι καὶ τὰ μηχανεύματα τοῦ Δανιήλ· διότι οὔτ' ἐν Κρακοβία, οὔτ' ἐν Οὐγγρία εὔρε βοήθειαν. Ἔμαθε δὲ μόνον καθ' ὁδὸν πρὸς παραμυθίαν, ὅτι ὁ Βασίλκος ἐνίκησε τὸν Μινδόβγον, ἀσθενῆ μὲν πολέμιον τῶν Μογόλων, φοβερόν δὲ τοῖς ὁμόροις πεπολιτισμένοις κράτεσιν. Ἄμ' ἀποχωρήσαντος τοῦ Βορονδαῖ, οἱ ἄρπαγες Λιθουανοὶ ἐπόρθησαν τὴν

Μαζοβίαν, ἐφόνευσαν τὸν ἡγεμόνα αὐτῶν Σαροβίτην, καὶ, ἡγουμένου προδότου τινός, Εὐσταθίου τοῦνομα, εὐπατρίδου τῆς Ῥεζάνης, εἰσεχώρησαν εἰς τὰς παρὰ τὸν Κάμεν κτήσεις ἡμῶν. Ὁ Βασίλειος καταθραύσας αὐτοὺς παρὰ τῇ λίμνῃ Νεβήλ ἐπεμφε πρὸς τὸν ἀδελφὸν πλῆθος τροπαίων, ἵππους ἐπισάκτους, ἀσπίδας, κράνη καὶ δόρατα τῶν Λιθουανῶν.

Μέχρι τοῦδε ἐγένετο λόγος περὶ συμβεβηκότων τινῶν τῆς μεσημβρινοδυτικῆς Ῥωσσίας, διακεχωρισμένης μὲν μετὰ τὴν εἰσβολὴν τοῦ Βάττη ἀπὸ τῆς ἀρκτώας, ἐχούσης δὲ πολιτικὸν σύστημα πάντῃ ἰδιαιτέρον καὶ ἀρμοδιώτερον ὡς πρὸς τὰς ὑποθέσεις τῆς Πολωνίας, Οὐγγρίας καὶ τοῦ Γερμανικοῦ τάγματος, ἢ πρὸς τὰς τῆς Σουσδαλίας καὶ Νοβογορόδου. Ἄλλ' αἱ χῶραι αὗται εἰσιν ἡμῖν πολὺ σπουδαιότεραι, καθόσον αὐτόθι ἐκρίθη ἡ τύχη τῆς πατρίδος ἡμῶν.

Ἐπανακάμψας εἰς Βλαδίμιρον Ἀλέξανδρος ὁ Νεβαϊκὸς ὑπέμενε καρτερικῶς τὸν ζυγὸν τῆς σκληρᾶς ὑποτελείας, ἐπιβαρύνοντα ὁσημέραι τὸ ἔθνος. Ἡ δεσποτεία τῶν Μογόλων ἐν Ῥωσσίᾳ εἰσήγαγε πολλοὺς τῶν ἐμπόρων τῆς Βεσερμενίας, Χαράζ ἢ Χίβας, ἀρχαίῳθεν ἐμπείρους περὶ τὰς συναλλαγὰς καὶ τὴν κερδοσκοπίαν. Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι, ἀγοράζοντες παρὰ τῶν Τατάρων τοὺς φόρους τῶν ἡγεμονιῶν, κατεπίεζον τοὺς ἐνδεεῖς δι' ὑπερόγκων τόκων· ἐν δὲ περιπτώσει μὴ ἀποτίσεως, κηρύττοντες τοὺς ὀφειλέτας αὐτῶν δούλους, ἀπῆγον ὡς ἀνδράποδα. Διὸ οἱ κάτοικοι τοῦ Βλαδίμιρου, τῆς Σουσδαλίας καὶ τοῦ Ῥοστόβου, ἀπολέσαντες τὴν ὑπομονήν, ἐπανεστάτησαν ὁμοθυμαδὸν ἐν ἡχοῖς κωδῶνων κατὰ τῶν ἀποτροπαίων τούτων τοκογλύφων, ὥστε τοὺς μὲν αὐτῶν ἀπέκτειναν, ἄλλους

Δημοσιῶνται
Βεζερμανοί.

τῆ 1262.

δ' ἐξήλασαν. Τοιαῦτα δὲ συνέβησαν καὶ ἐν ἐτέραις πόλεσι τῆς ἀρκτώας Ῥωσσίας. Ἐν δὲ Ἰαροσλάβω ὁ λαὸς ἐθανάτωσε καὶ ἀσεβῆ τινὰ ἀποστάτην, ὀνόματι Ζωσιμᾶν, ὃς, κατ' ἀρχὰς μὲν μοναχὸς, εἶτα δὲ Μωαμεθανὸς γενόμενος, ἐκαυχᾶτο ἐπὶ τῇ φιλίᾳ τοῦ Κοβλαί, νέου μεγάλου Χάνου, καὶ ἐξύβριζε τὴν ἀγιότητα τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Ὁ δὲ νεκρὸς αὐτοῦ ἐρρίφθη εἰς βορὰν τῶν κυνῶν. Ὁ Βούγας, ὑπάλληλος Μογόλος, εὐρίσκετο τότε ἐν Οὐστούγω· εἰσπράττων δὲ τοὺς φόρους ἔλαβε βία ὡς παλλακὴν τὴν θυγατέρα πολίτου τινός, Μαρίαν καλουμένην, καὶ ἐλκύσας τὴν ἀγάπην αὐτῆς ἔμαθεν, ὅτι οἱ Οὐστούγιοι ἐπεβουλεύοντο τὴν ζωὴν αὐτοῦ· ὅθεν ἐδήλωσεν, ὅτι ἐπεθύμει βαπτισθῆναι. Τότε ὁ μὲν λαὸς συνεχώρησεν αὐτῷ τὰ ἀδικήματα, ὁ δὲ Βούγας, κληθεὶς ἐν τῇ χριστιανικῇ πίστει Ἰωάννης, ἔγημε τὴν Μαρίαν πρὸς εὐγνωμοσύνην. Ὁ ἀνὴρ οὗτος, διὰ τε τῆς εὐλαθείας καὶ τῶν ἀρετῶν ἀξιωθεὶς τῆς κοινῆς εὐνοίας ἐφ' ὅσον ἔζη, μνημονεύεται ἔτι ἐν Οὐστούγω καὶ μετὰ θάνατον. Δείκνυται δ' αὐτόθι καὶ τόπος, ἔνθα, ἀσμενιζόμενος τῇ τῶν ἱεράκων θήρα, ἰδρύσατο ναὸν ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ. Μέχρι δὲ τοῦ νῦν καλεῖται τὸ χωρίον αὐτὸ Ἱεράκειον ὄρος. Ἄλλὰ τοῖς συμβάμασι τούτοις παρηκολούθησαν ὀλέθρια παρακολουθήματα· διότι οἱ Ῥῶσσοι, τιμωρήσαντες τοὺς τοκογλύφους τῆς Χαράζ, παρώξυνον τοὺς προστάτας αὐτῶν Τατάρους. Ἡ δὲ κυβέρνησις οὔτε ἠδύνατο, οὔτ' ἐβουλεύετο ἴσως ἀποτρέψαι τὸν λαὸν ἀπὸ τῶν τοιούτων, ἀλλὰ καὶ τὸ πρῶτον καὶ τὸ δεύτερον ἐνοχοποίησαν αὐτὴν ἐξ ἴσου πρὸς τὸν Χάνην. Διὸ ὁ Μέγας Ἡγεμὼν ἔκρινεν ἀναγκαιὸν ἵνα μεταβῆ εἰς τὴν παρεμβολὴν μετὰ δώρων

πρὸς ἀπολογία. Οἱ δὲ Χρονογράφοι ἀναφέρουσι καὶ ἄλλην αἰτίαν τῆς ὀδοιπορίας ταύτης· διότι ἀπό τινος χρόνου οἱ Μογόλοι ἤτουν ἐπικουρίας παρὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου, οὗτος δ' ἐπόθει ἀπαλλαγὴν ἐκ τῆς μεγάλης ταύτης ἀνάγκης, ὅπως τοῦλάχιστον οἱ ταλαίπωροι Ῥώσοι μὴ ἐχέωσι τὸ αἷμα αὐτῶν ὑπὲρ τῶν ἀλλοθρήσκων. Συσκευαζόμενος δ' ἤδη πρὸς ἀποδημίαν ὁ Ἀλέξανδρος, ἐπεμφε τὸν στρατὸν αὐτοῦ εἰς Νοβογόροδον, προσέταξε δὲ καὶ τῷ Δημητρίῳ ἵνα ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῶν Λιβονῶν ἵπποτῶν. Ὅθεν ὁ νέος οὗτος ἡγεμὼν, κυριεύσας ἐξ ἐφόδου τῆς πόλεως Δορπάτου, ὠχυρωμένης διὰ τριπλοῦ τείχους, ἐξωλόθρευσε τοὺς κατοίκους καὶ ἐπανεκάμφε μετὰ πολλῶν λαφύρων. Ἐκτὸς δὲ πολλῶν Νοβογοροδίων συνεξεστράτευσεν καὶ Ἰαροσλάβος ὁ τῆς Τβέρης, ὁ τοῦ Σμολένσκου Κωνσταντῖνος ὁ Ῥοστωσλάβου καὶ γαμβρὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ ὁ Τοβτιβίλης, ἡγεμὼν τῆς Λιθουανίας. Ὁ ἀνεψιὸς τοῦ Μινδόβγου ἐπιστρέψας εἰς τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν, ἤρχε τοῦ Πολότσκου, εἴτε ὡς πορθητῆς, εἴτε, πιθανώτερον, ὡς προσκληθεὶς ὑπὸ τῶν κατοίκων μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Βριαισισλάβου, πενθεροῦ τοῦ Ἀλεξάνδρου· διότι ὁ Τοβτιβίλης ἐφημίζετο ὡς ἀγαθὸς ἡγεμὼν. Βοηθούμενος δ' ὑπὸ Δανιὴλ τοῦ τῆς Γαλικίας καὶ τῶν Λιβονῶν ἵπποτῶν καὶ παγιώσας τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ θείου διὰ τῶν ὄπλων, ἐπολιτεύετο εἰρηνικῶς πρὸς τοὺς Ῥώσους.

Ὁ Ἀλέξανδρος εὔρε τὸν Χάνην Βέρκαν ἐν τῇ παρὰ τῷ Ῥᾶ πόλει Σεραίῳ. Ὁ διάδοχος οὗτος τοῦ Βάτη ἠγάπα τὰς τέχνας καὶ ἐπιστήμας, προὔστάτευσεν τῶν σοφῶν καὶ καλλιτεχνῶν, καθωράϊζε διὰ νέων οἰκοδομημάτων τὴν πρωτεύουσαν τῆς Καπτωσάσκης, ἐπιτρέ-

πων τοῖς κατοικοῦσιν αὐτήν Ῥώσσοις τὰ τῆς χριστιανικῆς πίστεως, ὥστε τῷ 1261 ὁ Μητροπολίτης Κύριλλος καθίδρυσεν ἰδιαιτέραν ἐπαρχίαν, κληθεῖσαν Σεραίου, μεθ' ἧς ἠνώθη ἔκτοτε ἡ Ἐπισκοπὴ τοῦ μεσημβρινοῦ Περεασλάβου. Ὁ Μέγας Ἡγεμῶν ἐπέτυχεν ἄριστα τοῦ ἔργου τούτου δικαιολογήσας τὴν ἐκ τῶν πόλεων τῆς Σουδαλίας ἐξωσιν τῶν Βεσερμανῶν. Παρητήθη δ' ἐπίσης ὁ Χάνης καὶ τῆς ἀπαιτήσεως Ῥωσικοῦ στρατοῦ, ἀλλ' ἐκράτησε τὸν Νεβαϊκὸν ἐν τῷ στίφει δι' ὄλου τοῦ τε χειμῶνος καὶ θέρους. Κατὰ τὸ ἔαρ ὁ Ἀλέξανδρος ἐξασθενήσας τὴν υἱεῖαν ἐπανῆλθεν εἰς τὸ Κάτω Νοβογόροδον, μετέβη κατόπιν εἰς Γορόδετσον, ὅπου ἐγένετο θανατηφόρου νόσου παρανάλωμα τῇ 14 Νοεμβρίου. Ἐξαντλήσας τὰς διανοητικὰς καὶ σωματικὰς δυνάμεις λειτουργῶν μετὰ ζήλου τῇ πατρίδι, διανοεῖτο πρὸ τῆς τελευτῆς μόνον τὸν Θεόν· διὸ ἔλαβε τὸ μοναχικὸν σχῆμα. Ἀκούων δὲ τοὺς περὶ αὐτὸν κλαυθμοὺς καὶ ὄδυρμους, εἶπε μετὰ χθαμαλῆς, ἀλλ' ἐκφραζούσης ἔτι τὴν ἀπαλὴν αὐτοῦ καρδίαν, φωνῆς τοῖς πιστοῖς αὐτοῦ θεράποσιν· « Ἀπομακρύνθητε καὶ » μὴ θλίβετε τὴν ψυχὴν μου θρηνοῦντες. » Πάντες ἦσαν ἔτοιμοι ἵνα καταβῶσιν εἰς τὸν τάφον μετ' αὐτοῦ, ὡς αἰεὶ ἀγαπῶντες αὐτὸν, ὅπως τις τούτων ρητῶς ἐξέφρασε, μᾶλλον καὶ πατρός. Ὁ Μητροπολίτης Κύριλλος διέτριβε τότε ἐν Βλαδιμίρῳ· μαθὼν δὲ τὸν θάνατον τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος, ἀνέκραξε πρὸς τὸν συνελθόντα ἐπὶ τὸ αὐτὸ κλῆρον· Ἔδυσεν ὁ ἥλιος τῆς Πατρίδος. Οὐδεὶς ἐνόησε τὸν λόγον τοῦτον. Ὁ κατατεθλιμμένος Μητροπολίτης ἐτήρει βαθεῖαν σιγὴν, ἐξαίφνης δ' ἀπολοφυρόμενος ἀνεβόησεν· Ὁ Ἀλέξανδρος ἐξέλιπεν! Τότε πάντες οἱ παρόντες

Θάνατος τοῦ
Ἀλεξάνδρου.

Ἀρεταὶ αὐτοῦ.

ἐφύγησαν ὑπὸ τῆς φρίκης· διότι ἐθεώρουν τὸν Νεβαϊκὸν ὡς ἀναγκαῖον πρὸς τὴν εὐημερίαν τῆς Ῥωσσίας· ἐλυποῦντο ὅμως, διότι προῶρως ἀπέθανεν ὢν ἔτι νέος. Ὁ κληρὸς, οἱ εὐπατρίδαι καὶ ὁ λαὸς μετὰ βαθείας θλίψεως ἐπανελάμβανον. Ἀπολλύμεθα. . . . Ὁ νεκρὸς τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος μετεχομίσθη ἤδη εἰς Βλαδίμιρον· καὶ τοι δὲ σφοδροῦ ψυχους ὄντος, ὁ μητροπολίτης, οἱ ἡγεμόνες καὶ πάντες οἱ κάτοικοι τοῦ Βλαδιμίρου ἐξῆλθον εἰς προὔπαντησιν τοῦ φερέτρου μέχρι τοῦ Βογολουβόβου· πάντες ἐδακρυρρόουσι καὶ ὠδύροντο· ἕκαστος τῶν παρόντων ἠθέληεν ἴν' ἀσπασθῆ τὸν τεθνεῶτα καὶ ἔλεγε· ὁποίου ἀνδρὸς ἡ Ῥωσσία ἐστερήθη! Τί ἀπολείπεται τῷ ἱστορικῷ εἰς ἔπαινον τοῦ Ἀλεξάνδρου μετὰ τὴν ἀπλήν ταύτην ἐξεικόνισιν τῆς ἐθνικῆς θλίψεως, στηριζομένης ἐπὶ τῆς διηγήσεως τῶν αὐτοπτῶν; Οἱ εὐγνωμονοῦντες Ῥῶσοι κατέταξαν τὸν Νεβαϊκὸν ἐν τῷ χορῷ τῶν ἀγγέλων φυλάκων τῆς Ῥωσσίας, καὶ ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας ἀπέδιδον αὐτῷ ὡς νέῳ ἐπουρανίῳ προστάτῃ τῆς πατρίδος παντοῖα εὐτυχῆ συμβεβηκότα τῆς πατρίδος. Τοσοῦτον οἱ μεταγενέστεροι ἐπίστευον τῷ φρονήματι καὶ τῷ αἰσθήματι τῶν συγχρόνων πρὸς τὸν ἡγεμόνα τοῦτον! Τὸ ἀποδοθὲν αὐτῷ ἐπίθετον Ἅγιος ἐμφαίνει πλεον ἢ τὸ Μέγας· διότι μέγαν μὲν καλοῦσι πολλάκις καὶ τὸν εὐτυχῆ, ὁ δ' Ἀλέξανδρος διὰ μόνων τῶν ἀρετῶν αὐτοῦ ἠδύνατο ἵνα κουφίσῃ τὴν σκληρὰν τύχην τῆς Ῥωσσίας. Διὸ καὶ οἱ ὑπήκοοι δοξάζοντες ἐνθέρμως τὴν μνήμην αὐτοῦ, ἀπέδειξαν ὅτι ὁ λαὸς δικαίως ἐνόησε ἐκτιμᾶ τὰς ἀρετὰς τῶν ἡγεμόνων, καὶ ὅτι κρίνει περὶ αὐτῶν πάντοτε οὐχὶ κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν τῆς δυναμείας λάμπιν. Καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ εὐπιστοὶ Νοβογορόδιοι,

εἰ καὶ παρεχώρησαν ἄκοντες τῷ Ἀλεξάνδρῳ δικαιώ-
ματά τινα καὶ ἐλευθερίαν, ἤρχοντο ὁμοθυμαδὸν ὑπὲρ
τοῦ ἀποθανόντος, λέγοντες ὅτι ἐμόχθησε μεγάλως ὑπὲρ
τοῦ Νοβογορόδου καὶ ἀπάσης τῆς Ῥωσσικῆς χώρας.
Ὁ νεκρὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐτάφη ἐν τῷ μοναστηρίῳ
τῆς Γεννήσεως τῆς Θεοτόκου, καλουμένῳ τότε Με-
γάλη Ἀρχιμανδριτεία, ὅπου ἀνεπαύετο μέχρι τοῦ
δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος. Ἀλλὰ τότε Πέτρος ὁ Μέγας
μετεκόμισε πρὸς τὰς ὄχθας τοῦ Νέβα τὰ λείψανα τοῦ
ἀθανάτου τούτου Ἡγεμόνος, οἷονεὶ ἀφιερῶν αὐτῷ τὴν
νέαν αὐτοῦ πρωτεύουσαν καὶ στερεῶν δι' αὐτοῦ τὴν ἐν-
δοξον αὐτῆς ὑπαρξίν.

Μετὰ τὸν θάνατον τῆς πρώτης συζύγου αὐτοῦ
Ἀλεξάνδρας, θυγατρὸς τοῦ Βριατσοισλάβου, ἡ-
γεμόνος τοῦ Πολότσκου, ὁ Ἀλέξανδρος ἔγημεν εἰς
δεύτερον γάμον ἡγεμονίδα τινα, Βάσσην καλουμέ-
νην, ἀγνώστου καταγωγῆς, ἧς τὸ σκῆνος κεῖται ἐν
τῷ ἐν Βλαδιμίρῳ μοναστηρίῳ τῆς Κοιμήσεως, ἐν
τινὶ ναϊδίῳ τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως, ὅπου ἐτάφη καὶ
ἡ Εὐδοκία θυγάτηρ αὐτοῦ.

Ἡ δόξα τοῦ Ἀλεξάνδρου, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν
γενεαλογικῶν ἡμῶν βιβλίων, ἐφείλκυσε πρὸς αὐτὸν Ἐγκατάστα-
ἐκ ξένων χωρῶν, πρὸ πάντων δὲ τῆς Γερμανίας καὶ ^{σις ξένων ἐν}
^{Ῥωσσία.}
Πρωσσίας (20), πολλοὺς ἐξόχους ἄνδρας, ὧν οἱ ἀπό-
γονοὶ εὐρίσκονται μέχρι τοῦδε ἐν Ῥωσσία κατέ-
χοντες τὰς πρώτας πολιτικὰς καὶ στρατιωτικὰς θέσεις
Ἡγεμονεύοντος τοῦ, Νεβαϊκοῦ ἀνεφύησαν ἐν τοῖς στί-
φεισι τοῦ Ῥᾶ, ἧ τῆς Καμτσάσκας διχόνοιοι προαναγ-
γέλλουσαι τὴν πτώσιν αὐτῶν. Ὁ Νογαίς, εἷς τῶν ἀνω-
τέρων στρατηγῶν τῶν Τατάρων, ἐπὶ τῇ ἰσχύϊ αὐτοῦ
μεγαλοφρονῶν, ἀπέσεισε τὸν ζυγὸν τοῦ Χάνου καὶ ἐκη-
^{Στάσι ἐν τῷ}
^{στίφει.}

ρύχθη ανεξάρτητος κυριάρχης ἐν τοῖς περίξ τοῦ Εὐξείνου Πόντου, συμμαχήσας πρὸς τὸν Μιχαὴλ Παλαιολόγον, αὐτοκράτορα τῶν Ἑλλήνων, ὅστις κατὰ τὸ 1261, ἐπαναλαβὼν τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἀποκαταστήσας τὴν ἀρχαίαν μοναρχίαν τῶν Ἑλλήνων πρὸς ἄκραν τῶν Ῥώσων εὐχαρίστησιν, οὔτε ἠσχύνθη ἵνα νυμφεύσῃ μετὰ τοῦ στασιαστοῦ τούτου τὴν νόθον αὐτοῦ θυγατέρα Εὐφροσύνην. Ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ναγαί τούτου παράγεται τὸ τῶν Νογῶν Τατάρων, νῦν ὑπηκόων τῆς Ῥωσσίας. Οἱ δὲ Μογόλοι, καὶ τοὶ διαφωνοῦντες καθ' ἑαυτοὺς, ἐξέτεινον ἀκαταπαύστως τὰς κατακτήσεις αὐτῶν· ὅθεν διὰ τῆς Βουλγαρίας τῆς Καζάνης ἦλθον μέχρι Περμίας, ἐξ ἧς πολλοὶ κάτοικοι, καταπιεσθέντες ὑπ' αὐτῶν, κατέφυγον εἰς Νορβηγίαν, ὅπου ὁ βασιλεὺς ἀναγκάσας αὐτοὺς εἰς παραδοχὴν τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, παρεχώρησε γαίας πρὸς κατοικίαν (21).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

Ο ΜΕΓΑΣ ΗΓΕΜΩΝ ΙΑΡΟΣΛΑΒΟΣ Ο ΙΑΡΟΣΛΑΒΟΥ.

1263—1267.

Ἡ ἀρχαιοτάτη συνθήκη τοῦ Νοβογορόδου.—Γάμος τοῦ Ἰαροσλάβου.—Διχόνοια ἐν Λιθουανίᾳ.—Πόλεμος ἐν Λιθουανίᾳ.—Τοποτηρηταὶ Χανῶν.—Μομφαὶ κατὰ τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος.—Εἰρήνη μετὰ τῶν Νοβογοροδιῶν καὶ Ἰαροσλάβου.—Οἱ Τάτχροι ἀσπάζονται τὴν Μωαμεθανικὴν θρησκείαν.—Θάνατος Ἰαροσλάβου.—Μεταβολαὶ ἐν ταῖς κληρουχίαις.—Ὁ ἡγεμὼν Θεόδωρος, γαμβρὸς τοῦ Χάνου.—Θάνατος Δανιὴλ τοῦ τῆς Γαλικίας.—Συμβεβηκότα ἐν τῇ δυτικῇ Ῥωσίᾳ.—Θεμελίωσις τοῦ Καφφᾶ.—Ἡ πόλις Κριμαία.

Τῷ 1264.

Ἄνδρέας ὁ Ἰαροσλάβου ἐκαλεῖτο εἰς τὸν κληρονομικὸν θρόνον τοῦ Βλαδιμίρου· ἀλλ' ἐπειδὴ μετὰ τινος

μῆνας ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Νεβαϊκοῦ ἀπέθανεν, Ἰαροσλάβος ὁ τῆς Τβέρης, ἀδελφὸς αὐτῶν, ἀνηγορεύθη μέγας ἡγεμῶν. Ὁμολογήσαντες δὲ τοῦτον οἱ Νοβογορόδιοι ἄρχοντα, ἐξήλασαν μὲν τὸν νέον Δημήτριον τὸν Ἀλεξάνδρου ὡς ἀνήλικον, ἀπήτησαν δὲ παρὰ τοῦ Ἰαροσλάβου ἔνορκον ὑπόσχεσιν, ὅτι τηρήσει πιστῶς τὰς συνθήκας. Διεσώθη μέχρις ἡμῶν πρωτότυπος ἡ ἀξιωματικὴ αὕτη ρήτρα προταθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, τοῦ καθέδρου Μιχαήλ, τοῦ χιλιάρχου Κοδράτου καὶ ἀπαξαπάντων τῶν Νοβογοροδίων ἀπὸ τῶν γεραιτέρων μέχρι τῶν νεωτέρων. Ἴδου δὲ τὸ κείμενον αὐτῆς. « Ἡγεμῶν Ἰαροσλάβε, θέλομεν » ἵνα, μιμούμενος τοὺς προγόνους καὶ τὸν πατέρα σου, » ἐπικυρώσης ἐν ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Σταυροῦ τὴν ἰε- » ρὰν ὑπόσχεσιν τοῦ κυβερνῆσαι τὸ Νοβογορόδον » κατὰ τοὺς ἀρχαίους νόμους. Θέλομεν ὡς εἰς- » πράκτορας τῶν προσφερομένων ὑπὸ τῶν ἐπαρχιακῶν » εἰσφορῶν ὑπαλλήλους τοῦ Νοβογορόδου, οὐχὶ δὲ τῶν » ἡγεμόνων, ἐκλεγομένους ἄνευ συναίνεσεως τοῦ κα- » θέδρου, καὶ τέλος θέλομεν μονίμους, ἢ μὴ μεταλλασ- » σομένους ἄνευ ἀποχρῶντος λόγου ὅσους κατέστησεν » ὁ ἀδελφός σου Ἀλέξανδρος, ὁ υἱὸς αὐτοῦ Δημήτριος, » ἢ οἱ Νοβογορόδιοι ἐν Τορζέκῳ καὶ Βολόκῳ. Θέλο- » μεν δικαστὰς ἡγεμονικούς τε καὶ ἡμετέρους, τοὺς » μὲν δηλονότι ὑποκειμένους σοι, τοὺς δὲ τῷ Νοβο- » γορόδῳ. Ἀπαγορεύεται πᾶσα χρῆσις, ἢ ἀγορὰ κτη- » μάτων ἐν Βεζίτσκῳ παρὰ τε σοῦ, τῆς σῆς ἡγεμο- » νίδος καὶ τῶν εὐπατριδῶν, ἢ εὐγενῶν, ἀλλὰ καὶ ἡ » ἀποδοχὴ δώρων κατὰ τὰς λοιπὰς τοῦ Νοβογορόδου » χώρας, Βόλοκον, Τόρζεκον κλπ., ὡς καὶ ἐν Βολόγδα, » Ζαβολοκίᾳ, Κόλα, Περμίᾳ παρὰ τῷ Πετσόρα καὶ

» Ἰούγγρα. Ἀπέρχου ἐλευθέρως φθινοπώρου καὶ οὐχὶ θέ-
 » ρους εἰς Ῥοῦσαν, εἰς δὲ τὴν Λαγοῦδαν πέμπε τὸν
 » τε ἀλιέα σου καὶ τὸν τὸ ὑδρόμελι κατασκευάζοντα
 » κατὰ τὴν τοῦ πατρός σου Ἰαροσλάβου συνθήκην. Ὁ
 » Δημήτριος καὶ οἱ Νοβογορόδιοι παρέσχον τοῖς κατοί-
 » κοις τοῦ Βεζίτσκου καὶ Ὀβονέγου τὸ δικαίωμα τοῦ
 » δικάζειν ἐν ἰδίῳ δικαστηρίῳ ἐπὶ τριετίαν· σέβου τὰ
 » πρὸς καιρὸν διατεταγμένα καὶ μὴ στέλλε παρ' αὐτοῖς
 » ἄλλους δικαστάς. Μὴ μεταστήσης ἐκόντας ἢ ἄκοντας
 » τοὺς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις οἰκοῦντας εἰς τὴν χώραν σου.
 » Ἡ δὲ ἡγεμονίς, οἱ εὐπατρίδαι ἡμῶν καὶ οἱ εὐγενεῖς σου
 » μὴ λαμβανέτωσαν ὡς ἐνέχυρα δι' ὀφειλὰς ἐμπόρους
 » μῆτε γεωργούς. Ἐπειδὴ τεμένη προσδιορίζονται ὑ-
 » πὲρ σοῦ ὡς καὶ ὑπὲρ τῶν εὐπατριδῶν σου, μὴ ἀ-
 » παιτήσης ὅσα ἀφείλεν ἡμᾶς ὁ ἡγεμὼν Ἀλέξανδρος,
 » μῆτε μιμοῦ τὴν δεσποτικὴν αὐτοῦ ἐξουσίαν. Οἱ ἐπιθεω-
 » ροῦντες τὰς ἐπαρχίας τιοῦνοι καὶ οἱ εὐγενεῖς τοῦ
 » ἡγεμόνος λαμβάνουσιν ὁδοιπόρια κατὰ τὰ ἀνέκαθεν
 » νόμιμα, πλὴν τῶν στρατιωτῶν ταχυδρόμων, οἵτινες
 » λαμβάνουσιν ἐν ταῖς κώμαις ἵππους μόνον παρὰ τῶν
 » ἐμπόρων. Ὡς πρὸς τοὺς τελωνιακοὺς δὲ δασμοὺς
 » προσδιορίζονται δύο σκίουροι καθ' ἐκάστην λέμβον,
 » ἄμαξαν φορτηγὸν καὶ κόφινον λίνου ἢ ζυθοχόρτου,
 » ἀποδιδόμενοι ὑπὸ τῶν ἡμετέρων ἐμπόρων, τῶν ἐν
 » ταῖς χώραις καὶ τῶν ἐν πάσῃ τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Σου-
 » σδαλίας. Οὕτως, ἡγεμῶν, τὰ πάντα ἐγίγοντο ἐπὶ
 » τῶν κοινῶν πατέρων καὶ προγόνων σοῦ τε καὶ ἡμῶν.
 » Ἄσπασαι οὖν οὐχὶ δι' ἄλλων, ἀλλὰ σὺ αὐτὸς μετὰ
 » τῶν πρεσβευτῶν τοῦ Νοβογορόδου τὸν Ἅγιον Σταυ-
 » ρὸν πρὸς βεβαίωσιν, ὅτι ἐκπληρώσεις τοὺς ὄρους
 » τούτους. Οὕτω προσκυοῦμέν σε ὡς κύριον καὶ ἡ-

» γεμόνα ». Ἡ περίεργος αὕτη συνθήκη μαρτυρεῖ, ὅτι ἡ ἰδιαιτέρα πρόσδος τῶν ἡγεμόνων τοῦ Νοβογορόδου συνέκειτο ἐκ δώρων, ὁ δὲ φόρος ἀνήκε τῷ δημοσίῳ θησαυροφυλακίῳ· ὅτι ἡ ἐκλογή τῶν ἀρχηγῶν τῶν ἐπαρχιῶν, καὶ περ ὀριζομένη ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος, ἐγένετο ὁμῶς κατὰ συναίνεσιν καὶ τοῦ καθέδρου· ὅτι ἐπαρχίαι τινὲς ἐξेमίσθουν τὸ δικαίωμα τοῦ ἔχειν ἰδίους δικαστάς· ὅτι οἱ Νοβογορόδιοι ἀπέτρεπον τοῖς συμπατριώταις αὐτῶν τὴν εἰς ἄλλας ἡγεμονίας μετοικεσίαν· ὅτι οἱ ἔμποροι αὐτῶν συνηλλάσσοντο ἐν ταῖς ὁμόροις ἐπαρχίαις ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ζυθόχορτον καὶ λῆνον· τέλος δὲ ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς Λαδόγας, πλουτοῦντες ἰχθύων καὶ μέλιτος, μετέδιδον ἐξ αὐτῶν καὶ τῇ τραπέζῃ τοῦ ἡγεμόνος. Ἐνταῦθα τὸ πρῶτον μνημονεύεται ἡ Βολόγδα, ὡς οὔσα, κατὰ τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἀπομνημονεύματα αὐτῆς, περὶ τὸ 1147 κωμόπολις ἐμπορικῆ, περιεστοιχισμένη ὑπὸ δασῶν, ὕστερον δὲ περιφανῆς πόλις, ἔχουσα περίβολον πλίνθινον, οὗ τὰ ἐρείπια (λείψανα τῶν πύργων καὶ τῶν πυλῶν) φαίνονται μέχρι τοῦ νῦν.

Ἐμπεδώσας δ' ὁ Ἱαροσλάβος δι' ὄρκου τὴν συνθήκην ταύτην, ἦλθεν εἰς Νοβογορόδον, ἔνθα, ἅτε χῆρος, ἔγημε τὴν Ξενίαν, θυγατέρα Ἰουρίου τινὸς τοῦ Μιχαήλ. Ἐνταῦθα ἔμαθεν τὰ ἐν Λιθουανίᾳ σπουδαῖα συμβεβηκότα· διότι δολοφονήσαντες τὸν Μινδόβγον, βασιλέα τῆς χώρας ταύτης, συγγενεῖς αὐτοῦ, ἀποκτείναντες δ' οὐχ ἤττον ἐπιβούλως καὶ Τοβτιβίλαν τὸν τοῦ Πολότσκου, ἔδωκαν ἕτερον ἡγεμόνα τῇ χώρᾳ ταύτῃ, ὁ δ' υἱὸς τοῦ Τοβτιβίλα ἀποφυγῶν τοὺς φονεῖς ἀφίκετο εἰς Νοβογορόδον. Μετὰ λύπης οἱ Ῥῶσοι ἔβλεπον ἐπὶ τοῦ θρόνου ὀρθοδόξου ἡγεμονίας, τοσοῦτον πάλαι ποτε περιδόξου, εἰδωλολάτρη, ἀλλ' ἠρέσκοντο ἐπὶ ταῖς δι-

Τῷ 1215.

Γάμος τοῦ
Ἱαροσλάβου.

Διχόμοιαι ἐν
Λιθουανίᾳ.

χονοίαις καὶ τοῖς δυστυχήμασι τῶν Λιθουανῶν. Ὁ δὲ Μινδόβγος εἶχεν υἷόν, Βοϊσέλγον τοῦνομα, ὅστις ἦρχε τοῦ Νοβογορόδου, ἐκδιώξας ἐκεῖθεν Ῥωμανὸν τὸν Δανιήλ καὶ διαβόητος ὢν πρότερον ἐπὶ τυραννία καὶ αἰμοχαρεῖ ὠμότητι, πρὸς χαρὰν τῶν δυστυχῶν αὐτοῦ ὑπηκόων ἐβαπτίσθη χριστιανός, ζῶντος ἔτι τοῦ πατρὸς, καὶ ἐξημερωθεὶς διὰ τοῦ χριστιανισμοῦ κατεφρόνησε καὶ αὐτῆς τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας. Οὗτος ἀπελθὼν πρὸς τὸν τῆς Γαλικίας Δανιήλ, ἐβάπτισε τὸν Ἰούριον, υἷόν τοῦ Λέοντος, εἴτ' ἀποχωρήσας ἐκ τοῦ κόσμου διήγεν ἐπὶ πολὺ ἐν τῇ μονῇ τοῦ Ἡγουμένου Γρηγορίου τοῦ Πολωνίου, γνωστοῦ ἐπὶ εὐσεβείᾳ. Ἐπιθυμήσας δὲ εἶδε τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ τὸ ὄρος Ἄθω, καὶ ἐπανελθὼν ἐκεῖθεν ἀνίγειρεν ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ Νιέμεν μοναστήριον, ἐν ᾧ ἐμόχθησεν ἐπὶ τινα ἔτη ἐκπληρῶν μετὰ ζήλου πάντα τὰ τοῦ μοναχοῦ. Τὸν πρὸς τὴν χριστιανικὴν πίστιν ζῆλον τούτου οὔτε θωπεῖαι, οὔτε ἀπειλαὶ ἐκλόμισαν, ἀλλ' ἡ ἀγγελία τῆς οἰκτρᾶς τελευτῆς τοῦ πατρὸς διέθεσαν παραδόξως αὐτόν· διότι ὑπ' ἀγανακτήσεως παραφερόμενος, ἤρπασε τὸ ξίφος καὶ ἀπέβαλε τὸ μοναχικὸν ἔνδυμα, ὑποσχόμενος τῷ Θεῷ, ὅτι ἀναλήψεται αὐτὸ ἐκδικηθεὶς τὸν θάνατον τοῦ Μινδόβγου. Ἡ ἐκδίκησις αὕτη ὑπῆρχε τῶντι φρικώδης! διότι ὁ Βοϊσέλγος, συναγείρας στρατὸν, ὡς ἄγριον θηρίον, ἐφορμᾷ κατὰ τῆς Λιθουανίας, ἔνθα, ὁμολογηθεὶς ὁμοθυμαδὸν κυριάρχης, ἐξολοθρεύει πλῆθος πολιτῶν, καλῶν αὐτοὺς προδότας. Τούτου ἕνεκα τριακόσιοι Λιθουαναὶ οἰκογένειαι καταφυγοῦσαι εἰς Πσκόβον, ἐβαπτίσθησαν καὶ εὖρον γενναῖον προστάτην τὸν Ἰαροσλάβον· διότι οἱ Νοβογορόδιοι ἤθελον τὸν θάνατον τῶν δυστυχῶν τούτων.

Κατὰ τὸν αὐτὸν τοῦτον χρόνον εἰς τῶν συγγενῶν τοῦ Μινδόβγου, ὀνόματι Δεβμόντος, ἀπεδήμησε καί, πρὸς χαρὰν τῶν Πσκοβίων, ἀσπασάμενος παρ' αὐτοῖς τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν, τοσαύτης ἡξιώθη ἀγάπης, ὥστε, ἄκοντος τοῦ Ἱεροσλάβου, ἀνηγόρευσαν αὐτὸν ἡγεμόνα καὶ ἔδωκαν αὐτῷ στρατὸν πρὸς ἐκπόρθησιν τῆς Λιθουανίας. Ὁ Δεβμόντος ἐδικαίωσε τὴν ἐμπιστοσύνην ταύτην διὰ τε τῶν γενναίων ἀγώνων καὶ τοῦ κατὰ τῶν συμπατριωτῶν αὐτοῦ μίσους· ἐλεηλάτησε τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Γερδένου, ἡγεμόνος τῆς Λιθουανίας, ἠχμαλώτισε τὴν γυναῖκα μετὰ τῶν δύο αὐτοῦ υἱῶν καὶ ἐνίκησεν αὐτὸν κατὰ κράτος παρὰ τῷ Δουίνα, ἔνθα πλῆθος Λιθουανῶν ἐπνίγη, ὁ δὲ Γέρδενοσ αὐτὸς μόλις ἐσώθη φυγών. Οἱ οὖν Πσκοβιοί, ἐκθειάζοντες τὴν ἀνδρείαν τοῦ Δεβμόντου, ἔβλεπον ἐνθουσιωδῶς τὴν χριστιανικὴν αὐτοῦ εὐσέβειαν· διότι ἀπένεμε μετριοφρόνως τὴν νίκην μόνῃ τῇ προστασίᾳ τοῦ Ἀγίου Λεοντίου, καθ' ὅσον ἐπὶ τῆς ἑορτῆς τοῦ μάρτυρος τούτου κατεπάλαισε τοὺς ἐχθρούς.

Τῷ 1266.

Τῷ 18 Ἰου-
νίου.

Ἐν τούτοις ὁ Ἱεροσλάβος, ἐξοργισθεὶς κατὰ τῆς τόλμης τῶν Πσκοβίων, αὐτοδικαίως προβάντων εἰς ἐκλογὴν ἀλλοδαποῦ ἡγεμόνος, διεβουλεύετο τὴν ἔξωσιν τοῦ Δεβμόντου· δι' ὃ ἤγαγε μὲν τὸν στρατὸν τῆς Σουσδαλίας εἰς Νοβογόροδον, ἠναγκάσθη ὅμως ἔν' ἀποπέμψῃ αὐτὸν εἰς τὰ ἴδια· διότι οἱ Νοβογορόδιοι οὐδ' ἀκοῦσαι ἤθελον περὶ τοῦ ἐμφυλίου τούτου πολέμου, εἰπόντες· Ὁ φίλος ἄρα τῆς ἀγίας Σοφίας ἔσται πολέμιος τῷ Πσκοβῷ; Ὁ Ἱεροσλάβος ἐπανῆλθεν εἰς Βλαδίμιρον, καταλιπὼν ἐν Νοβογορόδῳ τὸν ἀνεψιὸν Ἰούριον τὸν Ἀνδρέου, οὗ ἡγεμονεύοντος, ἀπετεφρώθη τὸ πλεῖστον τοῦ Νοβογορόδου. Οὕτως ἡ

Τῷ 1267.

Τῷ 13 Μαΐου.

συνοικία τοῦ Νερέβου ἐξηφανίσθη ἐντελῶς, πολλοὶ δὲ τῶν πολιτῶν, καὶ δὴ καὶ τὰ ἐν τῷ λιμένι ἐμπορικὰ πλοῖα μετ' ἐμπορευμάτων, κατεκάησαν. Κατὰ δὲ τὸν χρονολόγρον, ὁ Βόλχοβος ἐφαίνετο φλεγόμενος, ἐν ὀλίγαις ὥραις οἱ πλοῦσιοι τῶν πολιτῶν ἐπτώχευσαν, οἱ δὲ πένητες ἐπλούτησαν διαρπάζοντες ἐν τῇ γενικῇ ταραχῇ τὰ ἀλλότρια.

Ἡ συμφορὰ αὕτη οὐδόλως ἀνέστειλε τὰς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις τῶν Νοβογοροδίων· διότι ὁ στρατὸς αὐτῶν ἐνωθεὶς μετὰ τῶν Πσκοβίων, ἐξεστράτευσεν, ἀρχηγοῦντος τοῦ Δεβμόντου, κατὰ τῆς Λιθουανίας, ἐνθα βλάψαντες σφόδρα τὸν ἐχθρὸν, ἐπανῆλθον ἀσινεῖς· ἀλλ' ἕτερος στρατὸς πολιορκήσας τὸ Βεσεμβέργον, ἦτοι τὸ Ῥακοβόρον ἐν Ἑστωνίᾳ, ὑπέϊκον τοῖς Δανοῖς, ἀπέτυχε τῆς ἀλώσεως. Διὸ οἱ Νοβογοροδιοὶ, ποθοῦντες τὴν ἐπανόρθωσιν τῆς ἀποτυχίας ταύτης, εὔρον ἐπιτηδεῖους τεχνίτας καὶ προσέταξαν αὐτοῖς ἵνα κατασκευάσωσιν ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Ἀρχιερέως μεγάλας πολιορκητικὰς μηχανὰς πρὸς προσβολὴν τῶν τειχῶν, μεταπέμψοντο Δημήτριον τὸν Ἀλεξάνδρου μετὰ στρατοῦ ἐκ Περεασλάβου, Δεβμόντον τὸν τοῦ Πσκοβου, ἀνέμενον δὲ καὶ τὸν Μέγαν Ἡγεμόνα, πλὴν ὁ Ἰαροσλάβος ἐπεμψεν αὐτοῖς τοὺς δύο υἱοὺς Σβιατοσλάβου καὶ Μιχαήλ. Ἀλλ' ἐτοίμου τῆς στρατιᾶς οὔσης πρὸς ἐκστρατείαν, ἀφίκοντο εἰς Νοβογορόδον κατὰ σκοποὶ τοῦ Γερμανικοῦ τάγματος, καλούμενοι πρεσβευταὶ τῆς Ῥήγας, Φελλίνου καὶ Δορπάτου καὶ εἶπον τοῖς ἡμετέροις ἡγεμόσιν, ὅτι οἱ Λιβονοὶ ἰππόται ἐπεθύμουν τῆς τηρήσεως τῆς μετ' αὐτῶν φιλίας καὶ ὅτι οὐδόλως διενσοῦντο ἵνα βοηθῶσιν τοῖς Δανοῖς καὶ ἀναμιχθῶσιν ἐν ταῖς ὑποθέσεσι τούτων μετὰ τῶν Ῥώσων, πρὸς ἀπόδειξιν δὲ τῆς

Πόλεμος ἐν
Λιβονίᾳ.

ἀληθείας τῶν διαβεβαιώσεων τούτων ὤμοσαν οἱ πρεσβευταί. Ἄλλὰ καὶ εὐπατρίδης τις Νοβογορόδιος, πεμφθεὶς πρὸς τοὺς Ἐπισκόπους καὶ ἀξιωματικοὺς τῶν εὐγενῶν τοῦ Θεοῦ (οὕτως ἐκαλοῦντο παρ' ἡμῶν οἱ Λιβονοὶ ἱππῶται) ἔλαβε παρ' αὐτῶν τὸν αὐτὸν ὄρκον. Οὕτως οἱ Ῥῶσσοι, θεωροῦντες τοὺς Γερμανοὺς ὡς φίλους, ἤλπιζον ὅτι νικήσουσιν εὐχερῶς τοὺς Δανοὺς καὶ ἐπορεύθησαν κατὰ τοῦ Βεσεμβέργου διὰ τριῶν ὁδῶν, πορθοῦντες πᾶν τὸ προστυχὸν χωρίον. Μαθόντες δ' ὅτι πολλοὶ τῶν κατοίκων ἦσαν κεκρυμμένοι μετὰ τῆς ἑαυτῶν οὐσίας ἐν τινι ἀπροσίτῳ ἄντρῳ, κατέκλυσαν αὐτὸ δι' ὑδραυλικῆς τινος μηχανῆς, ὅθεν οἱ ἄθλιοι Ἔστονοὶ ἐξελθόντες ἐξ ἀνάγκης κατεκερματίσθησαν ἅπαντες. Πᾶσαν τὴν εὐρεθεῖσαν λείαν οἱ Νοβογορόδιοι παρέδωκαν τῷ ἡγεμόνι Δημητρίῳ. Ἦδη δὲ προσεγγίζοντος τοῦ Ῥωσσικοῦ στρατοῦ καὶ κατεσκηνωμένου περὶ τὸν Κέγολην, αἴφνης ἀναφαίνονται ἰσχυρὰ Γερμανικὰ συντάγματα, ὧν ἡγεῖτο αὐτὸς ὁ μέγας ταξιάρχης Ὅθων ὁ τοῦ Ῥοδενστεῖν καὶ ὁ Ἐπίσκοπος τοῦ Δορπάτου Ἀλέξανδρος, ἐκστρατεύοντες ἐπιόρχως ὑπὲρ τῶν Δανῶν. Οἱ οὖν Νοβογορόδιοι, ἐννοήσαντες, ὅτι ἦν ἀνάγκη πολέμου, διέβησαν ἀμελλητὶ τὸν ποταμὸν καὶ παρετάχθησαν κατὰ τοῦ σιδηροῦ Γερμανικοῦ τάγματος. Μιχαὴλ ὁ Ἱαροσλάβου ἦρχε τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος, τῆς δὲ δεξιᾶς Δεβμόντος ὁ τοῦ Πσκόβου, ὁ Δημήτριος καὶ ὁ Σβιατοσλάβος. Ἡ μάχη ἤρξατο κρατερὰ ἐκατέρωθεν. Οὕτε οἱ πατέρες ἡμῶν, λέγει ὁ χρονογράφος, οὐδ' οἱ προπάτορες εἶδον τοιαύτην σφαγὴν. Οἱ Νοβογορόδιοι, συμπλακέντες μετὰ τῆς ἐπιλέκτου Γερμανικῆς φάλαγγος, ἐπιπτον σιχηδόν. Ὁ χάθεδρος Μιχαὴλ καὶ πολλοὶ τῶν ἀξιωματι-

Τῷ 1268.
Τῇ 28 Ἰαννουαρίου.

Τῇ 18 Φεβρουαρίου.

κῶν ἔπεσον ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, ὁ χιλιάρχος, Κοδράτος τοῦνομα, ἠφανίσθη ἐν τῇ συμπλοκῇ, ὁ δὲ ἡγεμῶν Ἰούριος ὁ Ἀνδρέου ἐτράπη εἰς φυγὴν· ἀλλ' οἱ στρατοὶ Πσχόβου καὶ Λαγόδας συνελθόντες ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἠγωνίζοντο κοινῇ, ἕως οὗ τελευταῖον ὁ ἡγεμῶν Δημήτριος καὶ οἱ Νοβογορόδιοι ἀνατρέψαντες τὸν ἐχθρὸν, κατεδίωξαν ἑπτὰ βέρστια μέχρις αὐτῆς τῆς πόλεως. Ἄλλ' ἐπανελθόντες εἰς τὸν τόπον τῆς μάχης εἶδον ἔκπληκτοι ἕτερον Γερμανικὸν σύνταγμα, τὰς ἀποσκευὰς τοῦ Ῥωσικοῦ στρατοῦ ληϊζόμενον. Ἐν τούτοις ἐπῆλθεν ἡ ἑσπέρα, οἱ δ' ἀρχηγοὶ, φρονίμως ποιούντες ἔκρινον προσφορωτέραν τὴν ἀναβολὴν, ὅπως μὴ φονεύωσιν ἐν νυκτερινῇ συμπλοκῇ τοὺς συστρατιώτας ἀντὶ τῶν πολεμίων. Καὶ ὅμως μόλις καὶ μετὰ πολλοῦ μόχθου ἀνεχαίτισαν τὸν θερμουργὸν στρατὸν αὐτῶν μέχρι τῆς πρωΐας· οἱ ἱππῶται ὅμως ὠφελούμενοι ἐκ τοῦ σκότους τῆς νυκτός, ἀπεχώρησαν. Οἱ δὲ Ῥῶσοι παραμείναντες ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας αὐτόθι ὡς νικηταί, ἐπανῆλθον οἴκαδε· διότι, ὑποστάντες μεγάλην φθορὰν, ἦσαν ἀνίκανοι περὶ τὴν ἐκπολιόρκησιν τῶν πόλεων. Ἀντὶ δὲ λαφύρων, ἐκόμισαν τὰ πτώματα τῶν περιφανῶν εὐπατριδῶν, ἐν οἷς καὶ τὸ τοῦ καθέδρου Μιχαήλ, ὅπερ ἐνεταφίασαν ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀγίας Σοφίας. Ὁ ἐνδοξος θάνατος αὐτοῦ ἐτιμήθη διὰ δακρύων παντός τοῦ λαοῦ τοῦ Νοβογορόδου· ἐξελέχθη δ' ἀντ' αὐτοῦ ὁ Παδσαῆς, ἀλλ' ἡ τοῦ χιλιάρχου θέσις ἦν κενή· διότι ὁ λαὸς ἠγνόει ἔτι τὴν ἔκβασιν τῆς μάχης ταύτης. Ἐπὶ πολὺν χρόνον ἀνεμιμνήσκοντο ἐν Νοβογορόδῳ καὶ Ῥήγα ταύτης. Κατὰ δὲ τοὺς Λιβονοὺς Ἱστορικοὺς, πενταχισχίλιοι μὲν τῶν Ῥώσων, ἐκ δὲ τῶν Γερμανῶν χίλιοι τριακόσιοι πεντήκοντα ἔπεσον ἐπὶ

τοῦ πεδίου τῆς μάχης, ἐν οἷς καὶ ὁ Ἐπίσκοπος Δορπάτου.

Ἐξωργισμένος κατὰ τῶν Ῥώσων, ὁ μέγας Ταξiάρχης τοῦ Λιβονικοῦ τάγματος ἐκινήθη ἐκ νέου μετὰ στόλου καὶ στρατοῦ κατὰ τῆς ἐπαρχίας τοῦ Πσκόβου, ἐνέπρησε τὸ Ἰσβόρσκον, ἐπολιόρκησε τὸ Πσκόβον καὶ ἐμελέτα τὴν ἐντελῆ τούτου κατεδάφισιν, ἔχων πολλοὺς κριοὺς καὶ ὀκτωκαίδεκα χιλιάδας στρατιωτῶν, δύναμιν λόγου ἀξίαν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ. Ὁ δ' Ὀθων ἠπέλπει πρὸ πάντων τιμωρίαν τῷ Δεβμόντῳ, ὡς μὴ μόνον τῇ Λιθουανίᾳ φοβερῶ καταστάντι, ἀλλὰ καὶ τοῖς ὁμόροις Γερμανοῖς, ὧν πρὸ μικροῦ ἤδη κατέθραυσεν ἀπόσπασμα ἐπὶ τῶν μεθορίων. Ἄλλ' ὁ ἀτρόμητος Δεβμόντος μετὰ τὴν ἐξέτασιν τῆς δυνάμεως τῶν πολεμίων, παρασκευαζόμενος εἰς μάχην, συνήγειρε τὸν ἑαυτοῦ στρατὸν ἐν τῷ ναῶ τῆς Ἀγίας Τριάδος καὶ καταθείς τὸ ξίφος αὐτοῦ πρὸ τοῦ θυσιαστηρίου, ἤχητο ὅπως πᾶσαι αἱ πληγαὶ αὐτῶν ἀποβῶσι θανατηφόροι τοῖς ἐχθροῖς. Λαβὼν δ' ὕστερον τὴν εὐλογίαν τοῦ Ἡγουμένου Ἰσιδώρου, περιζώσαντος αὐτὸν ἰδίαις χερσὶ τὸ ξίφος, κατέπληξε διὰ νέων ἡρωϊκῶν ἀγώνων τοὺς Πσκοβίους καὶ ἠξιώθη τῆς ἀγάπης αὐτῶν· μαχόμενος δ' ἐπὶ δέκα ὀλοκλήρους ἡμέρας πρὸς τοὺς Γερμανοὺς ἐτραυματίσε καὶ τὸν ἀρχηγόν. Ἐπειδὴ δ' ἐν τούτοις ἐπῆλθον οἱ Νοβογορόδιοι καὶ ὁ ἡγεμὼν Ἰούριος ὁ Ἄνδρέου, ἠναγκάσθησαν οἱ ἱππῶται εἰς ἀποχώρησιν ὀπισθεν τοῦ Μεγάλου (ποταμοῦ)· ἀλλὰ, γενομένων μετ' οὐ πολὺ διαπραγματεύσεων, διωμολογήθη εἰρήνη, ὡς ὁ πόλεμος οὗτος οὐδὲν ἕτερον ἔσχεν ἀποτέλεσμα, ἢ τὴν ἀπώλειαν πολλῶν ἀνδρῶν ἐκατέρωθεν.

Τότε ὁ Μέγας Ἡγεμὼν Ἰαροσλάβος ἦλθεν εἰς

(Ν. Καραμζ. Τομ. 4.)

Τῆ 1269.

Τῆ 23 Ἀπριλίου.

Νοβογόροδον καὶ ἀγανακτῶν κατὰ πολλῶν ὑπαλλήλων, αἰτίων τοῦ φονικοῦ τούτου πολέμου, ἀπήτησε τὴν ἀντικατάστασιν αὐτῶν, ἄλλως τε ἐπιηπεῖλει τὴν ταχεῖαν αὐτοῦ ἀναχώρησιν ἐκ τῆς πρωτευούσης, εἰ μὴ εἰσηκούετο. Οἱ δὲ πολῖται, ἀρνούμενοι ὀριστικῶς τὸ πρῶτον, ἰκέτευσαν αὐτὸν ἵνα μείνη παρ' αὐτοῖς· διότι ἡ μετὰ τῶν Γερμανῶν συνομολογηθεῖσα εἰρήνη ἐφαίνετο αὐτοῖς ἐφήμερος. Ἀλλὰ μαθόντες μετ' οὐ πολὺ, ὅτι ὁ ἡγεμὼν ὄντως ἐγκατέλιπεν αὐτοὺς, ἀπέστειλαν κατόπισθεν αὐτοῦ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον, ὃς, καταλαβὼν αὐτὸν, ἔπεισεν ἵνα ἐπανέλθῃ ἐκ Βρονιτσῶν. Καὶ οἱ μὲν ἐν τέλει διετήρησαν τὴν ἀρχὴν, οἱ δὲ πολῖται, χαριζόμετοι τῷ ἡγεμόνι, ἐξελέξαντο χιλίαρχον τὸν Ῥατιβόρον, ἀγαπώμενον τὰ μάλιστα ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ἤρξαντο τῶν πολεμικῶν προπαρασκευῶν. Οἱ κληροῦχοι ἡγεμόνες τῆς Σουδαλίας καὶ τὰ στρατεύματα τοῦ Ἱαροσλάβου συνηθροίσθησαν ἐν Νοβογορόδῳ, ἔνθα ἦλθεν ὡσαύτως ὁ Τάταρος Ἀμραγάνος, μέγας τοποτηρητῆς τοῦ Χάνου ἐν Βλαδιμίρῳ, ὃς, συμβουλευόμενος, ὡς φαίνεται, ἐν ταῖς συνελεύσεσιν, ἐνέκρινε τὴν προτεινομένην ὑπὸ τῶν Ῥώσων ἐκστρατεῖαν κατὰ τοῦ Ῥεβέλ· ἀλλ' οἱ Δανοὶ καὶ Γερμανοὶ, ἀπειρηκότες διὰ τὰς γενομένας ζημίας, ἀπεποιήθησαν νέον πόλεμον, οἴκοθεν δὲ παραχωρήσαντες ἡμῖν τὰς ὄχθας τοῦ Ναρόβα, ἐξιλέωσαν τὸν Ἱαροσλάβον.

Τοποτηρηταὶ
Χανῶν.

Ἀφέντος τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος τὴν Ἑστωνίαν ἤσυχον καὶ βουλευομένου, ἵνα ὀδηγήσῃ τὸν στρατὸν εἰς Καρελίαν πρὸς παγίωσιν τῆς κυριαρχίας αὐτοῦ, οἱ Νοβογορόδιοι ἰκέτευσαν, ὅπως ἀφῆ ἡσύχους τοὺς δυστυχεῖς αὐτοὺς ἀνθρώπους· διὸ ὁ ἡγεμὼν διέλυσε τὸν στρατὸν, ὡς οὐδένα προορῶν κίνδυνον. Βεβαιωθεὶς

ὅμως περὶ τῆς πίστεως ἀρχόντων τινῶν, ἴσως δὲ καὶ περὶ τῆς προστασίας τῶν Τατάρων, παρέβαινε πολλάκις τοὺς ὅρους τῆς μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν Νοβογοροδίων συνθήκης, ὅτε μὲν ὡς κυριάρχης προσφερόμενος, Τῷ 1270. ἀπόλυτος, ὅτε δὲ ὀλιγωρῶν αὐτῶν γογγυζόντων. Ἄλλ' αὐξηθείσης τῆς γενικῆς δυσαρεσκείας, ὁ Ἰαροσλάβος ἐξεπλάγη ποτε, ἀκούσας τοῦ κώδωνος τῶν συνελεύσεων· διότι ἐπῆλθεν ἡ τρομερὰ ὥρα τῆς ἐκδικήσεως τοῦ λαοῦ, οἱ δὲ πολῖται ἔτρεχον πανταχόθεν ἄθροοι εἰς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν περὶ τῆς τύχης τῆς πατρίδος βουλευσόμενοι. Τὸ πρῶτον δὲ ψήφισμα τῆς θορυβώδους ταύτης συνελεύσεως ἐπέβαλλε τὴν ἐξορίαν τοῦ Ἰαροσλάβου καὶ τὴν ποινὴν τῶν φίλων αὐτοῦ· καὶ ἐκ τούτων ὁ μὲν πρῶτος ἐθανατώθη, οἱ δὲ λοιποὶ κατέφυγον εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἀγίου Νικολάου, ἢ εἰς τὸν Ἰαροσλάβον παρὰ τὸ Γορόδετσον, ἐγκαταλείψαντες τὰς ἑαυτῶν οἰκίας πρὸς διαρπαγὴν τοῦ λαοῦ, ὃς ἄρδην αὐτὰς ἀνέσκαψεν.

Τὸ κατὰ Ἰαροσλάβου ψήφισμα ἐνεχειρίσθη αὐτῷ ἐν ὀνόματι τοῦ Νοβογορόδου, ἔχον οὕτω· « Διὰ τί » κατενοσφίσθης τὴν αὐλὴν τοῦ Μορτκινίτσου; Διὰ τί » ἔλαβες ἀργύρια παρὰ τῶν εὐπατριδῶν Νικηφόρου, » Ῥωμανοῦ καὶ Βαρθολομαίου; Διὰ τί ἐκτοπίζεις τοὺς » εἰρηνικῶς μεθ' ἡμῶν διάγοντας ἄλλοδαπούς; Διὰ τί » οἱ μὲν ὀρνιθοθηραὶ σου ἀρπάζουσιν ἀφ' ἡμῶν τὸν Βόλ- » χοβον, οἱ δὲ θηρευταὶ σου τοὺς ἀγρούς; Δεδόσθω τέλος » τῶν βιαιοπραγιῶν σου τούτων. Ὑπαγε ὅπου ἂν θέλῃς, » ἡμεῖς δ' εὐρήσομεν ἕτερον ἡγεμόνα. » Ὁ Ἰαροσλάβος ἐπεμψε τὸν υἱὸν καὶ τὸν χιλιάρχον εἰς τὴν συνέλευσιν διαβεβαιῶν αὐτὴν, ὅτι ἦν πρόθυμος ἵνα πράξῃ τὰ δόξαντα τῷ λαῷ· « Οὐχί, ἀπεκρίναντο οἱ πολῖται, οὐ

»θέλωμέν σε ἀποχώρησον, εἰ δὲ μὴ, ἐξορίζομέν σε πα-
 »ραχρῆμα.» Τότε δὲ ὁ μὲν Μέγας Ἡγεμῶν ἀπε-
 χώρησεν, οἱ δὲ Νοβογορόδιοι ἐπρέσβευσαν πρὸς Δη-
 μήτριον τὸν Ἀλεξάνδρου, πεποιθότες ὅτι οὗτος ἀνε-
 δέχεται τὴν ἡγεμονίαν αὐτῶν, ἀλλ' ἐκεῖνος ἠρνήσατο
 λέγων· « Οὐδόλως ἐπιθυμῶ θρόνου, ἀφ' οὗ κατεβι-
 »βάσθη ὁ θεῖός μου. »

Κατατεθλιμμένοι οἱ Νοβογορόδιοι ὑπὸ τῆς τοιαύτης
 ἀπαντήσεως, ἔμαθον συνάμα παρὰ τοῦ Βασιλείου, νεω-
 τέρου ἀδελφοῦ τοῦ Ἰαροσλάβου, ὅτι ὁ Μέγας Ἡγεμῶν,
 πνέων ὄργην, παρεσκευάζετο εἰς ἐκστρατείαν κατ' αὐ-
 τῶν μετὰ Μογολικῶν στρατευμάτων, μετὰ Δημητρίου
 τοῦ Περεασλάβου καὶ Γλέβη τοῦ Σμολένσκου, υἱοῦ
 Ῥοστισλάβου τοῦ Μιχαήλ. « Ἄλλ' ἐστὲ ἀτάραχοι, ἐπέ-
 »στειλεν αὐτοῖς ὁ Βασίλειος· διότι ἡ Ἀγία Σοφία ἐστὶν
 »ἡ πατρίς μου καὶ ἔτοιμός εἰμι ἵνα ὑπηρετήσω αὐτῇ
 »καὶ ὑμῖν. » Ὅθεν μετέβη εἰς τὴν πρεμβολήν, ὅπου
 ὁ φίλος τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος Ῥατιβόρος, χιλίαρ-
 χος τοῦ Νοβογορόδου, διήγειρε τὸν Χάνην κατὰ τῶν
 ὁμογενῶν αὐτοῦ, λέγων· « Οἱ Νοβογορόδιοί εἰσι πολέ-
 »μισί σου· ἐξήλασαν ἀτίμως τὸν Ἰαροσλάβον, κατέστρε-
 »ψαν τὰς ἡμετέρας οἰκίας, ἀπαιτοῦντες καὶ τὸν θά-
 »νατον ἡμῶν, ὡς φορολογούντων αὐτοὺς διὰ σέ. » Ὅ
 οὖν Χάνης ἐξαπατηθεὶς ἔπεμψε στρατὸν πρὸς καταστο-
 λὴν τῶν παρηκῶν, ἀλλὰ Βασίλειος ὁ Ἰαροσλάβου με-
 τέπεισεν αὐτὸν βεβαιῶν, ὅτι οἱ Νοβογορόδιοι οὐδέποτε
 ὕβρισαν τοὺς Μογόλους καὶ ὅτι δίκαιαί εἰσιν αἱ κατὰ
 τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος αἰτιάσεις αὐτῶν. Τότε δ' ὁ
 μὲν Χάνης ἀνεκάλεσε τὸν ἑαυτοῦ στρατὸν, ὁ δὲ
 Βασίλειος, προσενεγκὼν τοῖς Νοβογοροδίοις τοιαύτην
 ἔξοχον ὑπηρεσίαν, ἤλπιζεν ὅτι γενήσεται ἡγεμῶν αὐ-

τῶν. Ἄλλ' οἱ Νοβογορόδιοι ἔτοιμοι ἴν' ἀποθάνωσιν ὑπὲρ τῶν δικαίων τῆς ἐλευθερίας, περιέφραξαν τὴν πρωτεύουσαν αὐτῶν ἐκατέρωθεν δι' ὑψηλοῦ περιτειχίσματος, σωρεύσαντες δὲ τὰ σκεύη αὐτῶν ἐν τῷ μέσῳ τῆς πόλεως, ἐξεδέχοντο τοὺς πολεμίους.

Ὁ Ἱαροσλάβος, προβάς μέχρι τοῦ Γοροδίτσου, εἶδε πάντας τοὺς κατοίκους, πεζοὺς τε καὶ ἵππεις, ἐν τοῖς ὄπλοις· διὸ ὤρμησε κατὰ τῆς Ῥούσης, ἣν καταλαβὼν διὰ τοῦ στρατοῦ, ἐπεμφεν ἐκεῖθεν εἰς Νοβογόδορον εὐπατριδίην τινὰ, ταῦτα λέξοντα· « Ἐπι-
 » λανθάνομαι τῶν πρὸς ἐμὲ ὕβρεων, ἐγγυωμένων πάν-
 » των τῶν Ῥώσων ἡγεμόνων τὴν ἀκριβῆ ἐκπλήρω-
 » σιν τῶν ἡμετέρων συνθηκῶν. » Πρὸς ταῦτα δ' οἱ Νο-
 βογορόδιοι ἀπεκρίναντο διὰ πρεσβευτοῦ· « Ἡγεμόν, ἐκ-
 » ρύχθης ἐχθρὸς τῆς Ἀγίας Σοφίας. Ἄφες οὖν ἡ-
 » μᾶς ἡσύχους, εἰ δὲ μὴ, ἀποθανούμεθα ὑπὲρ τῆς
 » πατρίδος. Στερούμεθα μὲν ἡγεμόνος, ἀλλ' ἔχομεν
 » προστάτας τὸν Θεὸν, τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν Ἀγίαν
 » Σοφίαν. Σὲ δ' ἀποτρεπόμεθα. » Τούτων γενομένων πολυάριθμος στρατιὰ, συγκειμένη ἐκ τῶν στρατευμά-
 των τῆς Λαδόγας καὶ τοῦ Πσκόβου, τῆς Καρελίας, Ἰγγρίας καὶ τῶν Βοζανῶν, ἐπορεύθη πρὸς τὴν Ῥούσαν καὶ ἐστρατοπέδευσεν ἐπὶ τῆς ἐτέρας τῶν ὄχθων τοῦ ποταμοῦ, ἣ δὲ τοῦ Ἱαροσλάβου ἐπὶ τῆς ἀπέναντι. Μετ' ὀκταήμερον δ' ἀπραξίαν οἱ Νοβογορόδιοι ἔλαβον ἐπιστολὴν τοῦ Μητροπολίτου Κυρίλλου, προτρέποντος αὐτοὺς ἐν ὀνόματι τῆς παρίδος καὶ τῆς θρησκείας εἰς ἀποφυγὴν τῆς αἵματοχυσίας, ἐγγυωμένου πρὸς τοῖς ἄλλοις ὑπὲρ τοῦ Ἱαροσλάβου καὶ ἀναδεχομένου τὴν ἁμαρτίαν, εἰ, ὑπὸ τῆς ὀργῆς παραφερόμενοι, ὤμωσαν ὅτι οὐδέποτε εἰρηνεύσουσι μετὰ τοῦ Μεγάλου Ἡγε-

Μομφαὶ κατὰ
 τοῦ Μεγάλου
 Ἡγεμόνος.

Ειρήνη μετα
ξὺ τῶν Νοβο-
γοροδιῶν καὶ
Ἰαροσλάβου.

μόνος. Οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ ἐναρέτου τούτου γέρον-
τος συνεκίνησαν τοὺς Νοβογοροδιούς· ὅθεν ἐλθόντες
οἱ πρεσβευταὶ τοῦ Ἰαροσλάβου εἰς τὸ στρατόπεδον
συνετέλεσαν τὸ ἀγαθὸν τῆς εἰρήνης ἔργον διὰ συνθή-
κης, ἣν ὁ Ἡγεμὼν ἐπεκύρωσεν ἀσπασάμενος τὸν Ἀ-
γιον Σταυρόν. Ταύτην δέ, σωζομένην ἐν τοῖς ἡμετέ-
ροις ἀρχείοις καὶ μηδὲν σχεδὸν τῆς προτέρας διαφέ-
ρουσαν ἐκτός τινων προσθηκῶν, παρενείρομεν ἐνταῦθα.
« Ἡγεμὼν Ἰαροσλάβε, ἀπόθες τὴν κατὰ τοῦ Ἄρ-
» χιεπισκόπου, τοῦ καθέδρου καὶ πάντων τῶν ἀν-
» δρῶν τοῦ Νοβογορόδου ὀργήν, μὴ ἐκδικούμενος αὐ-
» τοὺς, εἴτε δίκη, εἴτε λόγῳ, εἴτε ἔργῳ. Μὴ πίστευε
» ταῖς συκοφαντίαις, παραδεχόμενος τὰς διαβολὰς τῶν
» δούλων κατὰ τῶν κυρίων. Ἀπόδος τὴν ἐλευθερίαν καὶ
» τὰ ἀγαθὰ τοῖς πρεσβευταῖς καὶ τοῖς ἡμετέροις ἐμπό-
» ροις, κρατουμένοις ἐν Κοστρομαῖ καὶ ἐν ἄλλαις πό-
» λεσι τῆς χώρας Νιζοβίας. Ἀπόλυσον ὡσαύτως τοὺς
» κατὰ τὸν πόλεμον αἰχμαλωτισθέντας καὶ τοὺς ὀφει-
» λέτας τοῦ Νοβογορόδου, κρατηθέντας ἐν Τορζέκῳ
» ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος Ἰουρίου τοῦ Ἀνδρέου, εἴτε οὗτοι
» ὀφείλουσί σοι, εἴτε τῇ ἡγεμονίδι καὶ τοῖς εὐπατρίδαις,
» ἵνα ὁ μὲν ἔμπορος ἐπανέλθῃ εἰς τὴν ἑαυτοῦ ἑκατο-
» στὴν (α), ὁ δὲ χωρίτης εἰς τὸν ἴδιον δῆμον. Μὴ δια-
» μέριζε τοὺς φόρους τῆς ἐπικρατείας. Ἀποκατάστη-
» σον τὴν σύμβασιν τοῦ πατρός σου, ἣν ἀφείλες ἡμῶν·
» ἀντὶ δὲ νέων θεσπισμάτων, ἃ σὺ ἐνομοθέτησας,
» ἰσχυέτωσαν τὰ πρῶτα τοῦ Ἰαροσλάβου καὶ Ἀλεξάν-
» δρου. Μὴ ἔμπορεύου ἐν τῇ Γερμανικῇ αὐλῇ, ἢ διὰ τῶν

(α) Οἱ ἔμποροι διηροῦντο εἰς ἑκατοστίας, ὧν ἑκάστη εἶχεν ἴδιον
διοίκησιν.

» ἡμετέρων ἐμπόρων. Μὴ κλεῖτε τὴν αὐλήν, μήτε πέμ-
 » πε ἐκεῖσε τοὺς εἰσπράκτορας. Τὸ τέμενος τῆς Ἀγίας
 » Σοφίας ἔστω ἀναπαλλοτρίωτον κτῆμα τοῦ ναοῦ. Οἱ
 » Νοβογορόδοι ἔμποροι δικαζέσθωσαν ἐν τῇ χώρᾳ τῆς
 » Σουδαλίας, οἱ δ' ἡμέτεροι ἐμπορευέσθωσαν αὐτόθι
 » ἐλευθέρως, κατὰ τὰ ὑπὸ τοῦ Χάνου θεσπισθέντα.
 » Εἰσπράττου μὲν ἐκεῖ τοὺς φόρους, ἐν δὲ ταῖς χώραις
 » τοῦ Νοβογορόδου μὴ ἀνέγειρε τελωνεῖον. Οἱ δικα-
 » σται ἀρξάσθωσαν τῆς περιοδείας αὐτῶν ἀπὸ τῆς ἡ-
 » μέρας τοῦ Ἀγίου Πέτρου κτλ.» Ἐπὶ τοῦ λευκοῦ μέ-
 ρους τοῦ χάρτου τούτου, ἐφ' οὗ ὑπῆρχε μολυβδίνη
 σφραγίς, γέγραπται, ὅτι ὁ Τσεβγού καὶ Βάγγης, ἀ-
 πεσταλμένοι ὑπὸ τοῦ Χάνου τῶν Τατάρων, ἦλθον εἰς
 Νοβογόροδον κομίσαντες τὴν ἐπιταγὴν τοῦ Χάνου ὑ-
 πὲρ τῆς ἀναβάσεως τοῦ Ἱεροσλάβου εἰς τὸν Θρόνον.
 Τοσαύτη ὑπῆρξεν ἡ δουλικὴ ὑποταγὴ τῶν Ῥώσσω
 ἡγεμόνων.

Ὁ Ἱεροσλάβος διέτριψεν ἐπὶ τινὰς μῆνας ἐν Νοβο-
 γορόδῳ. Μὴ τιμῶν δὲ τὸν Δεβμόντον, ὤρισε πρὸς
 καιρὸν τοῖς Πσκοβίοις ἡγεμόνα Ἀἰγοῦστον τινα, τὸν
 δὲ χειμῶνα ἀνεχώρησεν εἰς Βλαδίμιρον, ἀφίεις ἐν Νο-
 βογορόδῳ τοποτηρητὴν Ἀνδρέαν τὸν Βρατισλάβου. Ἡ
 τῆς Σουδαλίας Μεγάλῃ Ἡγεμονίᾳ ἀπήλαυεν ἄκρας ἡ-
 συχίας, ὅπερ ἐστὶν, ἔφερεν ἀταράχως τὸν ζυγὸν τῆς
 δουλείας· ὁ δὲ λαὸς ἠὺχαρίσται τῷ Θεῷ, ὡς κουφισθέν-
 των τῶν δεινῶν αὐτοῦ, καθ' ὅσον ὁ διάδοχος τοῦ Χά-
 νη, ἥτοι τοῦ βασιλέως Βέρκα, ἀδελφὸς τούτου, ὀνό-
 ματι Μαγγού — Τιμούρ, ἀπήλλαξε τοὺς Ῥώσσω
 τῆς βίας τῶν δημοσιωνῶν Χαραζίων. Ἀβουλγάσης δὲ,
 Μογόλος ἱστορικὸς, ἐπαινεῖ μὲν τὴν ἀγγλίνοιαν τοῦ Τι-
 μούρ, ἀλλ' αὕτη οὐδόλως ἐξημέρου τὴν θηριώδη αὐτοῦ

καρδίαν, τὴν δὲ μνήμην τοῦ Χάνου τούτου ἐπεσφράγισεν ἐν τοῖς ἡμετέροις χρονικοῖς τὸ αἶμα τοῦ Ῥωμανοῦ, ἡγεμόνος τῆς Ῥεζάνης, ἀγαθοῦ υἱοῦ τοῦ Ὀλέγου, μαρτυρήσαντος ἐν τῇ παρεμβολῇ· διότι ὁ Χάνης Βέρκας, συνδιαλεγόμενος κατὰ τινα εὐκαιρίαν μετὰ τῶν

Οἱ Τάταροι ἀσπάζονται τὴν Μωαμεθανικὴν θρησκείαν.

ἐμπόρων τῆς Βουχαρίας περὶ θρησκείας, τοσοῦτον κατεγοητεύθη ὑπὸ τῶν δογμάτων τοῦ Κορανίου, ὥστ' ἐκηρύχθη τοῦ λοιποῦ ἐνθερμος Μωαμεθανός. Τὸ δὲ παράδειγμα αὐτοῦ ἐχρησίμευσεν ὡς νόμος τοῖς πλείστοις τῶν Μογόλων, ὡς ἀδιαφερόντων πρὸς τὴν ἀρχαίαν αὐτῶν εἰδωλολατρείαν. Ἐπειδὴ δὲ πᾶσα νέα θρησκεία παράγει συνήθως ἐνθουσιώδεις τινὰς καὶ δεισιδαίμονας, οἱ πρότερον ἀνεξίθρησκοι Τάταροι ἐγένοντο καὶ διάπυροι ζηλωταὶ τῆς ὑποτιθεμένης θειότητος τοῦ Κορανίου. Καὶ ὁ μὲν ἡγεμὼν Ῥωμανὸς ἴσως ἐλάλησεν ἀπερισκέπτως περὶ τῆς πωρώσεως ταύτης τοῦ νοῦς, ἀλλὰ πρὸς τὸν Τιμούρ ἐσυκοφαντήθη ὡς ὕβριστῆς τοῦ νόμου τῶν Μογόλων· διὸ ἀπολογούμενος ἐξ ἀνάγκης ὑπὲρ τῆς ἑαυτοῦ ἀθωότητος, ἀπεποιήθη τὴν προδοσίαν τῆς ἑαυτοῦ συνειδήσεως· διὸ ἐλάλησε μετὰ τοσαύτης παῤῥησίας, ὥστε, παροργισθέντες οἱ βάρβαροι, ἀπεστόμωσαν καὶ ἐξήρθρωσαν τὸν ἀτυχῆ τοῦτον ἡγεμόνα, δείραντες δὲ αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν, ἐπέπηξαν ἐπὶ δόρατος. Καὶ οἱ μὲν Ῥῶσσοι ἔκλαιον, ἀλλὰ παρεμυθοῦντο ἐπὶ τῇ καρτερίᾳ τοῦ δευτέρου τούτου Μιχαήλ, ἀναλογιζόμενοι, ὅτι ὁ Θεὸς οὐκέτι ἐγκατέλιπε χώραν, ἧς οἱ ἡγεμόνες, καταφρονοῦντες τῆς δόξης τοῦ κόσμου τούτου, ἀποθνήσκουσι τοσοῦτον γενναίως ὑπὲρ τῆς Ἀγίας αὐτῶν Πίστεως.

Τῇ 10 Ἰουλίου.

1272.

Θάνατος τοῦ Ἰαροσλάβου.

Ὁ Μέγας Ἡγεμὼν Ἰαροσλάβος, μιμούμενος τὸν ἑαυτοῦ πατέρα καὶ Ἀλέξανδρον τὸν Νεβαϊκόν, ἐσπού-

δαζεν ἐκ παντός τρόπου ὅπως εὐαρεστῇ τῷ Χάνῃ, καὶ ἀπέθανεν ὡς ἐκεῖνος, ἐπανερχόμενος ἐκ τῆς παρεμβολῆς, ἐνθα μετέβη μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ Βασιλείου καὶ τοῦ ἀνεψιοῦ Δημητρίου τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ὁ νεκρὸς αὐτοῦ μετεκομίσθη εἰς Τβέρην, ὅπου καὶ ἐτάφη. Οἱ χρονογράφοι οὐδὲν ἀναφέρουσι περὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἡγεμόνος τούτου, εἰκάζομεν δὲ μόνον, ὅτι ὁ Ἰαροσλάβος, μὴ ἀρκούμενος τῇ περιορισμένῃ ἐξουσίᾳ, οὐδὲ διὰ τολμηρᾶς ἀποφάσεως ἐστήριξε τὴν ἀπόλυτον. Ἀδικῶν δὲ τὸν λαόν, ἐγένετο ἐπίμεμπτος. Ἄλλ' οὐδ' ὡς πολεμικὸς διέπρεπεν, ὡς μὴ ἀναλαβὼν αὐτὸς οὗτος τὴν διοίκησιν τοῦ στρατοῦ, ὅτε πρὸς τοὺς Γερμανοὺς ἐμάχετο. Ἀνάξιός ἐστιν ὡσαύτως καὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ φιλοπάτριδος, ὡς ὀπλίσας τοὺς Μογόλους κατὰ τοῦ Νοβογορόδου.

Ἐνταῦθα ἀνήκει ἡ διήγησις παντοίων ἀξιολόγων συμβεβηκότων τῶν χρόνων τοῦ Ἰαροσλάβου· διότι ἐπὶ τοῦ κυριάρχου τούτου συνέπεσον μεταβολαὶ τινες ἐν ταῖς ἰδιαιτέrais κληρουχίαις τῆς Μεγάλης Ἡγεμονίας. Βασίλειος ὁ Βσεβολόδου, ἕγγονος τοῦ Κωνσταντίνου, ἀποθανὼν τῷ 1249, κατέλιπεν ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς ἐπαρχίας Ἰαροσλάβου τὴν σύζυγον αὐτοῦ Ξενίαν καὶ τὴν νεαρὰν θυγατέρα Μαρίαν, νυμφευθεῖσαν κατόπιν Θεόδωρον τὸν Ῥοστισλάβου τοῦ Μαύρου, ἐγγόνου Μστισλάβου τοῦ Δαβίδ, ἡγεμόνος τοῦ Σμολένσκου, κληροῦχον ἡγεμόνα τοῦ Μοζαίσκου. Ὁ Θεόδωρος, νομίζων ἑαυτὸν ἡδίκημένον ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων ἀδελφῶν Γλέβη καὶ Μιχαήλ, μετέβη εἰς Ἰαρόσλαβον, κληρουχίαν τῆς συζύγου αὐτοῦ καὶ συνηγεμόνευσε τῇ πενθερᾷ. Νεώτεροι δὲ χρονογράφοι πρὸς τῇ διηγήσει ταύτῃ προστιθέασι καὶ τὰ ἑξῆς· «Ὁ Θεόδωρος, παραμένων

Μεταβολαὶ ἐν
ταῖς κληρου-
χίαις.

«Ο ἡγεμὼν
Θεόδωρος
γαμβρὸς τοῦ
Χάνη.

» ἐν τῇ παρεμβολῇ, τοσοῦτον κατέθελεξε τὴν βασίλισσαν
» τῶν Μογόλων διὰ τὸ ἀρρένωπὸν αὐτοῦ κάλλος καὶ
» τὴν σύνεσιν, ὥστε αὕτη ἤθελεν ἵνα νυμφεύσῃ αὐτὸν
» μετὰ τῆς θυγατρὸς. Τὸν αὐτὸν δὲ χρόνον, ἀποθανού-
» σης τῆς Μαρίας ἐν Ἰαροσλάβω, ὁ λαὸς ἀνηγόρευσε
» τὸν υἱὸν αὐτῆς ὡς ἡγεμόνα τῆς ἐπικρατείας, μὴ ὑ-
» πακούων τῷ Θεοδώρῳ, ὃς, στερηθεὶς οὕτω τοῦ θρόνου
» καὶ τῆς συζύγου, συνήνεσεν ἵνα γήμη τὴν κόρην τοῦ
» Χάνου, ἡ βασιλέως τῆς Καπτσάκσкас. Πᾶν τὸ ἐμπο-
» δῶν ἤρθη· ὅθεν ὁ μὲν Χάνης ἐπέτρεψε τῇ θυγατρὶ
» τὸ βάπτισμα, ὃ δὲ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως
» ηὐλόγησεν ἐπισήμως δι' ἐπιστολῆς τὸν γάμον τοῦτον,
» ὃ δὲ πενθερὸς ἀνεγείρας ἐν Σεραίῳ βασιλεία μεγαλο-
» πρεπῆ ὑπὲρ τοῦ Θεοδώρου, ἔδωκεν αὐτῷ συνάμματα καὶ πολ-
» λὰς πόλεις, τὸ Τσερνίγοβον, τὴν Χερσῶνα, τὴν Καζάνην
» καὶ τὸ Βόλγαρον. Ἄλλ' ἀποθανόντος μετέπειτα τοῦ νέου
» Μιχαὴλ τοῦ Θεοδώρου, ὁ Χάνης ἀνηγόρευσε τὸν
» προσφιλῆ αὐτοῦ γαμβρὸν ἡγεμόνα τοῦ Ἰαροσλάβου,
» τιμωρήσας προηγουμένως τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ. Ἡ
» σύζυγος τοῦ Θεοδώρου, κληθεῖσα ἐν τῷ βαπτίσματι
» Ἄννα, ἰδρύσατο ἐν Ἰαροσλάβῳ ναὸν πρὸς τιμὴν
» τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ, ἐτιμήθη δὲ ὡς ἐνάρετος
» χριστιανή.» Ἐὰν τὸ διήγημα τοῦτο ἀληθεύῃ, ἴσως
ὁ Θεόδωρος ἦν γαμβρὸς οὐχὶ τοῦ Μαγγοῦ-Τιμοῦρ,
ἀλλὰ τοῦ Νογαί, γήμαντος χριστιανὴν καὶ μὴ ἀσπα-
σαμένου τὴν θρησκείαν τοῦ Μωάμεθ.

Δημήτριος ὁ Σβιατοσλάβου, ἐξάδελφος τοῦ Ἰαρο-
σλάβου καὶ ἡγεμὼν Ἰουριέβου τοῦ τῆς Πολωνίας, ἀπε-
βίωσε τῷ 1269. Ἐξ ἐκείνου ἡ ἡμετέρα ἱστορία ἀπο-
σιωπᾷ παντελῶς περὶ τῶν κυριαρχῶν τῆς ἡγεμονίας
τοῦ Ἰουριέβου ἐπὶ ἐβδομήκοντα ἔτη. Ὁ εὐλαβὴς ἐτ

κείνος ἄρχων ἔλαβε τὸ μοναχικὸν σχῆμα παρὰ τοῦ Ἐπισκόπου τοῦ Ῥοστόβου, ἐκπνέων δὲ ἤδη εἶπεν αὐτῷ· «Πάτερ Ἅγιε, ἐτελείωσας τὸ ἔργον σου παρασκευάσας » με εἰς μακρὰν ὁδοιπορίαν ὡς ἀγαθὸν στρατιώτην τοῦ » Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἐκεῖ ἐν τῇ αἰωνία ζωῇ βασιλεύει ὁ » Θεὸς τοῦ ἐλέους· ἀπέρχομαι οὖν διακονῆσαι αὐτῷ με- » τὰ πίστεως καὶ ἐλπίδος.» Οἱ ὕστατοι οὗτοι λόγοι τοῦ Δημητρίου ἐφαίνοντο τοῖς χρονογράφοις μᾶλλον ἀξιωμαθήμενοι τῶν πράξεων αὐτοῦ, ὡς διαμεινασῶν ἀγνώστων ἡμῖν.

Ἐκτῷ δ' ἔτει πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ἱεροσλάβου ἀπεβίωσε, ταφεὶς ἐν Χόλμω, ὁ Δανιήλ, ὁ περίπυστος βασιλεὺς τῆς Γαλικίας. Ὁ ἡγεμὼν οὗτός ἐστιν ἔνδοξος ὡς πολεμιστῆς καὶ πολιτικὸς ἀνὴρ, μᾶλλον δ' ὡς φιλελεήμων, καθόσον οὔτε προδοσίαι, οὔτ' αὐτῇ ἢ στυγερὰ ἀχαριστία τῶν φιλοταράχων εὐπατριδῶν κατεπόνεσαν αὐτόν. Ἀρετὴ σπανία κατὰ τοὺς βαρβάρους τούτους χρόνους. Ἄλλ' ἐκτὸς τῆς πρὸς τοὺς ὑπηκόους μεταδοτικῆς συμπαθείας αὐτοῦ, ἐξεπλήρου καὶ τὰ τῆς ἠθικῆς παραγγέλματα. Ὅθεν νέος μὲν ἔτι, ἐτίμα πάντοτε τοὺς πρεσβυτέρους τῶν ἡγεμόνων καὶ ἡγάπα φιλοστόργως τὴν τε μητέρα καὶ τὸν ἀδελφόν, παρ' οὗ ἔλαβεν εἰς κληρουχίαν τὴν ἡγεμονίαν Βλαδιμίρου. Μνήμων δὲ τῶν εὐεργετημάτων, διέμεινε πιστὸς ὡς σύμμαχος, ἠσφάλιζε δὲ διὰ νικῶν καὶ συνέσεως τὴν τιμὴν τῆς Γαλικιανῆς μοναρχίας. Ἐκ τῆς εἰσβολῆς τῶν Μογόλων ἀναγκαζόμενος μετέβαλε μὲν κατὰ τι τὴν πολιτικὴν αὐτοῦ ὁ Δανιήλ, ἀλλ' οὔτ' ἐξεπλάγη, οὔτ' ἀπώλεσε τὴν ἐτοιμότητα τοῦ πνεύματος. Καίπερ δὲ, μὴ κατορθώσας τὴν ἐντελῆ ἀπόσεισιν τῆς θηριώδους τῶν ἐχθρῶν τυραννίας, ἐτελεύτησεν ὁμως μετὰ τῆς γλυκειάς

Θάνατος Δανιήλ τοῦ τῆς Γαλικίας.

ἐλπίδος, ὅτι οἱ ἐπιγιγνώμενοι ἔσονται εὐτυχέστεροι, ἀκολουθοῦντες τῷ πολιτικῷ αὐτοῦ συστήματι, ὡς σύμμαχοι δηλαδὴ διαρκεῖς τῶν ἡγεμόνων τῆς δύσεως, καὶ ὅτε μὲν ἐξαπατῶντες τοὺς βαρβάρους διὰ τοῦ χρυσοῦ καὶ τῆς ὑποκλίσεως, ὅτε δ' ἐκφοβοῦντες αὐτοὺς διὰ τῆς ἰσχύος· καθότι ἐπέιθετο, ὅτι καὶ οὗτοι, ὡς οἱ Οὔνοι τοῦ Ἀττίλα, ἢ οἱ Ὅβροι, ἐκλείψουσιν, ἐξαφανισθέντες τὸ μὲν ὑπὸ τῶν ἐμφυλίων διχονοιῶν, τὸ δὲ ὑπὸ τῆς γενικῆς σπουδῆς τῶν τῆς Εὐρώπης κυριαρχῶν. Καὶ τῷ ὄντι, ἡ τοιαύτη τοῦ Δανιὴλ ἐλπίς ἐξεπληρώθη ἐν μέρει, διότι οἱ διάδοχοι αὐτοῦ ἐτιμῶντο μᾶλλον τῶν ἄλλων Ῥώσων ὑπὸ τε τῶν Χανῶν καὶ τῶν ὁμόρων χριστιανῶν ἐπικρατειῶν, αἵτινες ἐπ' αἰῶνα ὀλόκληρον ἐθεώρουν τὴν ἡγεμονίαν τῆς Γαλικίας ὡς τὸ ἀσφαλέστατον προπύργιον κατὰ τῆς ἐπικινδύνου γειτονείας τῶν ὠμῶν Μογόλων.

Συμβεβηκότα
ἐν τῇ δυτικῇ
Ῥωσσίᾳ.

Ἀποθανόντος τοῦ Δανιὴλ, ἐξήφθη πρῶτον ὁ πόλεμος τῶν διαδόχων αὐτοῦ πρὸς Βολεσλάον τὸν τῆς Πολωνίας. Καὶ ὁ μὲν Βασίλκος ἔμεινεν ἡγεμὼν τοῦ Βλαδιμίρου, ὁ δὲ Λέων, τῆς Πρεσμιλίας. Ῥωμανὸς δ' ὁ τοῦ Δανιὴλ ἀπέθανεν, ὁ δὲ τρίτος ἀδελφὸς Μστισλάβος ἐδέσποζε τῆς Λούτσκης καὶ τοῦ Δούβνου, καὶ ὁ νεώτερος Σβάρνος, ὁ καὶ προσφιλέστερος, φαίνεται, τῷ πατρὶ, ἔλαβεν ὡς κληρονομίαν τὴν Γαλικίαν, Χόλμον καὶ Δρογίτσιον. Ἄλλ' οἱ ἀχόρεστοι εὐπατρίδαί τοῦ Σβάρνου, προσλαβόντες καὶ τοὺς Λιθουανούς συμμάχους, ἐδήλωσαν τὰς Πολωνικὰς ἐπαρχίας, καὶ περ πρὸ μικροῦ συνομολογηθείσης συνθήκης ἐν Τερνάβῳ μεταξὺ Βολεσλάου καὶ Δανιὴλ. Διὸ ὁ Βολεσλάος, πνέων ἐχθικῆσιν, συνῆψε μάχην, ἐν ἧ ὁ στρατὸς τοῦ Σβάρνου ἔπαθε μεγάλην φθοράν, τελευταῖον ὅμως συνδιηλλά-

γησαν πρὸς τὸ κοινῇ συμφέρον ἀμφοτέρων τῶν ἐπικρατειῶν.

Εἰ καὶ ἡ ἡγεμονία τοῦ Δανιὴλ διεμερίσθη εἰς κληρουχίας, οἱ υἱοὶ ὅμως αὐτοῦ ἐνήργουν ἀπὸ κοινοῦ ἐν ταῖς πολιτικαῖς αὐτῶν ἐπιχειρήσεσι καὶ ὑπήκουον τῷ θείῳ Βασίλκῳ, ἀνδρὶ συνετῷ καὶ πολυπείρῳ, καὶ περ τοῦ ἡγεμόνος Λέοντος ἐποφθαλμίζοντος τῇ ἐπὶ τῆς Γαλικίας καὶ τοῦ Χόλμου κυριαρχία τοῦ νεωτέρου ἀδελφοῦ. Ὁ φθόνος δ' οὗτος ἐκορυφώθη ἐκ νέου συμβεβηκότος, δυναμένου ἀποθῆναι σπουδαίου καὶ εὐτυχοῦς οὐ μόνον τῆ μεσημβρινῇ Ῥωσσία, ἀλλὰ καὶ τῇ ἡσυχία τῶν ἄλλων ἀμόρων χωρῶν· διότι ὁ πρῶην μοναχὸς Βοϊσέλγος, υἱὸς τοῦ Μινδόβγου, φίλος δ' ἐπιστήθιος τοῦ Βασίλκου καὶ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ Σβάρνου, κυριεύσας τῇ βοηθείᾳ τῶν δύο τούτων ἡγεμόνων τοῦ πλείστου τῆς Λιθουανίας, διηρημένης τότε εἰς πολλὰς καὶ μικρὰς πολιτείας, ἔδωκεν αὐτὸ εἰς κληρουχίαν τῷ Σβάρνῳ, παραχωρήσας αὐτῷ τελευταῖον καὶ τὸν θρόνον. Ἀποθέμενος δ' οὕτω τὸ ἡγεμονικὸν διάδημα, ἐνεκλείσθη ἐν τῷ μοναστηρίῳ τοῦ Οὐγρόβου πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς ἑαυτοῦ εὐχῆς.

Καὶ οἱ μὲν Ῥῶσσοι ἔλπιζον, ὅτι αἱ διαρπαγαὶ τῆς Λιθουανίας οὐδέποτε ἔπαναληφθήσονται, ὁ δ' ἐπικίνδυνος αὐτοῖς οὗτος λαὸς, διοικούμενος ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ Δανιὴλ, ἀποτελέσει ἐν κράτος μετὰ τῆς Γαλικιανῆς ἡγεμονίας· ἀλλ' ὁ Λέων, ἀφορῶν μᾶλλον πρὸς τὴν ἰδίαν φιλαρχίαν, ἢ πρὸς τὴν εὐημερίαν τῆς πατρίδος, ἐδυσφόρει, ὅτι τὸ ἰσχυρὸν κράτος τῆς Λιθουανίας ἐκληρονόμησεν οὐχὶ αὐτός, ἀλλ' ὁ νέος Σβάρνος· μανικὸς δ' ὢν κατὰ τοῦ Βοϊσέλγου, ἀνέλαβεν ἔργον μακρᾶς καὶ θηριώδους ἐκδικήσεως. Διὸ προέτεινεν αὐτῷ συνέντευξιν ἐν Βλαδιμίρῳ, ὅπως διαπραγματευθῆ δῆθεν μετ' αὐ-

τοῦ σπουδαιοτάτην ὑπόθεσιν. Καὶ ὁ μὲν μοναχὸς οὗτος ἡγεμῶν ἐδίστασεν ἐπὶ πολὺ, ὡς γινώσκων τὸ πανουργον τοῦ Λέοντος, ἀσφαλισθεὶς ὅμως ὡς πρὸς ἑαυτὸν ὑπὸ τῶν λόγων τοῦ χρηστοῦ Βασίλκου, ἐπορεύθη εἰς Βλαδίμιρον, ὅπου κατέλυσεν ἐν τῷ μοναστηρίῳ τοῦ Ἁγίου Μιχαήλ. Τὴν ἐπιούσαν δ' ὁ Γερμανὸς Μαρκόλτος, εἷς τῶν ἐπιφανεστάτων μεγιστάνων τοῦ Δανιήλ, εἰστίασε τοὺς ἡγεμόνας, οἵτινες κατὰ τὸ τότε ἔθνος ἐπινον ἀμέτρως, ὁ δὲ Λέων μετὰ θαυμασίας ἐπιτηδειότητος ὑπεκρίνετο εἰλικρινῆ φιλίαν πρὸς τὸν υἱὸν τοῦ Μινδόβγου. Ἐπιγενομένης δὲ νυκτὸς, ὁ Βοϊσέλγος ἐπανήλθεν ἡσύχως εἰς τὸ μοναστήριον· παρηκολούθησε δ' αὐτῷ καὶ ὁ Λέων, ποθῶν, ὡς ἔλεγεν, ἵνα συνευχρηθῆ ἔτι μετὰ τοῦ προσφιλοῦς ἀναδόχου. Ἀλλὰ μόλις τοῦ δυστυχοῦς τούτου ἀνοιξάντος τὴν θύραν, οἱ θεράποντες τοῦ ἡγεμόνος περιεκύκλωσαν αὐτόν· ὁ δὲ Λέων, ἀπαριθμήσας μετ' ἀπειλητικῆς φωνῆς τὰ ὑπὸ τῶν Λιθουανῶν ἐπενεχθέντα τῇ Ῥωσσίᾳ δεινὰ, διεΐλε διὰ τῆς σπάθης τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. Οὔτε ὁ Βασίλκος, οὔτε ὁ Σβάρνος μετέσχον τῆς συνωμοσίας, λυπούμενοι ὅμως, ὅτι τὸ Ῥωσσικὸν ὄνομα ἠμαυρώθη ὑπὸ τοιαύτης στυγεραῆς ἐπιβουλῆς, ἔθαψαν τὸν Βοϊσέλγον ἐν τῷ μοναστηρίῳ τοῦ Ἁγίου Μιχαήλ. Διηγοῦνται δὲ, ὅτι ὁ Λιθουανὸς οὗτος ἡγεμῶν, ὡς φύσει σκληροκάρδιος, πλήν τῆς πλουσίας στολῆς, περιεβάλλετο καὶ μέλανα μανδύαν, τούτου δ' ἔνεκεν ἐκλήθη λύκος προβατόσχημος. Ἄλλ' ὅπως ποτ' ἂν ἦ, ἦν ἄξιος εὐγνωμοσύνης τινὸς τῶν Ῥώσων· διότι, ὑπὸ ζήλου πρὸς τὴν χριστιανικὴν πίστιν καὶ ὑπὸ τῆς πρὸς αὐτοὺς ἀγάπης προτρεπόμενος, ἐπεθύμει ἵνα τὸ αἷμα τοῦ Ἁγίου Βλαδίμιρου, ἐνωθὲν πρὸς τὸ τοῦ περιφανοῦς Μινδόβγου

διὰ τῶν γάμων τοῦ Δανιήλ καὶ τοῦ Σβάρνου, βασιλεύση τῆς Λιθουανίας. Κακῆ ὅμως τύχη τοσοῦτον ἀξιόλογος ἀγαθοεργία πρὸς τὴν Ῥωσσίαν ἔμεινεν ἀτελεσφόρητος· διότι ὁ μὲν Σβάρνος ἐτελεύτησεν ἀκάματος τὴν ἡλικίαν, τὸν δὲ θρόνον τοῦ Μινδόβγου κατέλαβεν ὁ ἡγεμὼν τῆς Λιθουανίας, Τρόϊδνος τούνομα, εἰδωλολάτρης καὶ Νέρων τὴν καρδίαν. Ἀπεβίωσε δὲ μετ' ὀλίγον καὶ ὁ ἡγεμὼν Βασίλκος, ὃν πολλὰ τῶν ξένων χρονικῶν, μάλιστα δὲ οἱ ἱστορικοὶ τῆς Σερβίας, ἐγκωμιάζουσιν ὡς φίλον τοῦ βασιλέως Στεφάνου Δραγοντίνου. Ὁ ἀξίος οὗτος ἀδελφὸς τοῦ Δανιήλ, ἀνδρεῖος πάλαι ποτε καὶ ἀκάματος μαχητῆς, ἐτελεύτησε μοναχὸς καὶ ἀναχωρητῆς. Λέγεται δὲ, ὅτι κατώκησε μέχρι τινὸς ἄγριόν τι σπήλαιον, κατάφυτον ἐκ θάμνων, θρηγῶν αὐτόθι τὰ ἀμαρτήματα τῆς πρῶην κοσμικῆς φιλαρχίας καὶ τῆς πολεμικῆς δραστηριότητος. Ὁ δ' υἱὸς αὐτοῦ, Ἰωάννης—Βλαδίμιρος, γήμας τῷ 1269 Ὀλγαν τὴν Ῥωμανοῦ τοῦ Μιχαήλ τοῦ Βριάνσκου, ἐκκληρονόμησε τὴν ἐπαρχίαν τοῦ πατρὸς, ὁ δὲ Λέων, τὴν τοῦ Σβάρνου, τουτέστι τὴν Γαλικίαν, τὸ Χόλμον καὶ Δρογίτσινον, καταστήσας καθέδραν τὴν Λεοντόπολιν, νεωστὶ ἐπὶ Δανιήλ κτισθεῖσαν.

Περὶ τοὺς χρόνους τούτους συμπίπτει, κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς, καὶ ἡ ἀνέγερσις τῆς ἀρχαίας πόλεως Θεοδοσίας, τανῦν Καφρᾶ. Οἱ Γενοῦήνσιοι ἴσως καὶ πρὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἐπορεύοντο εἰς Ταυρίδα μετὰ τῶν Ἑνετῶν, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ Αὐτοκράτορος Μιχαήλ τοῦ Παλαιολόγου ἐπόθουν ἐξαιρετικὴν τὴν ἀπόλαυσιν τῆς ἐμπορίας· διὸ συναινέσει τῶν Μογόλων ἠποδομήσαν ἐν τῇ Χερσονήσῳ ξενῶνα, ἀποθήκας καὶ ἐργαστήρια. Λαβόντες δὲ μικρὸν μέρος γῆς καὶ περιφράξαντες διὰ

Θεμελίωσις
τοῦ Καφρᾶ.

τάφρου καὶ προχωμάτων, ὠκοδόμησαν ὑψηλὰς οἰκίας, σφετερισθέντες δὲ καὶ πλείονα τοῦ δοθέντος αὐτοῖς τόπου ἀνήγειραν λίθινον τεῖχος, καλέσαντες Καφφᾶν τὴν ὠραίαν καὶ ὄχυράν ταύτην πόλιν. Ἐπειτα δ' ἐκυρίευσαν τοῦ Σουδάκου, τοῦ Βαλακλαβᾶ καὶ τῆς νῦν Ἀζόφ, ἡ Ταναΐδος, ὅθεν ἐξήλασαν τοὺς ἐπικινδύνους αὐτῶν ἀνταγωνιστὰς Ἐνετοὺς καὶ κατεπίεσαν τὴν ἀρχαίαν Χερσῶνα, ὅπου τῷ μὲν 1333 ὑπῆρχεν ἤδη Ἐπίσκοπος Λατίνος, κατὰ δὲ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα ἐφαίνοντο μόνον μεγαλοπρεπῆ ἐρείπια. Οἱ Γενουήνσιοι, ἐρίζοντές ποτε (1343) πρὸς τοὺς Μογόλους καὶ πολεμοῦντες μάλιστα πρὸς αὐτοὺς, ἤρχον τῆς Χερσονήσου μέχρι τῆς πτώσεως τῆς Ἑλληνικῆς Αὐτοκρατορίας, ἕως τέλος ἐξωλοθρεύθησαν καὶ αὐτοὶ ὑπὸ τῶν Τούρκων. Ἀλλὰ καὶ νῦν ἔτι βλέπομεν ἐν Ταυρίδι μνημεῖα τῶν πεπολιτισμένων τούτων Ἰταλῶν, λείψανα τῶν οἰκοδομημάτων αὐτῶν, καὶ ἐπιγραφάς. Κατὰ δὲ τὴν ἀφήγησιν Ἱστορικοῦ τινος καὶ μέχρι τοῦ ΙΖ' αἰῶνος ὑπῆρχον ἔτι Γενουήνσιοι οἰκογένειαι ἐν τῇ Ἀζόφ (22). Παρὰ δὲ τῷ Καφφᾶ ἔκειτο ἡ Κριμαΐα, περιώνυμος τῶν Μογόλων πόλις, ἐξ ἧς παράγεται τὸ ὄνομα τῆς Ταυρίδος ἀπάσης. Ἦν δὲ πόλις τοσοῦτον μεγάλη καὶ ἐκτεταμένη, ὥστε ἵππεὺς ἐπὶ ῥωμαλαίου ἵππου μόλις περιήρχετο αὐτὴν ἐπὶ ἡμισείαν ἡμέραν. Τὸ πρῶτον τέμενος τῆς πόλεως ταύτης ἦν κεκοσμημένον ἐκ μαρμάρου καὶ πορφυρίτου, καὶ πολλὰ τὰ τῶν ἐθνικῶν οἰκοδομημάτων, μάλιστα δὲ τὰ δημόσια σχολεῖα, ἐθαυμάζοντο ὑπὸ τῶν περιηγητῶν. Οἱ ἔμποροι μετέβαινον διηνεκῶς ἐκ Χίβας εἰς Κριμαΐαν ἀνεπικινδύνως, γινώσκοντες δ' ὅτι ἔμελλον ἵνα ὁδοιπορήσωσιν ἐπὶ τρεῖς μῆνας, οὐδὲν τρόφιμον ἐλάμβανον μεθ' ἑαυτῶν, διότι τὰ πάντα

Ἡ πόλις Κριμαΐα.

εὑρισκον ἐν τοῖς ξενώσι. Τοῦτο δ' ἀποδεικνύει ὅποσον ἠγάπων τὴν ἐμπορίαν καὶ προϋστάτευον αὐτῆς. Οἱ δὲ κάτοικοι τῆς Κριμαίας ἐφημίζοντο ἐπὶ πλούτῳ καὶ φιλαργυρίᾳ· διότι, ἐγκλείοντες τὸν χρυσὸν ἐν τοῖς κιβωτίοις, κωφεύοντες δὲ πρὸς τὴν φωνὴν τῶν ἐνδεῶν, ἔδρουν πολυτελεῆ τεμένη εἰς τεκμήριον θεοβλαβείας. Ἄλλ' ἡ περιφανὴς ἀρχαία Κριμαία (ἐπὶ τοῦ Τσουρούτσκου παρὰ τῷ Καφφᾶ) φαίνεται, ὅτι κατήντησε κωμόπολις ἐφ' ἡμῶν καὶ ἄθλιον ἐκείνης ἐρείπιον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Ο ΜΕΓΑΣ ΗΓΕΜΩΝ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Ο ΙΑΡΟΣΛΑΒΟΥ.

1272—1276.

¹Εἰς περὶ τῆς ἡγεμονίας τοῦ Νοβογορόδου.—Ἐκστρατεία τῶν Μογόλων κατὰ τῆς Λιθουανίας.—Οἱ Ἡρώσοι ἐν Σλονίμφ καὶ Γρόδνῳ.—Θάνατος τοῦ Βασιλείου.—Σύννοδος.

Ἄναβας τὸν θρόνον τῆς Μεγάλης Ἡγεμονίας Βασίλειος ὁ νεώτερος ἀδελφὸς τοῦ Ἰαροσλάβου καὶ ἡγεμῶν τοῦ Κοστρομαῦ, ἔπεμψε παραχρῆμα πρεσβευτὰς εἰς Νοβογόροδον, ὅπου ὑπῆγον ταυτόχρολως καὶ οἱ τοῦ Δημητρίου. Ἀμφότεροι δὲ καταλύσαντες ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Ἰαροσλάβου ἐμεσίτευον ἕκαστοι ὑπὲρ τοῦ ἰδίου ἡγεμόνος· καθ' ὅσον ὁ τε Βασίλειος καὶ ὁ Δημήτριος ἐπεθύμουν ἐπίσης σφετερισθῆναι τὸ πλοῦσιον καὶ ἰσχυρὸν Νοβογόροδον, ὡς ἤττον τῶν λοιπῶν ἐπαρχιῶν καταπιεσθῆν ὑπὸ τοῦ ζυγοῦ τῶν Τατάρων· ὁ μὲν Δημήτριος δὲ ἦν ἀνέδειξεν ἀνδρίαν μετὰ τὴν μάχην τοῦ Ῥακοβόρου καὶ ἔτι μᾶλλον ἔνεκα τῆς μνήμης τοῦ πα-

1272.

¹Εἰς περὶ τῆς ἡγεμονίας τοῦ Νοβογορόδου.

Τῆ 19 Ὀκτωβρίου.

τὸς τοῦ Νεβαϊκοῦ· ὁ δὲ Βασίλειος, διὰ τὰ τελευταῖα πρὸς τὸ Νοβογόροδον ἐν τῇ παρεμβολῇ ὑπηρετήματα. Παβσᾶς ὁ Κάθεδρος ἐκηρύχθη ὑπὲρ τοῦ πρώτου· οὗτος δ' ἀναρρήθεις ἡγεμῶν τοῦ Νοβογορόδου, ἔσπευδεν εἰς τὴν πρωτεύουσαν ταύτην. Ὁ δὲ Βασίλειος, μαθὼν ταῦτα, ἔπεμψε παραχρῆμα στρατηγόν τινα ὅπως μεσολάβησεν αὐτὸν, αὐτὸς δ' ἐξεστράτευσε πρὸς ἄλωσιν τοῦ Περεασλάβου, ἀλλ' ἐστράφη μετὰ τοῦ στρατοῦ κατὰ τοῦ Τορζέκου. Τούτου δὲ κρατήσας ἐπέστησεν αὐτόθι τοποτηρητὴν, ἦτοι τιοῦνον. Ἐν τούτοις Σβιατοσλάβος ὁ Ἰαροσλάβου, ἡγεμῶν τῆς Τβέρης, βοηθῶν τῷ θεῷ, κατηρήμωσε μὲν τὰς ὄχθας τοῦ Ρᾶ, ἐξεπόρθησε δὲ τὰς πόλεις Βεζίτσκον καὶ Βόλοκον, ὥστε οἱ Νοβογορόδιοι, ἀναγκαζόμενοι ἵνα καταφύγωσιν εἰς τὰ ὄπλα, ἢ εἰς τὰς διαπραγματεύσεις, ἐκίνησαν πάντα λίθον, στρατολογήσαντες δ' ἔπεμψαν τοὺς εὐπατρίδας πρὸς τὸν Μέγαν Ἡγεμόνα, ὅπως καταπραύνωσ τὴν ὀργὴν αὐτοῦ διὰ φιλικῶν λόγων. Ἄλλ' ὁ Βασίλειος, δεξιωσάμενος τοὺς πρεσβευτὰς ἐν μεγάλαις τιμαῖς, ἀπέρριψε τὰς περὶ εἰρήνης προτάσεις· διὸ ὁ Δημήτριος ἐεστράτευσε τὸν χειμῶνα κατὰ τῆς Τβέρης μετ' ἀξιολόγων δυνάμεων. Ἄλλ' αἴφνης τὰ πάντα λλοιώθησαν. « Ἡ » φιλία τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος ἐστὶν ἡμῖν ἀναγκαία, » ἔλεγον πολλοὶ τῶν Νοβογοροδίων. Οἱ ἔμποροι ἡμῶν » διαρπάζονται νῦν ἐν τῇ Σουσαλίᾳ. Ἐστερήθημεν τῶν » ἐπιτηδείων καὶ πάσχομεν μεγάλην σιτοδείαν. Ἄντι δὲ » τοῦ χεομένου αἵματος, οὐ προτιμῶμεν τὴν παραδοχὴν τῶν ἀπαιτήσεων τοῦ Βασιλείου κατὰ τὸ κοινὴ συμφέρον; » Ἐγκριθείσης τῆς γνώμης ταύτης τελευταῖον ὑπὸ πάντων, ὁ στρατὸς καταντήσας εἰς Νοβογόροδον ἐστάθη. Καὶ αὐτὸς δ' ὁ Δημήτριος, ἀνθιστάμενος τῇ

γενικῆ εὐχῆ, ἀπεχωρίσθη φιλικῶς ἀπὸ τῶν Νοβογορο-
δίω· ὅθεν, ἀναπληρώσαντες αὐτὸν διὰ τοῦ πιστοῦ ἐ-
κείνω καθέδρου Παβσᾶ, ἀνηγόρευσαν κυριάρχην αὐτῶν
τὸν Βασίλειον. Ἄλλ' οὐδ' ὁ Μέγας Ἡγεμῶν ἐπέτυχε
τοῦ σκοποῦ· διὸ ἐλθὼν εἰς Νοβογόροδον πρὸς ἔνδειξιν
τῆς εἰρηναίας αὐτοῦ γνώμης, ἐπελάθετο τοῦ κατὰ τοῦ
εὐπατρίδου Παβσᾶ μίσους καὶ ἐνέκρινε τὴν ὑπὸ τοῦ
λαοῦ ἀποδιδομένην αὐτῷ καθεδρίαν. Οὕτως ὁ εἰρημένος
ἀξιωματικὸς ἀνεχώρησε μὲν ἐκ τοῦ Τορζέκου πρὸς
τὸν Δημήτριον, ἀλλὰ, φοβούμενος τὴν ἐξορίαν περὶ δυσ-
μᾶς ἤδη τοῦ βίου, προσέδραμεν εἰς τὴν γενναιοφυχίαν
τοῦ Βασιλείου καὶ ἀπῆλασε μέχρι τοῦ θανάτου τῆς
τῶν συμπολιτῶν εὐνοίας.

Ἐπὶ δύο ἔτη ἡ Ῥωσσία ἤγεν ἡσυχίαν, ὁ δὲ Μέγας 1275.
Ἡγεμῶν ἀπεδήμησεν εἰς τὸν Χάνην, ὅτε οἱ Μογόλοι,
προτρεπόμενοι ὑπὸ Λέοντος τοῦ τῆς Γαλικίας, ἐξεστρά-
τευον κατὰ τῶν Λιθουανῶν. Ἄλλ' ὁ διάδοχος τοῦ
Σβάρνου, ὁ σκαιὸς Τρόιδνος, τηρήσας ἐπὶ τινα χρόνον
συμμαχίαν μετὰ τῶν υἱῶν τοῦ Δανιὴλ, κατέλαβεν
ἀπροσδοκῆτως τὸ Δρογίτσινον καὶ ἐφόρευσεν ἀνηλεῶς
τοὺς πλείστους τῶν κατοίκων. Ὁ δὲ Λέων, ἐξοργι-
σθεὶς ἐπὶ τοιαύτῃ ἐπιβουλῇ καὶ ἐπιθυμῶν τῆς κατα-
στροφῆς τοῦ ἐχθροῦ διὰ τοῦ ἐχθροῦ, ἐστράφη πρὸς τὸν
Χάνην Μαγγού-Τιμούρ. Γλέβης ὁ τοῦ Σμολένσκου καὶ ὁ τοῦ
Βριάνσκου Ῥωμανὸς ὁ Μιχαὴλ, πενθερὸς Ἰωάννου-Βλαδιμίρου,
ἠνώθησαν μετὰ τῶν Τατάρων, ὡς παθόντες πολλὰ διὰ τὰς ἐπι-
δρομὰς τῶν Λιθουανῶν, οἵτινες πέραν τοῦ Βορυσθέ-
νους ἐξεπόρθησαν τὰς ἐσχατίας τῆς ἡγεμονίας Τσερ-
νιγόβου. Ἄλλ' ἡ ἐκστρατεία αὕτη ἀπέβη μᾶλλον ἐπι-
βλαβῆς τῇ Ῥωσσίᾳ, ἢ λυσιτελής· διότι μετ' οὐ πολὺ

Ἐκστρατεία
τῶν Μογόλων
κατὰ τῶν Λι-
θουανῶν.

οἱ ἡγεμόνες ἤρρισαν πρὸς ἀλλήλους καὶ, κυριεύσαντες ἑνὸς τῶν προαστείων τοῦ Νοβογορόδοκου, ἠρνήσαντο ἵνα πορευθῶσι περαιτέρω κατὰ τῆς Λιθουανίας· οἱ δὲ Μογόλοι ἐπανερχόμενοι κατέστρεψαν πολλὰς τῶν κωμῶν, ἀφαιροῦντες τῶν γεωργῶν, ὑπὸ πρόσχημα φιλίας, τὰ κτήνη, τὴν οὐσίαν καὶ αὐτὰ τὰ ἐνδύματα. «Φιλία μετὰ τῶν ἀπίστων, λέγει ὁ χρονογράφος, οὐδὲν διαφέρει πολέμου, τὸ δὲ γεγονός τοῦτο ἔστω μάθημα τοῖς ἐπιγιγνομένοις.»

Οὕτως οἱ ἡγεμόνες τῆς Γαλικίας, ἐγκαταλειφθέντες ὑπὸ τῶν συμμάχων, ἐγένοντο κύριοι δύο πόλεων ἐν Λιθουανίᾳ, τοῦ Τουρίσκου παρὰ τὸν Νιέμεν, καὶ τοῦ Σλονίμου, ἔνθα κατῴκουν Πρωῦσσοι, καταφυγόντες ἐκεῖσε ὡς καταπιεζόμενοι ὑπὸ τοῦ Γερμανικοῦ τάγματος, ὁ Τροϊδὸνος δὲ μετόπισέ τινας αὐτῶν εἰς Γρόδνον. Καί τοι δ' ὁ Λέων καὶ ὁ Βασίλκος εἰρήνευον ἤδη μετὰ τοῦ Τροϊδόνου, ὁ κενόδοξος ὅμως Νογαίς, ἀγανακτῶν ἐπὶ τῇ ἀποτυχίᾳ τῶν Μογολικῶν ὄπλων ἐν τῇ Λιθουανίᾳ, ἔπεμψε νέον στρατὸν εἰς Γαλικίαν καὶ προσέταξεν αὐτῷ ἵνα μετὰ τοῦ στρατοῦ ταύτης εἰσβάλῃ εἰς Λιθουανίαν. Οὕτως οἱ μὲν Μογόλοι ἐπολιόρχουν τὸ Νοβογορόδοκον, οἱ δὲ Ῥῶσσοι τὸ Γρόδνον· ἀλλ' ἑκάτεροι ἐλαφυραγώγησαν μόνον τὰ πέριξ, ἀποβαλόντες πλῆθος ἀνδρῶν. Καὶ οἱ μὲν Πρωῦσσοι τοῦ Γρόδνου ἐμάχοντο γενναίως, ἐν τινι δ' ἀπροσδοκῆτῳ ἐφόδῳ ἠχμαλώτισαν τοὺς πρώτους τῶν εὐπατριδῶν τῆς Γαλικίας, οὓς ἠναγκάσθησαν ἵν' ἀπελευθερώσωσιν, ὅτε οἱ Ῥῶσσοι, κρατήσαντες τοῦ πρωτίστου πύργου τοῦ φρουρίου, προέτειναν τοῖς κατοίκοις ἔντιμον εἰρήνην.

Θάνατος τοῦ
Βασιλείου.

Ὁ δὲ Μέγας Ἡγεμὼν, ἐπανερχόμενος ἐκ τῆς παρεμβολῆς, ἀπεβίωσεν ἐν Κοστρομαῖ τεσσαρακοντούτης

τὴν ἡλικίαν ἐλυπήθησαν δὲ σφόδρα οἱ τε ἡγεμόνες καὶ ὁ λαός, διότι ἐτίμων αὐτὸν ὡς συνετὸν καὶ ἀγαθὸν κυριάρχην. Αὐτοῦ ἡγεμονεύοντος οἱ ὑπάλληλοι Τάταροι ἀπέγραψαν τὸ δεύτερον τοὺς κατοίκους πασῶν τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ῥωσσίας πρὸς ἀπότισιν τοῦ φόρου, ὁ δὲ λαός, ἐξοικειωθείς τῇ δουλείᾳ, ὑπέμενε καρτερικῶς τὴν ταπείνωσιν.

Ἐκ τῶν ἀξιομνημονεύτων συμβαμάτων τῆς ἡγεμονίας τοῦ Βασιλείου ὑπῆρξεν ἡ τῷ 1274 συγχροτηθεῖσα σύνοδος ἐν Βλαδιμίρῳ, ὅτε ὁ Μητροπολίτης Κύριλλος ἦλθεν ἐκ Κιέβου εἰς τὴν πόλιν ταύτην μετὰ τοῦ Ἀρχιμανδρίτου τῆς Λαύρας τῆς Πετσέρσκης Σεραπίωνος, ὅπως προχειρίσῃ τοῦτον Ἐπίσκοπον. Ὁ Κύριλλος, ὁ ἐνδοξος οὗτος διάλλακτῆς τῶν ἡγεμόνων καὶ φίλος τῆς πατρίδος, μαθὼν, ὅτι πολλαὶ ἀταξίαι παρεισέφρυσαν ἐν ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς ὑποθέσεσι, φλεγόμενος δὲ ὑπὸ θείου ζήλου πρὸς θεραπείαν αὐτῶν, συνεχάλεσεν εἰς Βλαδίμιρον τοὺς Ἐπισκόπους Δάλματον τὸν Νοβογόροδου, Ἰγνάτιον τὸν Ῥοστόβου, Θεόγνωστον τὸν Περεασλάβου, ἤτοι Σάρας, Συμεῶνα τὸν Πολότσκου, καὶ συμβουλευθεὶς μετ' αὐτῶν ἐκοίνωσεν αὐτοῖς τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας, ὧν κατάλογος σύγχρονος σχεδὸν καὶ ἐπὶ περγαμηνῷ χάρτου σώζεται ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Συνόδου. « Μέχρι τοῦ νῦν, γράφει ὁ Μητροπολίτης, οἱ ἐκκλησιαστικοὶ θεσμοὶ ὑπῆρξαν ἐσκοτισμένοι ὑπὸ τῶν νεφῶν τῆς Ἑλληνικῆς σοφίας. Ἀλλὰ σήμερον, ἐκτιθεμένων σαφῶς, μὴ ἔστω πρόφασις ἢ ἄγνοια. Παρεκκλίνοντες τῶν ἀληθινῶν ἀρχῶν τῆς χριστιανικῆς πίστεως, τί ἄρα ἔγχε εἶδομεν ἀποτέλεσμα; Μὴ γὰρ ὁ Θεὸς διέσπειρεν ἐν ἡμᾶς ἐπὶ τοῦ προσώπου τῆς γῆς; μὴ αἱ ἡμέτεραι

Σύνοδος.

»πόλεις οὐκ ἀνετράπησαν; μὴ οὐ κατεστράφησαν οἱ
 »ἡγεμόνες ἡμῶν ὑπὸ τοῦ ξίφους; μὴ αἱ οἰκογένειαί
 »οὐκ ἀπῆχθησαν δοῦλαι; οἱ δὲ ναοὶ ἡμῶν μὴ οὐ κατη-
 »ρημώθησαν; Ὁ ζυγὸς τῶν ἀθέων καὶ ἀσεβῶν ἐχθρῶν
 »οὐ βαρύνει ἡμᾶς καθ' ἑκάστην; Ἴδου τιμωρία, ἀδελ-
 »φοί μου, διὰ τὴν παραβίασιν τῶν θεσμῶν τῆς Ἐκκλη-
 »σίας.» Πεποιθὼς δ' ὁ Κύριλλος, ὅτι ἡ ἠθικὴ τοῦ λαοῦ
 ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς τοῦ κλήρου, προσέταξεν ἵνα τὰ ἱερὰ
 ἀξιώματα ἀποδίδωνται μόνοις τοῖς ἀμώμοις, ὧν ὁ
 βίος καὶ τὰ ἔργα εἰσὶ γνωστὰ παιδιόθεν, τῶν γειτόνων
 καὶ γνωρίμων μαρτυρούντων τὴν τιμιότητα, τὴν ἐγ-
 κράτειαν καὶ τὰς καλὰς ἕξεις. Ἀπεξενούντο δὲ τοῦ
 ἐκκλησιαστικοῦ ἀξιώματος πᾶς κάτοικος ξένης ἐπι-
 σκοπῆς, ὡς ἄγνωστος, πᾶς δοῦλος, πᾶς πολίτης μὴ
 τελῶν φόρον, οἱ ὠμοὶ ἄρχοντες, οἱ ὀμνύοντες πολλά-
 κισ, οἱ ψευδομάρτυρες, οἱ φονεῖς, καὶ μάλιστα ἀκού-
 σιοι, οἱ τοκογλύφοι, οἱ ἀγράμματοι καὶ τέλος πάντες
 οἱ παρανόμως νυμφευθέντες. Οἱ μὲν ἱερεῖς ἀνάγκη ἔν'
 ἄγωσι τὸ τριακοστὸν, οἱ δὲ διάκονοι τὸ εἰκοστὸν ἔν-
 νατον ἔτος. Ἀπαγορεύεται αὐστηρῶς τοῖς Ἐπισκόποις
 τὸ λαμβάνειν ἀργύριον διὰ τὴν χειροτονίαν πλὴν τῶν
 ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου ὀρισθειῶν ἑπτὰ γριβνῶν
 διὰ τοὺς ψαλμωδοὺς. Πᾶν δ' ἕτερον τέλος, τὸ τῆς
 Ἐπισκοπικῆς ῥάβδου καὶ ἕτερα κατηργήθησαν.
 Ἀναφέρεται δὲ παρακατιόν· «Ἐμάθεμεν ὅτι ἱερεῖς τι-
 »νες ἐν ταῖς χώραις τοῦ Νοβογορόδου πανηγυρίζουσι
 »καὶ εὐθυμοῦνται ταῖς ἡμέραις τοῦ Πάσχα μέχρι τῶν
 »Ἀγίων Πάντων, οὐδένα βαπτίζουσι καὶ οὐ τελοῦσι
 »τὴν θεῖαν λειτουργίαν· ἀλλ' οἱ τοιοῦτοι περισταλήτω-
 »σαν, ἢ καθαιρεθήσονται. Ἄξιος ποιμὴν κρείσσων ἐστὶ
 »χιλίῳν ἀσεβῶν. Γνωστὸν ἡμῖν ὡσαύτως, ὅτι πολλοὶ

» τῶν πιστῶν τοῖς ἀρχαίοις ἐθίμοις τῆς εἰδωλολατρείας
 » συναθροίζονται κατὰ τὰς ἀγίας ἑορτὰς εἰς σατανικὰς
 » ψυχαγωγίας, εἰς ἃς συγκαλοῦσι διὰ τοῦ ἀλαλαγμοῦ
 » καὶ συριγμοῦ οἰνόφλυγας, ὡς ἑαυτοὺς, ἀποτυμπανί-
 » ζοντας τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἀφαιρουμένους τὰ ἱμάτια
 » αὐτῶν. Ἄφοριζέσθω ἀπὸ τοῦ νῦν ἐν τοῖς ναοῖς τοῦ
 » Θεοῦ, ὅστις μὴ παύσῃ εὐφραίνων τὸν διάβολον διὰ τῶν
 » ἀποτροπαίων αὐτοῦ τέρψεων. Ἔστω διὰ παντὸς ἀνά-
 » ξιος τοῦ ἀφιεροῦν τῷ ναῷ δῶρόν τι, τουτέστι προσ-
 » φορὰν, κόλλυβα καὶ λαμπάδα. Θανόντος δ' αὐτοῦ μὴ
 » τελεσθήτω ἡ ἱερὰ Ἀκολουθία. Ὁ δὲ νεκρὸς αὐτοῦ
 » κείσθω πόρρω τῶν ναῶν.» Πρὸς τοῖς ἄλλοις δ' ἐθί-
 » μοις, ἐναντίοις πρὸς τοὺς κανόνας τῆς Ἐκκλησίας, ὁ
 Κύριλλος μέμφεται τὸ διὰ τοῦ ῥαντισμοῦ βάπτισμα,
 λέγων, ὅτι ἐστὶν ἀσεβές· ὁ δὲ βαπτιζόμενος χρήζει
 καταδύσεως αἰέποτε ἐν ἰδιαιτέρᾳ κολυμβήθρᾳ.

Οὕτως ὁ Μητροπολίτης, ἀποδιδούς τὰς συμφορὰς
 τῆς πατρίδος τῇ ἀκολασίᾳ τοῦ λαοῦ καὶ τῇ ἀποπλα-
 νήσει τοῦ κλήρου, ἐσπούδαζεν ἵνα ἐκριζώσῃ τὰς κα-
 ταχρήσεις διὰ καταλλήλων πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ αἰῶ-
 νος τρόπων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ.

Ο ΜΕΓΑΣ ΠΡΕΜΟΝ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ.

1276—1294.

Κατάστασις τῆς Ῥωσσίας.—Οἱ Ῥῶσσοι ἐν Δακιστάν.—Κοπόριον.—Διαφορὰ τῶν ἡγεμόνων τοῦ Ῥοστόβου.—Ἐμφύλιος πόλεμος ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἡγεμονίᾳ.—Δυστυχήματα τοῦ Κούρσκου.—Ἀνεξαρτησία τῆς ἡγεμονίας τῆς Τβέρης.—Πόρθησις τῆς Ῥωσσίας.—Θάνατος τοῦ Δημητρίου.—Ἀταξίαι ἐν Νοβογορόδῳ.—Γερμανικὰ καὶ Σουηδικά.—Ἐπιδρομαὶ τῶν Λιθουανῶν.—Πολωνικά.—Θάνατος τοῦ ἡγεμόνος Βλαδιμίρου τῆς Βολυνίας.—Ἄρειται τοῦ Μητροπολίτου Κυρίλλου.—Θάνατος τοῦ Νογαί.

1276.
Κατάστασις
τῆς Ῥωσσίας.

Μετὰ τὴν φοβερὰν τοῦ Βάτη καταγίδα ἢ πατρις ἡμῶν ἐπὶ τριακονταετηρίδα ἀνέψυχεν ὅπωςδήποτε, ἀπολαύουσα εὐταξίας καὶ εἰρήνης διὰ τὴν συνετὴν κυβέρνησιν Ἰαροσλάβου τοῦ Βσεβολόδου καὶ τὴν τοῦ Ἀγίου Ἀλεξάνδρου, ὥστε αἱ κατὰ καιροὺς διαρπαγαὶ τῶν Μογόλων, αἱ μικραὶ διχόνοιαὶ τῶν ἡγεμόνων καὶ αὐτὴ ἡ ἀπώλεια τῆς πολιτικῆς ἀνεξαρτησίας μικρὸν δεινὸν ἐφαίνοντο ἤδη τῷ λαῷ, παραβαλλόμεναι πρὸς τὰς γενικὰς τῶν παρεληλυθότων ἐτῶν συμφορὰς, ἐνθυμουμένας ἔτι παρὰ τοῦ λαοῦ. Οἱ ἐξωτερικοὶ πόλεμοι ἀπέβησαν ἀρκούντως εὐτυχεῖς, αἱ δὲ παρὰ τὸν Νέβαν καὶ Ῥακοβόρον νίκαι ἀπέδειξαν, ὅτι οἱ Ῥῶσσοι ἦσαν ἀνδρεῖοι καὶ μάχιμοι. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐμπορικὴ συναλλαγὴ, ἐμφυχουμένη μάλιστα καὶ ὑπὸ τῶν θεοπισμάτων αὐτοῦ τοῦ Χάνη, ἠύξανε τοὺς πόρους τῶν τε ἐμπόρων καὶ γεωργῶν, ὥστε ἐτέλουν ῥαδίως τὸν ἐπιβληθέντα αὐτοῖς φόρον. Οὕτως ἐχούσης τῆς Μεγάλης

Ἡγεμονίας, ἀνήλθε Δημήτριος ὁ Ἀλεξάνδρου τὸν θρόνον πρὸς τε ἰδίαν καὶ τῶν ὑπηκόων δυστυχίαν καὶ πρὸς κατασχύνην τοῦ τε αἰῶνος καὶ τῶν ἀπογόνων τοῦ Νεβαϊκοῦ.

Ἀνεγνώρισαν δὲ καὶ οἱ Νοβογορόδιοι τὸν Δημήτριον ἡγεμόνα, πρῶτον μὲν ὡς τηροῦντες τὸν ἀρχαῖον θεσμόν, καθ' ὃν ὁ ἀρχηγὸς τῆς Ῥωσσίας ἐστὶ καὶ ὁ τοῦ Νοβογορόδου, δεύτερον δὲ, διότι ὁ Δημήτριος προϋστάτευσεν τῆς ἀξιολόγου ἐμπορίας αὐτῶν ἐν τῇ τῆς Ποδολίας χώρᾳ καὶ οὐδόλως ἐκώλυε τὴν ἐλευθέραν συγκοινωνίαν αὐτῶν μετὰ τῆς Ζαβολοσίας.

Ὁ Δημήτριος ἀνεχώρησε παραχρῆμα εἰς Νοβογόροδον, οἱ δ' ἕτεροι τῶν ἡγεμόνων, Βορίσης ὁ τοῦ Ῥοστόβου, Γλέβης ὁ τοῦ Βιέλου—Ὁζέρου, Θεόδωρος ὁ τοῦ Ἰαροσλάβου καὶ Ἀλέξανδρος ὁ τοῦ Γοροδέτσου, υἱὸς τοῦ Νεβαϊκοῦ καὶ ἀδελφὸς τοῦ Δημητρίου, ἐπορεύθησαν μετὰ τοῦ στρατοῦ αὐτῶν εἰς τὴν παρεμβολήν· ἐκεῖθεν δὲ μετὰ τοῦ Χάνη Μαγγού—Τιμουρ ἐξεστράτευσαν κατὰ τῶν Ἰάσσων τοῦ Καυκάσου, ἢ Ἀλανῶν, ὧν πολλοὶ μὴ ὑποτασσόμενοι τοῖς Τατάροις, ἀνθίσταντο ἰσχυρῶς. Οἱ ἡμέτεροι ἡγεμόνες ἐκυρίευσαν τοῦ Δεδιακόβου, πόλεως τῶν Ἰάσσων ἐν τῷ μεσημβρινῷ Δαγεστάν, ἐνέπρησαν αὐτὸ, ἔλαβον βαρύτιμα λάφυρα καὶ αἰχμαλώτους καὶ διὰ τῶν κατορθωμάτων τούτων ἐγένοντο φίλοι τοῦ Χάνη, ἐπαινοῦντος μεγάλως αὐτοὺς καὶ διὰ πλουσίων δώρων βραβεύσαντος. Τὸ δ' ἐπιὸν ἔτος ὃ τε ἡγεμῶν τοῦ Ἰαροσλάβου Θεόδωρος καὶ ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ Μιχαήλ, υἱὸς τοῦ Γλέβη, ἀπῆλθον βοηθήσαντες τοῖς Τατάροις, εἴτε διὰ τὴν ἐπιταγὴν τοῦ Χάνη, εἴτε διότι ἐπεθύμουν λαφύρων, ἃ οἱ Μογόλοι προθύμως μετὰ τῶν Ῥώσσων διεμερίζοντο, ὡς ὠφελούμενοι ἐκ τοῦ θάρ-

Οἱ Ῥώσσοι
ἐν Δαγεστάν.

ρους αὐτῶν. Οἱ Τάταροι ἐπολέμουν τότε ἐν Βουλγαρία πρὸς περιβόητόν τινα τυχοδιώκτην, συβότην (α), Λαχανᾶν ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς χρονικοῖς λεγόμενον, ἐπειδὴ οὗτος προσέλαβε πολλοὺς καὶ ἄλλους, λέγων ὅτι ὁ Θεὸς ἀπέστειλεν αὐτὸν πρὸς ἀπαλλαγὴν τῆς πατρίδος ἀπὸ τοῦ Μογολικοῦ ζυγοῦ. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐπέτυχεν ὀπωσοῦν, γήμας μάλιστα τὴν χήραν τοῦ τῆς Βουλγαρίας βασιλέως, δολοφονηθέντος ὑπ' αὐτοῦ, ἀλλὰ τέλος νικηθεὶς ὑπὸ τῶν Τατάρων ἀπεκεφαλίσθη ἐν τῷ στρατοπέδῳ τοῦ Νογαί.

Ἐν τούτοις ὁ Μέγας Ἡγεμὼν Δημήτριος ἐτιμώρησε τοὺς Καρέλους, ὑποτελεῖς τοῦ Νοβογορόδου, ἐκπορθήσας τὴν χώραν αὐτῶν καὶ αἰχμαλωτίσας πολλοὺς τῶν κατοίκων δι' ἀπίθειαν, ἣ φανερὰν στάσιν· διότι οὗτοι, θαρρόυντες τῇ βοήθειᾳ τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ Λιβονικοῦ τάγματος, ἢ τῆ τοῦ βασιλέως τῆς Σουηδίας, ἐπειράθησαν ἀποσεῖσαι τὸν ὑπὸ τοῦ Νοβογορόδου ἐπιβληθέντα τοῖς προγόνοις ζυγόν. Ὁ δὲ Δημήτριος, ὅπως κωλύσῃ τοὺς Γερμανοὺς καὶ Σουηδοὺς τοῦ ἐλευθέρου κατάπλου εἰς τὰ παράλια τοῦ Φιννικοῦ κόλπου, ἀνήγειρε λίθινον φρούριον ἐν Κοπορίῳ, ὅπου ἐνυπῆρχεν ἕτερον ξύλινον, ἐκπορθηθὲν τότε. Ἄλλ' ἢ ἀνέγερσις τοῦ φρουρίου τούτου ἐγένετο ἀφορμὴ δεινῆς ἔριδος τοῦ ἡγεμόνος καὶ τοῦ λαοῦ· διότι ὁ μὲν πρῶτος, οἰκειοποιούμενος τὸ φρούριον, ἤθελεν ἵνα ἐγκαταστήσῃ ἐν αὐτῷ ἰδίαν φρουρὰν, οἱ δὲ πολῖται ἀπηγόρευον τῷ ἡγεμόνι ἵνα κρατῇ θέσεώς τινος, καὶ μάλιστα ὀχυραῆς, ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ Νοβογορόδου. Διὸ ὁ μὲν Δημήτριος,

Κοπόριον.

(α) Ὅρα Νικηφ. Γρηγορ. Β, γ'.

ἀγανακτῶν κατὰ τῶν Νοβογοροδιῶν, ἀπεχώρησεν εἰς Βλαδίμιρον, ἔνθα ἤρξατο παρασκευαζόμενος εἰς πόλεμον. Μάτην ὁ πρεσβευτῆς Ἀρχιεπίσκοπος Κλήμης, διάδοχος τοῦ Δαλμάτου, ἀπέτρεπεν αὐτὸν τῆς κατὰ τοῦ λαοῦ ὀργῆς, εἰθισμένου τηρεῖν τὰ ἀρχαῖα δικαιώματα· διότι ὁ Μέγας Ἡγεμῶν, εἰσελάσας μετὰ τοῦ στρατοῦ εἰς τὴν ἐπαρχίαν Νοβογορόδου, ἤρξατο τῶν ἐχθροπραξιῶν, ἐκπορθήσας δὲ πολλὰς κώμας, κατεσκήνωσε τέλος παρὰ τῷ Σελῶνα. Καμφθεῖς δ' αὐτόθι ὑπὸ τῶν ἐπανειλημμένων παρακλήσεων καὶ δῶρων τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κλήμεντος, ἐποίησατο εἰρήνην. Οἱ δὲ Νοβογορόδιοι ἐδέχθησαν μὲν φρουρὰν τοῦ ἡγεμόνος ἐν τῷ Κοπορίῳ, ἀλλ' ἔκτοτε ἐμίσουν τὸν Δημήτριον, ὡς πρότερον, ζητοῦντες καιρὸν ἐκδικήσεως τῆς βίαιοπραγίας ταύτης, ὅς τις καὶ ἐπῆλθε μετ' ὀλίγον.

Ὁ δὲ Δημήτριος καταλιπὼν ἐν Νοβογορόδῳ ἴδιον τοποτηρητὴν, ἐπανεκάμψεν εἰς Βλαδίμιρον πρὸς συμβιβασμὸν διαφορᾶς τινος μεταξὺ τῶν ἡγεμόνων τοῦ Ῥοστόβου· διότι τῷ 1227 Βορίσης ὁ Βασίλκου ἀπέβίωσεν ἐν τῇ παρεμβολῇ, ἔνθα εὕρισκετο μετὰ τῆς συζύγου Μαρίας· ἐτελεύτησεν ἐπίσης μετὰ τινὰς μῆνας καὶ Γλέβης ὁ τοῦ Βιέλου—Ὁζέρου, κληρονόμος τοῦ Ῥοστόβου. Ὁ νεώτερος οὗτος υἱὸς τοῦ Βασίλκου ἀπήλαυσεν ἐξαιρέτως ἀπὸ τῶν νεανικῶν αὐτοῦ χρόνων τῆς φιλίας τῶν Χανῶν, ὡς ὑπηρετῶν μετὰ ζήλου ἐν τοῖς πολέμοις πρὸς ὠφέλειαν τῆς πατρίδος· διότι οἱ Ῥῶσσοι, καταπιεζόμενοι ὑπὸ τῶν Μογόλων, εὕρισχον ἀείποτε προστάτην καὶ σωτῆρα τὸν μεγάλθυμον Γλέβην, εὐεργετικὸν ἐν γένει, μεγαλόδωρον καὶ πατέρα τῶν τε ὀρφανῶν καὶ τῶν πτωχῶν. Ἀποθανόντος ὁμῶς τούτου, οἱ τοῦ Βορίση υἱοὶ, Δημήτριος

1281.

Διαφορὰ τῶν
ἡγεμόνων τοῦ
Ῥοστόβου.

καὶ Κωνσταντῖνος, δεσπόζοντες τοῦ Ῥοστόβου, ἀφῆρέθησαν παρὰ Μιχαήλ, υἱοῦ τοῦ Βλέβη, πᾶν κληρονομικὴν αὐτοῦ ἐπαρχίαν Βιέλου-Οὔζερου, μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ αὐτοὶ αὐτοὶ ἤρισαν πρὸς ἀλλήλους, ὥστε ὁ μὲν Κωνσταντῖνος προσέφυγεν ἐξ ἀνάγκης παρὰ τῷ Μεγάλῳ Ἡγεμόνι, Δημήτριος δ' ὁ τοῦ Βορίση ἤρξατο στρατολογῶν. Ἄλλ' ὁ Μέγας Ἡγεμὼν ἀπεῖρξε τὴν βδελυρὰν αἱματοχυσίαν· διότι, μεταβάς αὐτοπροσώπως εἰς Ῥόστοβον, ἀποκατέστησε τὴν ἀδελφικὴν ὁμόνοιαν τῇ συνεργείᾳ τοῦ ἐκεῖ Ἐπισκόπου Ἰγνατίου.

Ἐμφύλιος πόλεμος ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἡγεμονίᾳ.

Τότε κατὰ συμβουλήν ῥαδιοῦργου τινός, Συμεῶνος Τοινγλιεβίτσου καλουμένου, καὶ ἄλλων εὐπατριδῶν Ἀνδρέας ὁ Ἀλεξάνδρου, ἡγεμὼν τοῦ Γοροδέτσου τοῦ Ῥᾶ καὶ νεώτερος ἀδελφὸς τοῦ Δημητρίου, σφετεριζόμενος τὸν θρόνον τῆς Μεγάλης Ἡγεμονίας παρὰ τοὺς καθεστῶτας νόμους καὶ τὸ ἀρχαῖον ἔθος, καθ' ὃ ὁ πρεσβύτερος τοῦ οἴκου διεδέχετο τὸν πατέρα, ἐξηπάτησε διὰ κολακείας καὶ δώρων τὸν Χάνην, καὶ λαβὼν παρ' αὐτοῦ ἔγγραφον ἐπιταγὴν καὶ στρατὸν ἦλθεν εἰς Μούρομον, ὅπου στρατοπεδεύσας προσεκάλεσε πάντας τοὺς κληρούχους ἡγεμόνας μετὰ τῶν ἰδίων φρουρῶν. Οὐδεὶς δ' ἐτόλμησεν ἵνα παρακούσῃ· διὸ Θεόδωρος ὁ ἡγεμὼν Ἰαροσλάβου, ὁ τοῦ Σταροδοῦβου Μιχαήλ ὁ Ἰωάννου, ἕγγονος Βσεβολόδου τοῦ Γ', καὶ αὐτὸς ὁ Κωνσταντῖνος ὁ τοῦ Ῥοστόβου, εὐεργετηθεὶς ὑπὸ τοῦ Δημητρίου, ἠνώθησαν μετὰ τοῦ Ἀνδρέου. Ὁ Μέγας Ἡγεμὼν, ἐκπλαγεὶς ἐπὶ τῇ αἰφνιδίῳ ταύτῃ θουέλλῃ, ἐτρόπη εἰς φυγὴν· οἱ δὲ Τάταροι, ὠφελούμενοι ἐκ τῆς περιστάσεως ταύτης, ἐπανέλαβον κατὰ τῆς Ῥωσσίας τὰς ἐπὶ τοῦ Βάτη πράξεις. Διὸ ἐξεπόρθησαν τὸ Μούρομον, τὰ περὶχωρα τῆς Σουσδαλίας, τοῦ Βλαδιμίρου, τοῦ Ἰουριέ-

βου, τοῦ Ῥοστόβου καὶ τῆς Τβέρης μέχρις αὐτοῦ τοῦ Τορζέκου, ἐπυρπόλουν δὲ καὶ διήρπαζον καὶ οἰκίας, καὶ μοναστήρια, μήτε τῶν Ἀγίων εἰκόνων, μήτε τῶν σκευῶν καὶ τῶν πολυτελῶς δεδεμένων βιβλίων φειδόμενοι. Σμήνη δ' ἀνθρώπων ἠχμαλώτισαν, ἢ ἐφόνευσαν. Αἱ νέαι μοναχαὶ, αἱ σύζυγοι τῶν ἱερέων μυσαρῶς ἐξεβιάζοντο· οἱ δὲ ταλαίπωροι γεωργοὶ πρὸς σωτηρίαν τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἐλευθερίας ἀπώλοντο ἐν ταῖς ἐρήμοις διὰ τοὺς σφοδρούς παγετούς. Τὸ Περεάσλαβον, πρωτεύουσα τῆς κληρουχίας τοῦ Δημητρίου, ὡς ἀμυνόμενον ἐτιμωρήθη ὠμότατα, ὥστε, κατὰ τὸν χρονογράφον, οὐδεὶς ἐπέζησε μὴ θρηγῶν τὸν θάνατον πατρὸς, υἱοῦ, ἀδελφοῦ, ἢ φίλου. Ἡ δὲ τοιαύτη συμφορὰ ἐπῆλθε τῇ 19 Δεκεμβρίου, κατὰ τὰς ἑορτὰς τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως, ὅτε οἱ ναοὶ ἔμειναν κενοί, ἀντὶ δὲ ἱερῶν ὕμνων κλαυθμοὶ καὶ στεναγμοὶ ἠκούοντο καθ' ἅπασαν τὴν πόλιν. Μόνος ὁ Ἀνδρέας, υἱὸς ἀνάξιος μεγάλου πατρὸς, προσφιλεστάτου πᾶσι τοῖς Ῥώσσοις, συνεπανηγύριζε τοῖς Τατάροις, περάνας δὲ τὸ ἔργον αὐτοῦ ἐπεμψεν αὐτοὺς μετ' εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν Χάνην.

Δημήτριος δ' ὁ Ἀλεξάνδρου, καταφυγὼν εἰς Νοβογόροδον, διενοεῖτο ἵνα κατακλεισθῇ ἐν Κοπορίῳ, ὅτε οἱ Νοβογορόδιοι, μετὰ πολυαριθμοῦ στρατιᾶς προὔπαντήσαντες αὐτῷ παρὰ τὴν λίμνην Ἰλμένην, εἶπον· «Στῆ»
 »θι, ἡγεμῶν· αἱ πρὸς ἡμᾶς ὕβρεις σου ὑπάρχουσι νεα»
 »ραί· ἄπιθι ὅπου βούλει.» Ἔλαβον δ' ὡς ὁμήρους τὰς θυγατέρας καὶ τοὺς εὐπατρίδας τοῦ Δημητρίου, ὑπισχνούμενοι τὴν ἀπελευθέρωσιν αὐτῶν, ἅμα τῆς φρουρᾶς τοῦ ἡγεμόνος ἐκκενωσάσης ἐκουσίως τὸ Κοπόριον, ἔνθα ἦν τότε ὁ περιώνυμος Δεβμόντος ὁ τοῦ Πσχόβου, γαμβρὸς τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος. Ὁ Δεβμόντος,

συμπαθῶν τῷ πενθερῷ, εἰσήλασε μετ' εὐαρίθμου στρατοῦ εἰς Λαδόγαν, ὅπου κατέλαβε τὸν θησαυρὸν τοῦ Δημητρίου καὶ πολλὰ ἄλλα, εἶτα δ' ἐπανάκαμψεν εἰς Κοπόριον. Καὶ ὅμως εἰς οὐδὲν ὠφέλησε τοῦτο· διότι οἱ Νοβογορόδιοι, πολιορκήσαντες παραχρῆμα τὸ φρούριον, κατηδάφισαν αὐτὸ, ἐξελθόντος τοῦ Δεβμόντου μετ' ἀπάντων τῶν ἡγεμόνων. Ἐπειτα δέ, φροντίζοντες τοῦ κοινῆ συμφέροντος, μετεπέμφαντο Ἀνδρέαν τὸν Ἀλεξάνδρου, ὃν ἀνεβίβασαν ἐπὶ τὸν θρόνον τῆς Ἀγίας Σοφίας, εἰ καὶ ἀπεστρέφοντο αὐτὸν διὰ τὰ ἀνοσιουργήματα.

Ὁ Δημήτριος ἐν τούτοις, μαθὼν ὅτι οἱ Μογόλοι ἀπεχώρησαν τῆς Ῥωσσίας, ἐπανῆλθεν εἰς Περεάσλαβον, ἔνθα οἱ κάτοικοι δείξαντες εὐνοίαν πρὸς αὐτὸν ἐστρατολογοῦντο. Ὁ δ' Ἀνδρέας, βλέπων τὸν κίνδυνον, μετέβη σπουδαίως εἰς τὴν παρεμβολήν. Ἄλλ' οὐδ' οἱ Νοβογορόδιοι ἤγον ἡσυχίαν, ὡς σπανίζοντες τῶν ἐπιτηδείων καὶ φοβούμενοι μὴ ὁ Δημήτριος καταλάβῃ τὸ Τόρζεκον, πλῆθον σιτοβολῶνων· διὸ ἀναθέντες τὴν ἀμυναν τοῦ ἐπικαίρου τούτου τόπου πιστῷ τινι πρὸς αὐτοὺς εὐπατρίδι, Συμεῶνι τῷ τοῦ Μιχαήλ, προσέταξαν ἵνα μετακομίσῃ ἐκεῖθεν διὰ τῶν ποταμῶν εἰς Νοβογόροδον πάντα τὸν περισσεύοντα σίτον. Αὐτοὶ δ' οὗτοι ἐνωθέντες μετὰ τῶν φίλων τοῦ Ἀνδρέου, τοῦ νεωτέρου ἀδελφοῦ αὐτοῦ Δανιήλ, τοῦ τῆς Μόσχας καὶ μετὰ Σβιατοσλάβου τοῦ Γβέρης, προὔτιθεντο τὴν ἀποδιώξιν τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος, ἀλλ' ἀπαντήσαντες αὐτῷ ὡς μαχόμενοι πέντε βέρστια μακρὰν τοῦ Δημητρόβου ἔστησαν καὶ ἐποίησαντο μετ' αὐτοῦ εἰρήνην, ἐπιβαλόντες πάσας τὰς ἑαυτῶν θελήσεις, τουτέστιν ὁ Δημήτριος παραιτούμενος τῶν ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ Νοβογορόδου

ἀξιώσεων αὐτοῦ, ὥμοσεν ἵνα μὴ ποτε λάβῃ δίκην παρὰ τῶν κατοίκων αὐτοῦ. Ἄλλ' ὁ Ἄνδρέας εὔρε μᾶλλον προθύμους συμμάχους τοὺς Μογόλους· διότι, ὡς αἰμοχαρεῖς αἰείποτε καὶ ἄρπαγες, οἱ βάρβαροι οὗτοι οὐκ ἠρνήθησαν ἵνα ὑπηρετήσωσιν αὐτῷ καὶ αὐτὸς διὰ τῆς ἐκπομπῆσεως τῆς Μεγάλης Ἡγεμονίας. Διὸ εἰσβαλόντες πανταχόθεν εἰς τὰς ἐπαρχίας τῆς Σουδαλίας ὤρμησαν ἐπὶ τὸ Περεάσλαβον μετὰ πυρὸς καὶ σιδήρου. Ὁ δὲ Δημήτριος ὡς ἀνίκανος πρὸς ἀντίστασιν φεύγει παρὰ τῷ κραταίῳ Νογαί, πρότερον μὲν στρατηγῷ τοῦ Χάνη, τότε δὲ δεσπόζοντι τῶν ἀπὸ τῶν ἐρήμων τῶν νῦν νομῶν Οὐκραίνας καὶ Αἰκατερινοσλάβου μέχρι τῶν τοῦ Εὐξείνου Πόντου καὶ Ἰστρου χωρῶν. Οὕτως οἱ Ῥῶσσοι ἠγεμόνες ἐν αὐτῇ τῇ πηγῇ τῶν βιαιοπραγιῶν ἀνεζήτησαν τὴν θεραπείαν αὐτῶν, ἔθουον δὲ τὰ τελευταῖα λείψανα τῆς ἐθνικῆς ὑπερηφανίας χάριν τῶν συμφερόντων τῆς ἰδίας φιλαρχίας.

Αἱ τοῦ Δημητρίου ἐλπίδες ἐδικαιώθησαν· διότι ὁ Νογαίς, εἴτε πεισθεὶς περὶ τοῦ δικαίου τοῦ ἐκπτώτου τούτου ἠγεμόνος, εἴτε ἀποδεικνύων τὴν ἑαυτοῦ ἰσχὺν, ἀπέδωκεν αὐτῷ τό τε στέμμα καὶ τὸ κράτος οὐχὶ διὰ τοῦ ξίφους καὶ τῆς αἵματοχυσίας, ἀλλὰ διὰ μόνης ἐπιστολιμαίας διαταγῆς. Ὁ δ' Ἄνδρέας ὑπήκουσε τῇ προσταγῇ ταύτῃ, καθόσον καὶ αὐτὸς ὁ νέος Χάνης, Τουδάν—Μαγγού, ἐφοβεῖτο τὸν Νογαῖν. Οἱ ἀδελφοὶ διηλλάγησαν κατὰ τὸ φαινόμενον· ὁ δὲ νεώτερος αὐτῶν παρήτησε τὴν Μεγάλην Ἡγεμονίαν, μὴ δυνηθεὶς μηδὲ τοὺς φίλους αὐτοῦ ὑπερασπισθῆναι ἀπὸ τοῦ φιλεχθρικοῦ Δημητρίου. Ἐβρέθη ἤδη ἡμῖν περὶ τοῦ μεγιστάνος Συμεῶνος Νεγλιέβιτς, πρώτου συμβούλου τοῦ Ἄνδρέου, ὃν οἱ χρονογράφοι πανοῦργον στασιαστὴν καλοῦσιν. Ὁ

Μέγας οὖν Ἡγεμῶν ἔπεμφε δύο τῶν εὐπατριδῶν ὅπως θανατώσωσιν αὐτόν, διάγοντα ἐν Κοστρομᾶ βίον ἡσυχον καὶ θαρρόυντα ἐπὶ τῇ τῶν ἀδελφῶν συνομολογηθείσῃ εἰρήνῃ. Οἱ δὲ εὐπατρίδαι συνέλαβον μὲν κρύφα τὸν μεγιστᾶνα τοῦτον, ἀλλὰ μάτην ἐπειρῶντο μαθεῖν παρ' αὐτοῦ περὶ τῶν βουλῶν τοῦ Ἀνδρέου. « Οὐδὲν οἶδα, » ἀπεκρίνατο ὁ Συμεών. Οἱ ἀδελφοὶ ἐρίζουσι καὶ διαλλάσσονται κατὰ τὸ δοκοῦν, ἐμὸν δ' ἔργον ἐστὶν ὑπηρετεῖν πιστῶς τῷ ἡγεμόνι ». Ἀρνούμενος δ' ὅτι τῇ συμβουλῇ αὐτοῦ ὁ Ἀνδρέας μετεπέμψατο τοὺς Μογόλους καὶ ἀκούων τῶν καθ' ἑαυτοῦ ἀπειλῶν, ἀπεκρίνατο ἀταράχως. « Ὁ Μέγας οὖν ἡγεμῶν οὐ φοβεῖται » τὴν ἐπιτορξίαν; Ὡμοσεν ἵνα ἦ φίλος τῷ Ἀνδρέα, νῦν δ' ἀπειλεῖ τοῖς εὐπατρίδαις αὐτοῦ θάνατον! » Εὐθὺς δὲ τότε οἱ ἐκτελεσταὶ τῆς ἐπιταγῆς τοῦ Δημητρίου ἀπέκτειναν τὸν ἄνδρα τοῦτον, ὦμόν μὲν, ἀλλὰ τολμηρὸν καὶ θαρράλεον. Τοιαῦτά εἰσι τὰ ἰδιώματα, ὧν ἄνευ οἱ κακοῦργοι ἀποτυγχάνουσι τοῦ σκοποῦ αὐτῶν.

1283-1284.

Ὁ Ἀνδρέας, σιωπῶν καὶ μὴ τολμῶν ἵνα ἐρίσῃ πρὸς τὸν Δημήτριον, παρεχώρησεν αὐτῷ τὸ Νοβογορόδον, καί τοι πρό τινος χρόνου, ὅτε διέτριβεν ἐν Τορζέκῳ, ὦμοσε τοῖς ἐν τέλει τῆς πόλεως ταύτης, ὅτι διαβιώσει καὶ συναποθανεῖται μετ' αὐτῶν. Ἐξεστράτευσε δὲ μετὰ τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος καὶ τῶν Τατάρων, ὅπως καταστείλῃ τοὺς Νοβογοροδίους, μὴ βουλομένους ἵνα ὑποταχθῶσι τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. Ἄλλ' οἱ Νοβογορόδιοι, ὅπως ἐρεθίσωσι τοὺς Μογόλους καὶ σώσωσι τὴν ἑαυτῶν χώραν ἀπὸ τῆς δηλώσεως, ἐκήρυξαν τέλος ἑαυτοῦς ὑποτελεῖς τῷ Δημητρίῳ, παραχωρήσαντες καὶ τὸ Βόλοχον.

Ὁψόμεθα ὅτι ὁ Ἀνδρέας δεικνύων τῷ Μεγάλῳ Ἡ-

γεμόνι μετάνοιαν καὶ ἀγάπην πρὸς τὴν εἰρήνην ἐνήρ-
γει καθ' ὑπόκρισιν. Ἀλλὰ πρὶν ἢ ἐξιστορήσωμεν τὰ
νέα ταῦτα κακουργήματα, διαγράφομεν τὰ δυστυχή-
ματα τῆς ἐπαρχίας Κούρσκου, ἧς ἤρχον ὁ Ὀλεγος
καὶ Σβιατοσλάβος, ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων κυριαρχῶν
τοῦ Τσερνιγόβου, ὧν ὁ μὲν ἐβασίλευεν ἐν Ῥύλσκῳ καὶ
Βορβόλῳ, ὁ δὲ ἐν Λιπέτσκῳ. Ὁ ἐκ Χίβας Ἀκμάτ,
τοποτηρητὴς τῆς ἡγεμονίας ταύτης, ἐκμισθώσας τὸν
ὑπὲρ τῶν Τατάρων φόρον, κατεπίεζε τὸν λαόν, οὐδὲ
τῶν εὐπατριδῶν καὶ αὐτῶν τῶν ἡγεμόνων ἐξαιρουμένων.
Οὗτος ἀκοδόμησε παρὰ τῇ Βίρσκη δύο μικρὰς κώμας, ὅ-
που συνήρχοντο παντοῖοι φαῦλοι, ὅπως ὑπὸ τὴν προστα-
σίαν αὐτοῦ διαρπάζωσι τὰ περίχωρα Ἄλλ' ὁ Ὀλεγος, τῇ
συγκαταθέσει καὶ τοῦ Σβιατοσλάβου, ἐδήλωσε ταῦτα
πρὸς τὸν Χάνην Τελεβουγᾶν· οὗτος δὲ, παραδούς αὐτῷ
Μογολικὸν ἀπόσπασμα, προσέταξε τὴν κατεδάφισιν τῶν
κωμῶν τοῦ Ἀκμάτ. Οἱ δ' ἡγεμόνες, ἐκπληροῦντες ἀ-
κριβῶς τὴν ἐπιταγὴν τοῦ Χάνη, συνέλαβον αὐτόθι τοὺς
φυγάδας αὐτῶν, τοὺς δ' ἄλλους ἐδέσμευσαν. Ὁ Ἀκμάτ
ἦν τότε παρὰ τῷ Νογαί, μαθὼν δὲ τὰ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ
Κούρσκου, παρέστησεν αὐτῷ τὸν Ὀλεγον καὶ Σβιατο-
σλάβον ὡς ληστὰς καὶ κρυφίους πολεμίους αὐτοῦ. Ἡ
δὲ συκοφαντία αὕτη εἶχε σκιάν τινα ἀληθείας· διότι ὁ
εὐπιστος Σβιατοσλάβος πρὸ τῆς ἀπὸ τῆς παρεμβολῆς
ἐπανόδου τοῦ Ὀλέγου διετάραξε τὰ χωρία τοῦ τοπο-
τηρητοῦ τοῦ Χάνη διὰ νυκτερινῶν ἐφόδων, αἵτινες ἐφαί-
νοντο ἴσως ὡς ληστρικάι. « Ὅπως πείσω σε περὶ τῆς
» ἀληθείας τῶν διαβεβαιώσεών μου, ἔλεγεν ὁ Ἀκμάτ
» τῷ Νογαί, πέμψον τοὺς ὀρνιθοθήρας ἵνα θηρεύσωσι
» κύκνους ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ Ὀλέγου· κέλευσον αὐτῷ ἵνα
» προσέλθῃ ἐνώπιόν σου καὶ ὄψει, ὅτι παρακούσει σου. »

Ὁ Ὀλεγος οὐδόλως ἦν ἔνοχος, ἐπειδὴ μόνον τὸ θέ-
 λημα τοῦ Χάνου ἐξετέλει· φοβούμενος ὅμως τὰ πα-
 ρακολουθήματα τῆς συκοφαντίας τοῦ Ἀκμάτ, ἠρνήθη
 ἰν' ἀπέλθῃ πρὸς τὸν Νογάιν· οὗτος δ' ὀργισθεὶς διὰ
 τὴν ἀπειθειαν αὐτοῦ, ἔπεμψε στρατὸν πρὸς τιμωρίαν
 τοῦ ὑποτιθεμένου πολεμίου. Ὁ ἡγεμὼν, δύο ἢ τριῶν
 ἀθλίων πολιχνίων πῶς ἠδύνατο ἀντιστῆναι; Ὁ μὲν
 Ὀλεγος προσέφυγεν εἰς τὸν Χάνην Τελεβουγᾶν, ὁ δὲ
 Σβιατοσλάβος εἰς τὰ ἄλση τοῦ Βορονέζου. Οἱ δὲ Μο-
 γόλοι, ἐκπορθήσαντες τὴν χώραν τοῦ Κούρσκου, συνέ-
 λαβον τρεισκαίδεκα τῶν εὐπατριδῶν μετὰ τινων ὀδοιπό-
 ρων καὶ παρέδωκαν αὐτοὺς δεσμίους ὡς θύματα τῷ θη-
 ριώδει τοποτηρητῇ. Ἄλλ' οὗτος, θανατώσας τοὺς πρῶ-
 τους ἀπηνῶς, ἀπέλυσε τοὺς ὀδοιπόρους, πρὸς οὓς, δούς
 τὰ καθημαγμένα ἱμάτια τῶν ἀποκτανθέντων εὐπατριδῶν,
 εἶπε· « Πορεύθητε ἀπὸ χώρας εἰς χώραν καὶ μεγαλο-
 » φώνως κηρύξατε, Ταῦτά ὑποστήσεται πᾶς ὁ
 » ἐξυβρίσων τοποτηρητὴν τοῦ Χάνη. » Αἱ πό-
 λεις καὶ αἱ κῶμαι τοσοῦτον ἔμειναν ἔρημοι, ὥστε οἱ
 θεράποντες τοῦ τοποτηρητοῦ, κομίζοντες πανταχόσε
 τὰς τε κεφαλὰς καὶ τὰς χεῖρας τῶν ἀποκεφαλισθέντων
 εὐπατριδῶν, οὐδενὶ ἀπήντησαν ἵνα ἐκφοβήσῃσι διὰ τῶν
 σημείων τούτων τῆς φοβεραῦς αὐτοῦ ἐκδικήσεως. Ἐν
 τούτοις ὁ Ἀκμάτ, φοβούμενος τοὺς φυγάδας ἡγεμό-
 νας, μετέβη παρὰ τῷ Νογαί, καταλιπὼν τοῖς δυσὶν
 ἀδελφοῖς τὴν φρούρησιν τῶν κτήσεων αὐτοῦ. Συνέβη δὲ
 πραγματικῶς ὅ,τι προεῖδε· διότι οἱ τυχοδιῶκται, οἱ τὰς
 τοῦ τοποτηρητοῦ κτήσεις κατοικοῦντες, ἠναγκάσθησαν
 μετ' ὀλίγον ἵνα διασκεδασθῶσιν, ὁ δὲ Σβιατοσλάβος
 ἐπανακάμπτων ἐνελόχα ἐν ταῖς λεωφόροις καὶ ἀπέ-
 κτεινέ τινας αὐτῶν, μὴ ἀναλογιζόμενος τὰ παρακο-

λουθήματα. Ἐν δὲ τούτοις ὁ συγγενὴς αὐτοῦ Ὀλεγος ἐπανήλθεν ἐκ τῆς παρεμβολῆς, ὅπως συναθροίσῃ μὲν καὶ καθησυχάσῃ τὸν διεσκορπισμένον λαόν, κηδεύσῃ δὲ ἐν χριστιανικαῖς τελεταῖς τοὺς φονευθέντας εὐπατρίδας, ὧν οἱ ἠλλοιωμένοι νεκροὶ ἐκρέμαντο ἔτι ἐπὶ τῶν δένδρων. Πρὸς ἀποσόβησιν δὲ νέων συμφορῶν τῆς χώρας τοῦ Κούρσκου, ὁ ἡγεμὼν οὗτος ἀνεκήρυξε δημοσίᾳ τὸν Σβιατοσλάβον ἐγκληματίαν, εἰπὼν αὐτῷ τάδε·

«Τέως μὲν ἤμεν ἀνεπίληπτοι, νῦν δ' ἐσμὲν ἔνοχοι.
 »Τὸ ἔργον σου, ἄλλη ληστεία, μισητὸν μάλιστα τοῖς
 »Τατάροις καὶ οὐδ' ἐν αὐτῇ τῇ ἡμετέρα πατρίδι ἀνε-
 »κτόν. Ἀνάγκη ἦν ὅπως μεταβῆς παρὰ τῷ Χάνῃ
 »πρὸς δικαιολογίαν, ἀλλὰ σὺ ἀπέφυγες τοῦτο, κρυπτό-
 »μενος ἐν τοῖς σκιεροῖς δάσεσιν ὡσπερ κακοῦργος.
 »Ἡ ἐμὴ συνείδησις καθαρὰ ἐστίν. Ἴθι, δικαιολογή-
 »θητι ἐνώπιον τοῦ βασιλέως.» Ἀλλ' ὁ Σβιατοσλάβος, εἰς οὐδὲν λογιζόμενος τὰς τε μέμφεις καὶ τὰς νουθεσίας, ἀπεκρίνατο ἀγερῶχος· «Ἐλεύθερος τῶν πρά-
 »ξεῶν μου εἰμι· ἐτιμώρησα τοὺς ἐχθρούς μου καὶ ἀ-
 »θῶός εἰμι.» Τότε ὁ Ὀλεγος ἀνεχώρησεν ὅπως καταγγείλῃ αὐτὸν πρὸς τὸν Τελεβουγᾶν· ἐκπληρῶν δὲ πιστῶς τὰ θελήματα αὐτοῦ ἐθανάτωσε τὸν Σβιατοσλάβον. Ἀξιοσημείωτον δ' ὅτι οἱ χρονογράφοι, οὐδόλως μεμφόμενοι τῷ δολοφόνῳ, αἰτιῶνται τὴν ἀπερισκεψίαν τοῦ παθόντος. Τοσοῦτον ἡ δουλεία μεταβάλλει τὰς δοξασίας τῶν ἀνθρώπων περὶ τε τῆς τιμῆς καὶ τῆς δικαιοσύνης! Καὶ ὁ μὲν Σβιατοσλάβος ἐθεωρήθη ὡς κακοῦργος, διότι, ἀποκρούων τὴν βίαν διὰ τῆς βίας, διήγειρε κατὰ τῶν Ῥώσων τὴν ὀργὴν κραταιοῦ τυράννου· ὁ δὲ σκληρὸς Ὀλεγος, ἐμπήξας τὸ ξίφος εἰς τὴν καρδίαν ὀμαίμονος ἡγεμόνος, ἐκρίθη ἀνεπίληπτος, ἐπει-

δὴ, πράξας τοῦτο, ἔσωσεν ἑαυτὸν τε καὶ τοὺς ὑπηκόους ἀπὸ τῆς ἐκδικήσεως τῶν Τατάρων!!! Ἄλλ' ἑαυτὸν οὐκ ἔσωσε· διότι ὁ Ἀλέξανδρος, ἀδελφὸς τοῦ Σβιατοσλάβου, φονεύσας αὐτὸν μετὰ τῶν δύο υἱῶν, ἐξεῦρε τρόπον πρὸς ἐκδυσώπησιν τῶν Μογόλων, καθ' ὅσον οἱ κατακτηταὶ οὗτοι ἀπῆτουν μόνον ὑπακοὴν καὶ δῶρα, ἐπιτρέποντες ἄλλως τὴν ἀλληλοκτονίαν τῶν ἡγεμόνων. Ἀντιλαμβανόμενοι δ' ἐνίστε ἐνθέρμως τοῦ καταπιεζομένου, ἦσαν ἅμα ἔτοιμοι ἵνα κηρυχθῶσιν ὑπὲρ τοῦ καταπιέζοντος.

1285. Εἶδομεν ἤδη τὸν Νογαῖν κηρυσσόμενον ὑπερασπιστὴν τοῦ Δημητρίου, ὀφόμεθα δὲ μετ' ὀλίγον αὐτὸν τοῦτον καὶ προστάτην τοῦ Ἀνδρέου. Ὁ ἡγεμὼν οὗτος τοῦ Γοροδέτσου, διαβιώσας ἐπὶ διετίαν ἐν ἡσυχίᾳ, προσεκάλεσε βασιλόπαιδά τινα ἐκ τῆς παρεμβολῆς καὶ ἤρξατο συσκευαζόμενος ἀπροκαλύπτως ὡς εἰς στρατείαν. Ἄλλ' ὁ Μέγας Ἠγεμὼν προῦλαβε ταῦτα· διότι ἐνωθεὶς μετὰ τῶν κληρούχων ἡγεμόνων, ἐξήλασε μὲν τὸν βασιλόπαιδα, ἠχμαλώτισε δὲ τοὺς εὐπατρίδας τοῦ Ἀνδρέου. Ἡ πράξις δ' αὕτη ἤρκει ἵνα παροργίσῃ τὸν Χάνην καὶ ἐφαίνετο θρασύτης· ἀλλ' οἱ Ῥοστόβοι προσηνέχθησαν ἔτι θρασύτερον, διότι βλέποντες μετ' ἀγανακτῆσεως τὴν πληθὺν τῶν Τατάρων, ἐλκυομένων πρὸς αὐτοὺς ὑπὸ τῆς φιλοχρηματίας καὶ θελόντων ἵνα δεσπόζωσι πάντων, ἐψηφίσαντο ἐν ἐκκλησίᾳ ἵνα ἐκδιώξωσι τοὺς ταραχώδεις τούτους ξένους καὶ διαρπάσωσι πᾶσαν αὐτῶν τὴν οὐσίαν. Δημήτριος ὁ Βορίση, ἄρχων τοῦ Ῥοστόβου, κηδεστῆς δὲ τοῦ Μεγάλου Ἠγεμόνος, ἔπεμψε παραχρῆμα τὸν ἀδελφὸν Κωνσταντῖνον εἰς τὴν παρεμβολήν, ὅπως δικαιολογήσῃ ἢ τὸν λαόν, ἢ αὐτὸν τὸν Δημήτριον· ἀλλ' εἶτε διὰ τὰ
- 1289.

προσενεχθέντα αὐτῷ δῶρα, εἴτε διὰ τὰς ἐμφυλίουσιν στάσεις τῆς πρερμβολῆς, ὁ Χάνης οὐδόλως ὑπερησπίσατο ἤδη τοὺς ὑβρισθέντας Τατάρους. Ὁ Νογαίς, περιορίζων ἐπὶ μᾶλλον τὸ κράτος τῶν Χανῶν, ἀπέκτεινε τελευτῆσι τὸν Τελεβουγᾶν καὶ ἀνεβίβασεν εἰς τὸν θρόνον τὸν αὐτοῦ ἀδελφόν, Τόχταν καλούμενον. Ἄλλῃ ἡ Ῥωσσία οὐκ ἠδυνήθη ἔτι ἵνα ὠφελῆθῃ ἐκ τῶν διχονοιῶν τῶν τυράννων, ὡς ὁμογνωμονούντων μόνον πρὸς καταπίεσιν αὐτῆς.

Ὁ Μέγας Ἡγεμῶν, ὀφείλων τὰ πάντα τῇ προστασίᾳ τοῦ Νογαί, ἠδύνατο ἵνα βιώσῃ ἡσυχαιότερον εἴπερ ποτε, βλέπων τὸν ἑαυτοῦ προστάτην διατάσσοντα οὕτω τὴν τύχην τῶν Χανῶν. Ὅπως δὲ μᾶλλον εὐαρεστήσῃ αὐτῷ, ἐπεμφε τὸν νέον Ἀλέξανδρον εἰς τὴν παρεμβολήν, ἔνθα καὶ ἐτελεύτησεν. Ὁ Ἄνδρέας ὁμῶς 1292. διὰ δόλων καὶ ραδιουργίας ἐφείλκυσε πολλοὺς τῶν κληρούχων ἡγεμόνων, ἰδίως δὲ Θεόδωρον τὸν Ἰαροσλάβου, φίλον καὶ, πιθανώτερον, γαμβρὸν τοῦ Νογαί, οἷς παρέστησε τὸν Δημήτριον ὡς ἄνδρα ἐπικίνδυνον καὶ ἔτοιμον ἵνα περιορίσῃ τὰ δικαιώματα αὐτῶν, εἰ καὶ ὁ Μέγας Ἡγεμῶν οὐδόλως διανοεῖτο αὐτεξουσιότητα. Ἐτη δὲ τινα πρὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ὁ Δημήτριος, ἐξυβρισθεὶς ὑπὸ τοῦ ὑπερηφάνου νεανίου Μιχαήλ τοῦ Ἰαροσλάβου, ἡγεμόνος τῆς Τβέρης, ἀπῆλθε μετὰ τῶν Νοβογοροδιῶν πολεμήσων ταῖς ἐπαρχίαις αὐτοῦ, ἀλλὰ διωμολόγησε μετ' αὐτοῦ ἐξ ἀνάγκης εἰρήνην παρὰ τῷ Κασσίνῳ, ὡς μὴ τολμήσας ἵνα συνάψῃ μάχην καὶ οἶονεὶ ὁμολογήσας τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς ἡγεμονίας τῆς Τβέρης. Ὁ δ' Ἄνδρέας καὶ Θεόδωρος, συμμαχήσαντες στενῶς, διέβαλον τὸν Δημήτριον πρὸς τὸν Νογαί, ἀδιαφοροῦντα περὶ τῆς δικαιοσύνης καὶ χαίροντα ἐπὶ τῇ εὐ-

Ἄνεξαρτησία
τῆς ἡγεμονίας
τῆς Τβέρης.

1293.

καιρία τοῦ πλουτίσαι τοὺς Μογόλους διὰ νέων κατὰ Ῥωσσίας ἐπιδρομῶν, ἔνθα ἐθανάτουν τοὺς ἀνθρώπους ὡς πτηνὰ καὶ ἐλάμβανον λάφυρα οὐδαμῶς κινδυνεύοντες. Μόλις ἐκφωνήσαντος λέξιν τοῦ Νογαί, πολυάριθμοι Ταταρικάι φάλαγγες ἐφορμῶσι πρὸς δῆωσιν. Ἦρχε δὲ τῶν θηριωδῶν τούτων στρατευμάτων ὁ Διουδήνος, ἀδελφὸς τοῦ Τόχτα· οἱ δὲ ἡγεμόνες Ἀνδρέας καὶ Θεόδωρος ἐδείκνυον αὐτοῖς τὴν εἰς τοὺς κόλπους τῆς πατρίδος ἄγουσαν. Ὁ Δημήτριος ἦν τότε ἐν Περεασλάβῳ· ἀλλ' οὔτε δι' ὄπλων τολμῶν ἵνα προὔπαντήσῃ τῷ Διουδήνω, οὔτε διὰ λόγων πείσῃ αὐτὸν περὶ τῆς ἰδίας ἀθωότητος, φεύγει διὰ τοῦ Βολόκου εἰς τὸ ἀπώτατον Πσχόβον παρὰ τῷ πιστῷ γαμβρῷ Δεβμόνδῳ. Οἱ Τάταροι ἐπορεύοντο ὅπως ἀναβιδάσωσι τὸν Ἀνδρέαν ἐπὶ τὸν θρόνον τῆς Μεγάλης Ἡγεμονίας καὶ ἠδύναντο ἵνα διαπράξῃσι τοῦτο ἀναιμωτῆ, διότι οὐδεὶς ἐβουλεύετο ἵνα ἐναντιωθῇ πρὸς τὴν θέλησιν τοῦ Νογαί· ἀλλ' ἡ ὑπ' αὐτῶν χορηγούμενη τῷ Ἀνδρέᾳ προστασία ἦν ἀπάτη μόνον. Κατὰ τὸ μὲν Μούρομον, ἡ Σουσαλία, τὸ Βλαδίμιρον, Περεάσλαβον, Οὔγλιτσον, ἡ Κολόμνα, τὸ Ἰουρίεβον, ἡ Μόσχα, τὸ Δημήτροβον, τὸ Μοζάϊσκον καὶ τινες ἄλλαι πόλεις ἐκυριεύθησαν ὡς πολέμια· οἱ δὲ κάτοικοι αὐτῶν ἠχμαλωτίσθησαν, αἱ γυναῖκες καὶ νεάνιδες ἠτιμάσθησαν, ὁ δὲ κληρὸς, ἀτελής ὢν πρὸς τὸν Χάνην, οὐ διέφυγε τὴν κοινὴν συμφορὰν. Οἱ βάρβαροι συλοῦντες τοὺς ναοὺς, κατασυνέτριψαν καὶ ἔλαβον καὶ αὐτὸ τὸ χαλκοῦν δάπεδον τοῦ μητροπολιτικοῦ ναοῦ τοῦ Βλαδιμίρου, ὡς θαυματουργοῦ μνημονευομένου ὑπὸ τῶν χρονογράφων. Εὖρον δὲ καὶ τὸ Περεάσλαβον ἐντελῶς ἔρημον· διότι οἱ πολῖται ἐξῆλθον αὐτοῦ ἐγκαίρως σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις. Ὁ δὲ τῆς Μόσχας Δανιήλ ὁ Ἀλεξάνδρου, ἀδελ-

Πόρθησις τῆς
Ῥωσσίας.

φός καὶ σύμμαχος τοῦ Ἀνδρέου, εἰσαγαγὼν φιλικῶς τοὺς Τατάρους εἰς τὴν ἑαυτοῦ πόλιν, οὐδόλως ἠδυνήθη ἵνα ὑπερασπίσῃ ταύτην ἀπὸ τῆς διαρπαγῆς. Ὁ τρόμος ὑπῆρξε γενικὸς, μόνα δὲ τὰ σύσκια δάση, ὧν ἔβριθε τότε τὸ μέρος τοῦτο τῆς Ῥωσσίας, ἐχρησίμευον ὡς ἀσφαλὲς ἄσυλον τοῖς τε πολίταις καὶ χωρίταις.

Ὁ Διουδῆνος, εἰσελθὼν εἰς τὴν ἐπαρχίαν Τβέρης, ἐμελέτα τὴν ἄλωσιν τῆς πρωτευούσης ταύτης τόσον εὐχερέστερον, καθ' ὅσον ὁ ἡγεμὼν Μιχαήλ ἦν τότε ἐν τῇ παρεμβολῇ. Ἀγαθῇ ὅμως τύχῃ οἷ τε εὐπατρίδαι καὶ ὁ λαὸς ἀνέδειξαν μεγαλόψυχον τόλμην, ὁμόσαντες πρὸς ἀλλήλους δι' ἱερῶν τελετῶν, ὅτι ἐγκαρτερήσουσι μέχρι τοῦ τελευταίου· διὸ συνήγειραν στρατὸν λίαν πολυάριθμον. Ἀλλὰ καὶ τῶν κατοίκων τῶν ἄλλων ἐπαρχιῶν πολλοὶ διαφεύγοντες τοὺς Μογόλους, ἤλθον εἰς Τβέρην καὶ συνωπλίσθησαν μετὰ τῶν ἀνδρείων ταύτης πολιτῶν. Ἡ κοινὴ ἀγαλλίασις ἐπετάθη ἐκ τῆς ἐπανόδου τοῦ ἡγεμόνος Μιχαήλ, εἰκοσαετοῦς νεανίου καὶ παρὰ πάντων τιμωμένου. Οὗτος δ' ἄγνοῶν, ὅτι οἱ Τάταροι ἐκράτησαν πρὸ μικροῦ τῆς Μόσχας, παρ' ὀλίγον περιέπιπτε ταῖς χερσὶν αὐτῶν· ἀλλ' ἱερεὺς τις τῶν περιχώρων αὐτῆς τῆς πόλεως ἀνήγγειλεν αὐτῷ τὸ θλιβερόν τοῦτο συμβεβηκὸς καὶ ὑπέδειξεν ἀσφαλῆ ὁδόν. Ὁ κληρὸς προῦπήντησε τῷ ἡγεμόνι μετὰ Σταυρῶν, ὁ δὲ λαὸς μετ' ἐνθουσιασμοῦ· ἐθάρρῃσαν δὲ καὶ αὐτοὶ οἱ μικρόψυχοι, νομίζοντες ὅτι ὁ ἡγεμὼν ἐκόμιζεν αὐτοῖς τὴν σωτηρίαν καὶ τὴν νίκην· διότι ἡ ἀνδρία εἰς τινὰς περιστάσεις μεταδίδεται τόσον εὐχερῶς, ὅσον καὶ ἡ δειλία. Ὁ δ' Ἀνδρέας, ὁ ἀνάξιος οὗτος ἡγεμὼν, ὁ αἷτιος πασῶν τῶν κακώσεων τῶν Τατάρων, ὠδήγει τὸν Διουδῆνον πρὸς τὴν Τβέρην· ἀλλ' οἱ Μογόλοι, μαθόντες

ἔτι οἱ κάτοικοι αὐτῆς, ἧς ἤρχεν ὁ Μιχαήλ, παρεσκευάζοντο εἰς ἰσχυρὰν ἀντίστασιν, ἔστρεψαν πρὸς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Νοβογορόδου· διότι ἐθήρευον ἐν Ῥωσσίᾳ οὐχὶ τὴν δόξαν τῶν νικῶν, ἀλλὰ μόνον τὰ ἀσφαλῆ κέρδη. Ὁ στυγερός δ' οὗτος σκοπὸς τῶν Μογόλων ἐπεσφραγίσθη διὰ τῆς ἐκπορθήσεως τοῦ Βολόκου. Οἱ Νοβογορόδιοι, πέμψαντες δῶρα πρὸς τὸν στρατηγὸν τῶν Μογόλων, ἐκοίνωσαν τῷ Ἀνδρέᾳ, ὅτι ἐπεθύμουν πάντοτε αὐτοῦ ὡς ἄρχοντος, καὶ ὅτι οὐδόλως ἐστὶ χρεία ἵνα ἐκστρατεύσῃ κατ' αὐτῶν μετὰ τῶν Τατάρων. Καὶ ὁ μὲν Διουδήνος ἀπεχώρησε τῆς Ῥωσσίας, ὁ δ' Ἀνδρέας ἦλθεν εἰς Νοβογορόδον· ὁ δὲ σύμμαχος αὐτοῦ Θεόδωρος ὁ Ῥοστισλάβου κατέλαβε τὸ Περεάσλαβον—Ζαλέσκον. Ὁ ἡγεμὼν οὗτος, μετὰ τὸν θάνατον τῶν ἀδελφῶν Γλέβη καὶ Μιχαήλ, υἱῶν τοῦ Ῥοστισλάβου, ἤρχε καὶ τοῦ Σμολένσκου· ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ παρεχώρησε τοῦτο ἐξ ἀνάγκης τῷ ἀδελφιδεῖ Ἀλεξάνδρῳ τῷ Γλέβη, ἀνδρείῳ μαχητῇ, ὃς τῷ 1285 ἀπέκρουσεν εὐτυχῶς ἀπὸ τῆς πρωτεύουσας αὐτοῦ Ῥωμανὸν τὸν τοῦ Μιχαήλ, ἡγεμόνα τοῦ Βριάνσκου.

Ὁ ἡγεμὼν περιέμενε μόνον τὴν ἀποχώρησιν τῶν στρατευμάτων τοῦ Διουδήνου, ὅπως ἐπανέλθῃ εἰς τὴν κληρουχικὴν ἐπαρχίαν τοῦ Περεασλάβου, γινώσκων ὅτι ὁ λαὸς, ὃν αἰείποτε ὑπὲρ αὐτοῦ, κηρυχθήσεται καὶ ἤδη. Ἄλλ' ὁ Ἀνδρέας μετὰ τοῦ Νοβογοροδίου στρατοῦ ἐμεσολάβησεν αὐτὸν παρὰ τῷ Τορζέκῳ. Ὁ δὲ Μέγας ἡγεμὼν ἀφείς τὸν ἑαυτοῦ θησαυρὸν τῷ Ἀνδρέᾳ, ἀπῆλθεν εἰς Τβέρην παρὰ τῷ Μιχαήλ, ὃς, ὑποδεξάμενος αὐτὸν μετὰ πάσης τιμῆς, ἐκηρύχθη διαλλακτῆς μετὰξὺ αὐτῶν, ὅπως διασώσῃ οὕτω τὴν πατρίδα ἐκ τῶν περαιτέρω δυστυχημάτων. Διὸ ὁ Ἐπίσκοπος τῆς

Τβέρης καὶ Σβιατοσλάβος τις (ἡγεμῶν, ἡ μεγιστάν) μετέβησαν εἰς Τόρζεκον, ὅπου διὰ παρακλήσεων καὶ προτροπῶν ἐπέτυχον τοῦ ἀγαθοῦ αὐτῶν ἔργου. Ὁ Μέγας Ἡγεμῶν, ἀρκούμενος τῇ κληρουχίᾳ τοῦ Περεασλάβου, ἀπεποιήθη τὸ δικαίωμα τῶν πρεσβείων καὶ τοῦ θρόνου τοῦ Βλαδιμίρου· οἱ δὲ Νοβογορόδιοι ἀνεκτῆσαντο τὸ Βόλοκον. Κατὰ τὸν πρῶτον ὅρον τῆς συνθήκης ταύτης, Θεόδωρος ὁ Ῥοστισλάβου ὤφειλεν ἵνα ἐγκαταλείψῃ τὸ Περεάσλαβον· διὸ ὁ ἡγεμῶν οὗτος, μὴ δυνάμενος ἵνα ἐναντιωθῇ τῷ βουλήματι τοῦ Ἄνδρέου, ἀπερχόμενος τῆς πόλεως, κατέκαυσεν αὐτήν. Ὁ δὲ Δημήτριος ἔμαθε τοῦτο περὶ τὰ ἔσχατα τοῦ βίου·

Θάνατος τοῦ
Δημητρίου.

νοσήσας δὲ καὶ γενόμενος μοναχός, ἐτελεύτησε καθ' ὁδὸν παρὰ τῷ Βολόκῳ. Ὁ ἡγεμῶν οὗτος γνωστός ἐστὶν ἡμῖν ἐκ τῶν συμφορῶν, ἃς ἡ Ῥωσσία ὑπέστη ἐπὶ τῆς ἡγεμονίας αὐτοῦ, ἕνεκα τῆς ἀφρονος φιλαρχίας τοῦ Ἄνδρέου. Οἱ χρονογράφοι προστιθέασιν, ὅτι οἱ θλιβεροὶ οὗτοι χρόνοι διεκρίθησαν προσέτι καὶ διὰ τὰς φοβερὰς διοσημίας, τὰς βροντὰς, τὰς καταιγίδας καὶ τὰς φθοροποιοὺς νόσους.

Ἐπὶ τοῦ Δημητρίου ὡσαύτως οἱ Νοβογορόδιοι οὔτε ἔσωθεν, οὔτ' ἔξωθεν ἔμειναν ἡσυχοί. Ὁ κάθεδρος Συμεῶν, ἀντικατασταθεὶς τῷ 1287 καὶ συκοφαντηθεὶς ἐπὶ καταχρήσει τῆς ἀρχῆς, ἐπολιορκήθη ἐν τῇ ἑαυτοῦ οἰκίᾳ ὑπὸ θορυβώδους πλήθους. Ἐσώθη δὲ ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ὃς ὠδήγησεν αὐτὸν εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀγίας Σοφίας, ὅπου οἱ στασιασταὶ οὐκ ἐτόλμησαν ἵνα εἰσέλθωσι. Τὴν δ' ἐπαύριον ὁ κάθεδρος ἀπέθανεν ὑπὸ λύπης, ἰδὼν τὴν εὐπιστίαν καὶ τὴν ὠμότητα τῶν συμπολιτῶν. Ἐσχατιὰ ἐπανεῖστη κατὰ τῆς ἐσχατιᾶς, ἡ ὁδὸς κατὰ τῆς ὁδοῦ, ἡ δὲ συνοικία, ἡ καλουμένη Πρωσσικὴ, ἐπο-

Ἄταξίαι ἐν
Νοβογορόδῳ.

λιορκήθη· διὸ οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἐφόνευσαν τὸν εὐπα-
 τρίδην Σαμουήλ Ῥατισινίτην ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Ἀρ-
 χιεπισκόπου. Τῷ 1291 οἱ στασιασταὶ διήρπασαν τὰ
 πλουσιώτερα ἐργαστήρια, οἱ πολῖται, κατ' ἀπόφασιν
 δικαστηρίου τινὸς, ἔπνιξαν δύο πρωταιτίους τούτου ἐν
 τῷ Βολχόβω. Οἱ δὲ Γερμανοὶ ἠνώχλουν συχνάκις τοὺς
 Νοβογοροδίους, συντρίβοντες τὰ πλοῖα αὐτῶν ἐπὶ τῆς
 Λαδόγας καὶ θέλοντες ἵνα καταστήσωσι τοὺς Καρε-
 λίους ὑποτελεῖς· ἀλλ' ὁ ἀνδρεῖος κάθεδρος Συμεὼν
 ἐνίκησε τὸν Γερμανὸν στρατηγὸν Τρούνδαν περὶ τὰς
 ἐκβολὰς τοῦ Νέβα, καταστρέψας τὸ πλεῖστον τοῦ στό-
 λου αὐτῶν. Οἱ Σουηδοὶ, παροξυνθέντες ὑπὸ τῆς εἰς
 Φινλανδίαν εἰσβολῆς ἀποσπάσματος Νοβογοροδίων,
 ἀπῆλθον πρὸς λεηλάτησιν τῆς χώρας τοῦ Ἰζέρα καὶ
 Καρελίας· ἀλλ' ἐκ τῶν πεμφθέντων ὀκτακοσίων ἀν-
 δρῶν οὐδεὶς ἐσώθη, διότι αὐτοὶ οἱ κάτοικοι τῶν χωρῶν
 διέφθειραν αὐτούς. Τὸ δ' ἐπιὸν ἔτος, τουτέστι τὸ 1293
 οἱ μὲν Σουηδοὶ ἀνήγειραν τὸ νῦν φρούριον τοῦ Βυ-
 βούργου ἐπὶ τῶν μεθορίων τῆς Καρελίας, οἱ δὲ Νοβο-
 γορόδιοι ἐπλησίασαν αὐτοῦ πρὸς ἄλωσιν μετ' ὀλίγης
 δυνάμεως, ἀλλ' ἀποτυχόντες ἀνεχώρησαν. Ὁ Βύργερος,
 βασιλεὺς τῆς Σουηδίας, ἐπεθύμει ἵνα στηρίξῃ τὸ κρά-
 τος ἐν Καρελίᾳ, ὅπως καταστείλῃ τοὺς ἀγρίους κα-
 τοίκους ταύτης, ὡς ἀδιαλείπτως ταραττοντας τὰ βο-
 ρειανατολικὰς κτήσεις αὐτοῦ καὶ ληΐζοντας τὰ ἐμπο-
 ρικὰ αὐτοῦ πλοῖα ἐν τῷ Φιννικῷ κόλπῳ. Ἐπεθύμει δ'
 ὡσαύτως ἵνα παγιώσῃ ἐκεῖ τὴν Λατινικὴν θρησκείαν
 καὶ οἰκιστοποιηθῇ τὴν κυριαρχίαν τῆς ἐμπορίας τῶν Γερ-
 μανῶν μετὰ τοῦ Νοβογορόδου. Ταῦτα μαρτυρεῖ ἐπι-
 στολὴ αὐτοῦ πρὸς τὴν Λουβέκαν καὶ ἄλλας παραλίους
 πόλεις, ἐν ᾗ, ὑπισχνούμενος αὐταῖς προστασίαν, αὐ-

Γερμανικὰ καὶ
 Σουηδικά.

στηρῶς ἀπαγορεύει τὸ μετακομίζειν ὄπλα καὶ σίδηρον εἰς Ῥωσσίαν.

Ἐν τούτοις αἱ ἐπιδρομαὶ τῶν Λιθουανῶν ἐξηκολούθουν, ἰδίως δὲ κατὰ τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Τβέρης καὶ Νοβογορόδου. Οὐ μόνον δὲ οἱ κάτοικοι τοῦ Βολόκου, Τορζέκου, Ζουβτσόβου, Ῥζέβου, Τβέρης, ἀλλὰ καὶ οἱ τῆς Μόσχας καὶ Δημητρόβου ἐξωπλίσθησαν ἐξ ἀνάγκης τῷ 1285, ὅπως συνενωθέντες ἀποκρούσωσι τοὺς λυμεῶνας τούτους. Ἐφόνευσαν δὲ τὸν ἡγεμόνα αὐτῶν Δεβμόντον καλούμενον.

Ἐπιδρομαὶ
τῶν Λιθουανῶν.

Σύμβαμα δὲ πολὺ σπουδαιότερον καὶ ὀλεθριώτερον τῇ Ῥωσσίᾳ, κατὰ τὸν ἱστορικὸν Δλουγόσιον, ὑπῆρξεν ἢ κατὰ τὸ 1280 ὑπὸ τοῦ Λέοντος τῆς Γαλικίας συναφθεῖσα μάχη πρὸς τοὺς Πολωνούς. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀγαθοῦ Βολεσλάου, τελευτήσαντος ἀτέκνου, ὁ Λέων διανοεῖτο ἵνα διαδεχθῇ αὐτὸν καὶ βασιλεύσῃ τῆς Πολωνίας. Ἄλλὰ, μὴ δυνηθεὶς ἵνα ἐλκύσῃ πρὸς ἑαυτὸν μεγιστᾶνάς τινας τῆς Κραχοβίας, ἐκλέξαντας ἤδη τὸν Λέσκον, ἀνεψιὸν τοῦ Βολεσλάου, καὶ ἐπιθυμῶν τὴν ἄλωσιν πλησιεστέρων τινῶν πόλεων αὐτῆς, μετέβη αὐτὸς οὗτο· εἰς τὴν παρεμβολὴν πρὸς τὸν Νογαίν, αἰτῶν παρ' αὐτοῦ στρατόν. Οἱ στρατηγοὶ ὅμως τοῦ Λέσκου ἐνίκησαν λαμπροτάτην νίκην κατὰ τοῦ Λέοντος, αἰχμαλωτίσαντες δισχιλίους ἄνδρας, λαβόντες ἑπτὰ σημαίας καὶ φονεύσαντες ὀκτακισχιλίους, καίτοι τοῦ Λέοντος βοηθουμένου ὑπὸ πολυαριθμῶν στιφῶν τῶν Μογόλων, χορηγηθέντων αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Χάνη.

Πολωνικά.

Οἱ συνετοὶ ἡγεμόνες Βλαδίμιρος-Ἰωάννης καὶ Μοσισλάβος ὁ Δαγιήλ μετέσχον τῆς ἐκστρατείας ταύτης,

ἀλλ' ἄκοντες· διότι κατέκρινον τὴν ὑπὸ τοῦ Λέοντος πρόσκλησιν τῶν Μογόλων, οἷς ἡ τυφλὴ φιλαρχία αὐτοῦ ἐδείκνυεν ὁδὸν πρὸς νέας λεηλασίας τῶν χριστιανικῶν χωρῶν. Καὶ ὅμως ἡ θεία Πρόνοια προϋστάτευε τῆς δύσεως. Οὕτως οἱ ἰσχυροὶ στρατηγοὶ τοῦ Χάνη Νογαΐς καὶ Τελεβουγᾶς, ἐπιχειρήσαντες τῷ 1285 τὴν παντελεῆ καταστροφὴν τοῦ Οὐγγρικοῦ κράτους, καὶ λαβόντες μεθ' ἑαυτῶν τοὺς ἡγεμόνας τῆς Γαλικίας, ἐπλήρωσαν τὰ βάραθρα τῶν Καρπαθίων ὁρέων ἐκ πτωμάτων τῶν στρατιωτῶν αὐτῶν. Οἱ Ῥῶσσοι ἦσαν πρὸς αὐτοὺς κακοὶ ὁδηγοί, ὅθεν, ἔνθα ἀνάγκη ἦν ὁδοιπορίας τριῶν ἡμερῶν, οἱ Μογόλοι περιεπλανῶντο ἐπὶ μῆνα. Μετ' οὐ πολὺ ὁ λιμὸς καὶ λοιμὸς ἠνάγκασε τὸν Τελεβουγᾶν πρὸς ἀποχώρησιν μετὰ μιᾶς μόνης γυναικὸς καὶ μιᾶς ἵππου, κατὰ τὸν χρονογράφον, διαφθαρέντων ἑκατοντακισχιλίων βαρβάρων ἐν μέσῳ τῶν ὁρέων καὶ τῶν ἐρήμων. Ὁ Νογαΐς καὶ Τελεβουγᾶς, μὴ κωλυμένοι ἐκ τῶν συμφορῶν τούτων, ἀνεφάνησαν τῷ 1287 μετὰ νέων δυνάμεων παρὰ τὸν Βιστούλαν. Καὶ ὁ μὲν δούξ Λέσκος ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς Κρακοβίας, ἐν δὲ τῇ Πολωνίᾳ οὐδεὶς διανοεῖτο ἄμυναν, ὥστε τὸ βασίλειον τοῦτο ἠφάνιζετο, ἐὰν μὴ οἱ στρατηγοὶ τῶν Τατάρων ἐμίσουν καὶ ἐφοβοῦντο ἀλλήλους· διὸ μὴ ἐνεργοῦντες ἐκ συμφώνου, αἰχμαλωτίσαντες δὲ ἀμαχητὶ πολλοὺς, ἀπεχώρησαν. Ὁ δὲ Τελεβουγᾶς, ἐπανακάμπτων ἔσθη ἐν τῇ Γαλικίᾳ, ξενιζόμενος παρὰ τῶν ἡγεμόνων αὐτῆς, οἵτινες ἄκοντες συνεστράτευσαν αὐτῷ πέραν τοῦ Βιστούλα. Οἱ Μογόλοι, εὐγνωμονοῦντες ἐπὶ τῇ ξενίσει ταύτῃ, διήρπαζον καὶ ἐφόνεον τοὺς Ῥῶσσοις, μετέδωκαν δ' αὐτοῖς μίασμα, ἐξ οὗ ἐν μόναϊς ταῖς ἐπαρχίαις τῆς Λεοντοπόλεως ἀπέθανον

δωδεκακισχίλιοι καὶ πεντακόσιοι ἄνδρες· τοῦτο δὲ προήλθεν, ἐὰν πιστεύσωμεν τῷ ἱστορικῷ Δλουγοσίῳ, ἐκ τῆς ὑπὸ τῶν Μογόλων φθορᾶς τῶν ὑδάτων τῆς Γαλικίας διὰ τινος νεκριμαίου δηλητηρίου (23). Ἡ συμφορὰ δ' αὕτη ἐπέισε Λέοντα τὸν Δανιήλ, ὅτι ἀντὶ τοῦ προσκαλέσαι τοὺς Τατάρους, ὧφειλεν ἔν' ἀντικρούσῃ αὐτοὺς παντοιοτρόπως ἀπὸ τῶν κατὰ τῆς δύσεως ἀποπειρῶν· διότι ἡ Γαλικία καὶ Βολυνία, κείμεναι κατὰ τὴν δίοδον αὐτῶν, ἐχρησίμευον ὡς σταθμοὶ καὶ ἐπασχον οὐχ ἥττον τῶν ἄλλων χωρῶν, πρὸς ἃς οἱ βάρβαροι οὗτοι εἰσῆλθον.

Ἐνταῦθα τὰ καθ' ἕκαστα τῆς διηγήσεως τοῦ τῆς Βολυνίας χρονογράφου περὶ τῶν συμβάντων ἐν τῇ πατριδί αὐτοῦ περατοῦνται δι' εἰδήσεώς τινος περὶ τῆς νόσου καὶ τοῦ θανάτου Βλαδιμίρου—Ἰωάννου τοῦ Βασίλκου, φιλαλήθους, πράου, ἐλεήμονος, νηφαλίου, διὰ δὲ τὴν ἔξοχον αὐτοῦ παιδείαν, ὡς πρὸς τοὺς χρόνους ἐκείνους, ἐπικληθέντος φιλοσόφου. Ὁ χρηστὸς οὗτος ἡγεμὼν τοῦ Βλαδιμίρου ἐπασχεν ἐπὶ τέσσαρα ἔτη, ὡς ὁ Ἰώβ. Τὸ κάτω χεῖλος αὐτοῦ ἤρξατο σηπόμενον, τὰ δὲ φάρμακα οὐδόλως ἐχρησίμευσαν. Αὐτὸς δὲ ὑπομένων καρτερικῶς τὴν ἀλγηδόνα, ἐνησχολεῖτο περὶ τὰς ὑποθέσεις τῆς ἐπικρατείας καὶ ἵππευεν· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἡ νόσος ἤρξησεν, ἅπαν τὸ σαρκῶδες μέρος τοῦ πώγωνος κατέπεσεν, οἱ δὲ κάτω ὀδόντες, ὡς καὶ ἡ σιαγὼν, ἐφθάρησαν. Ὅθεν ὁ Βλαδίμιρος, προβλέπων τὸν θάνατον, συνήγαγεν εἴτι εἶχε πολύτιμον, χρυσᾶς καὶ ἀργυρᾶς ζώνας τοῦ πατρὸς, καὶ ἰδίως τὰ περιδέραια τῆς προμήτορος καὶ τῆς μητρὸς, μεγάλους ἀργυροῦς δίσκους, χρυσᾶς κύλικας, καὶ νομισματοκοπήσας αὐτὰ εἰς γρίβνας διένειμε τοῖς πένησιν, ὡς καὶ τὰ ἡγεμονικὰ ποίμνια. Ἄτεκνος δ' ὢν ἀνηγόρευσε διὰ τῆς διαθήκης

Θάνατος τοῦ
ἡγεμόνος Βλα-
διμίρου τῆς
Βολυνίας.

διάδοχον αὐτοῦ Μιχαὴλ τὸν Δανιήλ, παραλείψας τὸν
 πρεσβύτερον Λέοντα καὶ υἱὸν αὐτοῦ Ἰούριον, γήμαντα
 τὴν θυγατέρα τοῦ Ἰαροσλάβου τῆς Τβέρης, διότι οὐδόλως
 ἠγάπα αὐτοὺς ὡς πονηροῦς. Ὁ Λέων, μαθὼν ὅτι ὁ Βλα-
 δίμιρος ἐνόσει βαρέως, ἔπεμψεν αὐτῷ τὸν Μέμνωνα,
 Ἱεράρχην τῆς Πρεσμιλίας, παρακαλῶν αὐτὸν ἵνα χο-
 ρηγήσῃ αὐτῷ τὴν Βρέστην πρὸς μνημόσυνον αἰώ-
 νιον τοῦ Δανιήλ, ὡς ἔλεγεν ὁ Ἐπίσκοπος «Τί δ' ἔδω-
 »κεν ὁ ἀδελφὸς ἡμῶν Λέων εἰς μνήμην τοῦ πατρὸς
 »μου; ἀπεκρίνατο ὁ Βλαδίμιρος. Ἄρχων τῶν τριῶν ἡγε-
 »μονιῶν τῆς Γαλιτίας, Πρεσμιλίας καὶ Βέλζης, βού-
 »λει λαβεῖν καὶ τὴν Βρέστην, ἀλλ' οὐκ ἐξαπατήσεις
 »με.» Μάτην ὁ Ἰούριος, μεμφόμενος καθ' ὑπόκρισιν
 τῷ πατρὶ ἔλεγεν, ὅτι ἐστερήθη ὑπ' αὐτοῦ τῆς κλη-
 ρουχίας, καὶ μάτην ἠλπίζεν ὅτι λήψεται παρὰ Θεοῦ
 τὴν ἐπαρχίαν ταύτην. Ὁ Βλαδίμιρος ἀποθνήσκων ἐκλη-
 ροδότησε τῇ συζύγῳ αὐτοῦ, Ἑλένῃ ὀνόματι, τὴν πό-
 λιν Κοβρῖνον καὶ συνεστήσατο αὐτὴν τῷ διαδόχῳ,
 ὡς καὶ τὴν ἀγνωστον ἡγεμονίδα Ἡσιασλάβην, θετὴν
 θυγατέρα, ληφθεῖσαν παρὰ τῆς μητρὸς ἐν σπαργάνοις.
 Τέλος ἐτελεύτησεν ἐν Λουβόμβλω τῷ 1289, περι-
 τυλιχθεὶς ἐν σηρικοῖς, ἐτάφη δ' ἐν Βλαδιμίρῳ ἐν
 τῷ Ναῶ τῆς Θεοτόκου ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου Εὐσεγε-
 νίου. Ἡ φιλόστοργος σύζυγος καὶ ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ
 Ὀλγα ἐθρήνησαν αὐτὸν μετὰ τῶν ὑπηκόων καὶ ξένων,
 ἐν οἷς συγκαταριθμεῖ ὁ χρονογράφος καὶ τοὺς Ἑ-
 βραίους. Τὸ αὐτὸ χρονικὸν προστίθησιν, ὅτι ὁ ἡ-
 γεμὼν οὗτος ἦν λίαν ὑψηλὸς καὶ εὐειδής, ξανθὸς
 καὶ οὐλόθριξ, ὅτι εἶχε βαρεῖαν φωνήν, καὶ ὅτι ἐξύρει τὸν
 πῶγωνα παρὰ τὸ ἔθος τοῦ καιροῦ· ὅτι ἔκτισε τὴν πόλιν
 Κάμενετζς, περαιτέρω τῆς Βρέστης παρὰ τὸν Λίστενον,

ὅπου πάντα τὰ περίχωρα μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ῥωμανοῦ, πατρός τοῦ Δανιήλ, ἔμειναν ἔρημα ἐπὶ ὀγδοήκοντα ἔτη· ὅτι πανταχοῦ ἐπεσκεύασε καὶ ἀνεκαίνισε τὰ φρούρια, καθωραίσε τοὺς ναοὺς διὰ ζωγραφιῶν, ἀργύρου καὶ ἐγκαυμάτων καὶ ἐφιλοδώρησεν αὐτοῖς τὰ ἱερὰ βιβλία, ἀντιγεγραμμένα ὑπ' αὐτοῦ· ὅτι ὁ Μστισλάβος, κληρονόμος τοῦ θρόνου τοῦ Βλαδιμίρου, εἶχεν ὡσαύτως ἀρετάς· ὅτι διὰ μόνων τῶν ἀπειλῶν ἐξήλασεν Ἰούριον τὸν Λέοντος ἐκ τῆς Βρέστης, Κάμενετς καὶ Βιέλσκου, καὶ εἰς τιμωρίαν ἐπέβαλε τοῖς κατοικοῖς τῶν πόλεων τούτων ἐπαχθῆ φόρον. Ἀκμάζων τότε ὁ τῆς Βολυνίας χρονογράφος, καλεῖ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εὐδαίμονα· διότι οἱ μὲν Τάταροι ἐπαυσαν ἤδη διαταράττοντες τὴν δυτικὴν Ῥωσσίαν καὶ ἤρκευοντο λαμβάνοντες παρὰ τῶν ἡγεμόνων φόρον, εἰσπραττόμενον ἀπὸ τῶν λαῶν· οἱ δ' ἀδελφοὶ κυριάρχαι τῆς Λιθουανίας Βουδικιῶδης καὶ Βουηβίδης ἠγόρασαν τὴν τοῦ Μστισλάβου φιλίαν, παραχωροῦντες αὐτῷ τὴν Βολκοβυέσκον· οἱ δὲ Ἰατθιάγοι, ὧν τινες ἠνώθησαν ὑπὸ τοῦ Τροϊδνου μετὰ τῆς Λιθουανίας, οὐκ ἐτόλμων πλέον ἵνα ὑβρίσωσι τοὺς σιταγωγοὺς Ῥώσσοις, ἔδιδον δ' αὐτοῖς πρὸς ἀνταλλαγὴν κηρὸν, κάστορας, μέλανα σαρθέρια καὶ μάλιστα ἀργύρια, καὶ ἡ Πολωνία κατεσπαράσσετο ὑπὸ ἐμφυλίων πολέμων. Διὸ ὁ Βολεσλάος καὶ Κορράδος, υἱοὶ τοῦ Σαμοβίτου, ἐζήτησαν τὴν προστασίαν τῶν ἡγεμόνων τῆς Γαλικίας. Ὁ Λέων συνέδραμεν αὐτοῖς, ἐπολιόρησεν τὴν Κρακοβίαν, ἀλλ' οὐκ ἐκυρίευσεν αὐτῆς ἕνεκα τῆς προδοσίας τῶν μεγιστάνων τοῦ Βολεσλάου· ἐπανέκαμψεν ὅμως μετὰ πλουσίας λείας, ἀφ' οὔ, ἐκπορθήσας τὴν χώραν τοῦ Ἐρρίκου, συνεμάχησε μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Βοημίας. Ἐνὶ λόγῳ ἡ Γαλικία καὶ Βολυνία

ἀνέψυξαν μακαρίζουσαι τὴν σύνεσιν καὶ τὴν ἐπισημότητα τῶν κυριαρχῶν αὐτῶν. Οἱ ἀπόγονοι τοῦ Σβιατοπόλκου—Μιχαήλ ἤρχον ἔτι τοῦ Πίνσκου, οὗ ὁ τελευταῖος γνωστὸς ἡμῖν ἡγεμὼν ὑπῆρξε Γεώργιος ὁ Βλαδιμίρου, χρηστὸς καὶ δίκαιος. (Ἐκ τῆς γενεᾶς ταύτης κατάγονται ἴσως οἱ ἡγεμόνες Στεπάνιοι, περὶ ὧν γίνεται μνεῖα ἐν τῷ χρονικῷ τῆς Βολυνίας). Ἐπανέλθωμεν ἤδη πρὸς τὴν ἀρκτώαν Ῥωσσίαν.

Ἐπὶ τῆς βασιλείας Δημητρίου τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐμεγαλύνθη νέα ἡγεμονία, ἡ τῆς Τβέρης· διότι τὸ πρῶτον ἀποτελοῦσα μέρος τῆς Σουσδαλίας, ἡ Βλαδιμίρου, ἐγένετο ἰδιαιτέρον κράτος ἐπὶ Ἰαροσλάβου τοῦ Ἰαροσλάβου, ιδρύσαντος ἐκεῖ τὴν Ἐπισκοπὴν. Ὁ πρῶτος Ἐπαρχὸς τῆς Τβέρης Συμεὼν εἶχεν ἤδη πολλὰς πλουσίας ἐπαρχίας, ὡς τὴν Ὀλέσνην καὶ ἄλλας, χορηγηθείσας αὐτῷ ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος. Ὁ δὲ διάδοχος τοῦ Συμεῶνος, ὁ Ἡγούμενος Ἀνδρέας, ἦν υἱὸς τοῦ Λιθουανοῦ ἡγεμόνος Ἐρδῆνου καὶ τῆς χριστιανῆς Εὐπραξίας, θείας Δεβμόντου τοῦ Πσκοῦ. Ὁ δεύτερος οὗτος Ἐπίσκοπος τῆς Τβέρης προεχειρίσθη ὑπὸ τοῦ νέου Μητροπολίτου Μαξίμου, τελευτήσαντος ἐν Περεασλάβῳ—

Θάνατος τοῦ
Μητροπολίτου
τοῦ Κυρίλλου.

Ζαλέσκῳ τῷ 1288 τοῦ Κυρίλλου, ὅστις ἐπὶ τριάκοντα καὶ ἑν ἔτη ὑπῆρξεν ἀρχηγὸς τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας. Ὁ δὲ νεκρὸς αὐτοῦ ἐκηδεύθη μετακομισθεὶς εἰς Κίεβον. Οὐδεὶς ἐκ πάντων τῶν ἀρχαίων Μητροπολιτῶν τῆς Ῥωσσίας ὑπερεῖχε τοῦ Κυρίλλου κατὰ τὰς ὄντως ποιμενικὰς ἀρετάς· διότι αὐτὸς συνδιήλλαττε τὸν ἡγεμόνα μετὰ τοῦ ὑπηκόου, ἐφώτιζε τὸν κληρὸν, ὑπὸ δὲ ζήλου ἐνθέρμου πρὸς τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀγνότητα τῆς εὐαγγελικῆς διδασκαλίας ἐκκαίόμενος, ἀπέσπα προρρίζους τὰς αἰρετικὰς δοξασίας. Τὸ ἐξῆς περιεργό-

τατον συμβεβηκός ἀποδεικνύει ἔτι μᾶλλον τὴν φρόνησιν τοῦ περικλεοῦς τούτου Μητροπολίτου. Ἀκούσας ὅτι Ἰγνάτιος, ὁ τοῦ Ῥοστόβου Ἐπίσκοπος, διενοήθη ἵνα ἀφορίσῃ τὸν ἀγαθὸν ἡγεμόνα Γλέβην τὸν Βασίλκου, ἀποθανόντα πρὸ πολλοῦ, διέταξε δὲ μάλιστα ἵνα καὶ νύκτωρ μετακομίσῃ τὴν λάρνακα αὐτοῦ, ὡς ἀναξίου, ἀπὸ τοῦ μητροπολιτικοῦ ναοῦ, ὅπου ἐτάφη, εἰς τὴν μονὴν τοῦ Σωτῆρος, ὠργίσθη ἐπὶ τῇ καταχρήσει ταύτῃ τῆς πνευματικῆς ἐξουσίας καὶ ἐτιμώρησε τὸν Ἐπίσκοπον δι' ἀργίας. Τέλος δὲ συγχωρήσας αὐτῷ, ὡς μεσιτεύοντος θερμῶς τοῦ ἡγεμόνος Δημητρίου Βορίση τοῦ Ῥοστόβου, εἶπεν αὐτῷ· «Ἰγνάτιε, ἀπελθε » θρηῶν δι' ὅλου τοῦ βίου τὴν ἀφροσύνην σου, ὡς » τολμήσας πρὸ τῆς δίκης τοῦ Θεοῦ ἀφορίσαι τὸν » ἀποθανόντα· διότι, ἐφ' ὅσον ὁ Γλέβης ἔζη καὶ ἤρχε, » ἐπεζήτηεις τὴν φιλίαν αὐτοῦ, ἐλάμβανες δῶρα, ἔτρω- » γες καὶ ἔπινες ἐν τῇ τραπέζῃ μετ' ὀρέξεως, εὐγνω- » μονῶν δ' ἐπὶ πᾶσι τούτοις, ἐξύβρισας τὸ σῶμα » τοῦ ἀποθανόντος. Μετανόησον ἐνδομύχως, ἵνα ὁ Θεὸς » συγχωρήσῃ τὸ ἀμάρτημά σου.» Ὁ Κύριλλος ἔπεμψε τὸν Θεόγνωστον, Ἐπίσκοπον τοῦ Σάрсκου, πρὸς τὸν Πατριάρχην τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ἰωάννην τὸν Βέκκον, ἄνδρα εὐκλεᾶ ἐπὶ παιδείᾳ καὶ εὐγλωττίᾳ, ἀλλὰ προδότην τῆς ὀρθοδόξου Πίστεως, ὡς βουλευόμενον ἵνα ὑποτάξῃ τὴν ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν τῇ δυτικῇ. Ὁ δὲ ἐνήργει οὕτω πρὸς χάριν τοῦ Αυτοκράτορος Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου· διότι ἐπιθυμῶν ἵνα ἐξασφαλισθῇ ἡ βασιλεία αὐτοῦ, ἤλπιζεν ὅτι ὁ Πάπας διαλλάξῃ αὐτὸν μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Ἁγίου Λουδοβίκου, τοῦ ἐπικινδύνου Καρόλου τοῦ Ἀγγέλου, ὅστις, κύριος πάσης τῆς Μεσογείου θαλάσσης ἠπέιλει τὴν

Ἑλληνικὴν Αὐτοκρατορίαν. Ὁ Ῥώσσοσ Ἱεράρχης εἶδεν ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸ δλέθριον σχίσμα, πολλοὺς διωγμοὺς καὶ μάλιστα τὴν καταδίκην πολλῶν ἐνθέρμων λειτουργῶν τῆς Ἐκκλησίας· ὅθεν, κατακρίνας παρρησίᾳ τὸν Αὐτοκράτορα, ἐπανήλθε τῷ 1277 κομίζων τῷ Μητροπολίτῃ λυπηρὰς εἰδήσεις. Τελευταῖος δὲ τοῦ περιωνύμου Κυρίλλου, ὁ Ῥωσσικὸς κληρὸς ὑπῆρχεν ἀκέφαλος ἐπὶ διετίαν, μὴ θελήσας ἴσως ἵνα δεχθῆ νέον Μητροπολίτην παρὰ τοῦ αἰσχροῦ Ἰωάννου Βέκκου. Τέλος τῷ 1283 ὁ Μάξιμος ἐχειροτονήθη ὑπὸ τοῦ γέροντος Ἰωσήφ, ὅστις, προσκληθεὶς τὸ δεύτερον εἰς τὴν Πατριαρχίαν μετὰ τὸν θάνατον Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου, ἀνεθεμάτισε τὰ δόγματα τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας.

Λέγεται ἐν τινι χρονικῷ, ὅτι ὁ Ἕλλην Μάξιμος, διάδοχος τοῦ Κυρίλλου, ἐλθὼν εἰς Ῥωσσίαν ἐπορεύθη εἰς τὴν παρεμβολήν· μετὰ δὲ ταῦτα συνεκάλεσε πάντας τοὺς Ἐπισκόπους ἡμῶν ἐν Κιέβω, ἀλλ' ἄγνωστον τίνος ἔνεκεν. Ἄλλ' ἡ ἱστορία αὕτη, ὡς μὴ ἐπιβεβαιουμένη ὑπὲρ ἄλλων ἀξιοπιστοτέρων χρονογράφων, ἀμφισβητεῖται. Τέως δὲ οὔτε οἱ Μητροπολίται, οὔτε οἱ Ῥωσσοὶ Ἐπίσκοποι ἡμῶν μετέβαινον εἰς τὴν παρεμβολήν ἐκτὸς τοῦ Ἐπισκόπου Σαραίου, ἐδρεύοντος ἐν τῇ πρωτεύουσῃ τῶν Χανῶν. Σημειώσεως δ' ἄξιον, ὅτι ὁ Ἐπίσκοπος Θεόγνωστος ἀνεχώρησεν εἰς Κωνσταντινούπολιν οὐ μόνον ὑπὲρ ἐκκλησιαστικῶν τινῶν ὑποθέσεων, ἀλλὰ καὶ ὡς πρεσβευτῆς τοῦ Χάνη πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα Μιχαὴλ, πενθερῶ τοῦ Νογαί. Ὁ περιώνυμος οὗτος Νογαίς τὸ αὐτὸ ἔτος, καθ' ὃ ὁ στρατὸς τοῦ Διουδήνου ἠθεμιτοῦργει ἐν Ῥωσ-

σία, ἠττήθη ὑπὸ τοῦ Χάνη Τόχτα καὶ εὐρέθη με-
ταξὺ τῶν φονευθέντων. Φαίνεται ὅτι τότε πολλοὶ στρα-
τηγοὶ Τάταροι ἐσφετερίσθησαν τὸ βασιλικὸν ἀξίωμα·
διότι εἰσέτι ἐν τοῖς χρονικοῖς ἡμῶν γίνεται λόγος πε-
ρὶ τινος βασιλέως Τεκτομέρα, ἀφιχθέντος εἰς Τβέρην
περὶ τὸ 1293, καταπίεσαντος τὸν λαὸν καὶ ἐπινα-
κάμψαντος εἰς τὰς αὐτοῦ κτήσεις μετὰ πλουσιωτάτων
λαφύρων.

Θάνατος τοῦ
Νογιά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΚΤΟΝ.

Ο ΜΕΓΑΣ ΗΓΕΜΩΝ ΑΝΔΡΕΑΣ Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ.

1294—1304.

Γάμοι.— Χαρακτήρ τοῦ Ἀνδρίου. — Δίκη τῶν ἡγεμόνων. — Σύνοδοι τῶν
ἡγεμόνων. — Τόλμη τῶν Ῥώσσω. — Ἀποβίσεις Δανιὴλ τοῦ τῆς Μόσχαι.
— Ἐμφύλιοι πόλεμοι ἐν ταῖς ἡγεμονίαις. — Πόλεμος πρὸς τὸ Λιβονικὸν
τάγμα. — Θάνατος Δεβμόντου. — Δόξα αὐτοῦ. — Λάνδσκρον. — Εἰρήνη πρὸς
τὴν Δανίαν. — Τελευτὴ Ἀνδρίου. — Διάφορα δυστυχήματα. — Μητροπολίτης
ἐν Βλαδιμίρω. — Τελευτὴ Λέοντος τοῦ τῆς Γαλικίας. — Διατάξεις τοῦ
Δουίνα.

Τελευταῖον ὁ φίλαρχος Ἀνδρέας κατῶρθωσεν ἵνα 1294.
καληταὶ νόμιμος Μέγας Ἡγεμὼν τῆς Ῥωσσίας· οὐ-
δεις δ' ἐτόλμα ἵνα διαφιλονεικήσῃ πρὸς αὐτὸν περὶ τοῦ
ἀξιώματος τούτου. Κωνσταντῖνος ὁ Βορίση ἀνέβη τὸν
θρόνον τοῦ Ῥοστόβου μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ πρεσβυ-
τέρου ἀδελφοῦ, παραχωρήσας τὸ Οὐγλιτσον τῷ υἱῷ
αὐτοῦ Ἀλεξάνδρω. Ὁ δὲ Μέγας Ἡγεμὼν καὶ Μι-
χαὴλ ὁ τῆς Τβέρης ἔγημαν τὰς θυγατέρας τοῦ ἀποθα-
νόντος Δημητρίου τοῦ Βορίση καὶ δύο ἔτη διήλθον 1304.
ἐν εἰρήνῃ. Γάμοι.

Χαρακτήρ τοῦ
Ἀνδρέου.

Ὁ Ἀνδρέας, ὁ ἐκπορθητῆς τῆς πατρίδος αὐτοῦ, ἠδύνατο ἵνα ἐλπίσῃ ἀγάπην μὲν παρὰ τοῦ λαοῦ, σέβας δὲ παρὰ τῶν ἡγεμόνων; Οὗτος ἐστερεῖτο τῶν ιδιωμάτων ἐκείνων, δι' ὧν οἱ κακοῦργοι ἐνίοτε ὑποκρύπτουσι τὴν θηριωδίαν αὐτῶν· τουτέστιν ἐστερεῖτο τῆς τε ἐνθέρμου φιλοδοξίας καὶ τῆς γενναιοψύχου ἀνδρίας. Κατέκτα τὰς πόλεις, ἐξωλόθρευε χριστιανούς διὰ τῶν χειρῶν τῶν Μογόλων, μὴ σπώμενος δὲ τὸ ξίφος, μηδὲ κινδυνεύων, ἀλλ' ἐκχέων πολὺ ἀθῶον αἷμα, οὐδὲ τὸ δικαίωμα ἐκτῆσατο τοῦ κληθῆναι νικητῆς.

Κατὰ τὰ τότε περιστατικά τῆς Ῥωσσίας, ὁ Μέγας Ἡγεμὼν ὤφειλεν ἵνα ἔχῃ τὴν ἔξοχον ψυχὴν Ἀλεξάνδρου τοῦ Νεβαϊκοῦ, ἵνα οὐχὶ κατ' ὄνομα, ἀλλ' ἔργῳ ἄρχῃ τῶν κληρούχων ἡγεμόνων, θηρεύοντων ἀπάντων τὴν ἀνεξαρτησίαν· διότι ὁ μὲν Μιχαὴλ ὁ τῆς Τβέρης καὶ Θεόδωρος ὁ τοῦ Ἰαροσλάβου ἐγένοντο ἀνεξάρτητοι ἐπὶ τῆς ἡγεμονίας Δημητρίου, ὁ δὲ Δανιὴλ ὁ τῆς Μόσχας
1295. καὶ Ἰωάννης ὁ τοῦ Περεασλάβου, υἱὸς Δημητρίου τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἐπεθύμουν τὸ αὐτὸ ἐπὶ τῆς τοῦ Ἀνδρέου. Ἀνεφύη δὲ τότε διχόνοια, ἐκκληθεῖσα εἰς τὸ ἀνώτατον δικαστήριον τοῦ Χάνη. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Μέγας Ἡγεμὼν μετὰ τῆς νέας συζύγου αὐτοῦ μετέβη εἰς τὴν παρεμβολὴν θηρεύων τὴν εὐνοίαν τοῦ Τόχτα. Ὁ πρεσβευτῆς τοῦ Χάνη, ἐκλεχθεὶς ὡς διαιτητῆς, συνεκάλεσε τοὺς ἡγεμόνας ἐν Βλαδιμίρῳ. Οὗτοι δὲ διηρέθησαν διχῆ· καὶ ὁ μὲν Μιχαὴλ ὁ τῆς Τβέρης ἐκηρύχθη ὑπὲρ τοῦ Δανιὴλ, (ὁ Ἰωάννης ἦν τότε ἐν τῷ στίφει, καὶ ἀντ' αὐτοῦ συνηγόρου οἱ εὐπατρίδαι τοῦ Περεασλάβου), Θεόδωρος δ' ὁ Μαῦρος καὶ Κωνσταντῖνος ὁ Βορίση ἐκηρύχθησαν ὑπὲρ τοῦ Ἀνδρέου. Ὁ Τάταρος ἤκουσε τῶν διαδίκων ἀγερῶχος καὶ σοβαρῶς, ἀλλ' οὐκ ἐδυνήθη ἵνα κρατήσῃ

1296 1297.

Δίκη τῶν ἡγεμόνων.

αυτοὺς ἐν τοῖς ὄριοις τῆς προσηκούσης ταπεινώσεως. Ἡγεμόνες τε καὶ μεγιστᾶνες ἐξημμένοι ὑπὸ τῆς φιλονεικίας, ἔσυρον τὰ ξίφη. Ἄλλ' οἱ Ἐπίσκοποι Συμεὼν ὁ Βλαδιμίρου καὶ Ἰσμαήλ ὁ τοῦ Σεραίου, παρεμβάντες ἐν τῇ θορυβῶδει ταύτῃ συνελεύσει ἀπέτρεψαν τοὺς ἀδελφοὺς τῆς ἀλληλοκτονίας.

Ἡ δίκη ἐπερατώθη διὰ τῆς εἰρήνης, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν δι' οὐδενός. Ὁ πρεσβευτὴς τοῦ Χάνη ἔλαβε δῶρα, ὁ δὲ Μέγας Ἡγεμῶν, ὁμόσας ἐπισήμως ἵνα μὴ διαταράξη τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τὸν ἀνεψιόν, ἤρξατο στρατολογίας πρὸς τιμωρίαν αὐτῶν, ὡς ἐπαναστατῶν. Ὁφελούμενος δ' ἐκ τῆς ἀπουσίας τοῦ Ἰωάννου, ἐμελέτησε τὴν ἄλωσιν τοῦ Περεασλάβου, ἀλλὰ παρὰ τῷ Ἰουριέβῳ ἀπήντησε τῇ ἰσχυρᾷ στρατιᾷ τῆς Τβέρης καὶ Μόσχας· διότι ὁ Ἰωάννης ἀποδημῶν εἰς τὴν παρεμβολὴν, ἀνέθηκε τὴν προστασίαν τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ Μιχαήλ τῷ Ἰαροσλάβου. Τὸ δεύτερον ἤρξαντο διαπραγματεύσεων καὶ τὸ δεύτερον διωμολογήθη εἰρήνη, ἔμεινε δ' αὕτη

1298-1304.

ἀπαραβίαστος παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν μέχρις αὐτῆς τῆς τελευταίας τοῦ Ἀνδρέου· διότι οἱ ἡγεμόνες ἤριζον ἐνίοτε, ἀλλ' οὐδέποτε προέβαινον εἰς τὸ ξίφος, εὐρίσκοντες πάντοτε τρόπον συνδιαλλαγῆς ἀνευ αἱματοχυσίας.

Τὰ ἀρχαῖα τῶν ἡγεμόνων συμβούλια, συστηθέντα ἀρχῆθεν ὑπὸ τοῦ Μονομάχου ἐπὶ Σβιατοπόλκου τοῦ Β', ἀνενεώθησαν τότε ἐν περιστάσεσιν ὅμοιαις καὶ πρὸς τὸν αὐτὸν ἀγαθὸν σκοπὸν· διότι οὔτε ὁ Σβιατοπόλκος, οὔτε ὁ Ἀνδρέας ἐδύναντο ἵνα καταστείλωσι διὰ τῆς ἰσχύος τοὺς κληρούχους ἡγεμόνας, προφορικαὶ δὲ προτροπαὶ ἐφαίνοντο ἀναγκαῖαι δι' ἔλλειψιν ἄλλων τρόπων. Ἐν ταῖς ἐπισήμοις ταύταις συνελεύσεσι παρῆ-

Σύνοδοι τῶν ἡγεμόνων.

σαν και διάσημοι ἐκκλησιαστικοὶ ὡς διερμηνεῖς τῶν ἱερῶν νόμων, τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς συνειδήσεως. Ἡ πρώτη τῶν συνελεύσεων τούτων συνεκροτήθη ἐν Δημητρόβω μετὰ τὸν θάνατον Θεοδώρου τοῦ Ἰαροσλάβου, ὅπου ὁ Ἄνδρέας μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ Δανιήλ, τοῦ ἀνεψιοῦ Ἰωάννου καὶ Μιχαήλ ἐπέραναν ἐπὶ τὸ φιλικώτερον πάσας τὰς διαφοράς· ἀλλ' ὁ ἡγεμὼν τῆς Γβέρης καὶ ὁ τοῦ Περεασλάβου διεφώνησαν ἐπὶ δρωτινί, καὶ τοὶ ὁμογνωμονοῦντες μέχρι τοῦδε. Ὁ δὲ πολυμήχανος Μιχαήλ εἴλκυσε πρὸς ἑαυτὸν καὶ τοὺς Νοβογοροδίους, διομολογήσας μετ' αὐτῶν συνθήκην, καθ' ἣν ὑπεχρεοῦντο ἀμοιβαίως ἵνα βοηθήσωσιν ἀλλήλοις, ἐὰν καταπίεση αὐτοὺς ὁ Μέγας Ἠγεμὼν καὶ αὐτὸς ὁ Χάνης. Καὶ τὸ μὲν Νοβογόροδον ὑπέσχετο δικαιοσύνην πρὸς πάντας τοὺς ἐκ τῆς Γβέρης τοὺς ἐνάγοντας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτοῦ, ὁ δὲ Μιχαήλ ἀπελευθέρου τοὺς ὀφειλέτας τοῦ Νοβογορόδου. Ὁ Ἄνδρέας, μὴ δυνηθεὶς ἵνα ἐναντιωθῆ πρὸς συμμαχίαν ἐξυβρίζουσαν αὐτόν, εὐφραίνεται βεβαίως ἐπὶ τῇ ῥήξει τοῦ Μιχαήλ καὶ Ἰωάννου, ἧτις ἐσμίκρυνε τὸ κράτος τοῦ πρώτου. Ἄλλ' ὁ Ἰωάννης, ἐπικληθεὶς ἐν τοῖς χρονικοῖς φιλήσυχος, ἢ πρᾶος, ἐδιπλασίασε τὴν πρὸς τὸν θεῖον αὐτοῦ φιλίαν. Ἐκπνέων δὲ τῷ 1302 ἄτεκνος ἐκληροδότησεν αὐτῷ τὸ Περεάσλαβον. Ὁ Ἠγεμὼν τῆς Μόσχας ἐλθὼν εἰς τὴν πόλιν ταύτην ἐξώρισε τοὺς εὐπατρίδας τοῦ Ἄνδρέου, ὁ δὲ θεωρῶν ἑαυτὸν νόμιμον κληρονόμον τοῦ Ἰωάννου καὶ ἀγανακτῶν διὰ τὴν φιλαρχίαν τοῦ νεωτέρου αὐτοῦ ἀδελφοῦ μετέβη πρὸς τὸν Χάνην διὰ τὰ γενόμενα. Ἡ ἐπαρχία τοῦ Περεασλάβου μετὰ τοῦ Δημητρόβου ἦν τότε μετὰ τὸ Ῥόστοβον ἢ ἐπισημοτάτη ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἠγεμονίᾳ διὰ τε τὸν ἀριθμὸν τῶν κατοίκων, εὐπατριδῶν καὶ πο-

λεμιστῶν, καὶ διὰ τὴν ἰσχὺν τῆς πρωτευούσης αὐτῆς περιπεφραγμένης ὑπὸ βαθείας τάφρου, πλήρους ὕδατος, ὑπὸ ὑψηλοῦ προχώματος καὶ ὑπὸ διπλοῦ τείχους, προστατεύοντος δώδεκα πύργων. Ἡ ἀξιόλογος αὕτη κτήσις ἐπαγίου ἐπὶ μᾶλλον τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ κυριάρχου τῆς Μόσχας, νικήσαντος πρὸ δύο ἐτῶν καὶ αἰχμαλωτίσαντος Κωνσταντῖνον τὸν Ῥωμανοῦ, ἡγεμόνα τῆς Ῥεζάνης ἐν μάχῃ τινὶ, καθ' ἣν ἐθανάτωσε πολλοὺς Τατάρους. Ἡ θαυμασία αὕτη τόλμη οὐδὲν παρακολούθημα ἔσχεν. Οὕτως οἱ Ῥῶσσοι, θαρβύνομενοι καὶ ὠφελούμενοι ἐκ τῆς καρώσεως τῶν Χανῶν, ἔθηγον πόρρωθεν τὰ ξίφη πρὸς ἐντελῆ κατάλυσιν τῆς τυραννίας.

Τόλμη τῶν Ῥῶσσω.

Τοῦ δὲ Ἀνδρέου ἐπικαλουμένου ἐν τῷ στίφει τὴν δικαιοσύνην τοῦ Χάνη, ὁ Δανιὴλ ἀπεβίωσεν αἰφνιδίως περιβεβλημένος πρὸ ὀλίγου τὸ μοναχικὸν σχῆμα κατὰ τὸ τότε ἔθος τῶν εὐλαβῶν ἀνθρώπων. Οὗτός ἐστιν ὁ πρῶτος, ὁ μεγαλύνας τὸ ἀξίωμα τῶν κυριαρχῶν τῆς Μόσχας, καὶ πρῶτος αὐτῶν ἐτάφη ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἀγίου Μιχαὴλ τῆς πόλεως ταύτης, καταλιπὼν μετὰ θάνατον φήμην ἡγεμόνος ἀγαθοῦ, δικαίου καὶ φρονίμου, καὶ παρασκευάσας τὴν Μόσχαν ἵνα δεχθῆ τὸ Βλαδίμιρον.

Ἀποβίωσις Δανιὴλ τοῦ τῆς Μόσχας.

Οἱ δὲ κάτοικοι τοῦ Περεασλάβου, ἅμα μαθόντες τὴν τελευτὴν τοῦ Δανιὴλ, ἀνεκήρυξαν ὁμοθυμαδὸν ἡγεμόνα τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἰούριον, ἢ Γεώργιον, ὄντα τότε παρ' αὐτοῖς, οὐδ' ἐπέτρεψαν μάλιστα αὐτῷ ἵνα μεταβῆ εἰς τὴν κηδείαν τοῦ πατρὸς, φοβούμενοι μὴ ὁ Ἀνδρέας καταλάβῃ τὸ δεύτερον τὴν πόλιν αὐτῶν. Ὁ δὲ Γεώργιος, καθησυχάσας τὸν λαὸν καὶ πεποιθῶς ἐπὶ τὴν προστασίαν ἢ ἐπὶ τὴν ἀφροντιστίαν τοῦ Χάνη, οὐ μόνον ἀφόβως ἀνέμενε τὸν Ἀνδρέαν, ἀλλ' ἤθελεν ἔτι

ἵνα μεγαλύνῃ τὰς ἐπικρατείας τῆς Μόσχας διὰ νέων κατακτήσεων. Ἐνωθεὶς δὲ μετὰ τῶν ἀδελφῶν κατέλαβε τὸ Μοζαΐσκον, κληρουχίαν τοῦ Σμολένσκου, αἰχμαλωτίσας τὸν ἡγεμόνα τῆς πόλεως ταύτης Σβιατοσλάβον τὸν Γλέβη, ἀνεψιὸν τοῦ Θεοδώρου.

Τέλος ὁ Μέγας Ἡγεμῶν, διαμείνας ἐνιαυτὸν ὄλον ἐν τῇ παρεμβολῇ, ἐπανῆλθε μετὰ πρεσβευτῶν τοῦ Τόχτα. Οἱ δὲ ἡγεμόνες τὸ φθινόπωρον τοῦ 1303 συνῆλθον ἐν Περεασλάβω, ὅπου ἐδημοσιεύοντο, παρόντος τοῦ Μητροπολίτου Μαξίμου, τὰ θεσπίσματα τοῦ Χάνη, ἐν οἷς ὁ ὑπερόπτης οὗτος κυριάρχης ἀνήγγειλεν, ὅτι ἡ ἀνωτάτη αὐτοῦ θέλησις ἐστίν, ἵνα ἡ Μεγάλη Ἡγεμονία ἀπολαύσῃ ἡσυχίας, παύσωσιν αἱ ἐριδες τῶν κυριαρχῶν καὶ ἕκαστος αὐτῶν ἀρκεσθῇ ἐπὶ τῇ ἑαυτοῦ κτήσει. Ὁ Ἄνδρέας, Μιχαὴλ καὶ οἱ υἱοὶ τοῦ Δανιὴλ ἀνενέωσαν τὴν περὶ εἰρήνης συνθήκην, ἀλλ' ὁ Γεώργιος ἐτήρησεν ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὸ Περεάσλαβον, ὥστε ὁ Μέγας Ἡγεμῶν, καὶ τοι ἐναβρυνόμενος ἐπὶ τῇ φιλίᾳ τοῦ Τόχτα, ἀπέτυχε τοῦ σκοποῦ.

Οὔτε οἱ τῆς Ῥεζάνης ἡγεμόνες, οὔτε ἄλλοι κυριάρχαι μετέσχον τῶν ἡγεμονικῶν τούτων συνόδων· διότι ἡ τῶν Μογόλων εἰσβολὴ διέβρῆξε καὶ αὐτοὺς τοὺς τελευταίους δεσμοὺς, τοὺς ἐνοῦντας ἄλλοτε τὰς διαφόρους τῆς Ῥωσσίας χώρας. Ὁ Μέγας Ἡγεμῶν, μὴ δυνηθεὶς μάλιστα ἵνα κρατῇ τῶν ἰδίων αὐτοῦ κληρουχιῶν, ἐδύνατο ἵνα ἀναμιγνύηται ἐν ταῖς ὑποθέσεσι τῶν ἄλλων ἐπαρχιῶν, καὶ τοι θέλων εἶναι ψυχὴ τῆς γενικῆς ὁμοφροσύνης, τῆς τάξεως καὶ τῆς δικαιοσύνης; Ὅσον ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἡγεμονίᾳ, τόσον καὶ ἐν ταῖς ἰδιαιτέραις οἱ ὁμαίμονες ἐξανέστησαν κατ' ἀλλήλων. Ἀλέξανδρος ὁ Γλέβη, ἀποκρούσας τῷ 1298 ἐκ τοῦ

² Ἐμφύλιος πόλεμος ἐν ταῖς ἡγεμονίαις.

Σμολένσκου τὸν θεῖον αὐτοῦ Θεόδωρον τὸν Μαῦρον, ἐθήρευσε μετὰ δύο ἔτη τὴν ἄλωσιν τοῦ Δορογοβούζου, πόλεως τῆς ἐπαρχίας τοῦ Σμολένσκου, μὴ ὑπακουούσης αὐτῷ, καὶ ἐστέρησε τοὺς κατοίκους τοῦ ὕδατος· ἀλλ' ἤττηθεις ὑπ' αὐτῶν τῇ συνδρομῇ τοῦ Ἀνδρέου, συγγενοῦς αὐτοῦ, ἡγεμόνος τῆς Βιάζμης, ὑπεχώρησεν ἐξασθενούμενος ἐκ τοῦ αἵματος τῶν τραυμάτων αὐτοῦ. Ῥωμανὸς ὁ Γλέβη, ἀδελφὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐτρώθη ὡσαύτως ὑπὸ βέλους, ὁ δὲ νέος υἱὸς τούτου ἔπεσεν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης.

Ἡ ἀνδρία τῶν Ῥώσων ἀνεδείχθη ἐπιτυχῆς εἰπέρποτε ἐν τοῖς πρὸς τοὺς ἀλλοφύλους πολέμοις. Τῷ 1299 οἱ Λιβονοὶ ἱππῶται ἐπολιόρχησαν ἀπροσδοκῆτως τὸ Πσκοβόν· λαφυραγωγοῦντες δὲ τὰ ἐν τοῖς προασειοῖς μοναστήρια, ἐφόρευον ἀόπλους μοναχοὺς, γυναῖκας καὶ νῆπια. Ὁ ἡγεμὼν Δεβμόντος, γέρων μὲν ἤδη, ἀλλὰ θερμουργὸς ἔτι μαχητῆς, ἡγούμενος τῆς εὐαρίθμου φρουρᾶς αὐτοῦ, συνεπλάκη πρὸς τοὺς Γερμανοὺς παρὰ τὸν Μέγαν, ἐνέβαλεν αὐτοὺς εἰς τὸν ποταμὸν, καὶ λαφυραγωγῆσας πλῆθος ὄπλων, πεσόντων κατὰ τὴν φυγὴν, πέμπει αἰχμαλώτους τοὺς κατοίκους τοῦ Φελλίνου, πόλεως τῆς Ἑστονίας, πρὸς τὸν Μέγαν Ἠγεμόνα. Ὁ ταξιάρχης τοῦ τάγματος, στρατηγὸς τῶν Γερμανῶν, ἐτρώθη ἐν τῇ ὀλεθρίᾳ ταύτῃ μάχῃ, περὶ ἧς οὐδόλως λαλοῦσι τὰ Λιβονικὰ χρονικὰ, ὑπῆρξε δὲ τὸ τελευταῖον ἀνδραγάθημα τοῦ ἐναρέτου Δεβμόντου. Ὁ ἡγεμὼν οὗτος ἐτελεύτησε μετὰ τινὰς μῆνας, γενόμενος παρανάλωμα μiasματικῆς τινος νόσου, ἐξ ἧς ἀπέθανον πολλοὶ τῶν Πσκοβίων. Τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐθρήνησαν ἐπὶ πολὺ ὁ λαὸς καὶ αὐταὶ ἔτι αἱ γυναῖκες καὶ τὰ παιδιά. Ὁ Δεβμόντος, ἐπικληθεὶς ἐν τῷ βαπτίσματι

Πόλεμος πρὸς
τὸ Λιβονικόν
τάγμα.

Θάνατος τοῦ
Δεβμόντου.

Δόξα τοῦ Δεβ-
μόντου.

Τιμόθεος, καὶ περ γεννηθεὶς καὶ διελθὼν τὴν νεότητά αὐτοῦ ἐν χώρᾳ βαρβάρῳ καὶ μισητῇ τοῖς προγόνοις ἡμῶν, ἐξῆλθε τῆς κολυμβήθρας ἐνθερμος χριστιανὸς καὶ πιστὸς φίλος τῶν Ῥώσων. Δι' ἀγαθῶν ἔργων καὶ τοῦ ξίφους ὑπηρέτησε τριάκοντα καὶ τρία ἔτη τῷ ἀληθινῷ Θεῷ καὶ τῇ δευτέρᾳ αὐτοῦ πατρίδι. Ὑψωθεὶς δὲ εἰς τὸ ἡγεμονικὸν ἀξίωμα, οὐ μόνον ἐδόξαζε τὸ Ῥωσικὸν ὄνομα ἐν ταῖς μάχαις, ἀλλ' ἐδίκαζε δικαίως τὸν λαόν, ἀπέτρεπε τὴν ἐξύβρισιν τῶν ἀσθενῶν, ἠλέει δὲ τοὺς πένητας. Γήμας τὴν Μαρίαν, θυγατέρα τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος Δημητρίου, οὐδόλως ἐγκατέλιπε τὸν ἐξόριστον τοῦτον ἐν τῇ δυστυχίᾳ, ἀλλ' ἦν πάντοτε ἕτοιμος πρὸς πᾶσαν θυσίαν ὑπὲρ αὐτοῦ. Τελευτήσαντος τοῦ Δημητρίου, ἐτήρησεν ἀγνὰ τὰ καθήκοντα τοῦ κληρούχου ἡγεμόνος καὶ ὡς πρὸς τὸν Ἀνδρέαν. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ οἱ πολῖται τοῦ Πσκόβου ἠγάπων τὸν Δεβμόντον μᾶλλον παντὸς ἄλλου ἡγεμόνος, ἐτίμων δ' αὐτὸν οἱ μετ' αὐτοῦ μαχόμενοι. Ἡ συνήθης ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ κινδύνου καὶ τῆς αἵματοχυσίας ὁμιλία ἦν· « Ἀγαθοὶ ἀνδρες Πσκόβιοι, πάντα ἐξ ὑμῶν γέροντα θεωρῶ πατέρα, τοὺς δὲ νέους ὡς ἀδελφούς· μνήσθητε τῆς πατρίδος καὶ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ ». Ὡχύρωσε τὴν Πσκόβον διὰ νέου λιθίνου τείχους, καλούμενου μέχρι τοῦ δεκάτου ἔκτου αἰῶνος « Δεβμοντίου » καὶ ἐπεκταθέντος τῷ 1309 ὑπὸ τοῦ καθέδρου Βορίση ἀπὸ τοῦ ναοῦ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου μέχρι τοῦ Μεγάλου. Ὁ ἱστορικὸς τῆς Λιθουανίας διηγεῖται, ὅτι ὁ Δεβμόντος ἤρχεν ὡσαύτως καὶ τοῦ Πολότσκου· ἀλλὰ τῷ 1397 οἱ Λιθουανοὶ ἠγόρασαν παρὰ τῶν Γερμανῶν ἱπποτῶν τὴν ἐπαρχίαν ταύτην, παραχωρηθεῖσαν ἄλλοτε τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ῥήγας ὑφ'

ἡγεμόνος τῆς χώρας ταύτης, ἐπιστρέψαντος εἰς τὴν Λατινικὴν θρησκείαν καὶ τελευτήσαντος ἀνευ διαδόχου.

Οἱ δὲ Σουηδοὶ, κτίσαντες τὸ Βυβοῦργον ἐν Καρελία, ἀνήγειραν ὡσαύτως τῷ 1295 καὶ τὸ νῦν Κεξχόλμον, ἔχοντες ἀρχηγὸν τὸν ἱππότην Σιγγέην. Οἱ Νοβογορόδιοι, λαβόντες ἐξ ἐφόδου τὸ φρούριον τοῦτο, ἐφόνευσαν πάντας τοὺς ἐν αὐτῷ Σουηδοὺς καὶ κατηδάφισαν τὰ προχώματα. Ἐν τούτοις, αἰσθανόμενοι τὴν ἀνάγκην ὀχυρᾶς τινος θέσεως ἐπὶ τοῦ Φιννικοῦ κόλπου, ἀνεκαίνισαν τὸ Κοπόριον. Ἀλλὰ μετὰ πενταετίαν ἰσχυρὸς Σουηδικὸς στόλος, ἐξ ἑκατὸν καὶ ἑνδεκα μεγάλων πλοίων, εἰσέπλευσε τὸν Νέβαν, ναυαρχοῦντος τοῦ ἀντιβασιλέως τῆς ἐπικρατείας, τοῦ στρατάρχου Τορκέλλου Κνουτσῶνος, ὃς ἤρξατο οἰκοδομῶν νέαν πόλιν, ἀπέχουσαν ἑπτὰ βέρστια τῆς νῦν Πετροπόλεως, παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ὄχθα, ἐπιτηδειοτάτους πρὸς τοῦτο τεχνίτας παραλαβών. Ἐκάλεσε δὲ τὸ φρούριον Λάνδσχρον, τουτέστι στέμμα τῆς γῆς. Καὶ τὸ μὲν ἡμέτερον χρονικὸν μνημονεῦει μόνον, ὅτι ὁ Μέγας Ἡγεμὼν ἐτύγχανεν ἀποδημῶν τότε τοῦ Νοβογορόδου, οἱ δὲ Σουηδοὶ ἀνεχώρησαν ἐγκαταλιπόντες φρουρὰν ἐν τῷ φρουρίῳ. Ἀλλ' οἱ ὁμογενεῖς τούτων ἱστορικοὶ ἐξ ἐναντίας διηγοῦνται, «Ὅτι οἱ Ῥῶσσοι ἐμελέτησαν τὸν ἐμπρησμὸν τοῦ στόλου αὐτῶν, ὠφελούμενοι δ' ἐξ οὐρίου ἀνέμου ἤθελον ἵνα διευθύνωσιν ἐκ Λαδόγας πρὸς τὸν Νέβαν πλοῖα καίόμενα, ἀλλ' ὅτι ὁ ναύαρχος Τορκέλλος, μαθὼν τοῦτο παρὰ τῶν κατασκόπων, περιέφραξε δι' ὑποβρυχίων πασσάλων τὰς ἐκβολὰς τοῦ Νέβα· οἱ δὲ Νοβογορόδιοι, μετὰ τὴν ἀποτυχίαν, ἀποβάντες τῶν πλοιαρίων, ἐπέπεσον κατὰ τῶν Σουηδῶν, ἀπεχώρησαν ὁμως μετὰ μεγάλην φθοράν. Ὁ δὲ περί-

Λάνδσχρον.

»φημος Ματθαῖος Κεττιλμουνδσών, γενόμενος μετέ-
 »πειτα κηδεμών τοῦ Μάγνου, βασιλέως τῆς Σουηδίας,
 »ἐδίωξε τοὺς ἡμετέρους ἵππεις μέχρι νυκτός, προκα-
 »λῶν εἰς μονομαχίαν τοὺς ἀλκιμωτάτους τῶν Ῥώσσων,
 »ἀλλ' οὐδεις ἐδέχθη τὴν πρόκλησιν. » Τὸ διήγημα
 τοῦτο ἴσως ἐν μέρει ἀληθεύει· διότι ἀπίθανον, ὅτι
 οἱ Νοβογορόδιοι ἀφήκαν αὐτὸν ἀνενόχλητον, ἵν' ἀνε-
 γείρη καὶ περατώσῃ φρουρίον παρὰ τῷ Νέβα. Διορῶντες
 οὖν οἱ Νοβογορόδιοι τὸ ἐπίκαιρον τῆς θέσεως τοῦ φρου-
 ρίου τούτου, ἐπεκαλέσαντο τὸν Μέγαν Ἑγεμόνα Ἄν-
 δρέαν, ὃς ἐχρόνισε μὲν, ἀλλὰ τέλος, ἐλθὼν κατὰ τὸ
 ἔαρ τοῦ 1301 μετὰ στρατευμάτων τῆς Νιζοβίας, ἐπο-
 λιόρκησε τὸ Λάνδσχρον. Οἱ δὲ Σουηδοὶ, καίπερ ἐξησθε-
 νηκότες ὑπὸ τῆς πείνης καὶ τῶν νόσων, ἐμάχοντο ὁ-
 μως κρατερῶς ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ περιφανοῦς ἵπ-
 πότου Στείνου, ἀνδρείου μὲν, ἀλλ' ἀφρόντιδος καὶ
 λίαν ὑπερηφάνου· διότι μὴ αἰτήσας ἐγκαίρως ἐπι-
 κουρίαν παρὰ τοῦ ἀντιβασιλέως τῆς Σουηδίας, ἀπε-
 κρίνατο ψυχρῶς συνετωτάτῳ τινὶ ἵππότῃ, Ἄμουνδ-
 σῶνι καλουμένῳ· Τίνος ἔνεκεν ἐνοχλήσομεν
 τὸν μέγαν στρατάρχη; Οἱ Ῥῶσσοι κα-
 τέστρεψαν ἐντὸς ὀλίγου τὸ πλεῖστον μέρος τῶν ἐξω-
 τερικῶν ὀχυρωμάτων διὰ τε πυρός καὶ σφενδονῶν· κω-
 φεύοντες δὲ πρὸς τὰς προτάσεις τοῦ Στείνου, παρε-
 σκευάζοντο ὡς εἰς κρίσιμον μάχην. Τότε ὁ Ἄμουνδ-
 σῶν, ἀναμνήσας τὸν ἀρχηγὸν τοὺς λόγους αὐτοῦ, Τί-
 νος ἔνεκεν ἐνοχλήσομεν τὸν μέγαν στρα-
 τάρχη; διεμελίσθη μετ' αὐτοῦ ὑπὸ τῶν νικητῶν.

Οἱ Νοβογορόδιοι, κύριοι ἤδη τοῦ φρουρίου, κατη-
 δάφισαν αὐτὸ, αἰχμαλωτίσαντες εὐαρίθμους τινὰς τῶν
 Σουηδῶν στρατιωτῶν, ἀμυνομένους ἐπὶ πολὺ ἐν τινὶ

υπογείω. Ἡ νίκη δ' αὕτη ἀναφέρεται ἐν τοῖς χρο-
νικοῖς ὡς μοναδικὸν καὶ ἀξιεπαινον τοῦ Ἀνδρέου ἀν-
δραγάθημα· καθόσον οὗτος τοῦλάχιστον μετέσχεν
αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς πατρίδος. Παρασκευαζόμενος δὲ καὶ
Μιχαὴλ ὁ Ἱεροσλάβου ἵνα πορευθῆ πρὸς τὸν Νέβαν,
ἔμαθε καθ' ὁδὸν, ὅτι τὸ φοβερὸν Λάνδοσκρον οὐκέτι
ὑπῆρχεν.

Οὕτως οἱ Νοβογορόδιοι καθησυχάσαντες ὡς ἐκ τῆς
Σουηδίας, ἔπεμψαν τῷ 1302 πρεσβείαν πέραν τῆς
θαλάσσης καὶ διωμολόγησαν εἰρήνην μετὰ τοῦ Ἑρ-
ρίκου ΣΤ', βασιλέως τῆς Δανίας, πρὸς κατάπαυσιν
τῶν μετὰ τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ Ἑσθονίας διηνεκῶν
πολέμων. Ἄλλ' ἐν τούτοις, δυσπιστοῦντες ὡς πρὸς
πολυχρόνιον ἡσυχίαν, φοβούμενοι δ' οὐχ' ἤττον τοὺς
ἐξωτερικοὺς ἐχθροὺς καὶ αὐτοὺς τοὺς Ῥώσσοις ἠγε-
μόνας, ἀνήγειραν τῷ αὐτῷ ἔτει ἐν τῇ πόλει αὐτῶν
μεγάλην λιθόκτιστον ἀκρόπολιν, καθόσον ἡ ἐ-
λευθερία αὐτῶν περιεφράσσετο τέως ὑπὸ μόνου ξυλί-
νου ὀχυρώματος, ἀλλ' ἡ ἐπίτασις τοῦ κινδύνου ἀπή-
τει ἄλλο ἀσφαλέστερον. Ἡ δ' αὐξήσις τῶν δημοσίων
καὶ ἰδιαιτέρων προσόδων ἐχορήγουν πρὸς τὴν κυβέρ-
νησιν τὴν ἀναγκαίαν τοῦ προκειμένου οἰκοδομήματος
δαπάνην ἄνευ ἐπαχθοῦς φορολογίας.

Ὁ Μέγας Ἡγεμὼν Ἀνδρέας ἐτελεύτησε τῷ 1304 ἐν
τῷ μοναχικῷ σχήματι, τῶν μὲν συγχρόνων τὸ ἐπι-
μισος, τῶν δ' ἀπογόνων τὴν περιφρόνησιν ἐπισπασά-
μενος· διότι οὐδεὶς τῶν ἡγεμόνων τοῦ Μονομαχείου
οἴκου ἐγένετο τοσοῦτων δεινῶν τῆς πατρίδος αἴτιος,
ὅσῳ ὁ ἀνάξιος οὗτος υἱὸς τοῦ Νεβαϊκοῦ. Ἐτάφη δὲ ἐν
Γοροδέτσω τοῦ Ῥᾶ, πόρρω τῆς ἱερᾶς τοῦ πατρὸς
κόψεως.

Εἰρήνη μετὰ
τῆς Δανίας.

Τῆ 27 Ἰου-
λίου. Τελευτή
τοῦ Ἀνδρέου.

Δίφορα δυστυχήματα.

Φοβερὰ διοσημίαι καὶ παντοῖαι συμφοραὶ συνέπεσον ἐπὶ τῆς ἡγεμονίας τοῦ Ἀνδρέου, ὡς καὶ τῆς τοῦ Δημητρίου· μεταξὺ δὲ τῶν οὐρανίων φαινομένων καὶ μετεώρων, καταπληττόντων τὰ πλήθη, συγκαταλέγεται καὶ ὁ πολυθρύλλητος κομήτης τοῦ 1301, περιγραφεὶς ὑπὸ Σινῶν ἀστρολόγων καὶ ἐξυμνηθεὶς ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ Παχυμήρου. Συνέβησαν δ' ὡσαύτως ἀσυνήθεις θύελλαι, αὖχμοι, πολυχρόνιος λιμὸς, λοιμὸς καὶ μεγάλαι πυρκαϊαί. Οὕτω τῷ 1298 τὰ ἐν Τβέρη βασιλεία ἐγένοντο παρανάλωμα τοῦ πυρός μετὰ τῶν ἐν αὐτοῖς θησαυρῶν καὶ πολυτίμων κειμηλίων, ὁ χρυσὸς, ὁ ἄργυρος, τὰ ὄπλα, τὰ πάντα συλλήβδην ἐπυρπολήθησαν, καὶ αὐτὸς δ' ὁ ἡγεμὼν Μιχαὴλ ἐγερθεὶς περὶ μέσας νύκτας ἔνεκα τοῦ πυρός, ματὰ μικρὸν ἀπώλετο ὑπὸ τῆς φλογὸς μετὰ τῆς νέας συζύγου. Καὶ ἐν Νοβογορόδῳ δὲ πολλαὶ τῶν ὁδῶν, οἷα ἡ τῶν Βαράγγων καὶ ἡ τῶν Χολόπων, ὡς καὶ ὁ Γερμανικὸς ξενὼν, ἀπετεφρώθησαν τῷ 1299. Οἱ δὲ κακοῦργοι, ὠφελούμενοι ἐκ τῆς γενικῆς συγχύσεως, διήρπαζον τὴν οὐσίαν τῶν πολιτῶν, ἀποτεθειμένην ἐν τοῖς ναοῖς, ὧν τοὺς φύλακας ἐφόνευσον. Ὁ δὲ χρονόγραφος λαλεῖ περὶ τῶν ἀθεμιτουργημάτων τούτων μετὰ δικαιοτάτης ἀποστροφῆς.

Μητροπολίτης ἐν Βλαδίμιρῳ.

Ἡγεμονεύοντος τοῦ Ἀνδρέου, ὁ Μητροπολίτης Μάξιμος ἐγκατέλιπε διὰ παντὸς τῷ 1299 τὸ Κιέβον, ὅπως μὴ καταστῇ μάρτυς καὶ θῦμα τῆς ἀφορήτου τυραννίας τῶν Μογόλων, καὶ μετέβη εἰς Βλαδίμιρον μετὰ παντὸς τοῦ κλήρου· οἱ δὲ πλεῖστοι τῶν μεγιστάνων καὶ τῶν πολιτῶν τοῦ Κιέβου διεσκεδάσθησαν ἀνὰ τὰς λοιπὰς πόλεις. Ἀπὸ τοῦ Ἰαροσλάβου καὶ τοῦ υἱοῦ τούτου Ἀλεξάνδρου τοῦ Νεβαϊκοῦ οἱ Μεγάλοι Ἡγεμόνες οὐ-

δεμίαν ἤδη εἶχον ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν χωρῶν τοῦ Βορυσθένους, ὥστ' ἀγνοοῦμεν τίς τῶν ἀπογόνων τοῦ Ἀγίου Βλαδιμίρου ἤρχε τότε αὐτῶν· διότι τὰ χρονικὰ μνημονεύουσι μόνον Ἰουρίου τινός, ἡγεμόνος τοῦ Ποροσίου, ὄντος ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ Μστισλάβου τοῦ Δανιήλ. Λέων δ' ὁ τῆς Γαλικίας οὐδ' ἐφρόντιζεν ὄλως τῆς ἀρχαίας πρωτευούσης τῶν προγόνων αὐτοῦ, ἐγκαταλελειμμένης ἤδη ὑπὸ τὸ κράτος τῶν βαρβάρων. Ὁ ἡγεμὼν οὗτος, ὑπερφιλούμενος ὑπὸ τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ, ἀπεβίωσε τῷ 1301, ὑπέργηρος ἤδη, ἐν εἰρήνῃ καὶ ἡσυχίᾳ, ἄβυσσος ὀφθαλμῶν ὑπὸ πάντων, καὶ προσέταξεν ἵνα ἐνταφιάσωσιν αὐτὸν ἄνευ τινός πολυτελοῦς διακρίσεως (24)· οἱ δὲ μοναχοὶ, ἐνδύσαντες αὐτὸν ἀπλοῦν χιτῶνα, ἔθηκαν αὐτῷ σταυρὸν ἐν τῇ χειρὶ. Διεσώθησαν ἐν τῇ Λεοντοπόλει δύο θεσπίσματα ἐπὶ περγαμηνῷ, διῶν ὁ ἡγεμὼν οὗτος τῷ μὲν ναῷ τοῦ Ἀγίου Νικολάου καὶ τῷ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου ἐδωρεῖτο παρὰ τῇ Γαλικίᾳ κτήμά τι, τῷ δ' Ἐπισκόπῳ παρεῖχε τὸ ἀποκλειστικὸν δικαίωμα τοῦ δικάζειν· ἀλλ' ἀμφοτέρω τὰ θεσπίσματα ταῦτα φαίνονται νεωτέρας ἐποχῆς, καθόσον ἡ γλῶσσα αὐτῶν ἐστὶ κρᾶμα τῆς Ῥωσσικῆς καὶ Πολωνικῆς. Ἐν ἀμφοτέροις δὲ μνημονεύονται Μητροπολιταὶ τῆς Γαλικίας ἄλλοι, οὐδέποτε ὑπάρξαντες· τῷ ἐτέρῳ δ' αὐτῶν ἐν τοῖς Μητροπολίταις τοῦ Κιέβου καὶ Κυπριανός· ἀλλ' ὁ Ἱεράρχης οὗτος ἐπέσχευε τὴν Ἐκκλησίαν ἐπὶ Δημητρίου τοῦ Ταναϊδικοῦ καὶ τοῦ υἱοῦ τούτου. Τὸν Λέοντα διεδέχθη ὁ υἱὸς Ἰούριος, ἢ Γεώργιος, ὃς μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ θείου αὐτοῦ Μστισλάβου τοῦ Δανιήλ ἀνέβη τὸν θρόνον τῆς ἡγεμονίας Βλαδιμίρου καὶ ἀνενέωσε τὴν προσηγορίαν τοῦ προπάτορος αὐτοῦ, ἐπικαλούμενος, ὡς ὁ Δανιήλ,

Τελευτὴ Λέοντος τοῦ τῆς Γαλικίας.

βασιλεὺς τῆς Ῥωσσίας (Rex Russiae), ὡς παρίσταται ἐπὶ τῆς σφραγίδος τοῦ ἡγεμόνος τούτου, σωζομένης ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς Καινισβέργης μετὰ τῶν ἐπιστολῶν, αἵτινες ἀπεστάλησαν ὑπὸ τοῦ κυριάρχου τῆς Γαλικίας πρὸς τὸν μέγαν ταξιάρχην τοῦ Γερμανικοῦ τάγματος (25).

Μετὰ τὴν τοῖς Γερμανοῖς ὀλεθρίαν πολιορκίαν τοῦ Πσκοβίου οἱ Ῥῶσσοι διετέλουν εἰρηνεύοντες πρὸς τοὺς Λιβονοὺς ἰππότας. Τῷ δὲ 1304, συγκαλέσαντος τοῦ ταξιάρχου τοῦ τάγματος ἐν Δορπάτῳ σύνοδον πάντων τῶν ἐν τέλει καὶ Ἐπισκόπων, ἐψηφίσθη ὁμοθυμαδὸν ἀποφυγὴ παντὸς πολέμου μετὰ τῶν ἡμετέρων ἡγεμόνων καὶ φιλικὸς συμβιβασμὸς πάσης ὑπαρχούσης διαφοράς, ὥστε ὁ ἐκουσίως ὑβρίσας τοὺς Νοβογοροδίους καὶ Πσκοβίους, ἐπισπάσας δὲ διὰ τοῦτο τὴν ἐκδίκησιν αὐτῶν, ἔμενεν ἔρημος ὑπερασπίσεως. Ἐν τοῖς αὐτοῖς χρονικοῖς τῆς περιόδου ταύτης εἶδομεν καὶ ἐπι-
 Διατάξεις πε-
 ρὶ τοῦ Δουίνου. στολήν τινα τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος πρὸς τοὺς καθεδρῶν καὶ ἐπιτρόπων τῆς Ζαβολοσίας, ἐν ἧ ἀναφέρεται, ὅτι, κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Ἀνδρέου μετὰ τοῦ Νοβογορόδου συνομολογηθεῖσαν συνθήκην, ἐπεμψε τρία ἀποσπάσματα θηρευτῶν ὑπὸ τὸν ἀρχηγὸν Κρουτίσκην, τὰ δὲ χωρία ἐχορήγουν αὐτοῖς τροφὰς καὶ ἀμάξας, ὡς καὶ τῷ τοῦ ἀρχηγοῦ υἱῷ, ὅτε ἐκόμιζε τὰ θαλάσσια πτηνά· ὅτι οἱ ὄρνιθοθήρες τοῦ Νοβογορόδου, κατὰ τοὺς θεσμοὺς τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ Δημητρίου, ἐκωλύοντο τοῦ ἀπέρχεσθαι ἐπὶ τὴν χώραν τῆς Γ βέρης κτλ. Οὕτως οἱ Μεγάλοι Ἡγεμόνες ἐσπούδαζον περὶ τὴν αὐξήσιν τῶν ἰδίων προσόδων, ὠφελούμενοι ἐκ τοῦ κέρδους καὶ τῆς ἰδιωτικῆς βιομηχανίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ.

Ο ΜΕΓΑΣ ΗΓΕΜΩΝ ΜΙΧΑΗΛ Ο ΙΑΡΟΣΛΑΒΟΥ.

1304—1319.

Ἔρις περὶ τῆς Μεγάλης Ἡγεμονίας.— Ἐγκλημα τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μόσχας.— Νοβογορόδια.— Οὐσβίκαι. — Θάψρος τῶν Νοβογοροδιῶν— Γεώργιος γαμβρὸς τοῦ Χάνη. — Μετριοφροσύνη καὶ ἀγαθότης τοῦ Μιχαήλ. — Νίκη κατὰ τῶν Τατάρων. — Δίκη ἐν τῇ παρεμβολῇ — Ψυχαγωγία μεγαλοπρεπῆς τῶν Χανῶν. — Γενναῖος θάνατος τοῦ Μιχαήλ. — Πόλις Μαδζάρη.— Διαρπαγὴ τῶν Μογόλων. — Μητροπολίτης Πέτρος. — Ἐπισμα τοῦ Χάνη. — Δείφρα δυστυχήματα.

Ὁ θάνατος τοῦ Ἀνδρέου ἀπέβη δυστυχῆς τοῖς Ῥώσ- 1304-1305.
σοις, ὅσον ὁ βίος διότι Μιχαήλ ὁ τῆς Τβέρης καὶ ὁ Ἡγεμὼν τῆς Μεγάλης Ἡγε-
Μεγάλης Ἡγε-
μονίας.
μονίας.
των τῆς Μεγάλης Ἡγεμονίας, ἀμφότεροι συγχρό-
νως, ἀνηγορεύθησαν διάδοχοι, εἰ καὶ ὁ πρῶτος ἐδι-
καιούτο μᾶλλον τοῦ δευτέρου, ὡς ἔγγονος Ἰαροσλάβου
τοῦ Βσεβολόδου καὶ θεῖος τοῦ Γεωργίου, κατὰ ταῦτα
δὲ καὶ πρεσβύτερος τῶν τοῦ οἴκου, ὥστε τὸ δικαίωμα
αὐτοῦ ἔφαινετο ὄλως ἀναμφισβήτητον. Διὸ οἱ εὐπατρίδιαι
τῆς Μεγάλης Ἡγεμονίας, κηδεύσαντες τὸν Ἀνδρέαν,
μετέβησαν παραυτίκα εἰς Τβέρην, ὅπως συγχαρῶσι τῷ
Μιχαήλ διὰ τὴν εἰς τὸν θρόνον τοῦ Βλαδιμίρου ἀνάβα-
σιν. Ἄλλὰ καὶ οἱ Νοβογορόδιοι ὠμολόγησαν ἐπίσης
αὐτὸν ἀρχηγόν, ἐλπίζοντες ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ Χάνης συναι-
νέσει πρὸς ἐπικύρωσιν τῆς Μεγάλης Ἡγεμονίας ὑπὲρ
αὐτοῦ. Ὁ δὲ Μιχαήλ, μιμούμενος τὸν πατέρα, ἀνεδέχθη
τὴν διατήρησιν τῶν ἐν ἰσχύϊ θεσμοθεσιῶν καὶ τὴν ἀπο-
κατάστασιν τῶν ἀρχαίων ὀρίων μεταξὺ τοῦ Νοβογο-

ρόδου καὶ τῆς χώρας τῆς Σουδαλίας, παραιτούμενος τῶν πρῶν κτήσεις τοῦ τε Δημητρίου καὶ Ἀνδρέου τὰς δ' ἀγορασθείσας ὑπ' αὐτοῦ, ὑπὸ τῆς ἡγεμονίδος, ἢ ὑπὸ τῶν εὐπατριδῶν ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ Νοβογορόδου ἀποδιδούς τοῖς πρῶν ἰδιοκτείταις, ἢ τῇ κυβερνήσει· ἀπαγορεύων ἑαυτῷ τε καὶ τοῖς δικασταῖς πᾶσαν αὐτογνώμονα δίκην, δικάζων δὲ ἀκριβῶς κατὰ τοὺς κειμένους νόμους καὶ πέμπων τοὺς θεράποντας αὐτοῦ πέραν τοῦ Βολόκου μόνον ἐκ τοῦ Νοβογορόδου καὶ ἐπὶ δύο μόνον πλοιαρίων κλπ.

Μάτην ὁ ἀγαθὸς Μητροπολίτης Μάξιμος προέτρεπε τὸν Γεώργιον ἵνα μὴ αἰτῇ τὴν Μεγάλην Ἡγεμονίαν, ὑπισχνούμενος αὐτῷ ἐν ὀνόματι τῆς τε μητρὸς τοῦ Μιχαήλ Ξενίας καὶ ἑαυτοῦ οἰανδήποτε πόλιν πρὸς αὔξησιν τῆς ἰδίας ἐπαρχίας Μόσχας· διότι ὁ, τε θεῖος καὶ ὁ ἀνεψιὸς ἀπῆλθον εἰς τὴν παρεμβολὴν ἵνα κριθῶσιν ὑπὸ τοῦ Χάνη, καταλιπόντες τὴν πατρίδα διχονοιῶν καὶ στάσεων ἔρμαιον. Ἐκ δὲ τῶν πόλεων τῆς Ῥωσσίας αἱ μὲν ἦσαν ὑπὲρ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Τβέρης, αἱ δὲ ὑπὲρ τοῦ τῆς Μόσχας. Ὁ Γεώργιος μόλις ἐξέφυγε τοὺς φίλους τοῦ Μιχαήλ, δυσφοροῦντας κατ' αὐτοῦ, ὡς ἐγκαλοῦντος τοὺς ἐναντίους ἐν τῇ παρεμβολῇ, καὶ βουλευομένους ἵνα μεσολαβήσωσιν αὐτὸν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Σουδαλίας. Βορίσην δὲ τὸν τοῦ Δανιήλ, ἐλθόντα εἰς Κοστρομαῖ, συνέλαβον καὶ ἔπεμψαν εἰς Τβέρην. Ἐν τούτοις ὁ Ἰωάννης, δεῦτερος τοῦ Γεωργίου ἀδελφός, κατέθραυσε τοὺς Τβεριούς, βουλευθέντας ἵνα κυριεύσωσι τοῦ Περεασλάβου· ὁ δὲ στρατηγὸς αὐτῶν Ὑάκινθος ἔπεσεν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης. Οἱ Τοποτηρηταὶ τοῦ Μιχαήλ ἠθέλησαν ἵνα εἰσέλθωσιν εἰς Νοβογορόδον, ἀλλ' ἀντέστησαν αὐτοῖς οἱ πολῖται,

εἰπόντες, « Ἐξελέξαμεν τὸν Μιχαήλ ἐὰν δείξῃ ἡ-
 » μῖν τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Χάνη· διότι τότε, οὐχὶ δὲ πρό-
 » τερον, ἀναγωρίσομεν αὐτὸν ἡγεμόνα». Ἡ αὐτὴ ἀναρ-
 χία καὶ ἀταξία ἐπεκράτουν ἐν ταῖς ἄλλαις ἐπαρχίαις. Οἱ
 ὑπὲρ τοῦ Μιχαήλ πολῖται τοῦ Κοστρομά, δυσχεραίνον-
 τες πρὸς τὴν μνήμην τοῦ Ἀνδρέου καὶ ἀγανακτοῦντες
 κατὰ τῶν φίλων αὐτοῦ, ἐδίκαζον αὐτοὺς αὐτογνωμόνως
 καὶ ἐτιμῶρουν. Ὁ δ' ὄχλος τοῦ Κάτω Νοβογορόδου μετὰ
 θορυβώδη συναγυρμὸν ἐθανάτωσε πολλοὺς τῶν εὐγε-
 νῶν, ὑποτιθεμένους ἐχθροὺς τῆς πατρίδος. Ἀλλὰ Μι-
 χαήλ ὁ Ἀνδρέου τοῦ Ἰαροσλάβου, ἡγεμῶν τοῦ Κάτω
 Νοβογορόδου, ἐπανελθὼν ἐκ τῆς παρεμβολῆς, ἐνθα ἐ-
 νυμφεύθη, ἀπέκτεινε τοὺς ἐνόχους τῆς ἀνόμου ταύτης
 συνελύσεως, καθόσον ὁ ὄχλος οὐδὲν εἶχε δικαίωμα δι-
 καστικῆς ἐξουσίας, ἐξαιρετικοῦ προνομίου μόνον τῶν
 ἡγεμόνων.

Μετὰ τινὰς μῆνας λυθέντος τοῦ ζητήματος, ὁ ὑπερι-
 σχύσας τοῦ ἀντιζήλου Μιχαήλ ἐπέστρεψε μετ' ἐπι-
 στολῆς τοῦ Χάνη εἰς Βλαδίμιρον, ὅπου ὁ Μητροπολίτης
 ἀνεβίβασεν αὐτὸν εἰς τὸν θρόνον τῆς Μεγάλης Ἡγεμο-
 νίας. Ἀλλὰ γινώσκων τὸν ἐπίμονον χαρακτῆρα τοῦ ἀν-
 τιπάλου Γεωργίου, ἐξεστράτευσεν κατ' αὐτοῦ καὶ δις ἐ-
 πλησίασε τῆς Μόσχας, ἀλλ' ἄνευ ἐκβάσεως. Ἡ δὲ συνα-
 φθεῖσα αἱματηρὰ μάχη ὑπὸ τὰ τείχη τῆς πόλεως ταύ-
 τῆς ἀνεζωπύρωσε μόνον τὴν ἀμοιβαίαν ἐχθραν, ὀλεθρίαν
 ἀμφοτέροις, ὡς ὀφόμεθα παρακατιόντες. Οἱ σύγχρονοι
 ἱστορικοὶ μέμφονται τῷ ἡγεμόνι τῆς Μόσχας, καθότι
 παρὰ τὰ ἀρχαῖα ἔθιμα ἠμφισβήτει πρὸς τὸν θεῖον περὶ
 τῶν καθιερωμένων ἐθίμων τῶν πρεσβείων. Ἀλλ' ὁ Γεώρ-
 γιος, ὡς ἔχων πρὸς τούτοις καὶ μοχθηρὰν ψυχὴν, ἐμι-
 σείτο γενικῶς. Μόλις δὲ στερεωθεὶς ἐπὶ τοῦ θρόνου,

1305-1308.

ἔδειξε διὰ στυγεράς πράξεως πόσον ὀλιγώρει τῶν ἱερω-
τάτων τῆς ἀνθρωπότητος νόμων. Ἐλαλήσαμεν ἤδη περὶ
τοῦ Κωνσταντίνου, ἡγεμόνος τῆς Ῥεζάνης, αἰχμαλω-
τισθέντος ὑπὸ τοῦ Δανιὴλ καὶ ἐφ' ἕξαετίαν στενάζοντος
ἐν σκληροτάτῃ δουλείᾳ. Ἡ δ' ἡγεμονία αὐτοῦ, στερου-
μένη ἄρχοντος, ἐξηρτᾶτο σχεδὸν ἐκ τοῦ τῆς Μόσχας.
ἄλλ' ὁ Γεώργιος προσέταξε τὸν θάνατον τοῦ Κωνσταν-
τίνου, ὅπως ἄρχῃ ἀπολύτως τῶν χωρῶν τῆς Ῥεζάνης.
Ἐξηπατήθη ὁμως· διότι ὁ Ἰαροσλάβος, υἱὸς τοῦ φονευ-
θέντος ἡγεμόνος, προστατευόμενος ὑπὸ τοῦ Χάνη, διε-
δέχθη ἐν εἰρήνῃ τὸν θρόνον τοῦ πατρὸς, ὡς κυριάρχης
ἀπόλυτος, καταλιπὼν τῷ Γεωργίῳ ἐκ πασῶν τῶν πό-
λεων τούτου τὴν Κολόμναν. Αὐτοὶ δ' οἱ νεώτεροι τῶν ἀ-
δελφῶν τοῦ Γεωργίου, πιστῶς αὐτῷ τέως ὑπηρετή-
σαντες, οὐκ ἠδυνήθησαν ἵνα ἐπὶ πλεόν διαβιώσωσιν ἐν
εἰρήνῃ μετ' αὐτοῦ· διὸ δύο ἐξ αὐτῶν, Ἀλέξανδρος καὶ
Βορίσης, δυσφοροῦντες ἐπὶ τῇ ὀμότητι αὐτοῦ, ἀπεχώ-
ρησαν εἰς Τβέρην.

Ὁ Μιχαὴλ ἤρχεν ἐν ἡσυχίᾳ ἐπὶ τινα ἔτη, καθ' ἃ
κατώκει ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐν Τβέρῃ· οἱ δὲ τοποτηρηταὶ
διώκουν ἀντ' αὐτοῦ τὴν Μεγάλην Ἡγεμονίαν, ὡς
καὶ τὸ Νοβογόροδον, οὗ οἱ ἄρχοντες ἐπεκαλοῦντο τὴν
κρίσιν τοῦ Μιχαὴλ ἐπὶ τῶν πολιτικῶν ὑποθέσεων. Οὕ-
τως ἐγγράφως κατήγγειλάν ποτε πρὸς αὐτὸν δύο με-
γιστᾶνας, τὸν Θεόδωρον καὶ Βορίσην, ἀρχηγούς ἄλ-
λοτε τοῦ μὲν τοῦ Πσκόβου, τοῦ δὲ τῆς Καρελίας· διό-
τι ὁ μὲν πρῶτος, πληροφορηθεὶς, ὅτι οἱ Λιβονοὶ ἱπ-
πῶται εἰσέβαλον εἰς τὴν ἐπικράτειαν τοῦ Πσκόβου τῷ
1307, ἐξῆλθε τῆς πόλεως, ἀναγκάζων διὰ τοῦτο τοὺς
Πσκόβιους, στερουμένους τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν, ἵνα διο-
μολογήσωσι μετὰ τοῦ Γερτιμῶνος Φόν—Ἰόκκε εἰρήνην

Ἐγκλήμα τοῦ
ἡγεμόνος τῆς
Μόσχας.

μὴ λυσιτελῆ· εἶτα δὲ κατέστρεψε πολλὰ τῶν χωρίων τοῦ Νοβογορόδου. Ὁ δὲ δεύτερος, καταπιέζων τοὺς Καρελίους καὶ τοὺς κατοίκους ἵνα καταφεύγωσι πρὸς τοὺς Σουηδοὺς, ὠκειοποιεῖτο τὴν οὐσίαν αὐτῶν. Ἄλλ' οἱ Νοβογορόδιοι, ἐπιθυμοῦντες ἴν' ἀπαλλαγῶσι διὰ παντός τοιούτων ἀναξίων κυβερνητῶν, ἀπέτισαν τὸν φόρον τῶν χωρίων, ἅτινα πρὸ πολλοῦ ἐπώλησαν πρὸς τοὺς εὐπατρίδας τούτους, καὶ ἐπεφυλάσσαντο ἵνα διὰ ζώσης διατάξωσι μετὰ τοῦ ἡγεμόνος τὰ περὶ τῶν λοιπῶν. Ὁ δὲ Μιχαήλ μετέβη ἐκ Τβέρης εἰς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν, ὅπου ὑπεδέχθησαν μὲν αὐτὸν οἱ πολῖται μετὰ τῶν συνήθων θερμῶν ἐπιδείξεων, πλὴν οὗτος ἀπέπατο τὴν ἀρχηγίαν αὐτῶν, ὅτε, ἀνεγείραντες νέον φρούριον ἐπὶ τοῦ τόπου τοῦ νῦν Κεξχόλμου, ἔπλευσαν ἐπὶ τὴν Φινλανδίαν καὶ εἰσέδυσαν μέχρι τοῦ Μέλανος ποταμοῦ, ἢ Κούμου, ἔνθα ἐνέπρησαν πῆν πόλιν Βάναϊν, ἐπολιόρησαν τοὺς ἐν τῇ ἀκροπόλει, κειμένη ἐπὶ ἀπροσίτου βράχου, Σουηδοὺς καὶ ἐξεπόρηθησαν τελευταῖον πολυαρίθμους κώμας. Κατὰ τινα δὲ χρονογράφον οὐδ' ἐν μόνον τῶν κερασφόρων ζώων ὑπελείφθη τοῖς ταλαιπώροις κατοίκοις, ὡς ἐξολοθρευσάντων τῶν Ῥώσσων πᾶν ὅ,τι ἡδυνάτου ἵνα συναπαγάγωσι μεθ' ἑαυτῶν.

1310.

1311.

Περανθείσης τῆς μακρᾶς καὶ ὑπερορίου ταύτης ἐκστρατείας εὐτυχῶς, οἱ Νοβογορόδιοι ἤρξαντο ἐρίζοντες πρὸς τὸν Μέγαν Ἡγεμόνα, αἰτιώμενοι αὐτὸν ὡς μὴ ἐκπληροῦντα τοὺς ὄρους τῆς συνθήκης. Ἐπειδὴ δ' ὁ ὕβρισθεις κατέλαβε παραχρῆμα διὰ τῶν στρατευμάτων αὐτοῦ τὸ Τόρζεκον καὶ ἀπηγόρευσε τὴν πρὸς αὐτοὺς μετακομιδὴν τῶν σιτίων, ὁ λαὸς ἐθορυβήθη καὶ, καίτοι χειμασίας οὔσης, ἐπικρατούσης κατὰ τὸ φθινό-

Νοβογοροδικά.

1312.

πωρον, ἔπεμψεν εἰς Τβέρην τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Δαβίδ πρὸς καταπράυνσιν τῆς ὀργῆς τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος. Ἡ εἰρήνη διωμολογήθη μετ' ὀλίγον· διότι ἑκατέρωθεν εἰλικρινῶς αὕτη ἐπεθυμεῖτο. Ἀλλὰ τὸ Νοβογόροδον, ἐρημωθὲν κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ὑπὸ σφοδρᾶς πυρκαϊᾶς, εἶχεν ἀφευκτον ἀνάγκην σιτίων, στερούμενον δ' αὐτῶν ἐγένετο ἴσως θῦμα τοῦ λιμοῦ, ἄλλως τε δὲ ὁ Μιχαὴλ ἠναγκάζετο ἵνα μεταβῆ ἀνυπερθέτως εἰς τὴν παρεμβολήν· διότι, ἀποβιώσαντος τοῦ Χάνη Τόχτα, ἀνέβη τὸν θρόνον ὁ υἱὸς αὐτοῦ Οὐσβέκης. Ὁ νέος οὗτος ἡγεμὼν ἐγένετο περιώνυμος ἐν τοῖς χρονικοῖς τῆς Ἀνατολῆς ἐπὶ τῇ δικαιοσύνῃ καὶ τῷ ζήλω πρὸς τὴν Μωαμεθανικὴν θρησκείαν, ἣν εἰσήγαγεν εἰς πάσας τὰς κτήσεις τῶν Μογόλων· διότι φαίνεται, ὅτι ὁ Τόχτας οὐδόλως ἦν εἰδωλολάτρης, ἠσπάζετο τὴν διδασκαλίαν τοῦ Κορανίου. Διό, κατὰ τὸν ἱστορικὸν Ἀβουλγάζην, πολλοὶ τῶν Τατάρων εἰς δεῖγμα τῆς πρὸς τὸν ἡγεμόνα ἰδιαιτέρας ἀγάπης ἐκλήθησαν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ, ἦτοι Οὐσβέκαι, καὶ οὕτως εἰσὶν ἔτι γνωστοὶ ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Χίβας καὶ ἐν τοῖς περιχώροις.

Οὐσβέκαι.

Ὁ Μιχαὴλ, λαβὼν παρὰ τῶν Νοβογοροδίων χιλίας πεντακοσίας γρίβνας ἀργυρᾶς, ἀπέδωκεν αὐτοῖς τοὺς ἰδίους τοποτηρητὰς, εἶτα δ' ἀπεδήμησεν εἰς τὴν παρεμβολήν, ὅπου διέμεινεν ἐπὶ διετίαν. Ἀπουσία τοσοῦτον πολυχρόνιος καὶ ἀνεγδοιάστως ἀκουσία ὑπῆρξε δυστυχῆς αὐτῷ τε καὶ τῇ Ῥωσσίᾳ· διότι οἱ μὲν Σουηδοὶ ἐπυρπόλησαν τὴν Λαδόγαν, οἱ δὲ Κάρελοι ἀπέκτειναν πολλοὺς Ῥώσσους ἐν Κεξχόλμῳ. Καίτοι δ' οἱ Νοβογορόδιοι ἔλαβον δίκην παρ' ἀμφοτέρων, καθόσον, ἀρχηγούντος τοῦ τοποτηρητοῦ τοῦ Μιχαὴλ,

ἐξήλασαν μὲν τοὺς Σουηδοὺς, ἐτιμώρησαν δὲ τοὺς Καρελίους προδότας, ἤτιῶντο ὅμως τὸν Μιχαήλ, ὡς ἔρποντα πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ Χάνη ἐν τῇ παρεμβολῇ καὶ ἐπιλανθανόμενον τῆς πατρίδος. Γεώργιος δ' ὁ τῆς Μόσχας ἔσπευσεν ἵνα ὠφελῆθῃ ἐκ τῆς διαθέσεως ταύτης· διότι ὁ ἡγεμὼν Θεόδωρος ὁ τοῦ 'Ρζέβου, συγγενῆς αὐτοῦ, ἀφικόμενος εἰς Νοβογόροδον καὶ καθείρξας τοὺς τοποτηρητὰς τοῦ Μιχαήλ, τοσοῦτον κατέθελξε τοὺς εὐπίστους Νοβογοροδίους, ὥστε οὗτοι ἀνηγόρευσαν τὸν Γεώργιον ἀρχηγὸν αὐτῶν, κηρύξαντες μάλιστα καὶ πόλεμον τῷ Μεγάλῳ 'Ηγεμόνι. Παρ' ὀλίγον δὲ συνεπλέκοντο, καθ' ὅσον ἐπὶ μὲν τῆς θατέρας τῶν ὀχθῶν τοῦ 'Ρᾶ ἐστρατοπέδευον οἱ Νοβογορόδιοι, ἐπὶ δὲ τῆς ἐτέρας Δημήτριος ὁ τοῦ Μιχαήλ, ἡγούμενος τῶν πιστῶν στρατιωτῶν τῆς Γβέρης. Ἄλλ' ἀγαθὴ τύχη ταψύχη τοῦ φθινοπώρου, πῆξαντα τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ποταμοῦ, ἐκώλυσαν τὴν αἱματοχυσίαν. Καὶ οἱ μὲν Νοβογορόδιοι συνήγесαν ἵνα εἰρηνεύσωσιν, ὁ δ' ἡγεμὼν τῆς Μόσχας, ὑποσχεθεὶς αὐτοῖς τὴν εὐημερίαν σὺν τῇ ἐλευθερίᾳ, ἀνέβη τὸν θρόνον τῆς Ἀγίας Σοφίας.

1315.

'Ο Γεώργιος προσεκλήθη μετ' οὐ πολὺ ἵνα προσέλθῃ ἐνώπιον τοῦ Μεγάλου Χάνη καὶ δικαιολογηθῇ διὰ τὰς κατ' αὐτοῦ δικαίας αἰτιάσεις τοῦ Μιχαήλ. Διὸ ἀναχωρῶν, ἐνεπιστεύθη τὸ Νοβογόροδον τῷ ἀδελφῷ Ἀθανασίῳ λαβὼν δὲ μεθ' ἑαυτοῦ βαρύτιμα δῶρα ἤλπισεν, ὅτι ἀθωωθήσεται ἐνώπιον δικαστηρίου, ὑπ' ἀκορέστου πλεονεξίας προσεδρευομένου. Ἄλλ' ὁ Μιχαήλ ἐκόμιζεν ἤδη γυμνὸν τὸ ξίφος καὶ τὸ πρόσταγμα τοῦ Χάνη, περιστοιχίζομενος ὑπὸ ἰσχυρῶν Μογολικῶν στρατευμάτων, εἰσβαλόντων εἰς 'Ρωσσίαν ὑπὸ τὸν Ταϊτεμῆρον. Ἡ φοβερὰ δ' αὕτη ἀγγελία ἐκλόνισε μὲν τοὺς Νοβογορα-

δίους, οὐκ ἔταπείνωσεν ὁμως αὐτούς· διότι ἀπαριθμήσαντες πάντας τοὺς θριάμβους, τοὺς στέφαντας τὴν ἀνδρίαν αὐτῶν ἀπὸ τοῦ Ῥουρικού ἕως τότε, καὶ ἀναμνησθέντες, ὅτι ὁ Μιχαὴλ διὰ τῆς γενναιοφροσύνης ἔσωσε τὴν Τβέρην ἀπὸ τῆς καταφορᾶς τῶν Μογόλων, ἐξωπλίσθησαν καὶ ὑπέμειναν τὸν ἐχθρὸν παρὰ τῷ Τορζέκῳ. Μετὰ δ' ἐξ ἑβδομάδας εἶδον ἐμφανιζομένην τὴν φοβεράν τοῦ Μιχαὴλ στρατιάν, τὴν τοῦ Βλαδιμίρου, τῆς Τβέρης καὶ τῶν Μογόλων. Καὶ διαπραγματεύσεις μὲν οὐδόλως ἐγένοντο, συνέστη δὲ μάχη κρατερὰ καὶ ἄριστος. Οὐδέποτε οἱ Νοβογορόδιοι ἀνέδειξαν λαμπρότεραν ἀνδρίαν· διότι οἱ μὲν ἄρχοντες καὶ εὐπατρίδαι προηγοῦντο, οἱ δ' ἔμποροι ἐμάχοντο ὡς ἦρωες· ὅθεν, πεσόντων πολλῶν κατὰ τὸν ἀγῶνα, οἱ λοιποὶ ἐνεκλείσθησαν ἐν Τορζέκῳ. Ὁ δὲ Μιχαὴλ ὡς νικητὴς ἀνήγγειλε τοῖς Νοβογοροδίοις, ὅτι, εἰ ἐπεθύμουν τῆς εἰρήνης, ὤφειλον ἵνα παραδῶσιν αὐτῷ τὸν τε Ἀθανάσιον καὶ Θεόδωρον τὸν ἐκ Ῥζέβου. Ἄλλ' οὗτοι, καίπερ ὀλιγάριθμοι, κατάπλεσι ὁμως αἵματος ἰδίου τε καὶ ξένου, ἀπεκρίναντο ὁμοθυμαδόν· «Ἀποθανούμεθα ὑπὲρ τῆς
 » Ἀγίας Σοφίας καὶ ὑπὲρ τοῦ Ἀθανασίου· ἡ τιμὴ πάντων ἐστὶ τιμιώτατον. » Ὁ Μιχαὴλ ἀπήτησεν ἵνα παραδῶσιν αὐτῷ τοῦλάχιστον Θεόδωρον τὸν ἐκ Ῥζέβου, πολλοὶ ὁμως οὐδὲ τοῦτο ἠθέλησαν. Ἀλλὰ τέλος ἔδωκαν ἐξ ἀνάγκης τῷ Μεγάλῳ Ἡγεμόνι μεγάλην ποσότητα ἀργύρου. Εὐπατρίδαι δὲ τινες Νοβογορόδιοι παρέμειναν ὁμοιοὶ τῷ νικητῇ μετὰ τοῦ ἡγεμόνος Ἀθανασίου, οἱ δὲ λοιποὶ ἐγκατέλιπον αὐτῷ πᾶσαν τὴν οὐσίαν, τοὺς ἵππους, τὰ ὄπλα καὶ ἀργύριον. Κατόπιν συνετάχθη ἡ ἐξῆς ῥήτρα· « Ὁ Μέγας Ἡγεμὼν Μιχαὴλ συνέθετο
 » πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον καὶ πρὸς τὸ Νοβογόροδον ἀ-

Τῆ 10 Φεβρουαρίου 1316.

Ἀνδρία τῶν Νοβογοροδίων.

»μνηστίαν τῶν γενομένων. Ἐκάτεροι οἱ συμβαλλόμε-
 »νοι παραιτοῦνται πάσης ἐρεύνης τῶν ἀπολεσθέντων
 »κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον· οἱ δ' αἰχμάλωτοι ἀπο-
 »λυθήσονται ἄνευ λύτρων. Ἡ ἐν Τβέρη συνομολογη-
 »θεῖσα συνθήκη τοῦ Θεοκτίστου ἰσχύει κατὰ πάντα. Τὸ
 »Νοβογόροδον ἀποτίσει τῷ ἡγεμόνι κατὰ διαφόρους
 »ἐποχάς, ἀπὸ τῆς δευτέρας ἐβδομάδος τῆς τεσσαρα-
 »κοστῆς μέχρι τῆς τῶν Βαίων, τὴν ποσότητα δωδε-
 »κακισχιλίων καὶ διακοσίων ἀργυρῶν γριβνῶν, ἧ συμ-
 »περιλαμβάνεται καὶ ἡ ἀρπαγείσα ἐν Τορζέκῳ ὑπὸ τῶν
 »Νοβογοροδίων εὐπατριδῶν οὐσία. Ὁ δ' ἡγεμὼν ἅμα
 »λαβὼν τὴν εἰρημένην ποσότητα, ἀπελευθερώσει πά-
 »ραυτα τοὺς ὀμήρους, διαρρήξει τὴν ῥήτραν ταύτην καὶ
 »ἄρξει ἡμῶν κατὰ τοὺς ἀρχαίους θεσμούς ».

Ἡ εἰρήνη αὕτη, διομολογηθεῖσα ἕνεκεν ἐσχάτης
 ἀνάγκης, ἦν καθ' ἑαυτὴν ἀβεβαία· διὸ ἅμα μαθὼν ὁ Μέ-
 γας Ἡγεμὼν, ὅτι οἱ Νοβογορόδιοι πρεσβευταὶ μετα-
 βαίνουσι λάθρα εἰς τὴν παρεμβολὴν πρὸς καταγγελίαν
 αὐτοῦ, προσέταξεν εὐθὺς τὴν σύλληψιν αὐτῶν· με-
 ταπεμφάμενος δ' ἐκ τοῦ Νοβογορόδου τοὺς ἑαυτοῦ
 τοποτηρητὰς, ἐξεστράτευσεν κατ' αὐτοῦ. Οἱ Νοβο-
 γορόδιοι, ὀχυρώσαντες τὴν πρωτεύουσαν αὐτῶν,
 ἐπεκαλέσαντο τὴν βοήθειαν τῶν κατοίκων τοῦ Πσκό-
 βου, Καρελίας, Ἰγγρίας καὶ τοὺς Βοζανούς, φλε-
 γόμενοι δὲ ὑπὸ τοῦ πρὸς τὴν ἐλευθερίαν ἔρωτος καὶ τοῦ
 πρὸς τὸν Μέγαν Ἡγεμόνα μίσους παρεσκευάζοντο ὡς
 ἰσχυρῶς ἀμυνόμενοι. Καὶ ὁ μὲν Μιχαὴλ εἶχε μὲν ὄν-
 τως φίλους τινὰς παρ' αὐτοῖς, ἀλλὰ δειλοὺς καὶ οὐδὲν
 τολμῶντας εἰπεῖν ὑπὲρ αὐτοῦ· διότι ὁ λαὸς, φωνασκῶν
 ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἠπειλεῖ αὐτοῖς θάνατον, ἐνέβαλεν εἰς τὸν
 Βόλχοβον εὐπατριδίην τιὰ, διαβληθέντα ἐπὶ προδο-

σία, καὶ ἀπέκτεινεν ἕτερον, ἐπίσης ἀθῶον, ἐπὶ τῇ μαρτυρίᾳ τοῦ δούλου, ὅτι ὁ κύριος ἐτήρει ἀπόρρητον ἀλληλογραφίαν μετὰ τοῦ Μιχαήλ. Ἡ ἀκάθεκτος αὐτῆ τῶν Νοβογοροδίωv ὀργή, ὡς καὶ τὰ πολυάριθμα στρατεύματα ἐν Νοβογορόδω, κατέπληξαν τὸν Μέγαν Ἡγεμόνα, ὃς, μείνας ἐπὶ ποσὸν παρὰ τῆ πόλει, ἀπεχώρησεν. Ἄλλὰ συντέμων τὴν πορείαν, διανοήθη ἵνα πορευθῆ διὰ τῶν πυκνῶν δασῶν, ἔνθα ὁ στρατὸς αὐτοῦ ἐν μέσῳ λιμνῶν καὶ ἐλῶν μάτην ἀνεζήτει ὁδὸν βατήν. Ἄνθρωποι καὶ ἵπποι ἀπέθνησκον ὑπὸ τῆς ἀσιτίας καὶ τοῦ καμάτου· οἱ δὲ στρατιῶται ἀπέσπων τὸ δέρμα τῶν ἀσπίδων, ὅπως τραφῶσιν ἐξ αὐτοῦ. Καὶ οὕτως ἐδέησεν ἵνα ἐγκαταλίπωσιν, ἢ ἐμπρήσωσι τὰς ἀποσκευάς· ὥστε μόνις ὁ Μέγας Ἡγεμῶν ἐξῆλθε τῶν φρικωδῶν τούτων ἐρήμων μετὰ πεζικοῦ καταπεπονημένου καὶ σχεδὸν ἀόπλου.

1317. Οἱ Νοβογορόδιοι τότε διὰ τοῦ πεμφθέντος εἰς Τβέρην Ἀρχιεπισκόπου Δαβιδ ἤτησαν παρὰ τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος τὴν ἀπόλυσιν τῶν ὀμῆρων καὶ προέτειναν αὐτῷ ταῦτοχρόνως ἀργύρια, εἰρήνην καὶ φιλίαν. « Ὁ γέγονε, γέγονεν, ἔλεγον· ἐπιθυμοῦμεν » μόνον τῆς εἰρήνης καὶ ἡσυχίας. » Ἄλλ' ὁ Μιχαήλ ἀπέβριψε τὰς προτάσεις ταύτας, διότι ἡσχύνετο ἐπ' εἰρήνῃ ἀτίμῳ, καθόσον ἤθελεν ἵνα χορηγήσῃ αὐτὴν ὡς νικητής.

1318. Ἐν δὲ τούτοις ὁ Γεώργιος, διαμείνας ἐπὶ τριετίαν ἐν τῇ παρεμβολῇ, ἐφείλκυσε δι' ὑποκλίσεων καὶ δώρων ἐπὶ τοσοῦτον τὴν εὐνοίαν τοῦ Χάνη, ὥστε ὁ νέος Οὐσβέκης, ἀναγορεύσας αὐτὸν πρεσβύτερον τῶν Ῥώσων ἡγεμόνων, ἐνύμφευσεν μετὰ τῆς πεφιλημένης αὐτῷ ἀδελφῆς Κουτσάκης, κληθείσης Ἀγάθης ἐν τῷ βα-

Ἄνθρωποι
καὶ ἵπποι
ἀπέθνησκον
ὑπὸ τῆς
ἀσιτίας καὶ
τοῦ καμάτου·
οἱ δὲ στρατιῶται
ἀπέσπων τὸ
δέρμα τῶν
ἀσπίδων,
ὅπως τραφῶσιν
ἐξ αὐτοῦ.

πτίσματι. Ἄλλὰ τὸ γεγονός τοῦτο οὐδόλως συνάδει πρὸς τὸν ζήλον, ὃν ὁ ἡγεμὼν οὗτος ἔδειξεν ἀείποτε ὑπὲρ τῆς Μωαμεθανικῆς θρησκείας. Ὁ δὲ Γεώργιος ἐπανέκαμφεν εἰς Ῥωσίαν μετὰ Μογόλων καὶ τοῦ στρατηγοῦ αὐτῶν Καβγάδη· φλεγόμενος δὲ ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ συντρίψαι τὸν πολέμιον, ἠθέλησεν ἵνα πολεμήσῃ ἀνυπερθέτως πρὸς τὴν Τβέρην. Καὶ ὁ μὲν Μιχαὴλ ἔπεμψε πρὸς τὸν Γεώργιον πρεσβευτὰς, εἰπόντας αὐτῷ οὕτως· «Ἔσο Μέγας Ἡγεμὼν, ἂν ἐπιθυμῇ ὁ βασιλεύς. Ἄλλ' ἄφες τὸν Μιχαὴλ ἵνα ἡγεμονεύῃ ἡσύχως τῆς κληρουχίας αὐτοῦ· ἄπελθε εἰς Βλαδίμιρον καὶ ἀπόπεμψον τὸν στρατὸν σου.» Ἡ δ' ἀπόκρισις τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μόσχας ὑπῆρξεν ἡ ἐκπόρθησις τῶν πόλεων καὶ κωμῶν τῆς Τβέρης μέχρι τοῦ Ῥᾶ. Διὸ ὁ Μιχαὴλ, συγκαλέσας τότε συμβούλιον τοῦ Ἐπισκόπου καὶ τῶν εὐπατριδῶν, εἶπε· «Δικάσατε ἐμὲ καὶ τὸν ἀνεψιόν. Αὐτὸς οὗτος ὁ Χάνης οὐχ ἠδραίωσέ με ἐπὶ τῆς Μεγάλῃς Ἡγεμονίας; οὐκ ἔτελῶ αὐτῷ ἀκριβῶς τὸ βασιλικὸν τέλος; Καὶ ὅμως σήμερον παραιτοῦμαι τοῦ ἀξιώματος τούτου ὡς μὴ δυνάμενος, ἵνα καταπραύνω τὴν ὄργην τοῦ Γεωργίου· διότι οὗτος ἀπαιτεῖ τὴν κεφαλὴν μου, κατακαίει δὲ καὶ φθείρει τὰς χώρας μου. Οὐδαμῶς ἐλέγχομαι ὑπὸ τῆς συνειδήσεως, ἀλλ' ἴσως ἀπατῶμαι· διὸ ἀποφάνθητε, εἰ εἰμι ἔνοχος πρὸς τὸν Γεώργιον.» Ὁ δὲ Ἐπίσκοπος καὶ οἱ εὐπατρίδαι, κατανυχθέντες ἐκ τῆς θλίψεως καὶ τῆς ἀγαθότητος τοῦ Δανιὴλ, ἀπεκρίναντο ὁμοθυμαδόν· «Ἡγεμὼν, ἀθῶος εἶ ἐνώπιον τοῦ Ὑψίστου, καὶ εἰ μὴ ἔκαμφεν ἡ σὴ ταπείνωσις τὸν σκληρὸν πολεμίον σου, ὀπλίσθητι ἀδεῶς τὴν ῥομφαίαν τῆς δικαιοσύνης. Ἀπελθε καὶ ὁ Θεὸς μετὰ σοῦ· οἱ δὲ πιστοὶ

Μετριοφρόσυνη
καὶ ἀγαθότης
τοῦ Μιχαὴλ.

»θεράποντές σου ἔτοιμοί εἰσιν, ἵν' ἀποθάνωσιν ὑπὲρ
 »τοῦ ἀγαθοῦ ἡγεμόνος.» «Οὐχὶ μόνον ὑπὲρ ἐμοῦ, ὑ-
 »πέλαβεν ὁ Μιχαήλ, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ πολλῶν καὶ ἄλ-
 »λων ἀθῶων, στερουμένων πατρικῆς στέγης, ἐλευθε-
 »ρίας καὶ ζωῆς. Μνήσθητι τοῦ λόγου τοῦ Εὐαγγελίου.
 »Μείζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα
 »τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῆ ὑπὲρ τῶν φίλων
 »αὐτοῦ. Τὸ λόγιον τοῦτο τοῦ Σωτῆρος ἔστω ἡμῖν
 »εἰς σωτηρίαν.» Ὁ Μέγας Ἡγεμὼν, ἄγων τὴν γεν-
 ναίαν αὐτοῦ στρατιάν, ἀπήντησε τῇ τοῦ Γεωργίου
 μετὰ τῶν Τατάρων καὶ Μορδβίων τεσσαράκοντα βέρ-
 στια ἀπὸ τῆς Τβέρης, ὅπου γῦν κεῖται τὸ χωρίον Βόρτε-
 νον. Ὁ Μιχαήλ ἐφαίνετο θηρεύων τὸν θάνατον· τὸ
 δὲ κράνος καὶ ὁ ὠράξ αὐτοῦ κατετρυπήθησαν ὑπὸ
 τῶν ξιφῶν, καὶ ὅμως ἔμεινεν ἀβλαβής, ἀποκρούων
 πανταχοῦ τοὺς πολεμίους ἕως ἐτρέψατο αὐτοὺς εἰς
 φυγὴν. Ἡ νίκη αὕτη ἔσωσε πολλοὺς δυστυχεῖς Ῥώσ-
 σους, κατοίκους τῆς ἐπικρατείας τῆς Τβέρης, δου-
 λεύοντας τοῖς Τατάροις. Οἱ ταλαίπωροι οὗτοι, σιδη-
 ροδέσμιμοι θεωροῦντες πόρρωθεν τὴν αἵματοχυσίαν, ἐ-
 βοήθουν τῷ ἡγεμόνι αὐτῶν διὰ θερμῶν προσευχῶν·
 βλέποντες δὲ τὸν θρίαμβον αὐτοῦ ἔκλαιον ὑπὸ χαρᾶς.
 Προσήγαγον τῷ Μιχαήλ τὴν γυναῖκα τοῦ Γεωργίου, τὸν
 ἀδελφὸν αὐτοῦ Βορίσην, τὸν Δανιὴλ καὶ τὸν Καβγά-
 δην, στρατηγὸν τοῦ Οὐσβέκη, μετὰ καὶ ἄλλων αἰχ-
 μαλώτων. Ὁ δὲ Μέγας Ἡγεμὼν, ἀπαγορεύσας τοῖς
 στρατιώταις φονεύειν Τατάρους, ἐξένισε φιλοφρόνως
 τὸν Καβγάδην ἐν Τβέρῃ καὶ παρέπεμψε τῷ κυριάρχη
 αὐτοῦ μετὰ πολλῶν δώρων. Διὸ ὁ ἐπίβουλος οὗτος
 ὤμοσεν, ὅτι μενεῖ διὰ παντός φίλος αὐτοῦ, ὁμολο-
 γήσας μάλιστα ἑαυτὸν καὶ τὸν Γεώργιον ἐπιληψίμους

Τῇ 22 Δεκεμ-
 βρίου.

Νίκαι κατὰ
 τῶν Τατάρων.

ειπών, ὅτι ἐξεπόρθησαν τὴν ἡγεμονίαν τῆς Τβέρης ἀνευ τῆς ἐπιταγῆς τοῦ Χάνη.

Ὁ ἡγεμὼν τῆς Μόσχας ἔφευγεν εἰς τοὺς Νοβογοροδίους, οἵτινες, ἀγνοοῦντες τὰς ἐν τῇ παρεμβολῇ ἐπιτυχίας αὐτοῦ, ὑπέσχοντο τῷ Μιχαήλ, ὅτι οὐδόλως ἀναμιχθήσονται ταῖς διαφοραῖς αὐτῶν. Τότε δ' ἐξεδίκουν τοὺς Σουηδοὺς διὰ τὴν καταστροφὴν τῶν πλοίων ἐπὶ τῆς Λαδόγας, ἐπολέμουν πρὸς τὰ παράλια τῆς Φινλανδίας καὶ ἐκυρίευσαν τῆς πόλεως τοῦ Φιννίου Ἡγεμόνος καὶ ἐτέρας τῶν Ἐπισκόπων, ἤτοι τῶν νῦν Ἄβω. Ἀμα μαθόντες οἱ Νοβογορόδιοι τὴν τοῦ Μιχαήλ νίκην, ἐκηρύχθησαν ὑπὲρ τοῦ Γεωργίου διὸ στρατολογήσαντες προσήγγισαν τῷ Ρᾶ, ἔνθα ἔβλεπον ἐπὶ τῆς κατέναντι ὄχθης τὰς σημαίας τῆς Τβέρης ἐν μέσῳ τῶν τροπαίων τῆς προσφάτου νίκης. Ἐν τούτοις ὁ Μέγας Ἡγεμὼν, μὴ θελήσας συνάψαι δευτέραν κρατερὰν μάχην, προέτεινε τῷ Γεωργίῳ ἵνα μεταβῶσιν ὁμοῦ εἰς τὴν παρεμβολήν. « Ὁ Χάνης ἔστω » δικαστὴς ἡμῶν, ἔλεγεν ὁ Μιχαήλ· τὸ δὲ θέλημα αὐτοῦ ἔσται μοι θεσμός. Ἀπολύω τὴν σύζυγόν σου, τὸν ἀδελφόν σου καὶ πάντας τοὺς ὁμήρους τοῦ Νοβογορόδου. » Ἐπὶ δὲ τοῖς ὅροις τούτοις ἐποιήσαντο ἔγγραφον συνθήκην, ἐν ᾗ ὁ Γεώργιος ἐπικαλεῖται Μέγας Ἡγεμὼν, καὶ καθ' ἣν οἱ Νοβογορόδιοι, περιμένοντες τὴν κρίσιν τοῦ Οὐσβέκη, ἀπήλαυσον τοῦ δικαιώματος τῆς ἐλευθέρως ἐμπορίας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Τβέρης, οἱ δὲ πρεσβευταὶ αὐτῶν διήρχοντο δι' αὐτῆς ἀκινδύνως. Κακῆ ὅμως τύχῃ, τελευτησάσης αἰφνιδίως τῆς συζύγου τοῦ Γεωργίου ἐν Τβέρῃ, οἱ ἐχθροὶ τοῦ Μιχαήλ διεθρύλλησαν, ὅτι αὕτη ἀπέθανε δηλητηρησθεῖσα. Ἴσως δὲ καὶ αὐτὸς οὗτος ὁ Γεώργιος ἐσκευώ-

ρησε τὴν διαβολὴν ταύτην· διότι φαινόμενος ὅτι ἐπίστευεν αὐτῇ ὠφελεῖτο ἐκ τῆς εὐκαιρίας ταύτης, ὅπως ἀμαυρώσῃ τὸν γενναῖον αὐτοῦ ἀντίπαλον ἐνώπιον τοῦ Οὐσβέκη. Διὸ συνοδευόμενος ὑπὸ πληθύος ἡγεμόνων καὶ εὐπατριδῶν, ἐπορεύθη πρὸς τὸν Χάνην μετὰ τοῦ Καβγάδη, ὁ δὲ ἄφρων Μηχαὴλ ἠρκέσθη πέμπων τὸν δωδεκαετῆ υἱὸν Κωνσταντῖνον, ἀσθενῆ ὑπερασπιστὴν καὶ στερούμενον λόγου.

Ἐν τούτοις, τοῦ ἐχθροῦ τοῦ Μηχαὴλ βραδιουργοῦντος ἐν Σεραίῳ καὶ διαφθείροντος διὰ τοῦ χρυσοῦ τοὺς μεγιστᾶνας Μογόλους, ὁ Μέγας Ἡγεμὼν, καθαρὰν ἐχῶν τὴν συνείδησιν, ἦν ἔτοιμος ἵνα θυσιάσῃ τὰ πάντα ὑπὲρ τῆς εὐημερίας τῆς Ῥωσσίας, ἐνασχολούμενος ἡσύχως ἐν Τβέρῃ περὶ τὰ τῆς διοικήσεως. Ἀλλὰ τελευταῖον, λαβὼν τὴν εὐλογίαν τοῦ Ἐπισκόπου, ἀπεδήμησε καὶ αὐτὸς εἰς τὴν παρεμβολήν, προπεμφθεὶς μέχρι τοῦ Νέρλα ὑπὸ τῆς μεγάλης ἡγεμονίδος Ἄννης. Αὐτόθι δὲ ἐξομολογηθεὶς μετὰ κατανύξεως, ἐνεπιστεύθη τῷ πνευματικῷ τὴν ἐνδόμυχον αὐτοῦ προαίσθησιν, εἰπὼν· « Ἴσως τὸ τελευταῖον ἤδη ἀποκαλύπτω σοὶ τὰ μυστήρια τῆς ψυχῆς μου. Καίπερ ἀγαπῶν τὴν πατρίδα μου, οὐκ ἠδυνήθην ὅμως ἵνα καταπαύσω τοὺς κατασπαράσσοντας αὐτὴν ἐμφυλίους πολέμους· ἀλλ' ἄρκεσθήσομαι, ἂν τοῦλάχιστον ὁ θάνατος καθησυχάσῃ με ». Ὁ Μηχαὴλ περικαλύπτων τὴν λυπηρὰν αὐτοῦ προαίσθησιν, ἐπέταξε τῇ ἡγεμονίδι ἵνα ἐπανεέλθῃ οἴκαδε.

Ὁ ὑπὸ τοῦ Χάνη πεμφθεὶς Ἀχμὺλ ἀνήγγειλεν αὐτῷ ἐν Βλαδιμίρῳ τὴν ὀργὴν τοῦ Οὐσβέκη. « Σπεῦσον, εἶπεν, ἵνα μεταβῆς πρὸς τὸν Βασιλέα, εἰ δὲ μὴ τὰ συντάγματα αὐτοῦ κατακλύσουσι μετὰ ἓνα μῆνα τὰς ἐπαρχίας σου· διότι ὁ Καβγάδης διαβεβαίωσέν, ὅτι ἀπειθεὶς ἀνθιστά-

»μενος». Τότε οί μὲν εὐπατρίδαι, ἔντρομοι ἐκ τῆς ἀγγελίας ταύτης, συνεβούλευσαν τῷ Μεγάλῳ Ἡγεμόνι ἵνα μείνῃ· οἱ δὲ χρηστοὶ αὐτοῦ υἱοὶ, Δημήτριος καὶ Ἀλέξανδρος, ἐξώρκισαν ὡσαύτως τὸν πατέρα ἵνα μὴ πορευθῆ εἰς τὴν παρεμβολήν, πέμψῃ δ' ἐκεῖσε ἕνα αὐτῶν ὅπως δυσωπήσῃ τὴν ὄργην τοῦ Χάνη· «Οὐχί, ἀπεκρίνατο ὁ Μιχαήλ, ὁ βασιλεὺς προσκαλεῖ ἐμὲ καὶ οὐχὶ ὑμᾶς. Ἔσομαι ἄρα αἷτιος νέων συμφορῶν τῇ πατρίδι; Ἄνυάμεθα ἀντιστῆναι πρὸς πάσας τὰς δυνάμεις τῶν ἀπίστων; Διὰ τὴν παρακοήν μου πεσοῦνται πολλαὶ χριστιανικαὶ κεφαλαί, οἱ δὲ ταλαίπωροι Ῥῶσσοι ἐξανδραποδισθήσονται. Καὶ τότε ἀποθανοῦμαι· ἀλλ' οὐ νῦν αἰρετώτερος ὁ ἐμὸς θάνατος, ὅτε δύναται ἵνα σώσῃ τοὺς ἄλλους;» Συντάξας οὖν τὴν διαθήκην αὐτοῦ, διένειμε κληρουχίας τοῖς υἱοῖς, ἐνουθέτησε πατρικῶς ἵνα διαβιώσωσιν ἐναρέτως καὶ ἀποχαιρέτισεν αὐτοὺς διὰ παντός.

Ὁ Μιχαήλ εὐρῶν τὸν Οὐσβέκην ἐπὶ τῶν παρὰ τῆς Μαιώτιδος λίμνης παρὰ ταῖς ἐκβολαῖς τοῦ Τανάιδος, προσήνεγκεν αὐτῷ τε, τῇ συζύγῳ καὶ τοῖς μεγιστᾶσι δῶρα καὶ ἐπὶ ἐξ ἑβδομάδας διέμενεν ἡσύχως ἐν τῇ παρεμβολῇ, οὐτ' ἀπειλὰς, οὐτ' αἰτιάσεις ἀκούων· ἀλλ' αἴφνης ὡς ἐξ ἀναμνήσεως λεληθότος πάντη πράγματος ὁ Οὐσβέκης προστάσει τοῖς μεγιστᾶσιν ἵνα, δικάσαντες τὸν Γεώργιον καὶ Μιχαήλ ἀμερολήπτως, ἀποφανθῶσι πότερος ἤξιούτο τιμωρίας. Καὶ ἡ μὲν δίκη ἤρξατο, οἱ δὲ μεγιστᾶνες συνῆλθον ἐν ἰδιαιτέρᾳ σκηνῇ παρὰ τῇ τοῦ Χάνη, ὅπου προσεκάλεσαν τὸν Μιχαήλ ἵνα ἀπολογηθῆ πρὸς τὰς αἰτιάσεις πολλῶν τοποτηρητῶν τοῦ Χάνη, καταγγελλόντων αὐτὸν ὡς μὴ τελέσαντα ὀλόκληρον

Δίκη ἐν τῇ παρεμβολῇ.

τὸν ὑπὸ τοῦ Χάνη ταχθέντα φόρον. Ὁ Μέγας Ἡγεμῶν κατέδειξε τὸ ἀνυπόστατον τῶν κατηγοριῶν ἐμ-
 μαρτύρως τε καὶ ἐγγράφως· ἀλλ' ὁ κακοῦργος Καβ-
 γάδης, ὁ κύριος αὐτοῦ κατήγορος, ἦν καὶ δικαστής!
 Ὅθεν ἐν τῇ δευτέρᾳ συνεδριάσει προσαγαγόντες τὸν
 Μιχαὴλ δεσμώτην, ἀπήγγειλαν αὐτῷ μετ' ἀπειλῶν
 δύο νέας κατηγορίας, τουτέστιν, ὅτι ἐτόλμησεν ἵνα σπά-
 σηται τὸ ξίφος κατὰ τοῦ ἀπεσταλμένου τοῦ Χάνη καὶ
 ὅτι ἐδηλητηρίασε τὴν τοῦ Γεωργίου σύζυγον. « Ἐν και-
 » ρῷ μάχης ὁ ἀπεσταλμένος οὐ γνωρίζεται, ἀπεκρίνα-
 » το ὁ Μέγας Ἡγεμῶν, πλὴν ἐγὼ, σώσας τὴν ζωὴν τοῦ
 » Καβγάδης, παρέπεμψα αὐτὸν ἐν πολλαῖς τιμαῖς. Ἡ δὲ
 » δευτέρα κατηγορία, στυγερά ἐστι συκοφαντία. Ὡς
 » χριστιανὸς μαρτύρομαι τὸν Θεὸν, ὅτι οὐδέποτε διανοή-
 » θην τοιοῦτον κακούρημα. » Ἄλλ' οἱ δικασταὶ κω-
 φεύοντες πρὸς πάσας τὰς δικαιολογίας ἐδέσμευσαν καὶ
 καθεῖρξαν αὐτόν. Οἱ δὲ πιστοὶ αὐτῷ εὐπατρίδαι καὶ θε-
 ράποντες οὐκ ἐγκατέλιπον μὲν τέως τὸν δυστυχῆ αὐ-
 τῶν κυριάρχην, ἀλλ' αἱ φρουραὶ, ἀπομακρύνασαι αὐτοὺς
 μετ' ὀλίγον, ἐκρέμασαν ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἡγεμόνος
 ὑπερμεγέθη κύφωνα καὶ διεμερίσαντο τὰ βαρύτεμα
 αὐτοῦ ἱμάτια.

Ψυχαγωγία
 μεγαλοπρεπῆς
 τῶν Χανῶν.

Τότε ὁ Οὐσβέκης ἐξῆλθεν ἐπὶ θήραν πρὸς τὰς ὄχθας
 τοῦ Τερέκου μετὰ πάσης τῆς στρατιᾶς αὐτοῦ, πολ-
 λῶν διασῆμων ὑποτελῶν καὶ πρεσβευτῶν διαφόρων ἔ-
 θνῶν· διήρκει δὲ συνήθως ἢ προσφιλῆς αὕτη ψυχαγω-
 γία τῶν Χανῶν ἓνα ἢ δύο μῆνας, καὶ ἀπέφαινε τὸ με-
 γαλεῖον αὐτῶν, ὡς κινούντων ἑκατοστίας μυριάδων ἀν-
 δρῶν (26). Καὶ ἕκαστος μὲν στρατιώτης ἔφερε τὴν
 εὐπρεπεστάτην αὐτοῦ στολὴν ἀναβαίνων τὸν κάλλιστον
 ἵππον, οἱ δὲ ἔμποροι μετεκόμιζον ἐπ' ἀναριθμήτων ἀ-

μαχῶν τὰ προϊόντα τῶν τε Ἰνδιῶν καὶ τῆς Ἑλλάδος. Ἡ πολυτέλεια καὶ εὐθυμία ἐπεκράτουν ἐν ταῖς θορυβώδεσι καὶ ἀπεράντοις στρατοπέδοις, αἱ δ' ἄγριοι ἔρημοι ἐσυχναζόντο ὡς ὁδοὶ πολυανθρώπων πόλεων. Πορευομένου σύμπαντος τοῦ στίφους, ἤγετο κατόπιν ὁ Μιχαήλ, καθόσον ὁ Οὐσβέκης οὐδὲν εἶχεν εἰσέτι περὶ τῆς τύχης αὐτοῦ ὠρισμένον. Ὁ δὲ ταλαίπωρος ἡγεμὼν ὑπέφερε καρτερικώτατα τὰς ταπεινώσεις καὶ τὰς βασάνους. Ὁδοιπορῶν ἀπὸ τοῦ Βλαδιμίρου μέχρι τῆς Μαιώτιδος λίμνης, πολλάκις ἐκοινωνήσε τῶν ἀχράντων μυστηρίων καὶ ἔδειξεν ἐξαισίαν ψυχῆς γαλήνην, ὧν ἔτοιμος ἦν ἀποθάνῃ ὡς χριστιανός. Τοὺς δὲ τεθλιμμένους εὐπατρίδας αὐτοῦ, λαβόντας πάλιν τὴν ἀδειαν ἵνα συγκοινωνήσωσι μετ' αὐτοῦ, ὁ Μιχαήλ ἐθάῤῥυνε γηθοσύνης λέγων· « Φίλοι μου, ἐπὶ πολὺ ἴδετέ με ἐν » τιμαῖς καὶ δόξαις, ἀλλὰ φανούμεθα ἀγνώμονες; Ἄγανακτῆσομεν κατὰ τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν ἐφήμερον ταύτην » ταπεινώσιν; Ὁ τράχηλός μου ταχέως ἀπαλλαγῆσεται τοῦ βαρύνοντος αὐτὸν κύφωτος. » Παννουχὶ δὲ προσευχόμενος τῷ Θεῷ, ἤδε τοὺς παραμυθητικούς τοῦ Δαβὶδ ψαλμούς· εἷς δὲ τῶν θεραπόντων ἀνήλισσε τὰ φύλλα τοῦ βιβλίου, διότι τὰς νύκτας οἱ φύλακες ἔδεδον τὰς χεῖρας αὐτοῦ. Ὁ δ' ἀπάνθρωπος Καβγάτης, πρὸς παράτασιν τῶν ὀδυνῶν τοῦ ἀθλητοῦ, προσέταξεν ἵν' ἀπαγάγῃ ποτε αὐτὸν εἰς τὸ μέσον πληθούσης ἀγορᾶς, ἐκεῖ δὲ γονυπετήσαντα κατὰ διαταγὴν περιῦβριζεν αὐτόν. Ἄλλ' αἴφνης ὁ Καβγάδης, κινηθεὶς εἰς συμπάθειαν, λέγει αὐτῷ· « Μὴ ἀδημόνει, διότι οὕτω » πολιτεύεται ὁ Χάνης καὶ πρὸς ἰδίους συγγενεῖς, ὅταν » ἐξοργίζεται κατ' αὐτῶν. Ἴσως δὲ μετ' οὐ πολὺ, ἢ » καὶ αὔριον ἔτι, ἀποδώσει σοι χάριν καὶ ἔση ἐκ νέου

Γενναῖος θάνατος τοῦ Μιχαήλ.

» ἔμπλεως τιμῶν. » Καὶ ὁ μὲν θριαμβεύων κακοῦργος ἀπεχώρησεν ἀπὸ τοῦ Μιχαήλ, ὁ δ' ἡγεμῶν, ἀπειρηκῶς ἤδη, ἐκάθισεν ἐν τῇ ἀγορᾷ. Ὅτε δὲ οἱ περίεργοι περιστάντες αὐτὸν ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους, « Ὁ αἰχμάλωτος οὗτος ἦν μέγας Ἡγεμῶν ἐν τῇ ἑαυτοῦ χώρᾳ, » οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ Ἡγεμόνος ἐπληρώθησαν δακρῶν· ὅθεν ἀναστὰς μετέβη εἰς τὴν σκηνὴν, ἐπαναλαμβάνων ταπεινῇ τῇ φωνῇ τοὺς λόγους τούτους τοῦ Ψαλμωδοῦ· « Πάντες οἱ θεωροῦντές με ἐκίνησαν κεφαλὴν . . . ἐλπίζω ἐπὶ Κύριον. » Πολλάκις οἱ πιστοὶ αὐτοῦ θεράποντες προέτειναν αὐτῷ ἵνα δραπετεύσῃ, βεβαιοῦντες ὅτι ἔχουσιν ἐτοίμους ἵππους καὶ ὀδηγούς. « Οὐδέποτε, ἀπεκρίνατο ὁ Μιχαήλ, ἔγνων τὸ αἴσχος τῆς » φυγῆς. Ἡ φυγὴ σώζει μόνον ἐμὲ, οὐχὶ δὲ καὶ τὴν πατρίδα· γεννηθήτω τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου! »

Τὸ στίφος ἦν ἤδη πολὺ πέραν τοῦ Τερέκου καὶ τῶν Κιρκασίων ὁρέων παρὰ τῇ Δερβέντ καὶ Τετιακόφῃ, πόλει τῶν Ἰάσσων, ὑποταχθεῖσα τῷ 1277 διὰ τῶν ἡμετέρων ἡγεμόνων τῷ Χάνῃ Μαγγού—Τιμούρ. Καθ' ἐκάστην δ' ὁ Καβγάδης προσήρχετο τῷ Χάνῃ ἐξελεγχῶν διὰ πολλῶν ἐπινοημάτων τὸν Μέγαν Ἡγεμόνα ὡς μέγαν κακοῦργον. Ὁ δὲ Οὐσβέκης, νέος καὶ ἄπειρος ἔτι, ἐφοβεῖτο μὲν μὴ φανῆ ἀδικος, ἀλλὰ τέλος, ἐξαπατηθεὶς ἐκ τῆς μεταξὺ τῶν ἀσυνειδήτων δικαστῶν, ὁμοφρόνων τῷ Γεωργίῳ καὶ Καβγάδῃ, ἐπικρατούσης ὁμοφροσύνης, ἐπεκύρωσε τὸ κατάκριμα αὐτῶν.

Ἡ ἀγγελία αὕτη οὐδόλως ἐτάραξε τὸν Μιχαήλ. Ἄλλ' ἀκούσας τοῦ ὄρθρου, ὡς ἔχων παρ' ἑαυτῷ Ἡγούμενον καὶ ἱερεῖς δύο, ἠυλόγησε τὸν υἱὸν Κωνσταντῖνον, ἐντειλάμενος αὐτῷ ἵνα εἴπῃ τῇ μητρὶ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς, ὅτι κατέβαινε εἰς τὸν τάφον μετὰ μεγάλης

πρὸς αὐτοὺς φιλοστοργίας καὶ ὅτι ὀφείλουσιν ἵνα μὴ ἐγκαταλείπωσι τοὺς πιστοὺς εὐπατρίδας καὶ θεράποντας, ἀναδείξαντας τοσοῦτον ζήλον τῷ κυριάρχῃ αὐτῶν ἐπὶ τε τοῦ θρόνου καὶ ἐν τοῖς δεσμοῖς. Ἐν τούτοις ἡ ἀπαισία ὥρα ἐπήρχετο (27), ὁ δὲ Μιχαήλ λαβὼν τὸ Ψαλτήριον ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ ἱερέως καὶ ἀνοίξας αὐτὸ ἀνέγνω μεγάλη τῇ φωνῇ· « Ἡ καρδία μου ἐταράχθη ἐν ἐμοὶ καὶ δειλία θανάτου ἐπέπεσεν ἐπ' ἐμέ ». Ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἀκουσίως ἐταράχθη, ὁ δὲ Ἡγούμενος λέγει τότε αὐτῷ· « Ἡγεμῶν, ἐν τῷ αὐτῷ » ψαλμῷ, πάνυ γνωστῷ σοι, γέγραπται· Ἐπίβριψον » ἐπὶ Κύριον τὴν μέριμνάν σου. Τίς δώσει » μοι στέρυγας ὡσεὶ περιστερᾶς, ὑπέλαβεν » ὁ Μέγας Ἡγεμῶν, καὶ πετασθήσομαι καὶ » καταπαύσω; » Βαθέως δὲ κατανουγείς ὑπὸ τῆς καταπληκτικῆς ταύτης εἰκόνας τῆς ἐλευθερίας, κλείει τὸ βιβλίον, καὶ παρευθὺς βλέπει εἰσερχόμενον ἓνα τῶν θεραπόντων, ὃς κάτωχρος καὶ μετὰ τρεμούσης τῆς φωνῆς ἀναγγέλλει αὐτῷ, ὅτι ὁ ἡγεμῶν Γεώργιος, ὁ Καβγάδης καὶ πλῆθος λαοῦ ἐπλησίαζον τῇ σκηνῇ. Γινώσκω διὰ τί ἔρχονται, ἀποκρίνεται ὁ Μιχαήλ, καὶ παραυτίκα πέμπει τὸν νέον αὐτοῦ υἱὸν παρὰ τῆ βασιλίσση Βαϊαλύνῃ, πεποιθῶς ὅτι αὕτη σπλαγχνισθήσεται τὸν ἀθῶον τοῦτον νέον. Ὁ δὲ Γεώργιος καὶ Καβγάδης ἔστασαν ἐν τῇ πλατεῖα παρὰ τῇ σκηνῇ, καταβάντες δὲ τῶν ἵππων ἐξέλεξαν τοὺς πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ἀνομίας φονεῖς, διασκορπίσαντας πάντας τοὺς περὶ τὸν ἡγεμόνα, ὃς ἴσταται μόνος προσευχόμενος. Οἱ δὴμιοι, ῥίψαντες αὐτὸν κατὰ γῆς, βασανίζουσι καὶ καταπατοῦσι. Τέλος δ' εἶς αὐτῶν, Ῥωμανέττος τούνομα (ἄρα χριστιανός), ἐμπήξας τὸ ἐγχειρίδιον αὐτοῦ εἰς τὴν πλευρὰν, ἀνέσπασε

τὴν καρδίαν. Εὐθέως ὁ λαὸς ἐφορμᾷ εἰς τὴν σκηνὴν πρὸς διαρπαγὴν αὐτῆς, ὡς ἦν ἔθος τοῖς Μογόλοις ἐν παρομοίαις περιστάσεσιν. Ὁ δὲ Γεώργιος καὶ Καβγάδης, μαθόντες τὸν θάνατον τοῦ Ἁγίου τούτου μάρτυρος, ὃν δικαίως ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία ὁμολογεῖ ὡς τοιοῦτον, ἵππευσαν καὶ προσήγγισαν τῇ σκηνῇ, ἔνθα ὁ νεκρὸς τοῦ Μιχαὴλ ἔκειτο γυμνός. Ὁ Καβγάδης, ἀπιδὼν ὀργίλως πρὸς τὸν Γεώργιον, εἶπεν αὐτῷ· « Θεὸς σου ἐστίν. Καταλείψεις οὖν τὸν νεκρὸν αὐτοῦ ὑβρίζομενον; » Καὶ παραχρῆμα εἰς τῶν ὑπηρετῶν τοῦ Γεωργίου ἐκάλυψεν αὐτὸν διὰ τοῦ ἰδίου μανδύου.

Ὁ Μιχαὴλ οὐκ ἠπατήθη ἐλπίζων τὴν καλοκαγαθίαν τῆς συζύγου τοῦ Οὐσβέκη· διότι ἡ φιλόνητος αὐτῆς ἡγεμονίς, ὑποδεχθεῖσα φιλοστόργως τὸν νέον Κωνσταντῖνον, ἐσπούδαζεν ἵνα παραμυθῆσθαι αὐτὸν, προστατεύσῃ δ' ὡσαύτως τῶν εἰς τὴν προστασίαν αὐτῆς καταφυγόντων εὐπατριδῶν, ἐξ ὧν οἱ λοιποὶ, συλληφέντες ὑπὸ τοῦ ἀδυσωπῆ του τοῦ κυριάρχου αὐτῶν ἐχθροῦ, ἐβασανίσθησαν μυριοτρόπως καὶ ἐδεσμεύθησαν. Ὁ δὲ Γεώργιος ἐπεμφε τὸν νεκρὸν τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος εἰς Μαδζάρην, πόλιν ἐμπορικὴν ἐπὶ τοῦ Κούμα ἐν τῷ νῦν νομῷ τοῦ Καυκάσου, ὅπου πάλαι ποτε κατῴκησαν οἱ Οὐγγροὶ, ἐκδιωχθέντες τοῦ Λιβεδίου ὑπὸ τῶν Πατσιακῶν (28). Πολλοὶ δὲ τῶν ἐμπόρων τῆς πόλεως ταύτης, γνωρίσαντες τὸν Μιχαὴλ, ἠθέλησαν ἵνα περιβάλωσι τὸν νεκρὸν αὐτοῦ πολυτίμοις σινδόσι καὶ ἐνταφιάσωσιν ἐν τῷ ναῷ, ἀλλ' οἱ εὐπατρίδαι τοῦ Γεωργίου, ἀπαγορεύσαντες αὐτοῖς τὸ προσεγγίσει τῷ καθημαγμένῳ νεκρῷ, κατέθηκαν αὐτὸν ἐν τινὶ σταύλῳ. Ἄλλ' οὐδὲ παρὰ τῷ ἐν Βεζδέζη, πόλει τῶν Ἰάσσων, χριστιανικῷ ναῷ ἠθέλησεν ὡσαύτως ἵνα

Πόλις Μαδ-
ζάρη.

διαμείνωσιν. Ἐφύλασσον νυχθημερόν τὸν νεκρόν τοῦτον ἕως οὗ τέλος, μετακομίσαντες αὐτὸν εἰς Μόσχαν, ἐκήδευσαν ἐν τῷ κατὰ τὸ Κρεμλίνον μοναστηρίῳ τοῦ Σωτῆρος, ἐνθα νῦν σώζεται ὁ ἀρχαῖος ναὸς τῆς Μεταμορφώσεως.

Ὁ κακούργος Καβγάδης ἀπέθανεν αἰφνιδίως μετὰ τινὰς μῆνας. Ὅψόμεθα δέ, ὅτι μετ' οὐ πολὺ ἡ θεία Πρόνοια ἐτιμώρησεν ὡσαύτως καὶ τὸν σκληρόν Γεώργιον, ὁ δὲ Μιχαήλ, μεγαλόψυχος ταῖς συμφοραῖς, μνημονεύεται πάντοτε ἱεροπρεπῶς καὶ φιλόπατρις κατ' ἐξοχὴν ἐπεκλήθη (29). Ἐκτός δὲ τῶν Νοβογοροδιῶν, μνησικακούντων δι' ὅσα ἔπαθεν ἡ ἐθνικὴ αὐτῶν ἀνεξαρτησία, πᾶσα ἡ λοιπὴ Ῥωσσία ἐθρήνησε τὴν συμφοράν· οὐδεὶς ὅμως ἄκτειρε τὴν τύχην τοῦ ἡγεμόνος, ὡς οἱ πιστοὶ καὶ ἀνδρεῖοι Τβέριοι, διότι οὗτος ἐμεγάλυνε τὴν χώραν αὐτῶν καὶ πατρικῶς ἠγάπα τῶντι τὸ ὑπήκοον. Ὁ Δανιὴλ ἐκτός τῶν μεγάλων διοικητικῶν πλεονεκτημάτων, τοῦ προορατικοῦ, τῆς εὐσταθείας καὶ τοῦ θάρρους, ἦν ὑπερβαλλόντως φιλόστοργος πρὸς τε τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα, ἰδίως δὲ πρὸς τὴν μητέρα, τὴν περίφρονα καὶ ἀγαθὴν Ξενίαν, ἀναθρέψασαν αὐτὸν ἐν παιδείᾳ καὶ νοουθεσίᾳ Κυρίου καὶ τελευτήσασαν μοναχὴν ἐν τινὶ μοναστηρίῳ.

Ἐπὶ τῆς ἡγεμονίας τοῦ Μεγάλου τούτου Ἠγεμόνος τὸ Ῥόστοβον, Κοστρομᾶ καὶ Βριάνσκον ἐλήϊσθησαν ὑπὸ τῶν Τατάρων. Ὁ Βασίλειος, διάδοχος Κωνσταντίνου τοῦ Ῥοστόβου, ἀποθανόντος ἐν τῇ παρεμβολῇ, ἐπανῆλθε τῷ 1316 ἐξ αὐτῆς εἰς τὴν πρωτεύουσαν μετὰ δύο μεγιστάνων Μογόλων, ὧν αἱ διαρπαγαὶ καὶ βιαιοπραγαὶ ἀνεφέροντο ἐπὶ πολὺν χρόνον (30). Ἐκαλοῦντο

Διαρπαγαὶ
τῶν Μογόλων.

δ' οἱ τοιοῦτοι λησταὶ συνήθως πρέσβεις. Τῷ 1318 εἰς αὐτῶν ἀπέκτεινεν ἑκατὸν εἴκοσιν ἀνθρώπους ἐν τῇ πόλει Κοστρομαῖ, ἔφθειρε πυρὶ καὶ σιδήρῳ τὸ Ῥόστοβον, ἤρπασε τοὺς εὐρεθέντας ἐν τοῖς ναοῖς θησαυροὺς καὶ ἠχμαλώτισε πολλοὺς. Ἀλλὰ καὶ τὸ Βριάνσκον ὑπέστη πάντα τὰ δυστυχήματα ταῦτα ἕνεκα τῆς ἐπισυμβάσης διχονοίας μεταξὺ δύο ἡγεμόνων. Ὁ Βασίλειος, ἕγγονος τοῦ Ῥωμανοῦ, ἤρχε κατ' ἀρχὰς τῆς πόλεως ταύτης, ἀλλὰ φυγαδευθεὶς κατόπιν ὑπὸ τοῦ θεοῦ Σβιατοσλάβου, ἐπανῆλθε τῷ 1310 μετὰ συμμορίας τινὸς Μογόλων. Ὁ Σβιατοσλάβος ὤρμησε μὲν πρὸς ἀπόκρουσιν τῶν πολεμίων, ἀλλ' οἱ πολῖται, ὧν ἤλπιζε τὴν συνδρομὴν, προὔδωκαν αὐτὸν ριψάσπιδες γενόμενοι· μὴ ὑποχωρήσας δ' ἔπεσε νεκρὸς ἐπὶ τοῦ πεδίου μεθ' ἀπάσης τῆς φρουρᾶς, ἀποδείξας σπανίαν μὲν, ἀλλ' ἀνωφελῆ ἀνδρίαν. Οἱ δὲ νικηταὶ διήρπασαν τὴν πόλιν.

Ὁ Μητροπολίτης Πέτρος.

Ὁ νέος Μητροπολίτης, διάδοχος τοῦ Μαξίμου, ὧν τότε ἐν Βριάνσκῳ, διεσώθη ἐκ τῆς θηριωδίας τῶν Τατάρων εἰς τινα ναόν. Μετὰ δὲ τὴν ἐν ἔτει 1305 τελευταίαν τοῦ Μαξίμου Ἡγούμενός τις, Γερόντιος τοῦνομα, ἀνηγόρευσε ἐαυτὸν αὐθαιρέτως διάδοχον τοῦ Ἱεράρχου τούτου, οἰκειοποιηθεὶς πάντα τὰ σύμβολα καὶ τὴν ποιμενικὴν ράβδον τῆς ἀρχιερωσύνης. Ἀλλ' ὁ Πατριάρχης Ἀθανάσιος, πρὸς χάριν τοῦ ἡγεμόνος τῆς Γαλικίας, ἀποβρίψας τὸν Γερόντιον, τῷ 1308 προεχείρισε Μητροπολίτην πάσης Ῥωσσίας Πέτρον τὸν Ἡγούμενον τῆς Βολυγίας, ἀνδρα ἐκπληρώσαντα μετὰ μεγάλου ζήλου τὰ καθήκοντα τοῦ Ποιμενάρχου τῆς Ἐκκλησίας, ὥστε τὰς ὑψηλὰς αὐτοῦ ἀρετὰς εὐλογεῖ ὁμοθυμαδὸν ὁ κληρὸς τῆς ἀρκτώας Ῥωσσίας. Μόνος δ' ὁ Ἐπίσκοπος τῆς Τβέρης, υἱὸς τοῦ ἡγεμόνος τῆς Λιθουανίας Γερδένου, ἀγὴρ εὐπει-

πτος καὶ ὑπερήφανος, ἐκίνησε βλάσφημον γλῶσσαν κατὰ τοῦ Μητροπολίτου τούτου· ἀλλ' ἐξηλέγχθη ἐπισημῶς ὡς συκοφάντης κατὰ τινὰ Σύνοδον συγκροτηθεῖσαν ἐν Περεασλάβω-Ζαλέσκω, παρόντων τοῦ Ἐπισκόπου τοῦ Ῥοστόβου, πολυαρίθμων Ἡγουμένων, μεγιστάνων καὶ τοῦ ἐξάρχου τοῦ Πατριάρχου τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ δὲ Πέτρος ἀντὶ τοῦ ἐπιτιμῆσαι τὸν συκοφάντην, φράξας τὸ στόμα αὐτοῦ διὰ τῆς ἀληθείας καὶ ἀγάπης, εἶπεν αὐτῷ· Εἰρήνη σοι ἐν Χριστῷ, τέκνον μου. Ἄπεχε τοῦν τευθεν τοῦ ψεύδους. Ὁ Κύριος συγχωρήσαι σου τὰ παρεληλυθότα. Ἄλλ' ὁ ἀνεξίκακος οὗτος ἀρχιεπίσκοπος ἐγένετο αὐστηρὸς ἐν ἄλλαις περιστάσεσιν. Οὕτω καθεῖλεν ἐκ τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος Ἰσμαὴλ τὸν Σάρσκου, ἔνοχον ἀναμφιβόλως μεγάλου τινὸς ἐγκλήματος πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, ἢ τὴν πατρίδα, ἀνεθεμάτισεν ἐπικίνδυνόν τινα αἰρετικόν, Σείτην ὀνόματι, ἐξελεγχθέντα ὑπ' αὐτοῦ, ὅτι ἐξέφρασεν ἀσεβεῖς τινὰς ἰδέας ἀρνούμενος τὴν μετάνοιαν. Ὡς ἄξιος δὲ διδάσκαλος τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, ἐνουθέτει τοῖς ἡμετέροις ἡγεμόσιν ἵνα ζῶσιν ἐν ἀρμονίᾳ, ἐξώρτισε τὸν ἀτυχῆ Σβιατοσλάβον τὸν Βριάνσκου ἵνα μὴ συνάψῃ μάχην πρὸς τὸν Βασίλειον καὶ πολλὴν εἶχε φροντίδα περὶ τῆς παύσεως τῶν διχονοιῶν μεταξὺ τῶν ἡγεμόνων τῆς Τβέρης καὶ Μόσχας (31). Ἀμνηχανῶν δὲ ὅπως ἀπαλλάξει τὸ ποίμνιον ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ, ἐπεμελήθη ἵνα ἐξισφαλίσῃ τοῦλάχιστον τὴν ἡσυχίαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὰς οἰκίας τῶν λειτουργῶν αὐτῆς. Διὸ μεταβάς τῳ 1313 εἰς τὴν παρεμβολὴν μετὰ τοῦ Μιχαήλ, ἐπέτυχε διὰ θερμῶν παρακλήσεων θεσπίσματος τινος, ἐν ᾧ ὁ Οὐσθέκης, μιμούμενος τοὺς προκατόχους αὐτοῦ,

Θεσπισμα τοῦ
Χάνου.

ἐπεκύρωσε σπουδαῖα δικαιώματα καὶ προνομίας τοῦ Ῥωσικοῦ κλήρου. Τὸ δ' ἔγγραφον τοῦτο, περιελθὼν ἡμῖν, ὡς καὶ πολλὰ ἄλλα νεώτερα, περιεργόν ἐστι διὰ τε τὸ περιεχόμενον καὶ τὸν χαρακτήρα. «Τοῦ Ὑψίστου
 »καὶ ἀθανάτου Θεοῦ ἰσχύϊ καὶ ἐλέῳ, ἐπιταγῇ τοῦ Οὐ-
 »σβέκη πρὸς πάντας τοὺς μεγάλους ἡγεμόνας, μέ-
 »σους καὶ νεωτέρους, στρατηγούς, γραμματεῖς, τοπο-
 »τηρητὰς, γραφεῖς, ἀπεσταλμένους, ὀρνηθοθήρας καὶ
 »θηρευτὰς πάντων τῶν στρατοπέδων καὶ χωρῶν, ὅπου
 »τῇ ἰσχύϊ τοῦ ἀθανάτου Θεοῦ ἐπικρατεῖ ἡ ἐξουσία
 »ἡμῶν καὶ ὁ ἡμέτερος λόγος εἰσακούεται. Μηδεὶς
 »ἐξυβρισάτω ἐν Ῥωσσίᾳ τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν,
 »τὸν Μητροπολίτην Πέτρον καὶ τοὺς θεράποντας αὐτοῦ,
 »τοὺς ἀρχιμανδρίτας, ἡγουμένους, ἱερεῖς κλπ. κτλ. Αἱ
 »πόλεις αὐτῶν, τὰ τμήματα, αἱ κῶμαι, αἱ γαῖαι, αἱ
 »θῆραι, αἱ κυψέλαι, αἱ νομαί, τὰ δάση, αἱ ἀμπελοι,
 »οἱ κῆποι, οἱ μῦλοι καὶ αἱ ἀγροικίαι ἀπαλλάττονται
 »παντὸς τέλους· διότι πάντα ταῦτα τοῦ Θεοῦ εἰσι,
 »καθόσον οἱ ἄνθρωποι οὗτοι διὰ τῶν προσευχῶν
 »γρηγοροῦσιν ὑπὲρ ἡμῶν καὶ ἐνισχύουσι τὸν ἡμέτερον
 »στρατόν. Δικαζέσθωσαν ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου μόνον
 »κατὰ τοὺς νόμους καὶ τὰ θεσπίσματα τῶν Χανῶν. Ὁ
 »δὲ Μητροπολίτης ζήτω ἐν ἡσυχίᾳ καὶ πραότητι τοῦ
 »βίου, ἵνα ἐν εὐθείᾳ καρδίᾳ δέηται τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ ἡμῶν
 »καὶ τῶν τέκνων ἡμῶν. Ὁ ἀρπάσας τι παρὰ κληρικοῦ
 »ἀποτίσει τὸ διπλοῦν, ὁ δὲ τολμήσας βλασφημη-
 »σαι τὴν Ῥωσικὴν θρησκείαν καὶ βεβηλῶσαι ναὸν, μο-
 »ναστήριον, ἢ ναῖδιον ἀποθανεῖται. Ἐγένετο ἐν ἔτει
 »τοῦ Λαγωῦ, τῷ πρώτῳ τοῦ φθινοπώρου μηνὶ καὶ τῇ
 »τετάρτῃ ἡμέρᾳ τῆς ἐλαττώσεως τῆς σελήνης ἐν ὑπαί-
 »θρῳ». κτλ. κτλ. (32).

Μεταξὺ τοῦ τελουμένου φόρου ὑπὸ τῆς Ῥωσσίας ὁ Οὐσβέκης ἀναφέρει καὶ τὸν τῆς ὕννεως, τῶν γεφυρῶν καὶ τῶν παραλίων· ἐξαιρεῖ δὲ πάντας τοὺς λειτουργοὺς τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας, τῆς ἀγγαρείας καὶ πάσης ἄλλης ὑπηρεσίας. Ἐν τοιαύτῃ δουλείᾳ εὐρίσκοντο οἱ Ῥῶσσοι, κατατρυχόμενοι πρὸ πάντων ὑπὸ τῆς ἀπλήστου ἀργυρολογίας τῶν εἰσπρακτόρων καὶ τῶν δημοσιωνῶν τοῦ βασιλικοῦ φόρου, ἐν οἷς ἦσαν ἐνίοτε Ἰουδαῖοι, κάτοικοι τῆς Κριμαίας, ἢ τῆς Ταυρίδος.

Τὰ δεινὰ ταῦτα, διήκοντα ἐπὶ πᾶσαν τὴν ἐπικράτειαν, συνέπιπτον καὶ μετὰ φυσικῶν τινων δυστυχημάτων, συχνότατα ἀνανεουμένων. Τῷ 1309, κατὰ Διάφορα δυστυχήματα. τὰ ὑπὸ τῶν χρονικῶν ἀναφερόμενα ἀνεφύη πανταχοῦ μεγάλη πληθὺς μυῶν, ἣτις κατέφαγε πάντα τὰ λήια, τὴν βρίζαν, τὸν βρόμον καὶ τὸν σῖτον. Τοῦτου δ' ἔνεκεν ἐνέσκηψε καθ' ἅπασαν τὴν Ῥωσσίαν λοιμὸς καὶ λιμὸς ἐπὶ τε τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ κτήνη (33).

Τῷ 1314 οἱ Νοβογορόδιοι κατεθλίβοντο ὑπὸ σιτοδείας, ὃ δὲ λαὸς τοῦ Πσκοβου, ἐτραχυνηθεὶς ἐκ τῆς μεγάλης ὑπερτιμήσεως τῶν ἐπιτηδείων, διήρπαζε τὰς οἰκίας καὶ τὰς κώμας τῶν πλουσίων, ὥστε ἡ κυβέρνησις μετεχειρίσθη τὴν βίαν πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς ἡσυχίας καὶ ἐτιμώρησε διὰ θανατικῆς ποινῆς μάλιστα πενήκοντα τῶν πρώτων στασιαστῶν. Τῷ δὲ 1318 σκληρὰ καὶ θανατηφόρος νόσος ἐνέσκηψεν ἐν Τβέρη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΓΔΩΘΟΝ.

ΟΙ ΜΕΓΑΛΟΙ ΗΓΕΜΟΝΕΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ο ΤΟΥ ΛΑΝΙΝΑ ΚΑΙ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΚΑΙ ΑΔΕΞΑΝΔΡΟΣ ΟΙ ΤΟΥ ΜΙΧΑΗΛ

1319—1328.

Θλίψις τῶν Νοβογοροδιῶν.—Ταραχαί.—Πόλεμος πρὸς τοὺς Σουηδοὺς.—Πόλεμος πρὸς τοὺς Γερμανοὺς τῆς Λιθονίας.—Εἰρήνη πρὸς τοὺς Σουηδοὺς ἐν Ὀρεχόβω.—Ἡγεμόνες τοῦ Οὐστόγου.—Δολοφονία τοῦ Γεωργίου καὶ Δημητρίου.—Σφαγὴ τῶν Μογόλων ἐν Τβέρη.—Ἐκδίκησις τοῦ Χάνη.—Τιμωρὶα τοῦ ἡγεμόνος Ῥεζάνης.—Κατάκτησις τῶν Λιθουανῶν.—Διήγησις ἀμφίβολος τοῦ Στρικόβσκη.—Τύχη τῆς μεσημβρινῆς καὶ δυτικῆς Ῥωσσίας.—Τελευταῖος ἡγεμὼν τῆς Γαλικίας.—Χαρακτήρ τοῦ Γεδιμίνου.

1319.

Ὁ Γεώργιος, ἀναγορευθεὶς ὑπὸ τοῦ Χάνη Μέγας Ἡγεμὼν καὶ παραλαβὼν τὸν νέον Κωνστατῖνον τὸν τοῦ Μιχαὴλ καὶ τοὺς εὐπατρίδας τῆς Τβέρης ὡς αἰχμαλώτους, ἦλθεν ὡς κύριος τοῦ Βλαδιμίρου, τὸν δ' ἀδελφὸν Ἀθανάσιον ἔπεμψεν εἰς Νοβογόροδον, ὅπως κυβερνήσῃ ἐν ὀνόματι αὐτοῦ. Ἡ δὲ προσφιλεὶς τοῦ Μιχαὴλ σύζυγος, οἱ υἱοὶ, ὁ Ἐπίσκοπος καὶ οἱ ἄρχοντες, μαθόντες ταῦτα κατεπλάγησαν, ὡς μὴ εἰδότες ἔτι τὰ ἐν τῇ παρεμβολῇ συμβάντα. Ἐν τούτοις, προαισθανόμενοι τὴν συμφορὰν, ἐξαπέστειλαν ταχυδρόμους εἰς Μόσχαν, ὅπως μάθωσι τὰ περὶ τῆς τύχης τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος. Ὅτε δὲ ταχυδρόμοι ἐπανῆλθον ἀναφέροντες τὰ καθέκαστα τῶν φρικωδῶν περιστάσεων τοῦ θανάτου τοῦ Μιχαὴλ, ἡ Θλίψις ἦν γενικὴ ἐπὶ τε τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ καὶ τῆς οἰκογενείας τοῦ ἡγεμόνος. Μετὰ τινὰς δ' ἡμέρας κλαυθμῶν καὶ προσευχῶν, Δημήτριος ὁ πρεσβύτερος τῶν υἱῶν τοῦ Μιχαὴλ, ἀναβάς ἐπισήμως τὸν θρόνον τοῦ πατρὸς, ἐπρέσβευσεν εἰς

Θλίψις τῶν
Νοβογοροδιῶν.

Βλαδίμιρον. Ὁ νεώτερος τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ Ἀλέξανδρος, ὡς καὶ οἱ εὐπατρίδαι τῆς Τβέρης, παρέστησαν πρὸς τὸν Γεώργιον μελανεῖμονες, ἀντὶ δὲ τοῦ μεμφοθῆναι αὐτῷ, ἰκέτευσαν μόνον ἵνα παραδῶ αὐτοῖς τὰ πολύτιμα λείψανα ἡγεμόνος προσφιλοῦς τῇ τε συζύγῳ, τοῖς υἱοῖς καὶ τῷ λαῷ αὐτοῦ. Καὶ ὁ μὲν Γεώργιος συνήνεσεν ἐπὶ τῷ ὄρω, ὅτι πέμψουσιν αὐτῷ ὡς ἀντάλλαγμα τὸ σκῆνος τῆς συζύγου αὐτοῦ Κουτσάκης, ἀδελφῆς τοῦ Οὐσβέκη, ἣ δὲ χήρα τοῦ Μιχαήλ καὶ Δημήτριος ὁ υἱὸς τούτου μετὰ τῶν ἀδελφῶν κατέπλευσαν τὸν Ῥᾶ πρὸς προὔπαντησιν τοῦ φερέτρου, ὁ δ' Ἐπίσκοπος, ὁ κληρὸς καὶ οἱ πολῖται περιέμειναν αὐτὸ ἐπὶ τῆς ὄχθης. Πένθιμον καὶ κατανυκτικὸν θέαμα! Ὁ λαὸς ἀναβοῶν συνωθεῖτο ἄθρόος περὶ τὸ φέρετρον, καὶ οἶονεὶ ἐλπίζων ὅτι ἀναστήσεται, ἐκάλει αὐτὸν μεγάλη τῆ φωνῇ. Οἱ δὲ διασημότατοι τῶν μεγιστάνων κομίζοντες τὸ φέρετρον βραδεῖ βήματι, ἔθηκαν αὐτὸ πρὸ τοῦ μοναστηρίου τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ, ὅπου ἀναρίθμητον πλῆθος πολιτῶν συνέρρεεν ἴν' ἀσπασθῆ αὐτό. Τέλος ἀφελόντες τὸ κάλυμμα τοῦ φερέτρου εἶδον μετ' ἀφάτου χαρᾶς, ὅτι τὰ λείψανα ἦσαν ἄθικτα, μηδὲ ὡς παθόντα κατὰ τὴν διεξοδικὴν πορείαν ἀπὸ τῶν παραλίῳν τοῦ Κασπίου πελάγους, μηδ' ὑπὸ τῆς ἐν τῷ τάφῳ πενταμήνου διαμονῆς. Ὁ λαὸς ἀπέδωκεν εὐχαριστίας τῷ Παντοδυνάμῳ διὰ τὸ θαῦμα τοῦτο, ἣ δὲ κηδεῖα ἐφάνη αὐτῷ οὐκέτι πένθιμος τελετή, ἀλλ' ὡς θρίαμβος τῆς ἀγιότητος τοῦ Μιχαήλ. Καὶ ἡ μὲν εὐλαβεστάτη καὶ εὐαίσθητος ἡγεμονὶς Ἄννα, ἀποχωρήσασα τοῦ κόσμου, ἐτελεύτησεν ἐν τινὶ μοναστηρίῳ μοναχῇ, ὁ δὲ Δημήτριος καὶ Ἀλέξανδρος, ἀπομάξαντες τὰ δάκρυα, διεβουλεύοντο μόνον τὰ πρὸς ἐκδίκησιν. Ἐν δὲ τούτοις

1320. ὁ Γεώργιος, ἐκστρατεύσας κατὰ τῆς Ῥεζάνης καὶ ἀναγκάσας τὸν ἡγεμόνα Ἰωάννην τὸν Ἱεροσλάβου ἵνα ἐνδῶ πάσαις ταῖς προτάσεσιν αὐτοῦ, παρεσκευάζετο ἵνα ἐμβάλη καὶ εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Τβέρης, πεποιοῦς περὶ τοῦ δικαίου μίσους, ὃ ἔφερον κατ' αὐτοῦ οἱ υἱοὶ τοῦ Μιχαήλ. Ἀλλ' ὁ Δημήτριος, μηδαμῶς φοβούμενος τὸν πόλεμον, ἐπεθύμει ἵν' ἀπαλλάξη πρότερον τὸν ἀδελφὸν Κωνσταντῖνον καὶ τοὺς εὐπατρίδας τῆς Τβέρης, μείναντας ὁμήρους ἐν Βλαδιμίρῳ. Πέμψας οὖν εἰς Περεάσλαβον Βαρσανόφιον τὸν Ἐπίσκοπον τῆς Τβέρης, διωμολόγησεν εἰρήνην ἐπὶ προσφορᾷ μὲν τῷ Γεωργίῳ δισχιλίων ρουβλίων, ὑποσχέσει δὲ, ὅτι οὐδέποτε ἀμφισβητήσει μετ' αὐτοῦ περὶ τῆς Μεγάλης Ἡγεμονίας.—

1321.
Ῥούβλια.

παρρηρητέον ὅτι ἐνταῦθα πρῶτον γίνεται μνεῖα ρουβλίων (34), συνισταμένων ἐκ μικρῶν ὄγκων ἀργύρου ἀσήμου, οὗ τὸ βᾶρος ἐστάθμιζεν εἰκοσιδύο ζολοτνίκια.— Ὁ Γεώργιος, ἐξαπατηθεὶς ὑπὸ τῆς ψευδοῦς ταύτης εἰρήνης, καθυσήχασε καὶ ἀνεχώρησεν εἰς Νοβογόροδον, προσκληθεὶς ὑπὸ τῶν μεγιστάνων, ὅπως διοικήσῃ τὸν στρατὸν, διότι οἱ Σουηδοὶ ἐπειρῶντο τῆς ἀλώσεως τῆς Καρελίας καὶ τοῦ Κεξχόλμου. Πλησιάσας οὖν τῷ Βυβούργῳ, ματαίως ἐπολιόρκει καὶ προσέβαλλε τὸ φρούριον δι' ἕξ πελωρίων πολιορκητικῶν μηχανῶν ἀπὸ τῆς 12

1322. Αὐγούστου μέχρι τῆς 9 Σεπτεμβρίου. Οἱ δὲ Ῥῶσοι, ἐκμαινόμενοι κατὰ τῶν Σουηδῶν, ἀπηγχόνιζον τοὺς αἰχμαλώτους.

Πόλεμος πρὸς
τοὺς Σουηδοὺς.

Ἐπανελθὼν ὁ Γεώργιος εἰς Νοβογόροδον ἐθρήνησε τὴν τελετὴν τοῦ πιστοῦ ἀδελφοῦ Ἀθανασίου· μαθὼν δὲ ὅτι ὁ ἡγεμὼν Ἰωάννης ὁ τοῦ Δανιήλ, διατρίβων ἐν τῇ παρεμβολῇ, ἐπανῆλθε μετὰ τοῦ πρεσβευτοῦ τοῦ Οὐσβέκη Ἀχμύλου, οὗτος δὲ πρὸς ἀποκατάστασιν δῆθεν τῆς

τάξεως ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἡγεμονίᾳ, ἐφόρευε τοὺς κατοίκους, καταλαβὼν δὲ καὶ τὸ Ἰαρόσλαβον ὡς ἐχθρικὴν πόλιν, ἐπανάκαμψεν ἐν θριάμβῳ παρὰ τῷ Οὐσβέκῃ, ὅπως δῶ λόγον τῆς ἐπιτυχοῦς αὐτοῦ ἀποστολῆς. Ἄλλ' ἡ δευτέρα ἀγγελία ὑπῆρξε τῷ Γεωργίῳ λυπηροτέρα· διότι ὁ Δημήτριος, υἱὸς τοῦ Μιχαήλ, ἀθετήσας τὴν ὑπόσχεσιν αὐτοῦ, ἐθῆρευεν ἐν τῇ παρεμβολῇ τὸ ἀξίωμα τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος· ὁ δὲ Χάνης Οὐσβέκης ἐπεμφε τὸν μεγιστᾶνα Σεβέντσην Βούγαν μετὰ θεσπίσματος ἀνυψοῦντος τὸν Δημήτριον εἰς τὸν θρόνον τοῦ Βλαδιμίρου. Μάτην ὁ Γεώργιος ἰκέτευε τοὺς Νοβογοροδίους ἵνα συνεχστρατεύσωσι κατὰ τοῦ Βλαδιμίρου. Ὅθεν κινηθεὶς ἐξ ἀνάγκης μόνος, ἐκινδύνευσε μὲν καὶ αὐτὸς καθ' ὁδὸν, ἠρπάγησαν δὲ ἡ ἀποσκευὴ καὶ τὸ ταμεῖον αὐτοῦ ὑπὸ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μιχαήλ, ἡγεμόνος τῆς Τβέρρης. Μετὰ ταῦτα δὲ καταφυγὼν εἰς Πσκοβόν, ἐνθα ἠξιώθη τῶντι εὐνοϊκῆς ὑποδοχῆς παρὰ τε τῶν μεγιστάνων καὶ τοῦ λαοῦ, ἀναμιμνησκομένων τῆς διαθήκης Ἀλεξάνδρου τοῦ Νεβαϊκοῦ, ἀλλ' οὐδεμίαν ἔλαβε στρατιωτικὴν βοήθειαν παρ' αὐτῶν, ὡς παρασκευαζομένων εἰς πόλεμον κατὰ τῶν Γερμανῶν, καθόσον οὗτοι παρὰ τὴν περὶ εἰρήνης συνθήκην ἐφόρευον τοὺς τε ἐμπόρους καὶ τοὺς Πσκοβίους θηρευτὰς ἐπὶ τῆς Τσουδικῆς λίμνης καὶ ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ Ναρόβα. Καὶ ὁ μὲν Μέγας Ἡγεμὼν, μεριμνῶν περὶ τοῦ ἰδίου κινδύνου, ἀνεχώρησεν εἰς Νοβογόροδον, οἱ δὲ Πσκοβιοὶ ἐξεπόρθησαν τὴν Ἑστωνίαν μέχρι τοῦ Ῥεβέλ καὶ ἠχμαλώτισαν χιλιάδας τινὰς ἀνθρώπων, μὴδ' αὐτῆς τῆς ἱερότητος τῶν ναῶν φειδόμενοι. Ἦρχε δὲ τούτων ὁ Δαβίδ, ἡγεμὼν τῆς Λιθουανίας, περιώνυμος ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Γερμανικοῦ τάγματος ὡς λεγόμενος Καστελλὰν δὲ Γαρ-

1323.

Πόλεμος πρὸς
τοὺς Γερμα-
νοὺς τῆς Λι-
θουανίας.

δέ ν. Κτησάμενος δὲ τὴν εὐγνωμοσύνην τῶν Πσκοβίων, ἐπανέκαμψεν εἰς Λιθουανίαν, ἔνθα μετ' οὐ πολὺ ἔτυχεν εὐκαιρίας ἵνα ἀποδῶ αὐτοῖς σπουδαιότεραν ἔτι λειτουργίαν (35)· διότι κατὰ τὸ ἔαρ οἱ Γερμανοὶ, συναγείραντες πολυάριθμον στρατὸν καὶ πολιορκήσαντες τὸ Πσκόβον, κατέστρεψαν μὲν ἐν δεκαοκτῶ ἡμέραις τὰ πλεῖστα τῶν ὀχυρωμάτων, ἠτοιμάζον δὲ ἤδη καὶ κλίμακας πρὸς τὴν ἔφοδον, ἀλλ' ὁ κυβερνήτης τοῦ Ἰσβόρσκου, Εὐστάθιος τοῦνομα (ἐξ ἡγεμονικοῦ γένους), ἐπιπεσὼν αἰφνιδίως κατὰ τῶν ἀποσκευῶν τῶν Γερμανῶν πέραν τοῦ Μεγάλου, ἀπηλευθέρωσε τοὺς εὐρεθέντας αὐτόθι αἰχμαλώτους Ῥώσους· οἱ δὲ πολιορκούμενοι διὰ τὴν ἐσχάτην αὐτῶν ἀπόγνωσιν ἀπέστειλλον ταχυδρόμους ἀλληλοδιαδόχως εἰς Νοβογορόδον αἰτοῦντες ἐπικουρίαν. Τότε δ' ἦλθε καὶ ὁ ἀνδρεῖος Δαυιήλ ὁ τῆς Λιθουανίας, ὃς, ἐνώσας τὴν ἑαυτοῦ στρατιὰν μετὰ τῆς τῶν πολιορκηθέντων, κατεπολέμησε τοὺς Γερμανοὺς καὶ ἐλαφυραγώγησε τὸ στρατόπεδον αὐτῶν καὶ τὰς πολιορκητικὰς μηχανάς. Παρακολούθημα δὲ τῆς νίκης ὑπῆρξεν ἡ δεκαοκταετῆς ἐπωφελῆς τοῖς Πσκοβίοις εἰρήνη μετὰ τοῦ τάγματος.

Μαθὼν ὁ Γεώργιος, ὅτι πρὸς τῇ προστασίᾳ τοῦ Οὐσβέκη Δημήτριος ὁ τοῦ Μιχαὴλ ἦρχεν ἰσχυρὰς στρατιᾶς ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἡγεμονίᾳ, ὁ δὲ λαὸς, ἀγαπῶν ποτε τὸν πατέρα, ἐφιλοτιμεῖτο καὶ ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ, ἔγνω ἵνα μείνῃ ἐπὶ ποσὸν ἐν Νοβογορόδῳ· διότι ἀπὼν ἐκινδύνευεν ἀπολέσαι καὶ αὐτὴν τὴν ἡγεμονίαν. Οἱ δὲ Νοβογορόδιοι συνεξεστράτευσαν αὐτῷ πρὸς τὸν Νέβαν· κατὰ δὲ τὸ χωρίον, ἔνθα ὁ ποταμὸς οὗτος ἐξέρχεται τῆς λίμνης Λαδόγας ἐπὶ τῆς νήσου Ὁρεχόβου, ἀνήγειραν τὸ φερώνυμον φρούριον, ἧτοι τὸ νῦν Σλισελβούρ-

γον, ὅπως κωλύσῃ τοὺς Σουηδοὺς τῆς εἰς τὴν λίμνην ταύτην εἰσόδου. Ἀλλὰ μαθὼν τοῦτο ὁ νέος βασιλεὺς Μάγνος καὶ ἐπιθυμῶν ἵνα καταπαύσῃ πόλεμον ὀλεθριώτατον πολλάκις τῇ Καρελίᾳ, Σουηδίᾳ καὶ Φινλανδίᾳ, ἔπεμψε τοὺς μεγιστᾶνας εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Γεωργίου μετὰ φιλικῶν προτάσεων, λυσιτελῶν ἀμφοτέροις. Ὅθεν ἀποκατασταθέντων ἔν τε Καρελίᾳ, καὶ Φινλανδίᾳ τῶν ἀρχαίων ὀρίων διὰ συνθήκης, οἱ ἐν Ὀρεχόβω. Εἰρήνη μετὰ τῶν Σουηδῶν ἐν Ὀρεχόβω.

Ῥῶσσοι ἐπανηγύρισαν τὴν εἰρήνην ἐν τῷ νέῳ αὐτῶν φρουρίῳ.

Τότε οἱ Νοβογορόδιοι, στραφέντες κατὰ τῶν Οὐστουγίων, λαφυραγωγούντων τοὺς μεταβαίνοντας παρὰ τοῖς Ἰούγροις ἐμπόρους, καὶ κατὰ τῶν Λιθουανῶν, κατοικούντων τὰ περίχωρα τῆς Λοβότης, κατέθραυσαν μὲν τοὺς τελευταίους, ἐκυρίευσαν δὲ τοῦ Οὐστούγου, καὶ μετὰ τὰς γενομένας αὐτόθι ἐκπορθήσεις εἰρήνευσαν παρὰ τὸν Δουίναν πρὸς τοὺς ἡγεμόνας τοῦ Οὐστούγου, 1324. Ἡγεμόνες Οὐστούγου. τοποτηρητὰς τοῦ Ῥοστόβου. Ὁ δὲ Γεώργιος, πεποιθὼς ἐπὶ τῇ εἰλικρινεῖ εὐγνωμοσύνῃ καὶ τῇ πίστει τῶν Νοβογοροδίων, ἀπεχαιρέτισεν αὐτοὺς φιλικῶς καὶ ἐπορεύθη πρὸς τὸν Χάνην, ἐπικαλούμενος τὸ δεύτερον τὴν εὐνοίαν αὐτοῦ, ὅπως ἐκθρονίζων τὸν Δημήτριον ἀναλάβῃ ἐκ νέου τὴν Μεγάλην Ἡγεμονίαν. Ἡ ὁδοιπορία αὕτη ἐστὶν ἀξιοσημείωτος, διότι ὁ Γεώργιος, ἀναχωρήσας ἀπὸ τῶν ὀχθῶν τοῦ Δουίνα, διήλθε τὴν ἐπαρχίαν τῆς Περιμίας καὶ εἶτα κατέβη τὸν Κάμαν μέχρι τοῦ νῦν κυβερνείου τῆς Καζάνης.

Ἀλλὰ τὸ ἐπιὸν ἔτος ἀπῆλθεν εἰς τὸν Χάνην καὶ αὐτὸς ὁ Δημήτριος, ὥστε συννητήθησαν οἱ δύο ἐχθροί. Τότε δ' ὁ φιλόστοργος, υἱὸς ἀναπολήσας τὴν καθημαγμένην σκιάν τοῦ πατρὸς καὶ συσχεθεὶς ὑπὸ φρίκης, ἐνέ-

1325. Τῆ 24 Νοεμβρίου. Φόνος τοῦ Γεωργίου καὶ Δημητρίου.

πηξε τὸ ξίφος εἰς τὸν φονέα. Καὶ ὁ μὲν Γεώργιος ἐξέπνευσεν, ὁ δὲ Δημήτριος, ὡς ἐνόμιζε δικαίως, ἐκδικούμενος ἀνέμενεν ἀτάραχος τὰ ἐπακολουθήματα. Οὕτω κακούργημα παρακολουθεῖται ὑπὸ κακουργήματος, ὁ δ' ἔνοχος ὑπέχει εὐθύνας καὶ τοῦ δευτέρου (τοῦλάχιστον ἐνώπιον τοῦ κριτηρίου τοῦ Ὑψίστου). Ὁ νεκρὸς τοῦ Γεωργίου μετακομισθεὶς εἰς Μόσχαν, ἐνθα ἡγεμόνευσεν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἰωάννης ὁ τοῦ Δανιήλ, ἐτάφη ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ, τελεσθείσης τῆς κηδείας ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Πέτρου καὶ τεσσάρων Ἐπισκόπων. Ὁ ἡγεμὼν Ἰωάννης ἐκλαυσεν εἰλικρινῶς, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ λαὸς, κατανυχθεὶς ἐκ τῆς δυστυχοῦς τελευτῆς τοῦ ἡγεμόνος, καί τοι μὴ ἐναρέτου, περιφανοῦς ὅμως ἐπὶ συνέσει καὶ ἐνδόξῳ καταγωγῇ. Ἐλυπήθησαν δ' οὐχ' ἤττον καὶ οἱ Νοβογορόδιοι· ἀλλ' οἱ Τβέριοι, ἐπαινέσαντες τὴν πράξιν τοῦ ἡγεμόνος αὐτῶν, ἀνέμενον ἀνησυχῶς τὴν κρίσιν τοῦ Οὐσβέκη.

Τοῦ Χάνη δὲ σιωπῶντος ἐπὶ πολὺν χρόνον, οἱ φίλοι τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μόσχας ἔλεγον αὐτῷ, ὅτι φόνος τοσοῦτον ἀποτρόπαιος πραχθεὶς ἐνώπιον αὐτοῦ ἔχρηζε ταχείας τιμωρίας, καθόσον ἐκηλιδοῦτο ἀνεξαλείπτως ἡ τιμὴ τοῦ Χάνη, ἡ δὲ μακροθυμία τούτου, θεωρουμένη ὡς σημεῖον ἀσθενείας, ἐγένετο ἀφορμὴ νέων ἀθεμιτουργημάτων τῶν Ῥώσων ἡγεμόνων. Ἐκτὸς δὲ τούτου ὁ Οὐσβέκης ὀφείλει ἵνα ἐκδικήσῃ τὸν Γεώργιον καὶ ὡς γαμβρόν. Παρελθόντων δὲ δέκα μηνῶν ἀπὸ τῆς τελευτῆς τοῦ Γεωργίου, ὁ Ἀλέξανδρος, ἀδελφὸς τοῦ Δημητρίου, ἐπέστρεψεν ἡσυχῶς ἐκ τῆς παρεμβολῆς μετὰ τῶν εἰσπρακτόρων τοῦ Χάνη, ἐλπίζων ὅτι τὸ συμβάν παρεδόθη τῇ λήθῃ, ὁ δ' Οὐσβέκης οὐδόλως διαβου-

Τῆ 15 Σεπτεμβρίου.

λεύεται ἐκδίκησιν. Ἄλλὰ δημοσιευθείσης αἰφνιδίως φοβεραῖς ἀποφάσεως, ἐφρονεύθη ἐν τῇ παρεμβολῇ ὁ Δημήτριος Νοβοσίλκου, ἀπόγονος Μιχαὴλ τοῦ Τσερνιγόβου, ὡς ὁμοίως ἐπὶ τινὶ ἐγκλήματι κατηγορούμενος. Ταῦτα οἱ μὲν κατὰ τὴν Μόσχαν καὶ Νοβογορόδοον ἤκουσαν ἀπαθῶς, ἀλλ' οἱ χρῆστοι Τβέριοι ἐλυπήθησαν σφόδρα· ὡς πιστοὶ δὲ τοῖς κυριάρχαις αὐτῶν, ἔβλεπον τὸν νέον ἡγεμόνα παθόντα ἐκ φιλοστοργίας. Δημήτριος ὁ τοῦ Μιχαὴλ, ὁ τοῦπίκλην βλοσυρώπης, ἡγεμῶν δραστήριος καὶ τολμηρὸς, μόλις ἔχων εἴκοσι καὶ ἑπτὰ ἐτῶν ἡλικίαν, ἔγημε τὴν θυγατέρα τοῦ Γεδιμίνου, ἡγεμόνος τῆς Λιθουανίας, καὶ ἐτελεύτησεν ἄπαις.

Ὁ δ' Οὐσβέκης, καὶ περ τιμωρήσας τὸν Δημήτριον, ἀνηγόρευσε ὅμως τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Μέγαν Ἡγεμόνα τῆς Ῥωσσίας. Οὕτως ἐκλήθη τοῦλάχιστον Ἀλέξανδρος ὁ τοῦ Μιχαὴλ ἐν τῇ συνθήκῃ, δι' ἧς οἱ Νοβογορόδιοι, στερούμενοι τότε ἄρχοντος καὶ ὑπὸ στάσεων ταραττόμενοι, ὑπήκουσαν ἐξ ἀνάγκης αὐτῷ ὡς νομίμῳ ἡγεμόνι (36). Ἡ συνθήκη αὕτη, γραφεῖσα τῷ 1327, ἐπαναλαμβάνει τὰ τῆς τοῦ Ἰαροσλάβου καὶ Μιχαήλ, ὡς νέαν δὲ ρήτραν φέρει, ὅτι οἱ Νοβογορόδιοι παραχωροῦσι τῷ Ἀλεξάνδρῳ τὰς παρ' αὐτοῦ, ἢ τῶν εὐπατριδῶν αὐτοῦ, ὠνηθείσας κώμας, ἐπὶ τῷ ὄρω, ὅτι οἱ εὐπατρίδαι τοῦ ἡγεμόνος, ἄρχοντες αὐτῶν, οὐδόλως ἀναμιχθήσονται ἐν ταῖς δικαστικαῖς ὑποθέσεσι τῶν ἄλλων νομῶν, μὴ δεχόμενοι καὶ τοὺς ἐλευθέρους κατοίκους ἐν τῇ ἑαυτῶν χώρᾳ. Ἄλλ' ἢ τε εὐνοια τοῦ Οὐσβέκη καὶ ἡ πίστις τῶν Νοβογοροδίων ἐπ' ὀλίγον διήρκεσαν.

Λήγοντος τοῦ θέρους, ἀνεφάνη ἐν Τβέρῃ ὁ Σεβχάλης,
(Ν. Καραμζ. Τόμ. 4.).

υἱὸς τοῦ Διουδήνου καὶ ἐξάδελφος τοῦ Οὐσβέκη, μετὰ πολυαρίθμων ἀρπακτικῶν συμμοριῶν. Ὁ δὲ ταλαίπωρος λαὸς, ὑπομένων ἤδη ἐκ συνηθείας τὰς βιαιοπραγίας τῶν Τατάρων, ἀνεκουφίζετο δι' ἀνωφελῶν αἰτιάσεων. Ἄλλ' ἔφριξε μαθῶν, ὅτι ὁ Σεβχάλης, ὡς ἐνθερμος λάτρης τοῦ Κορανίου, ἐβουλεύετο ἵνα ἀναγκάσῃ τοὺς Ῥώσους εἰς παραδοχὴν τῆς Μωαμεθανικῆς θρησκείας, φονεύων δὲ τὸν Ἀλέξανδρον καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, ἀναβῆ αὐτὸς οὗτος τὸν θρόνον τοῦ ἡγεμόνος καὶ διανείμῃ πάσας τὰς πόλεις τοῖς μεγιστᾶσιν αὐτοῦ. Ἐλέγετο δὲ προσέτι, ὅτι, ὠφελούμενος ἐκ τῆς ἐορτῆς τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ὅτε συνήρχετο κατὰ ταύτην εἰς Τβέρην πλῆθος ἐνθέρμων χριστιανῶν, ἐμελέτα τὴν σφαγὴν πάντων αὐτῶν, μηδενὸς ἐξαιρουμένου. Ἡ φήμη αὕτη ἴσως ἦν ψευδής, καθ' ὅσον ὁ Σεβχάλης ἐστερεῖτο στρατευμάτων ἱκανῶν πρὸς ἐκτέλεσιν τοσοῦτον σπουδαίου ἐπιχειρήματος, ὅλως ἀπέδοντος πρὸς τὴν πολιτικὴν τῶν Χανῶν, ὡς φαινομένων ἀείποτε, ὅτι προστατεύουσι τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ κλήρου τῆς εὐσεβοῦς Ῥωσσίας· ἀλλ' οἱ καταδυναστευόμενοι θεωροῦσι συνήθως τοὺς ἑαυτῶν τυράννους ἱκανοὺς παντὸς κακουργήματος, ὥστε ἡ παχυλωτάτη συκοφαντία φαίνεται αὐτοῖς ἀλήθεια ἐναργής. Οἱ εὐπατρίδαι, οἱ στρατιῶται καὶ οἱ πολῖται, προσφέροντες προθύμως ἑαυτοὺς ὀλοκαύτωμα ὑπὲρ τῆς θρησκείας καὶ τῶν ὁρθοδόξων κυριαρχῶν, περιεστοίχισαν τὸν νέον καὶ εὐπιστον ἡγεμόνα. Ὁ δὲ, ἐπιλαθόμενος τοῦ παραδείγματος τοῦ πατρὸς, ἀποθανόντος μεγαλοψύχως ὑπὲρ τῆς εὐημερίας τῶν ὑπηκόων, παρέστησε ζωηρῶς τοῖς Τβερίοις, ὅτι ἡ ζωὴ αὐτοῦ κινδυνεύει, καθόσον οἱ Μογόλοι, ἀποκτείναντες τὸν Μιχαὴλ καὶ Δημήτριον, ἤθε-

λον τὴν παντελῆ τοῦ γένους αὐτοῦ ἐξώλειαν, ὥστε ἐπέστη ὁ καιρὸς τῆς δικαίας ἐκδίκησεως· ἐπειδὴ οὐχὶ αὐτὸς, ἀλλ' ὁ Σεβχάλης διενόηθη τὴν αἵματοχυσίαν, ὁ δὲ Θεὸς ἐστὶν ἡ ἐλπίς τῶν δικαίων. Οἱ πολῖται πρόθυμοι καὶ θερμουργοὶ ἤτουν ὄπλα, τῇ δὲ 15 Αὐγούστου ἐξ ἑωθινοῦ ὁ ἡγεμὼν ἐπάγει αὐτοὺς ἐπὶ τὰ βασίλεια τοῦ Μιχαήλ, ἔνθα κατῴκει ὁ τοῦ Οὐσβέκη ἐξάδελφος. Ἡ γενικὴ ταραχὴ, ὁ θόρυβος καὶ ὁ κρότος τῶν ὄπλων ἀφύπνισε τοὺς Τατάρους, ὅθεν μόλις συνελθόντες παρὰ τῷ ἀρχηγῷ αὐτῶν ἐξῆλθον εἰς τὴν πλατεῖαν. Ἡ σφαγὴ ὑπῆρξε φοβερά· διότι ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου μέχρι τῆς σκοτεινῆς ἐσπέρας ἀπεκτείνοντο ἐν ταῖς ὁδοῖς μετὰ θηριώδους μανίας, ἄχρις οὗ τέλος οἱ Μογόλοι, ὑποχωρήσαντες τῇ ὑπεροχῇ τῆς δυνάμεως, ἐνεκλείσθησαν ἐν τοῖς ἀνακτόροις. Ἄλλ' ὁ Ἀλέξανδρος ἀπετέφρωσε καὶ ταῦτα, ὥστε ὁ Σεβχάλης ἀπώλετο ἐν αὐτοῖς μετὰ τῶν λειψάνων τοῦ στρατοῦ τοῦ Χάνη. Οὐδ' ὑπελείπετο Τάταρος ζῶν μέχρι τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου, οὐδ' αὐτῶν τῶν ἐμπόρων Μογόλων ἐξαιρουμένων.

Ἡ πράξις αὕτη, ἔργον ἀπογνώσεως, ἐξέπληξε τὴν παρεμβολήν· διότι οἱ Μογόλοι ἐνόμισαν, ὅτι σύμπασα ἡ Ῥωσσία ἦν ἐτοίμη εἰς ἐπανάστασιν διαρρήγνύουσαν τὸν κλοιὸν τῆς αἰχμαλωσίας, ἀλλ' ἡ Ῥωσσία ἠρέμει, φοβουμένη μὴ ἡ ἐκδίκησις τῶν Χανῶν, ἐξεγερθεῖσα ὑπὸ τῶν Τθερίων, ἐπιπέσῃ καὶ κατὰ τῶν λοιπῶν ἐπαρχιῶν. Ὁ Οὐσβέκης, τῶνόντι πνέων ὀργὴν, ὤμοσε τὴν ἐξώλειαν τῆς φωλεᾶς τῶν ἐπαναστατῶν, ὡς ἐνεργῶν ὁμῶς ἀείποτε περιεσκεμμένως, προσεκάλεσε τὸν τῆς Μόσχας Ἰωάννην τὸν τοῦ Δανιήλ, ὑποσχόμενος δὲ τὴν Μεγάλην Ἡγεμονίαν καὶ χορηγήσας πεντηκοντα-

κισχιλίους ἄνδρας, ὧν ἦρχον πέντε στρατηγοὶ Τά-
 τανοι, ἀπέστειλε κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὅπως τιμω-
 ρήσῃ Ῥώσους διὰ Ῥώσων. Τῇ δὲ πολυαριθμῶ-
 ταύτῃ στρατιᾷ ἠνώθησαν καὶ οἱ Σουσαλιῖται, διοικού-
 μενοι ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος αὐτῶν Ἀλεξάνδρου τοῦ
 Βασιλείου, ἐγγόνου Ἀνδρέου τοῦ Ἰαροσλάβου. Καί
 τότε μὲν ὁ ἡγεμὼν τῆς Θέρης ἠδύνατο ἰν' ἀπο-
 θάνῃ γενναίως, πίπτων ἐν τῇ μάχῃ, ἢ πρὸς σωτη-
 ρίαν τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ παραδιδούς ἑαυτὸν τοῖς Μο-
 γόλοις, ἀλλ' ὁ υἱὸς τοῦ Μιχαὴλ ἔτυχεν ἄμοιρος τῶν πα-
 τρικῶν ἀρετῶν. Διὸ, ἅμα προσεγγιζούσης τῆς καταϊγίδος,
 μόνον τῆς ἰδίας ἀσφαλείας φροντίζων, ἐσκόπει ἵνα
 καταφύγῃ εἰς Νοβογόροδον, ὅπου προέλαβον αὐτὸν
 οἱ τοποτηρηταὶ τοῦ τῆς Μόσχας ἡγεμόνος· ἀλλ' οἱ
 πολῖται οὐδ' ἀκοῦσαι περὶ αὐτοῦ ἤθελον. Ἐν τούτοις
 ὁ Ἰωάννης καὶ ὁ τῆς Σουσαλίας ἡγεμὼν, ὑπηρεταὶ
 τῆς ὀργῆς τοῦ Οὐσβέκη, ἐπλησίασαν τῆς Θέρης,
 καὶ περ σφοδροῦ ἐπικρατοῦντος χειμῶνος καὶ παχείας
 χιόνος καλυπτούσης τὰς πεδιάδας. Ὁ δ' ἀγενῆς
 Ἀλεξάνδρος, ἐγκαταλιπὼν τὸν χρηστὸν καὶ ταλαίπω-
 ρον λαὸν αὐτοῦ, ἔφυγεν αὐτὸς μὲν εἰς Πσχόβον,
 οἱ δ' ἀδελφοὶ, Κωνσταντῖνος καὶ Βασίλειος, εἰς Λα-
 δόγαν. Ἀρξαμένων δὲ τῶν δεινῶν, ἡ μὲν Θέρη, τὸ
 Κάσσινον, τὸ Τόρζεχον καὶ πᾶσαι αἱ κῶμαι ἐκυ-
 ριεύθησαν καὶ ἐξεπορθήθησαν, ἐκ δὲ τῶν κατοίκων οἱ
 μὲν ἐγένοντο πυρὸς ἢ σιδήρου παρανάλωμα, οἱ δὲ
 ἤχμαλωτίσθησαν. Οἱ δὲ Νοβογορόδιοι διεσώθησαν
 ἐκ τῶν φιλαρπάγων Μογόλων, προσενεγκόντες χί-
 λια ρούβλια τοῖς πρεσβευταῖς αὐτῶν καὶ ἐπιδάψι-
 λεύσαντες πολυτελῆ δῶρα τοῖς στρατηγοῖς τοῦ
 Οὐσβέκη.

Ἐκδίκησις
 τοῦ Χίνη.

Ὁ Χάνης ἀνυπομόνως περιμένων εἰδήσεις ἐκ Ῥωσσίας ἐχάρη, ὅτε ἔμαθε τὰ γενόμενα καὶ ἐθεώρει τὴν καταστροφὴν τῶν Τβεριῶν πόλεων καὶ κωμῶν ὡς μνημείον ἔνδοξον τῆς βασιλικῆς αὐτοῦ ὀργῆς, ἱκανῆς ἵνα χαλιναγωγῆσθαι σκληροτράχηλα ἀνδράποδα. Ἐθανάτωσε δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ Ἰωάννην τὸν Ἰαροσλάβου, ἡγεμόνα τῆς Ῥεζάνης, ἀναθιβάσας εἰς τὸν θρόνον, ὑπὸ πατρικοῦ αἵματος ἔτι μεμολυσμένον, τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἰωάννην Κοροτοπόλον. Ἀνταμείβων δὲ τὴν πίστιν τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μόσχας, παρέδωκεναὐτῷ διὰ λίαν εὐμενοῦς θεσπίσματος τὴν Μεγάλην Ἡγεμονίαν, ἀντάλλαγμα τῆς συμφορᾶς πολλῶν Ῥώσσω.

Τιμωρία τοῦ ἡγεμόνος τῆς Ῥεζάνης.

1328

Ἐξιστορήσαντες τὰ ὀλέθρια ἐπακολουθήματα τῆς τελευτῆς τοῦ Γεωργίου, στρεφόμεθα ἐπὶ τὰς μεσημβρινὰς ἐπαρχίας τῆς Ῥωσσίας· διότι αἱ χῶραι αὗται, αἱ πάλαι ποτε ἀποτελοῦσαι τὴν ἐπιφανεστάτην κληρονομίαν αὐτῆς, κατέστησαν ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ ἸΓ' αἰῶνος ξέναί, οὕτως εἶπεῖν, τῆς ἡμετέρας ἀρκτῶας πατρίδος· οἱ κάτοικοι δὲ ταύτης ἠφροντίστουν τοσοῦτον περὶ τῆς τύχης τῶν τοῦ Κιέβου, Βολυνίας καὶ Γαλικίας, ὥστε οἱ μὲν τῆς Σουδαλίας καὶ Νοβογορόδου χρονογράφοι οὐδεμίαν ποιοῦνται μνειάν τούτων, τὰ δὲ χρονικά τῆς Βολυνίας οὐδὲ διήκουσι μέχρις ἐποχῆς τὰ μάλιστα περιέργου διὰ τὰ σπουδαῖα γεγονότα, ὅτε ταλαίπωρός τις καὶ ἄγριος λαός, τελῶν ἐπὶ τινὰς αἰῶνας φόρους τῇ Ῥωσσίᾳ καὶ ὑπὲρ τὰ ἑκατὸν ἔτη διαρπάζων, ἐδιδάχθη παρ' ἡμῶν καὶ τῶν Γερμανῶν τὰς ἀρχὰς τῆς πολεμικῆς τέχνης καὶ τοῦ πολιτισμοῦ, ἐξελθὼν δ' ἐν φοβερῷ ἐξοπλισμῷ τοῦ βάθους τῶν δασῶν εἰς τὸ θέατρον τοῦ κόσμου δι' ἄλλεπαλλήλων καὶ ὀρμητικῶν

Κατάκτησις τῶν Λιθουανῶν.

κατακτήσεων ἀνήγειρε κράτος λόγου ἄξιον (37). Λαλοῦμεν ἐνταῦθα περὶ τῆς Λιθουανίας, ἰσχυρᾶς μὲν ἤδη ἐπὶ Μινδόβγου καὶ Τροϊδνου, ἔτι δ' ἰσχυροτέρας ἐπὶ Γεδιμίνου. Ὁ ἀνὴρ οὗτος, μεγαλόνοσος καὶ γενναϊότατος, ἱπποκόμος πρῶην τοῦ ἡγεμόνος τῆς Λιθουανίας Βιτένου, τοῦ καὶ Βουϊβίδου ἕως καλουμένου (38), φονεύσας τὸν κυριάρχην αὐτοῦ, ἐσφετερίσθη πᾶσαν τὴν Λιθουανίαν. Οἱ Ῥῶσσοι, Γερμανοὶ καὶ Πολωνοὶ ἐνόησαν μετ' οὐ πολὺ τὴν κενοδοξίαν τοῦ Γεδιμίνου, ἀναζητοῦντος ἤδη οὐχὶ λάφυρα, ἀλλὰ κατακτήσεις· διὸ ἡ ἀρχαία τοῦ Πίνσκου ἡγεμονία, ἧς ἐπὶ πολὺ ἤρχον οἱ ἀπόγονοι Σβιατοπόλκου τοῦ Μιχαήλ, ἠνώθη διὰ τῆς ἰσχύος μετὰ τῶν Λιθουανῶν. Συνετέλουν δὲ πολὺ καὶ οἱ γαμικοὶ δεσμοὶ πρὸς κατάκτησιν νέων τόπων· διότι νυμφεύων τὰς ἑαυτοῦ θυγατέρας μετὰ τῶν ἡγεμόνων καὶ εὐλογῶν αὐτὰς μόνον, ἀπῆτει παρὰ τῶν κηδεστῶν πλουσίαν προίκα. Ἐπιτρέψας δὲ τοῖς υἱοῖς Ὀλγέρδῳ καὶ Λιβάρτῳ τὸ βάπτισμα, τὸν μὲν πρῶτον ἐνύμφευσε μετὰ τῆς ἡγεμονίδος τοῦ Βιτέβσκου, τὸν δὲ δεῦτερον μετὰ τῆς τοῦ Βλαδιμίρου. Ἀλλὰ, τελευτήσαντος τοῦ πενθεροῦ, ὁ Ὀλγέρδος ἐκληρονόμησε πᾶσαν τὴν χώραν αὐτοῦ, ὁ δὲ Λιβάρτος ἔλαβε κληρονομίαν τινα ἐν Βολυνίᾳ, ὡς τελευτήσαντος Ἰουρίου τοῦ Λέοντος, ἡγεμόνος τῆς Βολυνίας καὶ Γαλιχίας περὶ τὸ 1316 ἔτος· διότι τότε ἤρχον οἱ ἡγεμόνες Ἀνδρέας καὶ Λέων, ἕως υἱοὶ αὐτοῦ, ὧν τὰ ὀνόματά εἰσι γνωστὰ ἡμῖν ἐκ τῶν μετὰ τοῦ Γερμανικοῦ τάγματος σχέσεων, καὶ καθόσον ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς αὐτῶν ἀπεκάλουν ἑαυτοὺς ἡγεμόνας πάσης τῆς Ῥωσσικῆς, Γαλιχιανῆς καὶ τῆς Βλαδιμιρίας χώρας (39). Εἷς δὲ τῶν ἡγεμόνων

τούτων, ὡς εἰκάζομεν, ὑπῆρξε πενθερός τοῦ Λιβάρτου. Ὁ δ' ἱστορικός τῆς Λιθουανίας, καλῶν αὐτὸν Βλαδίμιρον, ἀφηγεῖτο τὰ ἐξῆς περιστατικά.

«Οἱ Ῥῶσσοι ἡγεμόνες, Βλαδίμιρος καὶ Λέων, φο-^{Διήγησις ἀμφί-}
 »θούμενοι τοὺς φιλάρχους στοχασμοὺς τοῦ Γεδιμίνου,^{βηλος τοῦ Στρι-}
 »ἤθελον ἵνα προλάβωσιν αὐτόν· διὸ, πολεμοῦντος τού-^{κόφσκη.}
 »του πρὸς τοὺς Γερμανοὺς, εἰσέβαλον εἰς τὴν Λιθουα-
 »νίαν. Καὶ ὁ μὲν Βλαδίμιρος ἐξεπόρθησε τὰς ὄχθας
 »τοῦ Βίλια, ὁ δὲ Λέων ἐκυρίευσεν τῆς Βρέστης καὶ Δρο-
 »γιτσίνου, ὄντων τότε ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ Γεδιμίνου.
 »Τῷ 1319 ὁ ἔνδοξος οὗτος μαχητὴς, νικήσας τὸ τάγ-
 »μα, μετέβη ἀνυπερθέτως εἰς Βλαδίμιρον, ὅπου ἐβα-
 »σίλευεν ὁ πενθερός τοῦ Λιβάρτου. Ὑπὸ τὰ τείχη δὲ
 »τῆς πόλεως ταύτης συνέστη μάχη, καθ' ἣν οἱ Τάτα-
 »ροι ἐπολέμουν ὑπὲρ τοῦ Ῥώσσου μὲν ἡγεμόνος, κατὰ
 »τῶν Ῥώσσων δὲ, διότι ὁ μὲν Γεδιμίνος εἶχεν ὑφ' ἑαυ-
 »τὸν τὸν στρατὸν τοῦ Πολότσκου, ὁ δ' ἡγεμὼν τοῦ
 »Βλαδιμίρου, τὸ μισθοφόρον ἰππικὸν τοῦ Χάνη. Ἄνα-
 »ρίθμητα δὲ βέλη, ἐκτοξευόμενα ὑπὸ τῶν Τατάρων, ἡ-
 »ραίωσαν τοὺς πυκνοὺς στίχους τῶν Λιθουανῶν, ἀλλ'
 »ὁ Γεδιμίνος, ἀντιτάξας τὸ πεζικόν, ὀπλισμένον διὰ
 »σφενδονῶν καὶ δοράτων, ἐτρέψατο τοὺς Μογόλους εἰς
 »φυγὴν, τοὺς δὲ Ῥώσσοις ἐνέβαλεν εἰς ἀταξίαν. Μά-
 »την αἱ γυναῖκες καὶ οἱ γέροντες, θεώμενοι τὴν μάχην,
 »ἔκραζον ἀπὸ τοῦ ὕψους τῶν τειχῶν τῆς πόλεως, ὅτι
 »ἡ μάχη αὕτη ἐμελλεν ἵνα κρίνη τὴν τύχην τῆς πατρί-
 »δος. Ὁ ἡγεμὼν Βλαδίμιρος, ἀποδείξας ἡρωϊκὴν ἀν-
 »δρίαν, ἔπεσε μαχόμενος, ὁ δὲ στρατὸς ἀποδειλιάσας
 »διεσκορπίσθη. Καὶ ἡ μὲν πόλις παρεδόθη, ὁ δὲ Γεδι-
 »μίμος, καταλιπὼν αὐτόθι τοὺς τοποτηρητάς, ἔσπευσεν
 »εἰς Λούτσκην· ὅθεν ὁ Λέων, ἔντρομος ἐκ τῶν συμφο-

»ρῶν τοῦ Βλαδιμίρου, κατέφυγε πρὸς τὸν γαμβρὸν αὐ-
 »τοῦ Ῥωμανόν, ἡγεμόνα τοῦ Βριάνσκου. Οἱ μὲν
 »πολιταὶ οὐδόλως ἠμύναντο, ὁ δὲ νικητὴς, πολιτευό-
 »μενος πρῶως, ἔπεισε πάντας τοὺς Ῥώσσους, ὅτι εἰσὶν
 »ἀσφαλεῖς ὑπ' αὐτοῦ προστατευόμενοι. Ὁ κεκμηκὼς
 »στρατὸς ἀνεπαύετο δι' ὅλου τοῦ χειμῶνος, ὁ δὲ Γεδι-
 »μῖνος, ἐπιδαφιεύσας πλούσια δῶρα τοῖς στρατηγοῖς,
 »διέτριβεν ἐν Βρέστη, ἔνθα παρεσκευάζετο εἰς νέους
 »ἀγῶνας.

«Ἄμα δ' ἐπιστάντος τοῦ ἕαρος καὶ τῆς γῆς καλυ-
 »πτομένης ὑπὸ πάας, ὁ Γεδιμῖνος, ἐκστρατεύσας μετὰ
 »νέας ζέσεως, ἐκράτησε τοῦ Ὀβρούτσου καὶ Ζιτομίρου,
 »πόλεων τοῦ Κιέβου, καὶ ᾤδευε πρὸς τὸν Βορυσθένη.
 »Τοῦ Κιέβου ἦρχεν ὁ Σταγισλάος, εἰς τῶν ἀπογόνων
 »τοῦ Ἀγίου Βλαδιμίρου, ὃς, προσκαλέσας προηγουμένως
 »τοὺς Μογόλους, ἠνώθη μετὰ Ὀλέγου τοῦ Περεασλά-
 »βου, τοῦ ἐκδιωχθέντος τῆς Λούτσκης Λέαντος καὶ
 »Ῥωμανοῦ τοῦ Βριάνσκου, εἴκοσι πέντε δὲ βέρ-
 »στια μακρὰν τῆς πρωτευούσης παρὰ τὸν Ἴρπενον προῦ-
 »πήντησε τῷ ἐχθρῷ. Ἡ μάχη ἐπὶ πολὺ ἔμενον ἀμφιρ-
 »ρεπῆς, ἀλλὰ τέλος ὁ ἐπίλεκτος Λιθουανικὸς στρατὸς,
 »προσβαλὼν ἐκ τῶν πλαγίων τοὺς Ῥώσσους, κατενί-
 »κησεν αὐτούς. Καὶ ὁ μὲν Ὀλεγος καὶ Λέων ἔπεσον
 »ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, ὁ δὲ Σβιατοσλάβος καὶ
 »Ῥωμανὸς κατέφυγον εἰς Ῥεζάνην. Ὁ οὖν Γεδιμῖνος,
 »διανείμας τοῖς στρατιώταις πάντα τὰ λάφυρα, ἐπο-
 »λιόρκησε τὸ Κίεβον, οὗ οἱ κάτοικοι, μὴ ἀποβαλόντες
 »ἔτι τὰς ἐλπίδας αὐτῶν καὶ τὴν ἀνδρίαν, ἀπέκρουσαν ἐ-
 »φόδους τινάς. Ἀλλὰ τέλος, μὴ βλέποντες τὰς περιμε-
 »νομένας ἐπικουρίας οὔτε ἐκ τοῦ Σβιατοσλάβου, οὔτ' ἐκ
 »τῶν Τατάρων, καὶ μαθόντες, ὅτι ὁ Γεδιμῖνος ἐφείδετο

» τῶν ἡττημένων, ἠνέωξαν τὰς πύλας, ὁ δὲ κληρὸς προὔ-
 » παντήτας αὐτῷ μετὰ σταυρῶν ὤμοσεν, ὡς καὶ ὁ λαὸς,
 » πίστιν τῷ ἡγεμόνι τῆς Λιθουανίας· οὗτος δ' ἀπαλ-
 » λάξας τὸ Κίεβον ἀπὸ τοῦ Μογολικοῦ ζυγοῦ, κατέλι-
 » πεν ὡς τοποτηρητὴν τὸν ἀνεψιὸν Μινδόβον, χριστια-
 » νὸν τὸ θρήσκευμα καὶ ἡγεμόνα τοῦ Ὀλσάνσκου. Μετ'
 » ὀλίγον δὲ κατέκτησε πᾶσαν τὴν μεσημβρινὴν Ῥωσ-
 » σίαν μέχρι τοῦ Πουτίβλου καὶ Βριανσκου».

Τὸ πλαστὸν τοῦτο διήγημα ἀγνοοῦμεν ἂν στηρίζη-
 ται ἐπὶ συγχρόνων, ἢ ἀξιοπίστων τινῶν μαρτυριῶν.
 Τοσοῦτον δὲ μᾶλλον ἀμφίβολόν ἐστι, καθ' ὅσον οἱ
 τοποτηρηταὶ τοῦ Χάνη, ὡς γνωστὸν τοῦτο ἐκ τῶν
 ἡμετέρων χρονικῶν, ἔμειναν μέχρι τοῦ 1331 ἐν Κιέβῳ,
 κυβερνωμένῳ τότε οὐχὶ ὑπὸ τοῦ Μινδόβου, ἀλλ' ὑφ' ἡ-
 γεμόνος Ῥώσσου. Λαμπάνει μὲν ἡμᾶς ὁ χρόνος, καθ'
 ὃν οἱ Λουθιανοὶ ἐκράτησαν τῶν περὶ τὸν Βορυσθένη
 χωρῶν, γινώσκομεν δὲ μόνον, ὅτι ἐπὶ Δημητρίου τοῦ
 Ταναϊδικοῦ τὸ Κίεβον ἀναμφιβόλως καὶ ἡ ἡγεμονία
 τοῦ Τσερνιγόβου διετέλουν ὑπὸ τὸ κράτος αὐτῶν. Οὐ-
 τως ἡ ἡμετέρα πατρις ἀπώλεσεν ἐπὶ πολὺν χρόνον
 τὴν ἀρχαίαν αὐτῆς πρωτεύουσαν, τοὺς τόπους τῶν
 κλεινῶν ἀναμνήσεων, ἔνθα τὸ μεγαλεῖον αὐτῆς ἠύξησε
 ὑπὸ τὴν ἀσπίδα τοῦ Ὀλέγου, ὠμολόγησε τὸν ἀληθι-
 νὸν Θεὸν διὰ τοῦ ἀγίου Βλαδιμίρου, ἐδέχθη τοὺς νό-
 μους παρὰ Ἱεροσλάβου τοῦ Μεγάλου καὶ τὰς τέχνας
 παρὰ τῶν Ἑλλήνων. Ἡ δ' ἡγεμονία Βλαδιμίρου καὶ
 Βολυνίας παρὰ τὴν διήγησιν τοῦ Λιθουανοῦ ἱστορικοῦ
 διετήρησεν ἐπὶ ποσὸν τὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ τὸ κράτος
 αὐτῆς, ὡς καὶ ἡ Γαλικία. Οἱ ἡγεμόνες Ἀνδρέας καὶ
 Λέων ἐτελεύτησαν τῷ 1324, λαλεῖ δὲ μάλιστα περὶ
 αὐτῶν Βλαδισλάος ὁ Λοκετέκος, βασιλεὺς τῆς Πολω-

Τύχη τῆς με-
 σημβρινῆς καὶ
 δυτικῆς Ῥωσ-
 σίας.

νίας, ἐν τῇ ἐπιστολῇ αὐτοῦ πρὸς τὸν Πάπαν Ἰωάννην τὸν ΚΒ' (40). « Ἀναγγέλλω τῇ ὑμετέρᾳ » ἀγιότητι τὴν τελευταίαν τῶν δύο τελευταίων ἡγεμόνων » τῆς Ῥωσσίας, γενομένων ἡμῖν ἰσχυροῦ ὀχυρώματος » κατὰ τῆς θηριωδίας τῶν Μογόλων· διότι οἱ σκαιοὶ » οὗτοι πολέμιοι τῆς χριστιανικῆς πίστεως ἐπιθυμοῦσιν » ἀναμφιβόλως τῆς ἀλώσεως τῆς Ῥωσσίας, ὁμόρου » τοῦ ἡμετέρου βασιλείου, ἐμβάλλουσι δ' ἡμᾶς οὕτως εἰς » μέγιστον κίνδυνον.» Ἄλλ' ὁ Ἀνδρέας καὶ Λέων κατέλιπον τὸν θρόνον αὐτῶν τῷ ἡγεμόνι Γεωργίῳ, μικρῷ ἔτι τὴν ἡλικίαν καὶ δισεγγόνῳ τοῦ Δανιήλ. Ἐν δὲ ταῖς φιλικαῖς ἐπιστολαῖς, ἃς ὁ ἡγεμὼν οὗτος ἀπέστειλε Λατινιστὶ τοῖς ταξιάρχαις τοῦ Γερμανικοῦ τάγματος, ἐπιστολαῖς κεκυρωμέναις τῇ σφραγίδι τοῦ Ἐπισκόπου, τοῦ κυβερνήτου, τοῦ ἡγεμόνος καὶ τῶν τοποτηρητῶν τῆς Βέλζης, Πρεσμιλίας, Λεοπόλεως καὶ τῆς Λούτσκης, καλεῖ ἑαυτὸν ἰθαγενῆ ἡγεμόνα καὶ κύριον πάσης τῆς μικρᾶς Ῥωσσίας, ὑποσχόμενος ἵνα φυλάττῃ τὴν χώραν τῶν ἵπποτῶν ἀπὸ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν Μογόλων. Ἐχρῆτο τῇ σφραγίδι τοῦ πάππου αὐτοῦ Ἰουρίου τοῦ Λέοντος καὶ κατῴκει ὁτὲ μὲν ἐν Βλαδιμίρῳ, ὅτε δ' ἐν Λεοπόλει [41]. Οἱ δὲ εὐπατρίδαι, κυβερνῶντες τὴν ἐπικράτειαν κατὰ τὴν ἀνηλικιότητα αὐτοῦ, ἀπέσχον τοῦ ἀναχαιτίσαι τὰς ὀλεθριωτάτας τῇ μεσημβρινῇ Ῥωσσίᾳ νίκας τῶν Λιθουανῶν, εὐχαριστούμενοι, ἐὰν μὴ ἀρπάσῃ ὁ Γεδιμῖνος τὰς χώρας τοῦ Γεωργίου (γυναικαδέλφου τοῦ Λιβάρτου, ὡς εἰκάζομεν) καὶ ἐλπίζοντες ἴσως, ὅτι ὁ φιλόδοξος οὗτος πορθητῆς, ἐκτείνων τὰς κτήσεις αὐτοῦ πρὸς ἀνατολὰς καὶ προσπελάζων τοῖς Τατάροις, διεγερεῖ κατ' αὐτοῦ τὰς φοβερὰς τοῦ Χάνη δυνάμεις, καὶ οὕτως ἡ ἀπολεσθήσε-

Τελευταῖος ἡγεμὼν τῆς Γαλικίας.

ται, ἢ δι' εὐτυχοῦς ἀντιστάσεως ἐξασθενίσει αὐτάς. Ἀμφότερα τὰ ἐπακολουθήματα ταῦτα ἐφαίνοντο λυσιτελῆ τῇ πατρίδι ἡμῶν.

Ἄλλ' ὁ πολυμήχανος Γεδιμίνος κατώρθωσεν ἵνα γένη φίλος τοῦ Χάνη· τοῦλάχιστον οὐδέποτε' ἐπολέμησε πρὸς αὐτόν, οὐδέποτε' ἐτέλεσε φόρον. Ἄρχων δὲ τῆς Λιθουανίας καὶ τῆς κατακτηθείσης Ῥωσσικῆς χώρας, ἀπεκάλει ἑαυτὸν μέγαν ἡγεμόνα τῆς Λιθουανίας καὶ Ῥωσσίας (42). Κατῴκει συνήθως ἐν Βίλνα, ὑπ' αὐτοῦ κτισθείση, ἐκυβέρνα συνετῶς τοὺς νέους αὐτοῦ ὑπηκόους καὶ ἐσέβετο τὰ ἀρχαῖα αὐτῶν ἔθιμα, προστατεύων τῆς Ἑλληνικῆς πίστεως· ἐν δὲ ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς ὑποθέσεσιν ἐπέτρεπε τῷ λαῷ τὴν μετὰ τοῦ Μητροπολίτου Μόσχας σχέσιν, κατεκόσμη τὴν νέαν αὐτοῦ πρωτεύουσαν καὶ ἐθήρρευεν ἐν τοῖς πνευκνοῖς δάσεσι. Πρὸς κατάπαυσιν δὲ τῶν διηνεκῶν αἱματηρῶν καὶ ἀνωφελῶν πολέμων μετὰ τοῦ Λιβονικοῦ τάγματος, ἐπέστειλε τῷ Πάπα Ἰωάννη τὰ ἐξῆς· «Νικήσας τοὺς χριστιανοὺς ἐν ταῖς μάχαις, οὐδόλως βούλομαι τὴν κατάλυσιν τῆς θρησκείας αὐτῶν, μάχομαι δὲ μόνον πρὸς τοὺς πολεμίους μοι. Περικυκλοῦμαι ὑπὸ Φραγκισκάνων καὶ Δομινικάνων μοναχῶν, οἷς ἐπιτρέπω τὸ διδάσκειν καὶ βαπτίζειν τοὺς ὑπηκόους μου. Ἐγὼ δ' αὐτὸς πιστεύω τῇ Ἁγίᾳ Τριάδι καὶ ἐπιθυμῶ ἵνα ὑποτάσσωμαί σοι, ὡς ἀρχηγῷ τῆς Ἐκκλησίας καὶ ποιμένι τῶν βασιλέων. Ἐγγυῶμαι μὲν ὑπὲρ τῶν μεγιστάνων μου, ἀλλὰ κατευνάσατε τὴν ἄργῃν τῶν Γερμανῶν (43).» Ὁ Ἰωάννης ὑπερησθεῖς ἐκ τῆς ἀγγελίας ταύτης, ἀπέστειλε παρευθὺς εἰς Λιθουανίαν τὸν Βαρθολομαῖον, Ἐπίσκοπον Ἐλέκτης (Ἄλἐτ), καὶ τὸν Βερνάρδον, Ἡγούμενον τοῦ Ποδίου

Χαρακτήρ τοῦ
Γεδιμίμου.

(Που), ἀλλ' ὁ Γεδιμίνος, ἐξοργισθεὶς ἐκ νέου διὰ τὰς ἐχθροπραγίας καὶ τὴν ἐπιβουλὴν τοῦ Πρωσσοῦ τάγματος, μετέβαλε γνώμην. Διὸ ἀπαντήσας τοῖς πρεσβευταῖς τοῦ Πάπα, εἶπεν αὐτοῖς. «Οὐδὲ γινώσκω, οὐδὲ βούλομαι γινῶναι τὸν ὑμέτερον Πάπαν. Ὁμολογῶ τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων μου καὶ οὐ προδώσω αὐτὴν μέχρι τοῦ τάφου.» Οἱ οὖν πρεσβευταὶ, κλίναντες τὴν κεφαλὴν, ἀπεχώρησαν ἐξ ἀνάγκης· ἔκτοτε δ' ὁ Γεδιμίνος ἐφημίζετο ἐν Εὐρώπῃ ὡς πανοῦργος καὶ ἀπατεῶν. Ἄλλ' ἡ ἱστορία ἐγκωμιάζει τὰς ἀξιεπαίνους ἀρετὰς καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ· διότι ἐσπούδαζεν ὑπὲρ τοῦ πολιτισμοῦ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, ἐπέτρεπε τοῖς ἐμπόροις τῶν ὁμοσπονδικῶν πόλεων τῆς Γερμανίας τὸ ἐμπορεύεσθαι ἐν Λιθουανίᾳ ἄνευ τινὸς δασμοῦ κτλ. προσεκάλεσε τεχνίτας, ἀργυροχόους, κτίστας, μηχανικοὺς καὶ ἐπὶ δέκα ἔτη ἀπήλλαξε παντὸς φόρου τοὺς νέους ἀποίκους, ἐγγυώμενος ὑπὲρ τε τῆς ἰδίας αὐτῶν ἀσφαλείας καὶ τῆς ἀκεραιότητος τῶν ἰδιοκτησιῶν, ἃς φιλοπονοῦντες ἀπέκτων. Παρεῖχεν αὐτοῖς τὰ πολιτικὰ δικαιώματα τῆς Ῥήγας καὶ συλλήβδην πάσας τὰς ἐνδεχομένας εὐκολίας, ἰδρύσατο δ' ἐν Βίλνα καὶ Νοβογορόδω ναοὺς τοῖς χριστιανοῖς. Μὴ ἀνεχόμενος δὲ τοὺς μοναχοὺς, τοὺς ὑπὸ τὸ τῆς εὐλαθείας πρότχημα κρύπτοντας τὴν αἰσχροκέρδειαν καὶ τὴν διεφθαρμένην καρδίαν, ἠγάπα τοὺς ἐναρέτους ἀναχωρητὰς, ἐπιτρέπων τούτοις τὴν διάδοσιν τῆς πίστεως τοῦ Ἰησοῦ. Ἐναθρυνόμενος δ' ἐπὶ τῇ ἐκπληρώσει τῶν ὑποσχέσεων αὐτοῦ, προσέφερον ἑαυτὸν τοῖς χριστιανοῖς ὡς ὑπογραμμὸν τιμιότητος. Πάντα τὰ καθ' ἕκαστα ταῦτα ἐγένοντο ἡμῖν γνωστὰ ἐξ ἐπιστολῆς, φερούσης ἡγεμονικὴν σφραγίδα καὶ δοθείσης ὑπ' αὐτοῦ τῷ 1323 τοῖς Γερμα-

νοῖς τῆς Λουβέκης, Ῥοστοκίου, Στετίνου καὶ ἄλλων διασήμεων πόλεων (44).

Ἄναντίρρητόν ἐστιν, ὅτι ἡ ἀρχαία τῶν Κριβίτσων χώρα, ἢ ἡ νῦν καλουμένη Λευκὴ Ῥωσσία, ἐξηρτᾶτο ἤδη ἐντελῶς ἀπὸ τοῦ Γεδιμίνου, ὃς, φυλάττων τοὺς κανόνας τῆς μετριότητος ἐν τῇ φιλαρχίᾳ αὐτοῦ, οὐδὲν ἠθέλησεν ἵνα ἐκδιώξῃ τοὺς ἐκεῖ ἡγεμόνας· ἀρκούμενος δὲ τῇ ὑποταγῇ αὐτῶν, ἐχορήγει διαδοχικῶς κληρουχίας. Οὕτω τῷ 1326 ὁ Βασίλειος, ἡγεμὼν τοῦ Πολότσκου, καὶ ὁ τοῦ Μίνσκου Θεόδωρος ὁ Σβιατοσλάβου, ἀπόγονοι ἴσως τοῦ Ἁγίου Βλαδιμίρου ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ Ἡσιασλάβου, υἱοῦ τῆς Ῥογνέδας, μετέβησαν ἐκ Λιθουανίας εἰς Νοβογόροδον σὺν τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Βοίνῳ, ὅπως διομολογήσωσι συνθήκην εἰρήνης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΝΝΑΤΟΝ.

Ο ΜΕΓΑΣ ΗΓΕΜΩΝ ΙΩΑΝΝΗΣ Ο ΤΟΥ ΔΑΝΙΗΛ, Ο ΕΠΙΛΕΓΟ-
ΜΕΝΟΣ ΚΑΛΙΤΑΣ.

1328—1340.

Ἡ ἀρκτῶα Ῥωσσία ἀναψυχεῖ.—Ἡ Μόσχα πρωτεύουσα τῆς Ῥωσσίας.—Πρόβ-
βησις τοῦ Μητροπολίτου.—Φιλία τοῦ Χάνη πρὸς τὸν Ἰωάννην.—Γενναίο-
ψυχία τῶν Πακοβίων.—Τὸ Πονόβον ἰδιαιτέρα Ἐπισκοπή.—Συμβάματα ἐν
Νοβογορόδῳ.—Ἀργύρια τῶν πέραν τοῦ Κάμα χωρῶν.—Πολιτικὴ τῶν Νοβο-
γοροδίων.—Ὁ Χάνης συγχωρεῖ τῷ Ἀλεξάνδρῳ.—Ὁ Ἰωάννης κυριάρχης τῶν
κληρούχων ἡγεμόνων.—Δυστυχήματα Ἀλεξάνδρου.—Εἰρήνη πρὸς τὴν Νορ-
βηγίαν.—Δυσμένεια τῶν Σουηδῶν.—Δηλιασίαι τῶν Λιθουανῶν.—Ἔρις τοῦ
Ἰωάννου πρὸς τὸ Νοβογορόδον.—Ἐκστρατεία κατὰ τοῦ Σολομένσκου.—Θά-
νατος Ἰωάννου.—Χαρακτὴρ αὐτοῦ.—Καταγωγὴ τῆς ἐπωνυμίας τοῦ Καλίτα.
—Κρεμλίον.—Ἀγορὰ Μολόγας.—Διαθήκη τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος.—Ψήφι-
σμα τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Ἰεροσάβου.—Τύχη τῆς Γαλιτίας.

1328.

Ἡ ἀρκτῶα
Ῥωσσία ἀνα-
ψυχεῖ.

Μόλις ἀναβάντος τοῦ Ἰωάννου τὸν θρόνον τῆς Με-
γάλης Ἡγεμονίας, κατὰ τοὺς χρονογράφους, ἡ εἰ-
ρήνη ἀποκατέστη εὐθὺς ἐν τῇ ἀρκτῶα Ῥωσσία. Καὶ
οἱ μὲν Μογόλοι ἔπαυσαν τέλος λεηλατοῦντες τὰς
χώρας αὐτῆς καὶ καταβρέχοντες διὰ τοῦ αἵματος
τῶν ταλαιπώρων κατοίκων τὰ ἀποτετεφρωμένα ἐρείπια,
οἱ δὲ χριστιανοὶ ἐπὶ τεσσαρακονταετίαν ἀνεπαύθησαν ἀ-
πὸ τῶν ἀλλεπαλλήλων ἐπιδρομῶν· τουτέστιν ὁ Οὐ-
σβέκης καὶ οἱ διάδοχοι τούτου, ἀρκοῦμενοι τῷ συνήθει
φόρῳ, οὐδόλως ἀπέστελλον τοὺς στρατηγούς αὐτῶν
πρὸς διαρπαγὴν τῆς Μεγάλης Ἡγεμονίας, ὡς ἐνα-
σχολούμενοι περὶ τε τὰς ὑποθέσεις τῆς Ἀνατολῆς καὶ
τὰς ἐσωτερικὰς στάσεις τῆς παρεμβολῆς, ἢ φοβούμε-
νοι τὸ συμβεβηκὸς τῆς Τβέρης, ἔνθα ὁ Σεβχάλης ἐγέ-
νετο παρανάλωμα τῆς ὀργῆς τοῦ λαοῦ. Οὕτως ἡ
πατρίς ἀπωλοφύρετο τεταπεινωμένη, αἱ δὲ κεφαλαί

τῶν ἡγεμόνων ἀπετέμονοντο διηνεκῶς ἐν τῇ παρεμβολῇ διὰ μόνου τοῦ νεύματος τῶν Χανῶν· ἀλλ' οἱ γεωργοὶ εἰργάζοντο ἡσύχως τοὺς ἀγρούς, οἱ ἔμποροι μετέβαινον ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν μετ' ἔμπορευμάτων, οἱ δὲ εὐπατρίδαι ἐνετρώφων πλεονεκτοῦντες. Οἱ ἵπποι τῶν Τατάρων οὐκέτι κατεπάτουν τὰ νήπια, αἱ παρθένοι ἐτήρουν τὴν ἀγνότητα αὐτῶν καὶ οἱ γέροντες οὐκ ἀπέθνησκον ἐπὶ τῆς χιόνος. Τὸ κύριον ἀγαθὸν τοῦ κράτους ἐστὶν ἡ ἀσφάλεια καὶ ἡσυχία, τὴν δὲ τιμὴν ἔχουσι μάλιστα περὶ πολλοῦ τὰ εὐημεροῦντα ἔθνη, ἀλλ' οἱ καταπιεσθέντες ἐπιθυμοῦσι μόνῃς τῆς ἀνακουφίσεως τῶν δεινῶν αὐτῶν καὶ δοξάζουσι τὴν θεῖαν Πρόνοιαν, ὅταν αὐτῆς τύχωσιν. Ἡ μεταβολὴ αὕτη, ὄντως λυσιτελὴς κατὰ τὰς τότε περιστάσεις, προανήγγειλε τὴν ἀνύψωσιν τῆς Μόσχας, ἣτις ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ Ἰωάννου κατέστη ἡ ἀληθὴς κεφαλὴ τῆς Ῥωσσίας. Εἶδομεν δ' ἀνωτέρω, ὅτι οἱ πρῶην Μεγάλοι Ἠγεμόνες ἡγάπων τὰς κληρουχίας, ἡ κληρονομικὰς αὐτῶν πόλεις, μᾶλλον τοῦ Βλαδιμίρου, ὅπου ἐτελεῖτο κατ' ἔθος ἡ τελετὴ τῆς εἰς τὸν πρῶτον θρόνον τῆς Ῥωσσίας ἀναβάσεως. Δημήτριος ὁ Ἀλεξάνδρου διέμενεν ἐν Περεασλάβω-Ζαλέσκω, Μιχαὴλ δ' ὁ Ἰαροσλάβου, ἐν Τβέρη. Ἄλλ' Ἰωάννης ὁ τοῦ Δανιήλ, ἀκολουθῶν τῷ αὐτῷ συστήματι τῆς πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπης, οὐδόλως ἠθέλησεν ἵνα ἐγκαταλείψῃ τὴν Μόσχαν, ὡς καθέδραν τῆς Ἐκκλησίας· διότι ὁ Ἅγιος Πέτρος, μεταβὰς πολλάκις τυχαίως εἰς τὴν πόλιν ταύτην, ἡγάπησε τὴν ὡραίαν αὐτῆς τοποθεσίαν καὶ τὸν χρηστὸν ἡγεμόνα· ὅθεν, ἐγκαταλιπὼν τὴν περιφανῆ πρωτεύουσαν Ἀνδρέου τοῦ Βογολιούβσκη, διοικουμένην τότε ὑπὸ μόνων τῶν ἡγεμονικῶν τοποτη-

Ἡ Μόσχα
πρωτεύουσα
τῆς Ῥωσσίας.

Πρόρρησις
τοῦ Μητροπο-
λίτου.

ρητῶν, μετέβη πρὸς τὸν Ἰωάννην. « Ἄν σὺ, ἔλεγε
 » τῷ ἡγεμόνι ὁ Ἱεράρχης οὗτος ἐμπνεόμενος ὑπὸ
 » προφητικοῦ πνεύματος, ὡς γράφει ὁ Μητροπολίτης
 » Κυπριανὸς ἐν τῷ βίῳ τοῦ Ἁγίου Πέτρου, ἂν σὺ
 » καθησυχάσῃς τὸ γῆράς μου καὶ ἀνεγείρῃς ἐν-
 » ταῦθα ναὸν ἄξιον τῆς Θεομήτορος, γενήσῃ ὁ πε-
 » ριφανέστατος πάντων τῶν ἡγεμόνων, ὁ δ' οἶκός σου
 » μεγαλυνηθήσεται. Τὰ ὀστᾶ μου μενοῦσιν ἐν τῇ πόλει
 » ταύτῃ, οἱ Ἱεράρχαι ἐδρεύουσιν ἐναυτῇ, αἱ δὲ χεῖρες
 » αὐτῆς ἀναβήσονται ἐπὶ τῶν ὤμων τῶν ἐχ-
 » θρῶν ἡμῶν. » Καὶ ὁ μὲν Ἰωάννης, ἐκπληρῶν τὴν
 » ἐπιθυμίαν τοῦ σεβασμίου γέροντος, κατέβαλε τῇ 4
 Αὐγούστου 1326 τὸν θεμέλιον λίθον τοῦ πρώτου λι-
 θοδόμου ναοῦ ἐπ' ὀνόματι τῆς Κοιμήσεως τῆς Θε-
 τόκου ἐπὶ τῆς πλατείας τῆς Μόσχας, ἀπείρου
 πλήθους συρρέουσantos· ὁ δὲ Ἅγιος Μητροπολίτης ὠκο-
 δόμησεν ἐν τινι τοίχῳ τοῦ ναοῦ τούτου λίθινον τάφον,
 ἐνθα ἐτάφη τὸν χειμῶνα τελευτήσας. Ἀλλὰ τὸ ἐπιὸν
 ἔτος ὁ Ἐπίσκοπος τοῦ Ῥοσιόβου ἐνεκαινίασε τὸν ναὸν
 τοῦτον ἐπὶ τῶν λειψάνων τοῦ Πέτρου, ὁ δὲ νέος Μη-
 τροπολίτης Θεόγνωστος, Ἕλλην τὸ γένος, ἀνέδειξεν
 ὡσαύτως τὴν καθέδραν αὐτοῦ ἐν Μόσχᾳ, ἀγανακτούν-
 των τῶν ἄλλων ἡγεμόνων, ὡς προορώντων, ὅτι οἱ τοῦ
 Ἰωάννου διάδοχοι, ἔχοντες παρ' ἑαυτοῖς τὸν ἀρχηγὸν
 τοῦ κλήρου, οἰκειοποιηθήσονται ἀποκλειστικῶς τὸ
 ἄξιωμα τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος. Οὕτω δὲ καὶ
 ἐγένετο πρὸς εὐημερίαν τῆς Ῥωσσίας. Ἄλλ' ἡ
 Ῥωσσία περιέστη τότε εἰς τὰς ἐσχάτας συμφορὰς,
 ὡς ἰδοῦσα ἀφαιρεθείσας τὰς καλλίστας ἐπαρχίας
 ὑπὸ τῆς Λιθουανίας, πάσας δὲ τὰς λοιπὰς κατα-
 σπαρτατομένας ὑπὸ τῶν Μογόλων. Τότε ὁμως ἤρ-

ξαστο καὶ ἡ πολιτικὴ αὐτῆς ἀναγέννησις, ἐν τινε δὲ πολίχνῃ, ἀσήμεν τέως, ὠρίμασεν ἡ ἰδέα τῆς εὐεργετικῆς μοναρχίας. Αὐτόθεν ἐξέλαμψεν ἡ γενναία ἀπόφασις πρὸς θραῦσιν τοῦ Μογολικοῦ ζυγοῦ καὶ ἐξυφάνθησαν οἱ τρόποι τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ τοῦ μεγαλείου τῆς πατρίδος. Καὶ τὸ μὲν Νοβογόροδόν ἐστι περίδοξον ὡς κοιτὶς τῆς μοναρχίας· τὸ δὲ Κίεβον, ὡς τῆς χριστιανικῆς πίστεως κολυμβήθρα τῶν Ῥώσων, ἀλλ' ἡ Μόσχα ἀνεδείχθη σῴτειρα τῆς τε πατρίδος καὶ τῆς θρησκείας. Ἄλλ' ὁ χρόνος τῶν λαμπρῶν αὐτῆς ἀνδραγαθημάτων, τῶν περικλεῶν αὐτῆς σπουδῶν ἀπέιχεν ἔτι. Στραφῶμεν δ' ἤδη εἰς τὴν ἀφήγησιν τῶν συμβεβηκότων.

Πρῶτον τῶν ἔργων τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος ἦν ἡ ἀπέλευσις αὐτοῦ εἰς τὴν παρεμβολὴν μετὰ Κωνσταντίνου τοῦ Μιχαήλ, νεωτέρου ἀδελφοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ Τβέρης, καὶ τινων ἀρχόντων Νοβογοροδιῶν. Ὁ δὲ Οὐσθέκης ἀνηγόρευσε τὸν Κωνσταντῖνον ἡγεμόνα τῆς Τβέρης, πρὸς τὸν Ἰωάννην ὁμῶς ἔδειξε μεγάλην φιλίαν· παραπέμπων αὐτοὺς προσέταξεν ἵνα παρουσιάσωσιν αὐτῷ τὸν Ἀλέξανδρον. Ἐνεκα τούτου οἱ πρεσβευταὶ τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος καὶ τοῦ Νοβογοροδοῦ, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μωῦσῆς καὶ ὁ χιλιάρχος Ἀβράμιος, ἐλθόντες εἰς Πσκόβον, προέτρεπον τὸν Ἀλέξανδρον ἐν ὀνόματι τῆς πατρίδος ἵνα, ἐλθὼν ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τοῦ Χάνη, καταπραύνη οὕτω τὴν ὀργὴν αὐτοῦ, φοβερὰν πᾶσι τοῖς Ῥώσσοις· « Ἀντὶ ὑπερασπιστῶν, ἀποκρίνεται ὁ ἡγεμὼν τοῦ Πσκόβου, εὐρίσκω ὑμᾶς διώκτας. Οἱ χριστιανοὶ βοηθοῦσι τοῖς ἀπίστοις καὶ ὑπηρετοῦσιν αὐτοῖς, προδίδοντες τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν! Βίος μάταιος καὶ τεθλιμμένος οὐ-

»δὸλως καταθέλγει με· διὸ ἔτοιμός εἰμι ἵνα θυσιασθῶ
 »ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἡσυχίας.—Οὐχί, ἡγεμῶν, εἶπον αὐ-
 »τῷ ὁμοθυμαδὸν οἱ χρῆστοι Πσκόβιοι, καταναυχθέντες
 »ἐκ τῆς δεινῆς αὐτοῦ θέσεως, μεῖνε μεθ' ἡμῶν.

Γενναιοφυχία
 τῶν Πσκόβιων.

»Ὁμνύομεν, ὅτι οὐ προδώσομέν σε, συναποθανοῦμεθα
 »τούλάχιστον.» Οἱ Πσκόβιοι, ἀπολύσαντες τοὺς πρεσ-
 βευτὰς, ἐξωπλίσθησαν. Οὕτω πολλάκις ὁ λαὸς, ὑπα-
 κούων ταῖς εἰσηγήσεσι τῆς καρδίας καὶ ἐπιλανθανό-
 μενος τοῦ ἰδίου συμφέροντος, ὁρμᾷ πρὸς τὸν κίνδυνον,
 ἀλισκόμενος ὑπὸ τε τῆς δόξης καὶ τῆς γενναιοφυχίας.
 Ὅσον δὲ σπανιώτερον συμβαίνουσι τοιαῦτα γεγονότα,
 τοσοῦτον μᾶλλον εἰσι καὶ ἀξιομνημόνευτα ἐν τοῖς χρο-
 νικοῖς. Οἱ Πσκόβιοι, διαμεριζόμενοι μετὰ τῶν Νοβο-
 γοροδίων τὰ κέρδη τῆς ἐμπορίας, ἐφημίζοντο ἐπὶ τῷ
 πλούτῳ καὶ τῷ φιλοπολέμῳ ἤθει· προασπιζόμενοι ὑπὸ
 τῶν ὑψηλῶν τειχῶν τῆς πόλεως αὐτῶν, παρεσκευά-
 ζοντο εἰς ἰσχυρὰν ἀμυναν, ἀνεγείραντες μάλιστα ἐν
 Ἰσθόρσκῳ νέον λιθόδομον φρούριον ἐπὶ τοῦ ὄρους
 Γεράβα.

1229. Ὁ δ' Ἰωάννης, φοβούμενος μὴ θεωρηθῆ ὑπὸ τοῦ
 Χάνη ὡς ἀπειθῆς, ἢ μὴ ἀκριβῆς ἐκπληρωτῆς τῶν
 προσταγμάτων αὐτοῦ, ἦλθεν εἰς Νοβογόροδον μετὰ τοῦ
 Μητροπολίτου καὶ πολλῶν Ῥώσων ἡγεμόνων, ἐν οἷς
 ἦσαν ὁ τε Κωνσταντῖνος καὶ Βασίλειος, ἀδελφοὶ τοῦ
 Ἀλεξάνδρου, ὡς καὶ Ἀλέξανδρος ὁ Βασιλείου, ἡγε-
 μῶν τῆς Σουδαλίας. Οὔτε αἱ ἀπειλαί, οὔτε αἱ πρὸς
 πόλεμον προπαρασκευαί τοῦ Ἰωάννου ἐκλόνισαν τὴν
 γενναιότητα τῶν Πσκόβιων. Ἄλλ' ἐλπίζων τέλος ὁ
 Μέγας Ἡγεμῶν, ὅτι οὗτοι σωφρονήσουσιν, ἐπο-
 ρεύετο βραδέως εἰς τὰ μεθόρια αὐτῶν, μετὰ δὲ τρεῖς
 ἑβδομάδας κατεσκήνωσε παρὰ τῇ Ὀπόκᾳ. Ἀλλὰ συνι-

δὼν τὴν ἐπικειμένην ἀνάγκην τοῦ πολεμήσαι, ἢ ἐνδοῦναι, κατέφυγεν εἰς τρόπον ἀνήκουστον τέως ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ῥωσσίᾳ, ἐπίεισε τουτέστι τὸν Μητροπολίτην, ἵνα ἐπιβάλῃ ἀρὰν τῷ Ἀλεξάνδρῳ καὶ πᾶσι τοῖς Πσκοβίοις, ἂν μὴ οὗτοι ὑποταχθῶσιν. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ δ' αὕτη τιμωρία, προστιθεμένη τῷ ἐπ' ἐκκλησίας ἀφορισμῷ, κατεφόβησε μὲν τὸν λαόν, ἀλλ' οὗτος ἀπεποιεῖτο ἔτι τὴν παράδοσιν τοῦ υἱοῦ τοῦ Μιχαήλ. Καὶ ὁ Ἀλέξανδρος δὲ, μεγαλοψύχως παραιτηθεὶς τῆς συνδρομῆς αὐτῶν, εἶπε μετὰ δακρύων. « Μὴ ἐπέλθῃ ἡ ἀρὰ κατὰ τῶν φίλων καὶ ἀδελφῶν ἐμοῦ ἕνεκεν! Ἐξέρχομαι τῆς ὑμετέρας πόλεως, ἀπαλλάσσω οὕτως ὑμᾶς τοῦ δοθέντος ὄρκου.» Καὶ ὁ μὲν Ἀλέξανδρος ἀνεχώρησεν εἰς Λιθουανίαν, καταλιπὼν τὴν νέαν περίλυπον σύζυγον τῇ προστασίᾳ αὐτῶν· ἡ δὲ θλίψις ὑπῆρχε γενικὴ, καθόσον πάντες ἠγάπων αὐτὸν εἰλικρινῶς. Τοῦ δὲ καθέδρου τοῦ Πσκοβίου, Σολόγα τὸ ὄνομα, δηλώσαντος τῷ Ἰωάννῃ, ὅτι ὁ ἐξόριστος ἀπῆλθεν, ὁ μὲν Μέγας Ἡγεμὼν ἠὲ χαριστήθη, ὁ δὲ Μητροπολίτης, συγχωρήσας τοῖς Πσκοβίοις, ἠλόγησεν αὐτούς. Καί τοι δ' ὁ Ἰωάννης ἐφαίνετο τότε ὄργανον ἀκούσιον τῆς ὀργῆς τοῦ Χάνη, οἱ ἀγαθοὶ ὅμως Ῥῶσσοι ἔψεγον αὐτὸν ὡς διώκτην τοῦ συγγενοῦς αὐτοῦ πρὸς χάριν τῶν ἀπίστων, ἀναγκάσαντα δὲ τὸν Θεόγνωστον ἵνα ἐπιβάλῃ τὴν χριστιανικὴν ἀρὰν τοῖς ζήλωταῖς χριστιανοῖς, διότι ἔπταισαν ἀναφανέντες γενναῖοι. Ἀλλὰ καὶ οἱ Νοβογορόδιοι, οὐχ' ἦττον ἀπροθύμως μετασχόντες τῆς ἐκστρατείας ταύτης, ἔσπευσαν οἴκαδε ὅπως σωφρονίσωσι τοὺς τε Γερμανοὺς, θανατώσαντας τὸν πρεσβευτὴν αὐτῶν ἐν Δορπάτῳ, καὶ τοὺς ἡγεμόνας τοῦ Οὐστούγου, φονεύσαντας ἐμπόρους τι-

νάς καὶ βιομηχάνους καθ' ὁδὸν ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ Ἰούγγρα. Οἱ δὲ χρονογράφοι οὐδεμίαν ποιοῦνται μνειάν τινι τρόπῳ ἢ κυβέρνησις τοῦ Νοβογορόδου ἐξεδικήθη ἀμφοτέρως τὰς ὕβρεις ταύτας.

1330-1331. Ὁ ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου ἐμποιηθεὶς φόβος ἐν Πσκόβῳ ἐματαιώθη· διότι ὁ Ἀλέξανδρος, τυχὼν φιλικῆς ὑποδοχῆς παρὰ τῷ Γεδιμίνῳ, ἡγεμόνι τῆς Λιθουανίας, καὶ ἐλπίσας τὴν προστασίαν αὐτοῦ, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πόλιν αὐτὴν μετὰ μῆνας ὀκτωκαίδεκα, ἐλκυόμενος ἀείποτε ὑπὸ τῶν Πσχοβίων, (45) οἵτινες καὶ ὑποδεχθέντες αὐτὸν περιχαρῶς ἐκάλεσαν ἡγεμόνα. Οὕτω δὲ ἀπεχωρίσθησαν τοῦ Νοβογορόδου, ἐκλέξαντες μάλιστα καὶ ἰδιαίτερον Ἐπίσκοπον, ὀνόματι Ἀρσένιον, ὃν ἐπεμφαν ὅπως χειροτονήσῃ ὁ Μητροπολίτης, ἀπὼν τότε ἐν Βολυνία. Ἀλέξανδρος δ' ὁ τοῦ Μιχαὴλ καὶ αὐτὸς ὁ Γεδιμῖνος προέτρεπον τὸν Θεόγνωστον ὅπως εἰσακούσῃ τῶν εὐχῶν τῶν Πσχοβίων, ἀλλ' ὁ Μητροπολίτης, ἀκαμπτος διαμένων, ἀπεποιήθη τοῦτο μετὰ σταθερότητος· συγχρόνως δὲ μετὰ τῶν Ἐπισκόπων Πολότσκου, Βλαδιμίρου, Γαλικίας, Πρεσμιλίας καὶ Χόλμου χειροτόνησε τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Βασίλειον, αἰρεθέντα ὑπὸ τῶν Νοβογοροδίων· ἢ τούτου δ' ἐπαρχία, κατὰ τοὺς ἀρχαίους θεσμοὺς, ὥφειλεν ἵνα περιλαμβάνῃ ὡσαύτως καὶ τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Πσκόβου. Καὶ ὁ μὲν Γεδιμῖνος ὑπέμεινε τὴν παρακοὴν ταύτην τοῦ Μητροπολίτου, τιμῶν αὐτὸν ὡς ἀρχηγὸν τοῦ κλήρου, ἐπειράθη δ' ἵνα μεσολαβήσῃ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Βασίλειον καὶ τοὺς εὐπατρίδας τοῦ Νοβογορόδου, ἐπανερχομένους ἐκ Βολυνίας, ὥστε οὗτοι μόνις διεσώθησαν τραπέντες εἰς ἄλλην ὁδόν, ἠναγκάσθησαν ὁμῶς εἰς ἀπότισιν λύτρων πρὸς Θεόδωρον, ἄγνωστον ἡμῖν ἡγεμόνα τοῦ Κιέ-

Τὸ Πσκόβον
ἰδιαίτερα ἐπι-
σκοπή.

σου, καταδιώξαντα αὐτοὺς μέχρι τοῦ Τσερνιγόβου μετὰ τοποτηρητοῦ τῶν Τατάρων.

Ἀποδεικνύων ὁ Ἰωάννης διὰ συνεχῶν μεταβάσεων εἰς τὴν παρεμβολὴν ἀφοσίωσιν πρὸς τὸν Χάνην, ἀποκαθίστα τὴν εἰρήνην ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τῆς Μεγάλης Ἡγεμονίας· τὸ δὲ Νοβογορόδον διετέλει ἐν διηνεκεῖ κινήσει διὰ τε τὰς ἐσωτερικὰς στάσεις καὶ τοὺς πολέμους πρὸς τὰ ἐξωτερικὰ ἔθνη, ἢ τέλος ὅτε μὲν ἤριζεν, ὅτε δ' ἐσυνθηκολόγει μετὰ τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος. Ὁ Ἰωάννης μαθὼν, ὅτι οἱ Νοβογορόδιοι, ἐμπορευόμενοι ἐν τοῖς μεθορίοις τῆς Σιθηρίας, ἐλάμβανον πολλὰ χρήματα ἐκ τῶν πέραν τοῦ Κάμα χωρῶν, ἀντεποιεῖτο μέρους τούτων. Ἀρνηθέντων δὲ τῶν Νοβογοροδίων, ἐξωπλίσθη, συνήθροισε πάντας τοὺς ἡγεμόνας τῆς Νιζοβίας καὶ Ῥεζάνης, κατέλαβε τὸ Βιζέτσκον καὶ Τόρζεσκον καὶ ἐξεπόρθησε τὰ περίχωρα. Μάτην οἱ Νοβογορόδιοι προσεκάλουν αὐτὸν παρ' ἑαυτοῖς, ὅπως φιλικῶς καταπαύσῃσι τὴν ἔριν ταύτην· διότι ὁ Ἰωάννης οὐδ' ἀκροάσεως ἤξιωσε τοὺς πρεσβευτὰς αὐτῶν. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἐκείνων Βασίλειος, ἐλθὼν εἰς Περεάσλαβον, οὐδόλως κατεπράυνεν αὐτόν. Διὸ τὸ Νοβογορόδον συνήνεσεν ἴν' ἀποτίσῃ τῷ Μεγάλῳ Ἡγεμόνι πεντακόσια ρούβλια ἀργυρᾶ μετὰ τὴν ἀπόδοσιν τῶν προαστείων καὶ χωρίων, ἅπερ ἀνόμως ἀπέκτησεν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτῶν, ἀλλ' ὁ Ἰωάννης ἀπορρίψας τὴν σύμβασιν ταύτην, ἀπεδήμησεν εἰς τὴν παρεμβολὴν ὀργῆν πνέων.

Ἐκ τούτου οὗτος ἠνάγκασε τοὺς Νοβογοροδίους ἵνα συνομολογήσωσιν εἰρήνην μετὰ τοῦ ἡγεμόνος Ἀλεξάνδρου τοῦ Μιχαήλ. Πρὸ ἑπτὰ δ' ἐτῶν ἤδη οἱ Πσχόβιοι οὐκ εἶδον παρ' ἑαυτοῖς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Νοβογορόδου. Ἀλλ' ὁ Ἱεράρχης Βασίλειος, ἐπιλαθόμενος

Συμβάματα ἐν
Νοβογορόδῳ.

1333.

Ἀργύρια τῶν
Πέραν τοῦ Κά-
μα χωρῶν.

τῆς δυστροπίας αὐτῶν, ἤλθε μετὰ τοῦ κλήρου καί, εὐλογήσας τὸν λαὸν καὶ τοὺς εὐπατρίδας, ἐβάπτισε τὸν υἱὸν τοῦ ἡγεμόνος. Οἱ Νοβογορόδιοι ἐφιλιώθησαν μετὰ τοῦ Γεδιμῖνου, καί τοι οὗτος συνῆψε συγγενικοὺς δεσμοὺς μετὰ Ἰωάννου τοῦ Δανιὴλ διὰ τῆς νυμφεύσεως τῆς θυγατρὸς, ἡ ἐγγονῆς αὐτοῦ Αὐγούστης, μετὰ δὲ τὸ βάπτισμα Ἀναστασίας, μετὰ τοῦ Συμεῶνος, υἱοῦ Ἰωάννου τοῦ Δανιὴλ. Τῷ δὲ 1331, κατὰ τὸν Χρονογράφον, ὁ Γεδιμῖνος κρατήσας τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Βασίλειον καὶ τοὺς Νοβογοροδίους εὐπατρίδας, ἀπερχομένους εἰς Βολυνίαν, ἠνάγκασεν αὐτοὺς ἵνα ὑποσχεθῶσιν, ὅτι παραχωρήσουσι τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ναριμάνδῳ τὴν Λαδόγαν μετὰ καὶ ἄλλων χωρῶν εἰς αἰωνίαν καὶ κληρονομικὴν κτῆσιν. Ἀλλὰ τὸ γεγονός τοῦτο ἀμφισβητεῖται ὡς μηδαμῶς ὑπὸ πιστοτέρων χρονικῶν ἀναφερόμενον· ἄλλως τε ὑπόσχεσις οὕτω βεβιασμένη ἐγίνετό ποτε πραγματικὴ ὑποχρέωσις; Πιθανώτερον δὲ φαίνεται, ὅτι ὁ Γεδιμῖνος ἐδήλωσε τοῖς Νοβογοροδίοις, ὅτι ἐπεθύμει ἰδεῖν τὸν Ναριμάνδον κληροῦχον ἡγεμόνα αὐτῶν, ὑπισχνούμενος αὐτοῖς προστασίαν, ἢ ὅτι αὐτοὶ οὗτοι ἐζήτουν ταύτην, φοβούμενοι τὸν τε Ἰωάννην καὶ τοὺς ἐξωτερικοὺς ἐχθροὺς. Καὶ ἡ μὲν πολιτικὴ αὕτη οὐ συνῆδε πρὸς τὸ κοινῇ συμφέρον τοῦ Ῥωσικοῦ ἔθνους, ἀλλ' οἱ Νοβογορόδιοι, φροντίζοντες ἀποκλειστικῶς περὶ τῶν ἰδίων συμφερόντων, νομίζοντες δ' ἴσως, ὅτι ἡ Ῥωσσία, κατασπαρασσομένη ὑπὸ τῶν Μογόλων καὶ καταπιεζομένη ὑπὸ τῆς Λιθουανίας, μετ' οὐ πολὺ ἀπώλλυτο, ἐξεῦρον τρόπον τοῦ διαφυλάξαι τὴν πολιτικὴν αὐτῶν ἐλευθερίαν καὶ τὰ ἰδιαίτερα συμφέροντα τῆς λοιπῆς Ῥωσσίας. Ὅπως ποτ' ἂν ἦ, ὁ Ναριμάνδος, εἰδωλολάτρης τέως, ἐδήλωσε τοῖς Νοβογοροδίοις, ὅτι ἐπιστρέψας ἤδη εἰς

Πολιτικὴ τῶν
Νοβογοροδίων.

τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν, ἐπεθύμει ἵνα προσκυνήσῃ τὴν Ἀγίαν Σοφίαν. Τὸ δ' ἔθνικόν συμβούλιον, πέμψαν αὐτῷ πρέσβεις καὶ λαβὸν παρ' αὐτοῦ τὸν ὄρκον τῆς πρὸς τὸ Νοβογόροδον πίστεως, ἔδωκεν αὐτῷ τὴν Λαδόγαν, Ὁρέχοβον, Κεξχόλμον, πᾶσαν τὴν χώραν τῆς Καρελίας καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ Κοπορίου ὡς διαδοχικὴν ἰδιοκτησίαν, ἥτοι ὡς δικαίωμα κληρονομικὸν τοῖς τε υἱοῖς καὶ τοῖς ἐγγόνοις. Περιελάμβανε δὲ τὸ δικαίωμα τοῦτο τὴν τε πολεμικὴν καὶ δικαστικὴν ἐξουσίαν μετὰ τινων ὠρισμένων προσόδων.

Ἐν τούτοις καὶ οἱ Νοβογορόδιοι ἐξιλίεωσαν κατὰ τὴν σύντονον αὐτῶν ἐπιθυμίαν τὴν ὄργην τοῦ ἡγεμόνος, μεσιτεύοντος, ὡς φαίνεται, τοῦ Μητροπολίτου Θεογνώστου, μεθ' οὗ ὁ δραστήριος Ἀρχιεπίσκοπος Βασίλειος συνωμίλησεν ἐν Βλαδιμίρῳ. Ὁ δ' Ἰωάννης, ἐπανελθὼν ἐκ τῆς παρεμβολῆς εἰς Μόσχαν, ἠκρόασθη εὐμενῶς τοῦ ἀπεσταλμένου τοῦ Νοβογορόδου καὶ μετέβη εἰς αὐτὸ, ἐνθα παρεδόθησαν τῇ λήθῃ πᾶσαι αἱ δυσαρέσκαιαι. Εἰς δεῖγμα δ' εὐγνωμοσύνης διὰ τὰς προσενεχθείσας αὐτῷ τιμὰς καὶ διὰ τὴν φιλόφρονα ὑποδοχὴν τῶν κατοίκων, θωπευόντων ἐμπείρως τοὺς ἡγεμόνας, ὁ ἡγεμὼν οὗτος μετεπέμψατο εἰς Μόσχαν τὸν Ἀρχιεπίσκοπον καὶ τοὺς πρώτους τῶν μεγιστάνων, ὅπως ξενίσῃ αὐτοὺς δαφιλῶς, ὃν τρόπον καὶ αὐτοὶ οὗτοι αὐτὸν ἐξένισαν. Ἐν μέσῳ δὲ τῶν φιλικῶν τούτων δειγμάτων συνεφώνησε μετὰ τῶν Νοβογοροδίων ἵνα, ἐξελάσαντες τῆς Ῥωσσίας Ἀλέξανδρον τὸν τοῦ Μιχαήλ, καθησυχάσωσιν οὕτω τοὺς Πσκοβίους, εἴτε τὴν ἐπιθυμίαν τῶν Τατάρων, εἴτε τὸ ἴδιον αὐτῶν κατ' αὐτοῦ μῖσος ἐκπληροῦντες. Συμβιβασθέντες οὖν πε-

1334.

1335

ρὶ τῶν πρακτιέων, ἀνέβαλον ἐπὶ ποσὸν τὴν ἐκστρατείαν.

Οἱ δὲ Νοβογορόδιοι, ἡσυχάσαντες κατὰ τι, ἐζήτουν πολεμίους ἐν τοῖς ἰδίοις αὐτῶν τείχεσι· διὸ πρὶν ἢ ἀντικαταστήσωσι τὸν κάθεδρον διήρπασαν τὰς οἰκίας καὶ κώμας εὐπατριδῶν τινων. Κατὰ δὲ τὸ ἔτος τοῦτο ὁ Βόλχοβος ἦν ὡσεὶ ὄριον τῶν δύο πολεμίων στρατοπέδων. Ἡ ἐπικρατοῦσα διχόνοια περὶ τὰ τῆς ἐσωτερικῆς κυβερνήσεως, στηριζομένη ἐπὶ τῶν ψηφισμάτων τῆς ἐκκλησίας, ἢ ἐπὶ γενικῆς βουλήσεως τῶν πολιτῶν, ἐκίνει ἀναγκαίως τὰς συχνὰς ταύτας στάσεις. Οὐσιῶδες ἐλάττωμα τῆς ἐλευθερίας, ἀείποτε ἀνησυχου καὶ ἀείποτε προσφιλοῦς τῷ λαῷ! Τὸ ἥμισυ τῶν πολιτῶν ἐξηγέρθη κατὰ τοῦ ἐτέρου ἡμίσεος, ὥστ' ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὄχθῶν τοῦ Βολχόβου ἔστιλβον τὰ τε ξίφη καὶ τὰ τόξα. Ἀγαθὴ τύχη οὐδὲν φονικὸν ἐπακολούθημα προῆλθεν ἐκ τῶν ἀπειλῶν τούτων· τὸ δὲ φρικῶδες θέαμα μετεβλήθη μετ' οὐ πολὺεὶς εἰκόνα κατανυκτικῆν ἀδελφικῆς ἀγάπης· διότι οἱ πολῖται, διαλλαχθέντες διὰ τῆς μεσιτείας συνετῶν τινων ἀνδρῶν, ἐνηγκαλίσθησαν ἐγκαρδίως ἀλλήλους ἐπὶ τῆς γεφύρας. Ὁ πρᾶος χρονογράφος, ἀποσιωπῶν τὴν αἰτίαν τῆς ἐμφυλίου ταύτης στάσεως, λέγει μόνον ὅτι αὕτη ὑπῆρξεν ἀπόδειξις τῆς τε ὀργῆς καὶ τοῦ ἐλέους τοῦ Θεοῦ· διότι τοσοῦτον εὐτυχῶς κατηνύασθη, εἰ καὶ ἐπὶ μικρὸν. Μετὰ τινα δὲ χρόνον, κατὰ τὸ χρονικόν, ἀνεφύη ἕτερα στάσις, καθ' ἣν ὁ λαὸς, κακῶσας λίαν τὸν Ἀρχιμανδρίτην, ἐνέκλεισεν ἐν τινι ναῷ, ἔνθα ὁ κληρικὸς οὗτος ἐφυλάττετο ὡς ἐν εἰρκτῇ.

1337.

Ἡ μετὰ τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος ἀρμονία παρεβιάσθη τὸ δεύτερον ἐκ τῆς εἰσβολῆς τοῦ στρατοῦ αὐ-

τοῦ εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Δουίνχ· διότι ὁ ἡγεμὼν οὗτος, ἔξαντλήσας τὸ ταμεῖον αὐτοῦ διὰ τὰς συχνὰς ὁδοιπορίας εἰς τὴν φιλοχρήματον παρεμβολὴν, βλέπων δὲ τοὺς Νοβογοροδίους μὴ προθυμουμένους ἵνα μετ' αὐτοῦ ἔχωσι κοινὰ τὰ ὠφελήματα τῆς ἐμπορίας τῆς Σιβηρίας, ἔγνω ἵνα κατάσχη αὐτὰ δι' ἐνόπλου χειρός. Καὶ δὴ ὁ στρατὸς ἐξεστράτευσε χειμῶνος, ἀλλ' ἀποκαμῶν διὰ τὰς δυσχερείας τῶν ἀδιαβάτων ὁδῶν, καὶ ἀποκρουθεὶς ἰσχυρῶς ὑπὸ τῶν ἀρχόντων τοῦ Δουίνχα, ἐπανῆλθεν ἀπρακτος καὶ μετὰ φθορᾶς πολλῆς. Αἱ ἐχθροπραξίαι δ' αὖται ἠνάγκασαν τοὺς Νοβογοροδίους ἵνα αἰτήσωσι καὶ αὖθις τὴν φιλίαν τῶν Πσκοβίων διὰ μεσιτείας τοῦ πνευματικοῦ αὐτῶν ποιμένος. Διὸ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Βασίλειος ἀπῆλθεν εἰς Πσκοβόν, ἀλλ' οἱ κάτοικοι, θεωροῦντες τοὺς Νοβογοροδίους ὡς ἐχθροὺς αὐτῶν, ἠρνήσαντο πᾶσαν συμμαχίαν καὶ ὑπεδέχθησαν τὸν Ἱεράρχην ψυχρῶς, μὴ δόντες μάλιστα αὐτῷ μήτε τὸν δικαστικὸν φόρον, τουτέστι τὴν δεκάτην τῶν δικαστικῶν προσόδων τῆς ἐπικρατείας. Μάτην ὁ Βασίλειος ἠπεῖλει τοῖς ἀρχουσιν ἐν ὀνόματι τῆς ἐκκλησίας καὶ κατηρᾶτο πᾶσαν τὴν πόλιν, μιμούμενος τὸν Μητροπολίτην Θεόγνωστον. Οἱ Πσκοβιοὶ ἤκουσαν ἡσύχως τῆς ἀρᾶς ταύτης, ὁ δὲ Ἀρχιεπίσκοπος ἀπεχώρησε παρωργισμένος, ἅμα εἶδεν, ὅτι περιφρονοῦσιν αὐτήν, ὡς ὑπαγορευθεῖσαν ὑπὸ φιλοχρηματίας, ἢ ὑπὸ πολιτικῆς ἀπαδούσης πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς χριστιανικῆς θρησκείας.

Ἐν τούτοις ὁ Μέγας Ἡγεμὼν, ἀποτυχῶν τοῦ σκοποῦ καὶ τεταραγμένος ἐπὶ τῇ μεταβολῇ τῆς τύχης Ἀλεξάνδρου τοῦ Μιχαήλ, ἀφῆκε τοὺς Νοβογοροδίους ἡσύχους. Ὁ δ' Ἀλέξανδρος, δέκα ἔλα ἔτη διατρίψας

ἐν Πσκόβω καὶ διαλογιζόμενος πάντοτε τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα καὶ τοὺς τρόπους τοῦ μεταβῆναι ἐκεῖσε ἀκινδύνως, ἔλεγε τοῖς φίλοις· Ἐὰν ἀποθάνω ὑπερῶριος, τὰ τέκνα μου μενοῦσιν ἄκκληρα· διότι ἡγάπων μὲν αὐτὸν οἱ Πσκόβιοι, ἀλλ' ἡ ἰσχὺς αὐτῶν ἦν κατωτέρα τῆς ἀγάπης. Προέβλεπε δὲ, ὅτι οἱ Νοβογορόδιοι, τῆς ἀρχαίας ἐξουσίας ἐπὶ τοῦ Πσκόβου ἀντιποιοῦμενοι, ὠφεληθήσονται ἐκ τῆς πρώτης εὐκαιρίας ὅπως καθησυχάσωσι τοὺς ἀπειθεῖς τούτους, ἐκδιώξωσιν, ἢ τοῦλάχιστον, ὑπὸ συμπαθείας κινούμενοι, καταλίπωσιν αὐτὸν αὐτόθι ὡς τοποτηρητὴν. Πρὸς ἐπανάκτησιν δὲ τοῦ τῆς Τβέρης θρόνου ἦν ἀνίκανος ἡ προστασία τοῦ Γεδιμίνου· καθόσον ὁ ἡγεμὼν οὗτος τῆς Λιθουανίας ἀπέφευγε τὸν πρὸς τὸν Χάνην πόλεμον. Καὶ ἦν μὲν εὐκόλος ἡ πρὸς τὸν Μέγαν Ἡγεμόνα καταφυγή τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἀλλ' ἀπὸ πολλοῦ ἐμισεῖτο ὑπ' αὐτοῦ, ἐνόμιζε δὲ εὐκαμπτότερον τὸν φοβερόν Οὐσβέκην· διὸ ἐπεμφε πρὸς αὐτὸν τὸν νέον υἱὸν Θεόδωρον, ὃς, ἐπανελθὼν τῷ 1336 εἰς Ῥωσσίαν μετὰ Μογόλου πρεσβευτοῦ, ἀνήγγειλεν ὅτι αὐτὸς ὁ Ἀλέξανδρος μετακαλεῖται εἰς τὴν παρεμβολήν. Λαβὼν οὖν οὗτος πόρρωθεν τὴν εὐλογίαν τοῦ Μητροπολίτου Θεογνώστου, ἀπεδήμησε μετὰ τινῶν εὐπατριδῶν. Πάραυτα δὲ παραστὰς τῷ Οὐσβέκη, «Κράτιστε βασιλεῦ, εἶπεν ὑποκλινῶς τῷ Χάνη, ἀλλ' ἀδεῶς καὶ ἄνευ μικροψυχίας, κινήσας τὴν ὀργὴν σου, ἀνατίθημί σοι τὴν τύχην μου. Πρᾶξον τὰ δόξαντα τῷ Θεῷ καὶ τῇ καρδίᾳ σου. Ἐλέησον, ἢ φόνευσόν με. Ἄλλ' εἰ μὲν τὸ πρῶτον, δοξάσω τὸν Θεὸν καὶ τὴν ἐπιείκειάν σου· εἰ δ' ἐπιθυμεῖς τὴν κεφαλὴν μου, ἰδοὺ αὕτη.» Ὁ θηριώδης Χάνης, μελιχθεὶς καὶ εὐνοϊκῶς πρὸς τὸν ἡγε-

Ὁ Χάνης
συγχωρεῖ τῷ
Ἀλεξάνδρῳ.

μόνα ἐμβλέψας, λέγει χαρίεις τοῖς ἄρχουσιν αὐτοῦ, ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος διὰ τε τῆς ταπεινῆς καὶ φρονίμου διαγωγῆς ἀπαλλάσσεται τῆς θανατικῆς τιμωρίας. Ἐπιδαφιλεύσας δ' αὐτῷ εὐνοίας δείγματα ἀπέδωκε καὶ τὸ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Τβέρης ἀξίωμα.

Ἐπερχαίρων ὁ Ἀλέξανδρος ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατριον πρωτεύουσαν, ἔνθα ὑπεδέξαντο αὐτὸν μετ' εὐχρινουῶν ἀγαλλιᾶσεως οἱ τε ἀδελφοὶ καὶ ὁ λαός. Ἡ δὲ Τβέρη, ἐκπορθηθεῖσα ὑπὸ τῶν Μογόλων τῷ 1327, ἀνεφαίνεται ἐκ τῶν ἐρειπίων τῆς πυρκαϊᾶς ἐπιμελεῖα Κωνσταντίνου τοῦ Μιχαήλ. Καὶ οἱ μὲν διεσκορπισμένοι κάτοικοι συνῆλθον ἐκ νέου, οἱ δὲ ναοὶ, διακοσμηθέντες διὰ τοῦ πρὸς τὰ ἱερὰ ζήλου, ἀνέλαβον τὴν ἀρχαίαν λαμπρότητα. Ὁ δ' ἀγαθὸς Κωνσταντῖνος, ὁ ἀνακαινιστὴς τῆς ἡγεμονίας ταύτης (46), παρέδωκε προθύμως τὴν κυβέρνησιν τῷ πρεσβυτέρῳ ἀδελφῷ, τοσοῦτον ἐξ ἀπερισκέπτου ζέσεως βλάβαντι τὴν χώραν, ἐπιθυμῶν ἵνα ὁ Ἀλέξανδρος διὰ τε τῆς ἀγχινοίας καὶ πείρας αὐτοῦ ἀποκαταστήσῃ ἐν τῇ πατρίδι τὴν τε ἐπισημότητα καὶ τὴν ἰσχύον, ἀποκτηθεῖσαν ἐπὶ Μιχαήλ. Ὁ Ἀλέξανδρος μετεπέμψατο ἐκ Πσκοβίου τὴν τε σύζυγον καὶ τὰ τέκνα, ἀπονέμων τοῖς χρηστοῖς πολίταις τῆς πόλεως ταύτης αἰδίων εὐγνωμοσύνην ἐπὶ τῇ ἀγάπῃ αὐτῶν καὶ ἐλπίζων, ὅτι διαβιώσει μόνον πρὸς εὐημερίαν τῶν ὑπηκόων· ἀλλ' ἄλλως αὐτῷ ἐπέπρωτο.

Ὁ ἔμφρων Ἰωάννης ὀρῶν, ὅτι πᾶσαι αἱ συμφοραὶ τῆς Ρωσσίας προήρχοντο ἐκ τῆς διχοφροσύνης καὶ τῆς ἀδυναμίας τῶν ἡγεμόνων, ἅμ' ἀναβάς τὸν θρόνον, ἐσπούδαζεν ἵνα οἰκαιοποιηθῇ τὴν ὑπερτάτην ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν ἡγεμόνων τῶν ἀρχαίων κληρουχιῶν τοῦ Βλαδιμίρου. Καὶ ὄντως ἐπέτυχε τοῦ σκοποῦ, μάλιστα δὲ

μετὰ τὴν τελευταίαν τοῦ τῆς Σουδαλίας Ἀλεξάνδρου τοῦ Βασιλείου, ὅς, ἅτε ἔγγονος τοῦ πρεσβυτέρου τῶν υἱῶν τοῦ Ἰαροσλάβου, εἶχε νόμιμον δικαίωμα ἐπὶ τῆς Μεγάλης Ἡγεμονίας, ἄρχων δὲ τῆς ἰδιαιτέρας αὐτοῦ ἐπαρχίας, ἐκυβέρνα πραγματικῶς καὶ τὸ Βλαδίμιρον, παραχωρηθὲν ἤδη τῷ Ἰωάννῃ (47). Ταῦτα ἀναφέρει τις τῶν χρονογράφων, προστιθεὶς ὅτι ὁ ἡγεμὼν οὗτος ἐκόμισεν ἐκεῖθεν καὶ τὸν ἀρχαῖον κώδωνα τοῦ ἐν Σουδαλίᾳ μητροπολιτικοῦ ναοῦ τῆς Κοιμήσεως, ἀλλ' ἐντρομος ἐκ τοῦ αὐτόθεν ἀνατιδομένου ὑποκόφου ἤχου ἀπέδωκεν αὐτόν. Τοῦ Ἀλεξάνδρου δ' ἄπαιδος τελευταίαντος τῷ 1333, ὁ Ἰωάννης ἀφείλετο τὸ Βλαδίμιρον τὸν Κωνσταντῖνον, νεώτερον ἀδελφὸν τοῦ ἡγεμόνος τούτου, ὠφελούμενος δ' ἐκ τῆς τοῦ Χάνη εὐνοίας, ἤρξατο θαρράλεωτερον ἄρχειν τῶν ἡγεμόνων. Καὶ τὴν μὲν τῶν θυγατέρων αὐτοῦ ὑπάνδρευσε μετὰ Βασιλείου τοῦ Δαβὶδ, ἡγεμόνος τοῦ Ἰαροσλάβου, τὴν δὲ μετὰ Κωνσταντίνου τοῦ Ροστόβου, ὡς ἀρχηγὸς δὲ τῆς Ῥωσσίας πολιτευόμενος, ἐπέβαλε νόμους ταῖς ἐπικρατείαις αὐτῶν. Διὸ καὶ εὐπατρίδης τις, ἢ στρατηγὸς τῆς Μόσχας, Βασίλειος Κοτσεβᾶς ὀνομαζόμενος, πληρεξούσιος τοῦ Ἰωάννου, διατρίβων ἐν Ῥοστόβῳ, ὡς ἀληθὴς δὲ κυριάρχης φαινόμενος, ἐξήλασε τῆς πόλεως τὸν πρεσβύτερον εὐπατρίδην Ἀβέρκιον, ἀνεμιγνύετο τοῖς δικαστικοῖς, ἀφήρει, ἢ διένεμε τὰς οὐσίας, κατὰ τὸ δοκοῦν (48). Ὁ λαὸς ἐδυσφόρει, λέγων ὅτι ἡ δόξα τοῦ Ῥοστόβου ἀπώλετο, ὅτι οἱ ἡγεμόνες αὐτοῦ ἐστερηθήσαν τῆς ἐξουσίας καὶ ὅτι ἡ Μόσχα ἐγένετο τύραννος. Καὶ αὐτοὶ δ' οἱ κυριάρχαι τῆς Ῥεζάνης ἠναγκάζοντο ἵνα συστρατεύωσι τῷ Ἰωάννῃ, ἢ δὲ Τβέρη, στενάζουσα ἐπὶ τῶν ἐρειπίων αὐτῆς καὶ ἀπορφανισθεῖ-

Ὁ Ἰωάννης
κυριάρχης τῶν
κληρούχων ἡ-
γεμόνων.

σα Ἀλεξάνδρου τοῦ Μιχαήλ, οὐδὲ διανοεῖτο ὑπὸ φό-
 βου τὰ περὶ ἀνεξαρτησίας. Ἄλλ' αἱ περιστάσεις μετε-
 βλήθησαν, ἅμα ἐπιστρέψαντος τοῦ ἀγρόπνου, δραστη-
 ρίου καὶ φιλοτίμου τούτου ἡγεμόνος· διότι, καθήμε-
 νος οὗτος πάλαι ποτε ἐπὶ τοῦ θρόνου τῶν Μεγάλων
 Ἡγεμόνων, ἔβλεπε μετ' ἀγανακτήσεως τὸν ἐχθρὸν κα-
 θήμενον ἐπ' αὐτοῦ. Πεισθεὶς δ' ἐκ νέου περὶ τῆς εὐ-
 νοίας τοῦ Οὐσβέκη, ἔπνεεν ἐκδίκησιν. Οἱ κληροῦχοι
 ἡγεμόνες, ὡς ἄκοντες ὑποτασσόμενοι τῷ Ἰωάννῃ,
 ἐκηρύχθησαν περιχαρῶς ὑπὲρ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Τβέρ-
 ρης πρὸς ἐξασθένησιν τοῦ ἐπιφόβου κράτους τοῦ πρώτου.
 Οὕτω πολιτευόμενος Βασίλειος, ὁ ἡγεμὼν τοῦ Ἰαρο-
 σλάβου, ἤρξατο ἀποδεικνύειν τὴν δυσἀρέστησιν κατὰ
 τοῦ πενθεροῦ καὶ συνεμάχησε μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου.
 Ὁ δ' Ἰωάννης, φοβούμενος μὴ ἀπωλέσῃ τὴν ἐπίζηλον
 τῶν πρωτείων ὑπεροχὴν, ἀναγκαίῳ πρὸς τὴν ἡσυχίαν
 τῆς ἐπικρατείας, ἔγνω ἵν' ἀνατρέψῃ τὸν ἐπικίνδυνον
 ἀνταγωνιστὴν.

Πολλοὶ τότε εὐπατρίδαι τῆς Τβέρρης, δυσμενῶς
 ἔχοντες πρὸς τὸν ἡγεμόνα αὐτῶν, μετέβησαν εἰς
 Μόσχαν μετὰ τῶν οἰκογενειῶν καὶ θεραπόντων.
 Τοιαύτη πράξις ἦν τότε συνήθης καὶ οὐδόλως ἐθεω-
 ρεῖτο ὡς ἄτιμος προδοσία. Εὐπατρίδης εἰσερχόμενος
 οἰκοθεν εἰς ὑπηρεσίαν τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος, ἢ τοῦ
 κληροῦχου, κατελίμπανεν ἐλευθέρως αὐτὴν, διδοὺς
 τὰς τε γαίας καὶ τὰς κώμας, ἃς παρ' αὐτοῦ ἔλαβε (49).
 Ἴσως ὁ Ἀλέξανδρος, ἀπὼν ἐκ πολλοῦ τῆς πατρίδος,
 ἐπανῆλθε μετὰ νέων φίλων ἐπιφθόνων πρὸς τοὺς πρεσ-
 βυτέρους τῶν μεγιστάνων. Οὕτω γινώσκομεν, ὅτι ἐγ-
 κριτὸς τις Γερμανὸς, Δόλος ὀνόματι ἐκ Κουρλανδίας,
 ἐλθὼν ὅτε ὁ ἡγεμὼν ἦν ἔτι ἐν Πσκούβῳ, κατέστη πρῶ-

τος τῶν αὐλικῶν αὐτοῦ. Τοῦτο δὲ ἐχρησίμευσεν ὡς ἀφορμὴ τοῖς εὐπατρίδαις τῆς Θέρης, ὅπως ἀπέλθωσιν αἰτήσοντες λειτουργίαν παρὰ τῷ ἡγεμόνι τῆς Μόσχας, ἔνθα βεβαίως οὗτοι οὐδόλως ἐφρόντιζον ὅπως καθησυχάσωσι τὸν Μέγαν Ἡγεμόνα ὡς πρὸς τοὺς ἐπιτιθεμένους, ἢ καὶ πραγματικούς, διαλογισμοὺς Ἀλεξάνδρου τοῦ Μιχαήλ.

1399 Ὁ Ἰωάννης, μὴ καταφεύγων ἐπὶ τὰ ὄπλα, διότι εἶχεν ἀσφαλέστερον μέσον πρὸς ἀπώλειαν τοῦ ἡγεμόνος τῆς Θέρης, ἐπεμψε τὸν νέον υἱὸν Ἀνδρέαν πρὸς τοὺς Νοβογοροδίους πρὸς κατάπαυσιν τῆς μετ' αὐτῶν ἔριδος, αὐτὸς δ' οὗτος ἔσπευσεν εἰς τὴν παρεμβολὴν μετὰ τῶν δύο πρεσβυτέρων υἱῶν, Ἰωάννου καὶ Συμεῶνος, οὓς παρέστησε τῷ ὑπερηφάνῳ Οὐσβέκῃ ὡς μέλλοντας πιστοὺς καὶ ἐνθέρμους αὐτοῦ θεράποντας. Θωπεύων δ' αὐτὸν ἐπιδειξίως, καὶ δαψιλῆ δῶρα ἐπισωρεύων, ἐκτήσατο ἐντελῶς τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ Χάνη, ὥστε ἤρξατο ἤδη θαρράλεις τοῦ κυριωτέρου αὐτοῦ ἔργου, τουτέστι τῆς ἀμαυρώσεως τοῦ ἡγεμόνος τῆς Θέρης, ὃν ἀναμφιβόλως ὁ Ἰωάννης παρέστησε τῷ Οὐσβέκῃ ὡς ἀδιάλλακτον τῶν Μογόλων πολέμιον, ἔτοιμον ἵνα ἐξεγείρῃ σύμπασαν τὴν Ῥωσσίαν κατ' αὐτῶν καὶ διὰ νέων ἐχθροπραξιῶν ἐκπλήξῃ τὴν εὐπιστον ἐπιείκειαν τοῦ Οὐσβέκη. Ὁ Χάνης, ἔντρομος ἐκ τοῦ ἐπαπειλοῦντος αὐτὸν κινδύνου, μετεπέμψατο πάραυτα τὸν Ἀλέξανδρον, Βασίλειον τὸν Ἰαροσλάβου καὶ πολλοὺς ἄλλους τῶν κληρούχων ἡγεμόνων, ὑπισχνόμενος ἐκάστῳ αὐτῶν, μάλιστα δὲ τῷ πρώτῳ, ἰδιαιτέρα τῆς εὐνοίας αὐτοῦ τεκμήρια. Ὁ δ' Ἰωάννης πρὸς ἀπαλλαγὴν πάσης ὑπονοίας ἐπανῆλθεν εὐθὺς εἰς Μόσχαν, ἀναμένων τὰ συμβησόμενα.

Καίτοι δ' ὁ πρεσβευτὴς τοῦ Χάνη διεβεβαίωσεν τὸν Ἀλέξανδρον περὶ τῆς πρὸς αὐτὸν εὐμενείας τοῦ Οὐσβέκη, ὁ ἡγεμὼν ὁμῶς, φοβούμενος τὰς ἐπιβούλους τοῦ Ἰωάννου εἰσηγήσεις ἐν τῇ παρεμβολῇ, ἔπεμψεν ἐκεῖσε πρῶτον τὸν υἱὸν Θεόδωρον, ὅπως κατανοήσῃ τὰς ἀληθεῖς ἐκείνου βουλὰς· ἀλλὰ, προσκληθεὶς τὸ δεύτερον, ὑπήκουσεν ἐξ ἀνάγκης. Τοῦτο ἀκούσαντες ἢ τε μήτηρ, οἱ ἀδελφοί, οἱ μεγιστάνες καὶ οἱ πολῖται κατελήφθησαν ὑπὸ φόβου, ἀναμιμνησκόμενοι τῆς τύχης τοῦ Μιχαὴλ καὶ Δημητρίου. Καὶ αὕτη δ' ἡ φύσις ἐφαίνετο ὡς προφυλάττουσα τὸν ἀτυχῆ τοῦτον ἡγεμόνα, διότι καθ' ἣν στιγμὴν ἐπέβη τοῦ πλοίου, ἔπνευσεν ἄνεμος ἐναντίος τοσοῦτον σφοδρὸς, ὥστε οἱ ἐρέται μόνις ὑπερενίκων τὰ κύματα, ἀπωθοῦντα ἀείποτε τὸ πλοιάριον ἐπὶ τὴν παραλίαν. Τὸ σύμπτωμα δὲ τοῦτο ἐθεωρήθη ὑπὸ τοῦ λαοῦ ὡς κακὸς οἰωνός. Καὶ ὁ μὲν Βασίλειος ὁ τοῦ Μιχαὴλ προέπεμψε τὸν ἀδελφὸν βέρστιά τινα μακρὰν τῆς πόλεως, ὁ δὲ Κωνσταντῖνος ἔκειτο κλινῆρης ἕνεκα δεινῆς νόσου. Ὁ συμπαθητικὸς Ἀλέξανδρος ἔτι μᾶλλον ἐλυπεῖτο, ὡς μὴ δυνάμενος ἴν' ἀναμείνῃ τὴν ἐκ τῆς νόσου ἀνάρρωσιν αὐτοῦ. Συνώδυσαν δὲ τὸν ἡγεμόνα τῆς Τβέρης εἰς τὴν παρεμβολὴν ὁ τοῦ Βιελοζέρσκου Ῥωμανὸς ὁ τοῦ Μιχαὴλ καὶ ὁ ἐξ ἀδελφῶν τούτου Βασίλειος ὁ τοῦ Δαβίδ, ἡγεμὼν τοῦ Ἰαροσλάβου. Ὁ Μέγας Ἠγεμὼν, ἀποστρεφόμενος τὸν τελευταῖον ὡς πεποιθῶς, ὅτι οὗτος συνηγορήσει ὑπὲρ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐνώπιον τοῦ Χάνη, ἔπεμψε λάθρα πεντακοσίους στρατιώτας πρὸς μεσολάβησιν αὐτοῦ· ἄλλ' ὁ Βασίλειος ἀπέκρουσεν αὐτοὺς καὶ μετέβη εἰς τὴν παρεμβολὴν, προθέμενος ἵνα αἰτιαθῇ τὸν πενθερὸν αὐτοῦ Ἰωάννην ἐνώπιον τοῦ Οὐσβέκη.

Δυστυχήματα τοῦ Ἀλεξάνδρου.

Ὁ νέος Θεόδωρος ὁ Ἀλεξάνδρου ἀπῆλθε προὔπαντή-
των τῷ πατρὶ ἐκ τῆς παρεμβολῆς, δακρυρῦθων δ' ἀ-
νήγγειλεν αὐτῷ τὴν ὀργὴν τοῦ Χάνη. Γεννηθῆτω
τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἀνεβόησεν ὁ Ἀλέξανδρος,
καὶ ἅμα προσήνεγκε τὰ βαρύτιμα δῶρα τῷ Οὐσβέκη
καὶ πάσῃ τῇ αὐλῇ· ἀλλὰ κατηφοῦς καὶ ἀπαισίας ἤ-
ξιώθη ὑποδοχῆς. Διὸ ἐπὶ μῆνα ὄλον προσευχόμενος
ἀνέμενε τὴν καταδίκην. Καὶ ἐφάνησαν μὲν τινες
τῶν Τατάρων προστατεύοντες τοῦ ἡγεμόνος τούτου,
ἀλλ' ἢ ἀφιξίς τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἰωάννου εἰς τὴν παρεμ-
βολὴν ἐπέσπευσε τὸ ἐξόδιον τοῦ δράματος· διότι ὁ
Οὐσβέκης, ὑποκινηθεὶς ὑπ' αὐτῶν, ἢ ὑπὸ τῶν φίλων
τοῦ πολυμηχάνου πατρὸς αὐτῶν, ἀπεφάνθη ἄνευ μα-
κροτέρας συζητήσεως, ὅτι ὁ ἀγνώμων καὶ στασιαστῆς
ἡγεμὼν πῆς Τβέρης ἦν ἄξιος θανάτου. Ἀλλ' ὁ Ἀλέ-
ξανδρος ἐλπίζων ἔτι, περιέμενεν εἰδήσεις ἐκ τῆς βα-
σιλείσσης καὶ ἰππεύσας ἀπῆλθε πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ
προστάτας· μαθὼν δὲ ὅτι ἔθνατος αὐτοῦ ἦν ἤδη
κατεψηφισμένος, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν σκηνὴν αὐτοῦ, ἐ-
κοινωνήσας τῶν ἀχράντων μυστηρίων καὶ ἐναγκαλισά-
μενος περιπαθῶς τοὺς πιστοὺς αὐτοῦ θεράποντας, προῆλ-
θε γενναίως εἰς προὔπαντησιν τῶν φονέων· οὗτοι
δ' ἀποκεφαλίσαντες αὐτόν τε καὶ τὸν νέον Θεόδωρον
κατεμέλισαν τὰ σώματα αὐτῶν. Τὰ δ' ἠκρωτηριασμένα
λείψανα, εἰς Ῥωσσίαν μετακομισθέντα, ἐκηδεύθησαν ἐν
Βλαδιμίρῳ ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Θεογονώστου καὶ
ἐτάφησαν ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ ναῷ τῆς Τβέρης
παρὰ τῷ Μιχαὴλ καὶ Δημητρίῳ. Τέσσαρα ἤδη ἦσαν
τὰ θύματα τῆς τυραννίας τοῦ Οὐσβέκη· ἐθρηνήθησαν
δ' ὑπὸ τῶν συγχρόνων, ὡς ἔτυχον καὶ τῆς δεούσης
ἐκδικήσεως τῶν μεταγενεστέρων ! Οὐδεὶς τῶν Χανῶν

τῆ 28 Ὀ-
κτωβρίου.

ἀπέκτεινε τοσούτους Ῥώσους ἡγεμόνας, ὅσους ὁ ἀλιτήριος οὗτος. Τῷ δὲ 1330 κατήγγειλεν ὡσαύτως θάνατον καὶ τοῦ ἡγεμόνος Σταροδούβου Θεοδώρου, ἀναλογιζόμενος, ὅτι αἱ φρικώδεις αὗται πράξεις τῆς ὀργῆς τῶν Χανῶν στερεώσουσιν ἐσαεὶ τὸ κράτος τῶν Μογόλων ἐπὶ τῆς Ῥωσσίας. Ἄλλ' ὅμως τὸναντίον συνέβη· διότι οὐχὶ ὁ Χάνης, ἀλλ' ὁ Μέγας Ἡγεμὼν ὠφελήθη ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ ἀτυχοῦς Ἀλεξάνδρου, ὡς σφετερισθεὶς τὴν ἀνωτάτην ἀρχὴν τῆς Τβέρης, καθόσον Κωνσταντῖνος καὶ Βασίλειος οἱ τοῦ Μιχαήλ οὐδ' ἐτόλμων ἵνα παρακούσωσιν τι τοῦ Ἰωάννου· πρὸς ἔνδειξιν δὲ ὑποταγῆς ἐπεμφαν ἐξ ἀνάγκης εἰς Μόσχαν κειμήλιόν τι πολύτιμον, τουτέστι τὸν κώδωνα τοῦ μητροπολιτικοῦ ναοῦ, τεραστίου μεγέθους, ἐφ' ᾧ ἐσεμνύοντο οἱ Τβέριοι. Ὁ Οὐσβέκης ἠγγόνει, ὅτι ἡ ἀδυναμία τῆς πατρίδος ἡμῶν προήρχετο ἐκ τοῦ κατακερματισμοῦ τῶν δυνάμεων αὐτῆς καὶ ὅτι, συνεργῶν ὑπὲρ τῆς μοναρχίας τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μόσχας, προπαρεσκεύαζε τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ῥωσσίας καὶ τὴν πτώσιν τοῦ βασιλείου τῆς Καμτσάτσκας.

Οἱ Νοβογορόδιοι, ἀποκρούσαντες ἀνηλεῶς τὸν δυστυχοῦντα Ἀλέξανδρον καὶ συνεργήσαντες πρὸς ἐξορίαν αὐτοῦ, ἐθρήνησαν τὴν ἀπώλειαν τοῦ ἡγεμόνος τούτου· καθόσον προέβλεπον, ὅτι, ἀπαλλαγεὶς ὁ Ἰωάννης ἐπικινδύνου ἀνταγωνιστοῦ, σεβασθήσεται ἥττον τὴν ἐλευθερίαν αὐτῶν· ἀλλ' ἐν τούτοις ἐπειράθησαν ἵνα ἐξασφαλισθῶσιν ἀπὸ τῶν ἐξωτερικῶν ἐχθρῶν. Καὶ ἡ μὲν μετὰ τῶν Σουηδῶν συνομολογηθεῖσα τῷ 1223 εἰρήνη διήρκεσε περίπου πεντεκαίδεκα ἔτη· ὁ δὲ Μάγνος, βασιλεύων τότε ἐν Νορβηγίᾳ, ἐξέτεινε τὰ ὠφελήματα τῆς εἰρήνης ταύτης ὡσαύτως καὶ εἰς τὸ βασιλεῖον αὐ-

τοῦ, ἐνοχλούμενον πολλάκις ὑπὸ τῶν Νοβογοροδιῶν, κυρίων ἔκπαλαι τῆς ἀνατολικῆς Λαπωνίας. Οὕτω, κατὰ τὰ Νορβηγικὰ χρονικά, ἐλεηλάτησαν τῷ 1316 καὶ 1323 τὰ μεθόρια τῆς ἐπαρχίας Δρογγείμου, ὁ δὲ Πάπας Ἰωάννης ΚΒ' παρεχώρησε τῷ Μάγνῳ μέρος τῶν ἐκκλησιαστικῶν προσόδων, ὅπως διευκολύνη αὐτῷ τὴν ἄμυναν τῶν ἀρκτῶν ὀρίων ἀπὸ τῶν Ῥώσων (50). Ἐγχεριτος δὲ τις Νορβηγός, Ἀκβίνος τοῦνομα, ὑπέγραψεν ἐν Νοβογορόδῳ τῇ 3 Ἰουνίου 1326 ἰδιαιτέραν συνθήκην, καθ' ἣν οἱ τε Ῥῶσοι καὶ οἱ Νορβηγοὶ ὑπισχνοῦντο πρὸς ἀλλήλους ἐπὶ δεκαετίαν ἵνα καταπαύσωσι τὰς ἐπιδρομὰς, ἀποκαταστήσωσι δὲ τὰ ἀρχαῖα ὅρια τῶν κτήσεων ἀμφοτέρων τῶν συμβαλλομένων, ἐπιλάθωνται τῶν ἀρχαίων ὕβρεων καὶ προστατεύσωσιν ἀμοιβαίως πάντων τῶν ἐμπορευομένων (51). Ἀλλὰ τῷ 1337 οἱ Σουηδοὶ παρεβίασαν τὴν εἰρήνην ταύτην, καθότι ἐδέχθησαν ἐν Βυβούργῳ τοὺς ἐπαναστάτας Ῥώσους Καρελίους, ἐβοήθησαν αὐτοῖς ὅπως ἀποκτείνωσι τοὺς ἐμπόρους τῆς Λαδόγας, τοῦ Νοβογορόδου, ὡς καὶ πολυαρίθμους χριστιανούς τῆς Ἑλληνικῆς πίστεως, ἐν Καρελίᾳ ὄντας, διήρπασαν τὰς ὄχθας τοῦ Ὀνέγα, ἐνέπρησαν τὸ προάστειον τῆς Λαδόγας, ἀπεπειράθησαν δὲ καὶ τῆς ἀλώσεως τοῦ Κοπορίου. Ἐν τῷ ἐπικειμένῳ τούτῳ κινδύνῳ οἱ Νοβογορόδιοι εἶδον τὴν δυσμένειαν τοῦ Ναριμάνδου, ὡς καὶ τὸ ἀλυσιτελὲς τῶν ἀπονεμηθεισῶν αὐτῷ τιμῶν. Καὶ πρὸ τοῦ 1335, καίτοι ἄρχοντας τούτου τῆς ἐπαρχίας αὐτῶν, συγγενικοῦ δὲ δεσμοῦ ὑπάρχοντος μεταξὺ Ἰωάννου καὶ Γεδιμίνου, αἱ Λιθουανικαὶ ληστρικαὶ συμμορίαὶ ἐκάκωσαν τὰ περίχωρα τοῦ Τορζέκου· διὸ ὁ Μέγας Ἡγεμὼν ἐπέταξε τοῖς στρατηγοῖς, ἵνα πυρπολή-

Συνθήκη πρὸς
τὴν Νορβη-
γιαν.

Δυσμένεια τῶν
Σουηδῶν.

Ληλασίαι τῶν
Λιθουανῶν.

σωσι πόλεις τινὰς τῆς ὁμόρου Λιθουανίας, αἶον, τὴν Ῥιάσαν, Οὐσέτσινον καὶ ἄλλας ἀνηκούσας πάλαι ποτε τῇ ἡγεμονίᾳ τοῦ Πολότσκου. Καὶ οὕτω μὲν ἔπαυσαν αἱ ἐχθροπραγίαι αὗται, ἀπέδειξαν ὅμως τοῖς Ῥώσσοις, ὅτι ἦν ψευδὴς ἡ φιλία τοῦ Γεδιμίνου. Ὅτε δὲ οἱ Νοβογορόδιοι, καταθορυβηθέντες ἐκ τῆς ἀπροσδοκίτου εἰσβολῆς τῶν Σουηδῶν, ἐζήτησαν τὸν Ναρیمانδον, ἀπόντα τότε ἐν Λιθουανίᾳ, ὅπως ἡγηθῆ τοῦ στρατοῦ αὐτῶν, οὗτος οὐ μόνον ἀπεποιήθη ἔν' ἀπέλθῃ πρὸς αὐτούς, ἀλλὰ καὶ τὸν υἱὸν Ἀλέξανδρον ἐξήγαγε μάλιστα ἐκ τοῦ Ὁρεχόβου, καταλιπὼν αὐτόθι τοποτηρητήν. Ἀγαθὴ δὲ τύχη οἱ Σουηδοὶ, ὡς θρασεῖς μάλλον, ἢ ἰσχυροὶ, ἀπέβαλον μὲν κατ' ἀρχὰς ἀγερώχως τὰς συνετάς προτάσεις τοῦ Θεοδώρου, καθέδρου τοῦ Νοβογορόδου, ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἐξεκένωσαν τὸ Κοπόριον, μὴ δυνηθέντες μάλιστα μηδὲ τὰ περίχωρα τοῦ Βυβούργου ὑπερασπισθῆναι, ἔνθα τὰ πάντα οἱ Ῥῶσσοι παρέδωκαν πυρὶ καὶ σιδήρῳ. Ὁ φρούραρχος ἀναγγέλλει μετ' οὐ πολὺ τοῖς Νοβογοροδίοις, ὅτι ὁ προκάτοχος αὐτοῦ οἴκοθεν ἤρξατο τοῦ πολέμου τούτου, ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπεθύμει τῆς εἰρήνης. Διωμολόγησαν οὖν τότε συνθήκην σύμφωνον τῇ τοῦ Ὁρεχόβου, ἦν μετὰ τινὰς μῆνας ἐπεκύρωσαν δι' ὄρκου ἐν Λούνδῳ, ἔνθα οἱ Ῥῶσσοι πρεσβεύται συνέτυχον τῷ Μάγνῳ. Πρὸς δὲ ἀπήτησαν οὗτοι ἵνα οἱ Σουηδοὶ παραδῶσιν αὐτοῖς τοὺς Καρελίους λειποτάχτας· ἀλλ' ὁ Μάγνος ἠρνήθη τοῦτο, ἀποκριθεὶς, ὅτι οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἠσπάσθησαν ἤδη τὴν Λατινικὴν θρησκείαν καὶ ὅτι ἦσαν εὐάριθμοι. «Οἱ Κά»
 »μεταξὺ ἡμῶν ἐρίδων διὸ διατάξωμεν αὐστηρῶς τὰ
 »δέοντα πρὸς ἀποτροπὴν τοῦ δυστυχήματος τούτου.

»Τιμωρήσατε ἀνηλεῶς τοὺς λοιποὺς λειποτάκτας
 »ἡμῶν, ἡμεῖς δὲ ζημιώσωμεν θανάτῳ τοὺς ὑμε-
 »τέρους, ἵνα παύσῃσι ταραττουσαι τὴν εἰρηνικὴν ἡ-
 »μῶν συμβίωσιν αἱ κακόβουλοι αὐτῶν συκοφαν-
 »ταίαι.»

Περατώσαντες οἱ Νοβογορόδιοι τὴν μετὰ τῶν Σουη-
 δῶν διαφορὰν, ἔπεμφαν τῷ Ἰωάννῃ τὸν συνήθη φόρον
 τῶν Χανῶν· ἀλλ' ὁ Μέγας Ἡγεμὼν, μὴ ἀρκούμενος
 τούτῳ, ἀπῆτησε διπλασίαν ἀργύρου ποσότητα ὑπὲρ τοῦ
 Οὐσβέκη δῆθεν. Ἄλλ' οἱ Νοβογορόδιοι ἀπεποιοῦντο
 ταύτην, μαρτυρούμενοι πάσας τὰς συνθήκας, πάντα
 τὰ ἔγγραφα, πάντα τοὺς θεσμοὺς τοῦ Ἰαροσλάβου,
 καθ' οὓς ἀπηλλάσσετο ἡ πατρίς αὐτῶν παντὸς ἀσυνήθους
 φόρου ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν ἡγεμόνων. «Ὅ,τι οὐδέποτε
 »ἐγένετο ἀπὸ καταβολῆς τοῦ κόσμου, ἀπεκρίναντο τοῖς
 »Μοσχίοις πρεσβευταῖς, ἀδύνατον ἵνα τοῦ λοιποῦ
 »γέννηται. Ὁ ἡγεμὼν, ἀσπασθεὶς τὸν Ἅγιον Σταυρὸν
 »ἐπὶ τῇ τηρήσει τῶν ἡμετέρων νόμων, ὀφείλει τηρη-
 »σαι τὸν ὄρκον αὐτοῦ.»

Παρήλθε χρόνος τις, καθ' ὃν ὁ Μέγας Ἡγεμὼν περι-
 ἔμενεν ἀγγελίας ἐκ τῆς παρεμβολῆς. Ὅτε δὲ ὁ Χάνης
 ἐπέτρεψε τὴν ἐπιστροφὴν τῶν τε υἱῶν τοῦ Ἰωάννου,
 ὡς καὶ πάντων τῶν λοιπῶν ἡγεμόνων, κομιζόντων τὴν
 ῥητὴν ἐπιταγὴν τοῦ πείθεσθαι τῷ ἡγεμόνι τῆς Μό-
 σχας, τότε ὁ Ἰωάννης, δηλώσας τὴν ὀργὴν αὐτοῦ κατὰ
 τοῦ Νοβογορόδου, ἐκέλευσε τοὺς τοποτηρητὰς αὐτοῦ ἵνα
 ἐξέλθῃσι τῆς πόλεως ταύτης, ἐνόμιζε δὲ, ὡς καὶ ὁ Ἄν-
 δρέας ὁ Βογολιούβσκης, ὅτι ἦν ἤδη καιρὸς ἵνα ταπει-
 νώσῃ τὴν ἔπαρσιν τοῦ ὑπερόπτου τούτου λαοῦ καὶ κα-
 ταπαύσῃ ἐπὶ τέλους τὴν διαρκῆ περὶ αὐτονομίας ἀμ-
 φισβήτησιν αὐτῶν πρὸς τὴν ἡγεμονικὴν ἀρχήν· ἀλλ'

Ἔρικ τοῦ
 Ἰωάννου πρὸς
 τὸ Νοβογόρο-
 δον.

ἀγαθῆ τῶν Νοβογοροδίων τύχη ἔστρεψεν ἐξ ἀνάγκης ἀλαχόσε τὴν δύναμιν αὐτοῦ.

Τὰ χρονικὰ σιωπῶσιν, ἂν οἱ ἡγεμόνες τοῦ Σμολένσκου μετέβαινον εἰς τὴν παρεμβολὴν καὶ ἐτέλουν τὸν φόρον· διότι οἱ ἀρχαῖοι χρονογράφοι ἡμῶν, κατοικοῦντες ἐν ἄλλαις ἐπαρχίαις, λαλοῦσιν ἐν γένει σπανιώτατα περὶ τοῦ Σμολένσκου καὶ τῶν κατ' αὐτό. Καὶ ἦν ἄρα δυνατὸν ἡγεμονία τοσοῦτον ἀσθενής, ἵνα διαφύγῃ μόνη τὸν ἐπιβαρύνοντα σύμπασαν τὴν Ῥωσσίαν ζυγόν, ὅτε καὶ τὸ Νοβογορόδον, μᾶλλον ἀπομεμακρυσμένον, ὑπετέλει τῷ βασιλεῖ τῆς Καμτσάτσκας ; Τὸ δὲ Σμολένσκον ἐκυβερνᾶτο κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ὑπὸ Ἰωάννου τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἐγγόνου τοῦ Γλέβη, πρὸς ὃν ὁ Δημήτριος, ἡγεμὼν τοῦ Βριάνσκου, ἐπολέμησε τῷ 1334. Οἱ Τάταροι συνέδραμον μὲν τῷ Δημητρίῳ, ἀλλ' ἀνεπιτυχῶς, οἱ δ' ἡγεμόνες, χύσαντες χειμάρρους αἵματος, διωμολόγησαν τελευταῖον τὴν εἰρήνην. Ἴσως ὁ Χάνης οὐδόλως συμμετέσχε τῆς κατὰ τοῦ Σμολένσκου ἐπιθέσεως τοῦ Δημητρίου, οἱ δὲ Τάταροι ἐθελονταὶ ὑπηρέτουν τούτῳ ὡς μισθοφόροι. Ἀλλ' Ἰωάννης ὁ Ἀλεξάνδρου, θαρρήσας ἐξ εὐτυχοῦς ἀποπειρας τῆς γεναιότητος αὐτοῦ καὶ σύμμαχον προσλαβὼν τὸν Γεδιμίνον, διενεόθη, φαίνεται, ἐντελῆ ἀνεξαρτησίαν· τοῦλάχιστον ὁ Οὐσβέκης, κηρύξας ἐπαναστάτην αὐτόν, ἔπεμψεν εἰς Ῥωσσίαν στρατηγὸν Μογόλον, Τοβλούβην τοῦνομα, κομίζοντα ἐπιταγὴν πρὸς πάντας τοὺς ἡμετέρους ἡγεμόνας, ἵνα ἐκστρατεύσωσι κατὰ τοῦ Σμολένσκου. Καὶ ἔνθεν μὲν εἰσῆλασεν εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Σμολένσκου ὁ Κοροτοπόλος, ἡγεμὼν τῆς Ῥεζάνης, ἔνθεν δ' ἰσχυρὸς στρατὸς τοῦ Μεγάλου Ἠγεμόνος. Συνεξεστράτευσεν δὲ τούτῳ ὁ τῆς Σουσδαλίας Κωσταν-

Ἐκστρατεία
κατὰ τοῦ Σμολένσκου.

τῆνος ὁ Βασιλείου, ὁ τοῦ Ῥοστόβου Κωνσταντῖνος, ὁ τοῦ Ἰουριέβου Ἰωάννης ὁ Ἱεροσλάβου, ὁ τοῦ Δρούτσκου Ἰωάννης, ἐλθὼν ἐκ τῆς ἐπαρχίας τοῦ Βιτέβσκου, καὶ Θεόδωρος ὁ Θωμίνσκης, ἡγεμῶν τῆς κληρουχίας τοῦ Σμολένσκου· Ἰωάννης δ' ὁ τοῦ Δανιήλ, ὡς μὴ φιλοπόλεμος, ἔμεινεν ἐν τῇ πρωτεύουσῃ, ἀναθεὶς τὴν διοίκησιν τοῦ στρατοῦ δύο στρατηγοῖς. Ἐφαίνετο δ' ὅτι τὰ συμμαχικὰ τῶν Μογόλων καὶ τῶν Ῥώσων ἡγεμόνων στρατεύματα ἀνέτρεπον διὰ μιᾶς πληγῆς τὸ κράτος τοῦ Σμολένσκου, ἀλλὰ πλησιάζαντα τῇ πόλει ταύτῃ ἔβλαψαν μόνον τὰ τείχη καὶ ἄνευ τινὸς ἀποτελέσματος ἀπεχώρησαν. Ἐντεῦθεν δὲ τεκμαιρόμεθα, ὅτι οἱ μὲν Ῥῶσσοι οὐδόλως διετίθεντο ἵνα καταστρέψωσι τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν, ὁ δὲ τοῦ Οὐσβέκη στρατηγός, καταπραυνθεὶς ὑπὸ τῶν δῶρων τῶν Σμολενσκιῶν, ἀνέλαβεν ἵνα ἐξιλεώσῃ τὴν ὀργὴν τοῦ Χάνη.

Ἐνταῦθα λήγει ἡ ἀξιωμανημόνευτος κυβέρνησις Ἰωάννου τοῦ Μιχαήλ. Ἀναχαιτισθεὶς δὲ ὑπὸ βαρείας νόσου πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν σπουδαίων αὐτοῦ βουλῶν, ἐνεδύθη τὸν τοῦ μεγαλοσχήμου μανδύαν ἀντὶ τοῦ ἡγεμονικοῦ. Ἐτελεύτησε δὲ λίαν προβεβηκῶς, ὑποδείξας τοῖς διαδόχοις τὴν πρὸς τὴν μοναρχίαν καὶ μεγαλειότητα ἄγουσαν. Ἄλλ' ἐπαινοῦντες δικαίως τὸν Ἰωάννην ἐπὶ τῷ πολιτικῷ τούτῳ εὐεργετήματι, συγχωρήσωμεν ἄρα γε αὐτῷ τὸν θάνατον τοῦ τῆς Γβέρης Ἀλεξάνδρου, καίτοι παγιοῦντα τὴν ἐξουσίαν τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος; Τὰ παραγγέλματα τῆς ἠθικῆς καὶ ἀρετῆς εἰσι πάντων ἱερώτατα καὶ κρηπὶς τῆς ἀληθοῦς πολιτικῆς· ἡ δὲ κρίσις τῆς ἱστορίας, μοναδικὸς ἔλεγχος διὰ τοὺς βασιλεῖς, πλὴν τῆς κρίσεως τοῦ Θεοῦ, οὐδόλως συγχωρεῖ καὶ αὐτὸ τὸ λυσιτελὲς ἀθεμιτούργημα· διότι

Τῆ 31 Μαρ-
τίου. Τελευτῆ
τοῦ Ἰωάννου.

ἤ μὲν πράξις ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἀνθρώπου, τὰ δ' ἐπακολουθήματα ἐκ τοῦ Θεοῦ.

Καί περ τοῦ Ἰωάννου καταφυγόντος εἰς τὴν πανουργίαν πρὸς ἀπώλειαν τοῦ ἐπικινδύνου ἀνταγωνιστοῦ, ἐγκωμιάζοντες οἱ κάτοικοι τῆς Μόσχας τὴν ἀγαθότητα αὐτοῦ καὶ ἀποχαιρετίζοντες αὐτὸν ἐν τῷ τάφῳ, καταβρεχομένῳ ὑπὸ τῶν ἐθνικῶν δακρύων, ἀπεκάλεσαν αὐτὸν ὁμοθύμως συνοικιστὴν τῆς Ῥωσσικῆς χώρας καὶ πατέρα κυρίαρχον· διότι ὁ ἡγεμὼν οὗτος, ἀποστρεφόμενος τὴν τῶν ἀνωφελῶν πολέμων αἱματοχυσίαν, ἀπῆλλαξε τὴν Μεγάλῃν Ἡγεμονίαν τῶν ἐσωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν ἀρπαγῶν, ἀποκατέστησε τὴν ἀσφάλειαν τῶν ἀνθρώπων καὶ τῆς ἰδιοκτησίας, ἐτιμώρησεν αὐστηρῶς τοὺς κλέπτας ἀδεκάστως πάντας δικάζων. Οἱ δὲ κάτοικοι τῶν ἄλλων ἐπαρχιῶν ἐφοβόουν τὴν τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ ἐπικρατοῦσαν τάξιν καὶ ἡσυχίαν, ὡς ὑπὸ τῶν ἀθεμιτουργημάτων φοφοδῶν ἡγεμόνων ταραττόμενοι, εἴτε ὑπὸ τινῶν πολιτῶν ἀδικούμενοι. Οὕτως ὁ ἡγεμὼν Βασίλειος ὁ Παντελεήμονος, ἀπόγονος Μιχαὴλ τοῦ Τσερνιγόβου, ἀπέκτεινεν ἐν Κοζέλσκῳ τὸν θεῖον Ἄνδρέαν τὸν Μστισλάβου, καὶ ὁ τῆς Ῥεζάνης Κοροτοπόλος κατὰ τὴν ἐκ τῆς παρεμβολῆς ἐπάνοδον, πρὸ τῆς κατὰ τοῦ Σμολένσκου ἐκστρατείας, μεσολαβήσας τὸν τοῦ Πρόνσκου Ἀλέξανδρον, συγγενῆ αὐτοῦ, κομίζοντα τὸν φόρον πρὸς τὸν Χάνην, ἐλαφυραγώγησε καὶ ἐθανάτωσεν αὐτὸν ἐν τῇ νῦν Ῥεζάνῃ. Τῷ δὲ 1340 μετὰ θορυβῶδες συμβούλιον, παρὰ πάσας τὰς νοθεσίας τοῦ Θεογνώστου, ἐν τῇ πόλει αὐτῶν τότε ἐπιδημοῦντος, οἱ κάτοικοι τοῦ Βριάνσκου ἀπέκτειναν τὸν ἡγεμόνα Γλέβην τὸν Σβιατοσλάβου κατὰ τὴν ἐπισημοτάτην τῆς Ῥωσσίας

Χαρακτὴρ αὐτοῦ.

έορτήν, τουτέστι τὴν έορτήν τοῦ Ἀγίου Νικο-
λάου (52).

Καταγωγὴ τῆς
ἐπωνυμίας τοῦ
Καλίτα.

Ἡ ἔξοχος εὐσέβεια, ὁ ὑπὲρ ἀνιδρύσεως ναῶν ζήλος, τὸ πρὸς τοὺς πένητας φιλελεήμων καὶ συλλήβδην πᾶσαι αἱ ἀρεταὶ τοῦ Ἰωάννου κατέστησαν αὐτὸν ἄξιον τῆς γενικῆς ἀγάπης. Πάντοτε δ' ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ καλίταν, ἥτοι σάκκον, πλήρη νομισμάτων ὑπὲρ τῶν πενήτων· διὸ καὶ ἐπεκλήθη **Καλίτας**. Ἐκτὸς τοῦ μητροπολιτικοῦ ναοῦ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου ἀνήγειρε καὶ τὸν λιθόδομον ναὸν τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ, ἐνθα ἀπετέθη ἡ λάρναξ αὐτοῦ, ἐνεταφιάζοντο δὲ ὕστερον καὶ πάντες οἱ ἡγεμόνες τῆς Μόσχας, τὸν τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τῆς Κλίμακος ἐπὶ τῆς πλατείας τοῦ Κρεμλίνου καὶ τέλος τὸν τῆς Μεταμορφώσεως, ἀρχαιότατον πάντων τῶν ἐν Μόσχᾳ ναῶν, τέως δὲ ἀρχιμανδριτεῖον, ἰδρυθὲν ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἐπὶ τῆς ὄχθης τοῦ Μόσχᾳ παρὰ τῶ ὑπ' αὐτοῦ ἀνεγερθέντι ναῶι τοῦ Ἀγίου Δανιήλ. Ὁ δ' Ἰωάννης, μεταστῆσας τὴν μονὴν ταύτην εἰς τὴν ἑαυτοῦ αὐλήν, ἠγάπα ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην καὶ διὰ προσόδων ὑπερεπλούτισε· αὐτόθι διέτρεφε καὶ ἐνέδουε τοὺς πένητας, ἐν αὐτῇ δὲ ἔλαβε καὶ τὸ μοναχικὸν σχῆμα πρὸ τῆς τελευτῆς. Ὁ ἡγεμὼν οὗτος, ὃς ἠρέσκετο καθωραίζων τὴν πρωτεύουσαν λιθοδόμοις ναοῖς, περιέβαλεν αὐτὴν τῶ 1339 δρυίνῳ τείχει καὶ ἀνεκαίνισε τὸ ὑπ' αὐτοῦ πυρποληθὲν **Κρεμνίχον** ἢ **Κρεμλίνον**. Τὸ οἰκοδόμημα δὲ τοῦτο ἐχρησίμευε μέχρι τοῦ νῦν ὡς ἐνδότερον φρούριον, ἢ κατὰ τὸ ἀρχαῖον ὄνομα Ἐφηβεῖον (53). Ἐπὶ τῆς ἡγεμονίας τοῦ Ἰωάννου δις ἐπυρπολήθη ἡ Μόσχα, ὑπέστη δὲ καὶ διάφορα δυστυχήματα, τουτέστι φρικώδη πλημμύραν, προελθοῦσαν ἐκ βιαίου ἔμβρου, καὶ λοιμὸν. Ἀλλ' οἱ ὑπήκοοι Μόσχιοι, εὐερα-

Κρεμλίνον.

γετηθέντες ὑπὸ τῆς δραστηρίου καὶ πατρικῆς τοῦ Καλίτα Κυβερνήσεως, οὐδόλως ἐμεμψιμοίρουν διὰ τὰς τυχαίας ταύτας συμφοράς· πάντες δ' ἐξύμνουν τὴν εὐδαίμονα αὐτοῦ ἡγεμονίαν.

Ἡ εἰρηνικὴ τοῦ Ἰωάννου ἡγεμονία συνήρρησεν ὑπὲρ τοῦ πολιτισμοῦ τῆς ἀρκτώας Ῥωσσίας. Τὸ δὲ Νοβογόροδον, σύμμαχον τῆς Ἄνσας, ἔπεμπεν εἰς Μόσχαν καὶ ἀλλαχόσε τὰ βιομηχανικὰ προϊόντα τῆς Γερμανίας. Τότε ἡ μὲν Ἀνατολή, ἡ Ἑλλάς καὶ ἡ Ἰταλία διεβίβαζον τὰ ἐμπορεύματα αὐτῶν διὰ τῆς Θεοδοσιουπόλεως καὶ τῆς νῦν πόλεως Ἀζόφ. Οἱ δὲ ξένοι ἔμποροι οὐδόλως ἐφοβοῦντο μὴ ληστευθῶσιν ὑπὸ Ταταρικῶν συμμοριῶν ἐν τοῖς πέριξ τῆς ἐπαρχίας Βλαδιμίρου, ἡ Ἰαροσλάβου· διότι τὰ φιλεύσπλαγχνα θεσπίσματα τοῦ Οὐσβέκη πρὸς τὸν Μέγαν Ἡγεμόνα ἐπέιχον τόπον ἀσπίδος τοῖς τε ὁδοιπόροις καὶ τοῖς κατοικοῖς. Νέοι δὲ τρόποι συναλλαγῶν καὶ νέαι ἀγοραὶ συνεστάθησαν ἐν Ῥωσσίᾳ. Οὕτως οἱ Γερμανοὶ, Ἕλληνες, Ἰταλοὶ καὶ Πέρσαι ἔμποροι συνήρχοντο καθ' ὠρισμένας ἐποχὰς ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ τοῦ Ἰαροσλάβου παρὰ ταῖς ἐκβολαῖς τοῦ Μολόγα, ἐνθα ἔκειτο ἄλλοτε τὸ Χολοπογορόδοκον (πολίχνη τῶν ὑπηρετῶν), κατὰ δὲ τὰ ὑπὸ συγγραφέως τινος τοῦ ΙΖ' βεβαιούμενα (53) ὁ θησαυρὸς τοῦ ἡγεμόνος ἠϋξανε μεγάλως κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνας ἐκ τοῦ εἰσπραττομένου τελωνιακοῦ ἀργύρου. Ὁ Ῥᾶ κατεπλέετο ὑπ' ἀναριθμῆτων πλοιαρίων, χιλιάδες δὲ σκηνῶν ἐπήγγυντο ἐπὶ τῆς ὠραίας καὶ εὐρυχώρου πεδιάδος τοῦ Μολόγα, ἐνθα ἐβδομήκοντα καπηλεῖα ἐψυχαγώγουν τὸν λαόν. Ἡ ἀγορὰ αὕτη ἐθεωρήθη ὡς ἡ πρώτη ἐν Ῥωσσίᾳ μέχρι τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος.

Ἀγορὰ Μολό-
λα.

Ἡ ἀγαθὴ φήμη, ἧς ἀπήλαυεν ὁ Καλίτας, εἴλκυσε πρὸς αὐτὸν διασήμεους ἄνδρας. Διὸ καὶ ἐκ τῆς παρεμβολῆς μετώκησεν εἰς Μόσχαν μεγιστάν τις Τάταρος, Τσέτ τοῦνομα, κληθεὶς ἐν τῷ ἀγίῳ βαπτίσματι Ζαχαρίας, ἐξ οὗ κατήγετο ὁ βασιλεὺς Βορίσης ὁ Θεοδώρου Γούδουνοφ. Ἐκ δὲ τοῦ Κιέβου ὁ ἄρχων Ῥοδίων ὁ Νέσορος, πρόγονος τῶν Κβασνίνων, προσεκλήθη ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου ἐπὶ Μιχαήλ τοῦ τῆς Τβέρης εἰς Μόσχαν συνεπαγόμενος καὶ χιλίους ἑπτακοσίους ἀκολούθους, ἢ παῖδας τῶν εὐπατριδῶν (54). Ὁ Ῥοδίων οὗτος, κατὰ τὸν χρονογράφον, ἀνυψωθείς ὑπὸ τοῦ τῆς Μόσχας ἡγεμόνος εἰς τὴν πρώτην βαθμίδα τῶν εὐπατριδῶν, ἐπεσπάσατο τὸν φθόνον πάντων τῶν ἄλλων μεγιστάνων· ὥστε εἰς τούτων Ἰακίνθος ὁ Γαβριήλ, μὴ ὑποχωρῶν αὐτῷ τῶν πρωτείων, ἔφυγε μετὰ τῶν υἱῶν αὐτοῦ εἰς τὸν τῆς Τβέρης Μιχαήλ, καταλιπὼν ἐν τῇ καλύβῃ τῶν οἰκετῶν τὸν νεογέννητον ἔγγονον τοῦ Μιχαήλ, ἐπικληθέντα οἰκετικόν. Ὁ δὲ θερμουργὸς Ῥοδίων ἐν μάχῃ πρὸς τοὺς Τβερίους τῷ 1304 παρὰ τῷ Περεασλάβῳ ἔσωσεν Ἰωάννην τὸν τοῦ Δανιήλ· διότι ἐλθὼν ἐκ τῶν νώτων ἀπέκοψεν ἰδίαις χερσὶ τὴν τοῦ Ἰακίνθου κεφαλὴν, ἣν κομίσας τῷ ἡγεμόνι ἐπὶ τῆς αἰχμῆς τοῦ δόρατος, ἔλαβε παρ' αὐτοῦ ἀμοιβὴν τὸ ἥμισυ τοῦ Βολόκου. Αὐτὸς δὲ ἀφείλετο καὶ τὸ ἕτερον ἥμισυ τοὺς Νοβογοροδίους, φυγαδεύσας τὸν τοποτηρητήν. Ἄλλ' ὕστερον ἔλαβε παρὰ τοῦ Μεγάλου Ἠγεμόνος καὶ ἕτερον νομὸν ἐν τοῖς πέριξ τοῦ ποταμοῦ Βοσχόδνα.

Αἱ περιστάσεις αὗται μνημονεύονται ὡσαύτως ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ Κβασνίνου παρουσιασθείσῃ ἀναφορᾷ πρὸς τὸν βασιλέα Ἰωάννην τοῦ Βασιλείου κατὰ τῶν Βουτουρ-

λίνων, ἀπογόνων τοῦ εὐπατρίδου Ἰακίνθου, κατὰ τὰς δυστυχεῖς ἀμφισβητήσεις περὶ τῆς προεδρίας, ἡ προτερήσεως τοῦ εὐπατρίδου.

Ἡ ἀρχαία Ῥωσικὴ παροιμία, παρὰ τῷ βασιλεῖ, παρὰ τῷ θανάτῳ, ἐγεννήθη, ὡς νομίζομεν, ὅτε ἡ ἡμετέρα πατρὶς ἔφερεν ἔτι τὰς ἀλύσεις τῶν Μογόλων. Οἱ δ' ἡγεμόνες, μεταβαίνοντες εἰς τὴν παρεμβολὴν, ἀπήρχοντο οἰονεὶ ἵνα παρασταθῶσιν εἰς τὴν μέλλουσαν κρίσιν, εὐδαίμων δ' ἐνομιζέτο εἴ τις ἐπέστρεφε φέρων δείγματα τῆς εὐνοίας τοῦ Χάνη, ἢ τοῦλάχιστον τὴν ἑαυτοῦ κεφαλὴν. Οὕτως Ἰωάννης ὁ τοῦ Δανιὴλ ἐν ἀρχῇ τῆς βασιλείας αὐτοῦ, ἀναχωρῶν εἰς τὴν παρεμβολὴν, συνέταξε τὴν διαθήκην αὐτοῦ, ἐν ᾗ διένεμε τὴν κληρονομίαν τοῖς τρισὶν υἱοῖς καὶ τῇ συζύγῳ Ἐλένῃ, τελευτησάσῃ μοναχῇ τῷ 1332 (55). Ἡ ἀρχαιοτάτη δ' αὕτη ἐκ τῶν γνωστῶν ἡμῖν πρωτοτύπων διαθηκῶν τῶν ἡγεμόνων μαρτυρεῖ, τίνες τῶν πόλεων ὑπέκειντο τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Μόσχας καὶ πόσον ἐτιμᾶτο τὸ ἡγεμονικὸν διάδημα. Μετὰ τὰς συνήθεις λέξεις, Ἐν ὀνόματι τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ τοῦ Ἀγίου Πνεύματος, ὁ Ἰωάννης ἐκφράζεται οὕτως. «Μὴ εἰδῶς ὅ,τι ἡ Πρόνοια ἐτοιμάζει μοι ἐν τῇ παρεμβολῇ, εἰς ἣν πορεύομαι, καταλείπω τὴν διαθήκην ταύτην, ἣν ἔγραψα οἰκείᾳ βουλήσει, σῶς τὸν νοῦν καὶ ἐν πλήρει ὑγείᾳ. Ἐάν τυχὸν ἀποθάνω, κληροδοτῶ τὴν πόλιν Μόσχαν τοῖς ἐμοῖς υἱοῖς, τῷ μὲν Συμεῶνι τὸ Μοζάϊσκον καὶ Κολόμναν μετὰ τῶν συνηχομένων κωμοπόλεων· τῷ δ' Ἰωάννῃ, τὸ Ζβεγνιγόροδον καὶ Ῥοῦσαν· τῷ Ἀνδρέᾳ τὴν Λοπάστιαν, τὸ Σερπούχεβον καὶ τὴν Πρεσμιλίαν, τῇ δ' ἡγεμονίδι συζύγῳ μου καὶ τοῖς νεωτέροις τῶν υἱῶν, πάσας

Διαθήκη τοῦ
Μεγάλου Ἡγεμόνου.

» τὰς κώμας, τὰς ἀνηκούσας αὐτῇ ζῶντος ἐμοῦ (ἔπειτα
 » ὁ κατάλογος τῶν χωρίων τούτων), ὡς καὶ τὰς προ-
 » σόδους τῶν κωμῶν τῆς πρωτευούσης. Οἱ δ' εἰσπρα-
 » τόμενοι ἐκ τῶν ἐμπορευμάτων φόροι μένουσιν ὡς
 » πρόσδοι τοῖς υἱοῖς μου. Ἄν οἱ Τάταροι ἀφέλωσι
 » κτῆσιν παρά τινος ὑμῶν, τότε, ἀγαπητά μου τέκνα,
 » ἐξισώσατε ἐκ νέου τὰς κληρουχίας. Οἱ ἐλεύθεροι ἀν-
 » δρες, ὡς καὶ οἱ ὑποτελεῖς φόρου διατελείτωσαν ὑπὸ
 » τῆν κοινήν ὑμῶν διοίκησιν· τῇ διανομῇ δ' ὑπόκεινται
 » μόνον τὰ ὑπ' ἐμοῦ ἀγορασθέντα ἀνδράποδα. Ζῶν ἐπι-
 » ἔδωκα τῷ υἱῷ Συμεῶνι ἐκ χρυσοῦ τέσσαρας ἀλύσεις,
 » τρεῖς ζῶνας, δύο κύλικας, δίσκον μαργαρίταις κεκο-
 » σμημένον καὶ δύο πόρπας, ἐξ ἀργύρου δὲ τρεῖς δίσκους·
 » τῷ δὲ Ἰωάννῃ ἐκ χρυσοῦ τέσσαρας ἀλύσεις, δύο ζῶ-
 » νας μαργαρίταις καὶ πολυτίμοις λίθοις κεκοσμημένας
 » καὶ τρίτην σαρδίῳ λίθῳ, δύο στρογγύλας κύλικας
 » καὶ τρεῖς δίσκους ἐξ ἀργύρου· τῷ δ' Ἀνδρέᾳ, ἐκ χρυ-
 » σοῦ τέσσαρας ἀλύσεις, μαργαριτοκόλλητον ζώνην,
 » ἑτέραν μετὰ πόρπης ἐκ πορφυρᾶς μετάξης καὶ ἑτέ-
 » ραν χανικὴν, δύο πόρπας, δύο κύλικας καὶ ἐξ
 » ἀργύρου τρεῖς δίσκους. Ἔδωκα τῇ θυγατρὶ Φετι-
 » νία (ἴσως Φωτεινῇ) ἅπαντα τὸν χρυσὸν τῆς ἡγεμο-
 » νίδος, ἧτοι δέκα καὶ τέσσαρας δακτυλίους, ἐν περι-
 » δέραιον καινότατον ὑπ' ἐμοῦ κατασκευασθὲν, τὸ πε-
 » ριδέραιον τῆς μητρὸς καὶ ἐν διάδημα καὶ γρίβαν.
 » Τὸν δ' ἐμὸν χρυσὸν καὶ τὸ χρυσοῦν κιβώτιον κλη-
 » ροδοτῶ τῇ συζύγῳ μου καὶ τοῖς νεωτέροις τέκνοις.
 » Ἐκ δὲ τῶν ἐνδυμάτων καταλείπω τῷ μὲν Συμεῶνι
 » τὴν πορφυρᾶν διφθέραν μαργαρίταις κεκοσμημένην,
 » καὶ τὸν χρυσοῦν πῖλόν μου· τῷ δ' Ἰωάννῃ, τὴν κη-
 » τρίνην διφθέραν μαργαρίταις κεκοσμημένην, καὶ τὸν

»πεποικιλμένον μέγαν μανδύαν μου· τῷ Ἀνδρέα, τὴν σι-
 »μωρῆν μου, τὰς δι' εἰκόνων ἁγίων καὶ μαργαριτῶν πε-
 »ποικιλμένας ἐπινωτίδας μου καὶ μακρὸν ἐρυθροῦν
 »ἱμάτιον ὡσαύτως μετ' ἐπινωτίδων· ταῖς νεωτέραις
 »τῶν θυγατέρων μου, Μαρία καὶ Θεοδοσία, δύο
 »διφθέρας μαργαρίταις κεκοσμημένας. Αἱ ἀργυραὶ ζῶ-
 »ναι καὶ τὰ λοιπὰ ἐνδύματα διανεμηθήτωσαν τοῖς ἰε-
 »ρεῦσι, τὰ δὲ ἑκατὸν ρούβλια, ἅπερ παρακατέθηκα
 »τῷ ταμίᾳ μου, διανεμηθήτωσαν τοῖς ναοῖς. Ὁ φέρων
 »τέσσαρας δακτυλίους μέγας ἀργυροῦς δίσκος πεμ-
 »φθήσεται πρὸς τὸν ναὸν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τοῦ
 »Βλαδιμίρου. Τὰ λοιπὰ ἀργύριά μου καὶ ποίμνια τοῦ
 »ἡγεμόνος, ἐκτὸς τῶν δύο, τῶν δοθέντων ὑπ' ἐμοῦ τῷ
 »Συμεῶνι καὶ Ἰωάννῃ, διανεμηθήσονται ἐξ ἴσου τῇ τε
 »συζύγῳ καὶ τοῖς ἐμοῖς τέκνοις. Σοὶ δὲ, Συμεῶν, ἅτε πρε-
 »σβυτέρῳ, ἀνατίθῃμι τοὺς νεωτέρους ἀδελφούς σου
 »καὶ τὴν ἡγεμονίδα σύζυγόν μου μετὰ τῶν θυγατέρων.
 »Μετὰ Θεὸν ἔσο ὁ θερμότατος αὐτῶν ὑπερασπιστής.
 »Ἡ διαθήκη αὕτη ἐγγράφη ὑπὸ τοῦ Κοστρομᾶ, γραμ-
 »ματέως τοῦ ἡγεμόνος, παρόντων τῶν πνευματικῶν
 »πατέρων μου, τῶν Ἱερέων Εὐφραῖμ, Θεοδοσίου καὶ
 »Δαβίδ. Ὁ Θεὸς κρινεῖ τὸν παραβάτην ταύτης.» Ἡ
 διαθήκη αὕτη φέρει κρεμαμένας δύο σφραγίδας, ὧν ἡ
 μὲν ἀργυρᾶ περίχρυσος, κεκοσμημένη ταῖς εἰκόσι τοῦ
 Σωτῆρος καὶ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ καὶ
 μετ' ἐπιγραφῆς, Σφραγὶς τοῦ Μεγάλου Ἡγεμό-
 νος Ἰωάννου· ἡ δὲ, μολυβδίνη. Οὐδεμία δὲ γί-
 νεται μνεία ἐν τῇ διαθήκῃ ταύτῃ τοῦ Βλαδιμίρου, τοῦ
 Κοστρομᾶ καὶ τοῦ Περεασλάβου, ὡς καὶ ἄλλων πό-
 λεων κληρονομίας τῶν Μεγάλων Ἡγεμόνων. Ὁ Ἰωάν-
 νης διατίθει ἐν αὐτῇ μόνην τὴν πατρῶαν αὐτοῦ

οὐσίαν, οὐδεμίαν δὲ τῶν πόλεων τούτων ἐδύνατο ἶνα κληροδοτήσῃ, καθόσον ὁ διορισμὸς τοῦ διαδόχου αὐτοῦ ἐξηρτάτο ἀπὸ τοῦ Χάνη.

Ἀπαριθμῶν ὁ Μέγας Ἡγεμὼν τὰς ἑαυτοῦ κώμας ἀναφέρει καὶ περὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἀγορασθέντων, ἢ ἀναλλαχθέντων ἐν Νοβογορόδῳ, Βλαδιμίρῳ, Κοστρομά καὶ Φροστόβῳ χωρίων. Τοῦτο δ' ἀποδεικνύει, ὅτι ἐσπούδαζεν ἵν' ἀποκτᾷ κληρονομικὴν οὐσίαν καὶ ἐκτὸς τῆς ἐπαρχίας Μόσχας, καὶ τοὶ δυσαρεστουμένων τῶν ἄλλων ἡγεμόνων καὶ παρὰ τὴν διομολογηθεῖσαν μετὰ τῶν Νοβογοροδιῶν συνθήκην. Ἄλλ' ἀξιολογώτατα κτήματα αὐτοῦ ἦσαν αἱ πόλεις Οὐγλιτσον, Βιελοζέρσκον καὶ Γαλικία, ὧν τὰς μὲν δύο πρῶτας ἡγόρασεν Ἰωάννης ὁ τοῦ Δανιὴλ παρὰ τῶν ἀπογόνων Κωνσταντίνου τοῦ Α' τὴν δὲ τρίτην, παρὰ τοῦ τῆς Γαλικίας Κωνσταντίνου τοῦ Ἰαροσλάβου, ὡς μαρτυρεῖται ὑπὸ ἐπιστολῆς Δημητρίου τοῦ Ταναϊδικοῦ (56). Πάντα δὲ ταῦτα συνέβησαν μικρὸν πρὸ τῆς τελευτῆς τοῦ Καλίτα. Ἐν τούτοις μέχρι τῆς βασιλείας Δημητρίου τοῦ Ταναϊδικοῦ αἱ κληρουχίαι αὗται ἐθεωροῦντο ὡς κτήσεις τῆς Μεγάλης Ἡγεμονίας καὶ οὐχὶ τῶν τῆς Μόσχας· διὸ οὐδ' ἀναφέρεται ἐν ταῖς διαθήκαις τῶν υἱῶν τοῦ Καλίτα.

Ψήφισμα τοῦ ἡγεμόνος Ἰαροσλάβου.

Ἐχομεν πρὸς τούτοις καὶ ἕτερον ἀξιομνημόνευτον ψήφισμα τῆς τοῦ Ἰωάννου ἐποχῆς, δοθὲν τῷ Ἀρχιμανδρίτῃ τοῦ Σωτῆρος ὑπὸ Βασιλείου τοῦ Δαβίδ, ἡγεμόνος τοῦ Ἰαροσλάβου (57). Ὁ ἡγεμὼν οὗτος γράφει, ὅτι, κατὰ τὸν προπάτορα αὐτοῦ Θεόδωρον τὸν Μαῦρον δρίζει τὴν ἐτησίαν μισθοδοσίαν τῶν θεραπόντων τῶν μοναστηρίων ἀνὰ δύο ρούβλια, ἀπαλλάττων αὐτοὺς παντὸς φόρου, ἀγγαρείας δι' ἀμαξῶν, καταλύσεως στρατιωτῶν καὶ σκοπῶν τῶν φυλακῶν. « Ἀπαγορεύεται

» τοῖς δικαστικοῖς τοποτηρηταῖς μου καὶ τιούνοις τὸ
 » πέμπειν τοὺς ἑαυτῶν εὐγενεῖς πρὸς σύλληψιν ὑπη-
 » ρετῶν τοῦ μοναστηρίου τοῦ Σωτῆρος, μὴ προαναγ-
 » γείλασι τοῦτο τῷ Ἡγουμένῳ, ὃς δικάζει αὐτοὺς μό-
 » νος, ἢ ἐκ συμφώνου μεθ' ἑνὸς τῶν δικαστῶν μου, ἐὰν
 » μὴ τὸ ἕτερον τῶν μελῶν ἀνήκη τῷ μοναστηρίῳ. Ἐν
 » τῇ τελευταίᾳ δὲ περιπτώσει μέρος τοῦ ἐπιβαλλομένου
 » τῷ ἐνόχῳ χρηματικοῦ τιμήματος ἀποδίδεται τῷ τα-
 » μείῳ τοῦ μοναστηρίου, τὸ δ' ἕτερον, τῷ τοῦ ἡγεμό-
 » νος. Οἱ τῶν ἄλλῶν ἐπαρχιῶν κάτοικοι, προσκληθέν-
 » τες ὑπὸ τοῦ Ἡγουμένου εἰς τὸ μοναστήριον, ἀνήκουσι
 » τῇ δικαιοδοσίᾳ αὐτοῦ· ἀλλ' οἱ ἐργάται αὐτῶν, κατα-
 » γραφέντες ἐν ταῖς κώμαις μου, μένουσιν ὑπὸ τὴν ἡ-
 » γεμονικὴν δικαιοδοσίαν. Οἱ δ' ἐμπορευόμενοι πρὸς ὄ-
 » φελος τοῦ μοναστηρίου μοναχοὶ καὶ ψάλται ἀπαλλάσσ-
 » σονται παντὸς φόρου, τοῦτο ὅμως οὐδὲλως ἀκυροῖ τὸ
 » ἀρχαῖον θέσπισμα περὶ τῆς διαπορθμεύσεως καὶ τῶν
 » ποταμῶν τῶν παραγόντων κάστορας.» Τὸ ἐπὶ περγα-
 » μνηοῦ τοῦτο ψήφισμα, μελαίνη κηρίνη σφραγίδι ἐσφρα-
 » γισμένον, ἀποδεικνύει τὰ πολιτικὰ δικαιώματα, ὧν ἀ-
 » πῆλαιον ἐν Ῥωσσίᾳ τὰ μοναστήρια ἔνεκα τοῦ σεβασμοῦ
 τῶν χρηστῶν ἡμῶν προγόνων πρὸς τὸ μοναχικὸν σχῆ-
 μα καὶ παρὰ τὸν σκοπὸν τῆς συστάσεως τῶν πρώτων
 χριστιανικῶν μονῶν, αἵτινες ἰδρῦθησαν μόνον διὰ ψυ-
 χωφελεῖς ἀγῶνας καὶ ἦσαν ἀλλότριαι τοῦ κόσμου.

Μετὰ τὴν διαγραφὴν τῆς βασιλείας τοῦ Ἰωάννου
 μνημονευτέον καὶ τῆς Γαλικίας ὡς ἐπαρχίας Ῥωσ-
 σικῆς. Τοῦ Γεωργίου, ἐγγόνου Ἰουρίου τοῦ Λέοντος, ^{Τύχη τῆς Γα-}
 ἀποθανόντος ἄπαιδος περὶ τὸ 1336, ὁ Χάνης ἐπεμψεν ^{λικ. ας.}
 εἰς Γαλικίαν ἰδίους τοποτηρητάς, οὓς, κατὰ τινα σύγ-
 χρανον ἱστορικόν, ἐδολοφόνησαν οἱ κάτοικοι (58) καὶ

τῇ ἀδείᾳ τούτου ὑπετάγησαν τῷ Βολεσλάω, υἱῷ τοῦ Τροϊδίου, ἡγεμόνος τῆς Μαζοβίας, καὶ τῆς Μαρίας, ἀδελφῆς τοῦ Γεωργίου, γαμβροῦ τοῦ Γεδιμίνου. Ἠνάγκασαν δ' αὐτὸν ἐνόρκως ἵνα μὴ μεταβάλλῃ τοὺς θεσμοὺς αὐτῶν, σέβηται τοὺς θησαυροὺς τῆς τε ἐπικρατείας καὶ τῆς Ἐκκλησίας, λαμβάνων τὴν συγκατάθεσιν τοῦ τε λαοῦ καὶ τῶν εὐπατριδῶν περὶ πάσης σπουδαίας ὑποθέσεως. Ἄνευ δὲ τούτου ἡ Λεόπολις, ἔνθα ἦν ἰσχυρὰ στρατιὰ ἐκ Μογόλων, Ἀρμενίων καὶ ἄλλων ξένων οὐδόλως ὑπετάσσετο τῷ ἡγεμόνι τούτῳ. Ἄλλ' ὁ Βολεσλάος παρέβη τὸν δοθέντα ὄρκον. Ἀνατραφεὶς δ' ἐν τῇ Ἑλληνικῇ θρησκείᾳ, ἐγένετο καθολικὸς πρὸς εὐχαρίστησιν τοῦ Πάπα καὶ τοῦ βασιλέως τῆς Πολωνίας συγγενοῦς αὐτοῦ· διότι ἡ θρησκεία τῆς ἡμετέρας πατρίδος, καταπιεσθείσης καὶ κατασπαραχθείσης, ἐφαίνετο ἤδη αὐτῷ ἀσύμφωνος πρὸς τὰ κοσμικὰ ὀφέλη. Ἄλλὰ τοῦτο οὐκ ἤρκει· διότι, προδοὺς ὁ Βολεσλάος τὴν ὀρθοδοξίαν, ἐπειράθη ἵνα προσαγάγῃ καὶ τοὺς ὑπηκόους εἰς τὴν Λατινικὴν πίστιν. Ἐκτὸς δὲ τούτου, καταπιέζων αὐτοὺς διὰ φόρων, περιστοιχίσθη ὑπὸ Γερμανῶν, Πολωνῶν καὶ Βοεμῶν καὶ, ἀκολουθῶν ταῖς μυστραῖς ἐπιθυμίαις αὐτοῦ, ἀφήρπαζε τὰς μὲν γυναῖκας ἀπὸ τῶν συζύγων, τὰς δὲ θυγατέρας ἀπὸ τῶν γονέων. Τοιαῦτα ἀθεμιτουργήματα ἐπανεστήσαν τὸν λαόν, ὁ δὲ Βολεσλάος ἀπέθανεν αἰφνιδίως, φαρμακευθεὶς ὑπὸ τοσοῦτον σφοδροῦ δηλητηρίου, ὥστε τὸ σῶμα αὐτοῦ, κατὰ τοὺς χρονογράφους, διεμελίσθη. Ὁ Κασιμίρος, γυναικάδελφος τοῦ Βολεσλάου, ὠφελούμενος ἐπιτηδείως ἐκ τῆς εὐκαιρίας ταύτης, ἐκυρίευσεν τῷ 1340 τῆς Γαλιτίας καὶ ὑπέσχετο τοῖς κατοικοῖς τὴν διατήρησιν τῆς ἐγχωρίου θρησκείας. Ἡ Λεόπολις, Πρεσ-

μιλία, Γαλικία, τὸ Λουβάτσεβον, Σάνοκον, Τερέβοβλον καὶ Κρέμενετς ὤμοσαν αὐτῷ ὡς νομίμῳ κυριάρχῃ, ὁ δὲ θησαυρὸς τῶν ἀρχαίων ἡγεμόνων τῆς Γαλικίας, οἶον, αἱ βαρύτιμοι στολαί, τὰ ἐφίππια, τὰ σκεύη, δύο χρυσοὶ σταυροὶ μετὰ τεμαχίου τοῦ Ζωοποιοῦ Ἐύλου καὶ δύο στέμματα ἐξ ἀδαμάντων μετεκομίσθησαν ἐκ Λεοπόλεως εἰς Κρακοβίαν. Καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς, ἀρκούμενος τῇ ἐπιτυχίᾳ ταύτῃ, περιέστειλεν ἐπὶ ποσὸν τὴν φιλαρχίαν· ποιησάμενος δὲ συνθήκην μετὰ τῆς Λιθουανίας, παρεχώρησε τὴν Βρέστην τῷ Κεστούτῃ, υἱῷ τοῦ Γεδιμίνου, τὸ δὲ Χόλμον, τὴν Λούτσκην καὶ τὸ Βλαδίμιρον, ὡς νόμιμον κληρονομίαν τῆς ἑαυτοῦ συζύγου, τῷ Λιβάρτῳ, γήμαντι τὴν ἡγεμονίδα τοῦ Βλαδίμιρου. Οὕτω διελύθη ἐντελῶς ἡ περίδοξος ἡγεμονία, ἡ βασιλεία τοῦ Δαβιδ καὶ ἡ ἀρχαία κληρονομία τῆς Ῥωσσίας, ἀποκτηθεῖσα διὰ τῶν ὄπλων τοῦ Ἁγίου Βλαδίμιρου καὶ γνωστὴ ἐπὶ πολὺ πρῶτον μὲν διὰ τοῦ ὀνόματος Τσερβενικαὶ πόλεις, εἶτα δὲ Γαλικία, διανεμηθεῖσα μεταξὺ τῶν ἄλλοφύλων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ.

Ο ΜΕΓΑΣ ΗΓΕΜΩΝ ΣΥΜΕΩΝ Ο ΙΩΑΝΝΟΥ, Ο ΤΟΥΗΚΑΒΗ
ΥΠΕΡΦΑΝΟΣ.

1340—1353.

Πλευνιζία τῶν Μογγόλων — Εὐστάθεια Συμεῶνος τοῦ Ὑπερφάνου. — Χαρακτήρ τοῦ Ὀλγέρδου — Σχέσεις τοῦ Πάπα καὶ τῆς πορευβολῆς. — Ὁ Κοροτοπός δολοφονεῖται. — Ποσειδικὰ καὶ Νοβογοροδικά. — Πράξις ἄτιμος τῶν Νοβογοροδίων. — Πόλεμος κατὰ τοῦ Μάγνου. — Τὸ Ποσιδον ἀδελφὸν τοῦ Νοβογορόδου. Δόλος τοῦ Ὀλγέρδου. — Γάμοι. — Διαμερισμὸς τῆς δυτικῆς Ῥωσίας. — Ἐρίδης Ποσειδίων πρὸς τὴν Λιθουανίαν. — Ὁ Ὀλγέρδος διαπραγματεύεται τὴν εἰρήνην. — Μέλας θάνατος. — Παράδεισος ἐπίγειος. — Λευκὸν ἐπανοκαλύμμαχον. — Θάνατος Συμεῶνος. — Μέγας Ἡγεμὼν πάσης τῆς Ῥωσίας. — Φίσημα — Διαθήκη. — Ἄγιος Ἀλέξιος — Διαφοραὶ μεταξὺ τῶν κληρῶν ἡγεμόνων. Ἀρχὴ τοῦ Μοναστηρίου τῆς Ἁγίας Τριάδος. — Τέχνη ἐν Ῥωσίᾳ.

1340.

Μετὰ τὴν τελευταίαν τοῦ Ἰωάννου, ὡς συμβεβηκὸς σπουδαιότατον, οἱ Ῥῶσσοι ἡγεμόνες μετέβησαν δρομαίως εἰς τὴν παρεμβολήν. Καὶ οἱ μὲν δύο Κωνσταντινοί, ὁ τῆς Τβέρης καὶ ὁ τῆς Σουσδολίας, ἀπήτουν ἴσως τὴν Μεγάλην Ἡγεμονίαν, οἱ δὲ λοιποὶ ἠύχοντο αὐτοῖς ἐπιτυχίαν, φοβούμενοι τὰ ἀποκλειστικὰ πρωτεῖα, ὧν ἀπῆλαιον οἱ τῆς Μόσχας κυριάρχαι. Ἄλλὰ τῆ 27 Μαΐου. Συμεῶν ὁ Ἰωάννου, τυχὼν ἐν τῷ Κάτω Νοβογορόδῳ κατὰ τὴν ἀποβίωσιν τοῦ πατρὸς, ἀνεχώρησεν ὡσαύτως σὺν τοῖς ἀδελφοῖς εἰς τὴν παρεμβολήν, ἔνθα, ὑπομνήσας τὸν Χάνην τῆς πολυχρονίου πίστεως τοῦ πατρὸς, καὶ ὑποσχόμενος ὅτι ἀναδειχθήσεται ἄξιος τῆς εὐνοίας αὐτοῦ, ἀνηγορεύθη Μέγας Ἡγεμὼν πάντες δ' οἱ λοιποὶ ὄφειλον ὑπακοῦσαι αὐτῷ ὡς ἀρχηγῷ, ἢ πρεσβυτέρῳ. Ἀναμφιβόλως οὔτε ἡ εὐφράδεια τοῦ νέου Συμεῶνος, οὔτε ἡ τοῦ Χάνη πρὸς τὸν πατέρα φιλία παρήγαγε τοιοῦτον ἐπακολούθημα, ἀλλ' ἕτερον αἴτιον ἰσχυρό-

τερον παρά τοῖς βαρβάροις, ἢ πλεονεξία καὶ διαφθορά· διότι ὁ χαρακτήρ τῶν φοβερῶν ἐπ' ἀγριότητι Μογόλων, κατοικούντων πάσαι ποτὲ τὰς χιονοσκεπεῖς ἐρήμους τῆς Ταταρίας ἠλλοιώθη παρά τὰς ὄχθας τοῦ Εὐξείνου Πόντου, τοῦ Τανάϊδος καὶ τοῦ Ῥᾶ. Αὐτόθι ὁ λαὸς οὗτος ἔμαθε τὰ ἀγαθὰ τῆς πολυτελείας, ὧν ἀπῆλauen ἐκ τῆς ἐμπορίας τῆς πεπολιτισμένης Εὐρώπης. Καὶ ἤδη ἦτον ἐνθουσιῶντες ἐν τοῖς κινδύνοις τῶν μαχῶν, ἐφίλουν μᾶλλον τὴν εὐπάθειαν, συνδεδεμένην μετ' ἀγροίκου πολυτελείας, καὶ κατεγοητεύοντο ὑπὸ τοῦ χρυσοῦ, ὡς κυριωτέρου ὀργάνου τῶν ἡδυπαθειῶν. Καὶ οἱ μὲν εὐνοούμενοι ὑπὸ τῶν πρῶην Χανῶν ἐθήρευον τὰς κατακτήσεις, οἱ δὲ τοῦ Οὐσβέκη ἐπώλουν ἀντὶ χρημάτων τὴν εὐνοίαν τοῦ ἡγεμόνος αὐτῶν, οἱ δ' ἡγεμόνες τῆς Μόσχας, ἐπαυξήσαντες τὰς ἑαυτῶν προσόδους διὰ νέων κτήσεων καὶ νέων ὠφελημάτων τῆς ἐμπορίας, εὕρισκον ἐνθέρμους φίλους ἐν τῇ παρεμβολῇ· εὐχαριστοῦντες δὲ τὴν ἀκόρεστον πλεονεξίαν τῶν ἀρχόντων αὐτῆς καὶ ἐπικαλούμενοι πιστοὶ θεράποντες τοῦ Χάνη ἐγένοντο ἰσχυροὶ κυριάρχαι.

Πλεονεξία τῶν Μογόλων.

Ὁ Συμεὼν, ἀνυψωθείς ἀκμαῖος ἤδη τὴν ἡλικίαν εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος, ἐγίνωσκε τὴν διαχείρισιν τῆς ἐξουσίας αὐτοῦ. Μὴ ὑπολειπόμενος δὲ τοῦ πατρὸς κατὰ τὴν φρόνησιν καὶ μιμούμενος τὸ πολίτευμα αὐτοῦ, ἐθεράπευε μέχρι χαμερπείας τοὺς Χάνας, ἤρχεν αὐστηρῶς τῶν Ῥώσων ἡγεμόνων καὶ προσηγορεύθη δικαίως ὑπερήφανος. Ἀναβάς δὲ μετὰ πανδήμου πομπῆς τὸν θρόνον ἐν τῷ μητροπολιτικῷ ναῷ τοῦ Βλαδιμίρου, ὤμοσε τοῖς ἀδελφοῖς ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ πατρὸς, ὅτι διαβιώσει μετ' αὐτῶν ἐν ἀγάπῃ, ἔχων διὰ παντὸς τοὺς αὐτοὺς φίλους καὶ τοὺς αὐτοὺς

Εὐστάθεια Συμεῶνος τοῦ ὑπερηφάνου.

ἐχθρούς (59) ἔλαβε δὲ παρ' αὐτῶν παρόμοιον ὄρκον. Μετ' οὐ πολὺ δὲ τυχῶν εὐκαιρίας, ἀπέδειξε πᾶσαν τὴν περὶ τὸ κυβερνᾶν ἰκανότητα. Θεωρῶν ἑαυτὸν νόμιμον τοῦ Νοβογορόδου κυριάρχην, ἔπεμψε τοὺς τοποτηρητὰς αὐτοῦ εἰς Τόρζεκον πρὸς εἰσπραξίν φόρου· οἱ δ' εὐπατρίδαι, δυσφοροῦντες κατὰ τῆς αὐτογνώμονος ταύτης πράξεως, προσεκάλεσαν τοὺς Νοβογοροδίους· οὗτοι δὲ δεσμεύσαντες τοὺς τοποτηρητὰς τοῦ ἡγεμόνος ἀνήγγειλαν τῷ Συμεῶνι, ὅτι ἐκυριάρχει μόνον τῆς Μόσχας καὶ ὅτι τὸ Νοβογόροδον, ἐκλέγον τοὺς ἡγεμόνας αὐτοῦ, οὐδόλως ἀνέχεται τῶν βιαιοπραγιῶν. Ἄλλ' ὁ Συμεῶν, μὴ ἀμφισβητῶν τὴν νομιμότητα τῶν δικαιωμάτων, προπαρεσκευάζετο διὰ στρατολογίας, ἀλλὰ καὶ οἱ Νοβογορόδιοι ὡσαύτως ἐξωπλίζοντο. Καὶ ὁ μὲν ὄχλος ἀπῆτει τὴν εἰρήνην, οἱ δὲ κάτοικοι τοῦ Τορζέκου ἐπαναστατήσαντες, ἐξήλασαν τοὺς Νοβογοροδίους ὑπαλλήλους, τοὺς ἰδίους εὐπατρίδας, ἀποκτείναντες τὸν ἐπιφανέστατον αὐτῶν, κατέστρεψαν τὰς οἰκίας τῶν ἄλλων, ἀπηλευθέρωσαν τέλος τοὺς τοποτηρητὰς τοῦ Συμεῶνος καὶ μετ' ἐνθέρμων εὐφημιῶν ὑπεδέχθησαν τὸν Μέγαν Ἡγεμόνα, περιστοιχούμενον ὑπὸ τῶν συνταγματῶν τῆς Μόσχας, τῆς Σουσδαλίας, τοῦ Ἰαροσλάβου καὶ ἄλλων πόλεων (60). Πάντες δ' οἱ κληροῦχοι ἡγεμόνες καὶ εὐπατρίδαι αὐτῶν ἀπετέλουν τὴν στρατιωτικὴν θεραπείαν· παρῆν δ' ὡσαύτως καὶ ὁ Μητροπολίτης Θεόγνωστος. Οἱ κατατεθορυβημένοι Νοβογορόδιοι ἐκάλεσαν τοὺς κατοίκους τῶν ἐπαρχιῶν εἰς τὴν πρωτεύουσαν πρὸς ἄμυναν, ἀλλὰ συγχρόνως ἔπεμψαν εἰς Τόρζεκον τὸν τε Ἀρχιεπίσκοπον καὶ τοὺς εὐπατρίδας ὅπως αἰτήσωσι τὴν εἰρήνην, παρεχώρησαν δὲ τῷ Συμεῶνι πάντα τὸν φόρον, τὸν εἰσπραττόμενον ἐν τῇ ἐπαρ-

χία τῆς ὁμόρου ταύτης πόλεως, ἤτοι χίλια ρούβλια, ἀρκεσθέντες τούτῳ μόνον, ὅτι ὁ Μέγας Ἡγεμῶν, ἐπόμενος τοῖς ἐθίμοις, ἠναγκάσθη διὰ συνθήκης εἰς τὴν τήρησιν τῶν ἀρχαίων αὐτῶν θεσμῶν.

Συμβιβάσας οὕτως ὁ Συμεὼν τὴν τιμὴν τοῦ ἡγεμό-
νος μετὰ τῶν ἐθίμων ἐλευθέρου λαοῦ, διέλυσε τὸν ἑαυ-
τοῦ στρατόν· ἀλλ' ἔμαθεν εὐθύς, ὅτι ὁ Ὀλγέρδος, υἱὸς
τοῦ Γεδιμίνου καὶ ἡγεμῶν τοῦ Βιτέβσκου, ἐπολιόρ-
κησε τὸ Μοζαΐσκον, προθέμενος τὴν κατάκτησιν τῆς
πόλεως ὑπὲρ τοῦ κυριάρχου τοῦ Σμολένσκου, συμμά-
χου τῶν Λιθουανῶν (61). Πρὶν δὲ ἡ συμπλακὴ μετὰ
τοῦ ἐχθροῦ ὁ Μέγας Ἡγεμῶν, ὁ Ὀλγέρδος ἐνέ-
πρησε τὰ προάστεια τοῦ Μοζαΐσκου· ἰδὼν ὅμως τὸ
φρούριον τῆς πόλεως ταύτης καὶ τὴν ἀνδρίαν τῶν
ὑπερασπιστῶν ὑπεχώρησεν, ἴσως διότι τότε ἀπεβίω-
σεν ὁ ἐνδοξος Γεδιμῖνος, κληροδοτήσας ἐκάστῳ τῶν
ἐπτὰ υἱῶν ἰδιαιτέραν μερίδα. Ἐκ τούτων ὁ Ὀλγέρδος,
ὁ δευτερότοκος, ὑπερέβαλε πάντας τοὺς ἀδελφοὺς κα-
τά τε τὴν μεγαλοφυΐαν καὶ τὴν φιλοδοξίαν· ἀκάμα-
τος δὲ καὶ νηράλιος, οὔτε οἶνον ἔπινεν, οὔτε δριμύ
ὕδρὸμελι, οὔτε εἰς θορυβώδεις δημοθουινίας ἐφοίτα·
τῶν δ' ἄλλων καταναλισκόντων τὸν καιρὸν εἰς μα-
ταίαις ψυχαγωγίας, οὗτος συνεβουλεύετο μετὰ τῶν εὐ-
πατριδῶν, ἡ καταμόνας περὶ τῶν τρόπων τῆς ἐκτάσεως
τῆς ἐξουσίας.

Τῷ αὐτῷ ἔτει ἐτελεύτησε καὶ ὁ διαβόητος Οὐσβέ-
κης, περιβόητος ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἡμῶν ἐπὶ τῇ ἐκπορθή-
σει τῆς Τβέρης καὶ ταῖς συμφοραῖς τοῦ οἴκου τοῦ Μι-
χαήλ. Σύμμαχος δ' ὢν καὶ φίλος τοῦ Πάπα Βε-
νεδίκτου τοῦ ΙΒ', ἐλπίζοντος ἵνα ἐλκύσῃ αὐτὸν εἰς τὴν
χριστιανικὴν θρησκείαν, ἐπέτρεπεν αὐτῷ τὴν ἐξάπλω-

1341.

Χαρακτήρ τοῦ
Ὀλγέρδου.

Σχέσεις τοῦ
Πάπα καὶ τῆς
παρεμβολῆς.

σιν τῆς Λατινικῆς θρησκείας εἰς τὰς χώρας τοῦ Εὐξείνου Πόντου, μάλιστα δ' εἰς τὰς τῶν Ἰάσσων, ἐπιστρεψάντων εἰς αὐτὴν διὰ τοῦ Ῥωμαίου μοναχοῦ Ἰωνᾶ Βαλέντου. Πολλάκις ἡ σύζυγος τοῦ Χάνη καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔπεμψαν δῶρα τῷ Βενεδίκτῳ, οἱ δὲ Γενουήνσιοι, κάτοικοι τῆς Θεοδοσιουπόλεως, μετέβαινον πρὸς αὐτὸν ὡς τῶν Τατάρων πρεσβευταί (62). Ἄλλ' ὁ Οὐσβέκης, μηδέποτε διανοηθεὶς ἀπόπτυσιν τοῦ Κοραίου, ἠνείχετο μόνον τῶν χριστιανῶν ὡς ἔμφρων πολιτικός.

1312. Ὁ δὲ υἱὸς αὐτοῦ Τσανιβέκης, ἔνθερμος λειτουργὸς τῆς Μωαμεθανικῆς θρησκείας, ὡς καὶ ὁ πατήρ, προπαρασκεύασε τὴν εἰς τὸν θρόνον ἀνάβασιν διὰ τῆς δολοφονίας τῶν δύο ἀδελφῶν· οἱ δὲ Ῥῶτσοι ἡγεμόνες, συνοδευόμενοι ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου, ἐμέλλον ἵνα μεταβῶσιν εἰς τὴν παρεμβολήν, ὅπως κλίνωσι ταπεινῶς πρὸ τοῦ καθημυχμένου θρόνου αὐτοῦ. Μετὰ ταῦτα ὁ Τσανιβέκης, ἐπιτρέψας τῷ Συμεῶνι τὴν εἰς τὰ ἴδια ἐπάνοδον μετὰ τιμῆς καὶ εὐνοίας τοῦ Χάνη, τὸν Μητροπολίτην ἐκράτησεν ἐπὶ πολὺ, αἰτῶν παρ' αὐτοῦ, ὡς πλουσίου τὰς προσόδους, χρυσὸν καὶ ἄργυρον, ὡς ἐτήσιον ἐκκλησιαστικὸν φόρον. Ἄλλὰ τοῦ Θεογνώστου ὑποβαλόντος αὐτῷ πάντα τὰ ἀρχαῖα θεσπίσματα τῶν Χανῶν, τὰ χορηγοῦντα ἀτέλειαν, ὁ Τσανιβέκης ἠρέεσθη ἐξακοσίοις ρουβλίοις, δῶρω ἐφάπαξ δοθέντι, διότι (τοῦτο ἀξιοσημείωτόν ἐστιν) οὐκ ἐτόλμησεν ἀκυρῶσαι αὐτογνωμόνως τοὺς ἀρχαίους θεσμοὺς τῶν προγόνων. Ὁ Ῥωσσικὸς κληρὸς ὑπερενεκωμίασε τὸν Θεόγνωστον διὰ τὴν ἐπιμονὴν αὐτοῦ, τὰ πάντα δ' ἔμειναν ὡς ἐπὶ Οὐσβέκη. Μόνος ὁ ἡγεμὼν τοῦ Πρόνσκου Ἰαροσλάβος, υἱὸς τοῦ δολοφονηθέντος Ἀλεξάνδρου, ἐξέτεινε τὰς ἑαυτοῦ κτήσεις διὰ

τῆς εὐνοίας τοῦ νέου Χάνη. Ὁ μουσαρὸς φονεὺς Ἰωάν-
νης ὁ Κοροτοπόλος ἐστερήθη τοῦ θρόνου καὶ τῆς ζωῆς, <sup>Ὁ Κοροτοπό-
λος δολοφονεῖ-
ται.</sup>
ὁ δ' Ἰαροσλάβος, βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ Κινδιάκου, με-
γιστᾶνος τοῦ Τσανιθέκη, ἐπολιόρχησε τὸν Ἰωάννην
ἐν τῇ πρωτεύουσῃ αὐτοῦ. Καὶ ὁ μὲν κακοῦργος οὗτος
ἔφυγε νύκτωρ, οὐκ ἀπέφυγεν ὅμως τὸν θάνατον, ὡς
φονευθεὶς μετὰ δύο μῆνας. Κακῇ δὲ τύχῃ οἱ Τάταροι,
ὄργανα τῆς δικαίας ταύτης ἐκδικήσεως, συνέπραττον
χάριν τῶν λαφύρων, ἠχμαλώτισαν δὲ πολλοὺς τῶν κα-
τοίκων τοῦ Περεασλάβου καὶ Ρεζάνης. Ὁ δ' Ἰαροσ-
λάβος ἠγεμόνευεν ἔκτοτε τοῦ Ῥοστισλάβου (τανῦν
χωριδίου παρὰ τῷ Ὀκκα). Τελευτήσαντος δὲ τού-
του μετὰ δύο ἔτη, οἱ διάδοχοι παρεχώρησαν ἐκου-
σίως, φαίνεται, τὴν κτῆσιν ταύτην Ὀλέγω τῷ Κορο-
τοπόλου.

Ἄπόντος τοῦ Συμεῶνος, οἱ Πσκόβιοι ἐπολέμουν <sup>Πσκοβικά καὶ
Νοβογοροδικά.</sup>
πρὸς τοὺς Γερμανοὺς τῆς Λιβονίας, θανατώσαντας
τοὺς πρεσβευτὰς αὐτῶν ἐν Λετγαλία. Ἄλλ' Ἀλέξαν-
δρος ὁ Βσεβολόδου, ἀγνώστου ἡμῖν καταγωγῆς, κυ-
βερῶν τότε ἐν Πσκόβω, ἐξεδικήθη τοὺς Γερμανοὺς,
ἐκπορθήσας τὰς τῆς ἀνατολικομεσημβρινῆς Λιβονίας
κώμας καὶ ἀνεχώρησεν εἰς Νοβογορόδον. Μάτην δὲ
προέτρεπον αὐτὸν οἱ Πσκόβιοι ἵνα ἐπανέλθῃ, παριστῶν-
τες τοὺς ἐπαπειλοῦντας αὐτοῖς κινδύνους· μάτην
ικέτευον καὶ τὴν κυβέρνησιν τοῦ Νοβογορόδου, ἵνα πέμ-
ψῃ αὐτοῖς τοποτηρητὴν καὶ στρατὸν (63). Ταῦτα ἀφη-
γεῖται αὐτὸς ὁ χρονογράφος αὐτῶν, προστιθεὶς, ὅτι
οἱ Γερμανοὶ ἀνήγειραν τὸ φρούριον Νευχάβζενον ἐν τοῖς
μεθορίοις τῆς Ῥωσσίας καὶ παρὰ τὸν Πίζβαν, οἱ δὲ
Πσκόβιοι κυριεύσαντες τοῦ προαστείου Ῥουγοβίδου ἢ
Νάρβας, θεμελιωθέντος ὑπὸ τῶν Δανῶν τῷ 1223, καὶ

μαθόντες περί τοῦ φοβεροῦ ἐξοπλισμοῦ τοῦ τάγματος, ἐπεμψαν εἰς Βιτέβσκον πρεσβευτάς, εἰπόντας τῷ Ὀλγέρδῳ· « Οἱ Νοβογορόδιοι, οἱ ἡμέτεροι ἀδελφοί, ὀργιζόμενοι καθ' ἡμῶν οὐ βοηθήσουσιν ἡμῖν. Κυριάρχα, » κηρύχθητι ὑπὲρ τῶν καταπιεζομένων. » Ἄλλ' ὁ τοῦ Νοβογορόδου χρονογράφος κατηγορεῖ ἐξ ἐναντίας τῶν Πσκοβίων ἐπὶ προδοσίᾳ· διότι οὗτοι, κατ' αὐτὸν, ἐξώρισαν τὸν ἡγεμόνα Ἀλέξανδρον τὸν Βσεβολόδου καὶ ἐντυχόντες τοῖς Νοβογοροδίοις, ἀπερχομένοις πρὸς ὑπεράσπισιν αὐτῶν κατὰ τῶν ἵπποτῶν, προέτρεπον αὐτοὺς ἵνα ἐπανεέλθωσι, βεβαιοῦντες ὅτι ὁ κίνδυνος παρήλθε καὶ ὅτι οἱ Γερμανοὶ ἀνεγείρουσι φρούριον ἐν τῇ αὐτῶν χώρᾳ. Τοῦτο δὲ συνέβη ἅμα ἀρχομένῳ τῷ ἔαρι. Τῇ δὲ 20 Ἰουλίου ὁ Ὀλγέρδος ἀνεφάνη ὡς σύμμαχος πρὸ τοῦ Πσκοβίου μετὰ τῆς στρατιᾶς καὶ τοῦ ἀδελφοῦ Κεστούτη. Καὶ τὰ μὲν συμμαχικὰ στρατεύματα ἐβούλευοντο ἐκστρατεῖαν ἐπὶ τὴν Λιβονίαν, ἀλλ' οἱ ἵπποται, καταθραύσαντες τὴν πρωτοπορείαν αὐτῶν, ἐπολιόρησαν αἰφνιδίως τὸ Ἰσβόρσκον, ἔνθα συλλαβόντες τὸν ἀνεψιὸν τοῦ Γεδιμίνου Λουΐσκον, κατεκερμάτισαν αὐτόν. Ἐκτοτε ὁ Ὀλγέρδος καὶ Κεστούτης, καταθλιβόμενοι ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ ἡγεμόνος τούτου, ἠρνήσαντο πᾶσαν συνδρομὴν πρὸς σωτηρίαν τῶν πολιορκουμένων, ὥστε οἱ κάτοικοι, στερούμενοι ἐντελῶς ὕδατος, παρεδίδοντο ἐξ ἀνάγκης, εἰ μὴ οἱ Γερμανοὶ, ἐντρομοὶ ἀναμφιβόλως ἐκ τῶν φοβερῶν δυνάμεων τοῦ Λιθουανικοῦ στρατοῦ, ἀπεχώρουν. Καί τοι δ' οἱ Πσκοβιοὶ μὴ εὐχαριστούμενοι ἐκ τοῦ συμμάχου αὐτῶν Ὀλγέρδου, ἰκέτευσαν ὅμως αὐτὸν ἵν' ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν, ἣν ἀπέβαλε, καὶ ἡγεμονεύσῃ αὐτῶν, ἐλπίζοντες ὅτι τότε ἔσται πιστὸς αὐτῶν ὑπε-

ρασπιστής. Ἄλλ' ὁ Ὀλγέρδος ἔδωκεν αὐτοῖς τὸν υἱὸν Ἄνδρέαν, ἐπιτρέψας αὐτῷ τὸ βάπτισμα. Ἄμα δὲ τοῦ νέου τούτου ἡγεμόνος καταλιπόντος τοποτηρητὴν ἐν Πασκόβω καὶ ἀκολουθήσαντος τῷ πατρὶ εἰς Λιθουανίαν, οἱ πολῖται πρὸς ἰδίαν ἀσφάλειαν ἐπειράθησαν τοῦ συνδιαλλαγῆναι μετὰ τοῦ Νοβογορόδου, ὁμολογήσαντες τὴν ἀνωτάτην ἐξουσίαν τούτου ἐφ' ἑαυτῶν.

Τὸ δὲ Νοβογορόδον κακῶς εἶχε τότε ὑπὸ τῶν σφοδρῶν πυρκαϊῶν, καταστρεφασῶν τὸ πλεῖστον αὐτοῦ μέρος· αἱ συνοικίαι, Νερεβική, Αουδινική καὶ Σλαβονική, τὸ ἀρχιεπισκοπεῖον, ἡ γέφυρα, οἱ πολυτελεῖς ναοὶ τῆς Ἀγίας Σοφίας, τοῦ Ἀγίου Βορίση καὶ Ἀγίου Γλέβη, ὁ τῶν Τεσσαράκοντα Μαρτύρων, πάντα ταῦτα ἐγένοντο παρανάλωμα τοῦ πυρός (64). Οἱ δὲ κάτοικοι καταλιπόντες ἐρήμους τὰς οἰκίας, διῆγον ἔξω τῆς πόλεως ἐν τοῖς ἀγροῖς καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν πλοίων, φοβούμενοι μὴ ἡ πυρκαϊὰ ἐπενέγκῃ νέας καταστροφάς, ὥστε ὁ Ἐπίσκοπος μόλις καθυσύχασεν αὐτοὺς διὰ λειτανιῶν καὶ δεήσεων. Ἐτερον δ' εἶδος δυστυχημάτων προήρχετο ἐκ τῆς θρασύτητος καὶ διχονοίας τῶν πολιτῶν· διότι ἐν ἀρχῇ τῆς ἡγεμονίας τοῦ Συμεῶνος συμμορία Νοβογοροδίων τολμητικῶν ἐλεηλάτησε τὴν Οὐστούσαν καὶ τὰς κώμας τοῦ Βιελοζέρσκου, ὑποτελεῖς τῷ Μεγάλῳ Ἡγεμόνι, περὶ δὲ τὸ 1294 τῶν διασῆμων τις τοῦ Νοβογορόδου εὐπατριδῶν, ἀνεγείρας ἐπὶ τῶν μεθωριῶν τῆς Ἑστωνίας φρούριον, ἐθήρευεν ἀνεξαρτησίαν· ἡ δὲ δυσχεραίνουσα ἐπὶ τούτῳ κυβέρνησις κατηδάφισε τὸ φρούριον καὶ ἐνέπρησε τὴν κώμην αὐτοῦ. Ἄλλ' ἡ δικαία αὕτη τιμωρία οὐδόλως κατέστειλε τοὺς αὐτογνώμονας· διότι καὶ ὁ Λουκᾶς υἱὸς τοῦ ἀποθανόντος καθέδρου Βαρθολομαίου, συναγαγὼν συμμο-

ρίαν τυχοδιωκτῶν καὶ ἐκπορθήσας πολυάριθμα χωρία τῆς Ζαβολοκίας παρὰ τὸν Δουίναν καὶ Βάγαν, ἔκτισε πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἑαυτοῦ ἡσυχίας τὴν πολίχνην Ὀρλειτσον παρὰ τῷ Γέμτσα. Καὶ οἱ μὲν κάτοικοι τῆς χώρας ἐκείνης ἐφόνευσαν αὐτὸν ὡς ληστήν, ὃ δὲ τοῦ Νοβογορόδου ὄχλος, ὡς ἀφωσιωμένος αὐτῷ καὶ νομίζων ὅτι ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν θεραπόντων τοῦ καθέδρου Θεοδώρου, ἐζήτηει ἐκδίκησιν. Τούτου δ' ἔνεκεν, διαιρεθέντων τῶν πολιτῶν εἰς δύο ἐκκλησίας, οἱ μὲν ὑπὲρ τοῦ Λουκᾶ συνήλθον ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀγίας Σοφίας, οἱ δ' ὑπὲρ τοῦ καθέδρου, ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Ἱεροσλάβου. Ἄλλ' ὁ Ἀρχιεπίσκοπος καὶ τοποτηρητῆς τοῦ ἡγεμόνος μετὰ πολλοῦ μόχθου ἀνέστειλαν τὴν αἵματοχυσίαν.

Ἐν δὲ τούτοις οἱ Νοβογορόδιοι ἦσαν ἔτοιμοι πρὸς σύντονον βοήθειαν τῶν Πσχοβίων, οἵτινες, ἐπ' αὐτοῖς ἐλπίζοντες, ἐνέκριναν ἵνα πολεμήσωσιν ἐρῶμενέστερον πρὸς τοὺς Λιβονοὺς, ἀρχηγοῦντος ἡγεμόνος τινὸς Ἰωάννου καὶ Εὐσταθίου τοῦ Ἰσβόρσκου (65). διὸ μετὰ πενθήμερον συνεχῆ ἱππηλασίαν ἐλεηλάτησαν πάντα τὰ περὶ τὸ Ὀδεμπὲ χωρία. Καὶ ὁ μὲν Ταξιάρχης Βουρχάρδος κατεδίωξεν αὐτοὺς ἕως τῶν μεθορίων, ἔνθα, συγκροτηθείσης κρατερᾶς μάχης, καὶ περ ἀπυρρηκτότεσ καὶ ὀλίγοι τὸν ἀριθμὸν, οἱ Ῥώσσοι ἐνίκησαν, ἀπέβαλον ὅμως ἐπιφανεῖς τινὰς εὐπατρίδας· οἱ δὲ Γερμανοὶ ἀπώλεσαν τὸν Ἰωάννην Λοβεμβόλδον, ὀνομαστότατον τῶν ἱπποτῶν αὐτῶν. Ἐν τούτοις ἐν Ἰσβόρσκῳ καὶ Πσκόβῳ ὁ λαὸς κατείχετο ὑπὸ φρίκης· διότι ἱερεὺς τις δραμὼν ἀπὸ τοῦ πεδίου τῆς μάχης ἀνήγγειλεν, ὅτι οἱ Γερμανοὶ ἀπέκτειναν πάντας τοὺς Ῥώσσους· ἀλλ' οἱ ταχυδρόμοι τοῦ Πσκόβου εὔρον ἤδη τὸν στρατὸν αὐτὸν πρὸ τῶν τειχῶν τοῦ Ἰσβόρσκου,

ἐνθα ἡγεμόνες τε καὶ στρατιῶται ἀνεπαύοντο ἐν μέσῳ τῶν αἰχμαλώτων καὶ τῶν τροπαίων τῆς νίκης. Τὸ τάγμα ἐποίησατο εἰρήνην μετὰ τῆς πόλεως Πσκόβου, ὡς ἔχον ἐπικινδύνους ἐχθροὺς ἐπὶ τῶν χωρίων αὐτοῦ· κατὰ δὲ τὸν ἱστορικὸν τῆς Λιβονίας, ἡ χώρα αὕτη ἠδύνατο τότε δικαίως ἵνα κληθῆ· « Ὁ οὐρανὸς τῶν » εὐγενῶν, παράδεισος τοῦ κλήρου, χρυσορυχεῖον τῶν » ξένων, ἄδης δὲ τῶν καταπιεζομένων γεωργῶν. » Τῷ 1343 κατὰ τινα δημεγερσίαν ἐν Ἑστονίᾳ θανατώσας πλῆθος Δανῶν καὶ Γερμανῶν, ὁ λαὸς ἐπολιόρηκῃσε τὸ Ῥεβέλ καὶ ἐκυρίευσεν τοῦ φρουρίου τῆς Ἑσελ. Ἐπὶ δύο δὲ περίπου ἔτη ἐξηκολούθει αἱματηρὸς πόλεμος, ὥστε τὸ πῦρ καὶ ὁ σίδηρος κατέστρεψε τὸ πλεῖστον μέρος τῶν ταλαιπώρων κατοίκων. Διὸ ὁ βασιλεὺς τῆς Δανίας παρεχώρησε τῷ τάγματι πάντα τὰ ἐπὶ τῆς Ἑστονίας δικαιώματα αὐτοῦ ἀντὶ ἐννεακαίδεκα χιλιάδων ἡμιλίτρων (mare) ἀργύρου.

Συνέβη δὲ τότε μεταβολή τις καὶ ἐν Λιθουανίᾳ· διότι, ἡγεμονευόντων ἐν μὲν Βίλνα τοῦ Εὐνούτου, ἐν δὲ Πίνσκῳ τοῦ Ναριμάνδου, ὁ Κεστούτης, ἄρχων τῶν Τροκῶν τότε, συνεμάχησε τῷ Ὀλγέρδῳ· οὕτω δ' ἀμφοτέροι οὗτοι ὡς φύλαρχοι, συμφωνήσαντες ἵνα ἐνώσωσι τὴν κατακερματισθεῖσαν πατρίδα, ἐκυρίευσαν τῆς Βίλνας καὶ πολλῶν ἄλλων πόλεων. Διὸ ὁ μὲν Εὐνούτος ἔφυγεν εἰς Σμόλενσκον, ὁ δὲ Ναριμάνδος εἰς τὸν Χάνην τῶν Τατάρων (66), ὁ δὲ Ὀλγέρδος, οἰκειοποιούμενος τὴν κυριαρχίαν ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν, κατέστη μονάρχης ἀπόλυτος. Ἀποκαταστήσας οὕτω τὴν τάξιν ἐν τῇ ἑαυτοῦ ἐπικρατείᾳ, ἔστρεψε τὰ βλέμματα πρὸς τὴν Ῥωσσίαν· διότι ἔμαθεν, ὅτι οἱ Νοβογορόδιοι ἐκακολόγουν αὐτὸν δημοσίᾳ. Ἄλλ' ἐκ-

τὸς τούτου ὁ ἐξόριστος Εὐνοῦτος, καταφυγὼν εἰς τὸν Μέγαν Ἡγεμόνα Συμεῶνα, ἐδέχθη ἐν Μόσχα τὸ ἅγιον βάπτισμα, κληθεὶς Ἰωάννης, καὶ ἐσεμνύνετο ἐπὶ τῇ τῶν Ῥώσων φιλίᾳ. Ὁ δὲ Ὀλγέρδος εἰσήλασεν εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Σελώνα, ἐνθα κρατήσας τῆς Ὀπόκας καὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ Λούγα, λαβὼν δὲ φόρον τριακοσίων ρουβλίων παρὰ τοῦ Πορχόβου, ἀνήγγειλε τοῖς Νοβογοροδίοις· « Ὁ ὑμέτερος κάθεδρος Εὐστάθιος » ἐτόλμησε πανδήμως ἀποκαλέσαι με κύνα. Ὑβρις » δὲ τοσοῦτον δεινὴ προκαλεῖ τὴν ἐκδίκησιν. Διὸ ἀ- » πέρχομαι καθ' ὑμῶν. » Μετὰ τὴν ἀγγελίαν ταύτην οἱ Νοβογορόδιοι ἐξωπλίσθησαν ὡς πολεμήσοντες τοῖς Λιθουανοῖς· ἀλλ' ὁ κάθεδρος εἶχεν ἐν τοῖς συμπολίταις ἐχθροὺς, δι' ἄσχυριζομένους, ὅτι τὸ χέειν αἷμα πολλῶν ἕνεκα τῆς ἀπερισκεψίας ἑνὸς ἀφροσύνη ἐστίν, ὥστε προκριτοτέρα ἐφαίνετο ἢ ἀπώλεια αὐτοῦ καὶ μόνου ὑπὲρ τῆς πατρίδος πρὸς καταπράυνσιν τῆς ὀργῆς τοῦ Ὀλγέρδου. Συναινέσαντες δὲ καὶ ἕτεροι, ἐν στρατείᾳ ἤδη, ἐπανῆλθον καὶ ἀπέκτειναν τὸν Εὐστάθιον ἐπὶ πλήρους συνελεύσεως. Ἡ πράξις αὕτη, ἀντικειμένη πρὸς τὴν ἐθνικὴν τιμὴν καὶ τὰ καθεστῶτα, ἐκ τῶν αἰσχροτάτων ἐστὶ τῆς ἱστορίας τοῦ Νοβογορόδου, καὶ τοι οἱ χρονογράφοι συνεκάλυψαν περιστατικὰ τινά, μειοῦντα τὴν στυγεράν ταύτην πράξιν. Ὁ δὲ Ὀλγέρδος, ἀρκεσθεὶς τῇ ταπεινώσει τοῦ ἀλαζονικωτάτου Ῥωσικοῦ λαοῦ, ἔστερξε τῇ εἰρήνῃ, ὅπως στρέψῃ τὰ ὄπλα κατὰ τοῦ 1347. Γερμανικοῦ τάγματος· διότι ὁ ἀρχηγὸς αὐτοῦ, συμπλακείς πρὸς τοὺς Λιθουανούς, ἐνίκησε νίκην λαμπράν, ἀποβάσασαν ὀλεθρίαν ταῖς πόλεσι Βιτέβσχω, Πολότσχω καὶ Σμολένσχω, καθόσον οἱ κάτοικοι τῶν πόλεων τούτων συνεπολέμουν τῷ Ὀλγέρδῳ (67).

Πράξις ἀτιμὸς
τῶν Νοβογορο-
δίων.

Οἱ Νοβογορόδιοι ἀνεδείχθησαν εἴπερ ποτε γενναῖοι ἐν ταῖς μετὰ τῆς Σουηδίας διαφοραῖς. Ὁ βασι-^{Πόλεμος κατὰ} τοῦ Μάγνου. λεὺς Μάγνος, εὐπίστος καὶ ὑπερόπτης, διανοήθη ἵνα ἐξαλείψῃ τὰ ἀμαρτήματα τῆς ἀκολάστου ἡδυπαθείας αὐτοῦ ὑπηρετῶν τῷ Πάπα καὶ δοξαζόμενος δι' εὐσεβοῦς τινος ἀγῶνος. Συγκαλέσας οὖν ἐν Στοχόλμῳ ἐκκλησίαν τοῦ ἔθνους, προέτεινεν ἵνα βιάσῃ τοὺς Ῥώσσοις εἰς παραδοχὴν τῆς Λατινικῆς θρησκείας, χάριν δὲ τούτου ἤτει ἄνδρας καὶ χρήματα. Καὶ ἡ μὲν γνώμη αὐτοῦ ἐφάνη τῇ ἐκκλησίᾳ ἀξιέπαινος λίαν, ἀλλ' ἡ Σουηδία, ὡς ἐξασθενηθεῖσα ὑπὸ τῆς πλεονεξίας τοῦ κλήρου, στρατὸν μόνον παρείχε τῷ Μάγνῳ. Δι' ἔλλειψιν δὲ χρημάτων ὁ βασιλεὺς ἐπέβαλε χεῖρα ἐπὶ τῶν θησαυρῶν τοῦ ναοῦ, ἡ τῶν προσόδων τοῦ Ἁγίου Πέτρου· ὅθεν εἰς οὐδὲν λογιζόμενος τὴν δυσaréστησιν τῶν Ἐπισκόπων, ἐμίσθωσε πολυαρίθμους Γερμανοὺς στρατιώτας. Ἡ δὲ Βριγίτη, θυγάτηρ τοῦ Βουργέρου (68) χήρα δὲ τοῦ ἄρχοντος Γουδμαρσῶνος, περιβόητος τότε ἐπὶ μαντικῇ καὶ ἀγιότητι, ἐξώρκισε τὸν Μάγνον ἵνα μὴ ἐκστρατεύσῃ ἐπὶ τὴν Ῥωσσίαν σὺν τοῖς ἀκολάστοις ξένοις, ἀλλὰ μόνον μετὰ τῶν εὐλαβῶν Σουηδῶν καὶ Γόθων, ὡς ἀξιωμαχῶν πρὸς ἐπίτευξιν τῆς ἀληθείας. Προήγγειλε δ' αὐτῷ μεγίστας συμφοράς, εἰ ἐκώφευε πρὸς τὰς νοθεσίας ταύτης. Ἄλλ' ὁ βασιλεὺς κατεγέλασε τὴν πρόβρῃσιν ταύτην· προσορμισθεὶς δὲ μετὰ πολυαρίθμου στρατοῦ κατὰ τὴν νῆσον Περεσόβην, ἡ Βίρκην, παρήγγειλε τοῖς Νοβογορόδιοις τὴν ἐκλογὴν Ῥώσσω φιλοσόφων, ὅπως, συσκεψάμενοι μετὰ τῶν Σουηδῶν περὶ τῆς θρησκείας, παραδεχθῶσι τὴν Λατινικὴν, ἂν ἀποδειχθῇ κρείττων, εἰ δὲ μὴ, παρασκευασθῶσιν εἰς μάχην. Ὁ Ἀρχιεπί-

σκοπος Βασίλειος, ὁ κάθεδρος, πάντες οἱ ἐν τέλει καὶ οἱ πολῖται, ἐκπλαγέντες ἐπὶ τοιαύτῃ προτάσει, ἀπεκρίναντο ἐμφρόνως· « Ἄν τῷ ὄντι ὁ βασι-
 »λεὺς ἐπιθυμῇ γινῶναι ποτέρα τῶν θρησκειῶν, ἢ
 »Ἑλληνικῆ ἢ ἡ Λατινικῆ, προέχει, πεμψάτω ἄν-
 »δρας εὐμαθεῖς τῷ Πατριάρχῃ τῆς Κωνσταντινου-
 »πόλεως πρὸς συζήτησιν· διότι, ἔλεγον, παρ' Ἑλ-
 »λήνων ἐλάβομεν τὸν Νόμον καὶ οὐδόλως προτι-
 »θέμεθα ἵνα κατατρίβωμεν τὸν χρόνον εἰς συζη-
 »τήσεις ματαίας. Εἰ δὲ τὸ Νοβογόροδον καθήψα-
 »το ὅπως δῆποτε τῶν Σουηδῶν, ὁ Μάγνος δηλωσάτω
 »τὰς ἑαυτοῦ δυσαρσεκείας τοῖς ἡμετέροις πρεσβευταῖς. »
 Ὁ εὐπατρίδης Κοσμᾶς ὁ Τβερδισλάβου μετέβη πρὸς
 συνέντευξιν παρὰ τῷ βασιλεῖ. Ἄλλ' ὁ Μάγνος ἀπεκρί-
 νητο αὐτῷ, ὅτι οὐδὲν ἔχει κατ' αὐτῶν ἔγκλημα, ἐπιθυμεῖ
 δὲ μόνον ἵνα εἰσαγάγῃ τοὺς Ῥώσσοις εἰς τὴν ὁδὸν
 τῆς ψυχικῆς σωτηρίας ἐκόντας ἄκοντας. Οὕτω δ' ἐκρι-
 πισθέντος τοῦ πολέμου, οἱ Σουηδοὶ προσήγγισαν τοῦ
 Ὁρεχόβου, προτείνοντες τοῖς κατοίκοις τῶν περιχώρων
 ἵνα ἐκλέξωσι δυοῖν θάτερον, τὸν θάνατον, ἢ τὴν πρὸς
 τὸν Πάπαν ὑποταγὴν. Ἡ ἀπονενομημένη αὕτη βιαιοπρα-
 γία ἀνέφλεξε τὴν ὀργὴν καὶ τὸ θάρρος τῶν Νοβογορο-
 δίων, ὥστε οἱ στρατιῶται συνέβρουν ἐκ πασῶν τῶν ἐπαρ-
 χιῶν εἰς Λαδόγαν. Ἄν δὲ καὶ τὸ Ὁρέχοβον, ἔνθα διέμε-
 νεν ἔτι ὁ τοποτηρητὴς τοῦ Ναριμάνδου, υἱοῦ τοῦ Γεδιμί-
 νου, παρεδόθη τῷ Μάγνῳ, ὁ κοῦφος ὅμως οὗτος βασι-
 λεὺς ἀπολέσας πενταχοσίους ἄνδρας παρὰ τῷ Ἰζόρα,
 σπανίζων τῶν ἐπιτηδείων, βλέπων πολλοὺς ἀσθενεῖς ἐν
 τῷ στρατῷ αὐτοῦ καὶ μαθὼν, ὅτι οἱ Ῥῶσσοι προ-
 χῶρουν πανταχόθεν ὅπως περικυκλώσωσι τὸν στόλον

αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ Νέβα, ἐπίστευσε τῇ προῤῥήσει τῆς Βριγίτης. Καταλιπὼν οὖν συντάγματα τινὰ ἐν τῷ φρουρίῳ τοῦ Νέβα, ἐπανεκάμφεν οἴκαδε αἰσχυρῶς μετὰ δέκα αἰχμαλώτων, ἐν οἷς ἦσαν ὁ χιλιάρχος Ἀβραὰμ καὶ Κοσμᾶς ὁ Τβερδισλάβου, ἀμφοτέροι συλληφθέντες ἐν Ὁρεχόβω. Οἱ Σουηδοὶ Χρονογράφοι ἀναφέρουσιν, ὅτι ὁ Μάγνος, κρατήσας τῆς πολίχνης ταύτης καὶ βία βαπτίσας τοὺς κατοίκους κατὰ τὸ Ῥωμαϊκὸν δόγμα, μεγαλοψύχως ἀπέλυσεν αὐτοὺς, ὡς ὁμόσαντας, κατ' αὐτοὺς, ὅτι προτρέψουσι πάντας τοὺς ὁμογενεῖς πρὸς παραδοχὴν τῆς αὐτοῦ θρησκείας, ἀλλ' ὅτι δολίως ἐνήργουν μετέπειτα κατὰ τῶν Σουηδῶν καὶ τοῦ Πάπα ὡς ἀσπονδῶτατοι ἐχθροί.

Ὁ Μέγας Ἡγεμὼν ὀλίγον, ὡς φαίνεται, ἐμερίμνα περὶ τῶν Νοβογοροδιῶν, καὶ ἅπαξ μόνον διέτριψε παρ' αὐτοῖς τῷ 1347 ἐπὶ τρεῖς ἑβδομάδας, προσκληθεὶς παρ' αὐτῶν διὰ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου. Ἀκούσας δὲ τὴν εἰσβολὴν τῶν Σουηδῶν ἐχρόνισεν ἐπὶ πολὺ, τελευταῖον δ' ἐξῆλθεν ἡγούμενος πολλῆς στρατιᾶς, ἀλλ' ἐπέστρεψε πάλιν εἰς Μόσχαν δι' ὑπόθεσιν τινὰ τοῦ Χάνη, ἀποστείλας ἀνθ' ἑαυτοῦ εἰς Νοβογόροδον τὸν ἀδελφὸν Ἰωάννην καὶ Κωνσταντῖνον τὸν Ῥοστόβου. Οὗτοι δὲ μαθόντες, ὅτι τὸ Ὁρέχοβον ὑπετάγη τῷ Μάγνῳ, ἀπεχώρησαν δρομαίως, ἀποβρίψαντες, κατὰ τὸν χρονογράφον, τὴν τε εὐλογίαν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου καὶ τὰς θερμὰς τῶν Νοβογοροδιῶν παρακλήσεις. Ἴσως αἰτία τῆς ἀποχωρήσεως ταύτης ὑπῆρξεν οὐχὶ δειλία, ἀλλὰ πολιτικὸς σκοπός· διότι ὁ Συμεὼν, φαίνεται, ἤθελεν ἰδεῖν τὸν διάσημον τοῦτον λαὸν εἰς τὴν ἐσχάτην ἀνάγκην περιερχόμενον, ὅπως

παγιώση τὸ ἐπ' αὐτοῦ κράτος. «Ὁ ἡγεμῶν ἐγκατα-
 »λείπει ἡμᾶς, ἔλεγον οἱ Νοβογορόδιοι, πλὴν ἐλπίζο-
 »μεν ἐπὶ τῷ Θεῷ καὶ τῇ Ἀγίᾳ Σοφίᾳ.» Καὶ ἡ μὲν ἐπι-
 κουρικὴ φρουρὰ τοῦ Πσκόβου ἦν ἐν τῷ στρατοπέδῳ
 αὐτῶν ὑπὸ τὴν Λαδόγαν, οἱ δὲ Νοβογορόδιοι, εὐγνω-
 μονοῦντες αὐτοῖς ἐπὶ τῇ προθυμίᾳ ταύτῃ τῶν Πσχοβίων
 ἀνήγγειλαν ἐπισήμως, ὅτι ἡ περιφανὴς πόλις Πσκόβον,
 προσαγορεύεται τοῦ λοιποῦ νεωτέρᾳ ἀδελφῇ τοῦ
 Νοβογορόδου. «Μόνῃ ἡ ἀγάπη καὶ ἡ πίστις στε-
 »ρεωσάτωσαν τὸν εἰλικρινῆ καὶ ἀίδιον σύνδεσμον ἡ-
 »μῶν, εἶπον οἱ Νοβογορόδιοι τοῖς Πσχοβίοις. Οὐδόλως
 «τάξομεν ἡμῖν καθέδρους, οὐδὲ προσκαλέσομεν ὑμᾶς
 »ἵνα δικάζησθε ἐν τῇ Ἀγίᾳ Σοφίᾳ. Διοικεῖτε καὶ δια-
 »χειρίσθητε ἡμεῖς αὐτοὶ τὰ καθ' ὑμᾶς, περὶ δὲ τῶν
 »ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων ὁ ὑμέτερος Ἀρχιεπίσκο-
 »πος ἐκλέξει τοποτηρητὴν ἐκ τῶν ἀρίστων συμπολι-
 »τῶν ὑμῶν» (69). Οὕτως ἡ πατρίς τῆς Ἀγίας Ὀλγας
 ἀπέκτησε τὴν πολιτικὴν αὐτῆς ἀνεξαρτησίαν, ἀλλ' ἡ-
 μαυρώθη, ὡς μὴ ὄφελε, δι' ἀγνώμονά τινα πράξιν. Κατὰ
 τὸν Αὐγούστον μῆνα οἱ Νοβογορόδιοι, ἐλθόντες πρὸς πα-
 λιορκίαν τοῦ Ὁρεχόβου, ἔγνωσαν ἵνα διαχειμάσωσιν
 ὑπὸ τὰς σκηνάς· οἱ δὲ Πσκόβιοι, ἀποφεύγοντες τὸν
 χειμῶνα καὶ τὸν παγετὸν, ἐδήλωσαν ὅτι ἐπανερχονται
 οἴκαδε ἕνεκα τῶν ὑπὸ τῶν Γερμανῶν πραττομένων
 αὐτόθι λεηλασιῶν· διότι οἱ Λιβανοὶ ἱππόται, ἀθετοῦν-
 τες ὄντως τότε τὴν συνθήκην τῆς εἰρήνης κατέκαυσαν
 τὰς ἐν τοῖς μεθορίοις τῶν ἐπαρχιῶν Ἰσθόρσκου καὶ
 Ὁστρόβου κώμας καὶ αὐτὸ τὸ προάστειον τοῦ Πσκό-
 βου, ὥστε τὰ περιστατικὰ ταῦτα ἐδικαιολογοῦν τοὺς
 Πσχοβίους. Οἱ δὲ Νοβογορόδιοι, συναινέσαντες ἐπὶ τῇ
 ἀποχωρήσει αὐτῶν, ἐπεθύμουν ἵνα αὕτη, γενομένη νύ-

Τὸ Πσκόβον
 ἀδελφὴ τοῦ Νο-
 βογορόδου.

κτωρ λάθη τοὺς ἐχθρούς. Ἄλλ'οἱ Πσκοβιοὶ, ὅπως λυπήσωσι τοὺς ἑαυτῶν εὐεργέτας, ἐξήγαγον τὴν στρατιὰν αὐτῶν ἐκ τοῦ στρατοπέδου περὶ τὴν μεσημβρίαν ἐν ἤχῳ τῶν σαλπύγγων καὶ τυμπάνων· οὕτω δ' ἔχαροποίησαν τοὺς Σουηδοὺς, ἰσταμένους ἐπὶ τῶν προχωμάτων καὶ καγχάζοντας. Τέλος ἐγκαταλελειμμένοι οἱ Νοβογορόδιοι ὑπὸ τε τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος καὶ τῶν συμμάχων οὐκ ἠδημόνησαν, ἀλλ' ἐφορμήσαντες ἐκράτησαν τοῦ φρουρίου τῆ 24 Φεβρουαρίου· φονεύσαντες δ' ἡ αἰχμαλωτίσαντες ὀκτακοσίους τῶν ἐχθρῶν, ἐπανηγύρισαν τὴν νίκην ταύτην ὡς ἔνδοξον συμβεβηκὸς διὰ τε τὴν πατρίδα καὶ τὴν πίστιν. Ἀπεφάνθησαν δ' ὁμοθυμαδόν, ἵνα δαπανήσωσι πάντα τὸν παρὰ τῶν Σουηδῶν ἀφαιρεθέντα ἄργυρον ὑπὲρ τῆς διακοσμήσεως τοῦ ναοῦ τῶν Ἀγίων Βορίση καὶ Γλέβη, καὶ ἔπεμψαν τοὺς αἰχμαλώτους τῶ ἐν Μόσχᾳ Συμεῶνι. Μὴ φροντίζοντες δὲ τῆς κακῆς πίστεως τῶν Πσκοβίων, ἐτήρησαν τὴν δοθεῖσαν ὑπόσχεσιν, θεωροῦντες αὐτοὺς ἕκτοτε οὐκέτι ὑποτελεῖς, ἀλλ' ἐντελῶς ἐλευθέρους περὶ τὴν ἐκλογὴν τῶν κυβερνητῶν τῆς πολιτείας (70). Ὅπως δ' ἐμβάλωσι τὸν Μάγνον εἰς περισπασμοὺς ἄλλοθεν, διήλθον διὰ τῆς χώρας τοῦ Δουίνα πολεμοῦντες τῆ Νορβηγία, κατέθραυσαν δὲ ὡσαύτως καὶ τοὺς Σουηδοὺς παρὰ τὸ Βυβοῦργον. Τέλος δὲ, διομολογηθείσης εἰρήνης ἐν Δορπάτῳ, ἀντήλλαξαν τοὺς αἰχμαλώτους ἐπὶ συνθήκῃ, ὅτι ἡ ἐπαρχία τῆς Ἰάσκης, ἡ τῆς Ἐγράφης καὶ μέρος τοῦ Σαβολάξου ἔσται τῆς Ῥωσσίας, τὸ δὲ Σιστέρβεκον χρησιμεύσει ὡς ὄριον. Ἡ συνθήκη ὑπεγράφη ὑπὸ τοῦ βασιλέως, τοῦ κόμητος Ἐρρίκου τοῦ Χολστέιν, τῶν μεγιστάνων Τουρτσῶνος καὶ Ἐννίγου, τοῦ ἱερέως Βαμούνδου καὶ δύο Γοτλανδῶν ἐμπόρων· ἐκ δὲ τῶν

1349-1350.

Ῥώσων, ὑπὸ τοῦ Ἰουρίου, καθέδρου τοῦ Νοβογορόδου, τοῦ χιλιάρχου Ἀβραὰμ καὶ ἄλλων εὐπατριδῶν (71). Καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς ἐμελέτα τῷ 1351 νέον πόλεμον πρὸς τὴν Ῥωσσίαν, ὁ δὲ Πάπας πρὸς χάριν αὐτοῦ ἐπέτρεψε τοῖς ἰππόταις αὐτοῦ, ἵνα κοσμήσωσιν ἑαυτοὺς διὰ τοῦ Ἀγίου Σταυροῦ, ἀλλ' αἱ ἐμφύλιοι τῆς Σουηδίας ἔριδες καὶ συμφοραὶ ἀπέτρεψαν τῷ κούφῳ τούτῳ μονάρχῃ, ἵνα καὶ αὐθις ἀνοήτως ἐπιχειρήσῃ τι πρὸς τὴν ὑποτιθεμένην ψυχικὴν σωτηρίαν.

Ἐν τούτοις ὁ Μέγας Ἡγεμὼν ἠσχολεῖτο περὶ ἄλλας ὑποθέσεις· μαθὼν δὲ ὅτι ὁ Ὀλγέρδος, παρορμώμενος ὑπὸ τῶν Γερμανῶν, ἔπεμψε τῷ Χάνῃ τὸν ἀδελφὸν Κοριάδον πρὸς αἴτησιν ἐπικουρίας, ὑπηγόρευσε τῷ Τσανιβέκη, ὅτι ὁ πανοῦργος οὗτος εἰδωλολάτρης ἐστὶν ἐχθρὸς τῆς Ῥωσσίας, ὑποτελοῦς τοῖς Τατάροις, ἄρα καὶ αὐτῶν τῶν Τατάρων. Ὁ δὲ Χάνης, πεισθεὶς τοῖς λόγοις τῶν τῆς Μόσχας εὐπατριδῶν, παρέδωκεν αὐτοῖς τὸν Κοριάδον μετὰ καὶ ἄλλων Λιθουανῶν πρεσβευτῶν. Πρᾶξις τοσοῦτον ἀθέμιτος ἠδύνατο εἰκότως ἐξοργίσει τὸν Ὀλγέρδον· ἀλλὰ μακροθυμῶν ἐδήλωσε τῷ Συμεῶνι, ὅτι ἤθελε τὴν μετ' αὐτοῦ φιλίαν, ἐπειδὴ διὰ τὴν κατάστασιν, εἰς ἣν τότε περιῆλθεν ἡ Λιθουανία, ἀπέφυγε τὴν αὐξήσιν τῶν ἐχθρῶν. Ἐμνήσθημεν τῆς περὶ εἰρήνης συνθήκης τοῦ Κασιμίρου, βασιλέως τῆς Πολωνίας, πρὸς τὴν Λιθουανίαν, δι' ἧς παρεχώρησε τῷ Λιβάρτῳ καὶ Κεστούτῃ πᾶσαν τὴν δυτικὴν Βολυνίαν μετὰ τῆς πόλεως Βρέστης. Ἀλλὰ τῷ 1349 μετανοήσας ὁ Κασιμίρος, ἀφείλετο αὐτοὺς τὴν χώραν ταύτην, δούς κατ' ἐπίσεικιαν τῷ Λιβάρτῳ μόνην τὴν Λούτσκην· τινὰς δὲ τῶν ἰδιαιτέρων Ῥώσων ἡγεμόνων, ἀπογόνων τοῦ Ἀγίου Βλαδιμίρου, ἀφῆκεν ἄρχειν τῆς ἑαυτῶν

Δόλος τοῦ Ὀλγέρδου.

κληρουχίας ὡς ὑποτελεῖς. Τὸ συμβεβηκὸς τοῦτο ἠνάγκασε τὸν τε Ὀλγέρδον καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, ἵνα ζητήσωσι τὴν φιλίαν τοῦ Χάνη τόσῳ μᾶλλον, ὅσω ὁ βασιλεὺς τῆς Πολωνίας, ἐπὶ τοῖς εὐτυχήμασιν αὐτοῦ ἐναβρυνόμενος, ἐβουλεύετο διωγμὸν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας. Διὸ καταπιέζων τὸν κληρὸν τῆς Βολυνίας, μετέβαλε τοὺς ὀρθοδόξους ναοὺς εἰς Λατινικοὺς. Οἱ πολῖται, στενάζοντες ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τῆς πολιτικῆς ἀνεξαρτησίας, ἐνέμενον τῇ θρησκείᾳ τῶν πατέρων, ἀγανακτοῦντες δ' ἐπὶ τῇ βιαιοπραγίᾳ τῶν Παπιστῶν, ἐπήνουν τὴν ἀνεξιθρησκείαν τῆς Λιθουανικῆς κυβερνήσεως. Ἄλλ' ἢ φωνὴ αὐτῶν ἀντήχησε βροντώδης ἐν Μόσχᾳ. Βεβαίως ὁ Μητροπολίτης ἐμεσίτησεν ὑπὲρ τῶν ἡγεμόνων τῆς Λιθουανίας (ὡς ἐπιτροπόντων τὴν ἀπόλυτον ἐξουσίαν αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ κλήρου τῆς Βολυνίας), ἐξαιρέτως δ' ὑπὲρ τοῦ Λιβάρτου, ζηλωτοῦ τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας (72). Ὁ Μέγας οὖν Ἡγεμῶν, κατὰ τὴν γενικὴν ἐπιθυμίαν, οὐ μόνον ἀπηλευθέρωσε τὸν Κοριάδον, λαβὼν λύτρα, ἀλλὰ καὶ συμμαχίαν συνέδεσε μετὰ τῶν υἱῶν τοῦ Γεδιμίνου, παγιωθείσαν διὰ συγγενικοῦ δεσμοῦ· διότι ὁ μὲν Λιβάρτος ἔγημε τὴν ἡγεμονίδα τοῦ Ῥοστόβου, ἀνεψιᾶν τοῦ Συμεῶνος, ὁ δ' εἰδωλολάτρης Ὀλγέρδος, τὴν γυναικαδέλφην αὐτοῦ Ἰουλιανίαν τοῦ τῆς Τβέρης Ἀλεξάνδρου τοῦ Μιχαήλ. Ὁ δεύτερος οὗτος γάμος ἐτάραττε τὴν συνείδησιν τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος, ἀλλ' ὁ Μητροπολίτης Θεόγνωστος ἠλόγησεν αὐτὸν, ἐλπίζων, φαίνεται, ὅτι ὁ Ὀλγέρδος, θᾶπτον ἢ βράδιον, γενήσεται χριστιανὸς καὶ ὑπὸ ῥητὸν ὄρον, ὅτι τὰ τέκνα αὐτοῦ ἀνατραφήσονται ἐν τῇ ἀληθινῇ θρησκείᾳ. Ὁ ἐξόριστος Εὐνούτιος, ὡς προστατευόμενος ὑπὸ τῆς Ῥωσσίας,

Γάμοι.

επανήρχετο ἀσφαλῶς οἴκαδε, οἱ δὲ ἀδελφοὶ ἐχορήγησαν αὐτῷ κληρουχίαν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Μίνσκου.

Πανηγυρίζοντος τοῦ βασιλέως τῆς Πολωνίας ἐν Κρακοβίᾳ τὰς νίκας, οἱ ἡγεμόνες τῆς Λιθουανίας, συναγείραντες μεγάλην στρατιάν, διετήρουν μετὰ τῶν κατοίκων τῆς Βολυνίας ἀπορρήτους συνενοήσεις· ὅπως δὲ μᾶλλον ἀποκοιμίσωσι τὴν ἐγρήγορσιν τοῦ Κασιμίρου, ὑπέσχοντο αὐτῷ ὅτι ἀσπάσσονται τὴν Λατινικὴν θρησκείαν, ὥστε ὁ Πάπας κλήμης ὁ Δ΄ παρεσκευάζετο ἤδη ἵνα πέμψῃ αὐτοῖς τὰ βασιλικά παράσημα (73), πλὴν ὁ δόλος ἀπεκαλύφθη. Ὁ Ὀλγέρδος, Κεστούτης καὶ Λιδάρτος, βέβαιοι περὶ τῆς φιλίας τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μόσχας ὄντες καὶ ὠφελούμενοι ἐκ τῆς συμπράξεως αὐτοῦ πρὸς αὔξησιν τῶν ἐνθέρμων ζηλωτῶν τῆς δυτικομεσημβρινῆς Ῥωσσίας, προσέβαλον αἰφνιδίως τοὺς Πολωνοὺς καὶ ἐξήλασαν αὐτοὺς τῆς Βολυνίας.

Διαμερισμὸς
τῆς δυτικῆς
Ῥωσσίας.

Ἐκτοτε δὲ τέσσαρες λαοὶ ἤριζον περὶ τῆς ἀρχαίας κληρονομίας τῆς πατρίδος ἡμῶν, ἥτοι τῆς Γαλικίας, Ποδολίας καὶ Βολυνίας. Κατὰ τινὰ σύγχρονον ἱστορικὸν τῆς Φλωρεντίας (74), οἱ Μογόλοι, καταλιπόντες τὰς ἐστίας αὐτῶν ἕνεκα λιμοῦ, εἰσέβαλον περὶ τὸ 1351 εἰς τὴν χώραν τοῦ Βρατσλάβου, ἐνθα ἤρχεν ἡγεμὼν Ῥῶσσοσ. Λουδοβίκος δ' ὁ βασιλεὺς τῆς Οὐγγρίας, προστάτης τοῦ ἡγεμόνος τούτου, ἐπεχείρησε τὴν ἐξέλασιν αὐτῶν· διὸ τῷ 1354, ἐνωθεὶς μετὰ Κασιμίρου τοῦ Μεγάλου, διέβη τὸν Ὑπανιν καὶ ἠχμαλώτισε τὸν νέον ἡγεμόνα τῶν Τατάρων. Οἱ Μογόλοι ὅμως ἔμειναν ἔτι ἐπὶ τινὰ ἔτη περὶ τὸν Τύραν. Καὶ ἡ μὲν Οὐγγρία ἀντιποιοιμένη μέχρι τινὸς τῆς Γαλικίας, τελευταῖον παρεχώρησεν αὐτὴν ἐξ ἀνάγκης τῇ Πολωνίᾳ· οἱ δὲ Λιθουανοὶ ἡγεμόνες ἐκράτησαν τῶν

πλείστων τῶν δυτικῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ῥωσσίας μέχρι τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, ὅτε ἡ Λιθουανία καὶ ἡ Πολωνία συνέστησεν ἐν μόνον βασίλειον.

Καί περ συμμαχήσαντος τοῦ υἱοῦ τοῦ Γεδιμίνου μετὰ τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος, οἱ Πσκοβίοι ἐκhrύχθησαν ἐχθροὶ τῆς Λιθουανίας· τοποτηρητῆς δ' Ἀνδρέου τοῦ Ὀλγέρδου ἔτυχε τότε παρ' αὐτοῖς Ἰούριος ὁ Βιτοβτόβου, ὁ ὑπὸ τῶν Γερμανῶν φονευθεὶς τῷ 1349 ὑπὸ τὰ τείχη τοῦ Ἰσβόρσκου κατὰ τινα ἀπροσδόκητον προσβολήν. Ἦν δ' ἀνὴρ γενναῖος καὶ χριστιανὸς εὐσεβῆς, θρηνηθεὶς ὑπὸ τοῦ λαοῦ καὶ ταφείς ἐν τῷ μητροπολιτικῷ ναῷ. Ὁ θάνατος αὐτοῦ διέκοψε τὴν μεταξὺ τῶν Πσκοβίων καὶ τῆς Λιθουανίας σχέσιν. Οἱ δὲ Πσκοβίοι, κυριεύσαντες φρουρίου ὑπὸ τῶν Γερμανῶν ἀνεγερθέντος παρὰ τὸν Νορόβαν καὶ ἐπὶ τῷ προτερήματι τούτῳ σεμνυνόμενοι, ἀνήγγειλαν τῷ ἡγεμόνι Ἀνδρέᾳ· « Ἀπηξίωσας ἵνα σὺ αὐτὸς κυβερνήσῃ ἡμᾶς· ἀλλὰ νῦν οὔτε τοὺς σοὺς τοποτηρητὰς παρὰδεχόμεθα, οὔτε σὲ θέλομεν. » Μετὰ τὴν διακήρυξιν ταύτην ὁ μὲν Ὀλγέρδος, συλλαβὼν τοὺς ἐμπορεύματα τοῦ Πσκοβίου, ἀφήρπασεν αὐτῶν τὰ ἐμπορεύματα· ὁ δὲ υἱὸς αὐτοῦ Ἀνδρέας, ἡγεμονεύων τότε ἐν Πολότσκῳ, ἐλεηλάτησε χωρία τινὰ παρὰ τὸν Μέγαν.

Ἄλλ' ὁ εὐφυὴς Ὀλγέρδος διετήρησε τὴν φιλίαν τοῦ Συμεῶνος. Μαθὼν δ' ὅτι οὗτος, ὡς δυσμενῶς ἔχων πρὸς τὸν κυριάρχην τοῦ Σμολένσκου, συμμάχου τῆς Λιθουανίας, ἐβουλεύετο πόλεμον κατ' αὐτοῦ, ἐπεθύμει τὴν διαλλαγὴν αὐτῶν. Οἱ Λιθουανοὶ πρεσβευταὶ προῦπαντήσαντες τῷ Συμεῶνι, συνοδευομένῳ ὑπὸ τε τῶν ἀδελφῶν καὶ ἄλλων ἡγεμόνων, ἐν Βησεγορόδῳ παρὰ τὸν Πρότβαν, προσήνεγκαν πολυτελεῆ δῶρα μετὰ φι-

^{Ἐριδες τῶν Πσκοβίων πρὸς τὴν Λιθουανίαν}

^{Ὁ Ὀλγέρδος διαπραγματεύεται τῇ εἰρήνῃ.}

λικῆς ἐπιστολῆς τοῦ κυριάρχου αὐτῶν. Ὁ Μέγας Ἡγεμῶν ἐσεβάσθη μὲν τὴν μεσιτείαν αὐτοῦ, ἐχώρησεν ὁμως περαιτέρω μέχρι τοῦ Οὐγρᾶ. Αὐτόθι δ' ἐντυχῶν τοῖς ἀπεσταλμένοις τοῦ Σμολένσκου, ὁ Συμεὼν ἐποιήσατο συνθήκην καὶ ἐπανῆλθεν εἰς Μόσχαν, ὅπως καταστῆ μάρτυς, ἴσως δὲ καὶ θῦμα, τῆς θεομηνίας.

Τῷ 1346 ὁ λοιμὸς κατελυμήνατο τὰ περὶ τὴν Κασπίαν θάλασσαν καὶ τὸν Εὐξείνιον Πόντον, τὴν Ἀρμενίαν, τὴν χώραν τῆς Ἀβασίας, τὴν τῶν Ἰάσσων καὶ Κιρκασίων, τὴν Ὀρναν παρὰ ταῖς ἐκβολαῖς τοῦ Τανάϊδος, τὴν Βεζδέζην, τὸ Ἀστραχάνιον καὶ τὸ Σεράϊον (75). Ἀναφέρεται δ' ὅτι τὸ φρικῶδες τοῦτο μίσημα, ὀνομαζόμενον ἐν τοῖς χρονικοῖς μέλας θάνατος, ἤρξατο ἐν τῇ Σινικῇ, ἔνθα κατέστρεψε περὶ τὰ τριακαίδεκα ἑκατομμύρια ἀνθρώπων, καὶ ἐντεῦθεν διεδόθη εἰς τὴν Ἑλλάδα, Συρίαν καὶ Αἴγυπτον. Τὰ Γενουήνσια πλοῖα ἐκόμισαν αὐτὸ εἰς Ἰταλίαν, ὡς καὶ εἰς Γαλλίαν, Ἀγγλίαν καὶ Γερμανίαν, ἔνθα κατηρημώθησαν ὀλόκληροι πόλεις. Ἐν Λονδίῳ πεντήκοντα χιλιάδες ἀνθρώπων ἐτάφησαν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ κοιμητηρίου· ἐν δὲ Παρισίοις ὁ ἀπεγνωσμένος λαὸς ἀπῆτει τὴν θανατικὴν τιμωρίαν πάντων τῶν Ἰουδαίων, ὡς δηλητηριασάντων δῆθεν τὰ φρέατα. Τῷ 1349 ἡ ἐπιδημία ἐνέσκηψε καὶ ἐν Σκανδιναβίᾳ, κάκειθεν, ἢ ἐκ τῆς χώρας τῶν Γερμανῶν, μετεδόθη εἰς Πσκόβον καὶ Νοβογόροδον. Καὶ ἐν μὲν τῇ πρώτῃ τῶν δύο τούτων πόλεων ἐφάνη κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 1352, ἔνθα τοσοῦτον ὀλέθριος μέχρι τοῦ χειμῶνος, ὥστε μόλις διεσώθη τὸ τρίτον τοῦ πληθυσμοῦ. Ἡ νόσος διεδηλοῦτο ἐκ τῶν βουβωνικῶν καὶ μασχαλιωνάδένων, μετὰ δὲ σφοδρὰν αἰμόπτυσιν ἐξέπνεεν ὁ νοσῶν περὶ τὴν δευτέραν, ἢ τὴν τρίτην ἡμέραν. Οὐδόλως εἰκάζει

Μέλας θάνατος.

τις, κατὰ τοὺς χρονογράφους, τὸ τοιοῦτον φρικωδέστατον θέαμα. Νεανίαι καὶ γέροντες, σύζυγοι καὶ τέκνα ἔκειντο ἐν τοῖς τάφοις παρ' ἀλλήλοις. Οἰκογένειαι ὀλόκληροι ἐξέπνεον ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ. Πᾶς δ' ἱερεὺς εὕρισκε πᾶσαν πρωΐαν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ ἕως τριάκοντα καὶ ἐπέκεινα νεκροῦς, ὥστε ἐγίνετο ἡ νεκρώσιμος ἀκολουθία ὑπὲρ πάντων συνάμα. Ἐπειδὴ δ' ἔλειπε τόπος ἐν τῷ κοιμητηρίῳ πρὸς ἀνόρουξιν νέων τάφων, ἔθαπτον τοὺς νεκροῦς ἐκτὸς τῆς πόλεως ἐν τοῖς δάσεσι. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἄνθρωποι ἄπληστοι συνέτρεχον τοῖς ἀποθνήσκουσιν, ἐλπίζοντες ὅτι ἀπολαύσουσι τῆς κληρονομίας αὐτῶν· ἀλλ' ὅτε κατενόησαν, ὅτι τὸ μίasma μετεδίδοτο διὰ τῆς ἐπαφῆς καὶ ὅτι ἐν αὐταῖς ταῖς οὐσίαις τῶν λοιμωσόντων ἐκρύπτετο τὸ κέντρον τοῦ θανάτου, τότε καὶ αὐτοὶ οἱ πλοῦσιοι μάτην ἐπεκαλοῦντο βοήθειαν. Ὁ υἱὸς ἀπέφευγε τὸν πατέρα καὶ τὸν ἀδελφὸν ὁ ἀδελφός. Ἀπ' ἐναντίας δὲ τούτων ἄλλοι ἀνεδείκνυσον γενναιοψυχίαν, κομίζοντες εἰς τοὺς ναοὺς οὐ μόνον τοὺς νεκροῦς τῶν συγγενῶν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τοὺς τῶν ξένων, ἐτέλουν τὰ μνημόσυνα καὶ μετὰ ζήλου ἤπτοντο τῶν φερέτρων· ἄλλοι δὲ φεύγοντες παντελῶς τὸν κόσμον, ἐνεκλείοντο ἐν τοῖς μοναστηρίοις, ἢ ἐκληροδότουν τοῖς ναοῖς τὴν οὐσίαν αὐτῶν, τὰς κώμας καὶ τὰ ἰχθυοτροφεῖα, ἔτρεφον τοὺς πτωχοὺς καὶ δι' εὐεργετημάτων παρεσκευάζοντο εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν. Ἐνὶ δὲ λόγῳ ἐνόμιζον, ὅτι πάντας δεῖ ἀποθανεῖν. Ἐν ταῖς δειναῖς ταύταις περιστάσεσιν οἱ ταλαίπωροι Πσκόβιοι προσεκάλεσαν παρ' ἑαυτοῖς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Βασίλειον, ὅπως εὐλογήσῃ αὐτοὺς καὶ προσευχηθῇ μετ' αὐτῶν πρὸς τὸν Ὑψίστον. Ὁ δ' Ἀρχιεπίσκοπος, ὡς ἄξιος ποιμενάρχης,

ἔσπευσε πρὸς παραμυθίαν αὐτῶν, ὀλιγωρῶν τοῦ κινδύνου. Τυχῶν δ' εὐγνώμονος δεξιώσεως παρὰ τεῦ λαοῦ, ἐκπράζοντος αὐτῷ βαθυτάτην εὐγνωμοσύνην, ἐνεδύθη τὴν ἀρχιερατικὴν στολὴν, λαβὼν δὲ τὸν Ἅγιον Σταυρὸν καὶ παρακολουθούμενος ὑπὸ τε τοῦ κλήρου καὶ πάντων τῶν πολιτῶν μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν νηπίων περιῆλθε τὴν πόλιν. Καὶ οἱ μὲν ἱερεῖς ἔφαλλον τοὺς ἱεροὺς ὕμνους, οἱ δὲ μοναχοὶ ἐκόμιζον τὰ λείψανα τῶν Ἁγίων καὶ ὁ λαὸς προσήχετο μεγαλοφώνως. Οὐδ' ὑπῆρξε, κατὰ τὸν χρονολόγον, τοσοῦτος ἀναίσθητος καρδία μὴ κατανοήσασθαι ἐν δάκρυσιν ἐνώπιον τῆς θείας Προνοίας. Ὁ θάνατος ἐθέριζεν ἔτι, ἀλλ' ὁ Ἀρχιεπίσκοπος καθυσύχασε τὰς ψυχὰς, ὥστε οἱ Πσχοβιοὶ, γευθέντες τῆς ἡδύτητος τῆς χριστιανικῆς κατανώξεως, ἀνέμενον καρτερικώτατα τῶν δεινῶν τὸ τέρμα. Ἐπαυσε δ' ἡ φοβερὰ μάστιξ ἅμ' ἀρχομένου τοῦ χειμῶνος.

Ἀναμφιβόλως μίανθεις ὑπὸ τοῦ λοιμοῦ καὶ ὁ Βασίλειος, ὅτε ἐπέστρεφεν, ἀπέβίωσε πρὸς λύπην μεγάλην τῶν τε Νοβογοροδίων καὶ τῶν διαλλαγέντων μετ' αὐτοῦ Πσχοβίων. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος οὗτος, ἀγαπώμενος ἰδιαιτέρως ὑπὸ τῶν Νοβογοροδίων, συμμετέσχε πάντοτε μετὰ ζήλου τῶν τῆς κυβερνήσεως· διότι οὐ μόνον ναοὺς, ἀλλὰ καὶ γεφύρας ἔξευξε πρὸς διευκόλυνσιν τῆς μεταξὺ τῶν κατοίκων συγκοινωνίας, κατέβαλεν ἰδίαις χερσὶ τὰ θεμέλια νέου τείχους τῆς πόλεως πέραν τοῦ Βολγόβου, καὶ καθωράϊσε τὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Σοφίας διὰ χαλκίνης κεχρυσωμένης πύλης καὶ διὰ γραφῆς Ἑλληνικῆς· ἐφημίζετο δ' οὐχ ἥττον ἐπὶ συνέσει καὶ ὑπῆρξε παιδαγωγὸς τοῦ ἀναδεκτοῦ αὐτοῦ Μιχαὴλ τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ τῆς Γβέρης (76). Ὡς δεῖγμα δὲ τῶν τότε θεολογικῶν γνώσεων κατέ-

λιπεν ἡμῖν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Θεόδωρον Ἐπίσκοπον τῆς Γβέρης, ἐν ἧ ἀπεδείκνυεν, « ὅτι ὁ παράδεισος » καὶ ὁ ἄδης ὑπάρχουσιν ὄντως ἐπὶ τῆς γῆς, ἐναντίον τῆς δοξασίας νέων τινῶν αἰρετικῶν, φανταζομένων αὐτοὺς ἰδανικούς. » Σεβόμενοι τὰς τε πολιτικὰς καὶ ποιμενικὰς ἀρετὰς τοῦ Βασιλείου, τοῦ γενναίως ἀποθανόντος ὑπὲρ τῆς ἀνακουφίσεως τῶν πασχόντων Πσκοβίων, καταδικάσομεν ἄρά γε τὸν περικλεῆ τοῦτον ἄνδρα, ὡς ζητήσαντα τὸν παράδεισον ἐπὶ τῆς Λευκῆς θαλάσσης καὶ πιστεύοντα μάλιστα, ὅτι Νοβογορόδιοί τινες ὁδοιπόροι εἶδον αὐτὸν πόρρωθεν; Πρῶτος τῶν Ἀρχιεπισκόπων ὁ Βασίλειος ἔλαβε παρὰ μὲν τοῦ Μητροπολίτου πολυσταύριον στολὴν, παρὰ δὲ τοῦ Πατριάρχου τῆς Βασιλευούσης λευκὸν ἐπανωκαλύμμαυχον, ὡς ἀναφέρεται, σωζόμενον μέχρι τοῦ νῦν ἐν τῷ σκευοφυλακείῳ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀγίας Σοφίας ἐν Νοβογορόδῳ. Τὸ δὲ λευκὸν τοῦτο ἐπανωκαλύμμαυχον ἔφερον ἐν Ἑλλάδι οἱ ἐξ ἐγγάμων ἱερέων Ἀρχιερεῖς προχειριζόμενοι (77). Ὁ λοιμὸς διεδόθη μετ' οὐ πολὺ εἰς Νοβογόροδον, ἀπὸ δὲ τῆς 15 Αὐγούστου μέχρι τοῦ Πάσχα πολλοὶ ἀπεβίωσαν. Τὸ Κίεβον, τὸ Τσερνίγοβον, τὸ Σμόλενσκον καὶ ἡ Σουσδαλία προσεβλήθησαν ὑπὸ τῆς δεινῆς ταύτης μάστιγος· ἐν δὲ Γλουχόβῳ καὶ Βιελοζέρσκῳ οὐδεὶς ὑπελείφθη ζῶν. Οὕτως ἀπὸ τοῦ Πεκίνου μέχρι τοῦ Εὐφράτου καὶ τῆς Λαδόγας οἱ κόλποι τῆς γῆς ἐπληρώθησαν ἑκατομμυρίων νεκρῶν καὶ τὰ βασίλεια κατηρμώθησαν. Ἐν δὲ τοῖς περιγράφουσι τὴν συμφορὰν ταύτην ἀλλοδαποῖς ἱστορικοῖς παρατηροῦμεν δύο τινὰ ἀξιοσημεῖωτα, τὸ μὲν, ὅτι ἀπέθνησκον μᾶλλον νέοι, ἢ γέροντες, τὸ δὲ, ὅτι πανταχοῦ, ὅπου ὁ λοιμὸς ἔπαυσε,

Ἐπίγειος παράδεισος.

Λευκὸν ἐπανωκαλύμμαυχον.

τὸ ἀνθρώπινον γένος ἐπολλαπλασιάζετο ὑπὲρ τὸ σὺνη-
θες (78). Τοσοῦτον ἡ φύσις ἐστὶ θαυμασίως ἐτοίμη
πρὸς ἀναπλήρωσιν τῆς ζημίας τῶν βασιλείων αὐ-
τῆς, αὐξάνουσα τὴν γονιμοποιὸν δύναμιν.

Οἱ ἡμέτεροι χρονολογῶντες ἱστοροῦσιν, ὅτι σύμπα-
σα ἡ Ῥωσσία ὑπέπεσε τότε τῇ θεομηνίᾳ, ἔπαθεν
ἄρα καὶ ἡ Μόσχα, ἂν καὶ οὐδεμία μνεία αὐτῆς ἰδιαι-
τέρα γίνεται· τόσῳ δ' ἐστὶ τοῦτο πιθανώτερον, ὅσῳ ἐν
βραχεῖ χρόνῳ ἐτελεύτησαν αὐτόθι ὁ Μητροπολίτης
Θεόγνωστος, ὁ Μέγας Ἡγεμῶν, οἱ δύο αὐτοῦ υἱοὶ
καὶ ὁ ἀδελφὸς Ἀνδρέας ὁ Ἰωάννου. Ὁ δὲ Συμεὼν
μόλις εἶχε τότε τριάκοντα καὶ ἕξ ἐτῶν ἡλικίαν. Ὁ
ἡγεμῶν οὗτος, εὐφυῆς καὶ συνετὸς, ἐπορεύθη πεντά-
κισ εἰς τὴν παρεμβολὴν πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἡσυ-
χίας τῶν ἐπαρχιῶν αὐτοῦ, ἔνθα ὠφελούμενος ἐκ τῆς
ἰδιαιτέρας πρὸς αὐτὸν εὐνοίας τοῦ Χάνη, ἀπήλλαξεν
εἰς τὸ μέλλον τοῦ πρὸς τοὺς Μογόλους φόρου τὴν ἐκ-
πορθηθεῖσαν ἡγεμονίαν τῆς Τβέρης, φαίνεται δὲ μάλιστα
ὅτι πρῶτος οὗτος προσηγορεύθη Μέγας Ἡγεμῶν
πᾶσης τῆς Ῥωσσίας, ὡς τοῦτο ἔφερε κεχαραγμέ-
νον ἐπὶ τῆς σφραγίδος αὐτοῦ. Προορῶν δὲ τὸν αἰφνίδιον
αὐτοῦ θάνατον, ἐγένετο μοναχὸς καὶ μετωνομάσθη
Σώζων, διανείμας διὰ διαθήκης τὴν ἑαυτοῦ κληρονο-
μίαν. Τελευτησάσης δὲ τῷ 1345 τῆς πρώτης συζύ-
γου, ὁ Συμεὼν ἔγημε τὴν Εὐπραξίαν, θυγατέρα
Θεοδώρου τοῦ Σβιατισλάβου, ἑνὸς τῶν ἡγεμόνων τοῦ
Σμολένσκου, κυβερνῶντος τὸ Βόλοκον ἐν ἀξιώματι
τοποτηρητοῦ. Ἀλλὰ μετὰ τινὰς μῆνας ἀπέπεμψεν
αὐτὴν πρὸς τὸν πατέρα· διότι δῆθεν κατὰ τοὺς γάμους
«ἐμαγεύθη καὶ ἐκάστην νύκτα ἐφαίνετο τῷ συζύγῳ
ὡς νεκρά.» Πρὸς γενικὴν δὲ δυσαρέσκειαν καὶ μέγα

Θάνατος τοῦ
Συμεῶνος.

Μέγας Ἡγε-
μῶν πᾶσης τῆς
Ῥωσσίας.

ἄσκημα.

σκάνδαλον τῶν πιστῶν, ἡ μὲν Εὐπραξία ἔλαβεν ἄνδρα τὸν ἡγεμόνα Θωμίνσκη Θεόδωρον τὸν Ἐρυθρόν, ὁ δὲ Συμεὼν ἐνυμφεύθη εἰς τρίτον γάμον Μαρρίαν τὴν Ἀλεξάνδρου, ἡγεμονίδα τῆς Τβέρης, ἐξ ἧς ἐγέννησε τέσσαρας υἱούς, ἀποθανόντας ἐν τῇ νηπιότητι. Πρὸς ἀπόδειξιν δὲ τῆς πρὸς τὴν νέαν σύζυγον στοργῆς κατέστησεν αὐτὴν κληρονόμον πάντων τῶν τε διαδοχικῶν καὶ ὠνητῶν κτημάτων ἐν Μοζαίσκῳ καὶ Κολόμνα, πάντων τῶν θησαυρῶν, χρυσοῦ, μαργαρίτου καὶ πεντήκοντα κελήτων. «Ὅς

» ἂν τῶν εὐπατριδῶν, ἔγραφεν ὁ Μέγας Ἡγεμῶν, «διακονήσῃ τῇ ἡγεμονίδι συζύγῳ μου, οὗτος, κυβερνῶν τὰς ἡμετέρας κώμας, ὀφείλει αὐτῇ τὸ ἡμισυ τῶν προσόδων. Ἀπελευθερῶ δὲ πάντας τοὺς ἀγορασθέντας ὑπ' ἐμοῦ, ἢ δι' ἔγκλημα καταδουλωθέντας ἀνθρώπους, τοὺς ἐπιστάτας τῶν χωρίων, τοὺς ἐπιμελητάς, τοὺς κλειδούχους, ἢ τοὺς γήμαντας τὰς θυγατέρας αὐτῶν. Ὑμῖν δὲ, ἀγαπητοί μου ἀδελφοί (ὁ Ἄνδρέας ἐπέζησεν ἔτι περὶ τὰς ἑξ ἑβδομάδας), ἀνατίθημι τὴν σύζυγόν μου καὶ τοὺς εὐπατρίδας μου, ἐντελλόμενος ὅσα καὶ ὁ πατήρ. Διάγετε ἐν ὁμονοίᾳ, μὴ μεταβάλλετε τοὺς ὑπ' ἐμοῦ θεσπισθέντας πολιτικούς καὶ δικαστικούς θεσμούς. Κωφεύοντες δὲ πρὸς τὰς συκοφαντίας καὶ τὰς ἔριδας τῶν συκοφαντῶν καὶ τῶν ἐριζόντων, ἀκούετε τῆς συμβουλῆς τῶν χρηστῶν καὶ πρεσβυτέρων εὐπατριδῶν καὶ τοῦ ἡμετέρου Δεσπότη Ἀλεξίου.» Ὁ δὲ περιδοξος οὗτος Ἱεράρχης ἦν ἀναδεκτὸς Ἰωάννου τοῦ Δανιήλ, καλούμενός ποτε ὡς λαϊκὸς Ἐλευθέριος, υἱὸς Θεοδώρου τοῦ Βιακούτου, εὐπατρίδου τοῦ Τσερνιγόβου, διακονήσαντός ποτε τῷ πατρὶ τοῦ Δανιήλ. Ἀπὸ τῆς ἀπαλωτάτης αὐτοῦ ἡλι-

Διαθήκη.

Ἅγιος Ἀλέξιος.

κίας ἀπηχθάνετο τὸν κόσμον· πρὸς θλίψιν δὲ τῶν γονέων ἔλαβε τὸ μοναστικὸν σχῆμα ἐν τῷ μοναστηρίῳ τῶν Θεοφανείων ἐν Μόσχᾳ, καὶ διὰ τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ κατέστη τοποτηρητῆς τοῦ Μητροπολίτου, ζῶν ἐν τῇ αὐτῇ οἰκίᾳ μετὰ τοῦ Θεογνώστου, διαχειριζόμενος ἐπὶ δωδεκαετίαν πάσας τὰς ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις, ὅτε ὁ Μητροπολίτης ἀπεδήμει εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἢ εἰς τὴν παρεμβολὴν, ἢ εἰς τὰς ἀπωκισμένας ἐπαρχίας τῆς Ῥωσσίας. Αἱ δ' ὁδοιπορίαι αὗται ἦσαν ἐνίοτε ἐπιλήψιμοι, καθόσον ὁ Θεόγνωστος ἠνάγκαζε τοὺς Ἐπισκόπους ἵνα προσφέρωσιν αὐτῷ δαψιλῆ δῶρα, πλὴν τῆς ἐπιβαρυνούσης αὐτοὺς ξενίσεως. Ἄλλ' ὁ Ἀλέξιος ἐξ ἐναντίας, οὐδὲλως φροντίζων χρηματολογίας, ἤσχολεῖτο ἐν γένει μετ' ἀκαμάτου ζήλου περὶ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς εὐταξίας. Διὸ γενόμενος Ἐπίσκοπος τοῦ Βλαδιμίρου, προσεκλήθη μετ' ὀλίγον ὑπὸ τοῦ λαοῦ καὶ ὑπὸ πάσης τῆς αὐλῆς τοῦ ἡγεμόνος πρὸς ἀντικατάστασιν τοῦ Θεογνώστου, ὃς ψυχορραγῶν ἐπέστειλε περὶ τούτου τῷ Πατριάρχῃ, ὡς καὶ ὁ Συμεὼν αὐτὸς, πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ἰωάννην τὸν Κατκουζηνόν. Ὁ Μητροπολίτης ἔπεμψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν πρεσβευτὰς Ἀρτέμιον τὸν Κοροβίνον, Μιχαὴλ τὸν Ἑλληνα καὶ ἐτέρους δύο, Συμεῶνα Δεέντιον τὸν Δαβὶδ καὶ Ἰούριον Βοροβίνον, οἵτινες ἐπανῆλθον μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ Μεγάλου ἡγεμόνος κομίζοντες εὐάρεστον ἀπάντησιν, ἵνα ὁ Ἀλέξιος πορευθῆ εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς αὐτοκρατορίας πρὸς χειροτονίαν. Ζῶντος δ' ἔτι τοῦ Θεογνώστου, ὁ τοῦ Τερνόβου Πατριάρχης ἀνηγόρευσε αὐτογνωμόνως μοναχόν τινα Θεοδώρητον Μητροπολίτην τῆς Ῥωσσίας, ὃν ἔπεμψεν εἰς Κίεβον μετὰ τοῦ ἐγγράφου διορισμοῦ.

ἀλλ' ὁ κληρὸς τῆς πόλεως ταύτης οὐδεμίαν ἔλαβε σχέσιν μετὰ τοῦ νέου τούτου Πατριάρχου· διὸ ὁμοθυμαδὸν ἀπέβριψε τὸν Θεοδώρητον ὡς αὐτόκλητον.

Ἄν καὶ ὁ Συμεὼν ἐγίνωσκε τῷ ὄντι, ὅπως καταστῆ ἀρχηγὸς τῶν κληρούχων ἡγεμόνων, ἡ ἐξουσία ὅμως αὐτοῦ οὐδόλως ἀνέστειλεν ἀνεφείσας τινὰς ἔριδας μεταξὺ αὐτῶν· διότι ὁ τῆς Τβέρης Κωνσταντῖνος ἤριζε πρὸς τε τὴν νύμφην αὐτοῦ Ἀναστασίαν, χήραν Ἀλεξάνδρου τοῦ Μιχαήλ, καὶ πρὸς τὸν υἱὸν αὐτῆς, τὸν τοῦ Χόλμου Βσεβολόδον, σφετεριζόμενος βία τοὺς τε εὐπατρίδας αὐτῶν καὶ τὰς προσόδους. Ὁ δὲ πικρανθεὶς Βσεβολόδος ἀπῆλθεν ὡς κατήγορος αὐτοῦ παρὰ τῷ Μεγάλῳ Ἡγεμόνι καὶ τῇ παρεμβολῇ κατόπιν τοῦ θείου αὐτοῦ, τελευτήσαντος αὐτόθι. Καὶ ὁ μὲν Χάνης, παραδεχθεὶς τὴν γνώμην τοῦ Συμεῶνος, ἀπέδωκε τὴν ἡγεμονίαν τῆς Τβέρης τῷ Βσεβολόδῳ, ὁ δὲ τοῦ Κασσίνου Βασίλειος ὁ Μιχαήλ, ἀδελφὸς τοῦ Κωνσταντίνου, φορολογήσας τὸ Χόλμον, ἔσπευσε πρὸς τοὺς Μογόλους μετὰ πολυτελῶν δώρων. Ὁ θεῖος καὶ ὁ ἀνεψιὸς συνητηθήσαν ὡς ἐχθροὶ ἐν τῇ πόλει Βεζδέζη, ἔνθα οὗτος ἐλαφυραγωγῆσεν ἐκεῖνον, γινώσκων ὅτι οὐδεὶς μετὰ κενῶν τῶν χειρῶν ἀπῆλθε δικαιοσύνης ἐν τῇ παρεμβολῇ· ἀνέβη δ' ἠσύχως τὸν θρόνον τῆς Τβέρης. Ἄλλ' ὁ Ἐπίσκοπος τῆς πόλεως ταύτης Θεόδωρος διήλλαξεν αὐτὸν μετὰ τοῦ θείου, ἀρκοῦμενον μόνῳ τῷ Χόλμῳ, παραχωροῦντα δ' αὐτῷ τὴν Τβέρην. Καὶ οὕτως ἀποκατέστη ἡ εἰρήνη· διότι ὁ Συμεὼν, γαμβρὸς τοῦ Βσεβολόδου, πενθερὸς δὲ τοῦ Μιχαήλ, υἱοῦ τοῦ Βασιλείου, ἦν προστάτης ἐξίσου ἀμφοτέρων τῶν ἡγεμόνων τούτων· ἀλλ' ὁ Βασίλειος, ἐνθυμούμενος τὴν ὕβριν αὐτοῦ, ἐδήλωσεν

Διαφοραὶ τῶν κληρούχων ἡγεμόνων.

τὸ πρὸς τὸν ἀνεψιὸν μῖσος βλάβπτων τὴν χώραν αὐτοῦ.

Ἀνακαινίσις
τοῦ Μουρόμου

Ἐπὶ τῆς κυριαρχίας τοῦ Συμεῶνος τὸ ἀρχαῖον Μουρομον, ἐκ πολλοῦ ἔρημον, ἀνακαινισθὲν, κατὰ τὰ ὑπὸ τῶν χρονικῶν ἀναφερόμενα, ὑπὸ Ἰουρίου τοῦ Ἰαροσλάβου, ἡγεμόνος αὐτοῦ, τουτέστιν ἐν ἔτει 1351, μετετέθη εἰς τὴν ἀρχαίαν θέσιν, ἔνθα ιδρύθησαν πολλοὶ ναοὶ καὶ τὰ ἀνάκτορα· οἱ δ' εὐπατρίδαι καὶ ἔμποροι ἤρξαντο οἰκοῦντες περὶ τὰ βασιλεία, τῷ παραδείγματι τούτῳ ἀκολουθοῦντες. Μετὰ τὸν Ἅγιον Γλέβην ὁ Ἰούριος οὗτός ἐστιν ὁ ἀξιομνημονευτότατος τῶν ἡγεμόνων τοῦ Μουρόμου, περὶ ὧν ἡ ἱστορία σιωπᾷ, ὡς ἡσυχαζόντων δι' ἔλλειψιν δυνάμεων, ἀπὸ δὲ Ἀνδρέου τοῦ Βογολιούβσκη ἐξηρτῶντο μᾶλλον ἀπὸ τῶν Μεγάλων ἡγεμόνων τοῦ Βλαδιμίρου, ἢ ἀπὸ τῶν τῆς Ῥεζάνης, ἀν καὶ ἡ ἡγεμονία αὐτῶν ἐκπαλαί ὑπέκειτο ταύτῃ.

Ἀρχὴ τοῦ μο-
ναστηρίου τῆς
Ἁγίας Τριά-
δος.

Ἐν τοῖς σπουδαίοις ἐκκλησιαστικοῖς συμβεβηκόσιν ἀναφέρεται καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς Λαύρας τῆς Τριάδος, περιωνυμωτάτης ἤδη διὰ τὰς ἀξιολόγους πολιτικὰς πράξεις, ὧν ὑπῆρξε τὸ θέατρον. Εὐπατρίδης τις τοῦ Ῥοστόβου, Κύριλλος τοῦνομα, βλέπων χαλεπῶς τὴν ταπείνωσιν τοῦ ἡγεμόνος αὐτοῦ καὶ τὴν αὐτογνωμοσύνην τῶν ἀρχόντων τῆς Μόσχας ἐν τῇ ἑαυτοῦ χώρᾳ ἐπὶ τοῦ Καλίτα, ἀπέστρεψε τὸ πρόσωπον ἀπ' αὐτῆς, ἀπῆλθε δ' εἰς τὴν κωμόπολιν Βαδονέζον, κληρουχίαν τοῦ νεωτέρου τοῦ Συμεῶνος ἀδελφοῦ Ἀνδρέου, ἔνθα ἤρξαντο προθύμως συνοικιζόμενοι ἄνθρωποι ἄποροι, καθόσον ὁ τοποτηρητὴς τοῦ ἡγεμόνος ἐχορήγει αὐτοῖς ἀτέλειαν καὶ προνομίας. Καὶ αὐτὸς μὲν ὁ Κύριλλος, πάλαι ποτε πλοῦσιος, ἐπτώχευσε διὰ τὰς πολλὰς συμφοράς· ἀλλ' οἱ δύο υἱοὶ αὐτοῦ, Στέφανος καὶ

Βαρθολομαῖος, μετακληθεὶς ἐν τῷ μοναχικῷ βίῳ Σέργιος, ἐζήτησαν ἀνακούφισιν τῶν κοσμικῶν δειρῶν ἐν τοῖς ἀσκητικοῖς ἀγῶσι. Καὶ ὁ μὲν πρῶτος τούτων ἐγένετο Ἡγούμενος τῆς μονῆς τῶν Θεοφανείων ἐν Μόσχα, ὁ δὲ δεύτερος, διατρίψας ἐπὶ πολὺ ὡς ἀναχωρητῆς ἐν τοῖς πυκνοῖς δάσεσιν, ἐν μέσῳ βαθείας ἐρημίας καὶ ἀγρίων θηρίων, παρὰ τῷ ξυλίνῳ ναῷ τῆς Ἀγίας Τριάδος, ἰδρυθέντι ὑπ' αὐτοῦ τούτου, ἀνήγειρε τὴν σημερινὴν Λαύραν· διότι ἡ φήμη περὶ τῶν ἀρετῶν ἐφείλκυσε πολλοὺς τῶν μοναχῶν (79). Ἡ δ' αὖστηροτάτη εὐλάβεια καὶ ἡ χριστιανικὴ ταπεινότης ἐμεγάλυναν τὸν Ἅγιον Σέργιον μεταξὺ τῶν συγχρόνων. Ὁ Μητροπολίτης, οἱ ἡγεμόνες καὶ οἱ εὐπατρίδαι ἐσέβοντο ἐξαιρέτως αὐτόν. Κατόπιν δ' ὀψόμεθα τὸν εὐσεβῆ τοῦτον ἄνδρα ἐκτελεστήν καὶ δυσχερεστάτων πολιτικῶν ἀποστολῶν.

Ὅσω σπανιώτερον εὐρίσκομεν ἐν τοῖς χρονικοῖς μαρτυρίας περὶ τῆς καταστάσεως τῶν τεχνῶν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ῥωσίᾳ, τόσω αὐταὶ καθίστανται περιεργότεροι ὡς πρὸς τὸν ἱστορικόν. Ἐζωγραφήθησαν ἐπὶ τῆς ἡγεμονίας τοῦ Συμεῶνος τρεῖς ναοὶ ἐν Μόσχα, ὁ μητροπολιτικὸς τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ὁ τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ καὶ ὁ τῆς Μεταμορφώσεως. Καὶ ὁ μὲν πρῶτος ἐζωγραφήθη ὑφ' Ἑλλήνων ζωγράφων τοῦ Μητροπολίτου Θεογνώστου, ὁ δὲ δεύτερος ὑπὸ Ῥώσσω ἀυλικῶν, Ζαχαρίου Ἰωσήφ καὶ Νικολάου μετὰ τῶν ὁμοτέχνων, ὁ δὲ τρίτος ὑπὸ τοῦ ἀλλοδαποῦ Γοϊτάνου. Ὁ Ῥώσσοσ Βορίσης διέπρεπεν ἐν τῇ αὐτῇ ἐποχῇ κατὰ τὴν τέχνην τῶν χυτῶν πραγμάτων. Οὗτος δ' ἐχώνευε κώδωνας τῶν μητροπολιτικῶν ναῶν τῆς Μόσχας καὶ Νοβογο-

Τέχνη ἐν
Ῥωσίᾳ.

ρόδου. Ἡ Ἑλλάς εὐρίσκετο ἔτι ἐν μεγάλῃ σχέσει μετὰ τῆς Ῥωσσίας, ἀποστέλλουσα ἡμῖν οὐ μόνον Μητροπολίτας, ἀλλὰ καὶ καλλιτέχνας διδάσκοντας τοὺς Ῥώσσοις. Ἀλλὰ καὶ ἡ πεπολιτισμένη Γερμανία συνένειπεν εἰς τὴν βιομηχανίαν τῆς ἡμετέρας πατρίδος. Παρατηρητέον δ' ὅτι ἐπὶ Συμεῶνος ἐγένετο χρῆσις χάρτου, ἐφ' οὗ ἐγράφη ἢ τε μετὰ αὐτοῦ καὶ τῶν ἀδελφῶν συνθήκη καὶ ἡ διαθήκη αὐτοῦ (80). Εἰκάζομεν δὲ μετὰ πιθανότητος, ὅτι ὁ χάρτης οὗτος ἐκομίζετο ἡμῖν ἐκ τῆς Γερμανικῆς χώρας διὰ τοῦ Νοβογορόδου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΝΔΕΚΑΤΟΝ.

Ο ΜΕΓΑΣ ΗΓΕΜΩΝ ΙΩΑΝΝΗΣ Ο ΙΩΑΝΝΟΥ.

1353—1359.

Χαρακτήρ τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος. — Ὡμότης τοῦ Ὀλέγου. — Φιλοδοξία τοῦ Ὀλγέρδου. — Στάσεις. — Ἐπιβρόχὴ τοῦ κλήρου ἐν Νοβογορόδῳ. — Δολοφονία ἐν Μόσχᾳ. — Ἐκκλησιαστικά. — Ἄρεταί τοῦ Ἁγίου Ἀλεξίου. — Δόγματα τοῦ νέου Δημητρίου. — Τελευτὴ τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος. — Διαθήκη αὐτοῦ. — Ἀρχὴ τῶν ἡγεμονιῶν Μολδαβίας καὶ Βλαχίας.

1353-1355. Ἄπαντες οἱ Ῥώσσοι ἡγεμόνες παρεγένοντο εἰς τὴν παρεμβολήν, ὅπως μάθωσι τίς αὐτῶν ἔσται ὁ ἀρχηγός. Ἐπεμψαν δὲ καὶ οἱ Νοβογορόδιοι τὸν εὐπατρίδην Σουδοκόβον, παρακαλοῦντες τὸν Χάνην, ὅπως ἀποδῶ τὸ ἀξίωμα τοῦτο τῷ τῆς Σουσδαλίας Κωνσταντίνῳ, ἀνδρὶ συνετῷ καὶ σταθερῷ. Ἀλλ' ὁ Τσανιβέκης διώρισε τὸν τῆς Μόσχας Ἰωάννην τὸν Ἰωάννου, ἡγεμόνα πρῶτον, φιλήσυχον ἐν ταυτῷ καὶ ἀδύνατον. Πρὶν ὁμως

Ἡ ὁ νέος ἡγεμὼν ἐπανέλθη ἐκ τῆς παρεμβολῆς, ὁ νέος Ὀλεγοσ τῆς Ῥεζάνης, υἱὸς τοῦ Κοροτοπόλου, καταλαβὼν πᾶσαν τὴν ἡγεμονίαν τοῦ πατρὸς, ἐξάνεστη κατὰ τῆς ἡγεμονίας τῆς Μόσχας, ὡς ἐπιθυμῶν ἐντελοῦς ἀνεξαρτησίας, ἐκδικήσεως τοῦ ἐν Μόσχα φόνου τοῦ προγόνου Κωνσταντίνου καὶ ἐνώτεως ἐκ νέου μετὰ τῆς Ῥεζάνης τῶν ὀχθῶν τοῦ Λοπάσνα, ἔνθα ἤδη ἀπὸ πολλοῦ οἱ διάδοχοι τοῦ Καλίτα ἤρχον ἀφιλονεικῆτως. Καὶ ἡ μὲν πρόφασις αὕτη τοῦ πολέμου ἐφαίνετο κατὰ τι δικαία, ἀλλ' ὁ νεανίας Ὀλεγοσ, ὁ προώρως προβεβηκῶς διὰ τὰ ἐγκλήματα τῆς θηριώδους καρδίας, ἐνήργει τότε ὡς ὁ μέλλων καὶ ἄξιος σύμμαχος τοῦ Μαμάι· διότι ἐπυρπόλει, ἐλεηλάτει καὶ ἠχμαλῶτιζεν· ἐν δὲ ταῖς χώραις τοῦ Λοπάσνα ἐβασάνισεν ὡμῶς τοῦ Ἰωάννου τὸν τοποτηρητὴν, ὃν τελευταῖον ἀπέλυσε διὰ λύτρων. Κτησάμενος δὲ τὸ μῖσος τῶν κατοίκων τῆς Μόσχας, ἐναβρύνετο ἐπὶ τῇ ἀγάπῃ τῶν Ῥεζανιτῶν, οἵτινες παρατηρήσαντες ἐν αὐτῷ τόλμην καὶ εὐστάθειαν, ἀνέμενον ὄντως παρ' αὐτοῦ ἡρωικὰ κατορθώματα.

Ὁ πρῶτος Ἰωάννης ἐξέκλινε τὸν πρὸς τὸν Ὀλεγον πόλεμον, ἀρκούμενος τῇ ἀπελευθερώσει τοῦ τοποτηρητοῦ αὐτοῦ· ἠνείχετο δὲ καρτερῶς τὴν παρακοὴν τῶν Νοβογοροδιῶν, μὴ ὁμολογούντων ἑαυτοὺς ὑποτελεῖς αὐτῷ, ἕως οὗ μετέηλλαξε τὸν βίον ὁ τῆς Σουσδαλίας Κωνσταντῖνος ὁ Βασιλείου, ὁ προσφιλὴς αὐτῶν ἡγεμῶν, ὅτε οἱ Νοβογορόδιοι, οὐδένα βλέποντες ἄξιον ἀνταγωνιστὴν τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος, ἀπεδέξαντο τοὺς τοποτηρητὰς τοῦ Ἰωάννου. Ὁ δὲ Τσανιβέκης κατεκύρωσε τὸ Κάτω Νοβογόροδον, τὸ Γοροδετσον καὶ τὴν Σουσδαλίαν Ἀνδρέα τῷ Κωνσταντίνου· διότι τὰ

ἐγγύτατα κληρονομικὰ δικαιώματα τῶν κυριαρχῶν τῆς Ῥωσσίας οὐδόλως ἴσχυον, εἰμὴ ὁ Χάνης ἔστεργε. Οὕτως ὁ τοῦ Σταροδούβου Ἰωάννης ὁ Θεοδώρου, ἀποθανόντος τοῦ πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ Δημητρίου, περιέμενεν ἔτος ὀλόκληρον τὸ παρὰ τοῦ Τσανιπέκη θέσπισμα, οὗ ἄνευ οὐκ ἠδύνατο κληθῆναι ἡγεμῶν τῆς κληρουχίας ταύτης.

1354 2359.
ἱεροδοξία τοῦ
Ὀλγέρδου.

Ἡ ἀρχὴ τῶν φιλησύχων κυριαρχῶν σπανίως μένει ἀδιατάραχος· διότι ἡ ὑπερβολικὴ αὐτῶν ἀγαθότης ἀποβαίνει ἀδυναμία, εὐχταία τοῖς τε ἔξω καὶ τοῖς ἔσω στασιασταῖς. Ὁ Ὀλγέρδος, καίπερ νυμφεύσας τὴν μὲν θυγατέρα μετὰ τοῦ τῆς Σουσδαλίας Βορίση τοῦ Κωνσταντίνου, ἀδελφοῦ τοῦ Ἀνδρέου, τὸν δ' ἀνεψιὸν Δημήτριον τὸν Κοριάδου, μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος, ἐσπούδαζεν ἵνα καταπιέζη τὴν Ῥωσίαν. Ἀπὸ πολλοῦ δ' ἤδη χρόνου τὸ Σμόλενσκον καὶ τὸ Βριάνσκον ἐξηρητῶντο οἶονεὶ ἐκ τῆς Λιθουανίας, ὡς ἀνίσχυρος σύμμαχος ἐξαρτᾶται συνήθως ἀπὸ τοῦ ἰσχυροῦ· ἀλλ' ὁ Ὀλγέρδος, μὴ ἀρκούμενος τούτῳ, ἠθέλησεν ἵνα ὑποτάξῃ ἐντελῶς αὐτάς· διὸ ἠχμαλώτισε τὸν νέον ἡγεμόνα Ἰωάννην τὸν Βασιλείου, οὗ ὁ πατήρ ἔλαβε τότε παρὰ τοῦ Χάνη θέσπισμα, ὅπως ἄρξῃ τῆς κληρουχίας τοῦ Βριάνσκου. Καὶ ὁ μὲν Βασίλειος ἐτελεύτησε μετ' ὀλίγον, ἡ δὲ δυστυχὴς αὕτη πόλις, ἐπὶ πολὺ ἔρμαιον τῆς θουελλῶδους ἀναρχίας, ὑπετάγη τέλος τῇ Λιθουανίᾳ τῷ 1356. Ὁ Ὀλγέρδος, ὅπως παρασκευάσῃ ἑαυτῷ ὁδὸν πρὸς τὰς ἡγεμονίας Τβέρης καὶ Μόσχας, κατέλαβε διὰ στρατοῦ τὴν ἀκρόπολιν καὶ τὴν κωμόπολιν Ῥζέβον· ἀλλ' οἱ κάτοικοι τῆς Τβέρης καὶ τοῦ Μοζαΐσκου, ταραχθέντες ὑπὸ βουλῆς τοσοῦτον ἐπικινδύνου, ἐφωπλίσθησαν παραχρῆμα καὶ ἐδίω-

ξαν ἐκεῖθεν τοὺς Λιθουανούς. Ἀλλὰ καὶ Ἀνδρέας ὁ Ὀλγέρ-
δου, ἡγεμῶν τοῦ Πολότσκου, ὠργίζετο κατὰ τῶν Πσκοβίων,
οὓς ἀπεκάλει ἀπίστους προδότας. Οὗτοι δ' ὡσαύτως, διοι-
κούμενοι ὑπὸ τοῦ ἀνδρείου Εὐσταθίου τοῦ Ἰσθόρσκου, ἀντεξε-
δικοῦντο τὴν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις αὐτῶν ληστέϊαν διὰ ληστείας.

Ἐν τούτοις ἡ Ῥωσσία, τὸ Μούρομον, ἡ Τβέρη καὶ
τὸ Νοβογόροδον κακῶς εἶχον ὑπὸ τῶν ἐμφυλίων στά-
σεων. Ἐμνήσθημεν ἤδη τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Μουρόμου
Ἰουρίου τοῦ Ἱεροσλάβου. Τοῦτον οὖν ὁ συγγενὴς Θεό-
δωρος ὁ Γλέβη, συναθροίσας τῷ 1355 πολυάριθμον
συμμορίαν, ἐξήλασε τῆς πρωτεύουσας, ἐξαπατήσας δὲ
τοὺς εὐπατρίδας μετέβη παρὰ τῷ Χάνῃ πρὸς ἀπό-
κτησιν τῆς φιλίας αὐτοῦ, συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν δια-
σημοτάτων εὐπατριδῶν. Ἀλλὰ μεθ' ἑβδομάδα ὁ Ἰού-
ριος, ἐπανελθὼν εἰς Μούρομον καὶ συμπαραλαβὼν τοὺς
ἐπιλοίπους εὐπατρίδας, ἀποδημεῖ ὡσαύτως εἰς τὸν Τσα-
νιθέκην, ἔνθα ἀμφοτέροι οἱ ἡγεμόνες ἐδικάσθησαν ἐπι-
σήμεως. Καὶ ὁ μὲν Θεόδωρος ὑπέρισχυσε τοῦ ἀνταγω-
νιστοῦ, ὁ δὲ Τσανιθέκης ἀπέδωκεν αὐτῷ οὐ μόνον τὴν
ἡγεμονίαν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν Ἰούριον, ἀποθανόντα
μετ' οὐ πολὺ ἐν τῇ δυστυχίᾳ. Ἐν τῇ πρώτῃ καὶ τε-
λευταίᾳ ταύτῃ ἔριδι τῶν ἡγεμόνων τοῦ Μουρόμου τε-
λευτᾷ ἡ σύντομος ἱστορία αὐτῶν· διότι ὁ μὲν οἶκος
αὐτῶν ἐξέλιπεν, ἡ δὲ πρωτεύουσα, ὡς ὀψόμεθα, συ-
νηνώθη τῇ Μεγάλῃ Ἡγεμονίᾳ.

Τὴν δὲ μετὰ τοῦ τῆς Τβέρης Βασιλείου τοῦ Μι-
χαὴλ καὶ τοῦ ἀνεψιοῦ αὐτοῦ Βσεβολόδου τοῦ Ἀλεξάν-
δρου τοῦ Χόλμου ἔχθραν οὔτε ὁ Μέγας Ἡγεμῶν,
οὔτε ὁ Μητροπολίτης Ἀλέξιος κατέπαυσαν, πειραθέν-
τες ἀμφοτέροι τῆς διαλλαγῆς αὐτῶν ἐν Βλαδιμίρῳ,
ἔνθα ἐπὶ τούτῳ συνῆλθον τῷ 1357. Ὁ δὲ Βασίλειος,

Στάσις.

προστατευόμενος ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου, κατεπίεξε τὸν Βσεβολόδον· τοῦτο δ' ἐλύπει μεγάλως τὸν ἀγαθὸν Θεόδωρον, Ἐπίσκοπον τῆς Τβέρης, ὃς μάλιστα ἤθελεν ἵνα ἀναχωρήσῃ καὶ ἐκ τῆς ἑαυτοῦ ἐπαρχίας, ὅπως μὴ βλέπη τοιαύτας ἀδικίας. Ὁ θεὸς ἀπήτει ἵνα δικασθῶσιν ἐν τῇ παρεμβολῇ, μαθὼν ὅτι ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ, καίτοι συλληφθεὶς ὑπὸ τῶν τοποτηρητῶν τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος, ἀπῆλθεν ἐκεῖσε διὰ τῆς Λιθουανίας· ὁ δὲ Τσανιβέκης ἄνευ περαιτέρω ἐρεύνης τῷ 1358 παρέδωκε τὸν ταλαίπωρον Βσεβολόδον τοῖς πρεσβευταῖς τοῦ Βασιλείου· οὗτος δὲ, ὡς δούλον τὸν ἀνεψιὸν μεταχειριζόμενος, ἀφείλε τὴν περιουσίαν τῶν εὐπατριδῶν τοῦ Χόλμου, τοῖς δὲ κατοικοῖς ἐπέβαλε φόρον.

Τὸ δὲ Νοβογόροδον ἐστασίασε διὰ τὴν ἀντικατάστασιν τοῦ καθέδρου. Εἶδομεν ἤδη, ὅτι ὁ μὲν Συμεὼν ὀλίγον ἔμερίμνα περὶ τῶν τῆς ἐσωτερικῆς διοικήσεως τοῦ Νοβογορόδου, ὁ δὲ Ἰωάννης ἔτι ἤττον, ἀλλὰ καὶ ὁ λαὸς ἠκολάσταινε μὴ τιμῶν τοὺς τοποτηρητὰς τοῦ ἡγεμόνος. Οἱ δὲ κάτοικοι τῆς περιωνυμωτάτης Σλαβονικῆς συνοικίας, παύσαντες παρὰ τὴν γενικὴν θέλησιν καὶ τὸν κάθεδρον Ἀνδριάναν, ὥρμησαν ἔνοπλοι εἰς τὴν αὐλήν τοῦ Ἰαροσλάβου, ἔνθα διασκορπίσαντες τοὺς ἀόπλους, φονεύσαντες μάλιστα καὶ εὐπατρίδας τινὰς, ἐξελέξαντο τὸν Σίλβεστρον ἀντὶ τοῦ Ἀνδριάνου (81). Διὸ ἡ συνοικία τῆς ἁγίας Σοφίας ἔπνεεν ἐκδίκησιν κατὰ τῆς Σλαβονικῆς· ἀμφοτέραι δὲ παρεσκευάζοντο ὡς εἰς πόλεμον. Ἐν τοιαύταις περιστάσεσι μόνῃ ἡ πνευματικὴ ἐξουσία διετῆρει τὰ δικαίωματα αὐτῆς καὶ κατεπράυνε τὰς ἠρεθισμένας καρδίας. Ὁ μεγαλόσχημος Μωϋσῆς, κατὰ παράκλησιν τοῦ λαοῦ καταλιπὼν τὸ ἀναχωρητήριον, ἔνθα ἔμενεν ἐπὶ εἰκοσαετίαν, πρὸς ποιμαντορίαν ἐκ

νέου τῆς Ἐκκλησίας, ἐπανῆλθεν εἰς αὐτὸ ἕνεκα νόσου. Ὁ δὲ νέος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀλέξιος, ὁ διὰ κλήρου ἐκλεχθεὶς ὑπὸ τῶν κλειδούχων τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Σοφίας, ὁ Ἀρχιμανδρίτης τοῦ Ἰουριέβου καὶ οἱ Ἡγούμενοι παρήσαν ἐν μέσῳ τοῦ θορυβώδους στρατοπέδου· διότι ὡς τοιοῦτον ἐφαίνετο ἅπασα ἡ πόλις. Ὁ γηραιὸς Μωϋσῆς, ὃν ὁ κίνδυνος τῆς πατρίδος ἐξήγαγεν, οὕτως εἶπεῖν, ἐκ τοῦ τάφου, ἠυλόγει τὸν λαόν, καλῶν πάντας ἀγαπητὰ αὐτοῦ πνευματικὰ τέκνα, καὶ ἀποτρέπων αὐτοὺς διὰ παρακλήσεων πάσης αἱματοχυσίας. Ὅθεν ἡ μὲν στάσις κατηνύσθη, διότι καὶ αὐτοὶ οἱ ἀχαλί- νωτοι ἤκουσαν εὐλαβῶς τῆς φωνῆς τοῦ Ἁγίου ἀναχωρητοῦ, ἱσταμένου ἤδη ἐπὶ τοῦ χείλους τοῦ τάφου, καὶ ἐπέισθησαν· ἀλλ' ἡ δικαιοσύνη ἀπῆτει τὴν τιμωρίαν τῶν αἰτίων τῆς βιαίας καὶ ἀνόμου ταύτης πράξεως· διότι οἱ ἄγροὶ τοῦ φιλοτίμου Σιλβέστρου καὶ πολλῶν ἄλλων μεγιστάνων τῆς Σλαβονικῆς συνοικίας κατεστράφησαν κατὰ ψήφισμα τῆς συνελεύσεως. Καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ ἄθῳοι ἔπαθον· διότι ἡ φρόνησις καὶ ἡ περίσκεψις ἀλλότρια ἐισιλαοῦ στασιάζοντος. Ἐκλεχθέντος δὲ νέου καθέδρου, ἀντὶ τοῦ Σιλβέστρου, καθησύχασεν ἡ πόλις. Ἀλλ' ἐν αὐτῇ τῇ εἰρηναίᾳ πόλει Μόσχα, ἀλλοτρία τῶν θελλῶν τῶν πολιτικῶν στάσεων, συνέβη θρασὺ κακούργημα, οἱ δὲ κακοῦργοι οὐδὲ κατεφωράθησαν ὑπὸ τῆς ἀκηδοῦς κυβερνήσεως. Ἀλέξιος ὁ Πέτρου, χιλιάρχος τῆς πρωτευούσης καὶ διασημότατος τῶν ἀρχόντων, περιστοιχούμενος, ὡς ἡγεμῶν, ὑπὸ πολυαριθμοῦ θεραπείας, εὗρέθη νεκρὸς κατὰ τὴν ὥραν τοῦ ὄρθρου ἐντὸς τῆς πόλεως φέρων τεκμήρια δολοφονηθέντος· ἀλλ' ὁ ἐγκληματίας ἔμεινεν ἄγνωστος (82). Ἰσχυρίζοντο δὲ διαρρήδην, ὅτι ὁ Ἀ-

Ἐπιβρῶν τοῦ κλήρου ἐν Νοβογορόδη.

Δολοφονία ἐν Μόσχᾳ.

λέξιος ἔσχε τὴν τύχην Ἀνδρέου τοῦ Βογολιούβσκη καὶ ὅτι, κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν Κουτσοβίτσων, οἱ περὶ αὐτὸν εὐπατρίδαι συνώμοσαν κατ' αὐτοῦ. Ὁ λαὸς θορυβηθεὶς, ἐμάντευε τοὺς κακούργους, ὠνόμαζε μάλιστα αὐτούς, ἀπαιτῶν δίκην τοῦ κακουργήματος· οἱ δ' ἄρχοντες τῆς Μόσχας, ὑποπτεύοντες, ὡς φαίνεται, τότε ἐπίσημον κατηγορίαν, ἐξῆλθον τῆς Μόσχας μετὰ τῶν οικογενειῶν αὐτῶν πρὸς Ὀλεγον τὸν Ῥεζάνης, πολέμιον τοῦ κυριάρχου αὐτῶν. Ὁ δ' ἀσθενὴς Ἰωάννης, δούς καιρὸν ἵνα καθησυχάσῃ ἡ κοινὴ ἀγανάκτησις, μετεκάλεσεν αὐτοὺς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν.

Ἐπὶ τοῦ Ἰωάννου καὶ αὐτὴ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ῥωσσίας παρίστα θέαμα ἀταξίας καὶ σκανδάλου τοῖς πιστοῖς χριστιανοῖς. Μετὰ ἓν ἔτος ἀπὸ τῆς τελευτῆς τοῦ Συμεῶνος ὁ Μωϋσῆς, Ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Νοβογορόδου, ἐπρέσβευσε πρὸς τὸν Ἑλληνα Αὐτοκράτορα καὶ τὸν Πατριάρχην αἰτιώμενος τὴν ἄνομον αὐθαιρεσίαν τοῦ Μητροπολίτου. Πιθανὸν δ' ὅτι προὔκειτο περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν εἰσφορῶν, δι' ὧν ὁ ἡμέτερος Μητροπολίτης ἐπεβάρυνε τὸν κλῆρον, ἀποκαλῶν αὐτὰς μετριοφρόνως δῶρα. Οἱ δὲ πρεσβευταί, οὓς ὑπεδέχθησαν εὐμενῶς, ἐπανῆλθον κομίζοντες φιλικὰς ἐπιστολάς τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰωάννου τοῦ Κατακουζηνοῦ καὶ τοῦ Πατριάρχου Φιλοθέου, χρυσῆ σφραγίδι ἐσφραγισμένας, κατὰ τὰ χρονικά. Καὶ ἀγνοοῦμεν μὲν τὸ περιεχόμενον τῶν ἐπιστολῶν τούτων, φαίνεται δ' ὅτι ὁ Φιλόθεος, ὡς Ἑλληνα καὶ εὐφυῆς ἀνὴρ, ἐπέρανε τὴν ὑπόθεσιν διὰ μόνον περιποιητικῶν λόγων, οὐδόλως θέλων ἵνα ἐρίσῃ πρὸς τοὺς Μητροπολίτας τῆς Ῥωσσίας, μηδέποτε μεταβαίνοντας εἰς Κωνσταντινούπολιν ἄνευ πολυτελῶν δώρων. Ἐν τούτοις δ' ὡς τεκμήριον ἰδιαι-

Ἐκκλησιαστικά.

τέρας τιμῆς πρὸς τὸν Ἱεράρχην Μωϋσῆν ἔπεμψεν αὐτῷ πολυσταύριον.

Αἱ αἰτιάσεις αὗται τοῦ κλήρου τοῦ Νοβογορόδου κατὰ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Ἐκκλησίας, προκληθεῖσαι ὑπὸ τῆς φιλοχρηματίας τοῦ Θεογνώστου, προκατόχου τοῦ Ἀλεξίου, προσέβαλλον διαρρήδην τὸ τοῦ Μητροπολίτου ἀξίωμα. Ἐτερον δέ τι γεγονός ἐγέννησεν ἐτι μείζον σκάνδαλον· διότι ἀνθ' ἑνὸς νομίμου ἀρχηγοῦ τῆς Ἐκκλησίας, ὁ Πατριάρχης Φιλόθεος ἐχειροτόνησεν ἐν Κωνσταντινουπόλει δύο, τὸν Ἅγιον Ἀλέξιον, ἐκλεχθέντα ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος, καὶ τὸν Ῥωμανόν, Ἑλληνικῆς πιθανὸν καταγωγῆς. Ὁ νεωτερισμὸς δ' οὗτος ἐξέπληξε τὸν ἡμέτερον κλῆρον, ἀγνοοῦντα τίνα ἀναγνωρίσαι ὡς νόμιμον· διότι ἀμφοτέροι οἱ Μητροπολίται διεφώνουν πρὸς ἀλλήλους. Ὁ δὲ Ῥωμανὸς, ὡς ὀφείλων τὴν ἀρχιερωσύνην τῇ ἀπληστία, ἀπέβλεπεν εἰς τὰς ἑαυτοῦ προσόδους καὶ ἀπῆτει ἀργύριον παρὰ τῶν Ἐπισκόπων. Ἄλλ' ὁ Ἅγιος Ἀλέξιος, μὴ αἰτήσας τιμὴν, κατὰ τὸ χρονικόν, ἀλλ' ἐκ τιμῆς ἐκζητηθεὶς, ἀνεχώρησε τὸ δεῦτερον εἰς Κωνσταντινούπολιν ὡς μεμψόμενος τὴν ἐπικρατοῦσαν ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ἀταξίαν. Ὁ Φιλόθεος ὁμοῦ πρὸς διαλλαγὴν τῶν δύο ἀντιζήλων, ἀνηγόρευσε αὐτὸν μὲν Μητροπολίτην τοῦ Κιέβου καὶ Βλαδιμίρου, τὸν δὲ Ῥωμανόν τῆς Λιθουανίας καὶ Βολυνίας. Καί περ δ' οὕτως ἐχόντων τούτων, ὁ τελευταῖος οὗτος μετέβη ἀνευ ἀδείας τοῦ Ἀλεξίου εἰς Τβέρην, ἔνθα διῆγεν ἐπὶ τινα χρόνον ἀναμιγνύμενος ταῖς ὑποθέσεσι τῆς ἐπαρχίας, προσκληθεὶς, ὡς φαίνεται, ὑπὸ Βσεβολόδου τοῦ Χόλμου, μεταβάντος εἰς Λιθουανίαν.

Ὁ δὲ Ῥωμανός, πείσας τῷ 1360 τὸν ἡγεμόνα Βασίλειον τὸν Μιχαήλ, ἵνα παραχωρήσῃ τοῖς ἀνεψιοῖς αὐτοῦ τὸ τρίτον τῆς ἡγεμονίας Τβέρης, ἐκτίσαστο τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ Βσεβολόδου, ὥστε καὶ οἱ αὐλικοὶ τούτου ἐπεδαψίλευσαν αὐτῷ τιμὰς καὶ δῶρα, ἐκτὸς τοῦ Ἐπισκόπου Θεοδώρου, ὃς, δυσμενῶς πρὸς αὐτὸν ἔχων, ἀπέφευγε πᾶσαν σχέσιν.

Ἄρεται τοῦ
Ἁγίου Ἄλ-
ξίου.

Ὁ δ' Ἀλέξιος ἐξ ἐναντίας ὁσημέραι ἐπ' ἀρετῇ δια-
πρέπων, ὠφέλησε κατὰ τύχην μεγάλως τὴν πατρίδα·
διότι, ἐπικαλεσαμένης τὴν βοήθειαν αὐτοῦ τῆς συζύ-
γου τοῦ Τσανιβέκη, Ταϊδούλας τούνομα, ἕνεκα δεινῆς
νόσου, ὁ Χάνης ἔγραψε πρὸς τὸν Μέγαν Ἠγεμόνα
ταῦτα· « Ἠκούσαμεν, ὅτι ὁ οὐρανὸς οὐδὲν ἀρνεῖται τῆ πα-
»ρακλήσει τοῦ Παπᾶ ὑμῶν. Αἰτησάτω οὖν τὴν ὑγείαν
»τῆς συζύγου μου» (83). Διὸ ὁ Ἅγιος παρεγένετο
εἰς τὴν παρεμβολὴν ἐλπίζων ἐπὶ τῷ Θεῷ, ἡ δ' ἐλπίς
αὐτοῦ ἐξεπληρώθη· διότι ἀναλαβοῦσα ἐκ τῆς νόσου ἡ
Ταϊδούλα, ἐσπούδαζε παντοιοτρόπως, ὅπως ἀποδεί-
ξῃ τὴν πρὸς αὐτὸν εὐγνωμοσύνην. Κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ
χρόνον ὁ ἀπεσταλμένος τοῦ Χάνη Κοτάκης ἐπεβάρυ-
νε τοὺς Ῥώσους ἡγεμόνας δι' ἀνόμων φόρων, ἀλλ'
ἡ τῆς βασιλείσης ἐπιείκεια κατέπαυσε τὸ δεινὸν τοῦτο.
Ὁ δὲ ἀγαθὸς Τσανιβέκης (ὡς καλοῦσιν αὐτὸν οἱ χρο-
νογράφοι) μικρὸν ἐπέζησε· διότι, κατακτῆσας τὴν ἐν Περ-
σίᾳ πόλιν Ταυρίδα, κτισθεῖσαν ὑπὸ τῆς Ζεβείδας, πε-
φιλημένης συζύγου τοῦ ἐνδόξου Καλίφου Ἀρουν' Ἀλ-
ῤασσιδ, καὶ φορτώσας ἐντεῦθεν τετρακοσίας καμήλους
ἐκ τῶν πολυτίμων λαφύρων τῷ 1357, ἐδολοφονήθη
ὑπὸ τοῦ υἱοῦ Βερδιβέκου, ἀποκτείναντος προσέτι ἐξ
ἐπιβουλῆς τοῦ μεγιστᾶνος Τοβλόυβη καὶ δώδεκα ἐτι
ἀδελφούς. Ὁ δὲ Μητροπολίτης, αὐτόπτης τοῦ φρικώ-

δους τούτου κακουργήματος, μόλις διεσώθη ἐπανελθὼν εἰς Μόσχαν, ὅτε ὁ Βερδιθέκος ἐξέπεμψε πρὸς πάντας τοὺς Ῥώσσοις ἡγεμόνας τὸν μεγιστᾶνα Ἰτκαρον μετ' ἀπειλῶν καὶ βιαίων ἀξιώσεων. Καὶ πάντες μὲν συνεσχέθησαν ὑπὸ φόβου, ὡς γινώσκοντες τὸν θηριώδη τοῦ Βερδιθέκου χαρακτήρα, ἀλλ' ὁ Ἅγιος Ἀλέξιος ἀνέλαβε τὴν καταπράυνσιν τῆς τίγρεως ταύτης. Διό, ἐπανελθὼν εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Καπτσάσκας, κατώρθωσε, πρεσβεία τῆς Ταϊδούλας, μητρὸς τοῦ Βερδιθέκου, ἵνα δοθῇ χάρις τῇ τε ἐπικρατεία καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ. Ὁ δὲ Μέγας Ἡγεμὼν σὺν τῇ οἰκογενείᾳ, τοῖς εὐπατρίδαις καὶ τῷ λαῷ προϋπῆντησαν τῷ ἐναρέτῳ Μητροπολίτῃ ὡς οὐρανίῳ τινὶ παραμυθητῇ. Τότε δὲ ὁ ὀκταέτης υἱὸς τοῦ Ἰωάννου Δημήτριος, ἐφ' οὗ ἦνθει ἡ ἐλπίς τῆς πατρίδος, κατανουγείς ἐκ τῶν ἐπιδαφιλευομένων πανταχόθεν τῷ Ἀλεξίῳ τεκμηρίων ἀγάπης, εἶπεν αὐτῷ μετ' ἀσυνήθους τῇ ἀπαλῇ αὐτοῦ ἡλικίᾳ στόμφου. « ὦ Δέσποτα, σὺ ἐδωρήσω ἡμῖν » εἰρηνικὸν βίον. Ἦως οὖν ἐκφράσομέν σοι τὴν εὐγνωμοσύνην ἡμῶν; » Οὕτως ἐν τῇ ἀπαλωτάτῃ ταύτῃ ἡλικίᾳ ἀπεκαλύφθη ἐν τῷ Δημητρίῳ συναίσθησις τις τῶν πρὸς τὴν ἐπικράτειαν διακονιῶν καὶ ἀγαθοεργιῶν. Ὁ δὲ Μητροπολίτης, καθησυχάσας τὴν Ῥωσσίαν, διήγαγε δύο ἔτη ἐν Κιέβῳ, ἐγκαταλειμμένῳ ὑπὸ τῶν ἑαυτοῦ προκατόχων, καὶ ἐν μέσῳ ἐρειπίων καὶ τῶν οἰκτρῶν ἰχνῶν πολυχρονίου καταστροφῆς ἐσπούδαζεν ὑπὲρ τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως καὶ τῆς εὐπρεπείας τῶν λαῶν.

Λόγοι τοῦ νέου Δημητρίου.

Ὁ Ἰωάννης ἠλπίζεν ὅτι ἡγεμονεύσει ἡσύχως· ἀλλὰ μετ' αὐτοῦ ὁ βασιλόπαις Τάταρος Μαμάτι-Χόζας, ἐλθὼν εἰς Ῥεζάνην, ἀνήγγειλε τῷ υἱῷ τοῦ Συμεῶνος, ὅτι

ἐπέστη ὁ καιρὸς τοῦ προσδιορισμοῦ τῶν ἀληθῶν ὁρίων μεταξὺ τῆς ἡγεμονίας τοῦ Ὀλέγου καὶ τῆς Μόσχας, τουτέστιν ὁ ἀκόρεστος οὗτος ἡγεμονόπαις, περιβόητος ἤδη ἐπὶ βιαιοπραγία, διανοεῖτο ἵνα διαρπάσῃ ἀμφοτέρας τὰς χώρας ταύτας ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς διαγραφῆς τῶν ὁρίων. Ὁ δὲ Μέγας Ἡγεμὼν, ἐπερειδόμενος τοῖς ψηφίσμασι τῶν Χανῶν, ἀπεκρίνατο ὅτι οὐδέποτε ἐπιτρέψει τῷ Μογόλῳ πρεσβευτῇ, ἵνα εἰσχωρήσῃ εἰς τὰ τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Μόσχας, ὧν τὰ ὅρια εἰσὶν ἀναμφισβήτητα καὶ γνωστά. Ἡ ἀπάντησις αὕτη ἦν μὲν τολμηρὰ, ἀλλ' ὁ Ἰωάννης ἐγίνωσκεν, ὅτι ὁ Μαμάτι-Χόζας ἐνεργεῖ αὐτογνωμόνως ἄνευ ἰδιαίτερας ἐπιταγῆς τοῦ Χάνη· ἐγίνωσκεν ἴσως, ὅτι καὶ ὁ Βερδιθέκος ἐδυσφόρει κατὰ τοῦ μεγιστάνος τούτου, ὃς μετ' οὐ πολὺ ἐμελλεν ἵνα ἐπανέλθῃ εἰς τὴν παρεμβολὴν καὶ διὰ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἀποτίσῃ τὸν φόνον φίλου τινὸς τοῦ βασιλέως.

Τῆ 12 Νοεμβρίου 1359.
Τελευτὴ τοῦ Μεγάλου Ἡγεμῶνος. Διαθήκη αὐτοῦ.

Ὁ Ἰωάννης ἐτελεύτησε μοναχὸς, τὸ τριακοστὸν καὶ τρίτον τῆς ἡλικίας ἔτος ἄγων, μετὰ ἐξαετῆ ἡγεμονίαν, ἐπεκλήθη δ' ἔπειτα πρῶτος· ἀλλ' ἡ τοιαύτη προσηγορία τότε μόνον ἐκφέρεται πρὸς ἔπαινον τῶν ἡγεμόνων, ὅταν ἔχοντες καὶ ἄλλας ἀρετὰς τιμῶνται ὑπὸ πάντων. Κατὰ μίμησιν δὲ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ ἀδελφοῦ συνέταξε διαθήκην, δι' ἧς ἐκληροδότησε τὴν Μόσχαν τοῖς δύο υἱοῖς Δημητρίῳ καὶ Ἰωάννῃ, παραχωρήσας τὸ τρίτον τῶν προσόδων αὐτῆς τῷ ἐξαέτει ἀδελφιδεῖ Βλαδιμίρῳ τῷ Ἀνδρέου, καὶ παραγγείλας αὐτοῖς ἐν γένει τὸ φυλάττειν, δικάζειν καὶ κυβερνᾶν τοὺς ἐλευθέρους γεωργοὺς, εἴτε καταγεγραμμένους. Κατέλιπεν ὡσαύτως τῇ συζύγῳ Ἀλεξάνδρᾳ διάφορα χωρία καὶ μέρος τῶν προσόδων τῆς Μόσχας· τῷ Δη-

μητρίῳ, τὸ Μοζαΐσκον καὶ Κολόμναν σὺν ταῖς κώμαις τῷ Ἰωάννῃ, τὸ Ζβενιγόροδον καὶ Ῥοῦσαν. Ἐπαγίωσε δ' ὑπὲρ μὲν Βλαδιμίρου τοῦ Ἀνδρέου τὴν πατρίαν αὐτοῦ κληρονομίαν, ὑπὲρ δὲ τῆς ἡγεμονίδος Μαρίας, χήρας τοῦ Συμεῶνος, καὶ τῆς τοῦ Ἀνδρέου, Ἰουλιανίας ὀνόματι, τὰς κληροδοτηθείσας ὑπὸ τῶν συζύγων αὐτῶν κτήσεις ἐφ' ὄρω ρητῶ, ὅτι ἀποθανούσης μὲν τῆς Ἰουλιανίας, αἱ κληρονομίαι ταύτης περιελεύσονται τοῖς υἱοῖς τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος καὶ Βλαδιμίρῳ τῷ Ἀνδρέου, τελευτησάσης δὲ τῆς Μαρίας, κληρονόμος ἔσται ὁ Δημήτριος (84). Ἐκ δὲ τῶν πολυτίμων κειμηλίων τῷ μὲν Δημητρίῳ κατέλιπε τὴν τοῦ Ἀγίου Ἀλεξάνδρου εἰκόνα, χρυσοῦν πῖλον, περιδέριον, μαργαρωδὲς ἐνώτιον, κιβώτιον ἐκ σαρδίου λίθου, σπάθην καὶ χρυσοῦν κράνος· τῷ δ' Ἰωάννῃ, σπάθην καὶ κράνος, μαργαρωδὲς ἐνώτιον καὶ ποτήριον Βυζαντινόν· ἐκάστῳ δὲ τῶν μελλόντων γαμβρῶν αὐτοῦ, ἀνὰ μίαν χρυσὴν ἄλυσιν καὶ ζώνην. Ἐκληροδότησε δὲ τοῖς ναοῖς τῆς Μόσχας, τῷ τῆς Θεοτόκου τῆς Κρουτίτσης, τῷ τῆς Κοιμήσεως καὶ τῷ τοῦ Ἀρχαγγέλου μερίδα τῶν ἡγεμονικῶν προσόδων. Ἀπηλευθέρωσε τοὺς ταμίαις αὐτοῦ, τοὺς κατὰ κώμας ἐπιστάτας, τοὺς γραμματεῖς καὶ πάντας τοὺς ὑπ' αὐτοῦ ἀγορασθέντας, κτλ.

Ἀξιοσημείωτον συμβεβηκὸς τῆς βασιλείας τοῦ Ἰωάννου, συνδεόμενον μετὰ τῆς ἱστορίας ἡμῶν, ὑπῆρξεν ἡ ἀρχὴ τῆς νῦν ἐπαρχίας Μολδαβίας, ὅτε ἐπὶ ἑπτὰ αἰῶνας, τούτέστιν ἀπὸ τοῦ Γ' αἰῶνος μέχρι τοῦ Γ', συνωθούμενα τὰ ἡμιβάρβαρα ἔθνη τῆς τε Ἀσίας καὶ τῆς Εὐρώπης ἐφέροντο πρὸς διαρπαγὴν τῆς Ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας. Οἱ τῆς Ῥωσσίας Σλάβοι, οἱ Λούτιτσοι καὶ οἱ Τιβέρτσοι, κατὰ τὸν Νέστορα, κατώκουν ἀπὸ πολλοῦ

Ἀρχὴ τῶν ἡγεμονικῶν Μολδαβίας καὶ Βλαχίας.

τὰς ὄχθας τοῦ Τύρα μέχρι τῆς θαλάσσης καὶ τοῦ Ἰστρου, ἔχοντες πόλεις καὶ κώμας. Οἱ δ' ἡγεμόνες τῆς Γαλικίας ἤρχον κατὰ τὸν ΙΒ' αἰῶνα μέρους τῆς Βεσσαραβίας καὶ Μολδαβίας, ἔνθα κατῴκουν τότε οἱ λεγόμενοι Βολόχοι, λείψανα τῶν ἀρχαίων Γετῶν, μεμιγμένων μετὰ τῶν Ῥωμαίων ἀποίκων τοῦ Α' αἰῶνος, ὡς καὶ τινες Πατσινάκαι καὶ Πολόβτσιοι. Πρόσθετες δ' ἔτι, ὅτι ἐν τῇ Ῥωσικῇ γεωγραφίᾳ τοῦ ΙΔ' αἰῶνος συγκαταλέγονται κατ' ὄνομα ἐν ταῖς ἀρχαίαις ἡμῶν πόλεσι τὸ Βιελγόροδον (ἢ Ἀκερμὰν), τὸ Ῥωμάνοβον, ἢ Σουτσάβα, τὸ Σέριτον καὶ Χοτῖνον (85). Ἄλλ' ἡ πτώσις τῆς ἡγεμονίας τῆς Γαλικίας κατέλιπε τὴν Μολδαβίαν ἔρμαιον τῶν Τατάρων, μετ' οὐ πολὺ δὲ ἡ χώρα αὕτη, ἐκπολιτισθεῖσα ὑπὸ τῶν Ῥώσων, μετεβλήθη ἐκ νέου εἰς οἰκτρὰν ἐρημίαν· διότι αἱ τε πόλεις καὶ αἱ κῶμαι αὐτῆς κατηρημώθησαν. Ὅτε δ' οἱ Μογόλοι, ἔντρομοι ἐκ τῶν νικῶν Λουδοβίκου τοῦ τῆς Οὐγγρίας, ἀπεμακρύνθησαν τῶν παριστρίων χωρῶν περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΔ' αἰῶνος, τότε οἱ Βολόχοι, κατοικοῦντες πρῶτον ἐν τῇ κομητείᾳ τοῦ Μαρμάρσκου ἐν Οὐγγρίᾳ, ὀδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ Βογδάνου, ἢ Δραγοσίου (86), ἐφάνησαν ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ Ἰερασοῦ, ἔνθα εὐρόντες πολλοὺς Ῥώσους ἐγκατεστάθησαν ὁμοῦ παρὰ τὸν Μολδάβαν. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν εὐγνωμονοῦντες τοῖς Ῥώσοις, ἐμιμοῦντο τὰ ἥθη καὶ ἔθιμα αὐτῶν χάριν τῆς ἑαυτῶν ἀσφαλείας· ὕστερον δὲ οἱ νεήλυδες οὗτοι ἐπολλαπλασιάσθησαν ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἐξήλασαν τοὺς οἰκοδεσπότας καὶ, ἀνακαινίσαντες τὰς ἀρχαίας ἡμῶν πόλεις, συνέστησαν ἴδιον ἀνεξάρτητον κράτος, κληθὲν Μολδαβία, ἔνθα ἐκυβέρνων οἱ διάδοχοι τοῦ Βογδάνου, καλούμενοι Βοϊβόδοι. Ἄλλ' ἡ ἡμε-

τέρα γλώσσα ὑπῆρχε μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ ΙΖ' αἰῶ-
νος ἐν τῇ νέᾳ ταύτῃ ἐπικρατεία οὐ μόνον ἐν ταῖς Ἐκ-
κλησίαις, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς δικαστηρίοις, ὡς ἀποδει-
κνύεται ἐκ τῶν πρωτοτύπων ψηφισμάτων τῶν Ὀσπο-
δάρων τῆς Μολδαβίας (87). Καὶ τῆς Βλαχίας ἡ ἡγε-
μονία ἔλαβεν ἀρχὴν κατὰ τὸν αὐτὸν μὲν τρόπον, ἀλλὰ
πρότερον. Ἄν δὲ παραδεχθῶμεν τὰς παραδόσεις, ὁ
Νίγερως, ἐξελθὼν τὸν ΙΒ' ἢ ΙΓ' αἰῶνα τῆς Τρανσιλ-
βανίας μετὰ πολυαριθμῶν Βλάχων, ὁμοφύλων ἑαυτῶ,
ἔκτισε τὸ Τεργοβίστον καὶ Βουκαρέστην, ἔνθα ἐβασί-
λευσε μέχρι τελευτῆς. Οἱ δὲ διάδοχοι αὐτοῦ ἦσαν ὡς
ἄλλοι βοιβόδοι, ἐκλεγόμενοι μὲν ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ἐξαρ-
τώμενοι δ' ἐνίοτε ἐκ τῶν ἰσχυρῶν τῆς Οὐγγρίας κυ-
ριαρχῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΩΔΕΚΑΤΟΝ.

Ο ΜΕΓΑΣ ΗΓΕΜΩΝ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Ο ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

1359—1362

Ἡγεμόνες Μογγόλοι ἐπιστρέφουσιν εἰς τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν — Δικαίω-
μα διαδοχῆς. — Κατακτήσεις τοῦ Ὀλγέρδου — Στάσις ἐν τῇ παρεμβο-
λῇ. — Δίκη τῶν ἡγεμόνων μετὰ τῶν Βουλγάρων. — Ἡ Μόσχα διατηρεῖ τὴν
Μεγάλην Ἡγεμονίαν. — Ὁ νέος Δημήτριος.

Ὁ Βερδιβέκος, παρανάλωμα γενόμενος τῆς μυσσαρᾶς 1359.
αὐτοῦ ἀσωτίας, ἀπέθανε σχεδὸν συγχρόνως τῷ Μεγά-
λῳ Ἡγεμόνι Ἰωάννῃ τῷ Ἰωάννου. Διεδέχθη δ' αὐτὸν Ἡγεμόνες Μο-
ὁ συγγενὴς Κούλπας, ἔχων δύο υἱοὺς, Ἰωάννην καὶ γόλοι ἐπιστρέ-
Μιχαὴλ, ἐπιστρέψαντας εἰς τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν φουσιν εἰς τὴν
ἴσως ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου ἡμῶν τοῦ Σεραίου, ἢ ὑπὸ τῶν χριστιανικὴν
καθολικῶν ἱεραποστόλων. Τὸ σπουδαῖον τοῦτο συμβε- θρησκείαν.

4360 1361
Δικαίωμα δια-
δοχῆς.

θηκός ὠφέλει λίαν τοὺς χριστιανούς· ἀλλ' ὁ Κούλπας ἤρξε μόνον ἐπὶ πέντε μῆνας, ὡς δολοφονηθεὶς μετὰ τῶν δύο υἱῶν ὑπὸ τοῦ Ναβρούση, ἐνός τῶν ἀπογόνων τοῦ Τουσιχάνη υἱοῦ τοῦ Τσιγχισχάνη. Καὶ οἱ μὲν Ῥῶσσοι ἡγεμόνες περεγένοντο εἰς τὴν παρεμβολὴν μετὰ δώρων, ὁ δὲ νέος Χάνης ἔδωκε τὴν Μεγάλην Ἡγεμονίαν τῷ τῆς Σουσδαλίας Δημητρίῳ, δευτέρῳ ἀδελφῷ Ἀνδρέου τοῦ Κωνσταντίνου, ἀλλὰ, κατὰ τὰ χρονικὰ ἀπεποιήθη τὴν τιμὴν ταύτην. Οἱ δὲ σύγχρονοι ἐξεπλάγησαν ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ ταύτῃ, καθόσον ὁ υἱός, καὶ μάλιστα νεώτερος, οὐδὲν δικαίωμα εἶχε πρὸς ἀπαίτησιν ἀξιώματος, οὐδὲν ἔσπευετο ὅτε πατὴρ καὶ ὁ πάππος αὐτοῦ, ἀνῆκε δ' αὐτὸ τῷ οἴκῳ τῶν κυριαρχῶν τῆς Μόσχας. Ἄλλ' ἡ γνώμη ἐστηρίζετο μόνον ἐπὶ τῶν ἐθίμων, ὁ δὲ Ἀνδρέας καὶ Δημήτριος οἱ Κωνσταντίνου ἦσαν ὄντως πλησιέστεροι συγγενεῖς Ἰαροσλάβου τοῦ Β', ἢ οἱ ἔγγονοι τοῦ Καλίτα, ἢ δ' ἀνηλικότης τῶν τελευταίων ἀπεμάκρυνεν αὐτοὺς ὡσαύτως καὶ ἀπὸ τοῦ πρώτου τῆς Ῥωσσίας θρόνου, περιεστοιχισμένου ὑπὸ κινδύνων καὶ φροντίδων.

Τῆ 22 Ἰου-
νίου.

Ὅτε ὁ ὑπὸ τοῦ Χάνη ἐκλεχθεὶς Μέγας Ἡγεμὼν εἰσῆλθεν εἰς Βλαδίμιρον, ἐχαροποίησε τοὺς κατοίκους, ὑπισχνούμενος ὅτι ἀνυψώσει ἐκ νέου τὴν πεπτωκυῖαν ταύτην πρωτεύουσαν. Εἰκάζομεν δ' ὅτι ὁ Μέγας Ἡγεμὼν ἐσκόπει ἵνα μετακαλέσῃ αὐτόθι καὶ τὸν Μητροπολίτην, ἀλλ' ὁ Ἀλέξιος, εὐλογήσας αὐτὸν ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ, ἐπανῆλθεν εἰς Μόσχαν ὅπως ἐκπληρώσῃ τὴν εὐχὴν τοῦ Ἱεράρχου Πέτρου, διατρίβων παρὰ τῷ θαυματουργῷ αὐτοῦ τάφῳ. Τὸ δὲ Νοβογόροδον, μισοῦν καὶ φοβούμενον τὴν αὐτογνωμοσύνην τὸν ἡγεμόνων τῆς Μόσχας, ἀπέδεχθη ἀσμένως τοὺς τοποτηρητὰς Δημητρίου τοῦ Κων-

σταντίνου, ὃς, ἀποβλέπων εἰς τὴν ἐκ τῶν ἡγεμονικῶν προσόδων ὠφέλειαν, συνήνεσε πᾶσι τοῖς ἐκεῖ προταθεῖσιν αὐτῷ ὅροις. Κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους οἱ Νοβογορόδιοι, μηδένα πόλεμον ἔχοντες, ἐσπούδαζον ἐπὶ μᾶλλον ὑπὲρ τῆς ὀχυρώσεως τῆς πρωτευούσης, λαβόντες μάλιστα πρὸς ἐπισκευὴν τῶν λιθίνων τειχῶν τῆς πόλεως τοὺς ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μωϋσέως συναχθέντας θησαυροὺς τῆς Ἀγίας Σοφίας. Ὁ δὲ κληρὸς οὐδόλως ἐγόγγυσεν ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ χρήσει τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἀργυρίου, ὡς φρονίμως σκεπτόμενος ὅτι ἡ πατρίς καὶ ἡ Ἀγία Σοφία εἰσὶν ἀχώριστοι καὶ ὅτι ἡ τῆς Πατρίδος ἐξασφάλις ἐξασφαλίζει τὴν εὐημερίαν τῆς Ἐκκλησίας. Οὔτε δὲ Γερμανοὶ, οὔτε Σουηδοὶ ἠνώχλουν τὸ Νοβογόροδον, μόνον δὲ ὁ ἄρπαξ Ὀλγέρδος, φλεγόμενος ὑπὸ τῆς δίψης τῶν κατακτήσεων, ἐφόβει αὐτό τε καὶ σύμπασαν τὴν Ῥωσίαν. Οὗτος μετὰ τὸν θάνατον Ἰωάννου τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ Σμολένσκου ἐκυρίευσε τῶν πόλεων Μστισλάβου καὶ Ῥζέβου καὶ τοῦ κυριευθέντος πρότερον Βιέλοϊ, ἐπολιόρχησεν ἐν Σμολένσκῳ τὸν ἡγεμόνα Σβιατοσλάβον, υἱὸν τοῦ Ἰωάννου, ἐτάραττε δὲ καὶ τὴν ἐπαρχίαν τῆς Τβέρης. Οὕτως ἡ Ῥωσσία βλέπουσα μετ' ἐνδομύχου χαρᾶς τὰς ἐμφυλίους διχονοίας τῶν Μογόλων, ἐφοβεῖτο μὴ ποτε ἀποβῆ ἔρμαιον τῆς πλεονεξίας τοῦ Λιθουανοῦ κατακτητοῦ.

Τὰ πάντα προεμήνουσιν τὴν ἐπικειμένην κατάλυσιν τοῦ βασιλείου τῆς Καπτσάσκας· διότι αἱ ἀρχαί, αἱ προσοσίαι αἱ δολοφονίαι παρέλουν τὰς δυνάμεις αὐτῆς. Ὁ δὲ Κιδύρος, στρατηγὸς Τάταρος, περιπλανηθεὶς ἐπὶ πολὺ πέραν τοῦ Οὐράλη, ἀνεφάνη αἴφνης παρὰ τῷ Ῥᾶ, καὶ ἐξαπατήσας τοὺς μεγιστᾶνας τῆς παρεμβολῆς, ἀ-

Κατακτήσεις
τοῦ Ὀλγέρδου

Στάσεις ἐν τῇ
παραμβολῇ.

πέκτεινε τὸν Ναβρούσην, καὶ τὴν βασιλίссαν Ταϊδοῦ-
 λαν καὶ ἀναγορεύεται μέγας Χάνης (88). Οἱ ἡγεμόνες
 ἡμῶν ὑπετάσσοντο ἔτι δουλικῶς τοῖς ἄρπαξι τούτοις,
 ὁ δὲ τοῦ Ῥοστόβου Κωνσταντῖνος ἔτυχε παρὰ τῆς πα-
 ρεμβολῆς καὶ θεσπίσματος, ὅπως ἄρχῃ τῆς κληρονομι-
 κῆς αὐτοῦ ἐπαρχίας, ὡς καὶ Δημήτριος ὁ Ἰωάννου, ἐγ-
 γονος τοῦ τῆς Γαλικίας Δαβίδ, ὅπως ἄρξῃ ταύτης,
 καὶ τοι ἡ κληρουχία αὐτῆ ἠγοράσθη ὑπὸ Ἰωάννου Δα-
 νιῆλ τοῦ Καλίτα. Ὁ Μέγας Ἠγεμῶν, ὁ ἀδελφὸς Ἀν-
 δρέας, ὁ τοῦ Κάτω Νοβογορόδου, καὶ ὁ τοῦ Ῥοστόβου
 Κωνσταντῖνος ἔμελλον ἵνα δικασθῶσιν ἐν Κοστρομᾶ
 ὑπὸ τῶν πρεσβευτῶν τοῦ Χάνη, ὡς κατηγορούμενοι ὑπὸ
 Βουλγάρων, οὓς διήρπασαν Ῥωσικαὶ ληστρικαὶ συμ-
 μορίαί. Αὐτοὶ δ' οἱ ἡγεμόνες, ἀναζητήσαντες τοὺς ἐνό-
 χους καὶ παραδόντες αὐτοὺς τοῖς Τατάροις, ἀπῆλθον εἰς
 τὴν παρεμβολὴν κομίζοντες φόρους. Ἄλλ' ὁ Κιδύρος ἐφο-
 νεύθη ἤδη ὑπὸ τοῦ υἱοῦ Τιμερχόζα. Ὁ κακούργος ὅμως
 οὗτος ἐβασίλευσεν ἡσυχῶς ἐπὶ ἕξ μόνον ἡμέρας, διότι
 τὴν ἐβδόμην ἐξεβράβη ἐπανάστασις. Ὁ κυριάρχης Μα-
 μάις, φοβερός καὶ ἰσχυρός, διήγειρε τὴν παρεμβολὴν,
 ἐφόνευσεν τὸν Τιμερχόζαν καὶ, διαβάς τὴν δεξιὰν ὄχθην
 τοῦ Ῥᾶ, ἀνηγόρευσε Χάνην Ἀβδοῦλόν τινα. Πάραυτα
 ὅμως ἐφάνησαν καὶ ἕτεροι Χάναι, ἐξ ὧν ὁ Καλδιθέκης,
 ὑποτιθέμενος υἱὸς τοῦ Τσανιθέκη, ἀντεποιεῖτο τῆς ἀρ-
 χῆς τοῦ πατρὸς, ἀλλ' ἐγένετο θῦμα τῶν βουλῶν αὐτοῦ.
 Καὶ πολλοὶ μὲν τῶν μεγιστάνων ἐνεκλείσθησαν ἐν Σεραίῳ
 σὺν τῷ Χάνῃ Μουρούτῳ, ἀδελφῷ τοῦ Κιδύρου, ὁ δ'
 ἡγεμῶν Βουλακτεμίρος ἐκράτησε τῆς χώρας τῶν Βουλ-
 γάρων καὶ ὁ τῆς Βεζδέζης Ταγαῖς τῶν Μορδθίων, ἐνθα
 νῦν κεῖται ἡ πόλις Ναροβτσάτον. Ἐνὶ δὲ λόγῳ οἱ ἡμέ-
 τεροι ἐχθροὶ ἀλληλοφονούμενοι μετὰ σφοδροῦ μίσους,

Δίχη τῶν ἡ-
 γεμῶνων μετὰ
 τῶν Βουλγάρων.

ἔπιπτον κατὰ χιλιάδας ἐν ταῖς μάχαις, ἢ ὑπὸ τῆς πείνης ἀπώλλυντο ἐν ταῖς ἐρήμοις. Οἱ δ' ἡγεμόνες ἀγνοοῦντες τίς τῶν βαρβάρων καταστήσεται κυριάρχης, ἢ μᾶλλον τύραννος τῆς Ῥωσσίας, ἀπεμακρύνθησαν τροχάδην τοῦ θεάτρου τῆς φρίκης. Καί τινες μὲν ἐλαφυραγωγήθησαν ἐν αὐτῇ τῇ πρωτευούσῃ τοῦ Χάνη, ἄλλοι δὲ μόλις διεσώθησαν ἐπανακάμπτοντες.

Καὶ ὁ νέος Δημήτριος ὁ Ἰωάννου ἦν ὡσαύτως ἐν τῇ παρεμβολῇ, ἀλλὰ προλαβὼν ἐξῆλθεν αὐτῆς πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ Κιδύρου καὶ τῆς ἐκρήξεως τῶν ταραχῶν. Τῇ γνώμῃ δὲ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Ἀλεξάνδρας, χήρας τοῦ Μεγάλου Ἠγεμόνος, ὁ Μητροπολίτης Ἀλέξιος καὶ οἱ πιστοὶ εὐπατρίδαι ἐφρόντιζον τῶν τε κοινῶν συμφερόντων καὶ τοῦ ἡγεμόνος· ὅθεν, ἔφηβος ἤδη οὗτος καὶ ἐνεργῶν κατὰ τὰς ἐμπνεύσεις αὐτῶν, ἐκηρύχθη ἀνταγωνιστὴς τοῦ τῆς Σουσδαλίας Δημητρίου καὶ ἠμφισβήτην τὴν Μεγάλην Ἠγεμονίαν· διὸ προσεκάλεσεν αὐτὸν ἵνα ἐμφανισθῇ ἐνώπιον τοῦ Μεγάλου Χάνη πρὸς τὴν εἰρηνικὴν διεξαγωγὴν τῆς ὑποθέσεως. Καὶ τὸ μὲν βασιλείον τῆς Καμτσάτσκας 1362. διηρέθη ἤδη, ἀλλ' ὁ τοῦ Σεραίου κυριάρχης ἐφαίνετο ἔτι νόμιμος Χάνης τῆς παρεμβολῆς, οἱ δὲ κάτοικοι τῆς Μόσχας καὶ οἱ Σουσδαλίται ἐπορεύθησαν πρὸς τὸν Μουροῦτον. Καὶ πιθανὸν μὲν, ὅτι τοιαύτη τιμὴ ἐξέπληξε τοῦτον· διότι ἀπειλούμενος πανταχόθεν ὑπὸ κινδύνων, καταπιεζόμενος δὲ διαρκῶς ὑπὸ τοῦ ἀγρίου Μαμάι καὶ καθήμενος ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ Βάτη μᾶλλον ὡς φάσμα τῆς ἰσχύος, οὐδὲν βεβαίως εἶχε δικαίωμα πρὸς τὸ διατάττειν τὰ ἄλλα κράτη· ἀπεικονίζων ὅμως τοὺς ἀρχαίους Χάνας, ὁ Μουροῦτος ἐδίκασε τοὺς πρεσβευτὰς καὶ κατεκύρωσε τὸν νέον Δημήτριον τὸν

Ἡ Μόσχα δια-
τηρεῖ τὴν Με-
γάλην Ἡγεμο-
νίαν.

Ἰωάννου ἄρχοντα πάντων τῶν Ῥώσων ἡγεμόνων ἐπειδὴ, συνδέων τὴν περιώνυμον τῆς Μόσχας ἐπικράτειαν μετὰ τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Μεγάλης Ἡγεμονίας, ἠλιπίζεν, ὡς εἰκάζεται, ὠφέλειαν ἐκ τῆς ἰσχύος αὐτῆς πρὸς παγίωσιν οὕτω τοῦ κλονιζομένου αὐτοῦ θρόνου.

Ἄλλ' ἐπειδὴ ὁ Χάνης οὗτος ἀντὶ στρατοῦ, οὐτινος ἔστερεῖτο, μόνον τὸ θέσπισμα ἔπεμπεν εἰς Ῥωσσίαν, ὁ ἡγεμὼν τῆς Σουσδαλίας, μὴ σεβόμενος τὴν ἀπόφασιν αὐτοῦ, ἀπεποιήθη τὴν ἐκκένωσιν τοῦ Βλαδιμίρου καὶ Περεασλάβου· Ζαλέσκου, ὥστε κατέστη ἀναγκαῖος ὁ ἐξοπλισμός· διὸ πάντες οἱ τῆς Μόσχας εὐπατρίδαι, φλεγόμενοι ὑπὸ ζήλου, ἀνέβησαν τοὺς ἵππους καὶ ἐξεστράτευσαν, ἡγουμένων τριῶν νέων ἡγεμόνων, τοῦ Δημητρίου, τοῦ νεωτέρου τούτου ἀδελφοῦ καὶ Βλαδιμίρου τοῦ Ἀνδρέου. Ἄλλ' ὁ Μέγας Ἡγεμὼν, μὴ προσδοκῶν ποτε τοιαύτην ἐπίθεσιν, οὐδὲ τὸ ξίφος τοῦλάχιστον ἐσπάσατο καταφυγῶν εἰς Σουσδαλίαν. Ὁ δὲ τῆς Μόσχας Δημήτριος, καταλαβὼν τὸ Περεάσλαβον, ἀνέβη κατὰ τὸ σύνηδες τὸν θρόνον Ἀνδρέου τοῦ Βογολιούβσκη ἐν τῇ πόλει Βλαδιμίρῳ, ἔνθα διατρίψας ἡμέρας τινὰς, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Μόσχαν καὶ διέλυσε τὸν στρατόν· καθόσον οὐδόλως προὔτιθετο τὴν καταδίωξιν τοῦ προκατόχου, ὃν ἀφῆκεν ἵνα βασιλεύῃ ἡσύχως τῆς κληρουχικῆς ἡγεμονίας.

Ὁ νέος Δη-
μήτριος.

Οὕτως ἡ ἀσθενὴς χεὶρ δωδεκαετοῦς νεανίου ἀνέλαβε τὸ πηδάλιον κράτους διηρημένου καὶ καταπιεζομένου ἐξωτερικῶς, ἐσωτερικῶς δὲ κατασπαρασσομένου ὑπὸ τῶν ἐμφυλίων πολέμων. Ἰωάννης ὁ Καλίτας καὶ Συμεὼν ὁ Ὑπερήφανος ἤρξαντο τοῦ σωτηρίου ἔργου τῆς μοναρχίας, ἀλλ' Ἰωάννης ὁ Ἰωάννου καὶ ὁ τῆς Σουσδαλίας Δημήτριος ἀνεχαίτησαν τὴν

πρόδοον αὐτῆς δόντες ἐκ νέου τοῖς κληρούχοις ἡγεμόσι τὴν ἐλπίδα τῆς ἀπὸ τῆς Μεγάλης Ἡγεμονίας ἀνεξαρτησίας. Καὶ ἦν μὲν ἀνάγκη ἵνα διαταχθῶσι τὰ κακῶς πραχθέντα ὑπὸ τῶν δύο τούτων ἡγεμόνων, ἀλλὰ μετὰ τῆς αὐτῆς περιεσκυμμένης φρονήσεως καὶ μετὰ τῆς αὐτῆς σταθεραῆς καὶ ἀριδῆλου θελήσεως, δι' ἣν εὐάριθμοι ἡγεμόνες διαπρέπουσιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ. Ἐλαχε μὲν ὁ Ἰωάννης Καλίτας ἐκ φύσεως λαμπρῶν ἀρετῶν, ἀλλ' αὐταὶ εἶχον ἀνάγκην ὠριμάνσεως· τοῦτο δ' ἦν μακροῦ χρόνου ἔργον, ὥστε ἐκινδύνευεν ἡ ἐπικράτεια, ἐὰν εὐδοκίᾳ τῆς θείας Προνοίας μὴ περιστοίχειτο ὁ Δημήτριος ὑπὸ συνετῶν παιδαγωγῶν καὶ συμβούλων, οἵτινες ἀνέθρεψαν αὐτόν τε τὸν Μέγαν Ἡγεμόνα καὶ τὸ τῆς Ῥωσσίας μεγαλεῖον.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΤΕΤΑΡΤΟΥ

ΤΟΜΟΥ.

(1) "Ορ. Πράιν, Annales Reg. Hung. Βιβλ. Δ', σελ. 251, καὶ Disseri. σελ. 113—"Ορ. ὠσαύτως Γεπχ. Gesch. des Reichs Hung. Τομ. Β', σελ. 103—"Ο Κοτιανὸς καλεῖται ἐν τοῖς Ούγγρικοῖς χρονικοῖς Κοτιανὸς, ἢ Γυτενός. Τότε δ' ἐπέστρεψεν εἰς τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν μετὰ πολλῶν αὐτοῦ ὁμογενῶν.

Ὁ Καρπίνος (ὄρ. Περιήγ. αὐτοῦ, σελ. 47) ἀναφέρει, ὅτι οἱ Μογόλοι προσέβαλον τότε τὴν πόλιν "Ορναν, κειμένην παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ταναΐδος, γνωστὴν δὲ ἐπὶ ἐμπορίᾳ καὶ πλουσιωτάτην ὅτι ἐν αὐτῇ κατοικοῦν χριστιανοὶ Χοζάροι, Ἄλανοι, ἤτοι Ἰάσσοι, Ρῶσσοι καὶ τινες Σαρακηνοὶ ὅτι ὁ Βάτης, μὴ ἐλπίζων τὴν διὰ βίας ἄλωσιν αὐτῆς, διέταξε τὴν διάφραξιν τοῦ ποταμοῦ καὶ κατεπόντισε τὴν πόλιν. Ἡ "Ορνα αὕτη (κατὰ τοὺς ἡμετέρους χρονογράφους) μήπως ἔστιν ἡ Ταναΐς, ἢτοι ἡ νῦν Ἀζόφ, ἢ Ἰάσος ἢ Ἀχὰς ("Ορ. τὴν ἱστορίαν ταύτην Τομ. Ζ' ἐν τέλει, ἢ τὴν τοῦ Ἑρβερεστάιν R. M. Comment. 74.)

(2) Ὁ Νασιρεδδὴν καλεῖ τὸ Κίεβον Κονιάβα, ὁ δὲ Ὀλούβεγος Κούια "Ορ. Βάερ. Ρωσθ. Γεωγ. ἐν Κωνστ. Πορφυρ. Ἀπομν. τῆς Θ.

Ἐν τοῖς ἡμετέροις χρονικοῖς ὁ Μαργουὺ καλεῖται Μεγγουχάνης. Ἀναφέρεται περὶ αὐτοῦ «ἔστη ἐπὶ τῆς ἐτέρας τοῦ Βορυσθένου ὄχθης παρὰ τῇ Πεσότση» (ἀμμῶδει).

(3) Δλονγοσ. Ἰς. Πολ. βιβ. Β'. σελ. 154. Ἀλλ' ὁ Δλονγόσιος ἠπατήθη νομίζων, ὅτι τὰ ἔχνη ταῦτα τῆς καταστροφῆς ἀνεπόλουν τὴν ἐκδίησιν Βολεσλάου τοῦ Ἀνδρείου· διότι ὁ Βάτης ἐξεπόρθησε τὸ Κίεβον τοσοῦτον φρικωδῶς, οὐχὶ δ' ὁ Βολεσλάος. Ὑπῆρχε δὲ τότε ἐν τῇ πόλει ταύτῃ Λατίνος μοναχός, Ὑάκινθος τοῦνομα, ὃς διέγραψε πρὸς τὸν Πάπαν ζωηρότατα τὴν τε θρησιωδίαν τῶν Τατάρων καὶ τὴν πόρθησιν τοῦ Κίεβου. ("Ορ. Βεργερ. Πραγματεῖαν περὶ Τατάρων, σελ. 27.)

(4) "Ορ. Δουσβοῦργον (Dushbourg) Πρωσσικὸν χρονικὸν σελ. 13—27, καὶ Κέλχον (Kelch) Ἰς. τῆς Λιβονίας 78—84.

(5) "Ορ. Ἀρνδτ. Λιβονικά. Χρον. Τομ. Β. σελ. 42—45, καὶ τὰ ἡμέτερα.

(6) Διηγοῦντο πρὸς τὸν Καρπίνον, ὅτι οἱ Σαμογέται εἶχον κεφαλὰς κυνῶν.

(7) "Ορ. ἐν Ῥαϋνάλδω, Ἐκκλ. Χρον. Τομ. ΙΓ. σελ. 617—630 τὰς ἐπιστολάς τοῦ Ἰννοκεντίου πρὸς τὸν Δανιὴλ, πρὸς τοὺς Ῥώσσοις ἐν γένει καὶ πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον τῆς Πρωσσίας, γεγραμμένας τῶν 1246 καὶ 1247. Ὁ Βασίλειος, ἀδελφὸς τοῦ Δανιὴλ, καλεῖται ἐν αὐτῶ

βασιλεὺς τοῦ Βλαδιμίρου (Wasilco rex Laudemiriæ). Ὁ Ἰαπλονόβσκις ἐν τοῖς Γενεαλογικοῖς Πίναξι (Tabulæ Jablonovianæ) καλεῖ τὴν σύζυγον τοῦ Βασιλίου, ἡγεμονίδα τοῦ Ζασλάβου. Ὁ Ἰννοκέντιος ἐπέστειλεν αὐτῷ ἰδίᾳ καὶ διώρισε μοναχόν τινα Ἀλέξιον μετὰ τοῦ συναδέλφου τούτου, ἵνα διακμήνῃ παρὰ τῆ αὐλῆ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Γαλικίας. (Ραὺνάλ. Ἐκκλ. Χρον. Τομ. ΙΓ, σελ. 617). τῷ δ' Ἐβρόκιῳ, Ἀρχιεπισκόπῳ τῆς Πρωσσίας, ἐπέτρεψεν ἵνα παραδέχεται ἐν τῷ ἱερῷ κλήρῳ τοὺς ἐξ ἀνόμου γάμου γεγεννημένους.

(8) Ὁρ. Ραὺνάλ. Ἐκκλ. Χρ. Τομ. ΙΓ, σελ. 696. Τὸ γράμμα τοῦτο φέρει χρονολογίαν τοῦ 1253.

(9) Ὁρ. αὐτόθι. Τομ. ΙΔ, ἔτει 1257, ἀρ. 26· καὶ Δλονγ. Ἰς. Πολ. βιβλ. Ζ, σελ. 779.

(10) Ὁ ἀδελφὸς οὗτος, κατὰ τὸν Καρπίνον, διεκήρυξεν ὅτι προὔτιμα ἀποθανεῖν, ἢ παραβῆναι τὸν νόμον αὐτοῦ. Ὁ Βάτης ὅμως ἠνάγκασεν αὐτὸν, ἵνα συζευχθῆ αὐτὴν, συγκατακλιθῶσι δ' ἀμφοτέροι μετὰ παιδίου κραυγάζοντος καὶ κλαίοντος, προτρεπόμενοι οὕτως εἰς μίξιν.

(11) Ὁρ. Ρουβρ. σελ. 122.

(12) Περὶ τῶν Γότθων τούτων κατοίκων τῆς Ταυρίδος ἀπὸ τοῦ ΙΓ αἰῶνος, ὄρ. Τομ. Α. τῆς παρούσης ἱστορίας. Τὰ ἔγνη αὐτῶν διεσάθησαν ἐκεῖ μέχρι τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος. Ὁ γνωστὸς Βουσβέκης (ὄρ. τὰς ἐπιστολὰς αὐτοῦ, σελ. 321, ἐπιστολὴν τῆς 16 Ἀπριλίου 1562) λαλῶν μετὰ τῶν πρεσβευτῶν τοῦ Χάνη τῆς Κριμαίας, παρετήρησεν ἐν αὐτοῖς τινα ἔχοντα φυσιογνωμίαν μὴ Ταταρικὴν. Ὁ ἄνθρωπος οὗτος διηγεῖτο, ὅτι ἀνῆκεν ἐτέρῳ ἔθνει, κατοικοῦντι τὰ ὄρη τῆς Ταυρίδος, καὶ τοι δ' ἀπομαθὼν τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ, ὡς ἀποδημίας ἐκείθεν πρὸ πολλοῦ, ἐνεθυμεῖτο ὅμως λέξεών τινων. Ὁ Βουσβέκης ἐσημείωσε τὰς λέξεις ταύτας· ἦσαν δὲ πᾶσαι τῆς ἀρχαίας Γοτθικῆς γλώσσης, γνωστῆς ἡμῖν ἐκ τῆς ὑπὸ τοῦ Οὐλφίλα ἀρχαίας μεταφράσεως τῆς Καινῆς Διαθήκης. (Ὁρ. Υπόμνημα περὶ τῶν Κιμμεριῶν ὑπὸ Φρερέτου, 1746—1748, ἐν τοῖς Ὑπομνήμασι τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν).

(13) Κατὰ τὸν Ρουβρούμιον ὁ Μαγγού Χάνης ἦν μετρίον ἀναστήματος καὶ ἦγε τὸ τεσσαρακοστὸν πέμπτον περίπου ἔτος τῆς ἡλικίας· ἐκάθητο ἐπὶ τοῦ θρόνου φέρων πολυτελεῆ διαφόρα φώκης· εἶχε δὲ τὴν ῥίνα ἐπίπεδον.

(14) Ὁρ. Περιήγ. τοῦ Ρουβρουκίου σελ. 74—99, 105—119.

(15) Οὗτος ἐκάθη ἐν τῷ Γοτθικῷ ναῷ τοῦ Ἰουριέβου, ὅπου ἐν παρρηκλήσιφ κείνται τὰ λείψανα αὐτοῦ τε καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Δημητρίου κερουμμένα. Ἀμφοτέροι οἱ ἡγεμόνες οὗτοι ἐν τοῖς ἀρχαίοις μηνολογίοις ἡμῶν καλοῦνται Ἄγιοι.

(16) Ὁρ. Ραὺνάλδ. Ἐκκλ. Χρον. Τομ. ΙΓ, σελ. 651. Ὁ Ἰννοκέντιος ἐπέστειλε τῷ Ἀλεξάνδρῳ (Nobili viro Alexandro duci Susdaliensi) τῇ 10 φεβρουαρίου 1248 ἐκ τοῦ Λονγδόνου. Ἐν τῇ Βιογραφίᾳ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀναγινώσκειται· «Γινώσκομεν καλῶς πάντα τὰ γενόμενα ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ μέχρι τοῦ κατακλισμοῦ· ἀπὸ τούτου μέχρι τῆς συ-

γύσεως τῶν γλωσσῶν, ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ Ἀβραάμ καὶ τῆς διαβάσεως τοῦ Ἰσραὴλ διὰ τῆς θαλάσσης μέχρι τῆς τελευτῆς τοῦ βασιλέως Δαβίδ· ἀπ' ἀρχῆς τῆς βασιλείας τοῦ Σολομῶντος μέχρις Αἰγούστου καὶ τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ, τῶν παθῶν αὐτοῦ, τῆς Ἀναστάσεως, τῆς εἰς οὐρανὸς ἀναβάσεως καὶ τῆς βασιλείας τοῦ Κωνσταντίνου· ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς βασιλείας ταύτης μέχρι τῆς Α' καὶ Ζ' Οἰκουμένηκης Συνόδου οὐκ ἀποδεχόμεθα οὐν τὰς ὑμετέρας διδασκαλίας. »

(17) Ὁρ. Τορφ. Is. Νορβ. Τομ. Δ. σελ. 265. Οἱ Λάπωνες τῆς Νορβηγίας καὶ Ῥωσσίας ἐλεηλάτουν τότε ἀλλήλους. Ἐν τοῖς Νορβηγικοῖς Χρονικοῖς ἀναγινώσκεται legati Regis Holmgardi seu Russiae Alexandri.

Ὁ Δαλίνοσ ἀναφέρει, ὅτι ὁ Ἄκων εὐσχήμως ἀπεποιήθη πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον τὸν γάμον τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ ὡς ὑποτελοῦς τῶν Μογόλων Ἄλλ' ἐν τοῖς Νορβηγικοῖς Χρονικοῖς ἀναφέρεται, ὅτι αἱ κατὰ τῆς Ῥωσσίας ἐπιδρομαὶ τῶν Μογόλων ἐκόλυσαν τότε τὴν συνομολόγησιν συνθήκης περὶ τοῦ γάμου τούτου.

(18) Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἄρχονται αἱ ἀληθῶς ἱστορικαὶ παραδόσεις τοῦ Λιθουανικοῦ λαοῦ, ἀλλὰ συσκοτίζουσιν αὐτὰς αἱ μυθώδεις διηγήσεις τοῦ ἱστοριογράφου Στρικόφσκη. Κατὰ τοῦτον ὁ κυριάρχης τῆς Λιθουανίας ἐπὶ τῆς εἰσβολῆς τοῦ Βάτη ἢ ὁ Ζιβιβούντος, γαμβρὸς καὶ κληρονόμος τοῦ Κέρνου, ἐγγόνου τοῦ Παλεμῶνος καὶ ὁ τῆς χώρας τῶν Σμουθῶν Μοντβίλος, ἀνεψιὸς τοῦ Κέρνου. Ὁ δὲ Ἐρδιβίλος, υἱὸς τοῦ Μοντβίλου, ἔκτισε τὸ Γρόδνον, ἀνέλαβε τὰς πόλεις Νοβογροδόκου, Βριάνσκον, Βέλσκον, Δρογίτσινον καὶ Βρέστην, ἐκπορθεθεῖσας ὑπὸ τῶν Τατάρων, ἐνίκησε δὲ τὸν Καϊδάνον, στρατηγὸν τούτων. Ὁ δὲ Μιχαῖλος, υἱὸς τοῦ Ἐρδιβίλου, ἐκυρίευσεν τοῦ Πολότσκου, κυβερνωμένου ὑπὸ τῶν τριάκοντα δημοτικῶν ἀρχόντων· ὁ δὲ Γινβίλος, υἱὸς τοῦ Μιχαῖλου, βαπτισθεὶς ἐκλήθη Ἰούριος, ἔγνησε δὲ τὴν Μαρίαν θυγατέρα τοῦ Βορίση, ἡγεμόνος τῆς Τβέρης· ὁ Σμιρμούντος ἀδελφὸς τοῦ Γινβίλου, ἡγεμονεύων τοῦ Νοβογροδόκου, κατέθρανεν τὸν Χάνην Βαλακλαίν· ὁ δὲ Βορίσης υἱὸς, τοῦ Γινβίλου, ἀνήγειρε ναοὺς καὶ μοναστήρια ἐν Πολότσκῳ, ἀπέδωκε τοῖς πολίταις τούτου τὰς ἀρχαίας προνομίας καὶ ἔκτισε τὸ παρὰ τὸν Βερεξίναν Βορίσοβον. Ὁ Στρικόφσκη εἶδε παρὰ τῷ Πολότσκῳ ἐπὶ τῆς εἰς Ῥήγαν ἀγούσης λίθον, φέροντα σταυρὸν καὶ τὴν ἀκόλουθον Ῥωσικὴν ἐπιγραφὴν· Κύριε, ἐλέησον τὸν δοῦλον σου Βορίσην κτλ. Οὗτος κατέλιπεν υἱὸν Ῥεμβόλδον, ἦτοι Βασίλειον τοῦνομα, γεννήσαντα τὸν ἡγεμόνα Γλέβην καὶ ἡγεμονίδα τινα Εὐπραξίαν, ἀποθανοῦσαν μοναχῆν. Τοῦ Γλέβη τελευτήσαντος ἀπαίδος, οἱ Πολότσκοι ἐπανελάβον τὴν αὐτῶν ἐλευθερίαν ὁ δὲ Σμιρμούντος, ἀδελφὸς τοῦ Γινβίλου, ἡγεμὼν τοῦ Νοβογροδόκου, κυριεύσας τοῦ Τουρόβου, Μοξίρου, Σταροδούβου, Τσερνιγόβου καὶ Καρκατέβου, διένειμεν αὐτὰ τοῖς υἱοῖς Λιβάρτω, Πισσομούντῳ καὶ Τροϊνῶτῳ, πατρὶ τοῦ Ἀλμιμούντου, πάπῳ δὲ τοῦ Ῥιγγόλτου, γεννήσαντος τὸν περίφημον Μινδόβγον, ἢ Μενδόβγον, βασιλέα τῆς Λιθουανίας—Ἄλλ' ἢ γε-

νειαλογία αὕτη περιέχει προφανείς ἀναχρονισμούς· διότι ὁ Μοντβίλος καὶ ὁ δις δισέγγονος τοῦ δισεγγόνου αὐτοῦ παριστῶνται σύγχρονοι, τουτέστιν ἀμάρσαντες ἀμρότεροι ἐπὶ τῆς εἰσβολῆς τοῦ Βάτη. Παραλείπω προσέτι, ὅτι οὐδὲ Βορίσης τις, ἡγεμὼν τῆς Τβέρης, ἰπῆρχε τότε, τὸ δὲ Δρογίτσινον καὶ ἡ Βρέστη ἀνήκον οὐχὶ τῇ Λιθουανίᾳ, ἀλλὰ τῷ Δανιὴλ τῆς Γαλικίας.— Ὁ Στριούφσκησ συνέχεε τὰς παραδόσεις καὶ τὰς ἐποχάς.

Κατὰ τοὺς Ῥώσσοις χρονογράφους οἱ Λιθουανοὶ, ἐπὶ πολὺν χρόνον εποτελεῖς τῶν ἡγεμόνων τοῦ Κιέβου καὶ Τσερνιγόβου, ἐν μέρει δὲ τοῦ Σμελένσκου καὶ Κριβίτσων, εἶχον ἰδίους ἄρχοντας, ἤτοι Ἐτμάνους. Κατ' αὐτοὺς καὶ οἱ κάτοικοι τῆς Βίλνας, φοβούμενοι τὸν Μστισλάβον τὸν Μέγαν, κατακτητὴν τῆς χώρας τῶν Κριβίτσων τῷ 1128, ὡμολόγησαν τὴν κυριαρχίαν τοῦ βασιλέως τῆς Οὐγγρίας, προσεκάλεσαν δὲ ὡς ἡγεμόνας ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως δύο υἱοὺς τοῦ πρώην ἡγεμόνος τοῦ Πολότσκου Ῥοστισλάβου τοῦ Ῥογβολόδου, ἐξορισθέντας εἰς Ἑλλάδα ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Μστισλάβου, καὶ ὅτι ὁ μὲν τῶν υἱῶν τοῦ Ῥοστισλάβου ἐκαλεῖτο Δαβὶδ, ὁ δὲ Μοβκόλδος· ὅτι ὁ Δαβὶδ ὑπῆρξε πρῶτος ἡγεμὼν τῆς Βίλνας, ἐγέννησε δ' υἱὸν τὸν Βίττον, τοῦπίκλον Λύκον, καὶ Ἐρθένον, ὁ δὲ Μοβκόλδος τὸν Μινδόβγον. (Ῥοχ. τοῦ Βοσκρισ. Τομ. Α. σελ. 48). Καὶ τὸ διήγημα τοῦτο ἀμφιβάλλεται διότι ἐξορισαντος Μστισλάβου τοῦ Μεγάλου εἰς Κωνσταντινούπολιν τῷ 1120 τοὺς ἡγεμόνας τοῦ Πολότσκου, πῶς πιθανολογεῖται, ὅτι ὁ μὲν Μινδόβγος ἦν ἔγγονός τις τῶν ἡγεμόνων τούτων, οἱ δὲ υἱοὶ τοῦ Ῥώσσου ἡγεμόνος ἔφερον Λιθουανικὰ ὀνόματα, ἡσπιάσθησαν δὲ τὴν εἰδωλοατρίαν· διότι ὁ Μινδόβγος ἐγεννήθη εἰδωλοατῆρ. Κατὰ τινὰ Λιθουανῶν ἱστορικῶν ἡ πόλις Βίλνα ἀνηρέθη ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος Γεδιμίνου κατὰ τὸν ΙΔ. αἰῶνα.

(19) Ῥοχ. Δλονγ. Hiel. Pol. Βιβ. Ζ', σελ. 759. καὶ Κελχ. σελ. 90. Ἡ τοῦ Πάπα Ἀλεξάνδρου ἐπιστολὴ πρὸς βασιλέα τῆς Λιθουανίας ἐτυπώθη ἐν τοῖς Ἑκκλ. Χρον. τοῦ Ῥαῦνάλδου, Τομ ΙΔ ἐν ἔτει 1255, σην. 58. Ὁ Πάπας, ἐκμαινόμενος τότε κατὰ τοῦ Δανιὴλ τῆς Γαλικίας, ὡς ὑποτιθεμένου ἀποστάτου, ἐπέστειλε τῷ Μινδόβγῳ, ὅτι ἡ Ἑκκλησία χορηγεῖ αὐτῷ πλήρη ἐξουσίαν ἐπὶ πασῶν τῶν ὑπὸ τοῦ νέου τούτου βασιλέως κατακτηθησομένων Ῥωσσιῶν χωρῶν.

(20) Ῥάτσας καὶ Γαβριηλ ἦλθον ἐκ Γερμανίας, ὁ δὲ Μιχαὴλ ἦν Πρώσσοσ. Ἐκ τοῦ πρώτου κατάγονται αἱ νῦν Ῥωσσιαὶ οἰκογένειαὶ Σβιβλὸβ, Μουσσίνου—Πουσκίνου, Κολογρίβη, Μιάτλεβ, Βουτουρλίνου, Καμένσκη κτλ. Ἐκ δὲ τοῦ δευτέρου οἱ Κουτούζοφ, οἱ Γολενιστόβ, οἱ Κλεόπιν, οἱ Στσούκιν κλπ., καὶ ἐκ τοῦ τρίτου, οὔ υἱὸς, Τερένδιος τούνομα, διέπρῃψε κατὰ τὴν μάχην τοῦ Νέβα, οἱ Μορόσοβ, οἱ Σεῖν, οἱ Τσεγλουὸβ, Σεστόβ, Σαλτικὸβ, Τουτσόφ κλπ.

(21) Ῥοχ. Τορφ. Ἰς. Νορβ. Τομ. Α. Κεφ. Ν, σελ. 303.

(22) Memor. Popul. Τομ. Γ, σελ. 1118 καὶ ἐπ.— Ὁ Οὐβέρτ. Φολιέτ, hist. gen. in Thesaurο Italico, σελ. 405—Ῥαῦνάλδ. Ἑκκλ. Χρον. ἔτει

1333, ἀρ. 37—¹Ιερώνυμος de Marinis Genua, Τομ. Α', σελ. 1435, The-sauri Ital. ἐν Sambung Russ. Gesch. Τομ Β. σελ. 14, 83, 85. ²Ο Μα-ρίνης ἔγραψεν ἐν 1665. « Genuenses Tanam (Άζόφ) urbem tenuerunt, in qua ad nostram aetatem durante adhuc nobiles Genuensium familiae. ³Ο ἀντιναύαρχος ἡμῶν Κορηήλιος Κρούσις βεβαιοῖ, ὅτι ἐπὶ τοῦ κατ' αὐτὸν χρόνου ὑπῆρχον ἔτι ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἀπόγονοι τοῦ οἴκου Σπιωόλα (Samml. Russ. Gesch. Τομ. Β'. σελ. 85). Πρεσβευτῆς τις τοῦ βασιλέως τῆς Πολωνίας, ἰδὼν τὰ εἰρηπια τῆς Χερσῶνος περὶ τὴν λή-ξιν τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, ἤκουσέ τινων λεγόντων, ὅτι ἡ πόλις αὕτη ἦν ἔ-ρημος πρὸ πολλῶν αἰῶνων (Βρονεφσκ. Tataria, σελ. 271, ἐν ἱστορίᾳ τῆς Ταυρίδος ὑπὸ Σεστρεντσέβιτς, Τομ. Α. σελ. 350). Ἐν τοῖς ὑπομνήμα-σι τοῦ Ἰωσήφ Δολγορούκη Ἀργουτίνσκη, Ἀρχιεπισκόπου τῶν Ἀρμενι-κῶν Ἐκκλησιῶν ἐν Ῥωσσίᾳ, ἀναφέρεται ὅτι οἱ Τάταροι μετὰ τὴν τῆς Ἀρμενίας ἄλωσιν τῷ 1262 μετόπισαν εἰς τοὺς νῦν νομοὺς Ἀστραχα-νίου καὶ Καζάνης πολλοὺς κατοίκους, ὧν οἱ πλείστοι ἐγκατέστησαν οἱ μὲν εἰς Καφφᾶ, οἱ δὲ εἰς τὸ ἀρχαῖον Κρίμι, ἢ Σουδάκον.—Οὗτος ὁ Ἰω-σήφ Δολγορούκης ἐκοίνωσε τὰ ὑπομνήματα αὐτοῦ τῷ πρίγκιπι Πο-τέκμιν. (Ῥορ. Ἰς. Ταυρίδος τοῦ Σεστρεντσ. Τομ. Β. σελ. 177). Τὸ ὄνομα Καφφᾶ ἦν γνωστὸν τῷ αὐτοκράτορι Κωνσταντίνῳ τῷ Πορ-φυρογεννήτῳ. Οὕτως ἐκαλεῖτο χωρίον τι παρὰ τῇ Χερσῶνι. (Ῥορ. Βανδ. Τομ. Α. σελ. 148).

(23) Δλογ. Ἰς. Πολ. Βιβ. σελ. 849.

(24) Τοῦτο αὐτὸ ἀναφέρει ὁ Ζιμορόβιτς, δῆμαρχος τῆς Λεοπόλε-ως ἐν τῇ αὐτοῦ Triplici—Leopoli, τῷ 1672 συγγραφεῖσιν. Ὁ Καθηγη-τῆς Λόδης μοι ἐνεχείρισε πιστὸν ἀντίγραφον τοῦ σπουδαίου τούτου χειρογράφου, ὡςωμένου πρωτοτύπως ἐν Λεοπόλει.

Ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς Καισιβέργης σώζονται πρωτότυποι ἐπιστο-λαὶ τῶν ἡγεμόνων τῆς Γαλικίας πρὸς τοὺς μεγάλους Ταξιάρχας τοῦ Γερμανικοῦ Τάγματος.

(25) Οὐδεμία ἐπιστολὴ ὑπάρχει Ἰουρίου τοῦ Λέοντος, ἀλλὰ μόνον ἡ σφραγὶς αὐτοῦ ἐπὶ ἐπιστολῆς τοῦ Ἀνδρέου καὶ τοῦ Λέοντος, διση-γόνων τοῦ Δανιήλ, γεγραμμένης τῷ 1816. Καὶ ἀφ' ἐνός μὲν φαίνεται ὁ Ἰούριος, ἢ Γεώργιος ἐπὶ θρόνον μετὰ στέμματος καὶ σκήπτρου ἐν τῇ δεξιᾷ, πέριξ δὲ ἡ ἀκόλουθος ἐπιγραφή· Domini Georgi regis Russiae ἀφ' ἑτέρου δὲ θωρακοφόρος ἐππεὺς κρατῶν ἀσπίδα καὶ ση-μαίαν πέριξ δέ, Domini Georgi principes Ladimeriae.

(26) Ῥορ. Ἀβουλγ. Ἰς. τῶν Τατάρων, σελ. 337—338.

(27) « Κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν ὁ ἄθλιος Καβγάδης εἰσήρχετο πρὸς τὸν βασιλέα καὶ ἐξήρχετο φέρων τὸ διάταγμα τοῦ θανάτου τοῦ αἰ-δίμου ἀνδρός.

(28) Ὁ Ῥουβρούμιος, περιηγητῆς τοῦ ΙΓ' αἰῶνος, εἶδεν ἔτι ἐκεῖ Οὐγγρους. Ἡ Βεξδέξη ἐστίν, ὡς νομίζω, ἡ νῦν κώμη Βεζεδέγη, κάτω τοῦ Ἐνοταέβσκου, παρὰ τιμὴ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ῥᾶ. Οἱ Ἰάσσοι, ἢ Ἀλανοὶ ὠμολόγουν ἐν μέρει τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν πολλοὶ δὲ τούτων

ἐλάλουν τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν (᾽Ορ. Περιηγ. Ῥουβρ. σελ. 24).

(29) Ὁ Χρονογράφος καλεῖ τὸν Μιχαὴλ τοῦτον φιλόπατρι, οἷος ἦν ὁ Ἅγιος Δημήτριος ὁ Σαλώνης (α).

(30) Τῷ 6815 (1307) ἐτελεῦτησεν ἐν τῇ παρεμβολῇ Κωνσταντῖνος ὁ Βορίση ἡγεμὼν τοῦ Ῥοστόβου.

(31) ᾽Ορ. τὴν Βαθμολογικὴν Βίβλ. Α'. 418.

(32) Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐλήφθη ἐκ τοῦ σωζομένου ἐν τοῖς ἀρχαίοις τοῦ Ῥοστόβου χρονικοῦ.

« Οὐδεὶς ἐξυβρισάτω (ἐν Ῥωσσίᾳ) τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Μητροπολίτου Πέτρου, τοὺς ἀνθρώπους καὶ τοὺς κληρικοὺς αὐτοῦ. οὐδεὶς λαμβανέτω τὰς οὐσίας αὐτῶν, εἴτε κτήματα, εἴτε ἀνθρώπους· ἀλλὰ δικαζέτω ὁ Μητροπολίτης Πέτρος κατὰ τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἀλήθειαν καὶ κυβερνάτω τοὺς ὑπ' αὐτὸν δικαίως ἐν πάσαις δὲ ταῖς περιστάσεσιν, ὡς ἐν ληστείαις, ἐγγυλίμασιν ἐπ' αὐτοφώρῳ, κλοπαῖς καὶ τέλος ἐν πάσαις ταῖς ὑποθέσεσιν ὁ Μητροπολίτης Πέτρος ἐστὶν ὁ μόνος ἀρμόδιος κριτῆς, ἢ ὁ διαταχθὸς ὑπὸ τούτου. Ὑποταγήτωσαν αὐτῷ πάντες οἱ κληρικοὶ αὐτοῦ, κατὰ τοὺς ἀρχαίους νόμους αὐτῶν καὶ κατὰ τὰ πρῶτα θεσπίσματα ἡμῶν, ἢ τῶν πρώτων μεγάλων Χανῶν. Μηδεὶς ἀναμειννέσθω ἐν ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς ὑποθέσεσιν τοῦ Μητροπολίτου, διότι αὐταὶ εἰσι θεῖαι. Ὁ δὲ ἀναμειννόμενος ἐκ παραβᾶς τὸ θεσπισμα καὶ τὸν λόγον ἡμῶν ἔσεται ὑπόλογος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὑποπεσείται τῇ ὀργῇ αὐτοῦ καὶ τιμωθήσεται θανάτῳ παρ' ἡμῶν. Ὁ δὲ Μητροπολίτης μένετω ἐν τῇ εὐνοίᾳ διευθετεῖται πάντα τὰ ἐκκλησιαστικά, δικαζέτω καὶ ἐπιτηρεῖτω, ἢ ὁ διαταχθὸς ὑπ' αὐτοῦ, ἵνα ἐπιτηρῇ καὶ διοικῇ. Ἡμεῖς δ' ἐν οὐδενὶ ἀναμειννόμεθα, οὔτε τὰ τέκνα ἡμῶν, οὔτε ἡγεμῶν τις τῆς βασιλείας ἡμῶν, πασῶν τῶν ἡμετέρων χωρῶν καὶ σκηνωμάτων. Ἀπαγορεύεται οἰφθῆποτε τὸ ἀναμειννέσθαι ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς καὶ Μητροπολιτικαῖς ὑποθέσεσιν, εἴτε ἐν ταῖς αὐτῶν πόλεσι, τοῖς δήμοις, ταῖς κώμαις, τοῖς κνηγεσίοις, μελισσῶσι, ταῖς γαίαις, τοῖς λιμῶσι, τοῖς δάσεσι, τοῖς περιπεφραγμένοις τόποις, ἢ ὑποκειμένοις τῷ δήμῳ, τοῖς ἀμπελῶσι, μύλοις, ταῖς χώραις, ἐν αἷς διαχειμᾶζουσιν, ἐν ταῖς νομαῖς ἵππων καὶ παντὸς εἶδους κτηνῶν καὶ ἐν παντὶ κτήματι ἐκκλησιαστικῷ. Ὁ Μητροπολίτης, ἢ ὁ διαταχθὸς ὑπ' αὐτοῦ, ἐπιτηρεῖτω τὸν λαὸν καὶ τὸν κλῆρον τούτου καὶ πάντας τοὺς ἀρχαίους θεσμούς· οὐδεὶς μεταβαλέτω τι ἐξ αὐτῶν, ἢ παραβῆτω, ἢ ἀδικησάτω. Μένετω ὁ Μητροπολίτης πρᾶϋς καὶ ἡσυχος. Ἐν εὐθείᾳ καρδίᾳ καὶ διανοίᾳ προσευχέσθω ὑπὲρ ἡμῶν, τῶν τέκνων ἡμῶν καὶ παντὸς τοῦ οἴκου ἡμῶν. . . . » Ὅταν οἱ τοποτηρηταὶ ἡμῶν, τελῶναι, εἰσπράκτορες καὶ γραφεῖς ἀπέλθωσιν ἐκεῖσε, κατὰ ταῦτα τὰ θεσπίσματα

(α) Ἴτως Σαλώνων.

» ἡμῶν καὶ κατὰ τὰ παρ' ἡμῶν λεχθέντα οὐδὲν αἰτήσουσι παρὰ
 » τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας τοῦ Μητροπολίτου Πέτρου, παρὰ τῶν ἀν-
 » θρώπων αὐτοῦ καὶ παρὰ παντὸς τοῦ κλήρου αὐτοῦ διότι οὗτοι
 » προσεύχονται τῷ Θεῷ ὑπὲρ ἡμῶν, φυλάττουσιν ἡμᾶς καὶ στηρίζουσι
 » τὸν στρατὸν ἡμῶν. Καὶ μὴ ὁμολογούντων δὲ ἡμῶν, τίς ἀγνοεῖ, ὅτι
 » διὰ τῆς δυνάμεως καὶ τοῦ θελήματος τοῦ ἀθανάτου Θεοῦ καὶ ζωσι-
 » καὶ πολεμοῦσι πάντες; Πάντες γινώσκουσι τοῦτο Τὰς δὲ κα-
 » τὰ τοὺς νόμους τούτους Ἐκκλησίας αὐτῶν καὶ μοναστήρια καὶ
 » ἐνκτήρια οὐδεὶς βλαψάτω, μηδὲ βλασφημησάτω ὁ βλασφημίας
 » δὲ τὴν θρησκείαν αὐτῶν ἀσυγχώρητός ἐστι καὶ ἀποθανεῖται κα-
 » κῶς Οὕτω διέταξεν ὁ λόγος ἡμῶν καὶ ἐδώκαμεν ἡμεῖς Πέτρω
 » τῷ Μητροπολίτῃ τὸ ἔγγραφον τοῦτο πρὸς ἐνίσχυσιν αὐτοῦ, ὅπως
 » βλέποντες καὶ ἀκούοντες τὸ θέλημα τοῦτο πάντες οἱ ἄνθρωποι, εἰ
 » Ἐκκλησιαὶ καὶ μοναὶ καὶ πᾶς ὁ ἱερός κλήρος μὴ παραποιήσωσιν αὐτοῦ
 » ἐπ' οὐδενί, ἀλλ' ὑπακούωσιν αὐτῷ κατὰ τὸν νόμον αὐτῶν καὶ κατὰ
 » τὰ ἀνέκαθεν εἰθιμίαινα. Μενέτω ὁ Μητροπολίτης ἐν εὐθείᾳ καρδίᾳ,
 » ἄνευ λύπης καὶ πάσης θλίψεως, εὐχόμενος τῷ Θεῷ ὑπὲρ ἡμῶν καὶ
 » ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας βασιλείας.»

(33) Ὁρ. Χρον. τοῦ Νοβογορόδου καὶ Πεκίβου.

(34) Ὁ Ἐρβερστάιν περιέγραψε τὰ ἀρχαῖα ταῦτα ρούβλια. (Rer.
 Moscov. Comment. σελ. 42), καὶ ὁ Γουανίης (Moscov. Descrip. σελ. 158).
 Ὑπὲρ τὰ δέκα τοιαῦτα τεμάχια ἀργύρου εὐρέθησαν ὑπὸ τῶν χωριτῶν ἐν
 ταῖς κόμαις τοῦ Πρίγκιπος Μιχαὴλ Βολκόνσκη, κειμέναις τριάκοντα βέρ-
 στια ἀπὸ τῆς Μόσχας. Τὸ σχῆμα καὶ μῆκος αὐτῶν εἶσιν ἴσα

Ἐκαστὸν δ' αὐτῶν σταθμίζει εἰκοσιν ὡς εἰκοσιτέσσαρα ζολοτνίγια.
 Ἐν τῷ μουσεῖῳ τοῦ κόμητος Α. Η. Μουσσίνου Πουσκίνου ὑπάρχει τοι-
 οὔτο ρούβλιον, ἔχον ἐγκεχαραγμένον Βολόδ... τουτέστι Βλαδίμιρος,
 ἴσως ἕγγονος τοῦ Καλίτα, ἢ Βλαδίμιρος ὁ Πέτριος, ἀκμάσαντες κατὰ
 τὸν ΙΔ' αἰῶνα. Ἐν τοῖς χρονικοῖς τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, ἦτοι τὸ 1335
 ἀναφέρεται, ὅτι πέντε ἀρχαῖα ρούβλια καὶ δύο γρίβναι ἰσοφαρίζουσι
 πρὸς ἓν φούντιον. Ἀλλὰ λήγοντος τοῦ ΙΔ' αἰῶνος τὰ ρούβλια τῆς
 Μόσχας συνίσταντο ἤδη ἐκ λεπτῶν ἀργυρῶν νομισμάτων. (Ὁρ. τῆς
 ἀνὰ χεῖρας ἱς. Τομ. Ε', σημ. α'). Τὸ δὲ βῆρος αὐτῶν ἠλαττώθη κα-
 τὰ τι ὡς πρὸς τὰ ἀρχαῖα ρούβλια, ἢ τεμάχια ἀργύρου κυκλοφοροῦντα,
 ὅτε οἱ πρόγονοι ἡμῶν ἀντὶ νομισμάτων ἠρκοῦντο τεμαχίαις δεγματίναις,
 ἢ κούναις. (Ὁρ. τῆς ἱς. ταύτης Τομ. Α', σελ. 252). Ἐπὶ τοῦ Μεγάλου
 Ἡγεμόνου Ἰωάννου τοῦ Βασιλείου, τουτέστι περὶ τὸ τέλος τοῦ ΙΕ' αἰῶνος
 ἐν φούντιον χρυσοῦν ἐτιμάτο ἀντὶ πεντήκοντα πέντε ἀργυρῶν ρουβλίων.

(35) Ὁ χρονογράφος τοῦ Πρωσικοῦ Τάγματος Π. Δουσβοῦργος ἀναφέρει περὶ τῆς ἐπιδρομῆς ταύτης (Πρωσ. Χρ. 394) τοῦ Δαβὶδ τῆς Λιθουανίας, ὃν καλεῖ Caslellanus de Gartha. Ἀναφέρει δὲ Ecclesiasticas, vestes sacras et vasa altaris inhumaniter polluit et concremavit. Ὁ Τατίσεφ ἐκάλεσε τὸν Δαβὶδ Δοβμόντον—Τὸ γένος τοῦ Εὐσταθίου ἡγεμόνος τοῦ Ποκόβου ἀγνοεῖται. Ἡ Ἐστονία ὑπέκειτο ἔτι τότε τῷ βασιλεῖ τῆς Δανίας, ἀλλὰ τῷ 1346 Βαλδεμέρος ὁ Γ' ἐπώλησεν αὐτὴν τῷ Γερμανικῷ Τάγματι ἀντὶ δεκαοκτῶ χιλιάδων μαρόκων.

(36) Ὁρ. Χρ. τοῦ Νοβογορόδου καὶ τὴν συνθήκην τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐν τῷ ἀρχεῖφ τοῦ συλλόγου τῶν ἐξωτερικῶν ὑπ' ἀρ. 15.

(37) Δλουγ. Ἰς. Πολων. Βιβ. I. σελ. Inter septemtrionales populos, obscurissimi (οἱ Λιθουανοὶ) Ruthenorum servituti et tributis vilibus obnoxii, ut cuique mirum videatur ad tantam eos felicitatem sive per finitumorum ignaviam et desidiam provecctos, ut imperent nunc Ruthenis, sub quorum imperio annis propremille veluti servile vulgus fuere.»

(38) Παρὰ τὴν γνώμην τοῦ Στρικόφσκη, καλοῦντος Βίτενον μεριστὰν ἢ τινα τοῦ Τροϊδону, ὁ σύγχρονος ἱστορικὸς τοῦ Πρωσικοῦ Τάγματος, Πέτρος Δουσβοῦργος, λέγει ὅτι ὁ Βίτενος ἦν υἱὸς καὶ κληρονόμος τοῦ Λουτεβέρου, ἡγεμονεύοντος ἔτι τῷ 1291. Lutwetus rex Lethoniae hoc anno filium suum, Vithenum cum exercitu misit. (Ὁρ. Χρ. αὐτοῦ σελ. 323). Ὁ Στρικόφσκη καλεῖ τὸν Γεδιμίνον υἱὸν τοῦ Βιτένου, ὡς καὶ τινα ῥωσικὰ χρονικά. (Ὁρ. Χρ. τοῦ Βοσκιρισ. Τομ. Α. σελ. 45) Ἀλλὰ κατὰ τὸν Δλουγόσιον, σύγχρονον τοῦ δισεγγόνου τοῦ Γεδιμίνου, ὁ μέγας οὗτος δοδὲ τῆς Λιθουανίας ἦν μέγας τοῦ κριαρχου αὐτοῦ ἱπποκόμος, φρονεῦσας δὲ αὐτὸν ἀνέλαβε τὴν ἀρχήν. (Ἰς. Πολ. Βιβ. I', σελ. 60). Ἀλλ' ὁ Δλουγόσιος, ἀνὴρ γνωστός, ἐδύνατο ἐπινοῆσαι μῦθον τοσοῦτον ὑβριστικὸν πρὸς τὸ βασιλικὸν ἀξίωμα; Πολλοὶ ἔτεροι τῶν ἡμετέρων χρονογράφων συμφωνοῦσι πρὸς τὸν Πολωνὸν ἱστορικὸν, ὅτι ὁ Γεδιμίθος ὑπῆρξεν ἱπποκόμος τοῦ Βιτένου, προστιθέντες: «Κατὰ τὴν τοῦ ἀθείου Βάτη αἰχμαλωσίαν, ἡγεμονίσιος τις, » Βιτιανέτσος, (Βίτενος) τοῦνομα, ἐκ τοῦ γένους τῶν ἡγεμόνων τοῦ » Πολότσκου, διαφυγὼν τὴν αἰχμαλωσίαν, κατόκησεν ἐν Σαμότς (Σαμουγετία, ἢ Σμουδιά) παρὰ μελισσουργῶ τινι, ἔγημε δὲ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ, καὶ ζήσας ἐπὶ τριακονταετιᾶν ἄκαις, ἐφρονεύθη ὑπὸ κεραννοῦ. » Τὴν σύζυγον τοῦ ἡγεμόνος τούτου Βιτιανέτσου ἔγημεν ὁ δοῦλος αὐτοῦ, ἱπποκόμος, ὀνόματι Γεδιμινίος, ἐξ ἧς ἐγέννησεν ἑπτὰ υἱούς.» (Ὁρ. τὴν Γενεαλογίαν τῆς μοναρχίας τῆς Μεγάλης ῥωσσίας, γραφείσαν ἐν Ἰαροσλάβφ τῷ 1668 καὶ σωζομένην ὑπ' ἀρ. 461 ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Συνόδου) χρονικὸν τῶν ἀρχείων τοῦ ῥοστόβου, ἐν τέλει τοῦ ἄρθρου περὶ τῶν Λιθουανῶν ἡγεμόνων).

(39) Τὸ ἐπὶ περιγραμνοῦ πρωτότυπον τῆς ἐπιστολῆς ταύτης πρὸς τὸν μέγαν ταξιάρχην Γερζολον Βεφφάρτον σώζεται ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς Καμισβέργγης, ὑπ' ἀρ. 462. Ἴδου ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἀνευ τινὸς διορθώσεως τοῦ λεκτικού.

«Magnifico Domino—etc.—Magistro. generali. ceterisque. fratribus.
 »ejusdem. professionis. in Prussia. Andreas et Leo. Dei. gracia. to-
 »tius terre. Russie. Galicie et Lademirie. solum. et post. hujus. vi-
 »cto. militiam. in celestibus. triumphare. cum inter honorabiles. viros.
 »vestros. predecessores. Magistrum. acque. fratres. Prussie. ex una
 »parte. nostrosque. serenissimos. progenitores. ex altera. dileccionis.
 »insignia. ac mutue promocionis beneficicia. vignerunt. delectat. et nos. vobi-
 »scum. eodem caritatis vinelo. uniri ac sincera amicitia federari. maxime.
 »nem honorabilis. Religiosus. vir. frater Sygehartus. de Swarzburch. con-
 »sanguineus noster. dilectus. antiquam antiquorum. amicitiam. nobiscum
 »duxerit innovandam. prout. in instrumentis et paccionibus. super hoc.
 »confectis. plenius est expressum. nos volentes. utique exemplo. progeni-
 »torum. nostrorum. votis adesse. sincera amicitia et favore. et de amicitia.
 »federacionibus. et pace. inter nos. conceptis. a diebus diudinis. nichil.
 »omnino. diminuere. sed. potius. volente Domino. habundancius ad auge-
 »re. ceterum. terras vestras. fideliter premunire. curabimus. pre Tataris.
 »dumodo nobis constiterit. et ab hostili. quolibet. invasore. insuper. vo-
 »bis. ac omni vestro populo ad omnem deleccionem et ad cuncta. bene-
 »placida. promocionis et favoris. existimus debitores. In cujus. rei testi-
 »monium presendes. scribi jussimus. nostrorum sigillorum munimine so-
 »lidatas. Actum et datum in Lademiria. anno Verbi Incarnati M.CCC.XVI.
 »in vigilia. S. Laurentii (1316, Αὐγούστου 10). Ἐπ' αὐτοῦ δ' εἰσι
 τεθειμένα δύο κήρυχοι σφραγίδες· ἡ μὲν τοῦ Γεωργίου, ἡ δὲ φέρουσα
 εἰκόνα στρατιώτου τινὸς λογχοφόρου, πέριξ δ' ἀστέρας σελήνην, καὶ
 σταυρὸν καὶ ὀπισθεν λέοντα. Φέρει δ' ἡ ἐπιστολὴ αὐτῆ, ὅτι Ἀνδρέας καὶ
 Λέων ἐλέφ Θεοῦ ἡγεμόνες ἀπάσης τῆς Ῥωσικῆς χώρας, Γα-
 λικίας καὶ Λοδομιρίας, ἀκολουθοῦντες τῷ συστήματι τῶν προ-
 γόνων αὐτῶν διομολογοῦσιν εἰρήνην μετὰ τοῦ τάγματος συνεργεία τοῦ
 Σιγγάρδου de Schwartzburg, συγγενοῦς αὐτῶν, ὑποσχόμενοι ὅτι
 προσυλλάξουσι τὰς Ῥωσικὰς χώρας ἀπὸ τῶν Τατάρων. Ὁ δὲ Σιγ-
 γάρδος ἦν ταξίαρχος ἐν Βιργλάφ, ἀλλ' ἀγνοοῦμεν διατὶ ἐκλήθη συγγενὴς
 Ἀνδρέου καὶ Λέοντος.

(40). Ῥαϋνάλδ. Ἐκκλ. χρ. ἐν παραρτήματι τοῦ Τομ. ΙΕ' ἐν
 ἔτει 1324.

(41) Ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς Καισβεργης σώζονται ὑπὸ τοὺς ἀρ.
 684, 228, 645 καὶ 131 τέσσαρες ἐπιστολαὶ τοῦ Γεωργίου. Ἡ πρώτη
 ἀπὸ τοῦ ἔτους 1325 ἐγράφη πρὸς τὸν μέγαν Ταξίαρχην, Βέρνερον
 Ἄρσελν... φέρει δὲ, ὅτι ὁ Γεώργιος κατὰ τὸ σύστημα τῶν προγόνων
 αὐτοῦ ἀνακαινίζει τὰς μετὰ τοῦ τάγματος φιλικὰς σχέσεις.—Ἡ δευτέ-
 ρα πρὸς τὸν αὐτὸν Ταξίαρχην Βέρνερον ἐν ἔτει 1327 ἐκ τῆς πρω-
 τενοῦσης Βλαδιμίρου in Ladimiria nostra civitate capitali ἐπαναλαμβά-
 νει τὰ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Ἀνδρέου καὶ Λέοντος, περ' ἧς εἴρηται ἄνω-
 τέρω.—Ἡ τρίτη πρὸς τὸν Μέγαν Ταξίαρχην Λούδερον, δοῦκα τοῦ
 Βροννσβίνου, ἐκ τῆς Λεοπόλεως κατὰ τὸ 1334. Φαίνεται ἄξιον πα-

κατηρήσεως, ὅτι ὁ ἡγεμῶν ἀναδέχεται τὴν τήρησιν τῆς εἰρήνης ἐπ' ὀνόματι ἑαυτοῦ, καθὼς καὶ τοῦ Ἐπισκόπου Θεοδώρου. Ἐπετέθησαν δ' ἐπ' αὐτῆς ὀκτὼ κήρυαι σφραγίδες, ἡ τοῦ ἡγεμόνος, ἡ παρ' ἡμῶν ἤδη μνημονευθεῖσα, καὶ αἱ τῶν ἐν αὐτῇ μνημονευομένων ἐπτά ἀρχόντων. Ἡ τοῦ Ἐπισκόπου φέρει τὴν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου ἐπὶ δεξιῶν ἄλλης σφραγίδος παρίσταται πτηνὸν μετὰ τοῦ ἀκολούθου περιγράμματος Ῥωσσοῦ Σφραγὶς Βορίση, αἱ δὲ λοιπαὶ εἰσιν ἐσβεσμέναι. Τὴν τετάρτην τῶν ἐπιστολῶν κατεχωρίζομεν...

«In nomine Domini, amen. quoniam omnium conditoris incomprehensibilis providencie altitudo non solum ob id dominos prefici voluit, ut sulbitis dominaudo prodessent, sed eciam ut pacis et justicie copiam eis ministrando prodessent: eapropter nos Georgius, Dei gratia natus dux totius Russie mynoris, volentes litium dispendia equitatis et unionis compendio coartare, ut per hoc zyzanie scrupulus evitari pacisque et concordie tranquillitas possit eo feruencius augmentari amicie, pacis, concordie et federa amicabilis, unionis, eum olym cum reverendis ac serenissimis, sacre professionis viris, ac dominis generalibus magistris ordinis hospitalis sancte Marie domus Theutonicorum Jerus. Terre Prussie, quibuscunque nominibus censeantur, usque ad tempora venustu reverentique domini Theodorici de Aldenburk, moderni summi et generalis magistri ordinis hospitalis sancte Marie domus Theut. per nostros felicis recordacionis predecessores, reges et principes, videlicet Romanum, Danyelem, Leonem, Georgium et Andream, inita contracta atque habita ac inviolabili effecta prosequente servata, nos una, cum dilectis et fidelibus nostris baronibus militibusque, scilicet Demetrio detkone nostro, Mychalo Yelezarowicz pallatino Belzensi. Wascone Kudrynovicz iudice curie nostre, Hryczkone Kossaczovicz Pallatino Premyslensi, Roriscone Cracula pallatino Lemburgensi, Chodore Otek pallatino de Lutzel, Chotkone filio Yeromiri. Innovamus, (sic) approbamus, ratificamus et presentis scripto amyniculo patrocinioque confirmamus, promittentes. Bona fide semoto omni dolo, studio, ingenio et subtilitate aliquali malis penitus pretermisiss. Una cum prefatis nostris baronibus, militibus, nobilibus terris nostrisque et hominibus, eandem favorabilem unionem et concordiam cum prelibato reverendo mire professionis Duo. Theodorido de Aldenburk, moderno magistro generali ordinis hospitalis supra dicti, suisque cum compreceptoribus, commendatoribus, fratribus, nobilibus terrisque ipsorum et hominibus perpetuis temporibus firmiter et irrefragabiliter opservare nec contrafacere aliquo qualiter aut venire, et ut hec maneant inconwulsa et semper integra, roburque obtineant perpetue firmitatis ac nowitatis wultum assumant, presentes scribi fecimus et nostro ac predictorum nostrorum baronum sigillis communiti. Datum et actum in Wlademiria, anno incarnationis Domini millesimo trecentissimo trecesimo quinto, tredecimo kalendas novowenbris, in vigilia undecim milium sanctarum virginum.»

(42) "Ορ. τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Πάπα Ἰωάννου ΚΒ' πρὸς τὸν βασιλεῖα τῆς Γαλλίας τῷ 1323 (Ραϋνάλ. Ἐκκλ. Χρ. Τομ. ΙΕ). Ἐν τοῖς χρονικοῖς ἡμῶν ὁ Γεδμῖνος καλεῖται πρῶτος Μέγας Ἡγεμὼν τῆς Λιθουανίας. Αὐτοῦ ἐπίσης ἀναφέρεται, ὅτι ἡ Βίλνα ὑπῆρχεν ἤδη ἐπὶ τοῦ ΙΒ' αἰῶνος. Ὁ Διολόσιος καλεῖ αὐτὴν ἀρχαίαν πόλιν, κτισθεῖσαν ὑπὸ τῶν προπατόρων τοῦ Λιθουανικοῦ ἔθνους, οἵτινες κατ' αὐτὸν ἤλθον ἐξ Ἰταλίας καὶ κληθεῖσαν οὕτως ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν. (Ἰς. Πολ. Βιβ. Γ' σελ 116).

(43) "Ορ. 'Ραϋνάλδ. Ἐκκλ. Χρ. Τομ. ΙΕ ἔτ. 1324—καὶ Κράντζ. Wandal. Τομ. Η Κεφ. Θ.

(44) "Ορ. Δρεσερ. Spec. Iuris publici, Lubec, σελ. 183, καὶ Κοτσεβουδ. Gesch. Pruss. Τομ. Β. σελ. 354. Τὸ πρωτότυπον τῆς ἐπιστολῆς ταύτης, γεγραμμένης τῷ 1323, σώζεται ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς Καινισβέργης. Τὸν ἡγεμόνα τοῦτον ἐκάλουν ἐν Εὐρώπῃ « quovis ethnico pejus, monstrum biceps lubibrium natura abobinabile, violatorum juris gentium et legum naturalium Antichristi præcursorem! ("Ορ. Ρουσσσετ. supplement au corps diplomatique, Τομ. Α. Τμ. Β' σελ. 100. καὶ ἐν Δρεσερ. Specimen I. P. Lubech. σελ. 309).—Ἐπὶ τῆς σφραγίδος τοῦ Γεδμῖνου, ἐκτὸς τῶν ἀγγέλων εἰκονίζεται ἄνθρωπος τις ἐπὶ θρόνον καθήμενος καὶ κρατῶν ἐν μὲν τῇ δεξιᾷ χειρὶ διάδημα, ἐν δὲ τῇ εὐανόμῳ σκῆπτρον μετ' ἐπιγραφῆς: Sigillum Ged. Dei grat. Lelthwinor. et Rulhen. Reg.

(45) "Ορ. Χρον. τοῦ Πσκοβου καὶ Νοβογορόδου.

(46) "Ορ. Χρον. τοῦ Νίκωνος Τομ. Α' σελ. 167.

(47) Οὗτος ἦν ἕγγονος τοῦ Ἀνδρέου, πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ τοῦ Νεβαϊκοῦ. "Ορ. ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τῆς συνόδου τὸ εἰς φύλλον χρονικὸν τοῦ ΙΕ αἰῶνος ὑπὸ τὸν ἀρ. 349, φύλλον 226, ὅπου ἀναφέρεται « ὁ βασιλεὺς Ὀσβιάκης (Ὀσβένης) διένειμεν αὐτοῖς τὴν ἡγεμονίαν, δούς τῷ μὲν Ἰωάννῃ τῷ Δανιὴλ τὸ Νοβογορόδον καὶ Κοστρομά, τῷ δὲ ἡγεμόνι τῆς Σουδαλίας, Ἀλεξάνδρῳ τῷ Βασιλείου, τὸ Βλαδίμιρον καὶ τὰ περὶ τὸν Ῥά, ἔνθα οὗτος ἡγεμόνευσεν ἐπὶ δύο καὶ ἡμισυ ἔτη. Οὗτος ὁ ἡγεμὼν Ἀλέξανδρος μετεκόμισεν ἐκ Βλαδίμιρου εἰς Σουδαλίαν τὸν κώδωνα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Θεομήτορος, ἀλλ' ὁ κώδων οὗτος εἶχε διάφορον τοῦ προτέρου ἤχον. Ὁ δ' Ἀλέξανδρος, ἐνοήσας τοῦτο, διέταξε τὴν εἰς Βλαδίμιρον μετακομιδὴν αὐτοῦ, ἔνθα κατετέθη ἐν τῷ οἰκίῳ τόπῳ, ἐπανέλαβε δ' ἔκτοτε θεάρεστον ἤχον.

(48) "Ορ. τὸ διήγημα περὶ τοῦ Ἁγίου Σεργίου ἐν τῷ χρονικῷ τοῦ Νίκωνος, Βιβ. Α. σελ. 204—Βασίλειος ὁ Δαβίδ, ἕγγονος Θεοδώρου τοῦ Μαύρου καλεῖται ἐν τῷ χρονικῷ τοῦ Νοβογορόδου γαμβρὸς τοῦ Ἰωάννου, ἱερέως Ἰωάννου, σελ. 603. Ἐν τοῖς Γενεαλογικοῖς βιβλίοις ἀναφέρεται, ὅτι ὁ Μέγας Ἡγεμὼν Βασίλειος τοῦ Ροστόβου ἐγέννησε δύο υἱοὺς, Θεόδωρον καὶ Κωνσταντῖνον· οὗτος δὲ ἕγχε θυγατέρα τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος Ἰωάννου τοῦ Δανιὴλ τῆς Μόσχας τῷ 1328.—Ἐκτοτε δὲ ἡ γενεὰ τῶν ἡγεμόνων τοῦ Ροστόβου διηρέθη διχῆ,

καὶ ὁ μὲν ἡγεμὼν Θεόδωρος ἔλαβεν εἰς κληροῦχιαν τὸ πρὸς τὸν ναὸν τῆς Ὑπαπαντῆς μέρος, ὁ δὲ Κωνσταντῖνος τὸ πρὸς τὸν τοῦ Βορίση καὶ Γλέβη. Θεόδωρος ὁ Βασιλείου ἐτελεύτησε τῷ 1331, τῇ 28 Μαρτίου.

(49) Ὁρ. τὴν διαθήκην Ἰωάννου τοῦ Δανιὴλ καὶ τὴν τοῦ ἑγγόνου αὐτοῦ Δημητρίου τοῦ Ἰωάννου μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. (Ὁρ. ἀρχ. Ῥωσσ. Βιβλ. Τόμ. Α. σελ. 56 καὶ 77.)

(50) Δαλ. Gesch. des Schw. R. Τομ. Β. σελ. 314—326, καὶ Ῥαϋνάλ. Ἐκκλ. Χρ. ἐν ἔτει 1326, ἀρ. 10.

(51) Ἡ συνθήκη αὕτη ἀνεγράφη ὑπὸ τοῦ Wisching ἐν τῶν Δανικῶν ἀρχαίῳ καὶ ἐξεδόθη ἐν Hist. Magaz. Τομ. Γ, σελ. 177.

(52) Κατὰ τὰ γενεαλογικὰ βιβλία ὁ τοῦ Τσερνιγόβου Μιχαὴλ εἶχεν υἱὸν Μστισλάβον, ἡγεμόνα τοῦ Καρατσέβον, οὗτος δὲ Ἄνδρεαν, ἦτοι Ἀδριανόν· ὁ δὲ πρῶτος ἡγεμὼν τοῦ Κοζέλσκου καλεῖται Ἰωάννης Τίτου, ἑγγονος Μστισλάβου, ἡγεμόνος τοῦ Καρατσέβου.

Γλέβης ὁ Σβιατοσλάβου ἦν ἴσως υἱὸς τοῦ Σβιατοσλάβου τοῦ Γλέβη καὶ ἐξάδελφος Ἰωάννου Ἀλεξάνδρου, ἡγεμόνος τοῦ Σμολένσκου. Ἐν Βοριάνσκῳ ἡγεμόνευσε Δημήτριός τις, ὃν ὀφόμεθα αὐτόθι κατόπιν.

(53) [σελ. 232] Ὁρ. τὸ Χρ. τῆς Ἁγίας Τριάδος. Ἡ ὀνομασία τοῦ Κρεμλίνου οὐκ ἔστι Ταταρικὴ, παράγεται δ' ἐκ τοῦ κρέμεν (χαλύκιος). Δετίνετς ἐκάλλον τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ φρουρίου ἐν τῶν παιδῶν (δέτι) ἦτοι ἐφήβων, πρὸς οὓς ἀνετίθετο ἡ ἄμυνα (Ὁρ. Τομ. Α').

(53) [σελ. 233] Οὕτως ἐξηγεῖται ὁ διάκονος Τιμόθεος Καμενέβιτς ἐν τῷ περὶ τῶν ἀρχαιοτήτων τῆς Ῥωσσίας συγγράμματι, γεγραμμένῳ ἰδίαις χερσὶ καὶ σωζομένῳ ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τῆς Συνόδου ὑπ' ἀρ. 529. Βιβλ. Α. Τομ. Β', φύλλ. 517—Ὁ Καμενέβιτς ἔγραψε τῷ 1699 κατὰ τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν. Ἦν δὲ Μόσχιος, κατοικῶν ἐν Οὐγλίτσα. Ὁ Ἐρβερσταϊν (Reg. Moscov Comment. σελ. 42 καὶ 57, μνημονεῦει προσέτι τῆς περιφήμου ἀγορᾶς τοῦ Χολοπηγορόδου (πόλεως τῶν δούλων).

(54) Ὁρ. τὴν γενεαλογίαν τῶν Γούδονοφ, ἐνθα ἀναφέρεται ὅτι ὁ Ζαχαρίας ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς παρεμβολῆς ἐπὶ τοῦ Μητροπολίτου Θεογονώστου, ἐβαπτίσθη δὲ ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Πέτρου ἀλλ' οὗτος οὐκ ἔζη, ὅτε ὁ Θεόγνωστος ἦλθεν εἰς Ῥωσίαν.

(55) Τὸ ἔγγραφον τοῦτο (ἐκδοθὲν ἐν τῇ συλλογῇ τῶν πράξεων τῆς κυβερνήσεως, Τομ. Α, σελ. 31) ἐγράφη τῷ 1328 ἢ 1331 (Ὁρ. Χρ. τοῦ Βοσκουρίσεν. Τομ. Β' σελ. 302, 306) τουτέστι πρὸ τῆς τελευτῆς τῆς Ἑλένης, ἀλλὰ ὅτε ὁ Ἰωάννης ἦν ἤδη Μέγας Ἡγεμὼν διότι ἐπὶ τῆς προσκεκολλημένης αὐτῇ κερουσωμένης ἀργυρᾶς σφραγίδος ὑπάρχει ἡ ἀκόλουθος ἐπιγραφή· Σφραγὶς τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος Ἰωάννου. Ἐνταῦθα τὸ πρῶτον γίνεται χρῆσις τοῦ ὀνόματος διακ' ἀντὶ τοῦ γραμματέως.

(56) Δημήτριος ὁ Ταναϊδικὸς λέγει ἐν τῇ διαθήκῃ αὐτοῦ. • Σὺν τῇ εὐλογίᾳ μου παραχωρῶ τὴν Γαλικίαν τῷ υἱῷ μου Ἰουρίῳ—Τὸ Βιε-

λόξερσκον τὸ νιῶ μου Ἀνδρέα—καὶ τὸ Οὐγλίτσινον πεδίον τῷ νιῶ μου Πέτρῳ, πόλει ἀγορασθείσῃ ὑπὸ τοῦ πάππου μου. (᾽Ορ. ᾽Ρωσ. Βιβλ. Τομ. σελ. 103). Ὁ τῆς Γαλιτίας Κωνσταντῖνος ἦν ἀυτάδελφος Ἀλεξάνδρου τοῦ Νεβαϊκού. Κατὰ τὸ 1339 ᾽Ρωμανὸς ὁ τοῦ Μιχαήλ, ἡγεμῶν τοῦ Βιελόξερσκου παρηκολούθησε τῷ Ἀλεξάνδρῳ τῆς Τβέρης εἰς τὴν παρεμβολήν, ὡς ἀνεξάρτητος εἰσέτι ἡγεμῶν.

(57) Τὸ περὶ ἀτελειῶν τοῦτο διάταγμα ἦν μέχρι τοῦδε ἀνέκδοτον.

(58) ᾽Ορ. ᾽Εκκάρδτ. Corp. Hist. medii ævi, Τομ. A. Cronica Ioanni Witodurani, σελ. 1865 καὶ Ναρουσ. Hist. Narod. Pol. Τομ. Ε', σελ. 411.

Ἡ μήτηρ τοῦ Βολεσλάου ἦν θηγάτηρ Λέοντος τοῦ Δανιήλ, κατὰ τὸν Στροϊκόφσκην, ἀδελφῆ δ' αὐτοῦ, κατὰ Ζιμορόβιτς ἄλλ' οὐδόλως τοῦτο πιθανόν ἐστὶ ἐπειδὴ ὁ Τροϊίδνος, πατὴρ τοῦ Βολεσλάου, ἐγεννήθη μετὰ τὸ ἔτος 1279, ὁ δὲ Δανιήλ ἐτελεύτησε τῷ 1266 (᾽Ορ. Ναρουσ. Hist. N. P. Τομ. Ε', σελ. 42). Ὁ Ἀρχιδιάκονος Γνέσινα πισεωτότερός ἐστι. (᾽Ορ. Χρον. αὐτοῦ, ἐν Sommersberg Scriptoribus, Τομ. Β', σελ. 97). Ὁ σύγχρονος οὗτος συγγραφεὺς ἐμφράζεται οὕτω (Post coronationem Casimiri, an. 1333) non multo tempore morituo magnifico principe Casimiro dicto Georgio, totius regni Russiæ duce, Troidem dux Masovia (ἀνάγνωνς Boleslaus, Troydeni filius) qui a uunculo suo in ducato Rnssiæ successerat, veneno per Ruthenos intoxicatus interierat. Ἐπομένως ὁ Βολεσλάος ἐγεννήθη ἐξ ἀδελφῆς τοῦ Γεωργίου, ἣτις ἴσως ἦν θηγάτηρ τοῦ Ἀνδρέου ὁ Γεώργιος ἐκτός τοῦ χριστιανικοῦ ὀνόματος ἴσως ἐκαλεῖτο Σλαβιστὶ Κασιμίρος.

Περὶ τῶν ὄρων, καθ' οὓς οἱ πολῖται τῆς Λεοπόλεως ὑπετάγησαν τῷ Βολεσλάῳ, ὁ Ζιμορόβιτς ἀναφέρει ἐν τῇ Triplici Leopoli.

Περὶ τῶν ἐν Γαλιτία βιαιοπραγιῶν Βολεσλάου (᾽Ορ. Δλουγ. Ἰσ. Πολ. Τομ. Θ', σελ. 1058). Ὁ Πάπας Ἰωάννης μαθὼν τὴν πρόθεσιν τοῦ ἡγεμόνος τούτου περὶ παραδοχῆς τῆς ᾽Ρωμαϊκῆς θρησκείας, ἐπέστειλε τῷ 1327 πρὸς τὸν συγγενῆ αὐτοῦ τὸν βασιλέα τῆς Πολωνίας, ἵνα διὰ πατριῶν νοθεσιῶν στηρίξῃ τὸν Βολεσλάον ἐπὶ τοσοῦτον ψυχωφελοῦς βουλεύματος, «ὅπως ὁ βλαστὸς τῆς γενεᾶς σου (γράφει ὁ Ἰωάννης) μὴ ἀποχωρισθῆ ἀπὸ τῆς εἰζῆς αὐτοῦ.» (᾽Ραυνάλδ. ᾽Εκκλ. Χρ. Τομ. ΙΕ' σελ. 1327, ἀρ. 49). Ὁ Πάπας καλεῖ τὸν Βολεσλάον ἡγεμόνα τῆς ᾽Ρωσσίας. Ἰσως οὗτος ἐπὶ τοῦ θείου αὐτοῦ Γεωργίου εἶχε κληρουχίαν τινὰ ἐν Γαλιτία, ἢ Βολννία.

Περὶ δὲ τῆς ὑπὸ τοῦ Κασιμίρου, γαμβροῦ τοῦ Γεδιμίνου, κατακτήσεως τῆς Γαλιτίας τῷ 1339, ᾽Ορ. Δλουγόσιον (Βιβ. Θ. σελ. 1058).

Περὶ τῆς συνθήκης τοῦ βασιλέως τῆς Πολωνίας μετὰ τῶν ἡγεμόνων τῆς Λιθουανίας, ὄρ. Κρόμερον, Βιβ. ΙΒ. σελ. 204. Διαμολόγησαν τότε οἱ συμβαλλόμενοι, ὅτι ἐν διαφωνία ἐπιμαλοῦνται τὴν διαιτητίαν τοῦ βασιλέως τῆς Οὐγγρίας. Ὁ Κρόμερος εἶδε τὴν συνθήκην ταύτην ἐν τοῖς βασιλικοῖς ἀρχείοις.

(59) Τὸ περιέχον τὰς συμβάσεις τῶν νιῶν τοῦ Ἰωάννου Καλίτα ἔγγραφον σώζεται ἐν τοῖς ἀρχείοις ὑπὸ τὸν ἀρ. 3· ἀλλὰ τοσοῦτον ἐφθά-

ρη, ὥστε πολλὰ λέξεις μόλις ἀναγινώσκονται, μάλιστα δὲ περὶ τὰ μέ-
σα ("Ορ. Συλλ. τῶν ἐγγράφων τῆς ἐπικρατείας, Α. 35). Τὸ ἔγγραφον
τοῦτό ἐστι τὸ ἀρχαιότατον τῶν ἐπὶ χάρτον γεγραμμένων. Ἐνταῦθα τὸ
πρῶτον ἀναφέρεται τὸ ἀξίωμα τῶν Ὀκολνιτσίω.

(60) "Ορ. τὰ Χρ. Νοβογορόδου καὶ Ἀγίας Τριάδος.

(61) "Ορ. αὐτόθι. Τὸ Μοζαΐσκον, ὡς γνωστὸν, ἦν τέως πόλις τοῦ
Σμολένσκου. Κατὰ τὸν Δλουγόσιον ὁ Γεδιμίης ἔδωκε τῷ Μοντοβίδη,
ἦτοι Μοντβίλω, τὸ Κέρεβον καὶ Σλόνιμον τῷ Ναριμάνδῳ το
Πίνσκον τῷ Ὀλγέρδῳ τὸ Κρέβον, ἐκτὸς τοῦ Βιτέβσκου, κληρονομίας
τῆς συζύγου αὐτοῦ τῷ Εὐνουτίῳ τὴν Βίλναν, ἦτοι τὴν πρωτεύουσαν,
μετὰ τοῦ ἀξιώματος τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος τῷ Κεστούτῃ τὰς Τρού-
κας, καὶ τῷ Κοριάδῳ τὸ Νοβογορόδον, ὃ δὲ Λιβάρτος ἔμεινε κυ-
ριαρχῆς τῆς Βολνίας, κληρονομικῆς ιδιοκτησίας τῆς συζύγου αὐτοῦ.

(62) Ῥαϊνάλ. Ἐκκλ. Χρ. ἔτει 1348, ἀρ. 74, 75 καὶ ἔτ. 1340, ἀρ. 75.

(64) "Ορ. Χρ. τοῦ Πσκοῦ. Ἐν τῷ χρονικῷ τούτῳ περὶ τοῦ ἀνω-
τέρω μνημονευθέντος ἡγεμόνος Ἀλεξάνδρου ἀναφέρεται, ὅτι ἐκλήθη ἐν
τῷ βαπτίσματι Ἰούριος, ἦν δ' υἱὸς τοῦ Λαζάρου. Περὶ τῆς πόλεως
Νευχαβζένου, νῦν χωρίου, ὄρ. Γαδεβουσίον Liefland, Jahrbüch. Τομ.
Α, σελ. 520. Περὶ τῆς Νάρβας, ὄρ. Κελχ. Lief. Gesch. σελ. 66. Παν-
ταχοῦ τῶν χρονικῶν ἡμῶν ἡ Νάρβα καλεῖται Ῥουγοβίβον.

(64) Ἡ πρώτη μεγάλη πυρκαϊὰ τοῦ Νοβογορόδου συνέβη τῷ 1240
τῇ 7 Ἰουνίῳ. Ἐνταῦθα τὸ πρῶτον γίνεται μνεία τῆς Οὐστουσνας
Αὐτὴ ὑπέκειτο τοῖς ἡγεμόσι τοῦ Βιελozέρσκου, ὑποτελεῖσι τότε τῷ Με-
γάλῳ Ἡγεμόνι—Περαϊτέρῳ Ἰττος ὁ Μανόβιτς ἔκτισε τὸ πολίχνιον
Ἐπιον ἐντεῦθεν τῆς ὄχθης τοῦ Ναρόβα, κτλ.

(65) Περὶ τοῦ ἡγεμόνος τούτου Εὐσταθίου, ὄρα ἀνωτέρω, ἐν ἔτει
1323—Περὶ τοῦ πολέμου τούτου, ὄρα τὸν Ῥουσσόβον, Κέλχον καὶ
Ἄρντον περὶ τὸ 1345—Ὡσαύτως τὰ χρονικὰ Πσκοῦ, Νοβογορόδου
καὶ Ῥοστόβου.

(66) "Ορ. Χρ. τοῦ Νοβογορόδου τοῦ ἱερέως Ἰωάννου, ἔτει 1345,
ἐν ᾧ ἀναφέρεται, ὅτι « ὁ Εὐνουτίος ἐκηρυκίσθη ἀπὸ τοῦ τείχους (ἐν
Βίλνῃ). » Κατὰ τὸν Στρικόφσκιη ὁ ἡγεμὼν οὗτος ἐσώθη γυμνοῖς ποσὶ
διὰ νυκτὸς, ὥστε ἐπαθεν ὑπὸ μάλης τὰ μέλη ταῦτα φεύγων
κατέλαβον αὐτὸν καὶ ἀπήγαγον εἰς Βίλναν, ὅπου ἐκράτησαν ἐπὶ
τινα χρόνον οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἔδωκαν κατόπιν αὐτῷ τὸ Ζασλάβον ἐν
τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Μίνσκου, κλπ.. Ὁ Στρικόφσκιη προσετίθει, ὅτι ὁ
πῆρεξεν ἕτερον Ζασλάβον ἐν Βολνία, οὗ οἱ ἡγεμόνες κατήγοντο ἐκ τοῦ
ἡγεμόνος Δαβίδ τοῦ Ἰουρίου καὶ τῶν ἀπογόνων τοῦ Ἁγίου Βλαδιμί-
ρου. Μετὰ τοῦ Εὐνουτίου ἐβαπτίσθη ἐν Μόσχῃ καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ.
("Ορ. Χρ. τῆς Τριάδ.) τῇ 23 Σεπτεμβρίου.

(67) "Ορ. Χρ. Ῥοστόβου—Δλουγ. καὶ Μεχόβ χρον. ἔτει 1346.
Ἐπιον ἀναφέρει κατὰ τὸ ἔτος 1347 τὴν νίκην τῶν ἵπποτων, συμ-
φωνῶν κατὰ τοῦτο πρὸς τοὺς χρονογράφους ἡμῶν, λέγοντας ὅτι
ὁ Ὀλγέρδος ἀπώλεσε τεσσαρακοντακισχιλίους ἄνδρας παρὰ τῷ Στρά-

βα τῇ 2 Φεβρουαρίου, ὁ δὲ Δλουγόσιος περιορίζει τούτους εἰς εἰκοσιδύο χιλιάδας. Ἐν τῷ χρονικῷ τοῦ Νίκωνος ἀναφέρεται, ὅτι ὁ Νεαριμάνδης, υἱὸς τοῦ Γεδιμίνου, ἐφονεύθη κατὰ τὴν μάχην ταύτην— Κατὰ τὸν Δλουγόσιον ὁ ἡγεμὼν τοῦ Σμολένσκου, ἡγούμενος τῶν Λιθουανῶν καὶ τῶν Ῥώσων ἠττήθη ὑπὸ τοῦ Γερμανικοῦ τάγματος τῷ 1348 καὶ ἐπνίγη ἐν τῷ ποταμῷ μετὰ τοῦ πλείστου στρατοῦ.

(68) Ὅρ. Δαλ. (Gesch. des R. Schw. Τομ. Β. σελ. 376 καὶ ἐπομ.) Ὁ πατὴρ τῆς Βριγίτης ἐπολέμησε πρὸς Ἀλέξανδρον τὸν Νεβραϊκὸν (ἕρ. ὡσαύτως τὸ Χρονικὸν Νοβογορόδου).

(69) Ὅρ. Χρον. Ῥοστόβου καὶ Πσκούβου.

(70) Περὶ τοῦ ναοῦ τῶν Ἁγίων Βορίση καὶ Γλέβη ἕρ. Χρονικὸν τοῦ Ῥοστόβου καὶ τῆς Τριάδος, ὡς καὶ τὸ Χρονικὸν τοῦ Νοβογορόδου.

(71) Ὅρ. Χρον. Νοβογορόδου. Δαλ. Gesch. des R Schw B. 380, ὡς καὶ Ῥαϋνάλδ. Ἐκκλ. Χρ. ἔτει 1351, ἀρ. 34.

(72) Ὅρ. Χρον. Νοβογορόδου. Τὸ μῖσος τῶν Ῥώσων κατὰ τῶν Πολωνῶν ἦν τοσοῦτον, ὥστε ὁ ἡγεμὼν Δανιήλ τοῦ Ὀστρόγου (εἰς τῶν ἀπογόνων τοῦ Ἁγίου Βλαδιμίρου) καὶ ἔγκριτός τις τῆς Πρεσιμιλίας προσεκάλεσαν τῷ 1341 τὸν Χάνην, ὅπως ἀπαλλάξῃ αὐτοὺς τοῦ ζυγοῦ τοῦ Κασιμίρου, προτιμῶντες ὑπακούειν τοῖς Μογόλοις, ἢ τῷ χριστιανῷ τούτῳ βασιλεῖ διότι οἱ Μογόλοι σὺδαμῶς ἀνεμινύοντο τῇ θρησκείᾳ. Ὁ δὲ Χάνης εἶχε πέμψας αὐτοῖς στρατὸν μέχρι τοῦ Βιστούλα ἄλλ' οἱ Πολωνοὶ κατέθραυσαν αὐτόν. (Ὅρ. Ναρουσ. Hist. Nar. Polsk. ΣΤ. 108—113)—Χρ. τῆς Τριάδος καὶ Στρικόφσκιη. Ἡ πρώτη σύζυγος τοῦ Λιβάρτου ἦν θυγάτηρ τοῦ ἡγεμόνος Βολυνίας.

(73) Ὅρ. Ῥαϋνάλδ. Ἐκκλ. Χρ. ἔτει 1349. ἀρ. 24, ἔνθα ὑπάρχει ἡ πρὸς τὸν Κεστούτην ἐπιστολὴ τοῦ Κλήμεντος— Ὁ Κασιμίρος ἔμεινε κωριάχης μόνης τῆς Γαλιτίας, ἀλλὰ τῷ 1351 νικήσας τοὺς Λιθουανοὺς βοήθειά τῶν Οὔγγρων, ἐκυρίευσεν ἐν νέον μέρους τινὸς τῆς Βολυνίας αἰχμαλωτίσας καὶ τὸν Κεστούτην, ἀπελευθερωθέντα μετ' οὐ πολὺ. (Ὅρ. Ναρουσ. Hist. Nar. Polsk. Τομ. ΣΤ; σελ. 228).

(74) Ὁ Ματθαῖος Βιλλάνης, Βιβ. Β', Κεφ. ΟΒ, καλεῖ τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Βρασλάβου Προσκλαβίαν, ἀναφέρων ὅτι ὁ ἐκεῖ ἄπιστος ἡγεμὼν, ὑποτελὴς τοῦ βασιλέως τῆς Οὔγγριας Λουδοβίκου, ἀπῆται παρὰ τοῦτον βοήθειαν ὅτι ὁ Λουδοβίκος ἐπεμψεν αὐτῷ τεσσαρακοντακισχιλίους ἱππεῖς, οἵτινες συνάψαντες πρὸς τὸν ἐχθρὸν αἰματηρὰν μάχην, ὑπεχώρησαν ἐξ ἀνάγκης ὅτι οἱ Μογόλοι ὡσαύτως ἀνεχώρησαν, ἐκφοβηθέντες ἐν τῆς εἰδήσεως περὶ νέου ἐξοπλισμοῦ τοῦ ἡγεμόνος Βρασλάβου καὶ τοῦ Λουδοβίκου ὅτι τῷ 1354 οἱ βασιλεῖς Πολωνίας καὶ Οὔγγριας μετὰ διακοσίων χιλιάδων ἱππέων διέβησαν τὸν δυτικὸν Βοῦγον (in Tatarium ultra Bogum) ὅτι ἀπαντήσας αὐτοῖς νέος τσάρος τῶν Μογόλων, ἠρώτησε ποῦ καὶ διὰ τί πορεύονται ὅτι, οἱ βασιλεῖς ἠνάγκασαν αὐτὸν βαπτισθῆναι καὶ παρέλαβον μεθ' ἑαυτῶν. Ὁ Ναρουσέβιτς ὑπολαμβάνει τὸν ἡγεμόνα τοῦτον τοῦ Βρασλάβου τὸν Θεόδωρον Κοριαδιδην, ἕγγονον τοῦ Γεδιμίνου ἄλλὰ πιθανώτε-

ρον, ὅτι ἦν οὗτος ἡγεμὼν τῆς Ῥωσσίας ἐν τοῦ οἴκου τοῦ Βλαδιμίρου· διότι οἱ Κοριαδίδοι ἐδέσποζον αὐτόθι ἔπειτα, ὡς ὀφόμεθα ἐπὶ Δημητρίου τοῦ Ταναϊδικοῦ.

(75) Ὁρ. Χρ. τῆς Τριάδος—Σουλτζ (Gesch. des Osman. Reichs, Τομ. Γ. σελ. 266—Δαλ. Β. 383—Γαδεβούσιον Liefl Jahrb. I, 441 καὶ Χρ. Παρόβου.

(76) Ὁρ. Χρονικὰ Νοβογορόδου καὶ Παρόβου. Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Βασιλείου ἐξεδόθη ἐν τοῖς βαθμολογικοῖς βιβλίοις, Βιβ. Α, σελ 480—Τὰ ὑψηλὰ ὄρη, ἐνθα ὁ Μοϊσλάβος εὔρε τον παρὰδεῖσιον καλοῦνται νῦν ὄρη τῆς Σαμαχᾶς. Ὁ Ἐρβεσταῖν ἀναφέρει, ὅτι ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ χρόνου οἱ Νορβηγοὶ ὑπελάμβανον ὑπάρχον ἐκεῖ, ἀντὶ τοῦ παραδείσιου, τὸ καθαυτήριον. (Per. Moscov. Com, σελ 60).

(77) Ὁ Αὐτοκράτωρ Ἰωάννης ὁ Κατακουζηνὸς ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου, Βιβ. Γ, Κεφ. λς', 3, ἀναφέρει... «Πατριάρχης δὲ, ἐπεὶ τὴν ἀξίαν ἀμείβειν οὐκ ἐνῆν, εἰς σεμνότερόν τι περιέστησε τὸ σχῆμα καὶ ἐν τε ταῖς ὑπογραφαῖς ἡρανέφ χρώματι ἐχρηῖτο καὶ τὴν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καλύπτραν, ἣν τοὺς πατριάρχας ἔθος φέρειν, ἀν μὴ τοῦ τάγματος ὡς τῶν μοναζόντων, ὀδόννη λευκὴν περιειλημμένην πρότερον αὐτὸς κατεκόμησε χρυσῶ». Ὁ δὲ Πατριάρχης ἠδύνατο ἵνα προσενέγκῃ τὸ ἐπανοκαλύμμαχον τοῦτο τῷ Βασιλεῖ· διότι οὗτος προχειρίσθη Ἀρχιεπίσκοπος ἐν τῶν ἐνοριακῶν ἐγγάμων ἱερέων. Οἱ Ἕλληες, καταργήσαντες τὸ ἔθος τοῦ προχειρίζειν Ἱεράρχας ἐν τῶν ἐγγάμων παρέλιπον καὶ τὸ λευκὸν ἐπανοκαλύμμαχον. Τὴν σημείωσιν ταύτην ἐλάβομεν ἐν τοῦ συγγραφέως τῶν ἱστορικῶν διαλόγων περὶ τῶν ἀρχαιοτήτων τοῦ Νοβογορόδου. (σελ 39—40). Ἐκτὸς τούτου προστίθεμεν, ὅτι ὁ Ἅγιος Λεόντιος, πρῶτος Ἐπίσκοπος Ῥοστόβου καὶ ὁ Ἅγιος Ἐπίσκοπος Ἡσαίας συνήθως ζωγραφοῦνται ἐπὶ τῶν εἰκόνων μετὰ λευκῶν ἐπανοκαλυμμαχῶν. Γινώσκομεν δὲ προσέτι, ὅτι καὶ ὁ Ἀντώνιος, Ἱεράρχης τοῦ Τουρόβου, κατὰ τὸ 1403 ἔτος, ἔφερε λευκὸν ἐπανοκαλύμμαχον (Ὁρ. Χρ. τῆς Ἁγίας Τριάδος τοῦ ἔτους τούτου). Ἐν τῷ Θ' Τόμῳ τῆς ἀνὰ χειρας ἱστορίας κοινοποιήσομεν (ἄγνωστον τέως) τὸ ψήφισμα τῆς ἐν Μόσχῃ Συνόδου περὶ τοῦ λευκοῦ ἐπανοκαλυμμαχῶν.

(78) Δαλ. Gesch. der R. Schw, Τομ. Β' σελ. 384, ὁ δὲ Μοντφοκὸν λέγει (Monum. de la Monar. Franc. Τομ. Β'. σελ. 282) ὅτι αἱ γυναῖκες ἔτικτον τότε συχνὰς δύο ἢ τρία νήπια συνάμα, ἀλλ' ὅτι ταῦτα οὐδέποτε εἶχον πλείονας τῶν εἰκοσιν ἢ εἰκοσιδύο ὀδόντων.

(79) Ὁρ. Ἱσ. τοῦ Ἁγίου Σεργίου ἐν τῷ χρονικῷ τοῦ Νίκωνος, Τομ. Δ, σελ. 203. Ἀναφέρεται δ' ἐν αὐτῷ, ὅτι ὁ πατὴρ τοῦ Ἁγίου Σεργίου ἀπόλεσε τοὺς θησαυροὺς διὰ τὰς συχνὰς εἰς τὴν παρεμβολὴν ἀποδημίας μετὰ τοῦ ἡγεμόνος, τὰς ἐκπορθήσεις τῶν Μογόλων καὶ τὴν μνηρὰν συγμομιδῆν. Ὁ τοποτηρητὴς τοῦ Ῥαδονέζου ἐκάλειτο Τερέντιος Ῥτίτσσε. Τὸ Ῥαδονέζον ἐστὶ νῦν ἡ κώμη Γορόδοκον, ἀπέχον δέκα βέρστια τοῦ μοναστηρίου. Οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Σεργίου Στέφανος καὶ Πέ-

τρος ἦσαν ἔγγαμοι, ἐξ ὧν ὁ πρῶτος ἐγένετο μοναχὸς μετὰ τὴν ἀποβίωσιν τῆς συζύγου αὐτοῦ. Οἱ γονεῖς αὐτῶν ὡσαύτως ἀπεβίωσαν μονάζοντες.

(80) Ἀμφότερα τὰ ἔγγραφα ταῦτά εἰσιν ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων ἐπὶ χάρτου χειρογράφων, γνωστῶν μέχρι τοῦδε ἐν Εὐρώπῃ. Οὐδὲν ἔγγραφον εὐρέθη ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Ἰσπανίᾳ ἐπὶ τοῦ συνήθους χάρτου πρὸ τοῦ ἔτους 1367· ἐν Ἀγγλίᾳ πρὸ τοῦ 1342· ἐν τῇ Γαλλίᾳ πρὸ τοῦ 1311 καὶ ἐν τῇ Γερμανίᾳ πρὸ τοῦ 1308. (βλ. Essai sur l'origine de la gravure, Τομ. Α' σελ. 332 καὶ Werhs vom Papier, Τομ. Α' 173—320). Ἀγνοοῦμεν ἀκριβῶς ποῦ καὶ πότε ὁ συνήθης χάρτης ἐφευρέθη ἐν Γερμανίᾳ, Ἰταλίᾳ, ἢ ἀλλαχοῦ, γινώσκομεν μόνον, ὅτι ἐφευρέθη οὐκ πρὸ τοῦ ΙΓ' αἰῶνος. Τέως καὶ μέχρι τοῦ ΙΕ' αἰῶνος ἐν Ῥωσίᾳ ἔγραφον συνήθως ἐπὶ περγαμηνῶν. Ἀγνοοῦμεν ὡσαύτως, ἂν ἐγένετο χρῆσις παρ' ἡμῖν τοῦ παμβακίνου χάρτου. Ἴσως οἱ Σλάβοι τῆς Ῥωσίας, ὡς καὶ οἱ Ἰλλυριοὶ, ἐκάλεσαν τὸν ἐκ ῥακῶν χάρτην, ὡς τὸν παμβάκινον, (roumag). Ἀμφότερα τὰ εἶδη ταῦτα τοῦ χάρτου εἰσι δυσδιάκριτα. Ἐγγράφα τινὰ τῶν ἀρχαίων καὶ αὐτὰ τὰ χρονικὰ (π. χ. ὁ ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τοῦ Ὑπατίου) ἐγράφησαν, ὡς φαίνεται, ἐπὶ παμβακίνου χάρτου.

(81) «Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔαρ (τῷ 1339) ἰσχυρῶς ἐστασίασαν ἐν Νοβο-»
 »χορόδῳ οἱ κάτοικοι τῆς Σλαβονικῆς συνοικίας ἀπέκυσαν τὸν κάθε-»
 »δρον, ἐκλέξαντες παραχρῆμα ἕτερον, ἐν δὲ τῇ αὐτῇ τοῦ Ἱεροσολά-»
 »βου συνέβη μέγας θόρυβος, μετὰ τοῦτο δὲ ἐγένετο καὶ μάχη, ἐπει-»
 »δὴ οἱ τῆς Σλαβονικῆς συνοικίας ἐλθόντες ἑνοπλοὶ, ἐξεδίωξαν τοὺς
 »κατοίκους εἰς τὴν ἀντιπέραν ὄχθην... Πολλοὶ τῶν εὐπατριδῶν νι-»
 »κηθέντες ἀπεγυμνώθησαν, ὁ δὲ Ἰωάννης, υἱὸς τοῦ Βορίση, ἐφονεύθη.
 »Τότε οἱ διαμαχόμενοι ἐξωπλίσθησαν κατ' ἀλλήλων». Ἡ στάσις δι-»
 ἴρηκε ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, μεθ' ἧς ἐξέλεξαν νέον κάθεδρον.

(82) Ὅρ. Χρ. τῆς Τριάδος.

(83) Ὅρ. τὴν Βαθμολογικὴν Βίβλον Τομ. Α. σελ. 453—Χρ. τῆς Τριάδος καὶ τοῦ Ῥοστόβου. Περὶ τῆς Ταυρίδος, ὅρ. Ἀβουλ. Ἰσ. τῶν Τατάρων, σελ. 459. Κατὰ τοῦτον ὁ Τσαδιβέκης, ἀφείλ τὸν Βερδιβέκον ἐν Ταυρίδι τῆς Περσίας, ἐπανάκαμψεν εἰς τὴν παρεμβολὴν νοσήσας δὲ βαρέως μετεπέμψατο τὸν υἱόν, ἀλλ' ἐτελεύτησε μετὰ μικρὸν ἐν Σαράϊφ, ἔνθα ὁ Βερδιβέκος ἦλθε δύο ἔτη μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ πατρὸς. Αἱ πληροφορίαι τῶν ἡμετέρων συγγραμμάτων χρονογράφων εἰσιν ἀξιопιστώτεραι. Ὁ Μητροπολίτης Ἀλέξιος ἔλαβε τότε παρὰ τοῦ Βερδιβέκου θέσπισμα, ἐκδοθὲν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ῥωσικῇ Βιβλιοθήκῃ, Τομ. ΣΤ, σελ. 21. Ἐν αὐτῷ ἀναφέρονται τὰ ἀκόλουθα. «Ὁ Βασιλεὺς Ἰσιγίλις καὶ οἱ πρῶτοι βασιλεῖς, ἡμέτεροι πατέρες, περιεποιῶντο τὸν κλῆρον, ὅς τις ἤψατο ὑπὲρ αὐτῶν» κτλ. Τὰ λοιπὰ εἰσι τὰ αὐτὰ ὅσα ἐν τῷ πρὸς τὸν Θεόγνωστον θεσμίσματι, γνωστῶ ἤδη τῷ ἀναγνώστῃ. Ὁ Βερδιβέκος, ὡς καὶ οἱ πρόγονοι αὐτοῦ, ἀπῆλλαξε τὸν κλῆρον ἡμῶν τοῦ φόρου.—Περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ νέου Δημητρίου λεχθέντων, ὅρ. τὴν Βαθμολογικὴν Βίβλ. Τομ. Α, σελ. 457.

(84) "Ορ. Συλλογήν τῶν ἐγγράφων τῆς ἐπικρατείας, Τομ. Α, σελ. 41. Παρ' αὐτῷ κρέμαται ἀργυρᾷ κερυσωμένη σφραγίς, ἣτις ἔνθεν μὲν φέρει τὴν εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου μεθ' Ἑλληνικῆς ἐπιγραφῆς, ἔνθεν δὲ τὰς λέξεις, Σφραγίς Ἡγεμόνος Μεγάλου Ἰωάννου τοῦ Ἰωάννου, ἄνευ προσθήκης πάσης Ῥωσσίας. Τὸ ἔγγραφο τοῦτο γέγραπται ἐπὶ περιγραμνοῦ.

(85) "Ορ. τὴν ἡμετέραν ἱστορίαν Τομ. Α, σελ. 55 καὶ 59 καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ χρονογράφου τοῦ Βοσμεροσένσκη τὴν διαγραφὴν τῶν ἀρχαίων ἡμῶν πόλεων, ἀρχομένην οὕτως. Ἰδού τὰ ὀνόματα πασῶν τῶν ἀπομεικρωσμένων καὶ πλησίων Ῥωσσικῶν πόλεων. Κατὰ τὸν Ἰστρου Βιδιτσόβ (Βιδήνη) μετὰ ἐπτὰ λιθίνων τειχῶν. Μεδὶν (ἐν Βλαχίᾳ) ἀντιπέραν δὲ τοῦ Ἰστρου Τέρνοβου, ὅπου νῦν κεῖται ἡ Ἁγία Παρασκευή· παρὰ δὲ τὸν Ἰστρου Δρεστβὶν (Σιλίστρια) Δίτσιν, Κίλια κατὰ τὰς ἐκβολὰς, Νόβοε Σέλο (Νοβοσέλ) Ἀκωλιάτρα (Ἄελο;) πρὸς τὴν θάλασσαν Κούρνακα, Βάρνα· ἐντεῦθεν δὲ τοῦ Ἰστρου πρὸς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Τύρα κατὰ τὴν θάλασσαν πρὸ Βιελγόροδον Τσερνάβση—Τόρζ πρὸς τὸν Ἰερασόν· Ῥομανόβ—Τόργ παρὰ τῷ Μολδάβῃ Νέμετς ἐν τοῖς ὄρεσι Χοροτσούνοβ Κάμεν Σοτσάβα, Σερέτ, Βάνια Νέτσουν Κολλομία, παρὰ τῷ Τσερεμόσα, Χοτὶν παρὰ τὸν Τύραν, πόλις συνάμα Βουλγαρικὴ καὶ Βλαχικὴ». Οἱ τῆς Γαλιτίας ἡγεμόνες ἴσως ἤρξαν μέρος τῆς Βλαχίας. ἀλλ' ἀμφιβάλλεται, ἂν ἐπεξέτειναν τὴν δεσποτείαν αὐτῶν μέχρι τοῦ Τερνόβου. Φαίνεται δὲ, ὅτι ὁ γεωγράφος οὗτος καλεῖ τὰς Βουλγαρικὰς πόλεις Ῥωσσικὰς, ὡς κυριευθεῖσας κατὰ τὸν δέκατον αἰῶνα ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος Σβιατοσλάβου.

(86) Ὁ ἡγεμὼν Καντεμίρος ἐν τῇ Διαγραφῇ τῆς Μολδαβίας λέγει, κατὰ τὴν παράδοσιν, ὅτι οἱ Βλάχοι, κατοικοῦντες πρὸ πολλῶν αἰῶνων τὰ ὄρη, θηρεύοντες μετὰ τοῦ Δραγοσίου, υἱοῦ τοῦ ἡγεμόνος αὐτῶν Βογδάνου, ἀπεπλανήθησαν ἀπροσδοκίτως εἰς τὴν νῦν Μολδαβίαν, ὅπου ἐφόνησαν βούβαλον ἐν τῷ ποταμῷ, ὃν ἐκάλεσαν Μολδάβαν ἐκ τοῦ ἀγαπητοῦ κυνὸς τοῦ Δραγοσίου Μόλδα, πνιγέντος ἐκεῖ ὅτι ὁ ἡγεμὼν οὗτος βλέπων περίξ λιπαροὺς λειμῶνας καὶ πεδιάδας, πόλεις καὶ φρούρια ἐγκαταλελειμμένα ὑπὸ τῶν κατοίκων, ἐγκατέστη μετὰ πολλῶν συμπατριωτῶν αὐτοῦ ὅτι ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος κυριαρχῆς τῆς Μολδαβίας, ἔκτισε τὴν καιόπολιν Ῥωμανὸν καὶ ἐξωγράφησε βουβάλιον κεφαλὴν ἐπὶ τῶν συμβόλων τῆς νέας ἡγεμονίας. Ἐν δὲ τοῖς ἡμετέροις χρονικοῖς ἀναφέρεται ἡ ἀκόλουθος διήγησις. Ἄνυο ἀδελφοί, Ῥωμανὸς καὶ Βλαχίτας, φεύγοντες διωγμὸν τινα τῶν αἰρετικῶν, ἀνεχώρησαν ἐκ τῆς Βενετίας εἰς χώραν καλουμένην Παλαιάν· Ῥώμην, ἐνθα καὶ ἀνήγειραν τὴν πόλιν Ῥωμανόν, ἐν ἣ ἔξων ἡσύχως, ἕως ἀπέστη ἀπὸ τῆς ὀρθοδοξίας ὁ Πάπας Φορμόζος (περὶ τὰ τέλη τοῦ 9 αἰῶνος). Τότε δ' οἱ αἰρετικοὶ Λατινοὶ, κτίσαντες τὴν νέαν Ῥώμην, ἤρξαντο πολεμεῖν πρὸς τοὺς παλαιοὺς Ῥωμαίους· ὁ πόλεμος δ' οὗτος διήρκεσε μέχρι τοῦ Βλαδισλάου, βασιλέως τῆς Οὐγγ

»γρίας, κρυφίως βαπτισθέντος ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Σάββα τῆς Σεργίας,
 »θείου αὐτοῦ, κατὰ τὰ ἔθιμα τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας. Κατὰ τὴν
 »ἐποχὴν ταύτην οἱ Τάταροι, ἔχοντες ἀρχηγὸν τὸν Νεϊμετον, ἐξε-
 »θόντες ἐκ τῶν περὶ τοὺς ποταμοὺς Μολδάβαν καὶ Ἰερασὸν σκηνο-
 »μάτων πρὸς κατάκτησιν τῆς χώρας Ἐρδελ, ἦτοι Οὐγγρίας,
 »ἔστρατοπέδευσαν παρὰ τὸν ποταμὸν Μαρόσαν. Μετὰ δὲ τοῦ Βλα-
 »δισλάου ἠρώθησαν οἷτε παλαιοὶ καὶ νέοι Ῥωμαῖοι ἀλλ' οὗτοι, μι-
 »σοῦντες ἐκείνους, ἐπέστειλεν πρὸς αὐτὸν τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολήν». *Τῷ Μεγάλῳ Βασιλεῖ Βλαδισλάῳ Σλατι—Ζατὸκ*, ἦτοι Οὐγγρίας. Οἱ παλαιοὶ Ῥωμαῖοι ἀποποιῶνται τὴν ἡμετέραν θρησκείαν, νῦν δὲ πορεύονται πάντες πρὸς βοήθειάν σου, καταλιπόντες οἴκοι τὰς γυναῖ-
 »κας καὶ παιδιά. Ἡμεῖς δὲ τούναντιον ἐσμὲν ὁμόθηρσοί σοι, ὥστε οἱ ἐχθροὶ ἡμῶν εἰσὶν ἐχθροὶ σου. Πρόταξον οὖν τοὺς παλαιοὺς Ῥω-
 »μαίους ἐν τῇ μάχῃ κατὰ τοῦ Νειμάτου, ὅπως περόντες, μὴ ἐπιστρέ-
 »ψωσι πρὸς ἡμᾶς. Ἡμεῖς δὲ ἀναγκάσομεν τὰς οἰκογενεῖας αὐτῶν, ἵνα ἐπιστρέψωσι εἰς τὴν Λατινικὴν θρησκείαν. «Ὁ βασιλεὺς ἐνίκησε τοὺς
 »Μογόλους παρὰ τῷ ποταμῷ Τίσα, εὐχαριστούμενος δ' ἐκ τῆς ἀνδρίας,
 »ἦν ἀνέδειξαν οἱ παλαιοὶ Ῥωμαῖοι ἐν τῇ μάχῃ, ἔδειξεν αὐτοῖς τὴν
 »ἐπιστολήν τῶν νέων Ῥωμαίων, οἵτινες τρόντι ἡγματοῖσαν ἦδη τὰς
 »γυναῖκας καὶ τὰ παιδιά αὐτῶν, καταστρέψαντες ἄρδην τὸ Ῥωμά-
 »νον. Τότε δὲ οἱ παλαιοὶ Ῥωμαῖοι, ἐπιθυμοῦντες ἵνα ἐμμενωσι τῇ
 »θρησκείᾳ τῶν πατέρων, ἤτησαν παρὰ τοῦ Βλαδισλάου γαίας ἐν Μα-
 »ραμορόσα μετὰ τῶν ποταμῶν Μαρόσα καὶ Τίσα γήμαντες δὲ γυ-
 »ναικας Οὐγγρίδας ἔπεισαν αὐτάς, ἵνα παραδεχθῶσι τὴν Ἑλληνικὴν
 »θρησκείαν. Δραγόσιος δὲ τις ἐπ' ἀγγιολία καὶ ἀνδρία ἐξέχων,
 »θηρεῖον διήλθε μετὰ τῆς ἀκολουθίας αὐτοῦ ὑψηλὰς Πλα-
 »νίνας, ἦτοι ὄρη, καὶ ἰδὼν ταῦρον ἄγριον ὑπὸ ἰτέαν ἐξετόξευ-
 »σεν αὐτὸν παρὰ ποταμῷ τινι. Ἡ θείσις αὕτη ἤρσεν αὐτοῖς, ὥ-
 »στε ἐπανακάμψαντες οἴκαδε ἐξέμνησαν πρὸς τοὺς φίλους τὴν
 »καλλονὴν αὐτῆς, τοὺς λειμῶνας, τοὺς καθαροὺς ποταμοὺς καὶ
 »τὰς κρήνας. Πολλοὶ ἐπεθύμησαν, ἵνα μετοικήσωσι αὐτόσε· διὸ, λα-
 »βόντες τὴν ἄδειαν παρὰ τοῦ βασιλέως Βλαδισλάου, μετόκησαν με-
 »τὰ πάντων τῶν περὶ αὐτοὺς πέραν τῶν ὀρέων εἰς χώραν, ὅπου ὁ
 »Δραγόσιος ἐφόνευσε τὸν ταῦρον. Ἐκάλεσαν δὲ τὸν ἄνδρα τούτου
 »κυριάρχην αὐτῶν, ἦτοι Βοϊβόδιαν. Οὕτως ἤρξατο κατὰ τὰ 1359 ἡ ἡ-
 »γεμονία τῆς Μολδοβίας ἐν τῇ χώρᾳ ἔνθα κατεσκήνον προτέρων οἱ
 Τάταροι. (Ὁρ. Βοσκρησσ. σελ. 53—56) • Αναφέρει δὲ κατόπιν ὅτι
 ὁ Δραγόσιος ἤρξεν ἐπὶ δύο ἔτη, ὁ υἱὸς αὐτοῦ Σὰς ἐπὶ τέσσαρα,
 ὁ Βόγδανος Μουσάτης ἐπὶ ἕξ, ὁ υἱὸς τούτου Πέτρος δεκαῖξ, ὁ ἀ-
 »δελφὸς τούτου Ῥωμανὸς ἐπὶ τρία, ὁ ἕτερος ἀδελφὸς αὐτοῦ Στέφα-
 »ρος ἐπὶ ἑπτὰ, ὁ Ἰούγας ἐπὶ δύο, ὁ Ἀλέξανδρος ἐπὶ τριακονταδύο καὶ
 »μῆνας ὀκτώ, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου Ἡλίας μόνον ἐπὶ δύο ἔτη καὶ
 »ἑννέα μῆνας, μετὰ δὲ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ ἑπτὰ ἔτη. Ὁ Στέφανος τυ-
 »φλώσας τὸν Ἡλίαν, ἡγεμόνευσεν ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη, ὁ υἱὸς τοῦ Ἡλία Ῥα-

μανός, ἀποκόψας τὴν κεφαλὴν τούτου, ἠγεμόνευσεν ἔν ἔτος ὁ ἕτερος υἱὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου Πέτρος ἔν ἔτος (παραχωρήσας τὴν Κιλίαν τοῖς Οὐγγροῖς) ὁ Τσοῦβερ ἐπὶ δύο μῆνας ὁ υἱὸς τοῦ Ἠλία Ἀλεξάνδρῆλος ἐπὶ τέσσαρα ἔτη ὁ Βόγδανος ἐπὶ δύο ἔτη ὁ Πέτρος — Ἀερὼν, φρονέσας τούτου, ἐπὶ δύο ἔτη (τούτου ἠγεμονεύοντος οἱ Τοῦρκοι ἐπέβαλον φόρον τῇ Μολδαβίᾳ). Ὁ υἱὸς τοῦ Βογδάνου Στέφανος τιμωρήσας θανάτῳ τὸν Πέτρον ἀφῆρασε τὴν Κιλίαν παρὰ τῶν Οὐγγρων. Κατὰ τὰ 1484 ὁ Σουλτάνος Βαγεζήτ ἀφῆρασεν ἀπὸ τοῦ Στεφάνου τὴν Κιλίαν καὶ τὸ Βέλγαδον. Κατὰ τὰ 1499 ὁ βασιλεὺς τῆς Πολωνίας Ἀλβέρτος ἐπολέμησε πρὸς τὸν Στεφάνου, ἀλλὰ κατεστράφη ὑπὸ τούτου ἐν τῇ Βουνοβίνα. Ὁ Στέφανος ἀπεβίωσε τῷ 1511 (οὐχί, ἀλλὰ τῷ 1504) κατὰ τὸν Ἰούλιον μῆνα, καταλιπὼν τέσσαρας υἱοὺς Πέτρον, Ἀλέξανδρον καὶ δύο Βογδάνους, ὧν ὁ ἕτερος διεδέχθη τὸν πατέρα». Ἐνταῦθα λήγει ἡ διήγησις διότι ὁ συγγραφεὺς ἴσως ἤμαζε τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος. Κατὰ τὰ σπουδαῖα χωρία ἡ διήγησις αὕτη συνάδει πρὸς τὰς Μολδαβικὰς παραδόσεις (ᾧρ. Καντεμ. Διαγρ. τῆς Μολδαβίας). Τὸ περὶ τῆς παλαιᾶς καὶ νέας Ῥώμης διήγημα ἐξηγοῦμεν οὕτως, ὅτι οἱ Βλάχοι ἔκπαλαι ὁμόθηρσοι ἡμῶν κατεπιέζοντο ἐν Βουλγαρίᾳ παρὰ τῶν Παπιστῶν. ἀλλ' εἰ οὗτοι κατῴησαν τὴν Μολδαβίαν κατὰ τὰ 1359, τοῦτο συνέβη ἀναγκαιῶς ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Λουδοβίκου, οὐχὶ δὲ τοῦ Βλαδισλάου. Τοῦτο βεβαιοῦται ὑπὸ τοῦ ἀμολούθου χωρίου τοῦ χρονικοῦ τοῦ Τουρότσου. « Ἐπὶ Λουδοβίκου ὁ Βόγδανος Βοιβόδας τῶν Βαλάχων τοῦ Μαραμαμόσκου, συναθροίσας αὐτοὺς, ἔφυγε κρυφίως εἰς Μολδαβίαν, ὑποτελῆ τῷ βασιλεῖ τῆς Οὐγγρίας καὶ πρὸ πολλοῦ ἐρημώθεισαν διὰ τὴν πρὸς τοὺς Τατάρους γειννίαν. Καίτοι ὁ Λουδοβίκος πολλὰκις ἔπεμψεν ἐκεῖσε στρατὸν, ὁ ἀριθμὸς ὅμως τῶν Βαλάχων τοσούτου ἠῤῥησεν ἐκεῖ, ὥστε ἡ χώρα αὕτη ἐγένετο ἰδιαίτερα ἠγεμονία, οἱ δὲ Βοιβόδα αὐτῆς, ἐκλεγόμενοι ὑπὸ τῶν κατοίκων, ἐθεώρουν ἑαυτοὺς ὑποτελεῖς τῆς Οὐγγρίας». Κατὰ τὸν Καντεμίρον, ὁ Βόγδανος, πατὴρ τοῦ Δραγοσίου, ἦν υἱὸς τοῦ Ἰωάννου καὶ ὅτι διὰ τοῦτο πάντες οἱ τῆς Μολδαβίας Ὀσποδάροι ἐπωνομάζοντο Ἰωάννα ὅτι ὁ Σὰς ἐγέννησεν υἱὸν, Λάσκον τοῦνομα, πατέρα τοῦ Μουσατίνου. Κατὰ τὰς συγχρόνους εἰδήσεις, ὁ Λάσκος οὗτος, βασιλεύσας τρόντι τῆς Μολδαβίας περὶ τὸ 1370 εἶχεν ἀνταπόκρισιν μετὰ τοῦ Πάπα Οὐρβανοῦ τοῦ Ε' καὶ ἠθέλην ἵνα καθιδροῦσῃ Λατινικὴν ἐπισκοπὴν ἐν τῇ πόλει Σερέφω ἐξαρτωμένην ἐκ τῆς Ἐπαρχίας Γαλιτίας. (ᾠρ. Ῥαῦνάλδ. Ἐκκλ. Χρ. ἔτει 1370 ἀρ. 7) ἐπολέμησε πρὸς τούτους πρὸς τὸν Λουδοβίκον τῆς Οὐγγρίας (ᾠρ. Τουρότσ. Χρ. Οὐγγ. σελ. 3, Κεφ. ΑΖ). Ὁ δὲ Δλουγόςσιος ἀναφέρει ἐξ ἐναντίας, ὅτι ὁ Στέφανος, ἕβδομος βοιβόδας τῆς Μολδαβίας, κατὰ τὸν Καντεμίρον, ἀπεβίωσε περὶ τὸ 1359 (Ἰς. Πολ. Βιβ. Θ' σελ. 1122).

(87) Ἡ σπουδαία αὕτη εἰδησις περὶ τῆς μετοικίσεως τῶν Βλάχων εὐρίσκειται ἐν Δλουγόςιῳ, ἀκμαῖσάντι κατὰ τὸν δέκατον πέμπτον αἰ-

ἔθνα καὶ λέγοντα (Ἰσ. Πολ. Βιβ. Θ, σελ. 1122) «οἱ πρόγονοι τῶν Βλάχων, ἄποικοι τῆς Ἰταλίας, Βόλσκοι δῆθεν, εὔρον ἐν Μολδαβίᾳ ῥώσους, ἄρχοντας ἐπαλαυ αὐτόσε· καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν παραδέχθησαν ἐξ ἀνάγκης τὰ ἥθη καὶ ἔθιμα αὐτῶν, ὅπως διὰ τῆς πανουργίας ταύτης ἐγκατασταθῶσιν· εἰτὰ δὲ πληθυνθέντες ἐξέβαλον διὰ τῆς δυάμεως τοὺς ἀρχαίους τούτους κατοίκους τῆς Μολδαβίας».

Ὁ συγγενὴς μου Σέργιος ὁ Στεργίου Κουσνικῶβ, ὢν ἀρχηγὸς ἐν Μολδαβίᾳ, ἐκοινοποίησέ μοι ἔγγραφέ τινα πρωτότυπα τῶν Βοϊβόδων, εἴτε Ὀσποδάρων, Στεφάνου, Πέτρου καὶ ἄλλων ταῦτα δε πάντα εἰσὶ γεγραμμένα τῇ ἀρχαίᾳ ῥωσικῇ γλώσσῃ. Ἐκ τούτων δὲ τὸ τοῦ Στεφάνου ἄρχεται οὕτως. «Ἡμεῖς ἐλέφ Θεοῦ Στέφανος Βοϊβόδας, Ὀσποδάρος τῆς Μολδαβικῆς χώρας, ἐπισήμως κοινοποιούμεν διὰ τούτου τοῦ ἡμετέρου προστάγματος πρὸς πάντας, ὅσοι ἴδωσιν, ἢ ἀκούσωσιν αὐτὸ ἀναγινωσκόμενον,» κτλ. Τὸ ἔγγραφον τοῦτο ἐστὶ συμβόλαιον περὶ τῆς ἀγορᾶς τῶν δούλων ὡς μάρτυρες δ' ἐν αὐτῷ ἐκλήθησαν ὁ ἀδελφὸς τοῦ Στεφάνου, ὁ Βοϊβόδας Πέτρος καὶ ὁ υἱὸς Βογδαβλάδος, ὡς καὶ πολλοὶ πάνοι (ἄρχοντες), εἴτε μεγαστάνες τῆς Μολδαβίας. Ἐν τῇ χρονολογίᾳ ἀναγινώσκονται μόνον ἑξ χιλιάδες ἐνεκαοσία. . . Κρέμαται δὲ μεγάλη κηρίνη σφραγὶς μετ' ἐπιγραφῆς. Στέφανος ὁ Βοϊβόδας, κτλ. Περιῆλθον εἰς χεῖράς μου καὶ τρία Βλαχικὰ ἔγγραφα τῶν Βοϊβόδων Πέτρου καὶ Ἀλεξάνδρου, Βουλγαρισὶ γεγραμμένα κατὰ τὸν ΙΣΤ. αἰῶνα. Οἱ ὑπάλληλοι καλοῦνται ἐν αὐτοῖς Ζουπάνοι, ἢ δὲ χώρα Οὐγγρο-Βλαχία.—Ἡ Ἁγία γραφὴ καὶ ἔτερα Ἐκκλησιαστικὰ βιβλία μετεφράσθησαν εἰς τὴν Βλαχικὴν γλῶσσαν ἤδη κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα. Οἱ Βλάχοι ἐδέχθησαν τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν, εἴτε παρὰ τῶν Βουλγάρων, εἴτε παρὰ τῶν Ῥώσων.

(88) Ὁφ. χρ. τῆς Τριάδος, ὁ Δημήτριος τῆς Γαλιτίας ἦν υἱὸς Ἰωάννου τοῦ Λαβίδ, τοῦ διαγεγόνου Ἰαροσλάβου τοῦ Β'.—Οἱ ἡγεμόνες ἀνεχώρησαν ἐκ τῆς παρεμβολῆς τῷ 1360.—

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΠΙΝΑΞ

ΤΩΝ ΕΜΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Ο ΜΕΓΑΣ ΗΓΕΜΩΝ ΙΑΡΟΣΛΑΒΟΣ Ο Β΄ Ο ΒΣΕΒΟΛΟΔΟΥ.

1238—1247.

Σταθερότης Ἰαροσλάβου, Σελ. 3.—Χαρακτήρ τοῦ Γεωργίου, 4.—Ἀπαλλαγὴ τοῦ Σμολένσκου, 5.—Ἐμφύλιος πόλεμος, 6.—Ὁ Βάτης πορθεῖ τὴν μεσημβρινήν Ῥωσσίαν 7.—Μεγαλοπρέπεια Κιέβου, 8.—Ἀφοβία τῶν πολιτῶν, 9.—Πολιορκία καὶ ἄλωσις τοῦ Κιέβου, 10.—Κατάστασις τῆς Ῥωσσίας, 14.—Αἰτία τῶν ἐπιτυχιῶν τοῦ Βάτη, 15.—Χαρακτήρ καὶ ὄπλα τῶν Μογόλων, 16.—Συμβεβηκότα ἐν τῇ δυτικῇ Ῥωσσίᾳ, 17.—Ἵπεροψία τοῦ βασιλέως τῆς Οὐγγρίας, 17.—Δόξα Ἀλεξάνδρου τοῦ Νεβαϊκοῦ, 20.—Ἡ Ῥωσσία ὑποδουλοῦται ὑπὸ τῶν Μογόλων, 30.—Θάνατος καὶ χαρακτήρ Ἰαροσλάβου, 31.—Θάνατος Μιχαήλ, 32.—Τίμαι πρὸς τὸν Δανιὴλ ἐν τῇ παρεμβολῇ, 36.—Σπουδαῖαι εἰδήσεις περὶ τῆς Ῥωσσίας καὶ τῶν Τατάρων, 37.—Πολιτικὴ τοῦ Δανιὴλ, 48.—Δανιὴλ βασιλεὺς τῆς Γαλιτίας, 49.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

ΟΙ ΜΕΓΑΛΟΙ ΗΓΕΜΟΝΕΣ ΣΒΙΑΤΟΣΛΑΒΟΣ
Ο ΒΣΕΒΟΛΟΔΟΥ, ΑΝΔΡΕΑΣ Ο ΙΑΡΟΣΛΑ-
ΒΟΥ ΚΑΙ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Ο ΝΕΒΑΙΚΟΣ.

1247—1263.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἐν τῷ στίθει, σελ. 62.—Ὁ ἡγεμὼν τῆς Μόσχας, φονεύεται ὑπὸ τῶν Λιθουανῶν, 53.—Ἐσχατορ γῆρας τοῦ Βάτη, 63.—Πρεσβεία τῆς Ῥώμης, 64.—Νόσος Ἀλεξάνδρου, 65.—Πρεσβεία εἰς Νορβηγίαν, αὐτόθι.—Φυγὴ Ἀνδρέου, 66.—Φρόνησις Ἀλεξάνδρου, 67.—Κουφότης Νοβογορόδιων, 68.—Θάνατος Βάτη, 74.—Απογραφὴ τῶν κατοίκων τῆς Ῥωσσίας, αὐτ.—Τιμωρία τῶν εὐπατριδῶν, 73.—Ἀπόπειρα τοῦ Δανιὴλ πρὸς ἀπόσεισιν τοῦ ζυγοῦ, 75.—Δημοσιῶναι Βεζερμαροὶ, 82.—Θάνατος Ἀλεξάνδρου καὶ ἀρεταὶ αὐτοῦ, 85.—Ἐγκατάστασις ξένων ἐν Ῥωσσίᾳ, 87.—Στάσις ἐν τῷ στίθει, αὐτ.—

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

Ο ΜΕΓΑΣ ΗΓΕΜΩΝ ΙΑΡΟΣΛΑΒΟΣ Ο ΙΑΡΟΣ-
ΣΛΑΒΟΥ.

1263—1267.

Ἡ ἀρχαιοτάτη συνθήκη τοῦ Νοβογορόδου, Σελ. 89.—Γάμιος Ἰαροσλάβου, 91.—Διχόνοια ἐν Λιθουανίᾳ, 92.—Πόλεμος ἐν Λιθονίᾳ, 94.—Τοποτηρηταὶ Χανῶν, 98.

—Μομφαί κατά τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος, 101.—Εἰρήνη μετὰ τῶν Νοβογορόδιων καὶ Ἰαροσλάβου, 102.—Οἱ Τάταροι ἀσπάζονται τὴν Μωαμεθανικὴν θρησκείαν, 104.—Θάνατος Ἰαροσλάβου, αὐτ.—Μεταβολαὶ ἐν ταῖς κληρουχίαις, 105.—Ὁ Ἡγεμὼν Θεόδωρος, γαμβρὸς τοῦ Χάνη, 106.—Θάνατος Δικιήλ τοῦ τῆς Γαλικίας, 107.—Συμβεβηκότα ἐν τῇ δυτικῇ Ῥωσσίᾳ, 108.—Θεμελιώσεις τοῦ Καφρά, 111.—Ἡ πόλις Κριματα, 112.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Ο ΜΕΓΑΣ ΗΓΕΜΩΝ ΒΑΣΙΑΕΙΟΣ Ο ΙΑΡΟΣΛΑΒΟΥ.

1272—1276.

Ἔρις περὶ τῆς ἡγεμονίας τοῦ Νοβογορόδου, Σελ. 113.—Ἐκστρατεία τῶν Μογγόλων κατὰ Λιθουανίας, 115.—Οἱ Πρώσσοι ἐν Σιλονίμφ καὶ Γρόδνω, 116.—Θάνατος Βασιλείου, αὐτ.—Σύνοδος, 117.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ.

Ο ΜΕΓΑΣ ΗΓΕΜΩΝ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ.

1276—1294.

Κατάστασις Ῥωσσίας, Σελ. 120.—Οἱ Ῥώσσοι ἐν Δεγεστάν, 121.—Κοπόριον, 122.—Διαφορὰ τῶν ἡγεμόνων τοῦ Ῥοσιτόβου, 123.—Ἐμφύλιος πόλεμος ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἡγεμονίᾳ, 124.—Δυστυχήματα τοῦ Κόρσκου, 129.

- Ἀρεξαρτησια τῆς ἡγεμονίας τῆς Τβέρης, 133.— Πόρθησις Ῥωσσίας, 134.— Θάνατος τοῦ Δημητρίου, 137.— Ἀταξίαι ἐν Νοβογορόδῳ, αὐτ.— Γερμανικὰ καὶ Σουηδικὰ, 138.— Ἐπιδρομαὶ Λιθουανῶν, 139.— Πολωνικὰ, αὐτ.— Θάνατος τοῦ ἡγεμόνος Βλαδιμίρου τοῦ Βολυνίας, 141.— Θάνατος τοῦ Μητροπολίτου Κυρίλλου, 144.— Θάνατος τοῦ Νογὰι, 147.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΚΤΟΝ.

Ο ΜΕΓΑΣ ΗΓΕΜΩΝ ΑΝΔΡΕΑΣ Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ.

1274—1304.

- Γάμοι, Σελ. 147.— Χαρακτήρ τοῦ Ἀνδρέου, 148.— Σύνοδοι τῶν ἡγεμόνων, 149.— Τόλη τῶν Ῥώσων, 151.— Ἀποβίσις Δαριήλ τοῦ τῆς Μόσχας, αὐτ.— Ἐμφύλιος πόλεμος ἐν ταῖς ἡγεμονίαις, 152.— Πόλεμος πρὸς τὸ Λιθονικὸν τάγμα, 153.— Θάνατος Δεβμόντου, αὐτ.— Δόξα Δεβμόντου, 154.— Λάνδσχορ, 155.— Εἰρήνη μετὰ τῆς Δαρίας, 154.— Τελευτὴ Ἀνδρέου, αὐτ.— Διαφορα δυστυχήματα, 158.— Μητροπολιτικὴ ἐν Βλαδιμίρῳ, αὐτ.— Τελευτὴ Λέοντος τοῦ τῆς Γαλικίας, 159.— Διατάξεις περὶ τοῦ Δουάνα, 160.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ.

Ο ΜΕΓΑΣ ΗΓΕΜΩΝ ΜΙΧΑΗΛ Ο ΙΑΡΟΣΛΑΒΟΥ.

1304—1319.

- Ἔρις περὶ τῆς Μεγάλης Ἠγεμονίας, Σελ. 161.— Ἐγκλημα τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μόσχας 164.— Νοβογοροδικὰ, 165.

—Ὁ Γεώργιος γαμβρός του Χάρη, 170.—Μετριοφροσύνη καὶ ἀγαθότης τοῦ Μιχαήλ, 171.—Νίκαι κατὰ Τατάρων, 172.—Δίκη ἐν τῇ παρεμβολῇ, 175.—Ψυχαγωγία μεγαλοπρεπῆς τῶν Χανῶν, 176.—Γενναῖος θάνατος τοῦ Μιχαήλ, 177.—Πόλις Μανδζάρη, 180.—Διαρπαγαὶ Μογόλων, 181.—Ὁ Μητροπολίτης Πέτρος, 182.—Θέσπισμα τοῦ Χάρη, 183.—Διάφορα δυστυχήματα, 185.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΓΔΩΔΕΚΑΤΟΝ.

ΟΙ ΜΕΓΑΛΟΙ ΗΓΕΜΟΝΕΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ο ΤΟΥ ΔΑΝΙΗΛ ΚΑΙ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΚΑΙ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΟΙ ΤΟΥ ΜΙΧΑΗΛ.

1319—1328

Θλίψις τῶν Νοβογοροδίων, Σελ. 186.—Ταραχαί, 168.—Ρούβλια, αὐτ.—Πόλεμος πρὸς τοῦ Σουηδοῦς, αὐτ.—Πόλεμος πρὸς τοὺς Γερμανοὺς τῆς Λιθουίας, 189.—Εἰρήνη μετὰ τῶν Σουηδῶν ἐν Ὁρεχόφ, 191.—Ἡγεμόνες Οὐστόγρου, αὐτ.—Φόνος Γεωργίου καὶ Δημητρίου, αὐτ.—Σφαγὴ τῶν Μογόλων ἐν Τβέρη, 194.—Ἐκδικήσις τοῦ Χάρη, 196.—Τιμωρία τοῦ ἡγεμόνος τῆς Ρεζάρης, 197.—Κατάκτησις τῶν Λιθουανῶν, αὐτ.—Διήγησις ἀμφίβολος τοῦ Στρικόφσκη, 199.—Τύχη τῆς μισηθρινῆς καὶ δυτικῆς Ῥωσσίας, 201.—Τελευταῖος ἡγεμὼν τῆς Γαλικίας, 202.—Χαρακτὴρ Γεδμίνου, 203.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΝΝΑΤΟΝ.

Ο ΜΕΓΑΣ ΗΓΕΜΩΝ ΙΩΑΝΝΗΣ Ο ΤΟΥ ΔΑΝΙΗΛ, Ο ΕΠΙΛΕΓΟΜΕΝΟΣ ΚΑΛΙΤΑΣ.

1328—1340.

Ἡ ἀρχαία Ῥωσσία ἀναψύχει, Σελ. 206.—Ἡ Μόσχα πρωτεύουσα τῆς Ῥωσσίας, 207.—Προδρόμοις τοῦ Μη-

τροπολίτου, 508.—Φιλία τοῦ Χάρη πρὸς τὸν Ἰωάννην, 209.—Γενναϊοφύχια Ποσβίτων, 210.—Τὸ Ποσβίτον ἰδιαιτέρα Ἐπισκοπή, 212.—Συμβάματα ἐν Νοβογορόδω, 213.—Ἀργύρια τῶν πέρας τοῦ Κάμα χωρῶν, αὐτ.—Πολιτικὴ Νοβογορόδιων, 214.—Ὁ Χάρης συχωρεῖ τῷ Ἀλεξάνδρῳ, 218.—Ὁ Ἰωάννης κυριάρχης τῶν κληρῶν ἡγεμόνων, 220.—Δυστυχήματα Ἀλεξάνδρου, 223.—Συνθήκη μετὰ τῆς Νορβηγίας, 226.—Δυσμένεια τῶν Σουηδῶν, αὐτ.—Λεηλασίαι τῶν Λιθουανῶν, αὐτ.—Ἔρις τοῦ Ἰωάννου πρὸς τὸ Νοβογορόδον, 228.—Ἐκστρατεία ἐπὶ τὸ Σμόλενσκον, 229.—Γελευτὴ Ἰωάννου, 230.—Χαρακτήρ αὐτοῦ, 231.—Καταγωγὴ τῆς ἐπωνυμίας τοῦ Καλίτα, 232.—Κρεμλίνον, αὐτ.—Ἀγορὰ Μολόγας, 233.—Διαθήκη τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος, 235.—Ψήφισμα τοῦ ἡγεμόνος Ἰαροσλάβου, 238.—Τύχη τῆς Γαλιτίας, 239.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ.

Ο ΜΕΓΑΣ ΗΓΕΜΩΝ ΣΥΜΕΩΝ Ο ΙΩΑΝΝΟΥ, Ο ΤΟΥΠΙΚΛΗΝ ΥΠΕΡΗΦΑΝΟΣ.

1340—1353.

Πλεονεξία Μογόλων, Σελ. 243.—Εὐστάθεια Συμεῶνος τοῦ Ὑπερηφάνου, αὐτ.—Χαρακτήρ Ὀλγέρδου, 245.—Σχέσεις τοῦ Πάππα καὶ τῆς παρεμβολῆς, αὐτ.—Ὁ Κοροτοπόλος δολοφονεῖται, 247.—Ποσβίτικὰ καὶ Νοβογοροδικὰ, αὐτ.—Πράξις ἄτιμος τῶν Νοβογοροδιῶν, 252.—Πόλεμος κατὰ τοῦ Μάγνου, 253.—Τὸ Ποσβίτον ἀδελφῶν τοῦ Νοβογορόδου, 256.—Δόλος τοῦ Ὀλγέρδου, 258.—Γάμοι, 259.—Διαμερισμὸς τῆς δυτικῆς Ῥωσσίας, 260.—Ἐριδες Ποσβίτων πρὸς τὴν Λιθουανίαν, 261.—Ὁ Ὀλγέρδος διαπραγματεύεται τὴν εἰρήνην, αὐτ.—Μέλας θάνατος, 262.—Ἐπίγειος παράδει-

σος, 265.—*Λευκὸν ἐπαγωκαλύμμανον*, αὐτ.—*Θάνατος Συμεῶνος*, 266.—*Μέγας Ἡγεμὼν πάσης τῆς Ῥωσσίας*, αὐτ.—*Φάσμα*, αὐτ.—*Διαθήκη*, 267.—*Ἅγιος Ἀλέξιος*, αὐτ.—*Διαφοραὶ τῶν κληρῶν ἡγεμόνων πρὸς ἀλλήλους*, 269.—*Ἀνακαίρισις Μουρόμων*, 270.—*Ἀρχὴ τοῦ Μοραστηρίου τῆν Ἀγίας Τριάδος*, αὐτ.—*Τέχραι ἐν Ῥωσσίᾳ*, 271.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΝΔΕΚΑΤΟΝ.

Ο ΜΕΓΑΣ ΗΓΕΜΩΝ ΙΩΑΝΝΗΣ Ο ΙΩΑΝΝΟΥ.

1353—1359.

Χαρακτὴρ τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος, Σελ. 272.—*Ὠμότης τοῦ Ὀλέγου*, 273.—*Φιλοδοξία τοῦ Ὀλγέρδου*, 274.—*Στάσις*, 375.—*Ἐπιβροχὴ τοῦ κλήρου ἐν Νοβογορόδω*, 277.—*Δολοφονία ἐν Μόσχα*, αὐτ.—*Ἐκκλησιαστικὰ*, 278.—*Ἀρεταὶ τοῦ Ἁγίου Ἀλεξάνδρου*, 280.—*Ἄγιοι τοῦ νέου Δημητρίου*, 281.—*Τελευτὴ τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος καὶ διαθήκη αὐτοῦ*, 282.—*Ἀρχὴ τῶν ἡγεμονιῶν Μολδαβίας καὶ Βλαχίας* 283.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΩΔΕΚΑΤΟΝ.

Ο ΜΕΓΑΣ ΗΓΕΜΩΝ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Ο ΚΩΝ- ΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

1359—1362

Ἡγεμόνες Μογόλοι ἐπιστρέφουσιν εἰς τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν, Σελ. 285.—*Δικαίωμα διαδοχῆς*, 286.—*Κτήσεις Ὀλγέρδου*, 278.—*Στάσις ἐν τῇ παρεμβολῇ*, αὐτ.—*Ἄλξη τῶν ἡγεμόνων μετὰ τῶν Βουλγάρων*, 288.—*Ἡ Μόσχα διατηρεῖ τὴν Μεγάλην Ἡγεμονίαν*, 290.—*Ὁ νέος Δημήτριος*, αὐτόθι.

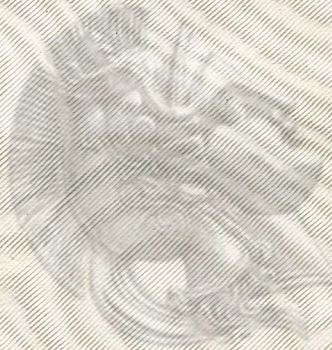
Σημειώσεις, Σελ. 292.

ΗΜΑΡΤΗΜΕΝΩΝ ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ.

	Ἡμάρτηται	Διόρθου.	
Σελ. Στίχ.			
3— 6	ἐν περ. Μεσημβ. Ῥωσσία,	δυτικῇ Ῥωσσία.	
5—10	ἐπὶ τοῦ θρόνου	ἐπὶ τὸν θρόνον.	
6— 9	ἢ οἱ ὡς	ἢ ὡς οἱ	
24—19	τὴν Βύργερον	τὸν Βύργερον.	
41— 2	χρυσῶν ἀργυρῶν	χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν.	
51—17	αὐτῶν,	αὐτῶν.	
80—20	Λεοντόπολις	Λεόπολις, πανταχοῦ διόρθου οὕτω.	
98—14	χαριζόμετοι,	χαριζόμενοι.	
173—11	τῶν νῦν Ἄβω	τῆς νῦν Ἄβω.	
179—13	στέρυγας	πτέρυγας.	
251—22	φύλαρχοι	φίλαρχοι.	
276—17	ἤττον,	ἤττον.	

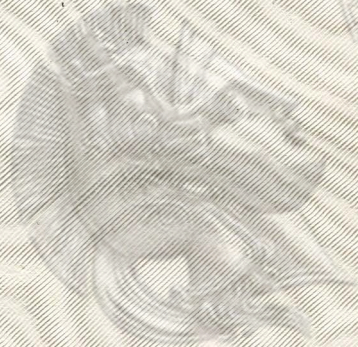
J. G. S. 27

ARABIA

ARABIA

J. B. 3. 3/7

TRAVELER

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000079641

